proză scurtă chineză modernă

PIERSICI DE PRIMĂVARĂ

EDITURA UNIVERS
București, 1983

Coperta de MIRCEA DUMITRESCU

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate Editurii UNIVERS.

PIERSICĂ DE PRIMĂVARĂ

(Proză scurtă chineză modernă)

Prefață, antologie, traducere din limba chineză
și note de

MIRA și CONSTANTIN LUPEAN

DESPRE ÎNCEPUTURILE LITERATURII CHINEZE MODERNE

După antologia de Teatru chinezesc din secolul XX, îndrăznim să oferim cititorilor o selecție de proză modernă din China. Prezentăm aici douăzeci de nume care țin pe umerii lor harta — imensă — a beletristicii chineze a acestui secol. Sînt fie personalități titanice, fie firi complexe, fascinante, sau numai individualități ce au adus dramul de inedit în tabloul unei literaturi care s-a dorit în pas cu vremea sa, adică la înălțimea cotelor atinse de literatura universală, dar profund chineză, în prelungirea culturii sale multimilenare. Misiunea noastră a fost ușurată de culegeri de proză scurtă, editate în ultimii ani, de ediții definitive ale unor autori renumiți; am consultat un mare număr de volume cu povestiri, în dorința de a cuprinde pe cei mai interesanți prozatori, dintr-un număr greu controlabil azi, al celor care au activat într-un moment sau altul în nucleele de scriitori înfiripate în prima jumătate a secolului al XX-lea pe tot întinsul continentului care înseamnă China. Ne-am oprit la scriitorii care, adunați în spațiul limitat a două coperți, să ilustreze cît mai complet perioada literară respectivă. Se pare că în această epocă de înnoire a limbajului, a modelor literare tradiționale, epocă de căutări și controverse, marcată de contradicții sociale și politice de neîmpăcat, de agresiuni străine, de războaie interne, originalitatea stilistică nu a fost precumpănitoare; altoind pe trunchiul tradiției tehnici de creație occidentale, autorii nu au acordat acestora o prea mare importanță, concentrîndu-se cu deosebire asupra conținutului tematic. Păturile de jos intră plenar în universul literaturii, nu atît cu grijile și nevoile lor (exprimate într-un fel sau altul și anterior), cît cu gîndurile, cu comportamentul, cu componența umană, toate acestea aducînd în prim plan o umanitate neglijată sau superficial privită mai înainte. Și dacă inovațiile stilistice ale prozei chineze din prima parte a secolului al XX-lea sînt timide și mai puțin însemnate în sine, fiindcă ele nu au interesat decît în

mică măsură, dimensiunea socială este un adevăr incontestabil în diversitatea manierelor scriiturilor individuale care au existat — lucruri pe care le reflectă și prezenta carte.

Experimentele și înnoirile de conținut tematic și de stil din acest secol sînt în cea mai mare parte dezvoltări sau cerințe interne ale creației românești, fapt care explică și atitudinea de la sine selectivă a romancierilor care au fost supuși influențelor literare străine. Afinitățile de substrat ideologic și cultural au permis receptarea fenomenului străin care răspundea unei căutări și ajuta germinarea organică a unei tendințe intime. Condiționări complexe de individualitate culturală cu o bază specifică istorico-socială au hotărît asimilarea elementelor de corespondență directă din tradițiile realiste și naturaliste ale secolelor al XIX-lea și al XX-lea timpuriu, reprezentate de: Dickens, Hugo, Turgheniev, L. N. Tolstoi, Maupassant, Zola, Romain Rolland, Cehov, Gorki. Preocupați de problemele naționale și sociale, scriitorii chinezi au găsit la acești romancieri dezbaterea ideologică ca punct de plecare pentru clarificările de care aveau nevoie.

Cu un tezaur tradițional de civilizație și cultură în secole de granit, modalitatea asimilărilor nu putea fi decît una singură, aceea în reconvertire autohtonă, în hieroglifă sau spirit chinezesc, chiar dacă au izbucnit aprinse dezbateri și chiar dacă s-au făcut încercări și în privința reformării instrumentului de asimilare: scrierea și limba literară chineză.

Intrînd în faza modernă a restructurărilor naționale, sociale, economice, politice și culturale, China devine imensa arenă a confruntărilor incandescente, de aspecte multiple.

Pe o perioadă de numai cîteva decenii, China izolării și înapoierii feudale este silită la o tensionată comprimare a eforturilor ei de recuperare. Evenimentele politice interne și externe se succed furtunos, impunînd o diversitate de probleme și obiective legate de reorganizare și reformare, pe măsura schimbărilor istorice în progresia dinamică a timpului: prăbușirea dinastiei feudale manciuriene, proclamarea Republicii burgheze, războiul de rezistență împotriva agresiunii Japoniei imperialiste, afirmarea Partidului Comunist Chinez ca forță conducătoare, și proclamarea Republicii Populare Chineze.

În domeniul culturii se mobilizează energii intelectuale pe grupuri, dezbătînd aprins, în numeroasele publicații literare sau politice, de angajare diversă, liberală, radicală, naționalistă, de stînga și comunistă, concepte de filozofie a culturii ca: tradiție și inovație, limba și literatura ca instrumente de transformare revoluționară a societății etc. Apar reviste și asociații literare de orientare nouă, ori de poziție tradiționalistă, unele purtînd marca de inspirație ideologică a unor școli literare străine. Se elaborează teorii despre literatură și în special despre roman, referitoare la angajarea sau libertatea creatorului, la tematica literară și la necesitatea lărgirii ei, la extinderea mediilor de promovare a eroilor în literatură. Se discută în plus modalitățile de reflectare (realism, romantism, satira socială) și opțiunea uneia sau alteia dintre ele, se abordează problema limbii literare ca instrument de educare și culturalizare a maselor, și chiar finalitatea creației artistice.

Toate aceste preocupări teoretice, ideologice și estetice, însoțite și de exemplificări concrete în planul creației, sînt fără precedent în istoria literaturii chineze. Dublînd revoluția socială, revoluția culturală se manifestă într-o primă fază ca revoluție literară, pentru ca ulterior să afirme o literatură revoluționară, în plină expansiune a fenomenului general de cultură.

În anticiparea chestiunilor teoretice și practice ale revoluției literare, primele traduceri, de la sfîrșitul veacului al XIX-lea *, au rolul contaminării, al introducerii unor termeni de referință și dezbatere, declanșînd atitudini de opțiune, preluare sau respingere, cu alte cuvinte infiltrînd premisele reformării arsenalului de concepție literară tradițională. Influența acestor prime traduceri, deși restrînsă, se face neîntîrziat simțită în romanele de formulă tradițională ale acelor ani.

---

* Se apreciază că în vremea aceea au fost tipărite aproximativ o mie de traduceri beletristice, dar și de tratate de științe sociale ca *Evoluția* și *Etica* de T. S. Huxley, *Sociologia* de H. Spencer, *Sistemul logicii* de J. S. Mill. Cărturarul Lin Șiu (1882—1924) publică singur peste o sută de romane, realizate într-o manieră personală de repovestire a traducerilor orale făcute de cunoscători ai limbilor engleză și franceză. Originalitatea travaliului este impusă de lipsa de flexibilitate a prețioasei bijuterii stilistice care era pe atunci limba literară (cultă). Ma Junwu și Su Manzhu traduc marea poezie europeană.

Traducerile ulterioare, din primele decenii ale secolului al XX-lea, se fac îndeosebi şi în primul rînd în cadrul programelor de informare, de culturalizare, de propagandă ideologică şi de agitaţie culturală pe care şi le asumă ziarele politice şi revistele literare de orientare nouă.

Între acestea, „Tineretul nou" („Xin Qingnian"), a avut un rol proeminent. Tipărită mai întîi în Shanghai, începînd din septembrie 1915, apoi la Beijing, pînă în 1927, revista l-a avut ca redactor şef pe Chen Duxiu * şi a servit de tribună dezbaterilor de limbă şi literatură, propagînd ideile democratice, în lupta împotriva feudalismului spiritual şi a orînduielilor sociale anacronice. Democratizarea şi ştientifizarea societăţii au fost coordonatele de bază ale propagandei lansate de revistă. Revista a pledat pentru reforma limbii literare. Deşi limba chineză evoluase în ultimele secole, devenind o limbă polisilabică, deschisă înnoirilor de vocabular, capabilă de frazări ample, în suprastructură se folosea în continuare limbajul wenyan **. arhaic, la îndemîna claselor culte, de neînţeles ca vocabular şi în spirit pentru cei mulţi. După o amplă campanie de presă, din ianuarie 1918 revista publică literatură numai în baihua ***. Exemplul e urmat : în 1919, cel puţin 400 de publicaţii trecuseră la utilizarea limbii vorbite.

În acest context are loc faimoasa Mişcare de la 4 Mai 1919. Mişcarea a pornit de la reacţia de protest a studenţilor (prin demonstraţii în Beijing şi în alte oraşe) la un eveniment politic şi anume ruşinoasa acceptare de către reprezentanţii Chinei la Conferinţa de pace de la Paris a pierderii suveranităţii chineze asupra peninsulei Shandong. Mediile muncitoreşti şi comerciale din Shanghai se alătură studenţilor şi declară grevă generală. Un val de patriotism fără precedent a cuprins toată ţara, prinzînd forma unei revoluţii. Guvernul se vede obligat să elibereze studenţii arestaţi, să înlăture din posturi pe cei trei reprezentanţi de la

---

* Chen Duxiu (1880—1942), cu studii în Japonia, a fost profesor la Universitatea Beijing şi animator al tineretului. Membru fondator al P. C. Chinez şi secretar general al partidului între 1921 şi 1927. A publicat mai multe volume de studii literare, articole politice.

** Termenul *wenyan* desemnează limba literară dezvoltată în China feudală nu pe baza limbii vorbite, ci pe modelele clasice ; folosită exclusiv în scris.

*** *Baihua*, limba vorbită a timpului.

Paris socotiți drept trădători și să refuze semnarea Tratatului de pace. Succesul în plan politic a determinat o lărgire considerabilă a mișcărilor pentru noua cultură, pentru modernizarea învățămîntului, a științei; tot mai mulți intelectuali se angajează în curentul modernizărilor.

Începe o emulație generală. Între anii 1921—1925 au fost înființate peste o sută de societăți literare. Membrii acestora sînt în majoritate studenți, profesori, funcționari, intelectuali mic-burghezi cu o anumită influență marxistă. Ele vor edita reviste și vor încuraja activitatea de creație. Cum societățile literare s-au bucurat de prestigiu în epocă, iar prin orientările de natură teoretică au influențat formarea unor personalități și creația lor, se impune o prezentare succintă a celor mai de seamă dintre acestea.

Societatea de studii literare (Wenxue Yanjiu hui), a fost fondată la Beijing, în ianuarie 1921 (apoi și-a mutat sediul la Shanghai), de Mao Dun, Ye Shengtao, Xu Dishan, Wang Tongzhao, Guo Moruo și Zhou Zuoren. Mai tîrziu i se alătură și Xie Bingxin. Lu Xun nu a activat ca membru, însă a menținut legături strînse cu acest grup. Societatea a dispus de mai multe organe de presă: revista lunară „Proza", săptămînalul „Literatura", mensualul „Poezia"; a editat 125 de Culegeri de materiale ale societății și a dispus de filiale în mai multe orașe, cu organe de presă proprii. Organizație a unor intelectuali cu atitudini politice și concepții literare diferite (unii scriitori erau influențați de marxism sau aveau contacte strînse cu comuniștii), Societatea de studii literare a avut o orientare progresistă și a jucat un rol activ în noua mișcare literară, cu deviza „Literatura înseamnă muncă, o muncă foarte apropiată de viața oamenilor". Deși revista „Proza" își încetează apariția abia în anul 1932, societatea se destramă cu cîțiva ani mai înainte. Unii scriitori, cum este Mao Dun, se îndreaptă hotărît spre marxism, dar cei mai mulți se vor lăsa mai puțin antrenați în activitatea politică, dedicîndu-se creației.

Societatea Creația (Chuanzao she), a fost întemeiată oficial în iunie 1921, de tineri studenți în Japonia, în frunte cu Guo Moruo. Din ea făceau parte: Yu Dafu, Tian Han, Chen Fangyu, Zheng Boqi. Activitatea ei cunoaște două perioade distincte, delimitate de eșecul marii revoluții din 1926—1927. Pătrunși de un înalt spirit patriotic, în fața dezordinei și a confuziei de valori din țară, a discriminării practicate pe plan internațional de im-

perialismul japonez, tinerii intelectuali se lansează într-un protest violent, concretizat, la început, printr-o atitudine și creație romantică, generate de influența declarată a unor mari scriitori de talie universală, ca Goethe, Heine, Byron, Shelley, Whitman, Tagore; se așează în centrul preocupărilor latura artistică, se preamărește eul, talentul nativ — în căutarea expresiei unei arte „totale" și „frumoase". Orientarea nu este opusă realismului, dar între Creația și Societatea de studii literare se declanșează polemici puternice, cu toate că tendințele anti-feudale și anti-imperialiste reprezintă punctul lor comun de vedere. Din 1925, Guo Moruo și alți membri participă la activitatea revoluționară, fundamentul teoretic al Creației se schimbă radical și se lansează lozinca creării unei „literaturi revoluționare", care „să simpatizeze cu proletariatul". Societatea a deținut peste zece publicații, săptămînale, lunare și trimestriale, care au avut o influență covîrșitoare asupra tineretului, iar forța ei de modelare asupra literaturii chineze s-a manifestat și după dizolvarea ei (1929), atunci cînd, evoluînd de la estetism la marxism, a proclamat caracterul propagandistic, de armă de luptă al noii literaturi revoluționare.

Cu participarea și sub îndrumarea lui Lu Xun, apar cîteva grupări literare, mai puțin închise decît celelalte; ele antrenau dezbateri libere și singura dimensiune care presupunea unanimitate de vederi era „respingerea vechiului". Cea mai cunoscută este Yusi she (Crîmpeie de limbă), care își trage numele de la un săptămînal editat în principal de Lu Xun și Rou Shi, din noiembrie 1924 pînă în martie 1930. Membrii ei erau Zhou Zuoren, Lin Yutang, Sun Fuyuan etc.

Grupările literare Luna nouă (Xinyue she), și Simbolul (Xiangzheng pai), sînt tipic burgheze. Constituite în 1923, în perioada de început arată mai mult interes pentru realitățile sociale; ulterior, preocupările pentru latura estetică, pentru realizarea artistică, formală chiar, a operelor de artă devin precumpănitoare. Cu excepția poetului Wen Yiduo creatorii grupați în jurul acestor societăți vor respinge conceptul de literatură revoluționară. Poezia principalului reprezentant al curentului simbolist în China, Li Jinfa, plină de muzicalitate, frumusețe imagistică și a construcției, nu prinde, nu este receptată și are un ecou anemic în aceste împrejurări istorice, care o resping ca o eșuare în jocuri sterile.

Scriitorul, criticul și animatorul literar Hu Shi s-a retras, în 1922, din redacția revistei „Tineretul nou", aderînd la cercurile literare sprijinite de autorități: Gruparea Cumpăna (Xueheng pai), Gruparea 1914 (Jiayin pai), Gruparea Armonie și Fidelitate (Yuanyang hutie pai). Editate de mediile universitare, ale marii burghezii, revistele săptămînale omonime ale grupărilor de mai sus sînt tribune ale occidentalizării totale.

La 2 martie 1930, după o bogată activitate pregătitoare, de antrenare a scriitorilor de valoare și cu o orientare progresistă, se constituie la Shanghai, sub îndrumarea P. C. Chinez, Uniunea scriitorilor chinezi de stînga. La ședința de constituire participă patruzeci de scriitori, în frunte cu Lu Xun; se adoptă un program care stipulează că sarcina de bază a Uniunii este „crearea unei arte proletare". Revistele acestei organizații, „Mlădița", „Pionierul" și altele, nu s-a bucurat totuși de un ecou deosebit.

Uniunea va dispune de filiale în Beijing, Tianjin, Canton și Tokio. Ulterior, se vor constitui uniuni similare și în alte domenii: teatru, arte plastice, film, ziaristică.

Printr-o activitate publicistică susținută în numeroasele ei reviste și ca organizație militantă, Uniunea a introdus și a promovat principiile noului realism, definindu-l ca literatura acțiunii colective. Eforturile de făurire a noului tip de literatură, literatura de avangardă, se concretizează în formulele-deziderat: dazhong wenyi, „arta pentru mase"; dazhong yu, „limba pe înțelesul maselor"; xin wenzi, noua scriere, latinizată. Obiectivele Uniunii nu au avut rezultatele dorite, dar încurajarea utilizării formelor de artă folclorică, a vorbirii populare, în scopul făuririi unei literaturi în slujba poporului și-au găsit încununarea ceva mai tîrziu, în anii Chinei populare.

Evenimentele politice au schimbat însă cursul orientărilor culturale. Din septembrie 1931, Japonia a început campania de ocupare a Chinei; în 1932 atacă fără succes Shanghaiul, în 1933 cucerise nordul țării, iar în 1935 ajunge pînă la Fluviul Galben. Urmînd îndemnurile Internaționalei Comuniste, Uniunea se autodesființează, în 1936, recomandînd membrilor ei să acționeze în favoarea unei literaturi închinate intereselor naționale.

Astfel, în fața pericolului extern, la 7 iulie 1936 ia ființă Asociația națională a oamenilor de cultură și artă, cu 120 de membri fondatori, reunind personalități de diverse orientări, în

scopul unui front comun anti-japonez. Între participanți sînt: Guo Moruo, Mao Dun, Wang Tongzhao, Zhu Ziqing, Ai Yuan etc.

Această bogată și efervescentă activitate publicistică întreținută de cercurile literare este optimă creației originale și traducerilor, acestea din urmă realizate, în cadrul fiecărei reviste, mai ales după simpatia ideologică. Dar ceea ce se evidențiază cu deosebire este dezbaterea de atitudini și concepte, confruntările teoretice, estetice, generate de actul creației, rezultatele lui.

Încă în 1915, Chen Duxiu, în articolul: O discuție în legătură cu istoria literaturii europene, introduce considerații incitante, stimulatoare privind literatura europeană, în termeni de comparație cu literatura chineză, care „ar fi rămas la etapele clasicismului și romantismului", dovedind că afirmarea literaturii chineze în realism impune distrugerea vechilor ideologii și instituții.

Acesta este chiar punctul de plecare al dezbaterilor teoretice și estetice care mobilizează intelectualii și scriitorii timpului, angajînd revista „Tineretul nou", pe o perioadă de mai bine de un deceniu, în revoluția literară.

Esența revoluției literare este definită inițial în articolul lui Hu Shi (1891—1962), Sugestii pentru reforma literaturii chineze (apărut în numărul din ianuarie 1917), reluînd propunerile sale programatice formulate ca Opt negații pentru o literatură revoluționară chineză, din prima sa scrisoare adresată revistei din Beijing, pe cînd era student în SUA. Ideile sale de afirmare a unei literaturi realiste, prin respingerea formulelor tradiționale clasice (aluziile, clișeele, construcțiile paralele, sentimentalismul, imitația modelelor clasice, gratuitatea), dar respectarea gramaticii și a interdicțiilor ei (evitarea argoului) sînt îmbrățișate entuziast de Wu Chen și de alții într-o dezbatere fără precedent ca noutate, proporții și importanță, schimbînd radical cursul și forma literaturii chineze de pînă atunci.

Obiectivul revoluției literare constructive pe care și-l propune revista este crearea unei literaturi scrise în limba națională și unei limbi naționale potrivite literaturii. Chiar din propunerile programatice care definesc noua literatură prin opoziție cu cea veche, principalul obiect contestat este limba literară, wenyan, cu prețiosul, inflexibilul ei filigran arhaic și poetic. Dificultatea proverbială a acestei limbi se dovedește astfel o piedică serioasă într-un secol ce obligă în mod necesar la

modernizări, între care și o limbă flexibilă, care să dezvolte stiluri chiar pe domenii; o limbă cu funcții multiple pentru traduceri, publicistică, literatură, știință etc. Cel mai de seamă merit al revoluției literare și al publicațiilor ivite încă din cel de-al treilea deceniu este popularizarea, folosirea exclusivă a limbii vorbite, baihua, în partea de nord a Chinei, recunoscută ulterior ca limbă națională. *

Prin noul ei instrument de sursă vie, expresie a gîndirii și sensibilității populare, literatura a cîștigat cea mai sigură premisă de a reflecta realitatea, de a se apropia în deplină libertate de oamenii timpului și de preocupările lor.

Dacă realismul în latura sa umanitară s-a fixat mai bine în literatura chineză, ca o emanație a tradiției și în același timp ca o aspirație a majorității grupurilor de scriitori din această perioadă, teza libertății individuale a omului și a creatorului în particular nu a dat roade, fiindcă ea nu a răspuns cerințelor de angajare morală și politică, cerute de epocă. Clasificările teoretice se strîng definitoriu și în mod conștient în jurul realismului satiric și al romantismului revoluționar. Sigur că acestea nu au rămas însă modalități exclusive de creație.

Într-o asemenea suită de confruntări multiple, realismul primei jumătăți a secolului al XX-lea cunoaște o afirmare plenară și o dezvoltare intimă în contextul istoriei și a tendințelor literaturii chineze. Romanele populare au făcut dovada unui realism viguros, cu multe posibilități, iar întreaga literatură chineză a perpetuat ca trăsătură specifică, congenitală, romantismul.

Literatura chineză modernă, care a cîștigat mult în cuprinderea conceptului de creație, în libertatea tematicii sale de inspirație diversă, în flexibilitatea stilistică și în perfecționarea mijloacelor ei artistice, a consacrat, între numeroșii scriitori noi, individualități literare distincte și opere remarcabile. Fără o ierarhizare valorică, care ar fi dificilă și incompletă pentru o epocă încă deschisă și în plină expansiune, numele de prozatori care s-au impus sînt: Lu Xun, Ba Jin, Lao She, Mao Dun, Zhang Tianyi și alții. Acești scriitori au pus standarde de valoare pentru literatura chineză modernă din prima jumătate a secolului al XX-lea.

---

* Bătălia a fost cîștigată formal în anul 1920, cînd, printr-un decret al Ministerului Educației, *baihua* a fost introdusă ca mijloc de instrucție în școală.

Lu Xun, cel mai timpuriu practicant al ficțiunii în manieră modernă, s-a distins în scrierea de nuvele și eseuri, excelînd în virtuozitatea tehnică a stilului său spumos ironic și pamfletar (Jurnalul unui nebun, Biografia reală a lui A Q) sau în inteligența parabolei simbolice (Medicamentul), ori în satira nuvelisticii sale, îmbinînd nervozitatea acidă cu lirismul cald; eseurile sale sînt dovada minții sale erudite și pătrunzătoare. El și fratele său, Zhou Zuoren, au fost considerați cei mai mari stiliști în proză.

Lu Xun este autorul singurei nuvele moderne chineze care la momentul ei s-a bucurat de reputație internațională.

Apărută în serial, în suplimentul ziarului „Dimineața", între decembrie 1921—februarie 1922, Biografia reală a lui A Q (despre aceasta e vorba) este o parabolă a societății chineze de la începutul secolului al XX-lea. Argatul A Q este un om simplu, lipsit de o reală înțelegere a vieții, întruchipînd, în concepția autorului, înapoierea în care fusese ținută secole de-a rîndul țărănimea. Fără familie, dar și fără orice bun material, aflat în permanență la cheremul celor bogați, A Q și-a pierdut pînă și numele. El nu mai este țăran tipic, dar nici orășean, deși ar fi putut fi una sau alta. Vagabondează, fură, nu are conștiința propriei sale individualități. Explotat, batjocorit, ajunge să inventeze faimoasa „metodă a victoriei spirituale", care îi dă tăria să supraviețuiască. El îi găsește umilinței un revers fastuos: își transformă fiece concretă înfrîngere amară de viață într-un iluzoriu triumf al spiritului său care, acceptînd orice, se proclamă prin aceasta superior. Autorul introduce dealtfel „metoda victoriei spirituale" ca un simbol pentru poziția Chinei feudale în fața politicii colonialiste a marilor puteri. Pus în fața ideii de revoluție, A Q acționează potrivit puterii sale de înțelegere, covîrșit de necazurile vieții: „E bună și revoluția la ceva. Le vine de hac nemernicilor ăstora, mama lor, că prea sînt ei plini de rele și mult vrednici de ură... Cît despre mine, ar fi bine să trec la revoluționari". Din nou, neînțelegerea timpului pe care îl trăia, de unde distrugerea sa.

Ba Jin, romancierul cu cea mai mare popularitate, autorul prodigios al unei literaturi de totală sinceritate și patos umanitar, a dezvoltat latura revoluționară, protestatară a romantismului tradițional, ilustrînd cel dintîi romantismul revoluționar al literaturii chineze moderne.

În întreaga sa literatură, Ba Jin își menține un ardent spirit agitatoric de luptător social, respingînd cu violență mentalitatea anacronică feudală, atît de viață, cît și de cultură, și afirmîndu-și credința în valorile vii, regeneratoare ale noului politic care trebuie să edifice o lume fără precedent. Această atitudine nu este numai o dispoziție de tinerețe declanșată de bogatele lecturi de ideologie pre-marxistă și marxistă din anii căutărilor, clarificărilor, ai formării omului-scriitor, dar ea este trăsătura de continuitate din caracterul lui Ba Jin, reflectată în operele sale prin personajele-raisonneur. Unul dintre personajele sale de acest tip este protagonistul povestirii Distrugerea. Dintr-un discipol plin de adorație și de veneratie pentru profesorul său total, specialist fără egal în civilizația și artele vechi chineze, tînărul devine dușmanul cel mai înverșunat și mai disprețuitor al maestrului. Morbul acestei mutații radicale i-l inoculează învățăcelului cunoașterea vieții de familie a idolului său în „inevitabilă distrugere progresivă". Moralitatea și învățătura semnelor scrise își anulează astfel adevărul de viață și concluzia dramatică pe care o descoperă eroul-adolescent este că vechea cultură este stearpă, iar efortul de a o însuși este nu numai inutil, dar dăunător, pentru că face dislocarea totală, definitivă dintre trăirea spirituală și cea fizică a unității OM. Învățăcelul încearcă în dispute aprige să își aducă pe calea vieții reale maestrul, dar nu izbutește, pentru că distrugerea este de fapt o autodistrugere, ea ține de chiar datele psihice ale personajului implicat în acest proces. Aceasta este una din tragediile dezumanizării la care scriitorul Ba Jin va reveni insistent cu multiple și profunde analize.

Un alt romancier de mare reputație, Lao She (1899—1966), a scris romane satirice, romane-parabolă sau fabule donquijotești (Filosofia bătrînului Zhang, Zhao Ziyue, Patru generații sub același acoperiș, Divorțul, Ricșa), practicînd comicul, burlescul și chiar absurdul, rezultatul fiind demitizarea eroicului într-o lume de corupție care falsifică și anulează valorile morale. Proclamînd cu amărăciune drama anti-eroilor, modalitățile lui Lao She sînt în parte de inspirație dickensiană, dar ele nu sînt străine tradiției literaturii chineze. Meritul lui Lao She este transformarea unor elemente izolate, accidentale, de manieră stilistică, într-un procedeu de creație, generalizat operei sale de importante semnificații.

Lao She este interesat de mediile sociale și de viața, acțiunea, evoluția prin eveniment, de caracterele umane generate de ele. Acestei orientări el îi va rămîne statornic atît în scrierile de mare cuprindere — romanele, cît și în cele de scurtă, dar concisă, viguroasă respirație. Șeful de post este o schiță care fixează cu acuitate inflexibilitatea relațiilor de comportament impuse unor inși promovați într-o nouă categorie socială. A rezista pînă la capăt și cu brio unei condiții profesionale pe o scară ierarhică superioară înseamnă a renunța la propria ta condiție umană anterioară, emanație a altor delimitări sociale. Eșecul, în slujbă, al noului mandarin, șef de post, odinioară frate cu banditii munților, este un caz de inevitabil banal, fapt pentru care o bună, înțeleaptă, practică înțelegere a situației, din partea personajului în cauză, elimină tragicul și face loc comicului grotesc. Necazul, amărăciunea, pricinuite de pierderea slujbei, se topesc în melancolia contemplativă a omului în fața sediului mandarinar...

Interesante dezvoltări în proză a adus și Zhang Tianyi (născut în 1907), renumit ca nuvelist. Dotat cu o excepțională acuitate a observației și cu un sclipitor spirit umoristic, el a valorificat virtuozitățile stilistice și efectele comice ale dialectelor și vorbirii populare. Este și autorul unui roman satiric (Ciudatul cavaler al Shanghaiului) de factura romanelor comice ale lui Lao She.

Punctul lui de forță rămîne însă nuvelistica. Într-un mare număr de povestiri, Zhang Tianyi satirizează clasele superioare și mijlocii, dezvăluind goliciunea și ipocrizia vieții acestora și operînd cu spiritul său incisiv asupra automatismelor tabieturilor, preocupărilor banale, conversațiilor și trîndăviei lor. Dincolo de scenele de un comic irezistibil, scriitorul se axează cu amărăciune și compasiune asupra eroilor săi în situații limită complexe în care, de regulă, ei se prăbușesc incapabili de a se salva datorită împrejurărilor, altora sau lor înșiși. O asemenea situație fără ieșire, de inevitabil, implacabil tragism este prezentată în nuvela Tatăl și fiul, victimă a răsfățului și a greșitei educații căzînd bătrînul părinte.

Mao Dun (numele adevărat Shen Yanping), aclamat după publicarea trilogiei sale Eclipsa (1928) ca unul din cei mai de seamă romancieri ai timpului, și-a consolidat ulterior și faima

de romancier de mari resurse și ambiții (prin Curcubeul în 1929, Crepusculul, 1933, poveste despre prima etapă a războiului, Putrefacția), reușind o cronică socială, politică și de moravuri a Chinei moderne de pe pozițiile unei interpretări psihologice, în mod frecvent, din unghiul feminin de observare.

Complexa galerie de personaje feminine a literaturii lui Mao Dun este mărturia creditului său deosebit acordat sensibilității acute feminine, care înzestrată cu un puternic instinct surprinde seismele, devenirile și fenomenele vieții sociale, chiar dacă fără să le înțeleagă, în formele lor timpurii și cele mai tipice de manifestare.

Povestirea Fiul Cerului, cel Adevărat, din volumul de față, aduce, dincolo de pretextul ei și de mica întîmplare tragi-comică, întreaga mentalitate a satului, prin înfruntarea hazlie a trei țărănci, Lotus, nevasta lui A Si, Comoara, care în imprejurări mai mult decît banale ajung să-i ia un interviu original omului care știe tot (preotul taoist * șarlatan Huang) despre descinderea mesianică a Fiului Cerului, cel Adevărat. Cele trei femei împing astfel în dispută trei atitudini: oarba credulitate, îndoiala neliniștitoare de la dorința, speranța de bine, la amărăciunea cruntă a realității trăite și totala respingere a aberațiilor de orice fel, din partea unei gîndiri isteţe, cu simțul practic, viguros al vieții. Povestirea de aici este astfel o farsă miniaturală regizată de un scriitor ce se vrea neutru, dar cu un copios gust pentru un aparent comic de situații, cu personaje care își deconspiră involuntar profunzimea umană și condiția tragică de existență.

Prozele scurte ale lui Mao Dun sînt numeroase și tematica lor variată surprinde universul uman sub latura investigației psihologice, ca o cronică de caleidoscop fizionomic-spiritual a vremurilor lui.

Scriitor fecund, cu o literatură de un registru bogat și variat, Guo Moruo rămîne în orice gen abordat un romantic plin de lirism, iar în proza sa, prin excelență, un eseist poematic. În acest din urmă caz, el schematizează, recurge la caracterizări alb-negru, neizbutind să fixeze într-un cadru viu, de viață

---

* *Daoist* în transcrierea chineză în alfabet latin *(d* se pronunță *t).* Păstrăm *taoist* — așa cum a intrat în circuitul european, asigurînd totodată cititorului român o pronunție corectă.

nucleele sale epice, lipsuri pe care încearcă să le suplinească fie cu entuziasmul său generos-umanitar, fie cu un didacticism sau tezism moralizator. Aceasta este și situația nuvelei Pumnul de fier, 1927, care este însă una din primele probe ale literaturii angajate revoluției și idealurilor de dreptate și libertate ale poporului oprimat.

Împărtășind cele dintîi preocupări ideologice și literare cu Guo Moruo, Yu Dafu are o evoluție personală, impunîndu-și prin nuvela de debut, Prăbușirea, 1921, originalitatea și modernismul care i-au adus notorietate. După o mărturisire, povestirile sale sînt autobiografice, transcrieri fidele ale vieții și sentimentelor proprii. Motivul degradării și prăbușirii în imoral și iresponsabil al unui tînăr care sfîrșește în sinucidere este mediul social și politic ostil, naționalist-șovin, în țara (Japonia) în care își face studiile. Bîntuit de efluviile și halucinațiile neliniștilor sale erotice de adolescent întîrziat care nu își poate revărsa prea plinul simțirii asupra unei ființe curat adorate, cu dorul sufletului lui și al cărnii, studentul involuează într-un introvertit, aducîndu-și printr-o comportare nesănătoasă, daune spiritului și trupului. Printr-o fină analiză psihologică, scriitorul prezintă treptele acestui proces dureros în care un tînăr energic, talentat și capabil se preschimbă într-un debil fizic și mental, avînd totuși conștiința decrepitudinii sale și în același timp tăria de a-și suprima printr-un gest ireversibil — sinuciderea — rușinosul mod de a exista. Tragedia tînărului este marcată de cele două sentimente definitorii care îl stăpînesc, patriotismul lui ardent, alimentat și de regimul de umilință din țara străină, și aspirația lui spre o iubire curată, adevărată.

Povestirea a avut un larg răsunet, tineretul chinez simțindu-se solidar cu eroul povestirii, în frumusețea și delicatețea sentimentelor lui, dar dezicîndu-se de non-acțiunea și pasivitatea care l-au împins la un sfîrșit tragic.

Bing Xin debutează cu o „proză cu probleme", didactică-moralizatoare, cum este de fapt și Supraomul, inclusă aici. Eroul nuvelei nu este un om care să aibă vreo legătură cu supranaturalul fantastic, ci un individ cu mască socială; în felul acesta el își refuză vibrațiile sufletului, sensibilitatea, emoțiile, bucuriile, mîhnirile la necazuri, propunîndu-și o comodă inflexibilitate și impenetrabilă duritate. Un incident duios, care

pornește din prezentul în care el trăiește totuși ca om între oameni, îl duce pe firul unei amintiri obsesive la nopțile copilăriei sale, vegheate de o mamă iubitoare. Masca se face fărîme și omul se regăsește în umanitatea sa totală, nealterată.

Spirit dedicat activității științifice, Xu Dishan a scris totuși cîteva volume de povestiri care poartă într-o primă etapă amprenta influenței religioase, mai cu seamă în punerea unor povestiri de viață sub semnul predestinării. Dar cele mai frumoase scrieri ale sale sînt pătrunse de adevărul realităților trăite și de el, și reflectă o atmosferă de epocă bine conturată.

Piersică de Primăvară este numele protagonistei nuvelei omonime. Numele spune destul de mult despre eroină, care este de o mare candoare, puritate și prospețime a trăirilor. Împinsă de împrejurări aprige, nenorocite la oraș (atacul japonezilor și dispariția bărbatului în chiar noaptea nunții), țăranca din ea se adaptează cu destulă flexibilitate noului mediu, avînd însă cerbicia de a trăi nelegată de nimeni și pe propriile picioare, chiar și împărțind patul cu un tînăr bărbat care îi este tovarăș de muncă și prieten de inimă. Sînt pline de duioșie și tandrețe scenele aparent aspre ale acestui cuplu aflat la marginea rigorilor de convenție socială. Piersică de Primăvară este surprinzătoare în feminitatea ei plină de ciudățenii, la prima vedere, dar ascunzînd un sublim sufletesc care o ajută să facă față celor mai crunte situații. Între doi bărbați care sînt îndreptățiți în același timp să-i fie soți (apare bărbatul dintîi într-o stare care o obligă să-i rămînă devotată), ea decide, după ezitări chinuitoare, să-și împartă viața cu amîndoi sub același acoperiș: primul să fie stăpînul familiei, iar cel de-al doilea, bărbatul cu drepturi asupra ei. Situația este originală, dar nu imorală, pentru că femeia le-a fixat, în imposibilitatea altei soluții, rolurile în viața ei.

O la fel de bună și chiar mai veridică povestire pentru adevărul tipic de viață pe care îl oglindește este povestirea Mama sclavă a prozatorului, romancier și dramaturg Rou Shi. Aceasta prezintă ca și nuvela lui Xu Dishan, Piersică de Primăvară, pe o țărancă tînără de o mare puritate a sentimentelor, adăugînd și ea trăsături noi spre conturarea profilului spiritual al țărăncii chineze. Femeia din povestirea lui Rou Shi și-a pierdut orice strop de personalitate și pînă și numele, fiind

astfel reprezentativă pentru țărănimea Chinei vechi, supusă și cinstită. Din pricina sărăciei, adîncite de viciile bărbatului său (beție, opiomanie), femeia este silită pentru a-și salva familia de la înfometare și a-i asigura un minimum de subzistență să-și vîndă rodnicia unui cărturar bătrîior, cu stare, stăpînul unei familii din care nu lipsesc decît copiii. Astfel țăranca săracă închiriată ca nevastă pentru trei ani, ajunge în situația umilitoare a unui mecanism de procreare. Viața tinerei neveste alături de cealaltă soție a cărturarului, bătrînă și stearpă, înseamnă un șir întreg de ocări și brutalități, fie ele și mascate. În momentul desfacerii contractului și despărțirii dramatice a mamei de cel de-al doilea copil, ea, care este sclava propriilor sale sentimente materne — a trăit chinuitor în permanență dorul primului copil —, este sfîrtecată de mari ruperi de suflet. Întoarsă în casa ei sărăcăcioasă, femeia își înțelege cu obidă, dar neajutorată, înfrîntă, condiția existenței sale tragice. Povestea este astfel o cronică de viață țesută cu lacrimi și sînge.

Ding Ling este o scriitoare sensibilă și foarte dotată pe care o preocupă în scrierile sale tema nefericirilor sau a tinerelor de proveniență mic-burgheză. Prin Jurnalul domnișoarei Shafei ea aduce în prim plan o tînără profundă, hipersensibilă și din pricina bolii de care suferă: tuberculoza. Însemnările de jurnal dezvăluie, în plin zbucium sufletesc, provocat de iubirea pătimașă pentru un om care nu o merită, toate trăsăturile, disponibilitățile de caracter ale eroinei: noblețe, demnitate, generozitate, duioșie, incandescență a sentimentelor, spirit chiar de sacrificiu în numele iubirii, dar mai presus de orice puterea de a-și îndura destinul pe care și-l conduce cu fermitate.

Idealul dragostei adevărate intră aici în contradicție cu ceea ce îi oferă tineretului chinez libertatea iubirii cîștigate de el în secolul al XX-lea. Shafei este doar una din victimele care trăiesc această amară dezamăgire a neîmplinirii, insatisfacției, în chiar deplina posibilitate de alegere, decizie. Eliberată din închisoarea familiei feudale, ea dă curs exacerbării propriului eu, eroare care îi va reteza aripile, spre o prăbușire dramatică și totuși atenuată de tăria sufletului ei curat și sănătos.

Dincolo de contribuția individuală a fiecăruia din acești scriitori care au propulsat proza pe calea modernizării, stau

trăsăturile comune ale literaturii lor de epocă comună: realismul ca fundamentul esențial al atitudinii lor de repulsie antifeudală și de scrutare profundă a moralei și a manierelor tradiționale și contemporane; interesul acut pentru fenomenul social, politic și intelectual, de moment sau de perspectivă, ca și interesul pentru viața individului aparținînd unei clase și unei mentalități; prezența vibrației umanitare manifestate prin satiră, compasiune și duioșie.

MIRA și CONSTANTIN LUPEANU

LU XUN*

Lu Xun s-a născut la 25 septembrie 1881, într-o familie de cărturari. Bunicul său a fost redactor la Academia imperială Hanlin, iar tatăl licenţiat, îndeplinind funcţii mandarinale. Numele său real este Zhou Shuren, Lu fiind numele de familie al mamei sale, o femeie simplă, de la ţară, iar Xun însemnînd Repede. După studii în familie şi în urbea natală, Shaoxing, provincia Zhejiang, la 18 ani merge la Şcoala navală din Nanjing, pentru ca după un an să se mute la Institutul de mineralogie şi căi ferate, pe care îl absolvă în 1902. Obţine o bursă pentru Japonia şi următorii şapte ani şi-i petrece în această ţară ; studiază doi ani limba japoneză, doi ani medicina, apoi se lansează în activităţi publicistice şi literare, deoarece descoperise că „medicina nu este un lucru atît de grabnic pentru omenire, iar prima urgenţă pentru popoarele slabe şi înapoiate este transformarea lor spirituală".

În China funcţionează în învăţămînt şi se dedică cercetării literaturii clasice. După răsturnarea dinastiei manciuriene Qing, este chemat în Ministerul Educaţiei, unde va lucra cinci ani. Ajunge o somitate în literatura chineză clasică, universităţile se întrec în a-l solicita să ţină cursuri, studenţii îl adulează ; se relevă a fi unul din cei mai profunzi şi mai moderni exegeţi ai culturii naţionale, original şi valoros prozator modern şi deopotrivă publicist neîntrecut, combatant temut pe tărîm artistic şi social.

În ianuarie 1918 este membru în Comitetul redacţional al noii serii a publicaţiei literar-artistice „Tineretul nou", iar în numărul din mai al revistei publică *Jurnalul unui nebun* — piatră de hotar în literatura chineză. Scrie apoi 14 proze, reunite în 1923 în volumul *Chemarea*. În nuvelele şi povestirile

---

* Se pronunţă : Lu Sün.

sale, Lu Xun întreprinde o largă frescă a societății chineze de la începutul secolului XX.

În această perioadă redactează: *Istoria prozei literare chineze*, 1924; *Povestiri fantastice din dinastiile Tang și Song*; *Proză veche retranscrisă*. În aceste tratate de istorie literară, printr-o muncă titanică, studiind arhive, o imensă bibliografie uitată sau neglijată, Lu Xun expune drumul parcurs de ficțiunea chineză, subliniind vechimea acesteia, caracterul de pionierat în multe orientări artistice. El reface scara valorilor, pune în circulație opere apreciate abia azi drept fundamentale, amendează false valori impuse de suprastructura feudală. În aceeași perioadă colaborează la nenumărate reviste cu articole, eseuri, luări de poziție în cele mai felurite domenii. Îndrumă, organizează, îmbărbătează tinerii creatori, devenind în scurtă vreme un mentor al noilor generații. Corespondența sa, abia la începutul publicării, este imensă.

La 2 martie 1930, împreună cu societățile Creația, Soarele și altele, instituie Uniunea scriitorilor chinezi de stînga. În 1931 ia parte la organizarea Uniunii pentru apărarea drepturilor cetățenești în China. Militează pentru o literatură națională, angajată. Se autodefinește magistral în 1932: „Sînt aidoma unei vaci — mestec paie și dau lapte, sînge". „Nu mă interesează nici gloria, nici poziția socială". Un loc aparte îl ocupă volumul *Mituri repovestite*, cuprinzînd nuvele de o mare frumusețe spirituală și stilistică. Lu Xun actualizează vechi mituri ale poporului chinez, reînvie ilustre personalități culturale ale antichității, creează nuvela fantastică cu substrat realist și mitic; scrise între 1922 și 1934, cele șapte proze conțin totodată fine aluzii, iscusit mascate, la istoria contemporană, la semnificațiile înfruntărilor politice din epocă. În 1936 lansează lozinca „literatură pentru cei mulți în slujba războiului revoluționar național". Editează alte culegeri de articole prin care se implică în viața publică, acestea fiind o „chintesență a simbiozei poeziei cu teoria politică, a tradițiilor glorioase ale prozei clasice cu spiritul epocii, modul de contopire a unei meditații înalte cu o măiestrie artistică perfectă".

Intenționa să scrie o *Istorie a literaturii chineze*, pentru care își pregătise materialul, fixase capitolele, după cum avea în plan un roman al intelectualului chinez la început de eră modernă, un alt roman închinat luptei armatei roșii a muncitorilor și țăranilor pentru transformarea Chinei. Nu le-a realizat,

în parte pentru că viața i-a fost necruțător de scurtă, în parte pentru că și-ar fi sacrificat opera literară — fapt ce i s-a reproșat — multelor atacuri polemice gazetărești. În ciuda înzestrării sale native și culturii impresionante, fiind unul dintre cei mai iluștri gînditori și mai originali creatori, el considera gazetăria o necesitate vitală pentru scriitorul vremii sale. „Este atît de imperios necesar, scria el, ca scriitorul să reacționeze și să riposteze pe loc la ceea ce este rău, să fie nervura sensibilă, soldatul gata de luptă". „Sufletul poporului chinez se oglindește în jurnalistica mea", obișnuia să spună. Numai că intensitatea muncii, condițiile de viață nu tocmai pe măsură, i-au ruinat sănătatea. Bolnav de tuberculoză, din 1933 suferința i se agravează tot mai mult, astfel că inima încetează să-i bată în zorii zilei de 19 octombrie 1936.

A lăsat posterității 16 volume de eseuri, 3 cărți de proză scurtă, una de amintiri, una de proză poematică. Opera de istoric literar totalizează 800.000 de caractere și își așteaptă încă cercetătorii care să o pună în lumină.

A tradus și a prezentat literatură clasică și contemporană din mai bine de o duzină de țări: 9 romane, 78 de nuvele și povestiri, 2 piese de teatru, mai multe cărți de teoria artei.

BIOGRAFIA REALĂ A LUI A Q

Capitolul I

ACEST CAPITOL POATE FI SOCOTIT DREPT INTRODUCERE

De multă vreme mă chinui să întocmesc biografia reală a lui A Q * și deși sînt hotărît să mă înham la ea, mă dau bătut de fiecare dată, dovadă că nu sînt un om care „să-și dobîndească faima prin scris". Din totdeauna, condeiele vestite stau bine în mîna oamenilor celebri, astfel că aceștia devin cineva prin operă, iar opera ajunge renumită prin ei și încetul cu încetul nu mai este limpede cine pe cine l-a făcut mare. Iată că în cele din urmă mă întorc și eu, parcă stăpînit de demoni, la biografia lui A Q.

Însă numaidecît ce iau condeiul în mînă să pun în scris această lucrare efemeră, îmi dau seama cîte dificultăți mă așteaptă. Prima este titlul ei. Confucius spune : „Dacă titlul nu e potrivit, cuvintele toate sună a gol". Acest precept este esențial. Denumirile sînt felurite : biografii oficiale, autobiografii, biografii neautorizate, legende, biografii suplimentare, cronici de familie, schițe biografice, dar, din păcate, nici una dintre ele nu-i este pe măsură. Biografie oficială ? O asemenea scriere nu va fi inserată în istoriile oficiale, alături de biografiile oamenilor celebri. Autobiografie ? Dar eu nu sînt A Q. Dacă-i spun legendă, atunci care ar fi biografia neautorizată ? Și cum să-i spun biografie neautorizată, de vreme ce A Q nu este un nemuritor ? Biografie suplimentară ? Dar nici un președinte nu a semnat un edict prin care să pretindă Institutului de istorie națională să redacteze biografia lui A Q. E drept că, deși în istoria Angliei nu sînt incluse viețile jucătorilor de cărți, totuși faimosul scriitor Arthur Conan Doyle a scris ro-

---

* Tradusă la noi, prin intermediul limbilor rusă și engleză, sub titlul : *Adevărata poveste a lui A Q.*

manul *Biografia suplimentară a jucătorilor de cărți* *; însă el este un literat celebru, pe cînd eu nu pot face una ca asta. Urmează cronica de familie, dar nu știu ca eu să fi avut vreun străbun comun cu A Q și nici nu am primit vreo însărcinare specială din partea urmașilor săi. Cît despre schiță biografică, nu este cazul, fiindcă A Q nu are o biografie completă. Într-un cuvînt, lucrarea aceasta este o „biografie propriu-zisă", dar cum eu folosesc un limbaj inferior, cel al „ricșarilor și al negustorilor ambulanți" **, nu îndrăznesc să-mi depășesc condiția dîndu-i un titlu atît de pompos. Atunci recurg la vorbele autorilor care nu țin de cele trei religii și cele nouă curente filozofice ***: „după ce am bătut astfel cîmpii, să ne întoarcem la biografia reală"; extrag din această formulă clasică ultimele două cuvinte și fac din ele titlul care îmi trebuie, iar dacă el se aseamănă prea mult cu *Istoria reală a caligrafiei*, scrisă în vechime, n-am încotro.

A doua dificultate mi-e pricinuită de felul în care se cade să înceapă orice biografie: „Cutare, pe numele și prenumele cutare, originar din provincia cutare...", iar eu habar n-am care ar putea fi numele de familie al lui A Q. Într-o vreme, parcă se numea Zhao, dar mai apoi totul a devenit la fel de neclar ca și mai înainte. Pe atunci, fiul domnului Zhao obținuse titlul de *xiucai* **** și portăreii aduseseră vestea în sat în tamtamuri de tobe. A Q tocmai dăduse peste cap vreo două

---

* Este vorba de Rodney Stone de Arthur Conan Doyle (1859—1930).

** Aluzie la rivalitatea dintre adepții literaturii moderne, scrisă în limba vorbită, și ai literaturii compuse în faimosul limbaj *wenyan*, al cancelariilor mandarinale.

*** *San jiao*, cele trei religii (confucianism, taoism și buddhism) și *jiu liu*, cele nouă curente filozofice (confucianist, taoist, yin-yang, legalist, logician, mohist, eclectic, agriculturist și al strategilor politici).

**** *Xiucai*, licențiat, cîștigător al examenelor imperiale la nivel de județ. Instituite din vechime, examenele pentru recrutarea funcționarilor în China încetează odată cu dinastia imperială Qing (1911), devenind ridicole în fața instrucției moderne. Pentru amănunte, vezi studiul introductiv de la *Întîmplări din lumea cărturarilor* de Wu Jingzi, Editura Univers, 1978.

păhărele de băutură * și se grozăvea, nemaiîncăpîndu-și în piele, că o atare cinste se răsfrîngea și asupra lui, deoarece el și domnul Zhao se trăgeau din aceeași familie și după calculele sale precise el era cu trei generații mai în vîrstă decît proaspătul licențiat. Pe moment, cîțiva gură-cască i-au arătat chiar un anumit respect. Numai că a doua zi, gardianul locului l-a dus aproape pe sus la domnul Zhao acasă. Cum a dat cu ochii de el, venerabilul domn s-a înroșit tot de mînie.

— A Q ! i-a strigat, nemernicule ! Ai spus tu că noi doi ne tragem din aceeași familie ?

A Q nici că a deschis gura.

— Cum îndrăznești să trăncănești ca să te afli în treabă, s-a înfuriat domnul Zhao din ce în ce mai tare, apropiindu-se de el. De unde și pînă unde să am eu aceeași obîrșie cu tine. Te cheamă Zhao ?

A Q amuțise, de parcă nu avusese niciodată gură. Se gîndea să bată în retragere, luînd-o de-a îndărătelea spre ușă, dar domnul Zhao s-a repezit la el și i-a ars o palmă.

— Cum ai putea tu să te numești Zhao ? Tu nu cinsteşti un asemenea nume !

A Q n-a tăgăduit că nu s-ar numi Zhao și a plecat cu gardianul, frecîndu-și ușor obrazul stîng ; afară, a fost mustruluit bine și de gardian și a fost nevoit să-i dea acestuia două sute de bănuți ** drept mulțumire că a scăpat numai cu atît. Cei care aflaseră toată pățania, recunoșteau că A Q întrecuse măsura și că primise ce căutase. Probabil că nu se numea Zhao și chiar dacă ar fi purtat numele cu pricina, cîtă vreme domnul Zhao locuia acolo nu se cuvenea să pălăvrăgească în felul acesta. De atunci nimeni n-a mai adus vorba de numele lui de familie și așa se face că nici eu nu știu la urma urmei cum îl chema pe A Q.

În al treilea rînd, nu știu ce semn să folosesc pentru a așterne pe hîrtie numele său propriu. Cîtă vreme

---

* *Huang jiu*, băutură galbenă, obținută prin fermentarea orezului sau meiului ; are 18—20° și în mod obișnuit se bea caldă.

** *Wen*, bănuț de aramă folosit în vechea Chină.

era în viață, lumea îi spunea A Quei *, dar după moarte nimeni nu i-a mai pronunțat numele și de „tablete pe bambus sau pe mătase" nici nu poate fi vorba. Consemnarea numelui său o fac abia eu în lucrarea de față și iată cît de greu mi-a venit încă de la bun început. M-am gîndit mult: *Quei* se cuvine notat cu caracterul Laur sau cu Nobilul. Dacă ar mai fi avut un nume ca Yueting, adică Pavilionul Lunii sau s-ar fi născut la mijlocul celei de-a opta luni a anului, aș putea fi sigur că îl chema Laur; dar el nu mai avea alt nume — sau avea, dar nu i-l cunoaște nimeni — fiindcă de ziua lui nu trimitea invitații pe care să-i fie gravat numele și nu i se răspundea cu felicitări în versuri. Iată deci că dacă aș scrie Laur aș face o afirmație subiectivă. Pe de altă parte, dacă ar fi avut măcar un frate pe care să-l cheme A Fu, cu sensul de Bogăție, aș fi putut fi aproape sigur că el se numea Nobilul. Dar era singur pe lume și dacă aș scrie Nobilul n-aș avea nici o îndreptățire. Celelalte caractere care se pronunță *Quei* i se potrivesc și mai puțin. Mai demult l-am întrebat și pe fiul Domnului Zhao cum să fac să o scot la capăt cu transcrierea numelui lui A *Quei* și mărturisesc că l-am pus în grea încurcătură. El s-a grăbit să teoretizeze, argumentînd că de vreme ce Chen Duxiu editează revista „Tineretul nou" și preconizează introducerea alfabetului, chintesența culturii chineze se duce de rîpă și iată de ce originea numelui lui A *Quei* nu se mai poate dovedi. Ultima cale a fost să-l rog pe un consătean de-al lui să cerceteze documentele procesului ce i s-a intentat și abia după opt luni de zile am primit răspuns că în toată arhiva locului nu se găsea nici un nume cît de cît apropiat de al omului meu. Deși nu sînt sigur dacă acest lucru este adevărat și nici n-am cum să știu dacă acela a căutat ori nu, îmi dau însă seama că toate strădaniile mele sînt zadarnice. Necăjit că transcrierea fonetică a caracterelor nu este folosită în mod curent, am recurs

* Transcris astfel, în alfabet latin, în textul chinezesc.

la alfabetul străin ; după transcripția limbii engleze, am notat numele A *Quei,* prescurtat — A Q. Asta înseamnă de fapt că urmez orbește orientarea dată de „Tineretul nou" ; îmi pare foarte rău, dar cum un om atît de învățat ca fiul domnului Zhao n-a putut să-mi dea o mînă de ajutor, ce altceva îmi mai rămăsese de făcut ?

În al patrulea rînd, este vorba de locul de baștină al lui A Q. Dacă se chema Zhao, conform practicii de a împărți după nume oamenii pe județe, pot să mă bazez pe indicația lămuritoare oferită în cartea *Cele o sută de nume de familie,* unde e trecut că ar fi originar din „ținutul Apei Cerești, aflat în partea de apus a provinciei Gansu". Din nefericire, numele lui este incert și, prin urmare, nu-i pot fixa, în afara oricărui dubiu, nici locul de baștină. Apoi, cu toate că a trăit multă vreme în Weizhuang, el a locuit destul de des și prin alte ținuturi și n-aș fi îndreptățit să susțin că se trage din Weizhuang. Dacă aș scrie „originar din Weizhuang", ar însemna să-i falsific biografia.

Singura mea mîngîiere este că — măcar — semnul *A* * este foarte corect. Sînt încredințat că nu suferă de eroarea proprie falselor analogii și poate rezista asaltului specialiștilor. În ceea ce privește restul aspectelor, acestea nu pot fi interpretate de un novice și sper că domni ca Hu Shi, cu „pasiunea istoriei și arheologiei", vor putea în viitor să aducă noi rezolvări. Mă tem însă că pînă atunci această „Biografie reală a lui A Q" va fi de mult dată uitării.

Cele de mai sus pot fi socotite drept introducere.

Capitolul II

CONSEMNAREA SUMARĂ A IZBÎNZILOR

Nu numai numele și prenumele sau locul de baștină ale lui A Q sînt nesigure, dar nu se știe mare lucru nici despre „profesia" lui. Oamenii din Weizhuang doar îl puneau la treabă sau își băteau joc de el și nicicînd nu

---

* Caracterul *A* se folosește înaintea numelui mic al unei persoane, adăugînd adresării un plus de intimitate.

le-a trecut prin cap să afle ce meserie avea el. E drept că nici A Q nu vorbea despre aceasta. Abia cînd se certa cu cineva, îl fulgera pe adversar cu privirea și deciara :

— Pe vremuri... eram mai avuți decît tine ! Drept cine te crezi ?

A Q n-avea familie și se aciuiase la Templul Pămîntului, din Weizhuang. N-avea o îndeletnicire anume și lucra ca argat pe la unii și pe la alții : secera, decojea orezul, trăgea la vîsle, făcea orișice era nevoie. De lucra la un gospodar vreme mai îndelungată, locuia pe toată perioada în casa aceluia, însă pleca numaidecît ce termina cu treaba. Și așa se făcea că, la nevoie, oamenii își aminteau de A Q, dar se gîndeau la el ca la un argat și nu ca la un om ; iar după ce lucrul era sfîrșit, era dat uitării pînă și argatul, ca să nu mai vorbim de omul A Q. O singură dată l-a lăudat cineva.

— A Q lucrează cu sîrg, a spus un bătrîn.

Dar A Q, slab și deșirat, gol pînă la brîu, se afla de față și ceilalți n-ar putea să bage mîna în foc cum că vorbele acelea fuseseră rostite din inimă ori că, dimpotrivă, erau pur și simplu o batjocură. Cu toate acestea, lui A Q i-au mers drept la inimă.

A Q avea o foarte bună părere despre sine. Consătenii nu valorau nimic în ochii lui și chiar cei doi „învățăcei“ ai locului nu meritau vreun zîmbet binevoitor din partea lui. „Învățăceii“ puteau ajunge cărturari de rang, de aceea domnii Zhao și Qian erau ținuți la mare cinste în sat nu numai pentru bogăția lor, ci și pentru că erau părinții unor oameni cu carte. Numai A Q nu-i prea respecta. „Fiii mei ar fi mai ceva decît ei !“ își zicea. Făcuse și el cîteva drumuri la oraș și natural că în urma lor a devenit mai încrezut, deși îi nesocotea pe orășeni. De pildă, o bancă de lemn lungă de trei coți și lată de o palmă era numită în Weizhuang *„changdeng“*, adică „scaun lung“. Îi spunea și el tot *„changdeng“*, dar cei de la oraș îi ziceau *„tiaodeng“*, adică „scaun lung și îngust“. „E greșit, se gîndea el, e chiar de rîs !“ La peștele prăjit, cei din Weizhuang adăugau usturoi verde tăiat bucăți-bucăți, pe cînd orășenii puneau usturoi tocat mărunt. „Iar au pocnit-o, se gîndea el ; se fac de tot de rîs !“ Adevărul era că sătenii din Weizhuang erau ridicoli

și neumblați prin lume, fiindcă nu mai pomeniseră cum se gătea peștele la oraș !

Priceput la toate, „de descendență ilustră“ și „lucrător sîrguincios“, A Q ar fi putut fi „perfect“, dar din păcate avea unele metehne fizice. Cel mai supărător beteșug era că pe cap îi rămăseseră, din loc în loc, nici el nu știa prea bine de cînd și cum, niște ciupituri bune de la lepră. Cum ele îi însemnaseră tot corpul, se pare că A Q nu le socotea deloc că i-ar aduce vreo cinste fiindcă ocolea cuvîntul *„lai“* *, ba și pe toate celelalte cu această pronunție ; ulterior a lărgit sfera de cuprindere și se ferea de asemenea de cuvintele „rază“, „lumină“, iar mai apoi chiar de „lampă“ și „lumînare“. De cîte ori era încălcată, cu sau fără voie, această restricție, A Q se înfuria și semnele i se făceau de un roșu aprins. Atunci își cîntărea din priviri adversarul și dacă acesta era domol din fire îl înjura, iar dacă era pirpiriu îl lua la bătaie. Dar nu știu cum se făcea și dregea, că de obicei tot el, A Q, era cel care ieșea rău, astfel că încet-încet a schimbat tactica, mulțumindu-se doar să arunce potrivnicilor săi priviri grele de furie.

Cine să fi bănuit că după ce A Q a renunțat definitiv la harță și a trecut la incriminarea cu privirile-i mînioase, toți pierde-vară din Weizhuang aveau care mai de care să glumească răutăcios pe seama lui !

— Uite, se luminează ! spuneau ei cînd îl vedeau, prefăcîndu-se speriați.

Lui A Q îi sărea țandăra și le arunca priviri pline de flăcări.

— A aprins cineva lampa ! continuau aceia, fără frică.

— Nu meriți nici măcar... încerca A Q să găsească un răspuns.

În acele momente, cicatricele de pe capul lui dobîndeau o poleială nobilă, nu mai erau simple ciupituri rămase de la boală. Spuneam însă că A Q era iscusit la toate : înțelegînd pe dată că se apropie de domeniul interzis, amuțea.

---

* *Lai*, lepră ; popular, *laizi*, este cel care are pe cap bube galbene.

Dacă acei pierde-vară nu se opreau și-l ațițau mai tare, pînă la urmă ajungeau la bătaie. Învins, smucit în toate părțile de coada * lui gălbuie și izbit de vreo patru-cinci ori cu capul de zid, era lăsat în cele din urmă singur. A Q rămînea locului o vreme, zicîndu-și : „Parcă m-ar fi bătut chiar copilul meu. S-a întors lumea cu susul în jos...“ Și pleca împăcat, socotindu-se biruitor.

Tot ce gîndea în inima lui spunea mai tîrziu cu voce tare, astfel că toți care își băteau joc de el știau că el găsise această cale a izbînzii spirituale. **

— Nu fiul își bate bătrînul, A Q, îi strigau apoi de cîte ori îl trăgeau de păr, ci un om ciomăgește o fiară. Spune chiar tu : un om ciomăgește o fiară.

— Un gîndac, e bine așa ? întreba A Q, lăsînd capul în jos și ținînd de coadă de la rădăcină ca să împiedice durerea. Sînt un gîndac ! Acum îmi dai drumul ?

Dar deși recunoștea că e gîndac, ceilalți nu-l slăbeau deloc și îl bușeau de patru-cinci ori cu capul de ce se nimerea pe acolo ; se îndepărtau umflîndu-se în pene, convinși că i-au venit de hac și că de data aceasta A Q o pățise rău. Dar după nici zece secunde, A Q pleca și el, mîndru, încredințat că a ieșit învingător. Se socotea că este de fapt cel dintîi care putea să se ia peste picior și dacă nu lua în seamă cuvintele „care putea să se ia peste picior“, tocmai aceasta însemna că el este de fapt „cel dintîi“. *Zhuanyuan* *** nu era „cel dintîi“ ?

— Drept cine te crezi ? se rățoia el la un asemenea pretins interlocutor.

După ce își lichida potrivnicii unul cîte unul, cu astfel de năzdrăvănii, se ducea întins la cîrciumă. Da pe gît cîteva pahărele, glumea cu unul, se lua cu altul, învingea din nou și se întorcea vesel la templu. Adormea de cum punea capul jos. Cînd avea bani se ducea să-i joace și putea fi văzut, asudat tot, stînd pe vine în mijlocul celorlalți.

---

* Bărbații purtau părul lung, împletit într-o coadă.

** A Q va fi socotit reprezentantul tipic al izbînzii spirituale.

*** *Zhuanyuan*, primul clasat la faza ultimă, de la Palat, a examenelor în China imperială.

— Patru sute pe Dragonul Verde ! striga mai tare decît toți.

— În ... cee... peeem ! îngîna cel care amesteca zarurile, năduşit şi el. Poarta Cerului !... Colțurile pierd !... Omul şi Pasajele sînt goale !... Banii lui A Q s-au dus !...

— O sută pe Pasajele de Trecere... Ba, nu, o sută cincizeci !

În muzica acestor glasuri, cînd repezite, cînd monotone, banii lui A Q dispăreau încetul cu încetul în pungile altor oameni asudați. Atunci el se strecura afară din mulțime şi rămînea să urmărească de acolo jocul, încordîndu-se pentru alții, pînă ce partida se încheia şi atunci se întorcea în silă la templu. În ziua următoare se ducea la lucru cu ochii umflați de nesomn.

Însă întocmai ca în proverbul : „Orice rău spre bine", A Q a avut neşansa să cîştige o dată, cîştig care l-a făcut pînă la urmă să piardă tot.

Era la Serbarea Spiritelor. În seara aceea, după datină, se înjghebase o estradă pe care se interpreta o operă, iar în apropiere, în partea stîngă, se puseseră mesele de joc. Pentru A Q, muzica de pe scenă parcă era la zece poşte depărtare ; n-avea urechi decît pentru îngînatul monoton al arbitrului de joc. Cîştigase tur după tur, bănuții de aramă se preschimbaseră în arginți, arginții în *yuani** rotunzi, care se strînseseră grămadă în fața lui.

— Doi *yuani* pe Poarta Cerului ! a țipat, gîlgîind de bucurie.

N-a ştiut niciodată cine cu cine a pornit bătaia şi nici pentru ce. O hărmălaie teribilă s-a iscat şi, cînd s-a dezmeticit, în înjurăturile, țipetele şi pocniturile din jur, dispăruseră atît mesele de joc cît şi jucătorii. Îl durea tot corpul, de parcă ar fi fost zdrobit în picioare de o herghelie de cai şi cîțiva oameni răzleții se uitau la el mirați. S-a întors la templu, moale ca o cîrpă şi îndată ce şi-a revenit a băgat de seamă că nu mai avea nici un ban. Cei care țineau de sărbători mesele de joc nu erau din Weizhuang ; de unde să îi ia pe vinovați ?

---

* *Yuan*, moneda națională chineză ; se subdivide în *mao* şi *fen*, într-o proporție de 1/10.

O movilă de bani albi ca laptele şi scînteietori de-ţi luau ochii fusese a lui şi iată că se topise fără urmă! Gîndul că ar fi fost furat de propriul lui fiu nu l-a mai mîngîiat; îşi spunea că e un gîndac, dar nici această autoumilire nu i-a mai îndulcit durerea. Abia în acele clipe a simţit cu adevărat gustul amar al înfrîngerii.

Însă foarte curînd a schimbat şi această înfrîngere în victorie. A ridicat braţul şi şi-a cîrpit cu putere două palme; a simţit arsura usturătoare, însoţită de un val de fierbinţeală în tot corpul. Apoi s-a liniştit, ca şi cum l-ar fi bătut pe altul. După o vreme chiar i se năzărea că îi trăsese o bătaie zdravănă cuiva, deşi obrajii roşii îl mai usturau. S-a lungit în pat, mulţumit că obţinuse o nouă izbîndă.

Şi a adormit adînc.

Capitolul III

URMARE LA CONSEMNAREA SUMARĂ A IZBÎNZILOR

Cu toate că ieşea adeseori biruitor, A Q a ajuns celebru abia după ce domnul Zhao l-a onorat cu o palmă.

I-a plătit gardianului două sute de bănuţi şi s-a întins pe pat, supărat. „Ce s-a ales şi de lumea de astăzi, în care copiii îşi iau la bătaie părinţii...“ i se tot rotea prin cap acest gînd trist. Brusc, şi-a amintit de cît prestigiu se bucura domnul Zhao, care acum era ca şi propriul său fiu şi a început să-şi revină. S-a ridicat voios şi a plecat la cîrciumă cîntînd aria *Tînăra văduvă la mormîntul soţului*. În aceste momente îşi dădea seama că domnul Zhao era cu mult deasupra celorlalţi.

Oricît ar trece de neobişnuit, dar după întîmplarea cu pricina, se părea într-adevăr că toată lumea îl înconjura cu un respect deosebit. A Q îşi zicea că aceasta s-ar datora faptului că într-un fel era tatăl domnului Zhao, deşi în realitate nu era deloc adevărat. În Weizhuang, dacă cel de-al şaptelea copil al cutăruia îl bătea pe ăl de-al optulea, sau dacă un oarecare Li Al Patrulea îl snopea în bătăi pe Zhang Al Treilea, nimeni nu

dădea întîmplării nici o însemnătate. Trebuia să te iei cu un om de seamă ca domnul Zhao, pentru ca lumea să discute ce și cum. Pentru că dacă cel care lovea era un om de vază, faima sa se răsfrîngea și asupra celui care încasa bătaia. Vina, nici nu mai încape îndoială, era pe de-a-ntregul atribuită lui A Q. Domnul Zhao nu avea cum să greșească. Atunci, dacă A Q se făcuse vinovat, de ce îi mai arătau oamenii așa dintr-o dată o prețuire deosebită ? Greu de lămurit. O explicație ar putea fi faptul că de vreme ce A Q declarase sus și tare, cu toate că mîncase bătaie, că făcea parte din familia Zhao, oamenii se temeau să nu existe totuși puțin temei în spusele lui și astfel socoteau că era mai bine să-i acorde de aici încolo un oarecare respect. Astfel, reieșea că situația era aidoma aceleia a boului de sacrificiu din Templul lui Confucius : deși boul era tot un animal, ca și porcul sau berbecul, de vreme ce Preasfîntul se înfruptase din el, discipolii săi n-au mai îndrăznit să se atingă niciodată de animalul ales.

De aceea, A Q a tras foloase ani de-a rîndul dintr-o simplă palmă.

Într-o primăvară, pe cînd se preumbla beat pe ulițele satului, A Q l-a zărit pe Wang Bărbosul, gol pînă la brîu și căutîndu-se de păduchi așezat pe marginea șanțului, la picioarele unui zid. Soarele îl scălda într-o lumină blîndă. Privindu-l, A Q a simțit și el numaidecît mîncărimi. Acest Wang Bărbosul era chelbos și avea barbă, de unde și porecla Bărbosul Chelbos. Dar am explicat mai înainte că A Q renunțase definitiv la cuvîntul *lai* și tocmai de aceea nu-l înghițea deloc pe Wang și îi zicea numai Bărbosul. Dacă chelia i-o putea accepta, barba ce îi năpădise cu sălbăticie obrajii o găsea întru totul scandaloasă și vrednică de cel mai mare dispreț. Cu astfel de gînduri s-a așezat totuși alături de el. Dacă Wang Bărbosul ar fi fost oricare alt pierde-vară, A Q nu s-ar fi încumetat să facă nepăsător și într-o doară un astfel de gest. Dar să stea lîngă Wang Bărbosul nu-i era cîtuși de puțin frică și la drept vorbind faptul in sine însemna chiar o onoare pe care i-o făcea acestuia.

A Q și-a dezbrăcat și el haina ponosită și s-a apucat să o ia la cercetat ; însă fie pentru că abia o spălase,

fie fiindcă era prea neîndemînatic, după o bună bucată de timp, abia dacă prinsese vreo trei patru păduchi. Vecinul lui, Wang Bărbosul, strivea păduchii în gură, cu un pocnet sec, unul după altul, și uneori chiar doi sau trei deodată.

La început, A Q s-a simțit dezamăgit, dar mai apoi s-a neliniștit de-a binelea. Wang Bărbosul, pe care nu dădea o para chioară, prindea păduchi cu nemiluita, iar el abia dacă pusese mîna pe cîțiva. Lucrul acesta era atît de dezonorant! Îi crăpa buza să găsească și el măcar unul-doi acolo mai măricei, dar în zadar. Cu mare anevoie izbutise să prindă unul de mărime mijlocie, pe care l-a băgat plin de ură între buzele sale groase și l-a mușcat cu furie, însă el abia dacă scosese un pocnet și, fireşte, cu mult sub trosnetele năpraznice ieşite din gura lui Wang Bărbosul.

Cicatricele lui A Q s-au înroșit una cîte una și el și-a azvîrlit cu sete haina la pămînt.

— Vierme păros! a izbucnit, scuipînd cu patimă.

— Pe cine înjuri, mă jigodie rîioasă? s-a mirat Wang Bărbosul, uitîndu-se la el de sus.

În ultima vreme, cu toate că crescuse ceva mai mult în ochii oamenilor și el însuși se simțea cineva în fața haimanalelor mereu puse pe harță, A Q era destul de sfios. Numai de data aceasta i se năzărise să se arate grozav de bătăios. Cum de îndrăznea creatura aceasta păroasă să-i arunce vorbe de ocară?

— Înjur pe ăla care se simte cu musca pe căciulă! a spus, ridicîndu-se în picioare și punîndu-și mîinile în șolduri.

— Te mănîncă pielea, ai? s-a interesat calm Wang Bărbosul, sculîndu-se și el de jos și îmbrăcîndu-și haina.

Gîndind că adversarul său vrea cumva s-o ia la sănătoasa, A Q s-a apropiat de el și i-a băgat pumnul sub nas, gata să-l cîrpească. Dar înainte ca pumnul să-i ia piuitul lui Wang Bărbosul, acesta din urmă l-a imobilizat și l-a tras cu putere spre sine. A Q s-a împleticit de-a binelea și, în acest timp, Wang Bărbosul l-a înșfăcat zdravăn de coadă, pregătindu-se să-l izbească, după obiceiul tuturor, cu capul de zid.

— Omul nobil înfruntă cu vorba, nu cu pumnii, a încercat atunci A Q să se apere, chinuindu-se să întoarcă privirea spre el.

Se pare însă că Wang Bărbosul nu era cîtuși de puțin de viță nobilă, fiindcă nici că l-a luat în seamă. El i-a lovit de vreo cinci ori cu capul de zid, apoi l-a îmbrîncit cu putere înapoi, astfel că A Q a mers de-a-ndăratelea ca împiedicat, cale de vreo șase stînjeni, după care și-a revenit și a plecat, satisfăcut.

În amintirile lui A Q, aceasta ar trece drept cea dintîi dezonoare a vieții lui. Din totdeauna el fusese acela care își bătuse joc de Wang Bărbosul pentru barba care îi năpădise cu sălbăticie obrajii, iar acesta nu-l luase niciodată peste picior și nici vorbă să ridice mina să-l lovească. Iar acum, contrar tuturor așteptărilor, Wang Bărbosul se luase de el. Oare chiar să se adeverească ce se auzise la oraș, anume că împăratul desființase sistemul examenelor și că nu mai avea nevoie de nici un *xiucai* și *juren* * ? În cazul acesta, familia Zhao să își fi pierdut din prestigiu și, în mod firesc, oamenii să îl nesocotească și pe el ?

Rămăsese locului, buimăcit.

De departe venea înspre el cineva. Era omul pe care îl ura de moarte A Q : fiul cel mare al domnului Qian. Acesta învățase mai întîi la oraș, într-o școală înființată de străini, pe urmă, nu se știe cum, o ștersese în Japonia. Se întorsese după vreo jumătate de an, cu ceafa goală, fără coadă. Maică-sa bocise amarnic, zile în șir, iar nevastă-sa încercase în trei rînduri să se arunce în fîntînă.

— Coada i-a retezat-o vrun răufăcător, la o beție, semăna vorba mai apoi peste tot maică-sa. Altminterea ajungea dregător mare, dar acum trebuie să așteptăm să-i crească întîi și-ntîi coada la loc.

Numai că A Q nu credea în vorbele femeii și-i numea odrasla „Maimuțoiul dracilor de străini", ori și mai adesea „Vîndut străinilor". De cum îl vedea, se pornea să-l blesteme pe înfundate.

---

* *Juren*, cîștigător al examenelor la nivel provincial.

Cel mai mult îl „disprețuia și-l ura“ A Q pentru coada lui falsă. Cu o perucă, nimeni nu mai poate fi socotit o ființă omenească. Iar faptul că nevastă-sa nu încercase și a patra oară să se arunce în fîntînă, dovedea că nici ea nu era o femeie adevărată.

„Maimuțoiul dracilor străini“ se apropiase.

— Pleșuvul ! Măgarul...

Pînă atunci, A Q îl insultase pe tăcute, înghițindu-și vorbele, dar de data aceasta, fiind amărît și fierbînd să-și verse focul pe cineva, ocările îi scăpaseră din gură, pe negîndite.

Din nefericire, Pleșuvul avea în mînă un baston lăcuit în galben — toiag de înmormîntare, cum îi zicea A Q — și se repezise la el. În clipa aceea, A Q înțelesese că îl așteaptă o ciomăgeală zdravănă și rămăsese pe loc, înțepenindu-și spinarea și plecîndu-și umerii. A urmat o pocnitură, bastonul atacîndu-i, pare-se, chiar țeasta capului.

— Îi ziceam ăstuia ! se dezvinovăți A Q, arătînd spre un copil din preajmă.

Poc ! Poc ! Loviturile cădeau ca grindina.

În amintirile lui A Q, aceasta părea să fie cea de-a doua dezonoare a vieții lui. Noroc că după ce iureșul loviturilor a contenit, s-a simțit mai ușurat decît înainte de bătaie. „Uitarea“, această comoară moștenită din buni-străbuni, își arăta din nou, cu vrednicie, roadele. A pornit-o agale, iar pînă în ușa cîrciumii îl copleșise încă o dată bucuria.

Și, ca un făcut, tocmai atunci, din partea opusă venea o tînără călugăriță de la Templul Pașnicei Desăvîrșiri. De cîte ori întîlnea o călugăriță, A Q scuipa după ea și înjura. Dar după atîtea umilințe ? Și-a amintit ce îndurase mai înainte și mînia i s-a aprins.

„Nu știam eu de ce trag astăzi atîtea ponoase, s-a gîndit. Ea e de vină !“

— Ptiu ! a scuipat cu năduf, apropiindu-se de ea.

Călugărița nu l-a băgat în seamă și a trecut mai departe, cu capul plecat. A Q s-a luat după ea și a atins-o cu palma peste capul tuns.

— Pleșuvo ! a rîs prostește. Fugi repede înapoi, că te așteaptă călugărul...

— Ia mîna de pe mine! a țipat călugărița și fața i s-a înroșit toată. S-a îndepărtat grăbită.

Oamenii din cîrciumă rîdeau în hohote. Simțind că isprava lui este admirată, A Q s-a însuflețit, devenind și mai aprig.

— Călugărul pune mîna, iar eu să nu pun? a strigat și a ciupit-o de obraz.

Mușteriii se prăpădeau de rîs. A Q era fericit și, pentru a-și mulțumi pe deplin spectatorii, a mai ciupit-o încă o dată, înainte de a o lăsa să plece.

Vitejia aceasta l-a făcut să-i uite pe Wang Bărbosul și pe „Maimuțoiul dracilor de străini". Toate „necazurile" zilei se topiseră. Și, curios, după ciomăgeala primită se simțea mai ușor, parcă plutea, gata să se înalțe în slăvi.

— Stinge-ți-s-ar stirpea, A Q! s-a auzit de departe glasul înlăcrimat al tinerei călugărițe.

— Ha-ha-ha! rîse A Q, satisfăcut.

— Ha-ha-ha! i-au ținut isonul și clienții cîrciumii, amuzați la culme.

Capitolul IV

TRAGEDIA DRAGOSTEI

Unii spun: există învingători care gustă victoria numai dacă dușmanul este feroce ca tigrul sau ca vulturul; dacă dușmanul face doar cît o oaie sau cît un pui de găină, atunci ei nu simt decît plictis. Și, dimpotrivă, alții, după ce biruiesc tot ce le stă în cale, după ce potrivnicul lor e mort sau li s-a predat și tremură ca varga, cerșind îndurare, cînd nu mai există nici o opreliște și nici o sămînță de om lîngă ei, rămînînd și fără rivali și fără prieteni, singuri acolo sus, unici, solitari, dezolați și părăsiți, abia atunci ajung să înțeleagă tragedia izbînzii.

Numai că A Q al nostru nu încerca asemenea trăiri. El era veșnic mulțumit și acest lucru poate fi luat drept o dovadă a supremației civilizației spirituale a Chinei.

Ați văzut, nu? La o adică, el se simțea mai ușor, parcă plutea, gata să se înalțe în slăvi!

Dar o astfel de victorie l-a dus pînă la urmă la o stare bizară. O vreme i s-a părut că zboară, că se întoarce plutind la templu, unde de obicei prindea să sforăie pe dată ce se întindea în pat. Cine ar fi crezut că, în seara aceea, avea să închidă ochii cu greu? I se năzărise așa cum că degetul mare și arătătorul aveau ceva deosebit, erau parcă mai netede și mai mătăsoase decît și le știa. Nu prea își dădea seama dacă nu cumva de pe obrazul tinerei călugărițe i se prinsese pe ele ceva alunecos și catifelat, ori cumva degetele lui se poleiseră prin simplul contact cu pielea delicată a feței călugăriței...

„Stinge-ți-s-ar stirpea, A Q!", îi răsuna în urechi. Sigur că da, se gîndea, am nevoie de o femeie. Dacă mi se stinge stirpea, n-are cine să dea un bol de orez de pomană pentru sufletul meu... Îmi trebuie o nevastă. Se zice doar din bătrîni: „Dintre cele trei purtări lipsite de dragostea fiului pentru părinți, cea mai cruntă este să nu lași urmași"; iar una dintre marile suferințe ale vieții omului este aceea cînd „sufletele fără urmași rătăcesc flămînde". Iată așadar cum gîndurile lui A Q se modelau pe învățămintele pline de miez ale cărților sfinte. Păcat numai că mai apoi „n-a reușit să-și liniștească inima".

— O femeie! O femeie... repeta necontenit. Călugărul poate să atingă... femeia... O femeie!

Nu putem spune cu precizie cînd a început A Q să sforăie peste noapte, însă senzația că degetele lui aveau ceva alunecos și catifelat a pus stăpînire pe el. I se părea mereu că plutește și cuvîntul „femeie" i se rotea întruna prin cap.

De aici se poate vedea cît de colo că femeia este aceea care îl strică pe bărbat.

Bărbații Chinei ar izbuti aproape toți să ajungă înțelepți sau sfinți, dar, din nefericire, sînt distruși de femei. Dinastia Shang a fost dusă la pieire de Da Ji *;

---

* Celebre concubine din antichitate.

dinastia Zhou a fost subminată de Bao Si*; dinastia Qin... deşi nu există în acest sens mărturii istorice, noi credem că nu greşim dacă afirmăm că s-a prăbuşit din pricina unei femei, iar Dong Zhuo a fost cu siguranţă ucis de Diao Chan.**

A Q fusese de la bun început un om normal. Şi cu toate că nu ne este dat să ştim cine i-a fost luminatul dascăl care i-a călăuzit paşii, în privinţa „strictei separări a sexelor" s-a comportat întotdeauna cu mare scrupulozitate, fiind destul de virtuos pentru a-i înfiera pe toţi ereticii — de felul călugăriţei sau al „Maimuţoiului dracilor de străini". Ajunsese la o înţelepciune proprie care suna cam aşa: toate călugăriţele întreţineau relaţii păcătoase cu călugării; o femeie care pleca singură pe drum, neîndoios că avea de gînd să le sucească bărbaţilor stricaţi capul; dacă un bărbat şi o femeie stăteau de vorbă, însemna că puneau la cale cum să se întîlnească. Ca să-i îndrepte, A Q nu-i mai slăbea din privirile sale furioase, făcea cu voce tare unele observaţii „tăioase", sau, dacă nu se mai afla ţipenie la faţa locului, azvîrlea cu pietre după cei cu pricina.

Cine ar fi crezut că, în momentul în care intra în anul „puterilor depline"***, avea să-şi piardă capul după o tînără călugăriţă? Şi cum codul etic confucianist nu permite asemenea stări de spirit — trebuie să declarăm categoric că femeile sînt făpturi mîrşave. Dacă am admite că faţa călugăriţei nu ar fi avut o piele atît de delicată, de netedă şi catifelată, firesc că A Q n-ar fi fost vrăjit de ea.

În urmă cu cinci sau şase ani, în timpul unei reprezentaţii teatrale, ciupise o femeie de picior, dar aceea purta pantaloni şi A Q nu şi-a pierdut cu nimic capul. Altfel stătea treaba însă cu tînăra călugăriţă şi aceasta era o nouă dovadă a creaturii mîrşave care este femeia.

„O femeie..." ofta A Q.

---

*,** Celebre concubine din antichitate.

*** Treizeci de ani.

De la o vreme, le tot fura cu ochii pe femeile despre care credea el că aveau de gînd să le sucească bărbaților stricați capul, dar ele nici că-i zîmbeau. Își pleca urechea acum cu multă atenție la femeile care i se adresau, însă nici una nu aducea vorba despre vreo întîlnire. Ah, totul era mîrșăvie femeiască — toate femeile fac pe mironosițele!

Odată, cînd decorticase o zi întreagă orez acasă la domnul Zhao, după masa de seară, ședea în bucătărie și fuma o țigară. Dacă ar fi argățit la altcineva, numaidecît după cină ar fi întins-o degrabă, dar în familia Zhao se mînca devreme; de obicei nu se mai aprindea lampa și după masă toată lumea se culca. Numai în anumite împrejurări se încălca regula. În primul rînd, pînă să-și ia domnișorul Zhao examenul de licențiat, el avusese dreptul să aprindă lampa, ca să învețe. Și, în al doilea rînd, ori de cîte ori A Q era tocmit argat, i se dădea și lui o lampă aprinsă, ca să decojească orezul pînă seara tîrziu. Tocmai din pricina acestor abateri de la regulă stătea A Q în bucătărie și fuma, înainte de a se apuca din nou de treabă.

Mama Wu, singura slugă în gospodăria domnului Zhao, sfîrșise de spălat vasele și se odihnea pe o bancă, flecărind cu A Q.

— De două zile, stăpîna n-a pus nimic în gură, fiindcă stăpînul o ține una și bună să-și cumpere o concubină...

„O femeie... Mama Wu e tînără și e văduvă...“ se gîndea A Q.

— Tînăra stăpînă e grea, în luna a opta. O să nască cît de curînd...

„O femeie...“ se răsuceau gîndurile lui A Q.

Și-a pus jos pipa și s-a ridicat în picioare.

— Tînăra stăpînă... se pregătea Mama Wu să divulge altceva.

— Hai să ne culcăm împreună! Hai să ne culcăm amîndoi! s-a repezit spre ea A Q, aruncîndu-i-se la picioare.

S-a lăsat o tăcere adîncă.

— Ai, ai, ai! s-a văicărit femeia, apoi a apucat-o tremuriciul și a zbughit-o afară, țipînd ca din gură de șarpe și de îndată punîndu-se pe plîns.

A Q a rămas chircit lîngă perete, uluit, cu mîinile înfipte în banca goală. S-a ridicat încet, pricepînd vag că se petrecuse ceva nelalocul lui. Nu era, firește, în apele lui ; și-a luat pipa, a înfipt-o la brîu, cu gîndul să se apuce de lucru. Dar așa din senin a simțit o plesnitură năpraznică peste cap. S-a întors brusc și s-a trezit față în față cu domnul licențiat care ținea o prăjină de bambus în mînă.

— Ce-ai făcut ?... Tu ești...

Prăjina de bambus s-a abătut iar, cu putere, asupra lui A Q. El își acoperise capul cu palmele și primea astfel loviturile peste degete. Îi venea să urle de durere. A dat buzna pe ușă, dar avea senzația că mai încasase una și pe spinare.

— Bastardule ! a strigat după el licențiatul, pe limba sa.

Cînd a ajuns în șopronul unde decortica orezul, a rămas o vreme în picioare, năucit. Degetele mîiniior îl usturau și ocara „bastardule" nu-i ieșea din minte. Cum vorba aceasta nu era folosită de sătenii din Weizhuang și putea fi auzită numai din gura bogătașilor de la oraș, se înspăimîntase peste măsură, întipărindu-și-o adînc în memorie. Dar din acest moment, gîndurile lui la „o femeie..." se topiseră. După ciomăgeală și batjocură, i se părea că ceva se sfîrșise cu totul, și s-a apucat să lucreze cu tragere de inimă. După o vreme, s-a încălzit și s-a apucat să-și dea haina jos.

Chiar atunci a auzit zarvă mare afară și cum, de cînd se pomenea îi plăcea să caște gura la certuri și încăierări, a ieșit să afle ce se întîmplase. Luîndu-se după zgomot, a ajuns în curtea interioară a casei. Începuse să se întunece, dar i-a deslușit pe toți cei adunați acolo. Era strînsă toată familia Zhao, inclusiv stăpîna care nu mîncase de două zile și, pe deasupra, vecina Zou A Șaptea și două rubedenii de-ale familiei, Zhao Ochi-Albi și Zhao Sichen.

Tînăra stăpînă o tot ruga pe Mama Wu să iasă afară din camera ei.

— Hai, vino afară, o îndemna cu blîndețe. Dacă te închizi în casă, te macină gîndurile...

— Toată lumea te știe de femeie cinstită...

— Să nu care cumva să te gîndești la sinucidere, s-a amestecat tușa Zou.

Mama Wu a îngînat ceva nedeslușit, plîngînd de ți se rupea inima.

„Mda, are haz, își zicea A Q. Cine știe ce o mai fi făcut vădana asta!“ Vroia să afle despre ce e vorba și a dat să se apropie de Zhao Sichen. Dar chiar în clipa aceea l-a zărit pe domnul Zhao repezindu-se la el cu prăjina de bambus. Abia acum, la vederea prăjinei de bambus, și-a amintit ce bătaie mîncase și a înțeles că scandalul îl privea și pe el. S-a întors cît ai clipi și a zbughit-o spre șopron, dar prăjina i-a tăiat drumul. Atunci a apucat-o în partea cealaltă și a ieșit pe poarta din spate. În scurtă vreme era la Templul Pămîntului.

A stat cîtva timp jos, dar pielea i se făcuse ca de găină și a simțit că îl ia cu friguri. Deși se instalase primăvara, nopțile erau încă reci și nu puteai rezista multă vreme cu umerii goi. Și-a amintit că haina îi rămăsese la familia Zhao, iar dacă se ducea după ea, putea să aibă din nou de-a face cu prăjina de bambus a licențiatului. Dar foarte curînd a sosit la el gardianul satului.

— Mama ta de A Q! nici pe servitoarea familiei Zhao nu o lași în pace! Ești un adevărat răzvrătit. Mama ta, m-ai făcut să-mi stric și somnul!

Ocările cădeau asupra lui A Q ca grindina și, firește, nu avea ce să spună. În cele din urmă, cum se întunecase de-a binelea, au căzut la învoială ca de data aceasta A Q să-i plătească gardianului îndoit, adică patru sute de bănuți de aramă. Și cum nu avea bani, i-a dat drept gaj pălăria sa de pîslă și s-a legat să îndeplinească cinci condiții:

1. Să meargă în ziua următoare la familia Zhao cu o pereche de lumînări roșii, grele de cîte un *jin* * și cu un pachet de santal, pentru a-și răscumpăra vina.

2. Să suporte cheltuielile familiei Zhao care va chema preoții taoiști să îi curețe casa de duhurile rele.

3. Să nu mai calce de aici încolo pragul casei Zhao.

---

* 1 *jin* este egal cu 1/2 kg.

4. Să își ia asupra lui toate răspunderile în cazul în care Mamei Wu i se va întîmpla ceva.

5. Să nu-i mai pretindă familiei Zhao nici o plată pentru munca depusă și nici haina uitată acolo.

A Q a acceptat, desigur, deși n-avea nici sămînță de ban. Din fericire era primăvară și lui nu-i mai făcea trebuință cerga de bumbac ; a amanetat-o pe două mii, pentru a-și putea respecta obligațiile. Și-a achitat datoria și după ce s-a închinat pînă la pămînt, cu pieptul gol, în fața gardianului, îi mai rămăseseră doar cîțiva bănuți, dar nu și-a mai răscumpărat pălăria de pîslă, ci și i-a băut pe toți. Familia Zhao nu a aprins lumînările și nu a ars santalul, ci le-a păstrat pentru a le folosi stăpîna în timpul rugăciunilor ei închinate lui Buddha. Domnul Zhao a oprit banii cuveniți lui A Q pentru zilele cît argătise în casa lor. Cît privește haina cea zdrențuită, ea a fost făcută în cea mai mare parte cîrpe pentru copilul tinerei stăpîne, născut în luna a opta, iar, din bruma de resturi, Mama Wu și-a croit tălpi pentru încălțămintea de pînză.

Capitolul V

PROBLEMA MIJLOACELOR DE TRAI

După ce i-a mulțumit domnului Zhao închinîndu-se pînă la pămînt în fața lui, A Q s-a întors ca de fiecare dată la templu. Soarele scăpătase, iar el, tot gîndindu-se, a început să-și dea seama că în lume se petrec unele lucruri nelalocul lor. A cumpănit serios și în cele din urmă a priceput : de vină era pieptul său gol. Și-a amintit că mai avea o bluză ferfeniță pe care și-a aruncat-o pe umeri și s-a întins să se odihnească ; atunci cînd a deschis ochii din nou, soarele strălucea pe creasta zidului apusean.

— Mama ei de treabă !... a îngăimat, ridicîndu-se.

După ce s-a sculat de-a binelea și-a reluat obiceiul de a hoinări pe ulițele satului. Și iarăși a început să simtă că în lume se petrec unele lucruri nefirești, senzație care nu era totuși pe măsura neplăcerii pe care

i-o pricinuise pieptul său gol. Ca un făcut, pare-se că din chiar ziua aceea femeile din Weizhuang se fereau de el, punîndu-se la adăpost prin curți de cum îl zăreau venind. Pînă și tușa Zou A Șaptea, femeie la aproape cincizeci de ani, fugea îngrozită din fața lui, strigîndu-și fetița de unsprezece ani să intre degrabă în casă. Uluit de ciudățenia lucrurilor, A Q gîndea: „Creaturile astea s-au pus să se poarte ca niște domnișorele de la oraș. Cățelele...".

Apoi, zile în șir, a fost stăpînit de sentimentul că în lume se petrec unele treburi aiurite. În primul rînd, cîrciumarul nu-l mai credita; apoi, bătrînul paznic de la Templul Pămîntului îi îndrugase niște vorbe care voiau să spună că ar face bine să-și ia tălpășița de acolo: iar, în al treilea rînd, mai multe zile — cîte anume nu putea preciza — nu i-a mai dat nimeni de lucru. Că nu mai bea pe veresie, nu-l durea; că bătrînul se căznea să-i facă vînt, nu-i păsa, fiindcă nici nu-l lua în seamă. Dar fără lucru flămînzea și acesta era un motiv serios să exclame:

— Mama ei de treabă!...

Cînd n-a mai putut și n-a mai putut răbda, s-a dus să se intereseze pe la vechii lui clienți — numai domnul Zhao îi interzisese să-i mai calce pragul — dar situația continua să fie la fel de ciudată: peste tot îi ieșea în cale un bărbat, care îl alunga degrabă ca pe un cerșetor și mai îngîna și plin de dezgust:

— N-avem, n-avem! Piei din ochii mei odată!

A Q ajunsese cum nu se poate mai intrigat. Știa bine că pe la oamenii aceștia se găsea întotdeauna de lucru și era de necrezut ca dintr-o dată să nu mai fie nimic de făcut pe lîngă case. Cu siguranță că era ceva necurat la mijloc. A scormonit încolo și încoace și pînă la urmă a aflat că toți se serveau acum de Micul Don *. Micul D. era un țingău sărac, slab și pricăjit, care nu făcea pentru A Q nici cît Wang Bărbosul. Cine și-ar fi închipuit că sfrijitul ăsta o să-i ia bolul cu orez de la gură? Indignarea lui sporită dăduse peste margini

* În alfabet latin în text.

și mergînd el așa pe uliță, spumegînd tot de mînie, a înălțat solemn brațul, rostind ca pe scenă :

— Te voi zdrobi cu buzduganul !...

Peste cîteva zile, chiar a dat peste Micul D. lîngă zidul pentru alungarea duhurilor rele*, ridicat în fața casei domnului Qian. Se spune că „atunci cînd doi dușmani se întîlnesc, ochii lor împroașcă flăcări", dar cînd A Q s-a repezit la Micul D., acesta a rămas locului, liniștit.

— Animalule ! a șuierat A Q, cu spume la gură, scăpărînd de mînie.

— Ba sînt un gîndac ! Ești mulțumit ? a glăsuit Micul D.

Această umilință l-a înfuriat și mai tare pe A Q și cum n-avea în mînă un buzdugan, a trebuit să se arunce cu mîinile goale asupra Micului D. și să-l apuce de coadă. Micul D. și-a prins cu o mînă coada de jos, de la rădăcină, ca să se apere, iar cu cealaltă mînă a înșfăcat și el coada lui A Q, care s-a văzut astfel nevoit să-și țină și el coada de la rădăcină, pentru a nu simți prea tare smucitura. A Q îl socotise întotdeauna pe Micul D. un neisprăvit, dar, în ultimul timp, de cînd tot făcea foamea, ajunsese la fel de slab și pricăjit ca el, iar în acele clipe ofereau amîndoi spectacolul unor potrivnici cu forțe egale. Patru mîini înfipte în două căpățîni, și două șale încovoiate au stat încleștate cam o jumătate de ceas, răsfrînte pe zidul familiei Qian, văruit ca un curcubeu albastru.

— Destul, destul ! au strigat unii oameni aflați la fața locului, încercînd să-i domolească.

— Bravo, bravo ! au țipat alții, măgulindu-i sau întărîtîndu-i.

Oricum, ei erau surzi la tot ce se petrecea în jur. Dacă A Q înainta trei pași, Micul D. făcea trei pași înapoi și se opreau. După o clipă, Micul D. o lua el trei pași înainte și A Q se da trei pași înapoi și iarăși se

---

* La intrarea în curți, în fața porții, se ridică de obicei un zid din pămînt, de aceeași înălțime cu zidul exterior și mai lat decît deschiderea porții, în credința că alungă duhurile rele, orientîndu-le lateral, deoarece acestea nu știu să ocolească obstacolele, mergînd numai în linie dreaptă.

opreau. Cam la o jumătate de oră — în Weizhuang puțini aveau orologii și e greu de spus cu precizie cît a durat înfruntarea — poate doar douăzeci de minute, cînd părul le aburea și de pe frunți le șiroia sudoarea, A Q și-a descleștat mîna și în același moment Micul D. i-a eliberat și el coada ; s-au îndreptat din mijloc simultan și s-au retras deodată, strecurîndu-se prin mulțime.

— Să mă ții minte, ticălosule... i-a aruncat A Q peste umăr.

— Ticălosule, să mă ții minte... i-a strigat și Micul D., tot peste umăr.

„Lupta dragonului cu tigrul" se părea că se încheiase și fără învingători și fără de înfrînți ; cum nimeni nu făcuse nici un comentariu, însemna că oamenii adunați acolo erau și ei cît se poate de nemulțumiți, fapt care s-a și văzut, pentru că ulterior A Q, ca și mai înainte, nu a mai fost chemat de nimeni la lucru.

Într-o zi destul de călduroasă, cu o adiere încinsă, care prevestea vara, A Q a simțit dintr-o dată că îl ia cu fiori de frig, dar nu s-a înspăimîntat, fiindcă alta era grija lui cea mare : stomacul gol. Cerga de bumbac, pălăria de pîslă și haina de doc nu le mai avea de mult ; ultima dată își vînduse o pufoaică scurtă. Îi mai rămăseseră pantalonii, de care nu se putea lipsi, și o jachetă peticită, pe care n-ar fi izbutit să ia vreun ban, în afara cazului dacă ar fi dat-o cuiva să-și facă tălpi la încălțările de pînză. Nădăjduise într-o vreme să găsească niște bani pe drum, dar în zadar ; mai apoi crezuse că poate afla ceva bani în odaia lui dărăpănată și scotocise cu disperare peste tot, dar odaia era ca și pustie. Atunci a luat hotărîrea să se ducă unde o vedea cu ochii după de-ale gurii.

În cale a trecut pe lîngă crîșma cunoscută, cu pîinișoarele fierte în abur, îmbietoare, dar nu numai că nu s-a oprit, dar nici măcar nu i-au făcut poftă. Nu de ele îi era lui poftă, cu toate că n-ar fi putut să spună după ce anume umbla.

Pe atunci, Weizhuang nu era prea întins și în puțină vreme satul a rămas în urmă. Dincolo de sat se aflau orezăriile, de un verde crud, presărate ici-colo de silue-

tele negre, mișcătoare ale țăranilor care își lucrau pămîntul. Insensibil la farmecul vieții cîmpenești, A Q și-a urmat drumul, știind în sinea sa că acestea erau foarte departe de ce căuta el. În cele din urmă a ajuns sub zidurile Templului Pașnicei Desăvîrșiri.

Clădirea era înconjurată de orezării și zidurile proaspăt văruite țîșneau parcă dintr-o mare de verde proaspăt; în spate, după o ridicătură de pămînt bătătorit, închipuind un zid scund, era o grădină de zarzavat. A Q a stat o vreme în cumpănă, iscodind în jur, dar nu se zărea nici țipenie. Atunci s-a cățărat pe zid, ținîndu-se de vrejul unei plante agățătoare, dar pămîntul a început să se fărîmițeze și picioarele să îi alunece. În cele din urmă, s-a atîrnat de crengile unui dud și a sărit înăuntru. Grădina era de un verde abundent și nimic de acolo nu putea să se măsoare cu o biată ulcică de băutură, sau cu o îmbietoare pîinișoară ori cu orice altceva bun de mîncat. Lîngă zidul de apus se afla un desiș de bambuși și din pămînt răsăriseră o groază de muguri, dar din păcate nu erau copți; se mai găseau acolo rapiță, însă făcuse deja sămînță, lujere de muștar în floare și varză bătrînă.

Înciudat ca un învățăcel căzut la examen, s-a îndreptat spre poarta grădinii, cînd cu surprindere a dat cu ochii de un răzor de ridichi vechi rămase de anul trecut. A îngenuncheat să culeagă cîteva, dar tocmai atunci a zărit în poartă, pentru o clipă numai, capul rotund al tinerei călugărițe pe care o mai întîlnise. De obicei călugărițele îi erau lui A Q ca sarea în ochi, dar sînt momente cînd e bine „să faci un pas înapoi și să cumpănești", de aceea s-a zorit să smulgă patru ridichi, le-a rupt frunzele și le-a înfășurat în pulpana hainei. Între timp, și-a făcut apariția o călugăriță bătrînă.

— Amida Buddha, A Q! Cum de ai sărit în grădină să furi ridichi? Vai de mine, ce ticăloșie! Amida Buddha!...

— Cînd am sărit eu la tine în grădină să-ți fur ridichile? s-a mirat A Q, mergînd cu călcîiele spre zid.

— Chiar acum... Astea ce sînt? a arătat călugărița spre poala hainei.

— Ce, sînt ale tale ? Poți să le faci să-ți răspundă ? Crezi că...

Fără să mai termine ce avea de spus, a luat-o la goană cu pași mari, fugărit de un cîine gras, negru. Dulăul fusese mai înainte la intrarea principală a templului și cum-necum ajunsese în grădina de zarzavat. Îl lătra și se da la el, urmărindu-l îndeaproape, gata să-l înșface de pulpa piciorului, dar, din fericire, A Q a scăpat o ridiche din haină ; speriat, cîinele s-a oprit un moment, timp în care A Q s-a cățărat în dud, a încălecat zidul și s-a rostogolit dincolo, cu ridichi cu tot. Cîinele a continuat să latre sub dud, pe cînd bătrîna călugăriță bolborosea psalmi budiști.

Crezînd că bătrîna călugăriță va slobozi cîinele după el, A Q și-a strîns ridichile și a luat-o iute la picior, culegînd în fugă și cîteva pietre ; dar cîinele nu s-a mai ivit. A Q a aruncat cît colo pietrele și a început să înfulece ridichile, fără să se oprească din drum, chibzuind el că pe aici nu era cine știe ce de găsit și că ar fi mai bine să plece la oraș...

Cînd a sfîrșit de mîncat ridichile, hotărîrea de a se duce la oraș fusese gata luată.

Capitolul VI

DE LA MĂREȚIE LA DECĂDERE

Îndată după praznicul cinstind Mijlocul Toamnei, A Q și-a făcut din nou apariția în Weizhuang. Oamenii s-au arătat mirați de revenirea lui, și-au amintit de întîmplările mai vechi și s-au întrebat pe unde umblase între timp. Mai înainte vreme, A Q le vorbea tuturor cu însuflețire cînd și cum se pregătește să meargă la oraș, dar de data aceasta nu împărtășise nimănui nimic și oamenii nu aflaseră de escapada sa. Poate să fi spus ceva bătrînului de la templu, dar potrivit obiceiului din Weizhuang, numai piecările la oraș ale domnilor Zhao și Qian ori ale tînărului cărturar erau socotite un eveniment important ; nu se luau în seamă nici călătoriile „Maimuțoiului dracilor de străini" și, prin urmare, cu atît mai puțin acele ale lui A Q. Iată de ce bătrînul

n-a făcut vîlvă în jurul plecării lui și în societatea din Weizhuang nu s-a aflat niciodată despre ea.

Dar întoarcerea de acum a lui A Q era atît de deosebită de celelalte, încît toată lumea fusese ca și pusă pe foc. Se înserа cînd el s-a ivit în fața cîrciumii, cu chipul tras, nedormit. A intrat și s-a apropiat de tejghea ; a băgat mîna la brîu și a scos un pumn de bani de argint și de aramă.

— Bani gheață ! Adu băutură ! a strigat, aruncînd monezile pe tejghea.

Purta o haină nouă și la brîu îi atîrna o pungă doldora de bani — aceasta se putea ghici după umflătura impresionant de mare pe care i-o făcea cingătoarea de pe pîntec. Obișnuiți să acorde considerație persoanelor mai deosebite, localnicii, servitorii, patronul, clienții și trecătorii, deși îl recunoscuseră pe A Q, văzîndu-l cu totul schimbat față de A Q cel cu haina ferfenițită și știind din bătrîni zicala : „mintosul care a fost plecat trei zile trebuie privit cu alți ochi“, i-au arătat un respect nu lipsit de oarecare suspiciune.

— Ei, A Q, te-ai întors ? l-a întrebat patronul, înclinîndu-se puțin.

— M-am întors !

— Te-ai înstărit, te-ai înstărit. Ai fost... la...

— La oraș !

A doua zi vestea s-a răspîndit ca fulgerul în tot satul. Toată lumea era nerăbdătoare să afle din fir-a-păr povestea norocosului A Q — un A Q plin de bani și gătit în haine noi — așa că în mod firesc se vorbea numai de el și la cîrciumă și în ceainărie și chiar și în fața templului. Rezultatul a fost că A Q a dobîndit o nouă stimă.

După spusele sale, lucrase la familia *Juren*. La acest capitol, ascultătorii se arătau cuprinși de venerație. Cărturarul se numea Bai, dar fiind singurul juren din oraș nu i se mai zicea pe nume ; cînd cineva se referea la *juren* se știa că e vorba de cărturarul Bai, iar acest fapt era valabil nu numai în oraș sau în Weizhuang, dar și în orice alt loc, pe o rază de o sută de *li* *, încît

---

* *li*, unitate de măsură de lungime, egală cu 1/2 km.

oamenii aproape ajunseseră să creadă că pe cărturar îl cheamă Juren. Ori era o mare cinste să lucrezi în locuința acestui om. Totuși, din cîte înșira A Q, nu i-ar mai fi plăcut acolo, pentru că *juren*-ul prea făcea pe „mama lui". La acest capitol, ascultătorii oftau, însă cu satisfacție, fiindcă faptul proba că A Q nu fusese vrednic să slujească familia *juren*-ului, iar acum, că plecase de la ei, era regretabil.

Tot A Q declarase că se întorsese și din pricină că orășenii nu-i fuseseră pe plac : ziceau scaun plat, băncii pe care ei o numeau scaun lung, puneau usturoi tocat mărunt la peşte prăjit, iar de curînd le mai descoperise încă o meteahnă — femeile nu se legănau cum trebuie, mergînd pe străzi. Dar găsise și lucruri demne de admirat : singurul om din Weizhuang care se pricepea la *mahjong* * era „Maimuțoiul dracilor de străini" ; ceilalți îl jucau cu treizeci și două de plăcuțe de bambus, pe cînd la oraș pînă și copiii știau la perfecție jocul și regulile lui. Să-l fi lăsat pe „Maimuțoiul dracilor de străini" pe mîna unui strengar de zece ani de la oraș și s-ar fi trezit el pe dată un „drăcușor pricăjit în fața marelui Scaraoțchi". La acest capitol, ascultătorii roșeau.

— Ați văzut vreodată o descăpățînare ? a întrebat la un moment dat A Q. Oh, ce plăcut ! Sînt uciși ăia din Partidul Revoluționar. Ah-ah, ce frumusețe ! O minune ! Și-a vînturat capul și stropii de scuipat i-au sărit pe fața lui Zhao Sichen. La acest capitol, ascultătorii se înfiorau. A Q s-a uitat peste ei, și-a ridicat măreț mîna dreaptă, lăsînd-o să cadă pe grumazul lui Wang Bărbosul, care sta uluit cu gura căscată, lungindu-și cît putea de tare gîtul.

— Poc ! a strigat A Q.

Wang Bărbosul s-a speriat de-a binelea și și-a tras cu iuțeala fulgerului corpul înapoi, iar spectatorii s-au cutremurat. Wang a umblat năucit mai multe zile la rînd și n-a mai îndrăznit, ca dealtfel toți ceilalți, să se apropie de A Q.

---

* *Majiang*, joc de societate, alcătuit din 136 piese, confecționate din lemn, fildeș sau ceramică.

În acest timp, prestigiul lui A Q în ochii celor din Weizhuang, dacă nu putem afirma că îl întrecuse pe acela al domnului Zhao, sîntem îndreptățiți să susținem fără greș cum că aproape-aproape îl egala.

Foarte curînd faima lui A Q s-a răspîndit pînă și în camerele retrase ale femeilor din Weizhuang. Deși încăperi mari nu aveau decît doamnele Qian și Zhao, restul celorlalte de nouă zecimi fiind sărăcăcioase, un iatac rămîne la urma urmelor un iatac și faptul în sine este un miracol. Cînd se întîlneau, femeile sporovăiau cum că tușa Zou A Șaptea a cumpărat de la A Q o fustă albastră din mătase, e drept, veche, pe care dăduse însă numai nouă *mao*. Mama lui Zhao Ochi-Albi — unii vorbeau de mama lui Zhao Sichen, rămîne de verificat — a luat și ea pentru copil o cămașă din stambă grena, străină, cu numai trei sute, cu o reducere de opt la sută. Astfel, toate suratele ardeau de nerăbdare să-l vadă pe A Q ; cele care n-aveau fuste de mătase, vroiau să-l întrebe de-o fustă ; cele care își doreau bluze din stambă străină, vroiau să-i ceară bluze ; nu numai că nu se mai ascundeau de el, dar dacă se întîmpla ca A Q să treacă mai departe de ele, se luau după el și-l strigau :

— Mai ai fuste de mătase, A Q ? Nu mai ai nici una ? M-ar interesa și o bluză ! Ai cumva ?

Mai tîrziu faima lui a trecut din casele sărăcăcioase în cele bogate. Tușa Zou era atît de încîntată de fusta ei de mătase, încît s-a dus să-i ceară părerea doamnei Zhao. Doamna Zhao i-a povestit totul domnului Zhao, nemaicontenind cu laudele și minunarea. La masa de seară, domnul Zhao s-a sfătuit cu tînărul *xiucai*, conchizînd că se petrecuse ceva ieșit din comun cu A Q și că ar trebui să caște mai bine urechile pe la uși și pe la ferești ; cît despre obiectele lui de vînzare, nu puteau ști dacă mai avea vreunele sau nu, dar nu era exclus să se mai afle la el cîte ceva destul de bun. Dealtfel, doamna Zhao chiar și-ar fi dorit un pieptar din piele, frumos și ieftin. Prin urmare, întrega familie a hotărît ca tușa Zou A Șaptea să meargă degrabă în căutarea lui A Q și ca urmare a fost aprobată a treia excepție :

în seara aceea s-a îngăduit în mod special aprinderea lămpii.

Lampa consumase destul gaz și A Q nu mai sosea. Dar mai abitir decît lampa, ardea de nerăbdare tot clanul Zhao: căscau sau îl ocărau pe A Q că hoinărește aiurea, ori își vărsau necazul pe tușa Zou că nu se sinchisește; doamna Zhao își făcea griji că, dat fiind consemnul din primăvară, el nu va îndrăzni să dea ochii cu ei, însă domnul Zhao nu avea temeri, doar trimisese după el! Bineînțeles că domnul Zhao se dovedise perspicace, fiindcă pînă la urmă A Q s-a ivit în urma tușei Zou.

— O ținea una și bună, că nu mai are și nu mai are și cînd i-am spus să vină să lămurească direct, nu mai știu ce tot vroia, dar eu i-am zis... a turuit femeia, intrînd în casă.

— Bine v-am găsit, stăpîne! a rostit A Q cu un zîmbet pe buze, oprindu-se în prag.

— Am auzit că te-ai îmbogățit, A Q, l-a întîmpinat domnul Zhao, apropiindu-se de el și măsurîndu-l din creștet pînă-n tălpi. Asta e bine, e cum nu se poate mai bine. Acum... Am aflat că ai unele lucrușoare vechi... Adu-le aici să le vedem... Nu de alta, dar aș fi vrut...

— I-am spus limpede tușei Zou. Le-am gătat.

— Nu mai ai de nici unele? și-a arătat domnul Zhao nedumerirea. Cum le-ai sfîrșit atît de repede?

— Erau ale unui prieten. Și nici nu erau prea multe. Am vîndut cîteva...

— Poate că ți-a mai rămas ceva.

— Nu mai am decît o perdea pentru ușă.

— Adu-o s-o vedem, s-a grăbit doamna Zhao.

— Atunci să vii mîine cu ea, a dispus domnul Zhao, lipsit de entuziasm. Pe viitor, A Q, dacă îți mai intră lucruri în mînă, întîi și-ntîi să le aduci la mine...

— Nu vei lua mai puțin decît de la alții, a intervenit *xiucai*-ul. Soția lui i-a aruncat repede o privire lui A Q, să vadă dacă l-a impresionat sau nu.

— Eu aș vrea un pieptar din piele, a spus doamna Zhao.

Cu toate că A Q a încuviințat orice, a plecat de la ei cu atîta nepăsare, încît nu prea era sigur dacă reținuse bine sau nu cele discutate. Faptul acesta l-a dezamăgit cel mai mult pe domnul Zhao, ba l-a și mîniat și l-a îngrijorat, într-atît că a încetat de tot să mai caște. Nici fiul lui nu era deloc mulțumit de atitudinea lui A Q și a zis că oul acela de broască țestoasă ar trebui pus sub pază ori cumva s-ar cuveni povățuit gardianul satului să nu-i mai dea voie să stea în Weizhuang. Dar domnul Zhao n-a fost de acord, spunînd că se teme să nu-i atragă ura asupra sa și că acela care a apucat-o pe un asemenea drum se pare că este ca „vulturul ce nu mănîncă niciodată hrana din propriul său cuib" și deci satul nu avea de ce să fie îngrijorat; doar să fie mai atenți peste noapte. La auzul „poveței părintești", *xiucai*-ul a fost pe deplin convins și chiar și-a retras pe loc propunerea ca A Q să fie izgonit și a sfătuit-o pe Zou A Șaptea să nu sufle nimănui nici un cuvînt despre aceasta.

Numai că, a doua zi, tușa Zou s-a dus să-și vopsească în negru fusta aceea albastră și a turnat dintr-o dată toate îndoielile despre A Q, însă, după făgăduință, n-a amintit nimic despre propunerea ca el să fie alungat. Lucrul acesta nu i-a priit cîtuși de puțin lui A Q. Mai întîi, gardianul i-a călcat pragul și i-a luat perdeaua. A Q i-a spus că i-o ceruse doamna Zhao să o vadă, dar gardianul nu numai că nu i-a înapoiat-o, dar i-a mai cerut și o sumă de bani lunară ca să îl lase în plata cerului. În urmă, considerația sătenilor față de A Q s-a schimbat brusc. Deși nu se încumetau să își bată joc de el, se străduiau să îl ocolească. Starea aceasta era total diferită față de aceea cînd se temeau de el să nu strige „Poc!"; se comportau la fel ca în expresia „se țin la o distanță respectuoasă".

Numai cîțiva gură-casă, dornici să afle totul pînă la capăt, l-au iscodit de-a fir-a păr. A Q nu s-a eschivat, ba și-a depănat cu mîndrie peripețiile. Așa au aflat că fusese de fapt un personaj de mîna a zecea. El nu sărise ziduri și nici nu se furișase prin deschizători, ci stătuse doar afară, primind obiectele. Într-o noapte, abia i se pusese în brațe un colet și hoțul se strecurase

din nou în casă, că nu după mult timp a auzit strigăte; atunci a luat-o la fugă și a ieșit din oraș chiar în noaptea aceea, venind întins la Weizhuang; de atunci nu mai îndrăznise să se bage în asemenea afaceri. Însă povestea aceasta i-a făcut un și mai mare rău. Sătenii „se țineau la o distanță respectuoasă" față de el de teamă să nu-i atragă ura și uite, cine și-ar fi închipuit că el nu era altceva decît un pungaș care făcea pe el de frică? Aceasta cu adevărat însemna că nu era el omul care să merite teama lor.

Capitolul VII

REVOLUȚIA

În cea de-a paisprezecea zi a lunii a noua din cel de-al treilea an al domniei Xuantong * — chiar în ziua în care A Q avea să-și vîndă punga lui Zhao Ochi-Albi — la a patra bătaie a celui de-al treilea *geng* **, o ambarcațiune cu coviltir negru a acostat la debarcaderul familiei Zhao. Barca cea mare plutise pe întunericul nopții, pe cînd sătenii dormeau și nimeni nu avusese vreme să afle de ea; la plecare, în zori, fusese totuși zărită de cîțiva oameni. În urma unor cercetări asidui, a reieșit că ea aparținea de fapt bătrînului *juren*!

Sosirea bărcii stîrnise mare vîlvă în Weizhuang și pînă la prînz tot satul ajunsese să fiarbă de îngrijorare. Misiunea bărcii era ținută în cel mai strict secret de către familia Zhao, dar la ceainărie și în cîrciumă se vorbea că revoluționarii au să intre în oraș și că bătrînul cărturar își găsise refugiu în sat. Singură Zou a Șaptea era de altă părere; ea susținea că bătrînul *juren* ar fi vrut să-și pună la adăpost doar cîteva lăzi cu vechituri și că domnul Zhao nu le acceptase. De fapt, între *juren* și *xiucai* nu se pomeniseră relații bune și

---

* Anul 1911, cel de-al treilea an de domnie a împăratului Pu Yi, ultimul împărat al Chinei (dinastia Qing, de origine manciuriană).

** În vechime, noaptea era împărțită în cinci unități de timp, numite *geng*; un *geng* avea aproximativ două ore.

ar fi fost chiar nefiresc ca la necaz ei să facă dovada unor sentimente cît de cît prietenești. Cum tușa Zou locuia gard în gard cu familia Zhao și îi era ușor să afle toate mișcările de acolo, era aproape sigur că avea dreptate.

Într-adevăr, s-a auzit mai apoi că *juren*-ul nu se deplasase personal, ci trimisese o lungă misivă, apelînd la „legăturile de rubedenie" cu familia Zhao. Cîntărind bine lucrurile, domnul Zhao chibzuise în cele din urmă că nu avea cum să iasă în pagubă cu un asemenea om și deci a oprit lăzile, ascunzîndu-le sub patul soției. Cît despre revoluționari, unii declarau că intraseră chiar în noaptea aceea în oraș și că erau îmbrăcați în armuri albe, în semn de doliu după domnia lui Chongzheng *.

Ceva mai demult trecuseră și pe la urechile lui A Q cuvintele „Partidul Revoluționar", ba și văzuse cu ochii săi decapitarea unor revoluționari. Și iată, cum-necum, el ajunsese la concluzia că revoluționarii sînt niște rebeli, care aveau să îi aducă numai necazuri, așa că „i-a urît din tot sufletul și s-a ținut cît mai departe de ei". Nici nu și-ar fi închipuit că puteau să îl înspăimînte atît de tare pe un cărturar vestit cale de o sută de *li*, cum era *juren*-ul, iar faptul în sine l-a „încîntat" întrucîtva, și la fel și panica ce-i cuprinsese pe nătărăii din Weizhuang, bărbați și femei, aducîndu-l astfel într-o stare de euforie.

„E bună și revoluția la ceva, își zicea A Q.. Le vine de hac nemernicilor ăstora, mama lor, că prea sînt ei plini de rele și mult vrednici de ură... Cît despre mine, ar fi bine să trec la revoluționari".

În ultimul timp îi mersese în pagubă și nu prea era mulțumit ; în aceeași zi, pe la prînz, dăduse peste cap două pahare de băutură și fiind pe stomacul gol, se ameți repede. Pe drum, pierdut în gînduri, s-a trezit din nou că plutește și fără să-și dea seama ce se petrece

---

* Perioada de domnie a ultimului împărat al dinastiei Ming (dinastie de origine *han*, chineză), Zhu Youjian (1628—1644) ; la intrarea în capitală a oștilor manciuriene, s-a spînzurat de un copac din grădina Palatului imperial.

cu el, a simțit deodată că el era Partidul Revoluționar și toți locuitorii Weizhuang-ului erau prizonierii lui.

— Rebeliune! Rebeliune! striga în gura mare, nemaiputînd să-și stăpînească bucuria.

Oamenii îl priveau înspăimîntați. A Q nu văzuse niciodată în viața sa priviri atît de hăituite și era la fel de fericit, așa cum ești după un pahar cu apă rece în luna lui cuptor.

— Asta e!... Fac tot ce-mi cere inima și iubesc pe cine-mi place!

Hop-hop-hop! Așa, așa!
Rău îmi pare, zău așa,
Că odată, la beție,
L-am snopit pe Zheng, frățe,
Rău îmi pare, ha-ha-ha
Hop-hop-hop și tra-la-la!
Te-oi lovi cu buzduganul...

În fața casei Zhao, tatăl și fiul tăifăsuiau cu niște rude despre revoluție, dar A Q nu i-a văzut și a trecut mai departe, cu capul dat pe spate, cîntînd:

— Hop-hop!...

— Q, bătrîne! l-a strigat domnul Zhao cu glas încet, sfios.

— Așa-așa!

Lui A Q nici că i-a venit să creadă că numele lui putea fi asociat cu un apelativ familiar ca „bătrîne" și de aceea a trecut mai departe, cîntînd.

— Bătrîne Q!

— Rău îmi pare, zău așa...

— A Q! s-a simțit obligat tînărul *xiucai* să-l strige pe numele arhi-cunoscut.

Atunci s-a oprit.

— Ce e? a întrebat, înclinînd capul.

— Bătrîne Q... acum... a început domnul Zhao, negăsindu-și cuvintele... Acum o să te îmbogățești?

— Să mă îmbogățesc? Ba bine că nu! Fac tot ce poftesc...

— Frate A Q, noi cei sărmani nu ne facem griji, abia s-a încumetat să vorbească Zhao Ochi-Albi, gîndindu-se parcă să afle ce intenții au revoluționarii.

— Cei săraci ? Tu față de mine ești bogat ! a replicat A Q și și-a reluat drumul.

Oamenii au tăcut, abătuți. Întorși în casă, domnul Zhao s-a sfătuit pe îndelete cu fiul său, pînă ce s-a înserat. Zhao Ochi-Albi și-a scos de la brîu chimirul și i l-a dat nevestei, să i-l ascundă pe fundul unei lăzi.

A Q s-a întors la templu, de parcă ar fi plutit tot într-un zbor ; beția îi trecuse. În seara aceea, bătrînul îngrijitor s-a purtat cu el nemaipomenit de curtenitor și l-a servit și cu un ceai. A Q i-a cerut doi pesmeți, iar după ce i-a înfulecat, a mai pretins un crîmpei de lumînare și un suport ; a aprins lumînarea și s-a întins în camera sa. Se simțea nespus de proaspăt și fericit. Flacăra lumînării își unduia strălucirea ca la Festivalul Lampioanelor și gîndurile lui au prins aripi : „Rebel ? Meritã... Or să pice cît de grabnic revoluționarii, înveșmîntați în alb, înarmați cu iatagane, buzdugane, bombe și tunuri, pumnale cu două tăișuri și vîrf ascuțit, sulițe cu vîrf încîrligat și or să treacă ei pe la Templul Pămîntului și or să strige „Hai cu noi, A Q !“ Și am să mă duc...

„Atunci, o gloată de netrebnici, femei și bărbați laolaltă, vrednici de tot rîsul, or să cadă rînd pe rînd în genunchi : „Cruță-ne, A Q“ Cine o să le dea ascultare ? Primul o să îngenuncheze Micul D., apoi domnul Zhao și fiul lui, *xiucai*-ul, după ei, Maimuțoiul dracilor de străini... Să iert cîțiva ? Mai demult poate că l-aș fi cruțat pe Wang Bărbosul — dar nici el nu merită...

„Lucruri... Mă duc direct la lăzile pline : giuvaieruri, bani străini, bluze de stambă străină... Întîi și-ntîi o să aduc aici, la templu, patul de Nanjing al nevestei *xiucai*-ului. O să mai iau masa și scaunele familiei Qian — sau le iau tot de la familia Zhao. N-o să pun eu mîna, o să-i poruncesc Micului D. să le care el și încă repede ; dacă nu se mișcă iute, am să-l pocnesc peste bot...

„Sora mai mică a lui Zhao Sichen e urîtă. Fata tușei Zou e prea mică. Nevasta Maimuțoiului e spurcată, de vreme ce a putut să se culce cu un bărbat fără coadă, nevasta *xiucai*-ului are un semn urît la ochi. Pe Mama

Wu n-am mai văzut-o de mult, nu știu pe unde o fi — ce păcat că are picioarele mari". *

Încă nu ajunsese la o concluzie satisfăcătoare, cînd a inceput să sforăie. Lumînarea nu arsese decît o jumătate de *cun* ** și flacăra ei roșie își arunca lumina chiar pe gura deschisă a lui A Q.

— Bine-bine ! a strigat deodată A Q, a ridicat capul și s-a uitat nedumerit în jur, dar dînd cu ochii de lumînare și-a lăsat capul în jos și a adormit adînc.

A doua zi s-a sculat foarte tîrziu. A ieșit în uliță, dar totul era ca mai înainte. El era la fel de înfometat ca întotdeauna ; și-a stors creierul, dar n-a găsit nici o soluție ; deodată, i-a venit o idee și numaidecît a luat-o din loc cu pași mari, îndreptîndu-se cu sau fără voie, spre Templul Pașnicei Desăvîrșiri.

Templul, cu zidurile albe și poarta lăcuită în negru, era cufundat în aceeași tăcere ca în primăvară. A chibzuit cum e mai bine și s-a dus și a bătut în poartă. Un cîine a prins să latre. A adunat în grabă cîteva spărturi de cărămidă și a reluat bocăniturile și mai abitir în poartă, pînă ce pe luciul negru s-au ivit mai multe locuri albe și în sfîrșit a auzit pe cineva venind.

A Q pregătise cărămizile și se proptise bine pe picioare, gata să dea piept cu dulăul cel negru. Dar poarta abia dacă a fost crăpată și cîinele, firește, n-a putut ieși. A Q a zărit o călugăriță.

— Ce mai vrei ? a întrebat călugărița, speriată.

— E revoluție... Nu știți ? a răspuns A Q în doi peri.

— Revoluție, revoluție, dar a mai fost una... Unde o să ajungem cu revoluțiile astea ? s-a văicărit ea, cu ochii roșii de plîns.

— Ce spui ? s-a mirat A Q.

— Nu știai că au și fost pe aici ?

---

* Aluzie la obiceiul claselor avute de a bandaja picioarele. Fetele din popor lăsau labele picioarelor să crească firesc, pentru a putea munci. Bandajarea picioarelor echivala cu o infirmitate.

** Unitate de lungime, echivalentă cu aproximativ 3 cm.

— Cine să fie ? s-a mirat și mai tare A Q.

— *Xiucai*-ul și Maimuțoiul !

A Q a rămas mut de uimire. Văzîndu-l cu gura căscată de nedumerire, călugărița i-a închis într-o clipită poarta în nas. Cînd și-a revenit, A Q s-a opintit în poartă, dar n-a putut-o clinti, a bătut din nou dar nu i-a mai răspuns nimeni.

Era încă în prima parte a zilei. Dar tînărul *xiucai*, fiind bine informat, de cum a aflat că revoluționarii pătrunseseră în oraș, și-a răsucit coada pe vîrful capului și s-a dus dis-de-dimineață să-l viziteze pe Qian, Maimuțoiul dracilor de străini, cu care nu se avusese niciodată bine. Era „timpul reformelor" și cei doi s-au înțeles de minune, prinzîndu-se pe loc prieteni la toartă, uniți în gînd și în faptă și jurînd să facă amîndoi revoluție. S-au gîndit ce puteau să întreprindă și și-au amintit de pancarta de la Templul Pașnicei Desăvîrșiri, pe care scria „Trăiască împăratul !" Au socotit că ea ar trebui neapărat înlăturată. S-au dus deci mai înainte de toate la templu să facă revoluție. Cum bătrîna călugăriță li s-a împotrivit, spunîndu-le cîteva vorbe mai tari, au tratat-o ca pe guvernul Manciuco * și au scărmănat-o și au ciomăgit-o bine. După plecarea lor, cînd și-a revenit puțin în simțiri, călugărița a dat cu ochii de pancarta pe jos sfărîmată și a observat numaidecît lipsa unui vas de ars mirodenii care se aflase pînă atunci în fața zeiței Guanyin ** și vechi de pe timpul domniei Xuande. ***

Dar A Q a aflat toate acestea mult mai pe urmă. Îi părea rău că dormise atunci și le purta pică „revoluționarilor" că nu-l chemaseră și pe el. „Oare să nu fi aflat că eu m-am dat de partea Partidului Revoluționarilor ?" și-a spus, regretînd totul.

---

* *Manzhou guo zhengfu*, guvern marionetă organizat de japonezi în nord-estul Chinei, în teritoriul de baștină al naționalității manciuriene.

** Zeitate budistă, personificarea milei.

*** Secolul XV.

Capitolul VIII

OPRIT DE LA REVOLUȚIE

Oamenii din Weizhuang se liniștеau pe zi ce trecea. Sosise vestea că deși Partidul Revoluționar intrase în oraș, nu se întîmplase nimic deosebit. Magistratul era același, numai că funcția sa căpătase alt nume, bătrînul *juren* fusese și el făcut ceva demnitar — țăranii din Weizhuang nu prea înțelegeau noile denumiri — iar comandantul soldaților era tot vechiul militar bătrîn. Singurul lucru teribil era că unii revoluționari nelalocul lor se cam dăduseră la acte turbulente și chiar de a doua zi apucîndu-se să taie cozile oamenilor ; se zvonea că Jin Al Șaptelea, luntrașul din satul vecin, încăpuse pe mîinile lor și acum numai a om nu arăta. Totuși, faptul acesta nu-i teroriza prea tare, fiindcă cei din Weizhuang nu se prea omorau cu drumurile la oraș și dacă în mod cu totul întîmplător s-ar fi gîndit cineva să se ducă acolo, și-ar fi schimbat imediat planul, pentru a nu da de necaz. Inițial și A Q vroise să pornească la oraș, dar la auzul acestor vești se răzgîndise.

— Desigur că n-am putea să susținem că în Weizhuang n-au avut loc și reforme. În cîteva zile, numărul celor care-și strîngeau cozile pe creștetul capului a sporit. Primul a fost, firește, tînărul *xiucai,* apoi, au venit la rînd Zhao Sichen și Zhao Ochi-Albi, urmați de A Q. În timpul verii, toată lumea putea să-și încolăcească podoaba de păr împletită și lăsată pe ceafă, pe creștetul capului, ba chiar să și-o înnoade cît mai sus, spre frunte și n-ar fi fost nimic ciudat, dar acum era spre sfîrșitul toamnei și „moda de vară" nu putea fi socotită altfel decît un act de eroism ; iată deci că nu putem pretinde că în Weizhuang n-au avut loc reforme.

La trecerea pe uliță a lui Zhao Sichen, cu ceafa goală, oamenii strigau după el :

— Uite revoluționarul !

Cînd a auzit una ca asta, A Q s-a simțit ros de invidie. Despre *xiucai* știa de multă vreme că își răsucește coada pe creștetul capului, dar nici prin gînd nu-i tre-

cuse să-i urmeze pilda. Abia acum, văzîndu-l și pe Zhao Sichen, s-a gînidt să facă și el la fel și a trecut pe dată la faptă. Cu ajutorul unui beţigaș * de bambus și-a strîns părul în vîrful capului și, după ce a șovăit clipe îndelungate, a prins pînă la urmă curaj și a plecat de acasă.

Ajuns pe ulița satului, nimeni nu a suflat o vorbă despre el ; la început s-a întristat, apoi s-a neliniștit de-a dreptul. De la un timp își ieșea ușor din fire, cu toate că, de fapt, viața lui nu era mai grea decît înainte de rebeliune. Oamenii se arătau politicoși cu el, iar cîrciumarul nu-i mai pretindea bani gheață. Și totuși A Q simțea că îi lipsește ceva : de vreme ce avusese loc o revoluție, își zicea, n-ar trebui ca toate să rămînă ca odinioară. Tocmai în aceste momente, l-a întîlnit pe Micul D. și acest lucru l-a făcut să fiarbă de mînie.

Micul D. își înfășurase și el coada în vîrful capului, folosindu-se tot de un beţișor de bambus. Lui A Q nu i-ar fi trecut niciodată prin cap că Micul D. va îndrăzni una ca asta. Oricum el, unul, nu-i putea permite așa ceva ! Ce creatură mai era și Micul D. ăsta ? Tare ar fi vrut să pună mîna pe el să-i facă bucățele beţișorul de bambus, să-i slobozească pe spate coada și să-i ardă cîteva palme, pedepsindu-l astfel că și-a uitat lungul nasului și că îndrăznește să facă, auzi cine, pe revoluționarul. Pînă la urmă însă l-a iertat, dar tot l-a scuipat o dată în față :

— Ptiu ! a făcut privindu-l cu furie.

Singurul care se dusese la oraș în ultimele zile fusese „Maimuțoiul dracilor de străini". Cărturarul Zhao ar fi vrut să profite de faptul că adăpostea lăzile *juren*-ului pentru a-i face acestuia o vizită la oraș, dar de teamă să nu i se taie părul, a renunțat ulterior. A compus o scrisoare în maniera de umbrelă ** și l-a împuternicit pe „Maimuțoiul dracilor de străini" să i-o ducă la oraș ; tot pe el l-a rugat să-i înainteze adeziunea la

---

* *Kuaizi*, două bețe de lemn (de obicei bambus, argint ori fildeș), lungi de circa 25 cm, folosite ca furculiță în China.

* Scrisă de la stînga la dreapta și de sus în jos, într-o manieră grafică aducînd cu o umbrelă deschisă.

Partidul Liberal. La întoarcere, „Maimuțoiul dracilor de străini" i-a cerut patru *yuani,* iar *xiucai*-ul a căpătat prin intermediul lui o insignă de argint mare cît o piersică, pe care și-a agățat-o de reverul hainei. Minunîndu-se și uluiți, sătenii din Weizhuang spuneau că ea era însemnul Partidului Uleiului de Shizi,* și echivala cu titlul de Hanlin**. Și iată că domnul Zhao s-a bucurat dintr-o dată de un prestigiu nemăsurat, mai mare decît atunci cînd fiul său obținuse rangul de *xiucai,* de aceea ajunsese să privească de sus lumea, iar pe A Q se făcea pur și simplu că nu îl vede.

A Q era neliniștit și simțea din nou, în fiece clipă, disprețul celorlalți. De cum a aflat de existența piersicii de argint și-a și înțeles cauza decăderii : nu era suficientă simpla declarație că vrea revoluție ; și nici doar încolăcirea cozii pe creștetul capului ; primul lucru pe care ar fi trebuit să-l facă era să contacteze Partidul Revoluționar. Pentru el, Partidul Revoluționar se reducea la doi oameni : cel decapitat la oraș, dintr-o lovitură : Poc ! și „Maimuțoiul dracilor de străini", singurul rămas în viață. Nu mai avea de ales, trebuia să se consulte degrabă cu el.

Poarta principală de la reședința Qian era larg deschisă, dar A Q s-a strecurat timid înăuntru. S-a speriat, văzîndu-l pe „Maimuțoiul dracilor de străini" stînd în picioare, în mijlocul curții, îmbrăcat în negru închis, probabil în haine străine, și purtînd și el piersica de argint agățată pe piept ; ținea în mînă bastonul lăcuit în galben cu care A Q făcuse cîndva cunoștință. Părul, de un cot și mai bine, îi cădea în neorînduială pe umeri și așa cum era aducea cu nemuritorul Liu Hai. În fața lui stăteau în poziție de drepți Zhao Ochi-Albi și alți trei pierde-vară, sorbindu-i vorbele cu deosebit respect.

A Q a înaintat cu pași de pisică și s-a oprit în spatele lui Zhao Ochi-Albi, gîndindu-se că se cuvine să salute, dar nu știa cum să i se adreseze : să-i spună

---

* *Shizi,* fruct exotic chinezesc ; formă sferică turtită, culoare portocalie, foarte dulce și bogat în fier ; din sîmburii lui se extrage ulei. Aici — joc de cuvinte : *ziyou* = liberal ; *shiyou* = ulei din *shizi.*

** Membru al Academiei Imperiale.

„Maimuțoiul dracilor de străini“ nu se cădea, dar nici Străinule, sau Partidule Revoluționar ; poate că era mai nimerit să-i zică Domnule Străin.

„Maimuțoiul dracilor de străini“ nu-l zărise încă, fiindcă ținea o tiradă plină de patos și ochii aproape că-i săreau din orbite.

— Eu sînt un impulsiv și de cîte ori ne întîlneam îi spuneam : „Hai să trecem la fapte, frate Hong !“ Dar el o ținea una și bună mereu : „No !“ * (Acesta e un cuvînt străin, voi nu-l înțelegeți.) Altfel am fi izbutit de mult. Dar așa este el, foarte prudent. De cîte ori nu m-a chemat în Hubei, dar nu m-am încumetat să mă duc. Cui i-ar conveni să lucreze într-o mică reședință de județ...

— Hm... Asta...

A Q a așteptat ca vorbitorul să facă o pauză și și-a luat inima în dinți, a deschis gura, dar n-a știut nici el de ce nu i-a spus Domnule Străin.

Cei patru ascultători s-au întors, surprinși, spre el.

— Ce e ? a întrebat Domnul Străin, abia acum dînd cu ochii de el.

— Eu...

— Pleacă !

— Aș vrea să...

— Cară-te !

Domnul Străin a ridicat toiagul de înmormîntare.

— Domnul ți-a spus să te cari, n-ai auzit ? au strigat la el Zhao Ochi-Albi și ceilalți pierde-vară.

A Q și-a dus mîinile spre cap și s-a strecurat dincolo de poartă, fără să-și dea prea bine seama ce face. Domnul Străin nu s-a luat după el. A mai fugit vreo șaizeci de pași și abia apoi și-a încetinit goana, simțindu-și inima copleșită de tristețe — de vreme ce Domnul Străin nu-l lasă să facă revoluție, nu mai avea altă cale. De acum nu se mai putea aștepta ca oamenii în armuri albe să-l cheme, așa că toate ambițiile, idealurile, speranțele și perspectivele se topiseră ca șterse dintr-un condei. Faptul că acei pierde vară vor răspîndi peste tot vestea și că el va ajunge de batjocura Micului D.

* În engleză, în text — Nu !

și a lui Wang Bărbosul nu mai avea pentru el nici o importanță.

Trăia cu impresia că niciodată nu pățise atîta rușine. Parcă nu mai avea nici un rost și socotea chiar o umilință să mai poarte coada pe vîrful capului. Ca să se răzbune, îi venea să-și dea drumul părului pe spate, totuși n-a făcut-o. A rătăcit pînă seara, a cerut pe datorie două pahare cu băutură și după ce le-a sorbit a început să-și revină, în minte jucîndu-i, disparat, coifuri și armuri albe.

Într-o zi, rămăsese ca de obicei pînă seara tîrziu la cîrciumă și cînd au fost trase obloanele a pornit-o agale spre Templul Pămîntului.

— Pleosc !

Un zgomot i-a reținut brusc atenția ; nu semăna a zgomot de petarde. Cum era un om căruia îi plăceau gălăgia și animația și se vîra oricînd în tot felul de treburi, a pornit prin întuneric în direcția de unde venise zgomotul. Se auzeau pași ; a ciulit urechile și numaidecît un om a sărit de undeva din fața lui. S-a luat după el. Omul a făcut un ocol și A Q a cotit și el, apoi s-au oprit amîndoi. A Q a iscodit în urmă, dar nu venea nimeni. Atunci s-a uitat cu luare aminte la omul după care alergase : era Micul D.

— Ce e ? s-a neliniștit A Q.

— La Zhao... La Zhao au călcat hoții ! a răspuns Micul D., gîfîind.

Lui A Q i-a sărit inima din piept.

Apoi Micul D. s-a făcut nevăzut. A Q a prins iar să alerge, oprindu-se de două-trei ori. Dar la urma urmei el lucrase „în această branșă“ și a prins curaj. A ieșit în colțul uliței. A ciulit urechea : parcă se deslușeau niște țipete ; a scrutat întunericul : întrezărea mai mulți oameni, cu armuri și coifuri albe și ducînd lăzi și obiecte de mobilier, printre ele deslușind și patul soției *xiucai*-ului. Totuși, nu se vedea prea bine. Se gîndea să mai facă doi-trei pași, dar picioarele nu-l mai ascultau.

Era o noapte fără lună și satul era cufundat în beznă și liniștit ca pe timpul Împăratului legendar Xi. A Q a rămas înfipt locului pînă n-a mai știut de el și

i s-a părut că se află în vremurile dintîi. La ceva depărtare de el însă, continuau să se care lăzi, cufere, mobilă, patul nevestei *xiucai*-ului... o mulţime de lucruri, încît lui nici că-i mai venea să-şi creadă ochilor. Hotărîse însă să nu mai înainteze şi s-a înapoiat la templu.

La Templul Pămîntului era un întuneric să-ţi bagi degetele în ochi. A Q a încuiat bine poarta şi a bîjbîit pînă la el în cameră. S-a întins pe pat şi abia după un răstimp şi-a revenit şi s-a apucat să judece în cele ce îl priveau pe el: era limpede că veniseră oamenii în armuri albe şi cu coifuri albe, însă pe el nu-l anunţaseră; puseseră mîna pe atîtea lucruri şi el nu se alesese cu nimic. De bună seamă că vinovat era numai Maimuţoiul dracilor de străini, care nu-l lăsase să se revolte, altfel ar fi avut, nu, partea sa? Se înfuria pe măsură ce se gîndea la aceste lucruri.

— Nu m-ai lăsat să pun şi eu umărul la răzmeriţă! s-a văicărit el, plin de ură, zvîrcolindu-se pe pat. Numai tu ai dreptul, mama ta de „Maimuţoi al dracilor de străini"! Bineee! Răscoală-te tu! Dar ţin să-ţi atrag luarea aminte că răzvrătiţilor li se taie pînă la urmă capul! O să te văd dus la judeţ şi descăpăţinat, pe tine laolaltă cu tot neamul tău! Poc! Poc!

Capitolul IX

MAREA REÎNTREGIRE

Aflînd că familia Zhao a fost prădată, oamenii s-au bucurat, deşi le era teamă să-şi arate pe faţă bucuria. A Q încercase şi el acelaşi sentiment, dar ceva mai intens. După patru zile, însă, a fost luat şi dus în miez de noapte în capitala judeţului. Era tot o noapte neagră, cînd o grupă de soldaţi, una de poliţişti şi cinci agenţi au venit neanunţaţi în Weizhuang, au înconjurat Templul Pămîntului şi au postat o mitralieră în faţa porţii. Dar A Q nici pomeneală să se arate. Au rămas multă vreme pe loc, în cea mai desăvîrşită linişte, pînă ce căpitanul şi-a pierdut răbdarea şi a pus un premiu pe capul lui. Atunci doi poliţişti s-au aventurat şi au sărit

zidul. Au deschis apoi poarta celorlalți și ei au dat buzna cu toții înăuntru și au pus mîna pe A Q, care s-a trezit abia afară, în fața templului, și în stînga mitralierei.

Au ajuns în capitala județului la prînz. A Q a băgat de seamă că a fost tîrît printr-un Yamen * dărăpănat și după cinci sau șase cotituri a fost împins într-o cămăruță. Ușa din lemn, zăbrelită, a fost trîntită imediat după el. S-a văzut dintr-o dată în fața a trei pereți ; după o vreme, cînd i s-a mai obișnuit privirea, a dat cu ochii de alți doi oameni într-un ungher al camerei.

A Q era întrucîtva speriat, dar nu foarte disperat, fiindcă, la Templul Pămîntului, odaia sa nu era mai luminoasă decît această încăpere. Ceilalți doi colocatari păreau tot de la țară, iar mai tîrziu au și intrat în vorbă : unul a spus că venerabilul *juren* îl urmărise pînă în pînzele albe pentru chiria neplătită de bunicul lui, iar celălalt nici măcar nu știa pentru ce fusese adus. Cînd a venit rîndul lui A Q să se destăinuie, el a răspuns cu sinceritate :

— Pentru că vreau să fac revoluție !

În a doua parte a zilei a fost scos din celulă și dus în sala de judecată. În sală trona împărătește un bătrîn tuns chilug, pe care A Q l-a bănuit a fi călugăr. Dar privirea i-a alunecat apoi pe soldații de la picioarele acestuia și pe cele mai bine de zece persoane, rînduite de o parte și de alta a mesei bătrînului, toți în robe lungi și cu capetele rase aidoma bătrînului, ori purtînd părul lung de un cot pe spate, la fel ca „Maimuțoiul dracilor de străini". Chipurile lor erau de nepătruns și ochii lor îl fixau cu mînie. Atunci, A Q a priceput că bătrînul de acolo trebuie să fie cineva însemnat, picioarele i s-au înmuiat deodată și s-a aruncat la pămînt.

— Ridică-te și vorbește ! Nu trebuie să îngenunchezi ! au strigat la el persoanele acelea înveșmîntate în robe lungi.

A Q auzise prea bine cuvintele lor, dar își dădea seama că nu are putere să stea în picioare. Zăcea pră-

---

* Yamen, sediul administrației în China veche.

bușit de-a dreptul la pămînt și abia cu greu a reușit să se adune în genunchi.

— Suflet de sclav..., rostiră iar, cu dispreț, persoanele acelea, dar nu-i mai cerură să se ridice.

— Mărturisește, dacă vrei să scapi mai ușor. Știu tot. Dacă mărturisești, îți dau drumul, a rostit rar și liniștit, pironindu-l cu privirea, bătrînul ras în cap.

— Mărturisește ! au strigat și persoanele în robe lungi.

— Eu de fapt vroiam... să vin..., a îngăimat A Q, zăpăcit.

— Atunci pentru ce nu ai venit ? a întrebat blînd bătrînul.

— Nu m-a lăsat „Maimuțoiul dracilor de străini".

— Minți ! N-avem timp de palavre ! Unde sînt oamenii tăi ?

— Cum ?

— Cei care au jefuit familia Zhao în seara cu pricina.

— Pe mine nu m-au chemat. Au cărat numai ei totul, singuri ! s-a stropșit A Q, amintindu-și.

— Unde s-au dus ? Dacă spui, îți dau drumul, a spus bătrînul și mai blînd.

— Nu știu... Pe mine nu m-au chemat...

Bătrînul a făcut un semn și A Q a fost tîrît înapoi, în dosul ușii zăbrelite.

A fost scos din celulă pentru a doua oară, în ziua următoare.

Sala de judecată arăta la fel. Deasupra tuturor trona bătrînul tuns chilug și A Q s-a lăsat iarăși în genunchi.

— Mai ai ceva de spus ? a întrebat blînd bătrînul.

A Q s-a gîndit, dar n-avea ce să spună.

— Nu, a îngăimat.

Atunci o persoană în veșmînt lung a luat o hîrtie și o pensulă și a mers în fața lui A Q, încercînd să-i vîre pensula în mînă. A Q era îngrozit, de parcă „sufletul l-ar fi părăsit", fiindcă era pentru prima dată cînd mîna lui atingea un asemenea obiect. Nici nu știa cum să-l apuce. Omul i-a arătat un loc pe hîrtie unde să semneze.

— Eu... eu nu știu să scriu, a spus A Q terorizat, plin de rușine, cu pensula în mînă.

— Atunci e și mai simplu : fă un cerc !

Cînd a fost să traseze cercul, mîna în care ținea pensula i-a tremurat atît de tare, încît persoana binevoitoare a întins hîrtia jos pe podea. A Q s-a aplecat și și-a dat toată silința în desenarea cercului. De teamă să nu rîdă lumea de el, și-a pus în gînd să-l facă rotund, dar netrebnica aia de pensulă era și foarte grea și nici nu-l asculta ; cînd să închidă, cu chiu cu vai, cercul, pensula i-a scăpat iar în afară și cercul lui gata terminat semăna leit cu un sîmbure de dovleac.

A Q crăpa de rușine că nu îi ieșise cercul rotund, dar persoana aceea nu îl luase în seamă și-i smulsese hîrtia și pensula. L-au dus iarăși dincolo de ușa zăbrelită.

Nu mai era atît de supărat. Socotea că așa este viața omului pe pămînt, că vine o vreme cînd ești băgat și scos după o ușă zăbrelită, mai apoi ți se cere să desenezi un cerc și faptul de a nu-l fi făcut rotund nu însemna o pată pe „numele“ tău. Dar nu după multă vreme a mai prins ceva inimă, gîndindu-se că nepoții săi or să deseneze cercurile perfect rotunde. Atunci a adormit mulțumit.

Spre deosebire de A Q, în noaptea aceea venerabilul *juren* n-a putut deloc să închidă ochii, pentru că se certase aprig cu căpitanul. El considera că trebuie în primul rînd făcute cercetări pentru găsirea lucrurilor furate, iar căpitanul insista asupra necesității de a se da o pildă publică pentru ce se făptuise. De la un timp, căpitanul începuse să-l disprețuiască pe *juren*.

— Pedepsești unul ca să sperii o sută ! a strigat el, bătînd cu pumnul în masă. Uite, eu n-am aderat nici de douăzeci de zile la Partidul Revoluționar și s-au și adunat mai bine de o duzină de cazuri, toate nerezolvate. Ce autoritate mai am eu ? Cînd am dat de capătul unui caz, tu vii numaidecît cu pedanterii. Nu admit ! De acest caz mă ocup eu !

Venerabilul *juren* s-a înfuriat și a continuat să susțină că dacă nu se fac cercetări și nu se găsesc lucrurile furate, cazul nu poate fi încheiat. Altfel, el va demisiona din slujba guvernului popular.

— Te rog ! încheiase căpitanul.

Juren-ul nu s-a odihnit toată noaptea, dar, din fericire, a doua zi n-a demisionat.

Cînd A Q a fost scos pentru a treia oară pe ușa zăbrelită, era în dimineața de după noaptea în care venerabilul *juren* nu lipise geană de geană. În sala de judecată, dominată de bătrînul tuns chilug, A Q s-a prosternat ca de obicei.

— Mai ai ceva de spus ? l-a întrebat blînd bătrînul.

A Q s-a gîndit, dar n-a găsit că ar fi avut ceva să mai spună.

— Nu, a îngăimat.

Mai mulți oameni în robe lungi și scurte s-au apropiat de el și l-au îmbrăcat într-un pieptar alb din pînză străină, pe care fuseseră înscrise cu tuș negru cîteva cuvinte. A Q era descumpănit : pieptarul prea semăna cu o haină de doliu și el știa că doliul aduce ghinion. Mîinile i-au fost legate la spate și astfel a fost scos din Yamen.

A fost urcat într-o căruță descoperită și lîngă el s-au mai suit cîțiva oameni, în haine scurte. Căruța s-a pus pe dată în mișcare ; în fața ei mergeau soldați și polițiști cu puști străine pe umăr, iar de o parte și de alta se înghesuise o mulțime de gură cască. Cum era în spate, A Q nu avea ce și cum să vadă. Brusc, l-a fulgerat un gînd : oare nu-l duc să-i taie capul ? S-a îngrozit, i s-a făcut negru în fața ochilor și urechile au prins să-i vîjîie. Leșinase, dar parcă nu de tot ; era cînd îngrozit, cînd indiferent, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Socotea că așa este viața omului pe pămînt, vine o vreme cînd ți se taie și capul.

Recunoștea drumul, dar era uluit : de ce nu se îndreptau spre terenul de execuție ? Nu știa că era plimbat pe străzi pentru a servi de exemplu public. Dar și de ar fi știut, pentru el era totuna. Și-ar fi zis că așa este viața omului pe pămînt, vine și o vreme cînd n-ai încotro, ești dus pe străzi pentru a servi de exemplu public.

Cînd și-a mai venit în fire, apucaseră pe drumul care ducea la terenul de execuție. Cu siguranță că îl duceau să-i taie capul : Poc ! S-a uitat plin de păreri de

rău în stînga şi în dreapta, la oamenii care mişunau ca furnicile şi, pe neaşteptate, într-un grup de pe marginea străzii, a recunoscut-o pe Mama Wu. Ea lucra la oraş, de aceea nu o mai întîlnise de mult. Brusc, s-a ruşinat de lipsa sa de tărie: nu cîntase nici măcar o arie de operă. Gîndurile i s-au învălmăşit în cap: „Tînăra văduvă la mormînt" era lipsită de eroism; „Regrete tîrzii" din „Lupta dragonului cu tigrul" era prea puţin; tot „Te voi lovi cu buzduganul" era cea mai nimerită. A dat să ridice braţul, dar şi-a amintit că mîinile îi fuseseră legate la spate şi a renunţat să mai cînte.

— Peste douăzeci de ani am să ies la iveală... *, a rostit A Q doar pe jumătate, în tulburarea care-l cuprinsese, o vorbă „neasimilată" cum trebuie şi pe care n-o mai spusese niciodată.

— Bravo !!! s-au înălţat ca nişte urlete de şacal sau de lup vocile dezlănţuite ale mulţimii.

Carul continua să înainteze. În strigătele mulţimii, A Q şi-a rotit privirea în căutarea Mamei Wu, dar ea se părea că nu-l observase, holbîndu-se ca fermecată la puştile străine de pe umerii soldaţilor.

Atunci A Q s-a uitat spre toată omenirea aceea care vocifera.

Numaidecît gîndurile au prins iarăşi să i se învălmăşească în creier. În urmă cu patru ani, la poalele muntelui, dăduse peste un lup înfometat, care îl fugărise păstrînd mereu aceeaşi distanţă, fără să încerce să se apropie, dar şi fără să se îndepărteze cît de puţin, gata în orice clipă să-l sfîşie. A Q se înfricoşase de moarte, noroc că se nimerise cu o secure în mînă, şi lucrul acesta îl mai îmbărbătase, izbutind să se întoarcă viu şi nevătămat în sat. N-a uitat niciodată ochii ficşi ai lupului, crînceni şi

---

* Conform credinţelor populare chineze, un condamnat trebuia să rostească înainte de execuţie cuvintele: „Peste douăzeci de ani am să ies la iveală mai tînăr şi mai puternic", sfidînd astfel moartea şi asigurîndu-şi grabnica reîntrupare a sufletului.

temători în același timp, licărind ca două flăcărui drăcești ce îl ardeau din spate. Acum îi fusese dat să vadă ochi și mai fioroși, cum nu i se mai întîmplase niciodată să întîlnească, placizi și cruzi ; ei nu numai că-i devoraseră vorbele, dar erau gata să-l sfîșie și pe el în bucăți, iar acești ochi îl hăituiau, păstrînd mereu aceeași distanță, fără să încerce să se apropie, dar și fără să se îndepărteze cîtuși de puțin.

Toți ochii se contopiseră parcă într-un vîrtej nebun care-i sorbea sufletul.

— Aju..... !

Dar n-a apucat să mai strige. I se lăsase negru în fața ochilor, urechile îi vîjîiau și a simțit cum trupul întreg i se face fărîme.

Cît privește consecințele jafului, cel mai mult suferise venerabilul *juren*. Pînă la urmă nu se mai făcuseră nici un fel de cercetări și toată familia lui s-a bocit amarnic. Venea apoi la rînd familia Zhao. Cînd *xiucai*-ul s-a dus la oraș să depună plîngere, revoluționarii cei cîinoși i-au retezat coada și el a fost pus să mai și plătească douăzeci de mii despăgubire, astfel că și familia acestuia, de la mare la mic, s-a jeluit nu mai puțin amarnic. Din ziua aceea, de pomină, ei s-au lăsat din ce în ce mai mult copleșiți de nostalgie după vremurile de odinioară.

Analizînd la rece, opinia publică din Weizhuang nu manifestase divergențe de păreri. Toată lumea căzuse de comun acord că A Q trăise ca un ticălos, dovadă că fusese și împușcat. Dacă n-ar fi avut nici o vină, ar mai fi avut oare de ce să-l împuște ? Nici la oraș, părerile oamenilor nu erau prea grozave. Cei mai mulți erau nemulțumiți, fiindcă îl împușcaseră și nu îl decapitaseră, lipsindu-i astfel de un spectacol de zile mari. Apoi, ce condamnat caraghios — să fie atîta vreme plimbat pe străzi și să nu cînte el măcar o singură arie : se ținuseră degeaba după el, ca proștii.

1921

GUO MORUO*

GUO MORUO (11 noiembrie 1892 — 12 iunie 1978), scriitor fecund, filozof, revoluționar și om politic, expert în istorie și limbă chineză veche, s-a născut în provincia Sichuan, într-o familie de moșieri. Numele inițial : Guo Kaizheng. Învață în particular, apoi la un liceu modern, pe care îl termină în 1913. Este trimis în Japonia, și studiază la Școala superioară nr. 6 din Gangshan, apoi la Universitatea imperială de medicină din Jiuzhou.

Încă din liceu ia contact cu literatura europeană ; în timpul studiilor din Japonia, își desăvîrșește cultura modernă și începe să scrie, mai întîi versuri. Volumul *Zeița* (1920) este considerat a fi pus bazele liricii chineze noi. Urmează trei piese istorice într-un act, dintre care *Zhuo Wenjun* a fost tradusă în limba română. În 1921 revine pentru puțin timp în patrie și întemeiază societatea *Creația,* cu o publicație trimestrială, apoi săptămînală. Se întoarce în Japonia, obține diploma de medic, dar nu va profesa niciodată, dedicîndu-se literaturii. Scrie versuri, promovează cu vigoare deviza de largă semnificație privind necesitatea scrierii unei „literaturi revoluționare".

În august 1927 devine membru al Partidului Comunist Chinez și de atunci participă intens la activități revoluționare. Persecutat, în 1928 se refugiază în Japonia și se dedică cercetării istoriei Chinei antice. Truda celor zece ani va fi încununată de lucrările de referință : *Studiul societății antice chineze ; Cercetarea primelor texte chineze scrise* etc. ; acestea deschid o nouă etapă în istoriografia chineză, prin împletirea cercetării istoriei vechi cu studiul scrierii chineze.

La începerea războiului de rezistență antijaponez, se întoarce în patrie și ia parte activă la luptă ; editează cotidianul *Salvarea,* scrie mai multe piese de teatru cu subiect istoric pe ideea

---

* Se pronunță : Cuo Mo-juo.

neatîrnării naționale, dintre care de mare faimă s-a bucurat *Qu Yuan*, tradusă la noi.

După eliberare a îndeplinit mai multe funcții de seamă în stat ; a fost președintele Academiei de Științe a Chinei. În 1951 a primit premiul Stalin pentru pace. Opera sa literară se compune din volumele de versuri *Zeița, Universul, Sticla, Odă Chinei Noi, O sută de flori, Cămila* etc., unsprezece piese de teatru, mai multe volume de proză scurtă și eseuri, exegeza comparată a poeziei lui Li Bai și Du Fu. După eliberare a mai întocmit lucrările științifice : *Epoca sclavagistă* și altele.

PUMNUL DE FIER

— Se dedică micilor prieteni ai epocii noi.

I

În Marea N. se afla o insulă mică, mică, numită tot N., a cărei capitală este un oraş înfloritor ca Shanghai-ul.

Dar cu cît era mai prosperă capitala, cu atît se îngroşa numărul săracilor. Aceasta pentru că tot avutul societăţii intra în mîinile unui grup restrîns de oameni. Un asemenea lucru îl puteţi vedea prea bine şi în Shanghai. Priviţi, străzi întregi forfotesc de săraci şi, în această mare a sărăcimii, se plimbă în limuzine cei cu bani, care sînt la urma urmei cei puţini. Clădirile în care locuiesc străinii şi magazinele lor sînt somptuoase ; încercaţi numai să ieşiţi din oraş şi veţi da cu ochii de o puzderie de case mici şi prăpădite, care nu pot fi asemuite nici măcar cu abatoarele bogătaşilor. Cele mai multe cocioabe sînt îngrămădite la periferiile fastuosului oraş şi mai ales în jurul marilor uzine.

Astfel de case prizărite împînzeau cu duiumul părţile mărginaşe din N.

Într-o atare magherniţă îşi tîrau traiul un bătrîn orb, pe nume P., şi femeia lui, pe jumătate paralizată. Cum aveau fiecare în parte vreo şaizeci de ani şi mai erau şi crunt loviţi de beteşuguri, nu mai erau în stare de muncă. În tinereţe însă spetiseră amîndoi din greu. Moşul trudise vreo treizeci de ani buni într-o fabrică de ţigări şi acolo orbise din pricina nicotinei. Baba lucrase de cînd se ştia la fabrica de plumb şi inhalase atîta otravă, pînă ce în cele din urmă paralizase.

Dacă n-ar fi muncit oricum, ar fi murit fără doar şi poate de foame. Aşa se petrece cu toţi săracii ; nu numai că dacă nu îşi găsesc de muncă n-au ce mînca, dar sînt siliţi să robească din zori şi pînă în noapte pentru o pricopseală de nimic, dar atît cît să-şi ţină zilele. Sudoarea trudei lor este supţă de cei bogaţi. Şi ce se întîmplă

după ce sînt storși de vlagă și îmbătrînesc și se betegesc ? Din ce trăiesc atunci ? Au și ei norocul lor, pentru că pe cît sînt mai săraci, pe atît au casa plină de copii ! De obicei nici nu pot vieţui altfel decît aducînd pe lume cît mai mulți băieți și fete. De aici își trag seva bogătașii, acesta este izvorul lor de vigoare, pururea tînăr. Cînd ei l-au secătuit îndeajuns pe sărac, îmbătrînindu-l și șubrezindu-l, se apucă să-i fiarbă în munci la fel de grele pe fiii și fiicele lui ; firește, nu se poate spune că-i bagă la cazan și că-i înfulecă, dar mănîncă banii cîștigați din sudoarea și din sîngele lor. Cît sînt în putere, cei săraci își hrănesc copiii, pe care se bizuie mai tîrziu, la bătrînețe, de aceea se poate afirma că s-a împămîntenit un sistem al muncii ereditare și al amarului, transmis tot ereditar.

Mai e nevoie oare să mai zic că moșul și baba din poveste nu mai au cum să mai trudească ? Sînt bătrîni, ba și suferinzi. N-au făcut cine știe ce copii și acum au mai rămas doar cu un băiețandru. Băiatul a început să muncească în oțelărie, de pe la opt sau nouă ani și a împlinit de curînd cincisprezece ani de viață. Moșul și baba trăiesc din truda acestui copil.

Toți îl știu pe băiat. Micul P., așa i se zice. După străvechile cuvinte morale, el este întruchiparea dragostei filiale. Și cum să nu fie ? Bogătașii sug tot sîngele celor săraci, iar la vremea bătrîneții neputincioase sau în clipele lor de suferință îi dau uitării. Dacă pe lumea aceasta ar exista sanatorii pentru bătrîni și pentru bolnavi, nici n-am vrea și nici nu ne-ar răbda inima ca un copilaș să-și dovedească pietatea filială, ținîndu-și în viață părinții, doar cu sudoarea brațelor sale ! Dar băiețandrul de cincisprezece ani este plin de iubire pentru părinți și dragostea sa este un dat natural, ca și sărăcia sa.

Zi de zi, în zori, înainte de a pleca la muncă, Micul P. le dă părinților să mănînce, le prepară masa de prînz și numai după aceea iese pe poartă. La uzină e foarte harnic, dar nici nu poate să nu fie, fiindcă altfel nu ar agonisi chiar nimic. De la opt sau nouă ani nu a lipsit o dată de la muncă, iar seara, pe la șase sau șapte, cînd încheia lucrul, nu se ducea să se distreze, ci alerga

degrabă acasă. Credeți cumva că nu-i plăceau jocurile? Oare nu se gîndea și el să bată mingea pe maidan, ca băieții bogătașilor? Oare n-ar fi vrut și el să zburde pe bicicletă? Dar mingiile, bicicletele, armonicile nu făceau chiar mai mult decît cocioaba în care își ducea zilele?

Într-un cuvînt, băiatul era minunat și era tare iubit de părinți, de tovarășii de muncă și mai ales de supraveghetorul uzinei. De ce îl îndrăgise acesta, întrebați? Pentru că era supus, lucra sîrguincios și asemenea cailor sau boilor cuminți în jug, nu cerea și nu primea bice. Supraveghetorului îi plăcea să bată lucrătorii; avea o cravașă din oțel și numai pe Micul P. nu-l atinsese niciodată. Însă a venit și momentul în care Micul P. a făcut cunoștință cu asprimea acesteia.

Aceea a fost o zi nefericită pentru Micul P., dar pentru săracii din insulă a fost cea mai frumoasă dintre zile. În după-amiaza zilei cu pricina, într-un moment de neatenție, băiatul și-a prins haina în dinții roții de la mașina de tăiat plăci și brațul său drept a fost smuls într-o clipită, mai ușor decît smocul de iarbă, sub coasă, al cîmpului. Sîngele lui tînăr a țîșnit înroșind totul în jur. Corpul băiatului a căzut la pămînt alături de brațul său inert.

Astfel de nenorociri se petreceau nu o dată în uzină, însă năpasta abătută asupra micuțului îi cutremură pe toți lucrătorii. Ei încetară roboteala și alergară în ajutorul nefericitului băiat. Parcă și mașinile din uzină urlau tînguitor de mila lui.

În vremea aceasta, supraveghetorul își fuma tacticos trabucul în biroul său și citea un articol despre construirea de către guvern a unei linii ferate pînă într-o insulă vecină. Perspectivele folosirii fierului și oțelului erau tot mai mari, ceea ce atrăgea după sine sporirea grabnică a beneficiilor întreprinderii. Buzele groase îi schițară un zîmbet satisfăcut, pe cînd privirea lui urmări visătoare spirala de fum care se ridica din vîrful trabucului. Reveni însă repede la realitate, cu presimțirea că se întîmplase ceva cu uzina parcă brusc înghețată; zgomotul mașinilor încetase și se auzea numai un zumzet de voci omenești. Pe dată chipul i se acoperi de o cruzime săl-

batică şi arăta acum ca o fiară care a înşfăcat prada. Apucă cravaşa şi ieşi din birou, cu un răcnet de furie.

Muncitorii opriseră lucrul şi continuau să se îndrepte, mulţi ca furnicile, în direcţia maşinii de tăiat plăci. Supraveghetorul îşi ieşi din minţi. Ridică furios cravaşa şi se porni să lovească la întîmplare peste capetele lucrătorilor. Surprinşi de loviturile necruţătoare ale şfichiului de oţel, cu sîngele şiroind din locul fiecărei izbituri, oamenii se înapoiară la locurile lor.

— Neisprăviţilor! tună supraveghetorul. Ce-i asta, răzvrătire? O întrerupere de o secundă înseamnă pagube de milioane. Ştiţi voi ce înseamnă asta? Neisprăviţilor!

Şi în timp ce îi ocăra, îi biciuia fără milă. Pînă la urmă a ajuns şi lîngă maşina de tăiat plăci. Şi-a făcut loc în faţă şi a dat cu ochii de trupul amorţit al Micului P. şi de braţul lui însîngerat, zăcînd fără vlagă, rupt de corp. Mai mulţi lucrători se căzneau să-i acorde accidentatului un prim ajutor. Deşi pînă atunci se arătase mai sălbatic decît un şacal, în faţa acestei scene supraveghetorul lăsă cravaşa în jos.

Sîngele roşu, proaspăt, acoperise roata maşinii şi se lăţise ca un covor pe jos. Faţa băiatului era albă ca hîrtia. Din umărul drept, de unde îi fusese smuls braţul, continua să-i curgă sînge. Muncitorii se agitau alandala, iar unii, văzîndu-l venind pe supraveghetor, dădură să se ridice în grabă, speriaţi. În această forfoteală, s-a apropiat un muncitor, pe nume K. Înţelegînd nenorocirea întîmplată, el a rupt iute o fîşie din halatul său de un alb foarte murdar, şi s-a apucat să bandajeze strîns umărul băiatului, atent să oprească hemoragia.

Băiatul pierduse destul de mult sînge ca să-şi poată reveni numaidecît. Şi în acest răstimp, cruzimea supraveghetorului a ieşit din nou la iveală. Constatînd că muncitorii nu se împrăştie uşor şi văzîndu-l pe K., pe care-l ura cel mai mult, aplecat asupra Micului P. şi încercînd să-i facă respiraţie artificială, izbucni iarăşi, revărsînd de data aceasta un potop de lovituri peste trupul bărbatului.

Numai că acest K. era un om călit şi cravaşa supraveghetorului nu izbutea să-l pună pe goană ca pe un

şobolan speriat, cum se arăta fiecare dintre ceilalţi lucrători. K. îl acoperi mai bine pe tînăr cu trupul său, masîndu-l în continuare şi abia cînd simţi că băiatul dă semne de viaţă ridică privirea spre supraveghetor. Clocotea de mînie şi ochii îi scînteiau ca două comete. Mînia lui era firească şi întemeiată, fiindcă oamenii erau mulţi, dar neputincioşi; unii dintre muncitori care dăduseră bir cu fugiţii strîngeau pe ascuns, ruşinaţi şi înfrînţi, pumnii. „Oare noi nu sîntem tot oameni? gîndeau ei. Nu ne lipsesc decît banii lor împuţiţi! În faţa unui om aflat pe moarte, nu ni se îngăduie nici să-l salvăm şi sîntem biciuiţi la sînge. Ce inimă ai, mă pungă groasă! Ce inimă de cîine ai, trepăduş al bogătaşilor!"

Puteau oricînd să tabere cu pumnii goi asupra supraveghetorului, să-l omoare chiar în bătaie, dar credeau, în naivitatea lor, că bogătaşii şi trepăduşii lor sînt sfinţi şi nu au cum să fie înfrînţi. Ei nu trebuiau înfruntaţi nici cu fapta şi nici cu vorba. În cazul în care te dau afară şi te pun pe „lista neagră", ba te mai anunţă şi tuturor patronilor, nu mai afli nicicînd de lucru. Iar acest fapt este mai crunt decît moartea. Dacă nu ai de muncă, părinţii şi copiii ţi se prăpădesc. Aşa că o clipă de mînie te poate distruge pe tine şi întreg neamul tău.

Ucigaşii doldora de bani sînt mai tăioşi decît lama de pumnal, mai aprigi şi necruţători decît gura puştii şi iată de ce muncitorii fierb de furie, dar tac molcom. Şi astfel sînt aidoma animalelor, ba uneori mai prejos decît ele. Şi de ce oare? Fiindcă un bou sau un cal se bucură de anumite privilegii; omorît în bătăi înseamnă o pagubă pentru bogătaş. Dar pagubă în ciuperci pentru moartea unui lucrător! Hm! Am mai văzut noi! Muncitorii din Shanghai nu sînt ucişi pe capete în fiece moment de supraveghetorii din fabrici? E mai uşor să omori un muncitor decît un cîine, sau un ţînţar, pentru că muncitorul nu latră şi nu înţeapă. Cînd ai terminat de tot cu un muncitor, găseşti numaidecît un altul care să-l înlocuiască, dar un animal de povară trebuie cumpărat cu bani grei.

Lucrătorii strîngeau în tăcere pumnii, lacrimile le şiroiau pe obraji şi răbdau, supunîndu-se soartei lor. Dar K.? L-a scrutat cu privirea pe supraveghetor, gata să-l

înghită de viu, dar s-a înmuiat pe îndelete. Avea el alte gînduri.

Ştia că îi stă ca un ghimpe în ochii supraveghetorului, care îl socotea un ins periculos. Dar se bucura de prestigiu printre muncitori, era stimat şi ori de cîte ori aceştia aveau revendicări de făcut, îl delegau pe el să le dispute cu supraveghetorul. Asemenea acţiuni erau foarte riscante pentru supraveghetor. De regulă ei, lacheii, ca şi şefii lor, cunoşteau, erau conştienţi de forţa aprigă a muncitorilor. Ei administrau o uzină care adăpostea, strîngea, la un loc sute şi mii de muncitori; formal, aceasta îi unea pe muncitori şi dacă ei se înfrăţeau, dacă deveneau un bloc monolit, ajungeau de neînfrînt. Iată de ce bogătaşii şi lacheii lor se temeau cel mai mult de unitatea muncitorilor. Dorinţa lucrătorilor de a-şi crea sindicate. Cel mai mult se temeau ca nu cumva lucrătorii patronii se dădeau peste cap să le pună bețe în roată. Şi astfel îi ţineau pe muncitori în frîu, îi băteau mai aprig decît pe animalele ce nu se puteau organiza în sindicate. Cel mai mult se temeau ca nu cumva lucrătorii să înveţe ceva carte; odată instruiţi, ei deveneau de nerecunoscut. Ca urmare, bogătaşii erau împotriva educaţiei lor, iar atunci cînd deschideau totuşi o şcoală pe lîngă uzină, nu făceau decît să-i prostească, să le înşele buna credinţă! Ori dacă oamenii luminaţi vroiau să se infiltreze în rîndurile muncitorilor, să-i educe, un asemenea lucru era cum nu se poate mai greu.

Acest K. nu era el prea cult, însă fiind cel mai vechi muncitor din fabrică, ajunsese şi cel mai priceput. Şi cu toate că supraveghetorul nu îl înghiţea cîtuşi de puţin, totuşi nici nu-i cădea prea bine să-l concedieze. De fapt, K. era destul de supus. Dar supuşenia sa avea un ţel, era calculată. Provenea, firește, din rîndul muncitorilor, însă cunoştinţele dobîndite prin experienţă personală erau mai bogate, mai vii decît ale unui intelectual. Ştia că forţa muncitorilor este uriaşă, că burghezia îi adunase laolaltă, îi cizelase şi ei ajunseseră astfel o armată puternică, şi că o cît de mică relaţie spirituală, o legătură ideologică putea oricînd să ducă la înlăturarea societăţii burgheze. Burghezia îşi purta cu sine propriul mormînt. Citadela conducerii burgheze era construită pe

un teren minat. Ridicarea muncitorilor era inevitabilă, concentrarea lor tot mai mare într-un loc fiind ca o grămadă de exploziv, care nu așteaptă decît o scînteie, ori numai un om care să aprindă un chibrit. Vîlvătaia s-ar înălța necruțătoare pînă la ceruri. Însă o izbucnire fără scop, o descărcare neplanificată ar fi o forță atotdistrugătoare și nicidecum constructivă, și ea i-ar vătăma chiar pe muncitori. Iar muncitorii experimentați cum este K. acționează după un p'an bine gîndit, nu se joacă cu focul. Ei vor să strîngă explozibilul într-o grenadă gigantică sau într-o ghiulea uriașă de tun, căreia să-i dea foc abia cînd toate pregătirile vor fi încheiate.

Grenada, ghiuleaua de tun constituie tocmai gruparea organică a muncitorilor.

K. instituise de mult în uzină o organizație clandestină un sindicat secret, care întreținea legături cu lucrătorii din multe alte fabrici, pe care chiar îi îndemnase să înființeze și ei organizații asemănătoare. El devenise în fapt conducătorul armatei muncitorilor din insulă. Și tocmai el era cea mai supusă, cea mai răbdătoare creatură din toate aceste organizații. Fiindcă el nu vroia cu nici un chip ca explozia să se producă doar pentru un om, înainte de a se fi ajuns la perfecțiune organizatorică. De aici, smerenia sa, supușenia sa infinită. Tovarășii lui K. gîndeau la fel ca el și acceptau orice pînă în clipa mult așteptată, pentru ca nu cumva dușmanii lor de moarte — capitaliștii și lacheii lor, care dețineau un acut simț al mirosului, mai acut decît al cîinilor — să le dibuiască și să le distrugă planul lor tăinuit.

Ori tocmai din acest motiv, K. nu îl luă în seamă pe supraveghetor, ignoră pur și simplu comportarea acestuia și întoarse fața spre el, chinuindu-se să-i zîmbească.

— Domnule P., vă rog să nu vă supărați, domnule P. !

— Cîine ! Încă n-ai plecat ? Nu-ți dai seama cîtă pagubă aduce o secundă de stagnare a lucru'ui ?

Îl mai croi o dată cu cravașa.

— Îmi dau seama, domnule. Dar gîndiți-vă ! Un biet băiat și el ! Dumneavoastră chiar îl simpatizați !

— Cine l-a simpatizat, cîine ? Încă n-ai plecat ?

Și iar îl croi cu cravașa.

— Băieţandrul acesta..., rosti K. neînfricat sub ploaia loviturilor, băiatul poate să moară astăzi... sau poate să trăiască... cine ştie... Dacă are să trăiască... o să rămînă beteag... iar acasă îl mai aşteaptă şi doi bătrîni... doi oameni sfîrşiţi...

Lacrimile îi curgeau dese ca loviturile cravaşei. Văzîndu-şi astfel conducătorul, mulţimea se porni să verse şi ea lacrimi, lacrimile fierbinţi ale mîniei şi urii.

— Dumneavoastră sînteţi un om bogat, domnule P., patronul la fel, fie-vă milă de un biet copil ! El s-a sacrificat pentru uzină. Daţi-i, vă rugăm ceva bani pentru leacuri, să se tămăduiască şi încă nişte bani ca să aibă din ce trăi.

La auzul acestei neobişnuite cereri, furia supraveghetorului nu mai cunoscu margini. De cînd exista uzina, nu se mai pomenise aşa ceva. Cu o rapiditate rar întîlnită, duse mîna la brîu, trase pistolul, îndreptîndu-l spre K.

— Canalie, bastard înrăit ! zisese, gata să tragă.

Dar în secunda aceea simţi o lovitură peste braţul drept, grea şi ascuţită ca lovitura cravaşei sale de fier. Pistolul căzu la pămînt, iar glonţul ricoşă într-o parte. Ca un leu încolţit, băiatul rămas fără braţul drept îl izbise fulgerător şi crunt pe supraveghetor ; începuse să-şi revină din leşin în timpul dialogului dintre cei doi. Văzîndu-l pe supraveghetor că scoate pistolul, ţîşnise ca din arc şi-l lovise cu sete, cu propriul său braţ rupt, folosit ca armă şi salvîndu-i astfel viaţa lui K.

— Tovarăşi ! Ridicaţi-vă, tovarăşi ! chema el cu bărbăţie. Sculaţi-vă să nimicim acest lacheu împuţit !

— Pe el ! strigau ceilalţi, punînd mîna pe cîte ceva şi aruncîndu-se spre supraveghetor, care cu drugi de fier, care cu stinghii de lemn, care cu mături sau cu orice le cădea la îndemînă.

La început, supraveghetorul ridicase cravaşa de oţel, gata să-l pună jos pe băiat şi chiar l-a lovit de cîteva ori, dar văzînd oamenii repezindu-se asupra sa s-a furişat printre ei şi a dispărut.

Lucrătorii s-au strîns în cerc, iar strigătele lor care îndemnau la revoltă cutremurau hala. Dar supraveghetorul era de negăsit, parcă intrase în pămînt şi, odată cu el, toţi ceilalţi slugoi ai capitaliştilor.

Uzina era a muncitorilor.

— Să distrugem maşinile ! s-au auzit voci.

— Să punem foc !

— Moarte capitaliştilor !

— Moarte lacheilor ! Moarte slugilor burgheziei !

O mare de strigăte învîltora şi se rostogolea anarhică !

— Tovarăşi ! Tovarăşi ! s-a auzit deodată glasul Micului P., care se căţărase pe cea mai înaltă maşină din hală ! Să-l ascultăm pe K., tovarăşi ! Să ascultăm glasul conducătorului nostru !

Vocea fermă a băiatului a atras atenţia lucrătorilor.

— Aşa e ! Aşa e ! Să-l ascultăm pe K. El să ne îndrume ! Trăiască tovarăşul K. ! Trăiască conducătorul muncitorilor ! Trăiască insurecţia muncitorilor ! Trăiască Micul P. !

Au început să-l caute pe K., dar acesta nu era deloc de găsit.

— K. ! K. ! Unde e K. ? Trăiască tovarăşul K. ! Să distrugem maşinile ! Să punem foc uzinei !

Spiritul anarhic îşi făcea iarăşi loc.

— Uzina e a noastră, tovarăşi ! continuă să strige Micul P., cît îl ţinea gura. Maşinile sînt ale noastre !

De data aceasta, îndemnurile tînărului se pierdură în gol. Lipsiţi de conducător, muncitorii izbucniră într-o anarhie totală. Glasuri care instigau la distrugerea maşinilor se auzeau tot mai puternice.

Dar ce se petrecea dincolo de porţile uzinei ? Poliţişti şi soldaţi înarmaţi înconjuraseră deja uzina. Supraveghetorul reuşise să se strecoare afară şi telefonase guvernului insulei, cerînd neîntîrziat intervenţia armatei. Guvernul era al celor bogaţi, iar poliţia şi armata pe ei îi slujeau. Venise momentul să o arate.

Locul se transformase într-un vacarm al maşinilor distruse şi al strigătelor muncitorilor.

Zgomotul maşinilor distruse se suprapunea peste bubuiturile împuşcăturilor de afară. Astfel, lucrătorii au căzut victime armelor pe care ei înşişi le creaseră. Uzina a fost distrusă şi mulţi muncitori au fost ucişi. Micul P. şi alţi lucrători au fost făcuţi prizonieri.

Ce soartă aveau să mai cunoască ?

începea să se întunece. Pentru moment, prizonierii au fost băgați în temniță.

II

În vremea aceasta, părinții Micului P. așteptau neliniștiți întoarcerea lui. De obicei el ajungea acasă devreme, se întorcea într-un suflet, pe dată ce termina lucrul, fiindcă știa că revenirea sa grabnică îi bucura pe cei doi bătrîni. Și dacă ziua întreagă era un animal de trudă pentru alții, cum trecea pragul casei devenea el însuși. Părinții lui stăteau cît era ziua de lungă în singurătate, ca într-o temniță sau ca într-un mormînt, și abia cînd îl aveau iarăși pe copil alături știau și ei că sînt oameni, li se părea că, după o lungă iarnă, simt mîngîierea zefirului, care le aduce frînturi de cîntece și miresme de flori, într-un amestec de vrajă și balsam. Mai ales pentru bătrînul orb se petrecea asemenea minune. Lumea din afara lui era o noapte nesfîrșită, doar întoarcerea fiului său îi declanșa lumina din inimă. Îi prindea mîna sau îl mîngîia pe cap, într-un gest de nespusă bucurie. Și atunci dădea uitării durerea sa și toate amărăciunile care îl măcinau.

Dar astăzi? Se făcuse noapte și băiatul încă nu ajunsese acasă.

— Oh, ce greu trece timpul, suspină moșul, care nu știa că afară e deja întuneric.

Baba văzuse că se lăsase noaptea și era tare îngrijorată.

— Nici vorbă de trecut greu, răspunse ea. S-a și înnoptat.

— S-a înnoptat? se miră moșul. De ce n-o veni?

— Îmi fac și eu griji, șopti baba, apoi adăugă: Să nu-l fi oprit și în schimbul de noapte.

— Of-of-of! făcu moșul. Apoi, pentru sine: Vai de noi! Trudim din zori pînă în noapte și nu avem nici după ce bea apă, nici ce pune pe noi. Colac peste pupăză, ne mai țin și peste noapte! Dar munca asta nu ne nimicește? Pe mine iată-mă orb, baba putrezește de

vie în pat și pe copilul ăsta îl așteaptă o soartă aidoma cu a noastră.

Din ochii storși ai moșului prinseră să curgă două pîrîiașe fierbinți de lacrimi. Baba plîngea și ea.

— Sigur că da! încuviință femeia. Uneori îmi zic că era mai bine să-mi fi pierdut și eu lumina ochilor. Tu nu-l vezi la față. E tras, bietul copil, ca o foaie de varză și aia vestejită. Părul i-a crescut anapoda, abia la două luni dacă se poate tunde, veșmintele i-au rămas mici și azi le-a luat pe-ale tale. Să-l fi privit numai, se pierduse în ele, de m-au podidit și lacrimile. De-aia zic, e mai bine de tine că nu vezi nimic!

— Cum să nu văd? Simt totul aici în inima mea.

Moșul nu voia să fie socotit orb. Și avea dreptate, că doar ochii îi erau vătămați, dar el rămăsese același om de omenie atent la toate. Cufundat în noaptea lui pustie, ajunsese să înțeleagă mai multe decît înțelepții. Cînd vor să-și închipuie alte lumi, învățații nu închid ochii? Au deprins aceasta din înțelepciunea celor lipsiți de vedere. Dar cum ochii lor, ai înțelepților, sînt într-un mod fals, orbi, la fel și lumea închipuită de ei e pe jumătate falsă. Cel mai adesea, ei se gîndesc cum să îi apere pe cei bogați, cum să le ocrotească lumea, fiindcă ei înșiși sînt bogați sau se află în slujba celor bogați. Ei spun că lumea e dreaptă și că oamenii sînt egali, dar lumea de care vorbesc e lumea lor, oamenii la care se referă nu-i includ pe cei săraci. Săracii nu sînt oameni, ci animale — acest lucru e știut! Moșul vedea abia acum adevărul, înțelegea că toate acestea erau minciună, minciună limpede ca lumina zilei.

— Cu ochii ăștia betegi, își urmă moșul gîndul, mai bine muream. Măcar îl scuteam pe copil de belele!

Oare aceasta se poate numi egalitate? Le trece bogătașilor prin minte așa ceva? ei nu știu cum să facă și să dreagă să își mai prelungească viața, pentru a se bucura fie și cu o zi mai mult de fericire. Îmbătrînind firesc, ca tot omul, în pragul morții, ei pretind savanților să scornească neapărat ceva care să-i facă din nou tineri. Filozofii spun: Viața e neprețuit de scumpă, iar dacă o duci cum se cuvine, dacă îi dai un rost, ea are doar așa valoare! Preoții predică: Sinuciderea e o crimă,

fără iertare, trebuie să implori fără osteneală Cerul îndurării. Dar aceste cuvinte au preț și înțelesuri contrare pentru viața săracilor și cea a bogaților. E bine știut că orice valoare e creată de lumea săracilor, de forța lor. Dacă săracii n-ar trudi, iar dacă nimeni de pe lumea aceasta n-ar munci, credeți că am mai avea vreun bun? Apa e necesară; dar trebuie să te chinui s-o smulgi pământului. Bumbacul e călduros, dar nu-l ai, dacă nu-l cultivi. Nu se află nici un lucru pe pământ care să nu ceară muncă; iar strădania trudnică e a celor săraci. Bogații n-au muncit niciodată. Zic vorbe mari de Cer, de Dumnezeu, dar aceștia nu sînt decît zeitățile lor ocrotitoare, cîinii lor de pază. Ei înspăimîntă cu iadul sărăcimea pentru ca ea să nu cumva să încalce proprietatea celor bogați; o încîntă cu fericirea care o va copleși în paradis, numai ca oamenii să le fie robi supuși pe pământ. Și cîte nu zic: „Dacă cineva vă pălmuiește, nu uitați să întoarceți și celălalt obraz; dacă cineva vă smulge haina, dați-i și cămașa de pe voi; dacă patronul vă cere să lucrați douăsprezece ore pe zi, munciți douăzeci și patru. Numai așa veți ajunge în Împărăția Cerului, unde se strîng bogățiile voastre..." Ei bine, credeți că asemenea vorbe îl mai înfricoșează pe ob?

— Asta a fost răsplata noastră! plîngea baba, tînguindu-se încet, numai pentru ea.

Însă cuvintele ei îl înfuriară pe moș. Orbul de azi fusese un om din stirpea lui K.; de-a lungul vieții, el căpătase convingeri de neclintit. Credea că toți capitaliștii sînt niște bandiți, care agonisiseră de pe urma celor săraci și care supseseră sîngele celor ce munceau. „Răsplata de pe lumea cealaltă", „cerul" și „iadul" le scotea baliverne în folosul acestor bandiți.

— Răsplată? Care răsplată? Care mama lor ne-o dă? se zbîrli el.

Baba conteni din plîns. Inima însă nu-i era deloc împăcată. La tinerețile ei îl știuse pe omul ei zbătîndu-se din răsputeri pentru unitatea muncitorilor și pentru prefacerea acestei lumi, în așa fel ca muncitorii să ajungă ei stăpîni, dar trecuse atita vreme și nimic nu se îndreptase. Săracii erau tot săraci, iar bogații stăpîneau

totul. Cît despre ei doi, ce să mai vorbim! El își pierduse lumina ochilor, iar ea paralizase. Și de aceea i se părea acum că vorbele și credințele moșului ei sînt numai un vis frumos, un vis întrupat numai la beție.

— Așa vorbești tu, te știu eu, nu se lăsă ea, dar cei bogați sînt și mai bogați, iar săracii ies întotdeauna vinovați și păgubași. Văd că toate sînt date de sus și că oricum am suci-o, lumea nu se schimbă.

— Date de sus, ai? nu mai putu răbda moșul. Dacă Cerul ar fi existat, l-aș fi pedepsit eu de multă vreme! Ce păcate avem noi să ispășim de trăim numai în suferință? Singura noastră vină este că n-avem bani. Și pe-ăștia nu-i avem fiindcă ni i-au smuls bandiții. Bandiții de bogătași! Bandiții care ne omoară încetul cu încetul și fac pe oamenii nepătați nici la suflet, nici la cuget. Ei ne fură rodul munculiții noastre și-l fac avutul lor, iar nouă ne leagă amîndouă brațele, să nu putem scoate o vorbuliță. Îți dai seama? „Datul Cerului", „răsplata de pe lumea ailaltă" și naiba mai știe ce, toate sînt un soi de frînghie cu care să ne lege pe noi fedeleș! Dacă, de pildă, bandiții aceștia au de gînd să ne hoțească, ce crezi că fac? Întîi și-ntîi ne înnoadă bine mîinile și ne lasă să ne uităm cum ne iau totul de sub nas. Dar tu gîndești că în vecii vecilor va fi așa? Crezi că săracii or rămîne pentru totdeauna proști? Crezi că ne vom lăsa oricît legați și furați? Hm, n-o să fie așa! Funda prea strînsă a început să plesnească, o s-o rupem noi pînă la urmă. Ora răfuielii vine degrabă! Tatăl Cerului ne va fi martor. Iară noi ne-om zidi raiul chiar aici, pe pămînt! Atunci o să vezi curate minuni. Orbii or să vadă din nou, damblagii or să se ridice din pat, șchiopii or să meargă, ciungii or avea iarăși două brațe pline de tărie! Ziua asta nu este prea departe, ia aminte la mine! Se apropie!

Orbul se ridică în capul oaselor, strînse pumnii și îi zvîrli în sus, amenințător.

Furia lui o astîmpără pe babă, cu toate că de la o vreme nu-i mai da ascultare, ațintind urechea la un glas de afară. Se auzeau și pași.

— Ia, ia, se repezi ea, parcă sînt pașii copilului.

— Nu, nu-s ai lui, spuse moşul, după ce ciuli urechile. Paşii băiatului sînt repezi şi apăsaţi. Aştia de acum sînt şi ei apăsaţi, dar lenţi, leneşi.

Peste puţin, baba zări un ţăran la lumina unui mic lampion pe care îl ducea în mînă, trecînd prin faţa intrării.

— Mă gîndesc că n-o fi la lucru, îndrăzni baba. Nu ne-a lăsat niciciînd aşa. Ah, oftă, murmurînd : să nu fi păţit ceva copilul ! Ce mă fac, vai de mine !

Gîndul că băiatului ar fi putut să i se întîmple ceva o cotropi şi, treptat, acesta îşi făcu loc şi în mintea moşului.

Ca într-un film, ochii minţii lor derulară secvenţele muncii în fabrică, urmărind maşină după maşină, roată după roată. Ştiau că într-o clipă de neatenţie poţi rămîne fără un braţ. Oare fiul lor să fi fost rănit sau, mai rău, omorît de vreo uriaşă roată dinţată ? Sîngele lui o fi împroşcat doar fierul maşinii, ori s-o fi revărsat în toate părţile ?

Se gîndiră că s-o fi molipsit, poate, de holeră şi că o fi vărsat pînă şi sufletul din el, rămînînd numai un schelet.

Apoi îşi amintiră de stradă şi de automobilele ei ca nişte bolizi. Un capitalist stînd ţeapăn şi îngîmfat alături de concubina sa s-o fi grăbit cu maşina la vreo recepţie ; copilul o fi mers ca toată lumea, dar vehicolul s-a apropiat prea repede şi l-o fi aruncat pe băiat la pămînt. Imaginea lui cu membrele frînte, cu sîngele ţîşnindu-i şuvoi din trup, cu capul zdrobit şi cu intestinele curgîndu-i pe asfalt îi sufocă.

Un asemenea tablou, fie şi închipuit, îi sfîşie babei inima. Dar parcă moşului orb, nu ? Îi venea la fel de greu, dar era întotdeauna atent la ce spune, pentru a o cruţa şi alina pe babă.

— Să se fi dus la vreo întrunire cu K. ? încercă el să o liniştească. Ştiu bine că, de la o vreme, K. pune la cale tot mai des asemenea întruniri. Le ţine seara tîrziu, fiindcă sînt secrete. Cei mari se tem de unitatea noastră şi nu ne lasă să ne spunem cuvîntul. Şi e şi firesc. Cînd maşinile or să prindă glas, or să-i spintece pe ei. De-aia se tem !

— Of, of ! Așa sînteți voi, bărbații ! Nu vă e gîndul decît la luptă, să ne distrugeți copilașii !

— Ce tot spui, babo ? Luptăm pentru copiii noștri, nu pentru altcineva. Dacă nu-i zdrobim pe dușmani, copiii noștri or să rămînă animale de povară pînă la anul și la mulți ani.

— Ce să ne facem ? a oftat baba. Asta ne e ursita ! De cînd te-am pomenit vorbești de luptă și iar luptă, te-ai sforțat atîta și unde ai ajuns ? La fiecare răzmeriță, n-ați făcut decît să ne mai piară niște copii, înghițiți de șacalii cei ghiftuiți. Să știi că nu-l fericesc pe K. de care zici.

— Nimic nu se cîștigă fără jertfă, babo, și tu pricepi asta prea bine ! Vrei să știi cum trec furnicile pîrîul ? Am auzit că atunci cînd n-au încotro și trebuie să-și schimbe locul, dacă ajung pe malul unui pîrîu, sau al unei bălți, ceva, furnica din frunte se aruncă în apă fără să stea la cumpănit. Așa face prima, a doua, a treia și altele la rînd, una după alta, aflîndu-și astfel moartea. Dar stîrvurile lor alcătuiesc un pod plutitor și celelalte furnici trec apa pe spinările suratelor care au primit de bună voie jertfirea de sine. Ei bine, noi sîntem furnicile astea din frunte, care e musai să se arunce în pîrîu.

Moșul vorbise cu patimă, dar baba era prea muncită la gîndul sorții băiatului, ca să mai cîntărească așa cum se cuvine cuvintele lui. Apoi ea însăși era ca o vrabie căreia i se frînseseră aripile, o vrabie căzută la pămînt, care încerca să se ridice în slava cerului, dar nici că izbutea.

— Așa, deci, fă-mă furnică și înecă-mă ! Unii ne iau drept dobitoace de povară, iar voi ne prefaceți în furnici !

— Noi sîntem deja furnici înecate, reluă moșul. Pe noi ne-a luat apa cea mare și ne-a înecat. Dar și așa, fără de viață, speranța rămîne în urma noastră.

Baba tăcu. Glasul bărbatului îi sporea și mai tare lacrimile. În adîncul inimii îi dădea dreptate omului ei, se gîndea că așa e, pînă la urmă furnicile tot reușesc ele să treacă pîrîul, dar cine știe cînd avea să se petreacă și acest lucru.

Pînă la vremea aceea o mulțime de familii or să-și sacrifice copiii și cît de greu e să fii mamă, să înțelegi și să te împaci cu una ca asta. În fond, aici era un cusur al lor, al femeilor și ei îi părea rău că nu se născuse bărbat. Căci cîtă renunțare se afla în soarta disperată a lor, a femeilor! Toată viața lor era o jertfă fără de sfîrșit, ele se făceau, vrînd-nevrînd pod plutitor pentru odraslele lor.

Afară răsunară mai mulți pași. O fi și copilul lor, se gîndiră numaidecît, dar pașii trecură mai departe. Poate că băiatul lor nu se putea întoarce acasă. Poate că fusese aruncat într-o temniță și zăcea acolo, viu sau mort, cine să știe?

Tîrziu de tot, după miezul nopții, auziră iar pași, pași repezi și grei, hotărîți. Pașii se opriră la ușa lor. Baba crezu că i-a sosit fiul și încercă să se dea jos din pat.

— Eu sînt, moșule, îi anunță un glas.

— Aha, tu ești, K.? Intră degrabă!

K. intră în odaie. Scăpără un chibrit, căută opaițul de lîngă pat și îl aprinse. În cameră se aflau două paturi de lemn, așezate la perete, unul în fața altuia. Pe pat erau așternute rogojini din paie de orez și cam atît. Dealtfel, nimic altceva nu mai era de văzut în toată casa.

K. se lăsă pe unul dintre paturi, scoase un pachet de pesmeți, îl împărți în două și dădu jumătate moșului și jumătate babei.

— Micul P. n-o să vină acasă în noaptea asta și m-am gîndit că poate n-ați mîncat, spuse K.

— Ce e cu el? De ce nu vine? se repezi baba, punînd pesmeții la o parte.

K. le povesti ce se întîmplase la uzină.

— Of, of, vai de zilișoarele copilașului meu! se tîngui bătrîna, auzind cîte pătimise băiatul. Strigătul ei de disperare se gîtui în cele din urmă; ea se mai zbătu cîteva clipe pe pat, neputincioasă și apoi înlemni amuțită. K. se sperie și dădu să se ridice, să-i sară în ajutor.

— Stai locului, îl opri moșul. Eu îi știu beteșugul. Peste puțin o să-și revină în simțiri. Acum e mai bine s-o lăsăm să se potolească.

Îl rugă pe K. să povestească mai departe.

K. relată cum Micul P., clocotind de mînie, înşfăcase braţul însîngerat de pe jos şi cu el îl lovise năpraznic pe supraveghetor, iar apoi cum se ridicaseră toţi muncitorii la luptă.

Cu ochii înecaţi în lacrimi, moşul se încordă la auzul acestor fapte, apoi chipul i se însufleţi şi pe el se aşternură mulţumirea şi zimbetul.

— Ce bine! Cîtă bucurie! Chiar băiatul meu a dat semnalul! O să vină vremea cînd o să văd din nou şi cînd baba asta a mea o să pună picioarele pe pămînt! Şi pe urmă? Pe urmă?

Văzînd că muncitorii s-au ridicat la luptă, K. se gîndise că sosise momentul mult aşteptat. Ştia că duşmanul o să trimită armata. Dacă nu se declansa insurecţia generală a tuturor oamenilor muncii, rebeliunea din uzină eşua şi sacrificiile aveau să fie mari şi fără rost. De aceea, el se făcuse nevăzut şi se furişase în afara uzinei, în oraş. Apoi dăduse ordinul dezlănţuirii insurecţiei generale. Seara, protejaţi de întuneric, atacaseră celelalte fabrici şi uzine, instituţiile guvernamentale, pornind astfel războiul total.

Moşul simţea că îşi pierde minţile de bucurie.

— Vai de mine şi de mine! repeta el întruna. Ce bine! Cîtă bucurie! Înseamnă că a venit vremea cînd o să văd din nou şi cînd baba asta a mea o să coboare din patul ei, să umble ca altădată. Parcă văd steagul nostru fluturînd sub albastrul cerului, văd armata proletarilor stăpînă peste fabrici şi uzine şi uite-i şi pe capitalişti tremurînd de frică, prinşi chiar în lănţişoarele lor de aur ce s-au preschimbat în lanţuri grele, de fier. Oh, viteazul meu băiat! Bravo, muncitori viteji! Bravo ţie, viteze K.!

K. ştia că răzmeriţa lucrătorilor de la uzina metalurgică fusese înăbuşită şi că Micul P. şi alţi muncitori zăceau în temniţă! Dar văzînd cît de fericit era moşul, tăcu şi nu-i mai spuse urmarea. Pe de altă parte, nici n-avea prea mult timp de pierdut, trebuia să dirijeze insurecţia. Îi era teamă să nu dea greş. Dacă ar fi fost înfrînţi, sacrificiile ar fi fost fără număr, duşmanul s-ar fi făcut de neînduplecat şi o altă ridicare a oamenilor

ar fi fost infinit mai grea. Îi spuse moşului în cîteva cuvinte care era planul de luptă şi se sculă în picioare să plece.

— Eu trebuie să mă duc, moş P., încheie ei. Dacă învingem, o să fie bine. Dacă, una la mie, dăm greş, n-o să ne mai întîlnim niciodată.

— Bine, bine, se grăbi moşul să-l liniştească. Nu vorbi cu păcat. O să învingeţi. Victoria e a noastră!

Îl conduse pe K. pînă în pragul uşii şi rămase acolo pînă cînd paşii vizitatorului se pierdură în noapte. Se întoarse la patul său.

— Babă, băbuţo, ţi-e mai bine?

Merse pînă la patul babei, dar nu căpătă nici un răspuns. O bănuială îl fulgeră. „Să fi murit?" se întrebă. Bîjbîi cu mîinile pe pat, dibui mîna babei şi încremeni: mîna îi era rece ca gheaţa. Îşi puse palma la gura ei şi se încredinţă că nu mai răsufla. Murise.

— Babă, băbuţo! se jelui el. Ai murit? De ce ai murit?

Lacrimi fierbinţi îi umplură pleoapele, gata să i se prelingă pe obraji; dar numaidecît îşi îndreptă spinarea şi se porni să rîdă în hohote.

— Vai de mine şi de mine! Ce bine! Cîtă bucurie. Înseamnă că a sosit vremea cînd o să văd din nou şi cînd baba asta a mea o să coboare din patul ei să umble ca altădată. Lumea nouă care se naşte acum nu are trebuinţă de noi. În ea n-au ce căuta magherniţe de chirpici, cu acoperiş de stuf, mici ca pentru pureci. Cine nu poate munci, nu se cade să mănînce şi toţi oamenii or să trăiască în palate ca în ceruri. S-o ducă numa-n fericire şi noroc lumea cea nouă, iară noi, cum se şi cuvine, să îi lăsăm locul liber, să ardem crimele lumii vechi, puroiul lumii stătute, murdăria ei! Oh, foc! Să dau foc! Focul curăţă totul.

Întinse mîna acolo unde ştia că se află opaitul cu fitilul lui pe terminate. Cu mîna cealaltă apucă o rogojină, o aprinse şi o puse pe patul său.

Focul prinse să pocnească.

Patul şi peretele de lîngă el se aprinseră, devenind totul numai o flacără.

O vreme, s-a mai putut vedea printre limbile roșii ale viltorii moșul care dănțuia fericit, copleșit de o bucurie nebună, apoi fu înghițit de lăcomia focului. Casa întreagă era o torță vie.

— Vai de mine și de mine! Ce bine! Cîtă bucurie! A venit vremea cînd o să văd din nou și cînd baba asta a mea o să coboare din patul ei, să umble ca altădată! șopteau parcă limbile de flacără.

III

De la cocioaba lui moș P., focul s-a întins în toate părțile. Au ars case, au sărit în aer depozitul de muniții al armatei, depozitul de arme și rezervorul de benzină, unul după altul, cu explozii uriașe și într-un vacarm de nedescris, mai teribil, mai înfricoșător decît în războiul cel mai grozav. Limbile roșii ale focului și fumul greu și vîscos au potopit capitala.

Cartierul burghez a primit o lovitură aprigă; treziți din somn, siliți să-și întrerupă brusc feeria viselor, bogătașii au pornit bătălia cu focul. Dar acesta izbucnea pe neașteptate cînd ici, cînd colo și se lățea pretutindeni, ca un balaur uriaș. Capitala clocotea, era o larmă asurzitoare în care pocnetele înspăimîntătoare ale focului se amestecau cu țiuiturile înnebunitoare de claxoane, cu urletele glasurilor omenești și cu gîlgîitul apelor revărsate. Străzile deveniseră albii de rîu și de-a lungul lor puhoaie, se învîrtoșau furioase. Focul înalt parcă mușca și din cer și lumina flăcărilor răsfrîngea în ape o umbră care ardea rece, un roșu continuu și orbitor înstăpînind între pămînt și cer.

Bucurie! Veselie nemaipomenită! Mînia, înăbușită de mii de ani în pieptul proletarilor, răbufnise într-un iureș de nestăvilit. Și vai de bieții bogătași! Pînă atunci nu știuseră decît traiul în palate somptuoase, paradisiace, veșmintele scumpe și elegante, după ultima modă, călătoriile fastuoase în calești ori în limuzine. Iar acum? Cei care nu aveau puteri să fugă erau înghițiți de flăcări, sau nimiciți sub zidurile caselor care se dărîmau; dar și cei iuți de picior, sărind pe ferestre, își zdrobeau

piepturile ori își frîngeau picioarele și numaidecît se prăvăleau, schilozi, în apă, ca într-un dans macabru, bezmetic. Unii, care nu apucaseră să-și pună pe ei un veșmînt ori să se încalțe, alergau înnebuniți, goi. Pe străzi, în piețe, în locurile virane ori sus pe acoperișurile caselor, se iviseră forfotind, încurcîndu-se unii pe alții, bărbați, femei, tineri și bătrîni ; mamele își strigau copiii, bărbații își chemau nevestele, acestea urlau după bărbații lor, într-un haos demențial. Paradisul bogaților ajunsese un adevărat infern.

— E ziua de pe urmă a insulei N., își zicea burghezia îngenuncheată.

— Renaște N., spunea proletariatul însuflețit de prefaceri.

Planul inițial al lui K. prevedea împărțirea muncitorimii în două detașamente : unul trebuia să pună foc pretutindeni în oraș, iar altul să se adune în apropierea casei lui K., gata de atac.

Semnalul declanșării focului urma să fie dat la orele două din noapte. K. trebuia să-și aprindă primul propria casă. De ce alesese acest semnal ? Nu e greu să ghicim — sărăcimea nu avea ceasuri. Cînd K. pornise spre casa moșului P., toate pregătirile fuseseră încheiate. Iar cînd plecase de acolo, nu era încă ora unu. Și-a iuțit pașii spre casă, nerăbdător să sosească la ora stabilită. Dar nici nu apucase să ajungă acasă, că moș P. și dăduse foc cocioabei sale ; oamenii din primul detașament, aflați la pîndă prin toate ungherele orașului, pregătiți pentru a semăna focul, crezînd că acesta era semnalul lui K., se grăbiseră să-și facă datoria.

Dar o parte din muncitorii repartizați ofensivei nu se grupaseră încă și K. se întristase. Îi era teamă ca insurecția să nu eșueze. Dar focul adusese rezultate nesperate. Cartierul burgheziei era întors cu fundul în sus. Guvernul, văzînd că incendiul se întețește, făcuse din toți soldații și polițiștii echipe de pompieri. Iar cînd K., în fruntea detașamentelor de luptă, a atacat garnizoanele, le-a găsit aproape goale și le-a ocupat fără cine știe ce împotrivire. Apoi a pus stăpînire pe instituțiile de stat. Muncitorii au lichidat cu totul forța armată a

burgheziei și s-au înarmat pînă în dinți. Guvernul a trecut în mîinile muncitorilor.

Trecerea aceasta deosebit de simplă acum, odată păruse de nerezolvat, dar e bine să nu uităm cîți ani de privațiuni îndurase muncitorii, cîtă sudoare și chin presupunea experiența acumulată de K. Luarea puterii nu e prea grea și o vom confirma prin prefacerea cantitativă: rezultatul îmbogățirii burgheziei fusese îngroșarea, cu fiecare zi, a rîndurilor proletariatului și micșorarea numărului celor avuți; iar drumul firesc al capitalului dusese inevitabil la unirea tot mai strînsă a proletarilor. E de ajuns ca noi să ne organizăm, să putem face sacrificii și să fim gata să ducem o luptă, pe viață și pe moarte, cu burghezia și, fie și prin forța numărului, puterea politică a burgheziei ne va reveni. Iar odată ce ea este cîștigată, trebuie știut cum să-ți consolidezi această putere.

De ce e nevoie să obținem puterea politică? În nici un caz nu în semn de răzbunare, pentru simplul fapt că cei săraci au fost oprimați mii de ani; supunerea burgheziei și ridicarea noastră este cerută de mersul înainte al lumii, pentru a asigura o dezvoltare egală a tuturor oamenilor. Capitaliștii au monopolizat în întregime bunurile lumii acesteia, păgubind marea majoritate a indivizilor pe care i-a lipsit chiar de cele mai modeste mijloace de trai și i-a silit să robească din greu, mai rău decît animalele, în felul acesta dezvoltarea spirituală fiind înghețată. Cît a dăunat un asemenea lucru progresului mondial! Necesitățile materiale ale unui om sînt limitate; dar dezvoltarea lui spirituală nu are limite. Noi vrem ca fiecare om să dispună liber de această necesitate materială limitată și să poată să-și dezvolte plenar activitatea spirituală. Cei care spun că revoluția proletară se face numai și numai pentru a rezolva problema pîinii, greșesc sau sînt rău intenționați. Această teorie se cuvine lichidată cu asprime. Trebuie să ne consolidăm puterea politică și apoi idealul nostru se va putea realiza. Noi știm că rezistența capitaliștilor e puternică, fiindcă ei dețin bogăția dobîndită fără efort. De vrem să-i doborîm, ei se zbat cu înverșunarea tigrului încolțit. Capitalismul mondial s-a unit și el într-un sis-

tem întins și dacă i-ai distrus pe burghezi într-un anumit loc, ceilalți le sar în ajutor, înconjurîndu-te și atacîndu-te, pentru ca pînă la urmă să te nimicească. Iată de ce trebuie să ne întărim pe toate căile puterea, să respingem această forță reacționară, să rezistăm acestui dușman înrăit. Noi știm că dezvoltarea materială a omenirii nu s-a epuizat și nutrim speranța că fiecare om va obține în mod liber necesarul său material, chiar dacă acest lucru nu se va face dintr-o dată și tocmai de aceea trebuie să creștem cît putem de repede și planificat forța de muncă, pentru a extinde pe cît se poate forța noastră spirituală. Aceasta presupune efort asiduu, îndelungat, iar puterea politică trebuie necontenit consolidată. Și ar mai fi ceva : conștiința omenirii a fost diform modelată, vreme de mii de ani, sub regimul societății private, în folosul acesteia. Iată de ce trebuie întărită în timp puterea politică, fiindcă trebuie distrusă definitiv vechea educație otrăvitoare, iar conștiința oamenilor trebuie îndrumată spre largul de necuprins al libertății, această nouă educație cerînd o perioadă îndelungată pentru a fi solid formată.

Cîștigarea puterii politice de către proletariat este un lucru relativ ușor, dar e nevoie ca clasa care se împotrivește să fie pentru totdeauna învinsă și mai trebuie ca forța producției materiale să fie susținut dezvoltată. Greu e să refaci conștiința de început a omenirii. Și abia după ce s-au îndeplinit toate acestea se poate vorbi de o adevărată consolidare a puterii, fiindcă numai de acum înainte își va face apariția societatea liberă.

După ce K. a pus mîna pe putere, aclamațiile mulțimii zguduiau orașul.

— Trăiască insurecția muncitorească ! Trăiască revoluția proletară ! se auzeau urări și ovații de pretutindeni.

Cum sarcina punerii focului fusese dusă la bun sfîrșit, atingîndu-și țelul, incendiatorii se preschimbară în dușmanii flăcărilor ; sub loviturile puternice ale detașamentelor de muncitori, vîlvătăile începură să scadă, să se stingă. Se iveau zorii.

Foştii pompieri, poliţiştii şi soldaţii vechii societăţi renunţară la bătălia cu focul şi se apucaseră de tîlhării şi prădat. Acum, armata muncitorilor împînzise străzile şi menţinea ordinea în oraş. Cu doar puţin timp înainte, oamenii, ei fuseseră duşmanii de moarte ai societăţii nedrepte, iar acum ei deveniseră stăpîni, apărîndu-şi libertatea. Patronii, firește, nu erau vinovaţi din naştere, crima lor stătea în proprietate! Renunţînd la proprietate, ei puteau fi egalii proletarilor. Prin urmare, nu proletarii îi pierdeau pe capitalişti, ci chiar concepţiile şi felul lor de viaţă. Dar mentalitatea lor era ca o boală, care îi determina să înghită mult, încă de mici; digestia nu se făcea cum trebuie şi astfel apăreau fenomene de autovătămare. Se simţea nevoia unui purgativ, ori a unei operaţii care să elimine tumoarea — singurele soluţii pentru salvarea lor. Insurecţia proletară era purgativul, revoluţia proletară închipuia operaţia estetică. Nebuni ai lumii, cît trebuie să vă urîţi medicul, de vreme ce preferaţi moartea!

Pe insula N. s-a organizat un guvern muncitoresc, în frunte cu K. Membrii vechiului guvern fugiseră care încotro sau, în parte, fuseseră prinşi, urmînd să fie judecaţi de popor.

Guvernul avea trei organizaţii mai însemnate.

Prima era a Comitetului militar. Ei ştiau că, în procesul revoluţiei, armata nu trebuia neglijată, fiindcă fără pregătiri militare ferme nu puteau asigura baza puterii politice a muncitorilor în faţa reacţiunii interne şi a atacurilor statelor capitaliste.

A doua era a Comitetului economiei naţionale. Acesta era organul suprem al planificării producţiei materiale şi repartiţiei. Se impunea ca producţia şi repartiţia să fie stabilite proporţional, după urgenţa necesităţilor maselor şi nu anarhic, la voia întîmplării.

A treia era a Comitetului pentru generalizarea învăţămîntului. Sarcina acestuia era să educe populaţia insulei, dar şi lumea întreagă. Oamenii trebuiau să afle că societatea capitalistă se va prăbuşi şi că edificarea unei societăţi ne-capitaliste este litera de evanghelie care va salva omenirea.

Noii conducători au pus la punct aceste trei organizații în cel mai scurt timp, au rezolvat problema celor rămași fără locuință, au curățat zonele calamitate, iar toate acestea au fost îndeplinite rapid și în condiții cît se poate de bune. Capitala N. arsese cam două treimi și cetățenii au fost repartizați cu toții în clădirile care nu fuseseră distruse de foc.

Toate bunurile insulei au devenit proprietate de stat. În fabrici s-au constituit comitete de administrație și munca a fost imediat reluată ; guvernul muncitoresc a început să reclădească fabricile distruse, înțelegînd că aceasta este o misiune de mare importanță în construirea unei lumi noi.

Nu vom insista asupra tuturor proiectelor care au fost puse la cale. Comitetul pentru generalizarea învățămîntului a editat o mulțime de cărți de științe sociale și opere artistice cu un conținut revoluționar, pe care le-a și distribuit în lumea întreagă ; ar fi bine ca și noi să le studiem și să tragem învățămintele necesare. Dar să ne ocupăm puțin de Micul P., uitat în temniță.

Ce s-a întîmplat ? Mai trăiește Micul P. ? A murit ? Temnița în care fusese aruncat a ars sau nu ?

Toate acestea trebuie să le cunoaștem.

Închisoarea în care fusese băgat Micul P. se afla pe colinele cele mai înalte ale insulei și focul nu ajunsese pînă acolo. Plin de dîrzenie, Micul P. continua să țină cu el brațul drept, care îi fusese smuls în accidentul de mașină, din uzină. Alți muncitori erau întristați de cele întîmplate și stăteau acolo cu capul plecat, fără să scoată un cuvînt, unii dintre ei lăcrimau chiar. Numai Micul P. era plin de entuziasm ; se plimba de colocolo prin temniță, neobosit și negăsindu-și locul.

Era înflăcărat de revolta sa triumfătoare, dar și de jertfa care îl făcuse erou. Febra îi creștea necontenit și intrase într-o stare de halucinații.

— Trebuie să punem mîna pe uzină, fraților, cuvînta el. Bunurile create de noi ne aparțin. Moarte capitaliștilor ! Moarte oprimatorilor muncitorimii !

Vorbea simplu și firesc, de parcă s-ar mai fi aflat în fabrică, în crîncena încleștare cu dușmanii.

După ce a cucerit cazarmele, K. trimisese un detaşament înarmat să deschidă porţile închisorilor. Dar cum temniţa în care era prizonier micul P. se afla în locul cel mai înalt al insulei, nu puţini duşmani se retrăseseră în împrejurimile ei. Cînd grupul muncitorilor a ajuns la faţa locului, s-a încins o mică bătălie, duşmanii au fost lichidaţi şi abia apoi au fost eliberaţi Micul P. şi tovarăşii săi.

Micul P. a fost condus la K. În acel moment, acolo se afla de faţă şi fostul supraveghetor de la uzina metalurgică. K. l-a îmbrăţişat pe Micul P., impresionat de tăria băiatului.

— Moarte capitaliştilor ! Moarte lacheilor ! striga Micul P., ridicînd deasupra sa braţul ce-i fusese smuls din umăr.

— Acum ne înţelegi ? i s-a adresat K. supraveghetorului. Tu ai dezlănţuit evenimentele de astăzi. Îţi mulţumim ! Tot tu însă ne-ai biciuit o viaţă întreagă şi acum trebuie să-ţi răspundem cu aceeaşi monedă. Aşadar, n-o să te împuşcăm, nici n-o să te spînzurăm, ci o să te bătem cu cravaşa pînă o să rămîi ţeapăn.

Nu sfîrşise bine de vorbit, că oamenii de faţă au aplaudat, cerînd executarea imediată a pedepsei. Micul P. şi-a revenit pentru o clipă şi a strigat :

— Bestie ! La moarte !

Micul P. a ridicat braţul cel rupt şi cu el s-a pornit să-l izbească pe supraveghetor peste faţă. Braţul inert al băiatului devenise mai greu decît p'umbul. Supraveghetorul s-a prăbuşit la picioarele copilului.

— Ha-ha ! a izbucnit în hohote vesele Micul P. L-am doborît pe duşmanul nostru de moarte... Sînt răzbunat. Sînt fericit. Pot să mă duc acum să-mi văd părinţii.

Băiatul n-a mai putut fi oprit ; a rupt-o la fugă spre casă şi a trebuit să se ia după el vreo cîţiva muncitori care să-l sprijine, să-l ducă aproape pe sus, fiindcă dintr-o clipă în alta putea să cadă la pămînt, inconştient. Era eroul insurecţiei, dar...

Acasă însă n-a mai găsit decît un morman de moloz, fumegînd.

Abia atunci au aflat muncitorii că semnalul focului fusese dat din casa lui moş P. Moşul şi baba se sfîrşi-

seră sau nu ? Nimeni nu știa cu precizie, dar se presupunea că un orb și un paralitic nu ar fi avut cum să scape de flăcări. Oamenii au scormonit în grămada de moloz și au găsit trupurile fără viață ale moșului și babei carbonizate.

Micul P. s-a aruncat peste ei, mîngîindu-i.

— Mămico, tăticule, a strigat el cu disperare, am învins ! Băiatul vostru s-a întors ! Dormiți în pace, eu sînt răpus de oboseală și am să mă culc alături de voi.

Așa a și făcut și nu s-a mai sculat. A căzut adînc în somnul de veci.

Muncitorii care îl conduseseră pe drum au rămas acolo tăcuți, plini de respect.

Apoi, K. a propus, și toată lumea a încuviințat, ca pe locul acela să fie înălțat un monument. Statuia Micului P., cioplită în marmură, trebuia să îl înfățișeze așa cum fusese în ultimele sale clipe de viață, mobilizînd la luptă cu brațul lui rupt de trup, ridicat cu mîna stîngă deasupra capului. S-a luat de asemenea hotărîrea ca Micului P., părinților săi și celorlalți muncitori căzuți în timpul insurecției să li se facă funeralii de stat.

Odată hotărîte, aceste măsuri au fost îndeplinite cu cea mai mare strictețe.

În ziua cînd au avut loc funeraliile de stat, a fost descoperit și monumentul în memoria Micului P. Statuia lui a fost așezată în clădirea Adunării obștești. Cîteva sute de mii de muncitori s-au adunat în jurul monumentului aflat pe locul fostei cocioabe a lui moș P. Monumentul, din fontă, era înalt de 50 m.

Mulțimea a ridicat privirea. În vîrful monumentului, un pumn de fier, roșu, se avînta în văzduh. Oamenii au înălțat ca la comandă, deasupra capetelor, pumnii strînși și, fără să le fi spus cineva, au strigat într-un glas :

— Trăiască pumnul de fier ! Trăiască pumnul de fier ! Trăiască pumnul de fier !

1927.

YE SHENGTAO*

YE SHENGTAO s-a născut la 28 octombrie 1894 în Suzhou, provincia Jiangsu. Este educator recunoscut, va preda în școli elementare, licee și facultăți. Redactor la revista mensuală „Proza", apoi la „Femeia" și „Elevul de liceu". După eliberare a fost adjunct al ministrului învățămîntului, directorul Editurii didactice.

Scrie de foarte tînăr, încă din liceu. Perioada de creație cea mai fertilă se situează în deceniile trei și patru, cînd publică mai multe volume de povestiri, cărți pentru copii, eseuri. Scriitorul privește cu simpatie soarta celor mulți, de ale căror destine amare ori tragice se arată preocupat. Folosește un limbaj plastic, expresiv, este un ironist de mare finețe, un satiric necruțător, supunînd societatea timpului, nedreptățile sociale unei critici aspre, inflexibile.

Romanul *Ni Huanzhi* prezintă în aceeași manieră ironică eforturile unui învățător pentru realizarea lui într-o viață luminoasă, dar pînă la urmă soldate cu eșecul lui lamentabil pe linia conformismului.

---

* Se pronunță : Ye Șăn-tao.

NECAZURILE DOMNULUI PAN

1

Gara era plină de oameni, fiecare arătînd ca el şi ca nimeni, furat de gîndurile şi preocupările sale. Cu mîinile înfundate în buzunarele salopetei, hamalii somnolau de-a-n picioarele ; ştiau prea bine că momentul cîştigului celui mai gras era încă departe şi că n-avea rost să facă necontenit pe vioii şi grozavii puşi pe fapte mari. Aerul era atît de încins şi de greu, încît oamenii abia îl mai respirau. Se apropia furtuna. Becurile sclipiră cîteva secunde puternic, într-un galben incandescent, altfel decît de obicei, învăluind lumea într-o lumină fantastică, de basm.

Tabela neagră din Biroul de informaţii arăta că acceleratul din vest întîrzia, avînd să sosească abia la ora patru. Anunţul fusese făcut cu cîteva ore mai devreme, era un lucru cunoscut şi oamenii nu-i mai acordau nici o atenţie. Apoi, de o săptămînă, asemenea înştiinţări se ţineau lanţ, toate trenurile soseau cu întîrziere şi oamenilor începuse să li se pară firesc să fie aşa.

Iar cînd trenul aşteptat de atîta lume a sosit în sfîrşit, gara sufocată de căldură s-a preschimbat dintr-o dată într-un furnicar asurzitor. Însă nu ne vom opri acum la statornicirea păcii în inimile călătorilor, nici la manifestările de bucurie ale celor veniţi în întîmpinarea lor şi nici la mica agoniseală a hamalilor. Vom povesti numai despre domnul Pan. Înainte ca trenul să intre în gară, dumnealui pusese totul la punct, aşa cum se cuvine : se aşezase în faţă, cu o servietă neagră, de piele, în mîna dreaptă şi cu cea stîngă ţinîndu-şi odrasla cea mică, de şapte ani. Băieţelul se sprijinea de fratele său mai mare (nouă ani împliniţi), care înşfăcase aprig mîna mamei sale, doamna profesoară Pan. Domnul Pan spusese că este greu să se supravegheze unul pe altul

în mulțime și hotărîse că dacă se vor ține strîns de mînă, înlănțuiți astfel, aidoma unui șarpe, o vor scoate la capăt în orice loc. Unicul aspect asupra căruia le atrăsese atenția celorlalți și asupra căruia revenise de nenumărate ori era să se țină cît pot de strîns și să nu cumva să dea drumul la mîini. Și pentru a fi și mai sigur că nu uită nimeni îndemnul său, din cînd în cînd scutura brațul stîng, iar avertismentul se transmitea pînă la ultimul din coadă, ca la telegraf.

Șirul fusese bine întocmit, dar nici un lucru nu e perfect, fără un cît de mic cusur. În momentul în care trenul se afla pe punctul de a opri și cînd călători și bagaje se înghesuiau spre ușile vagoanelor, șarpele acela alcătuit din membrii familiei Pan abia își tîra coada. Domnul își ținea servieta drept pavăză și încerca să-și facă loc, cu pieptul scos în afară, cu toate că se afla la numai două ferestre de ușă. Copilul de șapte ani era însă la patru ferestre de acest obiectiv, imobilizat de niște călători și scaune, încît nu se putea clinti din loc; brațele, trase cu putere în față și în spate de tată și de frățiorul mai mare, îi erau gata-gata să-i sară din umeri.

— Oh, mîinile mele! Mă dor mîinile! țipă el cu înverșunare.

Auzind strigătele, călătorii înțeleseseră că e vorba de un băiețel înghesuit în mulțime; cei care întorceau capul, dădeau cu ochii de un cîrd înlănțuit din patru oameni, mînă în mînă.

— Dați drumul mîinilor! strigă un călător. O să rupeți copilul în două!

— De ce nu țin copilul în brațe? se miră altcineva, din al cărui glas răzbătea disprețul, dar care în același timp căuta din ochi un prilej să mai facă un pas înainte.

— Nu! Faceți cum v-am spus!

Domnul Pan era încredințat că oamenii nu aveau cîtuși de puțin dreptate, ideea șirului descoperită de el fiind minunată; i se părea grozav chiar că găsise o soluție simplă, pe înțelesul fiecăruia, dar nu se mai obosi să le explice și celorlalți călători raționamentul său. Numai că băiețelul continua să strige „Mîinile mele!",

iar el, domnul Pan, era ţintuit locului, fără speranţe de a se putea urni cît de cît înainte sau înapoi. Atunci se dădu învins, lăsă mîna copilului şi ordonă furios :

— Nu mă slăbiţi din ochi ! Nu mă slăbiţi din ochi !

Roţile trenului mai alunecară o dată şi apoi rămaseră înfipte pe şine. Puhoaie de oameni se revărsară prin uşile deschise ale vagoanelor. Domnul Pan simţi că în faţă presiunea slăbise ceva, însă din spate era împins cu putere, încît nici nu se mai putea ţine pe picioarele care nu-l mai ascultau şi fără voia lui înainta spre ieşire. Ar fi vrut să întoarcă măcar privirea spre ai săi, să-i îmbărbăteze, însă nici gînd să poată s-o facă.

— Urmaţi-mă ! Urmaţi-mă ! strigă el pentru ai săi în ceafa celor din faţa sa.

Fu pur şi simplu aproape aruncat pe uşa vagonului. Izbuti să se întoarcă şi constată că nevasta şi copiii nu îl urmaseră. Îi văzu, cu ochii minţii, neputincioşi în înghesuiala din vagon, iar lui tot ce-i mai rămăsese de făcut era să fixeze cu privirea uşa acestuia. Coborîră cam o sută şi ceva de oameni şi abia după aceea zări în mulţimea din tren obrazul plîns al copilului cel mic. Sărmanul se apropiase de cîteva ori de uşă şi tot de atîtea ori fusese împins înapoi de ceilalţi călători ; pînă la urmă domnul Pan reuşi să-l prindă în braţe. Peste puţin timp coborî şi doamna Pan, împreună cu băiatul de nouă ani. Răsufla greu, repeta într-una „Uf“ şi „Vai de mine“, uitîndu-se ţintă la domnul Pan, de parcă ar fi fost un copil cerşind ocrotire.

Văzîndu-şi toată echipa coborîtă din tren, domnul Pan se calmă şi dădu alt ordin :

— O să ne luăm de mîini la fel ca mai înainte. Vedeţi cîţi oameni sînt pe peron ? La casa de bilete e şi mai mare îmbulzeală şi, dacă nu ne ţinem unul de altul, o să ne pierdem.

— Vreau în braţe se smiorcăi copilul cel mic, speriat, încolăcindu-şi strîns mîinile de gîtul tatălui.

— De nimic nu eşti bun !

Domnul Pan fu cuprins de un val de mînie, dar se stăpîni, îşi îndoi genunchii şi-l săltă pe copil la pieptul său. Hotărî ca băiatul cel mare să se prindă cu o mînă

de haina sa, fiindcă el avea brațele ocupate, și cu cealaltă să se țină de mîna maică-si.

Doamna Pan se simțea încă în primejdie și deși coborîse cu bine din tren, mulțimea din jurul ei o îngrozea.

— Știam eu că așa o să fie, izbucni ea. Mai bine muream la casa mea, decît să rătăcim în halul ăsta!

— Îți pare rău? întrebă domnul Pan pe jumătate înfuriat, pe jumătate compătimitor. Acum orice regret e inutil. Și nu uita că sîntem în siguranță. Hai să mergem! Atenție la picioare!

Șirul lor șerpuind se puse în mișcare. Ca în vis, domnul Pan trecu prin îmbulzeală, pînă dincolo de Casa de bilete. Grupul lor părea un firicel de apă, ce se strecura prin mulțime cu șovăială, căutînd în stînga și în dreapta un loc liber, către care să se reverse. Domnul Pan, cap de coloană, izbuti să-și croiască drum afară din gară, traversă linia tramvaiului și ajunse pe trotuarul opus. Privi în urmă și zări o mulțime de chipuri obosite, albe în lumina palidă a becurilor, nenumărate geamantane și colete îngrămădindu-se înspre el. Simți brusc că mîna care trebuia să-i țină pulpana hainei nu mai era agățată de el și nu își dădea seama de cînd strînsoarea ei se topise. Era mut de uimire și de teamă, nu știa ce să spună, se răsucea ca un titirez bezmetic. Nici urmă de ai lui. Gîndul că și-a pierdut familia îl tortura, lacrimile începură să i se prelingă pe obraji. Rămase locului, uitîndu-se ca prin ceață la mulțimea pestriță.

Din fericire, copilul pe care îl ținea în brațe avea ochi buni.

— Mama-i acolo! țipă el, întinzînd mîna în direcția ei, în momentul în care îi recunoscu, în marea de capete, părul.

Domnul Pan își reveni. Nu era prea sigur că băiatul nu se înșelase, însă porni să alunece spre locul arătat de brațul lui. După o vreme își zări soția rătăcită, arătînd ca un șobolan încolțit; îl ținea pe băiatul cel mare în fața ei și nu știa dacă să treacă sau nu linia de tramvai. Îi conduse și pe ei peste drum de gară, strigîndu-l din cînd în cînd pe băiat, de teamă să nu se piardă din nou. Apoi îl lăsă jos pe cel mic, răsuflă ușurat și se șterse de sudoare.

— Acum e bine ! şopti.

Dincoace de gară era bine, frontul rămînea în partea cealaltă. Nevasta şi băiatul cel mare erau acum cu el. Patru fiinţe şi un geamantan smulse distrugerii. Oare nu era minunat ?

— Ricşar ! strigă domnul Pan, pe un ton ascuţit.

Ricşarii se înghesuiră degrabă, întrebîndu-l încotro merge.

Săltă capul şi în această mişcare privirea lui se înăspri treptat, devenind sobră şi distantă.

— Am nevoie de două ricşe, spuse şi ridică două degete. Numai două ! Se gîndi un moment, apoi continuă : Patru străzi mai încolo, dau zece bănuţi, asta-i tot. Vorbise ca un shanghaiez veritabil.

Se tocmiră şi rămaseră la doisprezece bănuţi de ricşă. Doamna Pan şi băiatul cel mare se aşezară într-una din ricşe ; domnul Pan, cu odrasla de şapte ani şi geamantanul din piele neagră, luară loc în cealaltă.

Chiar în clipa plecării, un poliţist înarmat trecu prin faţa lor, oprindu-i. Speriat, copilul cel mic îşi ascunse faţa la pieptul părintelui său.

Domnul Pan îl lămuri domol :

— Nu te teme, copilaşul meu. E un poliţist din această concesiune * a oraşului. Are turban roşu, vezi ? Noi am fugit aici tocmai fiindcă acolo unde locuiam nu aveam soldaţi care să ne apere. Vezi ce barbă mare are ? Parcă ar fi un sfînt.

Copilul tremura, înfricoşat, n-avea chef să vadă nici un sfînt. Abia cînd îi ajunseră la urechi frînturi de muzică, îndrăzni să întoarcă privirea. Văzu case luminate feeric şi se linişti cu totul.

Pe strada a patra merseră din hotel în hotel, dar peste tot găseau afişat anunţul : „Nu avem camere". La ultimul hotel, deşi anunţul amintit se răsfăţa în voie, un tînăr îi chestionă misterios :

— Căutaţi camere ?

---

* În vremea aceea, puterile colonialiste impuseseră concesionarea Shanghaiului, fiecare organizîndu-şi administraţia, forţele de ordine etc. în limitele teritoriului propriu. Trecerea dintr-o concesiune în alta se făcea cu greutate, se cereau vize etc.

— Da, căutăm camere. Mai aveți ? se întoarse domnul Pan din drum, întrebînd cu o voce plină de speranță.

— Avem una. Abia a plecat cineva. Dacă veneați puțin mai tîrziu, n-o mai găseați.

— O luăm !

Domnul Pan îl lăsă jos pe cel mic și se duse la cealaltă ricșă.

— Avem noroc, rosti plin de bucurie. Am găsit cameră !

Plăti ricșarii, adăugînd cîte un bănuț la prețul stabilit, gîndindu-se că în felul acesta avea să-și atragă de partea sa norocul care abia îi surîsese. Ricșarii însă erau de altă părere ; cereau cîte cinci bănuți în plus pentru că îi duseseră din hotel în hotel. Tînărul ieși afară să vadă ce se întîmplă și atunci, grăbit, domnul Pan mai dădu fiecărui ricșar cîte patru bănuți.

Camera era la parter și avea un pat, o masă cu două scaune și un bec. Cînd intră, condus de un băiat, domnul Pan simți imediat în nări mirosul rînced de ulei și o duhoare grea, stătută, de urină. „Miroase îngrozitor !“ își spuse domnul Pan ; de alături auzi uleiul sfîrîind în tigaie și înțelese că această cameră făcuse parte nu demult din bucătărie. Aerul era acru, înțepător, dar aici era mai bine decît acolo, sub cerul liber, sub teroarea gloanțelor. Se lăsă pe un scaun.

— Doriți să mîncați ? îl întrebă băiatul, punînd jos geamantanul.

— Vreau supă și pulpă de porc, zice cel mic, sugîndu-și un deget.

— Vrei multe ! Sîntem pe drumuri, mîncăm orice, fără fasoane ! se repezi doamna Pan.

— Vreau mîncare shanghaieză, îndrăzni băiatul cel mare.

— N-aveți pic de inimă, se răți la ei doamna Pan. Bine că am scăpat ca prin urechile acului și că sîntem în viață. Asta-i important !

— Copiii nu înțeleg aceste lucruri ! Domnul Pan făcu un gest de împăcare. Apoi se adresă băiatului de la hotel : Am luat masa pe drum. Adu-ne numai două ouă prăjite.

Băiatul se întoarse să plece, fără un cuvînt.

— Adu o juma' de băutură de Shaoxing * și de un *mao* pește.

Cînd pașii băiatului nu se mai auziră, domnul Pan îi spuse soției :

— Bem un păhărel să ne revenim. Am scăpat din ghearele războiului. Aici e o lume a liniștii, sînt fericit. Se cade să ne destindem puțin. Cînd v-am pierdut, mai înainte, eram nebun de necaz, credeam că mor, nu alta ! Noroc cu cel mic (întinse mîna și-l strînse pe copil la piept, mîngîindu-l), care te-a recunoscut dintr-o ochire. Cînd v-am regăsit, m-am simțit fericit ca acum. Să bem un pahar, fiindcă o merităm din plin ! Ridică mîna și duse la buze un pahar imaginar. Rise.

Doamna Pan tăcea, gîndurile îi zburaseră spre casa pe care o părăsiseră în pripă. Mărunțișurile le înghesuise în geamantan sau le dosise în școală, însă lăsase o mulțime de lucruri în casă. Ce putea să facă Mama Wang, slujnica ? Oare sărăntocii de prin jur vor fi aflat că toată gospodăria rămăsese acum în grija Mamei Wang ? Dacă Mama Wang uita cumva seara o ușă sau o fereastră deschise ? Îi veniră în minte cele trei găini, pantalonii abia croiți ai celui mic, bunătățile lăsate în bucătărie... O groază de simțăminte îi zgîndăreau inima, lucrurile de acasă îi fugeau prin fața ochilor ca într-un film. Era sfîrșită.

— Nu știu cum de am ajuns în halul ăsta ! șopti.

Copiii erau și ei dezamăgiți. Shanghaiul pe care îl aveau înaintea lor nu era nici pe departe locul acela plin de distracții despre care le vorbise tatăl lor.

Picături de ploaie loviră ușor fereastra.

— Plouă ! Domnul Pan se ridică în picioare. Ce noroc că nu a pornit mai înainte ! Închise fereastra și atunci privirea îi căzu pe anunțul agățat de perete și care fusese acoperit de rama geamului ; un presentiment îl țintui și citi anunțul cu inima strînsă.

— Doi *yuani* camera, fără discuție ! strigă, aproape fără voie. Întoarse privirea spre soție și rămase cu gura căscată.

---

* Băutura de Shaoxing este socotită a fi cea mai de preț, băutură tradițională chineză, fermentată din orez.

2

A doua zi în zori, băieții de serviciu mai dormeau încă pe băncile de pe coridoarele și așa înguste, în care abia se strecurau razele pătrunse prin luminatorul central; în multe camere se zărea încă lumina roșiatică și difuză a becurilor.

Domnul și doamna Pan stăteau de vorbă. În speranța că, ziua, Shanghaiul va arăta altfel, copiii se treziseră, dar mai stăteau lungiți în pat, după cum îi îndemnaseră părinții.

— Nu pleci nicăieri, repeta doamna Pan, îngrijorată. Știrile din jurnale sînt nesigure. Dacă pleci, cine știe dacă mai poți reveni.

— Bănuiam eu! Directorul Gu a presimțit de minune. „Dacă nu se dau lupte", spunea el, „școala continuă ca și mai înainte". Pe corespondentul acesta îl știu, am făcut parte din aceeași direcție de învățămînt. Am încredere în articolele lui. Mă duc înapoi!

— Dar nu înțelegi că e periculos? izbucni doamna Pan. În două-trei zile, luptele * pot să ajungă pînă acolo la noi și pe cine ai să înveți tu carte? Iar dacă linia frontului nu va ajunge totuși acolo, o să găsim noi cum să-ți motivăm lipsa. Ce e mai importantă — viața sau școala?

— Ce știi tu! o întrerupse domnul Pan, disprețuitor. Acestea sînt vorbe de clacă, între femei, spuse pe marginea patului. Eu trebuie să-mi fac simțită prezența acolo. Să nu încerci să mă oprești (își îmblînzi brusc glasul), de plecat tot voi pleca. Și nu e nici un pericol, știu cum să mă apăr. Apoi (îi plăcea să pară blînd și de aceea zîmbi ușor), tu și așa ești îngrijorată de casă, de lucrurile rămase acolo. Voi avea grijă de tot, iar tu vei sta liniștită aici. Cînd situația se va limpezi, voi veni să vă iau.

---

* Autorul folosește ca fundal al povestirii situația politică și militară instabilă din primele decenii ale secolului XX, cînd interesele înguste ori răfuielile personale ale militariștilor, avizi de putere, făcuseră interminabile războaiele civile, lipsite de sens și de finalitate.

Doamna Pan știa însă că dacă el a hotărît să se întoarcă, n-avea cum să-l țină în loc. Faptul că avea și grijă de casă era un argument în plus. Dar riscul plutea în aer și întoarcerea lui echivala cu un bob de perlă azvîrlit în mare. Cine garanta că nu îl pierde ? Inima îi era îndurerată și femeia lăcrima. Nu îndrăznea să-și privească bărbatul în ochi. Își aminti apoi că situația nu era chiar atît de încurcată și nu avea rost să plîngă. Se sili să-și înghită lacrimile.

— Bine, admise cu o voce stinsă. Du-te și vezi care e situația. Dar dacă nu se deschid școlile și mai ai timp, întoarce-te cu trenul de seară, hai, cel tîrziu cu cel de mîine dimineață. Știi bine (nu mai răbdă, o lacrimă îi căzuse pe braț și și-o șterse cu palma), știi bine că am să stau aici ca pe ghimpi.

Inima domnului Pan era răvășită, mai ales că era aproape sigur că se întoarce acolo în zadar, că hotărîrea directorului de a ține cursuri nu avea cum să fie pusă în practică. Putea însă rămîne aici ? Sigur, părăsea o femeie neajutorată, cu doi copii și orice se putea întîmpla. Oh, era plin de ură, ura generalii care trimiteau soldații să se încaiere, ura hotărîrea directorului de a deschide școala, se ura pe sine că nu dispune de posibilitatea să-și ocrotească familia, nu avea măcar un copil mai mare, care să pună umărul la greu.

Era bărbat, cîntărise din aproape în aproape tot răul și tot binele și înțelegea că nu greșea cu nimic dacă se întorcea, trebuia neapărat să o facă. Lăsa ura de o parte, încercă să-și revină.

— Dacă directorul Gu nu mai ține morțiș să deschidă școala, spuse pe un ton mîngîietor, mă voi întoarce cu trenul de diseară, așa cum ai spus.

— Merg și eu cu tine, se foi copilul cel mic în pat.

— Eu mă întorc împreună cu tăticul și cu mămica și tu rămîi singur în hotel, îl zgîndări cel mare.

Copilul începu să țipe, își duse mîinile la ochi, ca pentru a-și șterge lacrimile, dar nu vărsă nici un strop.

— Rămîneți amîndoi aici cu mama, hotărî domnul Pan cu glas ferm. Încetați cearta și sculați-vă să luați micul dejun.

Îi mai șopti soției cîteva cuvinte și ieși, cerînd unuia ricșar să-l ducă direct la gară. Pe stradă, lumea vorbea că trenurile n-ar merge, că linia ferată fusese blocată. „Sînt distrus", gîndi ; „dacă nu merg trenurile, înseamnă că ajung pe drumuri, fără slujbă". Se îmbărbăta însă, zicîndu-și că poate are noroc și n-o să se facă de rușine. Cîte zvonuri nu sînt decît vorbe goale. Ar fi vrut ca ricșa să zboare spre gară.

Avea totuși noroc, în gară nu zări nici o înștiințare că trenurile n-ar circula. La Biroul de informații se anunța numai că trenul de noapte are patru ore întîrziere. La Casa de bilete nu era înghesuială, abia dacă se vedeau două-trei persoane. În gară era destulă lume, o parte din ea venise în întîmpinare, iar cealaltă parte își pierdea timpul sau trăgea cu urechea să afle care mai era situația ; unii purtau aparate de fotografiat să fixeze pe peliculă momentul sosirii trenului cu refugiați. Camera pentru bagaje era ticsită cu geamantane și colete de tot felul.

Domnul Pan își simțea sufletul alinat, însă neliniștea îi tot dădea tîrcoale ; se duse și își luă un bilet de clasa a treia, intră în vagon, găsi un loc și se așeză. În lumina proaspătă a zorilor, vagonul strălucea; înăuntru era cald, dar o căldură plăcută, suportabilă. Banca era comodă, largă, se putea chiar întinde pe ea. „Cît îmi e de greu. Dacă n-aș fi supărat, aș face o călătorie chiar plăcută", își zise.

Trenul a avut o oprire pe drum, pentru a lăsa să treacă un tren militar. Ajunse în Rang abia la trei după-amiază. Domnul Pan coborî și o luă repede spre casă. Văzu de departe ușa închisă și îi veni inima la loc. Cît o cicălise ieri pe Mama Wang despre necesitatea ținerii ușilor zăvorîte.

Trebui să bată în ușă de nenumărate ori pînă ce i se deschise.

— Cum ? V-ați întors, domnule profesor ? izbucni bătrîna, speriată. N-ați putut să fugiți ?

Domnul Pan îi spuse ceva nedeslușit și se grăbi să inspecteze casa. Descuie una cîte una camerele care fuseseră bine închise, se uită peste tot : nici o schimbare,

totul era așa cum lăsaseră ieri. Se potoli pe jumătate, însă neliniștea îl mai ținea în chingile ei. Încuie ușile ca mai înainte și o luă spre ieșire.

— Să ții ușile bine închise, ai înțeles, Mamă Wang ? o sfătui el la plecare.

Mama Wang se scărpină în cap și încuie după el, gînditoare, neînțelegînd mare lucru. Își zicea că stăpînii se vor fi ascuns pe undeva prin împrejurimi și, ca să nu o ia și pe ea, îi înșiraseră că fug la Shanghai.

— Oare de ce s-o fi întors domnul profesor ? bodogănea bătrîna. Doamna o sta cu copiii ? Ea de ce nu a venit ? Unde s-or ascunde ? De ce nu mă iau și pe mine ? Cumva n-o mai fi loc pentru unul în plus. Te pomenești că s-or fi aciuiat într-una din casele vopsite ale străinilor, că pe lîngă alea soldații trec dar nu le atacă. Să-mi fi spus drept măcar și chiar dacă m-ar fi chemat cu ei, tot nu m-aș fi dus. Ce să caut eu acolo ? Mie nu mi-e frică. Dacă vine războiu, să vină, eu sînt împăcată, vai de bătrînețile mele !

Își aminti apoi de încălțările brodate trimise în dar de nepoată ; dacă o să plece dincolo încălțată cu ele, mai marele iadului are să o privească cu alți ochi. Se simți oarecum ușurată și nu se mai chinui să priceapă de ce s-o fi întors stăpînul.

Domnul Pan se duse țintă la Biroul de învățămînt, unde lucra corespondentul despre care vorbise cu soția, pentru a afla ce hotărîse directorul Gu.

— Cum să nu se țină cursurile ? i-a răspuns omul. Directorul a spus că profesorii care au fugit or să-și piardă posturile. Școala nu stă în ei.

Pe domnul Pan îl trecu un fior ; îi părea bine că alesese să se întoarcă. O ținu într-un suflet pînă la școală și se pregăti să trimită înștiințări elevilor. Cu toate că era răzmeriță, scria, educația copiilor trebuia să-și urmeze cursul, nu putea fi slăbită nici un moment. Vacanța se încheiase și școala își deschidea porțile. În Europa, în timpul primului război mondial, cînd cerul era împînzit de bombe, școlile continuau să funcționeze. Spiritul acesta reprezenta cel mai frumos exemplu. Spera că părinții vor înțelege cum se cuvine apelul său

şi îşi vor trimite ca întotdeauna copiii la şcoală, interesul şcolii, al cetăţenilor, întru gloria localităţii lor şi a ţării.

Termină de redactat şi revăzu textul de încă trei ori. I se părea că nu mai e nimic de adăugat şi că directorul va spune măcar : „Ce înseamnă să ai pasiune !“ Căută hîrtie şi imprimă peste o sută de exemplare, ordonînd să fie trimise tuturor elevilor. Încheind partea oficială, se gîndi la ale sale ; în aceste împrejurări nici vorbă să se mai întoarcă la Shanghai. Cum o vor scoate la capăt ai lui în hotelul acela din inima metropolei ? Dar ce putea să facă ? Singura cale era să le scrie şi să-i îndemne la răbdare şi calm. Luă o hîrtie şi începu să scrie.

A doua zi, la ceainărie, se confirmă ştirea auzită pe străzile Shanghai-ului : trenurile nu mai circulau ! Îl cuprinse tristeţea, avea senzaţia că îşi lăsase soţia şi copiii la marginea pămîntului, departe de el şi de casă, la voia întîmplării. La şcoală, curierul îi raportă situaţia trimiterii anunţurilor.

— Vreo douăzeci de case erau închise. Am bătut degeaba, nu mi-a răspuns nimeni. Atunci am vîrît plicul printre uluci, să-l găsească la întoarcere. În alte treizeci de locuri am dat numai peste slugile care mi-au spus că stăpînii se refugiaseră la Shanghai, cu nevste şi copii cu tot. Nimeni nu ştie cînd se vor întoarce. Ceilalţi au fost anunţaţi, însă unii au spus că viaţa e mai de preţ decît învăţătura.

— Bine, mulţumesc.

Muncit de alte gînduri, domnul Pan nu insistă. Fumă o ţigară şi se îndreptă spre sediul agenţiei locale a Crucii Roşii.

Plăti cotizaţia de membru, declarînd că şcoala sa era încăpătoare şi putea adăposti, în caz de nevoie, femei rămase fără familie. Era un act caritabil, care fu întîmpinat cu căldură, iar prestigiul domnului Pan crescu. Primi un steag al Crucii Roşii, pentru a-l pune la intrarea şcolii şi o insignă de membru.

Domnul Pan primi cele două obiecte ca pe nişte talismane ale vieţii, năpădit de o mîngîiere mistică. „Acum totul va fi în deplină siguranţă. Numai că...“

— Puteți să-mi mai dați cîteva insigne și steaguri ? ceru el. Motivă că școala avea mai multe intrări și era bine să pună cîte un steag la fiecare poartă ; insigna era atît de mică, încît îi era teamă să nu o piardă și un număr în plus ar fi însemnat o rezervă bună.

Aceste două lucruri nu sînt de mîncat, glumi funcționarul și nici nu era indicat să fie luate drept jucării. Era mai bine ca ele să ajungă la mai mulți oameni, decît ca un om să dețină mai multe. Dar pînă la urmă îi dădu cîte vroia.

Înfipt în poarta școlii, steagul cu două fețe purtînd emblema Crucii Roșii, flutura în vîntul ușor al toamnei abia sosite. Dar poarta din dosul școlii nu avea steag, acesta fusese prins la locuința domnului Pan. Insigna de pe pieptul domnului Pan, scînteietoare, dar sobră, îi dădea o notă de originalitate. Celelalte insigne le înfășurase în mai multe hîrtii și le ascunsese în buzunar. „Una e pentru ea și celelalte două pentru cei doi copii", le repartizase el. Acum ei erau departe de el, în Shanghaiul rece, dar experiența căpătată le va spori încrederea în puterile lor.

Daniel

3

La Bizhuang, armatele deschiseseră focul.

Acum, în Rang, oamenii nu se mai încumetau să iasă din casă. Magazinele erau toate închise, iar pe străzi, treceau din cînd în cînd soldați. Mergeau în linia întîi și pe chip purtau un aer solemn, mărșăluind totuși veseli și lăsînd în urma lor un nor de praf. Lumea se temea să facă și cîțiva pași în stradă și îi prețuia pe cei ca domnul Pan, care dispuneau de insigne ale Crucii Roșii. Străzile din Rang erau aproape pustii.

Cîteva zile, n-a sosit nici un ziar din Shanghai. Autoritățile militare locale primeau buletinele de front, aceleași mai întotdeauna, de tipul : „Dușmanul înfrînt, armata noastră s-a încununat de glorie". În port fusese lipit un comunicat ; la început, oamenii s-au oprit în fața lui și l-au citit cu atenție. Dar cei mai mulți îl parcur-

geau fără încredere, de parcă în spatele celor scrise acolo pe afiș ar fi existat nenumărate sensuri și se îndepărtau de el încruntați.

În răstimpul acestor zile, domnul Pan a trăit cele mai amarnice momente ale vieții sale. Faptul cel mai îngrozitor era că familia i se afla departe și că nu primea nici o știre de la ea, avînd sentimentul dureros că această situație va rămîne astfel la nesfîrșit. Pe planul doi își punea propria persoană. „Între Rang și Bizhuang abia dacă sînt o sută de *li* de drum, își zicea. Insigna Crucii Roșii o fi ea bună, dar n-am înscrisuri, cine mă poate confirma? Soldații sînt băieți simpli, de la țară și n-or să prea ia în seamă orice". Mergea de colo-colo și iscodea situația frontului, iar dacă știrile de pe front nu concordau cu zvonurile și i se părea că în acestea din urmă elementele reale precumpăneau, se apuca să calculeze ce era bine și ce era rău pentru sine. Cînd întîlnea pe stradă un om grăbit și cufundat într-ale lui, se speria, convins că acela ducea cu el cine știe ce noutate îngrozitoare; chiar dacă se întîmpla să nu-l cunoască, întreba neliniștit în urma omului, „Ce e? S-a întîmplat ceva grav?"

Crucea Roșie trimitea sanitari pe front și adesea veneau mașini pline de răniți, aducînd știrile cele mai sigure. Deși membru al societății, domnul Pan nu prea dădea pe la sediu, de teamă să nu treacă drept un fricos. Și atunci mergea seară de seară la locuința domnului Wu, funcționarul de la Crucea Roșie. Domnul Wu nu-i spunea cine știe ce lucruri însemnate, de cele mai multe ori îi confirma că frontul s-a stabilizat, la care domnul Pan scotea un oftat de ușurare și se întorcea cît de cît împăcat acasă.

Într-o seară, l-a așteptat destul de mult pe domnul Wu.

— Nu aveți nimic nou? s-a interesat domnul Pan. Comunicatul oficial informează că ieri a fost atac general.

— Nu cred, răspunse Wu, preocupat; tăcu și tuși de cîteva ori în barba rară.

— Poftim? Domnului Pan îi sări inima din loc şi se frămîntă pe loc, cuprins de o presimţire ciudată.

— Adevărul este că azi dimineaţă am pierdut Zhengan (un tîrg la vreo opt *li* de Bizhuang)! răspunse Wu încet, parcă temîndu-se să nu-l audă cineva.

— Vai de mine! strigă domnul Pan. Făcu stînga împrejur şi plecă. Mă întorc, mai spuse din poartă.

Pe drum, becurile aruncau o lumină slabă şi din spate parcă îl fugărea cineva; ajungea acasă cu paşi repezi, furişîndu-se pe lîngă ziduri.

— Închide bine poarta şi uşile şi culcă-te, o sfătui pe Mama Wang; astă-seară nu mă întorc acasă.

Răscoli în şifonier şi găsi în cele din urmă o robă veche de-a sa, pe care n-o luaseră cu ei la plecare, gîndindu-se că nu-i nimic dacă se pierde; mai găsi cîteva hăinuţe de copil, încă bune, şi o rochie de brocart care cumva i-ar mai putea folosi doamnei Pan; strînse toate aceste lucruri într-o boccea şi părăsi casa.

— Ricşar! Ricşar! Du-mă pe Fuxing, la casa roşie. Ai un *mao*.

— Pentru un *mao*? se miră ricşarul. Multe ricşe aţi văzut dumneavoastră pe străzi zilele astea? Dacă n-aş muri de foame, m-aş ascunde şi eu, ca şi ceilalţi. Fără trei *mao*, nu merg.

— Bine, ai trei *mao*, dar du-mă într-un suflet! primi domnul Pan şi urcă în ricşă.

— Unde plecaţi, domnule Pan? îl întrebă un coleg, pe nume Huang.

— Oh, domnul meu, într-acolo... se fîstîci domnul Pan, cu vocea pierită, neştiind ce să spună, cînd se gîndi că ar putea răspunde că are o treabă, ricşa deja zburase departe şi omul se topise în urmă.

Casa roşie gemea de lume, cei mai mulţi se mutaseră aici de peste zece zile.

— Nu mai am nici o cameră liberă, îi spuse stăpînul, însă văd că aţi venit cu bagaje şi nu vă pot trimite înapoi. Ceva mai înainte au sosit în mare grabă cîţiva oameni pe care nu i-am putut refuza şi i-am băgat într-o fostă bucătărie. Voi vorbi cu dînşii, poate că vă acceptă şi pe dumneavoastră.

— Sigur că da, se consolă domnul Pan. În asemenea situații nu poate fi vorba de somn. Îmi e de ajuns un ungher unde să-mi trag sufletul.

Ridică bocceaua și intră în casă, gîndindu-se că poate prea s-a speriat tare. În clipa următoare crezu că visează. Închise numaidecît ochii, ca pentru a se dezmetici și cînd îi făcu iarăși mari văzu aceeași imagine : cel care stătea pe un taburet lîngă fereastră și discuta cu persoana din fața lui nu era însuși directorul de studii ?

Primul impuls fu să se întoarcă și să dispară, dar directorul îl zărise și el.

— Dumneata ești, domnule Pan ? Te rog să iei loc, îl întîmpină directorul, zîmbind.

Înțelegînd că se cunosc, stăpînul casei se întoarse și dispăru fără o vorbă.

— Dumneavoastră locuiți aici ? Credeți că ar mai încăpea încă o persoană ? Nu deranjez ?

— Sîntem doar trei inși, ai loc, fii liniștit. Ne-am adus rogojini și dormim pe ele. E încă destul de cald.

Avea senzația că directorul era extrem de amabil ; nu mai răzbătea nimic din atitudinea aceea pe jumătate solemnă cu care se adresa de obicei profesorilor.

— Atunci am să îndrăznesc să rămîn o noapte alături de dumneavoastră, conchise noul venit și intră în cameră.

Camera nu era prea mare ; pe jos fusese așternută o rogojină și un bărbat de vîrstă mijlocie, purtînd ochelari, stătea sfîrșit de oboseală la capătul acesteia, cu toate că nu părea că ar intenționa să doarmă. Lîngă un perete erau rînduite roba, plita de gătit și alte lucruri ale fostei bucătării. La fereastră se aflau trei scaune ; pe unul stătea directorul, pe celălalt era așezat vărul lui, un tînăr ca la douăzeci și ceva de ani, cu părul lins, iar alt scaun era gol. În colțul opus al camerei zăcea un geamantan și trei boccele, aparținînd probabil celor trei gazde vremelnice. Între toate acestea era mult spațiu gol, camera dovedindu-se destul de încăpătoare. Becul era foarte slab, iar din pricina stratului de praf de pe el împrăștia o lumină destul de încețoșată.

Domnul Pan își puse legătura la colț, lîngă celelalte colete, reveni fără grabă și se lăsă pe scaunul gol. Directorul îi prezentă pe ceilalți.

— Ai auzit de căderea Zhengan-ului ? îl întrebă.

— Da. E adevărat. Bizhuang nu mai e sigur.

— Mi-e teamă că acum pot pătrunde ușor înspre drumul spre sud. E posibil ca la ora aceasta să fi căzut și Bizhuang.

— Dacă-i așa, nimic nu mai este sigur.

— Generalul Du este un om priceput, are multă experiență de front și va găsi el o cale de scăpare. În această situație, se poate chiar schimba apărarea în atac.

— Ar fi minunat ! Iar noi am putea să deschidem școlile și să ne vedem de treabă.

— Ce să mai vorbim ? Din pricina acestui război elevii au suferit cel mai mult ! declară sus și tare directorul, simțindu-se în mediul lui. Se îndreptă în scaun, de parcă s-ar fi aflat în biroul său.

— Comandantul Zhu este cel mai slab ! se amestecă bărbatul de pe rogojină. A rezistat cît a rezistat și pînă la urmă a fost învins. Dacă acționa mai ca lumea, războiul s-ar fi terminat de mult.

— E prost, remarcă nepotul directorului. Dacă nu mergi pînă la capăt, nu faci nimic. Doar încurci lumea, uite, așa cum ne ține pe noi în cămăruța asta mică și întunecoasă. Zîmbi.

Gîndurile domnului Pan zburară departe, pînă la Shanghai. Nu avea cum să știe dacă ai săi erau bine, dacă avuseseră greutăți, dacă dormeau sau nu liniștiți.

— Ce s-o alege pînă la urmă ? lăsă să-i scape, revenind la vestea aceea înfricoșătoare și la pericolul amenințător care plutea în aer.

— Cine știe ? Directorul avea suficientă cunoaștere a vieții. Armatele sînt ca un mecanism în permanentă schimbare și nu întotdeauna acționează conform gîndurilor și prezicerilor noastre. Iată de ce noi... Se opri și zîmbi la rîndul său și el.

Ceilalți făcură la fel, gîndindu-se că, pînă la urmă, faptul că stăteau ascunși acolo nu însemna cine știe ce.

Acoperită cu iarbă, curtea era țara de feerie a tot felul de gîndaci și de fluturi, care zburau acum, prin fereastra deschisă spre lumina difuză a becului din camera lor. Amețiți, se rostogoleau apoi în jos și cădeau peste capetele și hainele celor patru domni terorizați. Din cînd în cînd, aceștia ciuleau urechile, ascultînd dacă nu se auzeau deja împușcături. Nici vorbă să doarmă, doar se întindeau cu schimbul pe rogojină, odihnindu-se cît de cît.

A doua zi, domnul Pan avea ochii roșii, umflați. Bătea vîntul, se răcorise puțin. Ieși în stradă, curios să afle care mai era situația. Străzile erau aproape pustii. Întîlni abia vreo doi oameni, cu ochii cîrpiți de somn. Coti pe altă stradă și nu simți nimic deosebit, nici chiar vîntul nu mai bătea atît de puternic. Amintindu-și starea de agitație în care căzuse cu o seară înainte, nu-și putu reține un zîmbet, dar după un moment, reflectînd mai profund, își zise că mai multă prudență nu strică niciodată.

Peste vreo trei săptămîni, războiul s-a încheiat.

— În sfîrșit ! Bine că s-a terminat ! se consolau oamenii. Cîtă vreme e pace, totul se poate rezolva !

Numai domnul Pan nu era mulțumit : trenurile încă nu circulau și nu avea cum să își aducă familia din Shanghai. Primise vreo două scrisori, însă extrem de laconice, putea să nu le citească și știa despre ce era vorba.

Se învinovățea fiindcă nu a fost în stare de atîta simț de prevedere ; ar fi avut acum și banii cheltuiți cu drumurile și nu ar fi stat atîtea zile singur.

Știa că Secția de învățămînt va cere reluarea școlilor, de aceea se duse singur să vadă ce s-a hotărît. În holul mare, găsi cîțiva funcționari care decupau hîrtie, pregătindu-se parcă de serbarea unui eveniment.

— Ce noroc ! strigă unul dintre ei, imediat ce dădu cu ochii de el. Domnule Pan, dumneavoastră aveți un scris atît de plăcut, încît o să vă rugăm să ne ajutați.

— Domnul Pan e unicul care poate să caligrafieze caracterele de mărimea aceasta ! întări un altul.

— Ce să scriu ? Nu știu despre ce este vorba !

— Pregătim primirea triumfală a generalului Du. În gară vom pune patru pancarte, printre care va trece mașina în care va sta el. E vorba deci să scrii acele cîteva cuvinte omagiale în întîmpinare.

— Dar n-am scris niciodată caractere de mărimea aceasta!

— Nu-ți declina responsabilitatea, ai fost ales în unanimitate! strigară ceilalți în cor și-i înfipseră pensula în mînă.

Domnul Pan se simți oarecum obligat, luă pensula și o înmuie în tușieră. Se gîndi un moment și caligrafie pe prima hîrtie: „Elogii supreme părintelui binefăcător"; iar pe a doua: „Faima s-a întins ca fulgerul". Pe a treia notă: „Comportament moral și bunătate universală". Dar cînd desenă ultimul cuvînt, în fața ochilor îi jucaseră imagini din ultimele săptămîni; ricșari, tunuri, case arse, femei năpăstuite și oameni livizi, cadavre — toate acestea îi treceau fulgerător prin fața ochilor săi.

— Aceasta e cea mai sinceră, remarcă unul din funcționari. Și caligrafia este tot mai frumoasă.

— Să vedem ce mai scrie, zise altul.

1924

BING XIN*

BING XIN (INIMĂ DE GHEAȚĂ) este pseudonimul sub care Xie Wanbo s-a făcut cunoscută ca poetă și prozatoare în literatura pentru copii și tineret.

S-a născut în anul 1900, în provincia Fujian, în familia unui ofițer de marină. După studii private, în 1914 intră la Institutul misionar pentru fete din Beijing. Este apropiată mediilor literare, participă la Societatea de studii literare, apoi pleacă în SUA (în 1923) la o specializare în literatură. De acolo, trimite unei reviste articole despre vîrsta copilăriei, relațiile și înțelegerea dintre generații și despre America văzută cu ochii unui copil, toate reunite ulterior în cartea *Către tinerii cititori*. Din 1926 este profesoară de engleză la diferite universități din Beijing. Între 1949 și 1951 este decanul Facultății de literatură modernă chineză din cadrul Universității Tokio.

După eliberare se dedică aproape exclusiv creației, călătorește mult în străinătate.

Creația sa nu este întinsă, dar rămîne puternic marcată de personalitatea de excepție a unui fin analist. Pe tema familiei, a libertății de opțiune a femeii, a iubirii dincolo de mentalitatea și îngrădirile de clasă și, mai cuprinzător, pe tema concordiei sociale, Bing Xin va broda, cu limitele inerente formației sale și epocii, delicate povești, axate pe un real fundament social. Poezia, cuprinsă în culegerile *Splendoarea stelelor* și *Ape de primăvară*, relevă aceeași vocație a gingășiei și finețiî miniaturalului, a purității gîndului și a aspirației către frumos. Literatura destinată celor mici, mai întinsă, a consacrat-o ca o neîntrecută scriitoare pentru copii.

---

* Se pronunță : Pin Sin.

He Bin viețuiește ca un pustnic, fără să primească nici o vizită. Și cu toate că locuiește într-o casă mare, cu o groază de locatari, nu își bagă în seamă vecinii și nu mănîncă la restaurantul frecventat de toată lumea, iar dacă din întîmplare se întîlnește cu cineva, aproape că nici nu salută. Ori de cîte ori vine poștașul, cei mai mulți tineri îi fug în întîmpinare, așteptînd înfrigurați corespondența. Numai He Bin nu primește nici o scrisoare și nici n-a fost văzut trimițînd vreuna. Vorbește puțin. La birou, schimbă cu colegii numai cîteva cuvinte în legătură cu evenimentele zilei. Acasă, îi adresează mamei Chen doar mulțumiri pentru prepararea bucatelor. În rest, nici nu deschide gura.

Nu numai că nu întreține relații cu nimeni, dar nu-i place nimic care i-ar aduce bătaie de cap. În camera sa nu se zărește o floare sau un firicel de iarbă ; este rece și întunecată ca o peșteră.

Biblioteca sa geme sub greutatea cărților. De la slujbă se întoarce de unul singur, pe jos, cu bărbia în piept și cum ajunge acasă, închide ușa, își scoate pălăria, apoi se așază la birou, întinde mîna și apucă o carte, la întîmplare și se așterne pe citit în neștire. Cînd simte că amorțește, se ridică și începe să se plimbe prin cameră, sau dă la o parte perdeaua și privește afară, dar nu după mult timp trage perdeaua la loc.

Mama Chen e încredințată că ea este singura ființă pe care el o respectă pe lumea asta. După ce îi aduce mîncarea, rămîne uneori în picioare lîngă el și tăifăsuiesc amîndoi ca doi bătrîni mintoși. Mereu îl iscodește de ce e atît de singur. La sumedenia ei de întrebări, el îi răspunde pe neașteptate :

— Lumea e meschină și însăși viața noastră n-are nici un sens. Comuniunea dintre oameni, comuniunea acestora cu universul sau cu milioanele de lucruri din natură oferă imaginea lumii ca teatru. Sus pe scenă stă familia strîns închegată — tatăl, mama, fiii și fiicele lor. Cînd coboară din scenă, se împrăștie care încotro, cu masca bine ajustată, pe chip. De rîd ori plîng, nu se simte nici o deosebire. E mai bine să se știe implicați reciproc decît abandonați. Bine zice Nietzsche, dragostea și ura sînt la fel de dăunătoare...

Mama Chen nu prea înțelege.

— Dacă-i pe-așa, îl întrerupe rîzînd, ce rost are viața pe pămînt ? Ce e mai bine : să mori, să te distrugi, sau să te îmbraci și să mănînci ?

— Așa cum spuneam, împărtășește cu universul întreg aceeași soartă. Asemenea norilor mișcători, asemenea apei curgătoare — după tine nu mai urmează nimic.

Mama Chen ar avea chef să urmeze discuția, dar chipul lui He Bin s-a asprit ; mănîncă în liniște, cu ochii în farfurie și ea nu mai îndrăznește să spună nimic.

Azi noapte s-a trezit brusc. În clădirea de peste drum, la parter, plîngea cineva și tînguiala dureroasă și îndelungată răzbătea sfîșietor prin noaptea întunecoasă, rece. Deși nu era deloc mișcat, îl deranja plînsul fiindcă nu îl lăsa să-și reia somnul. Ca o ploaie, razele lunii se prelingeau în cameră prin mătasea perdelei. A început să se gîndească la anii copilăriei. Mama iubitoare, stelele fără număr de pe cer, florile din grădină... Într-un tîrziu, a obosit, abia mai reușea să se concentreze asupra acestor lucruri și pînă la urmă ele i-au zburat din minte pe nesimțite. În zori s-a sculat cu greu, neodihnit și somnoros.

Trei nopți a tot ascultat vaietele și tot atîta vreme a stat cu ochii la lună și și-a amintit viața sa de cu mult înainte.

Pofta de mîncare i-a pierit, ochii i s-au adîncit în cearcăne, fața i s-a alungit, palidă. Văzîndu-se întîmplător în oglindă, a înghețat. Continua să-și îndeplinească mecanic îndatoririle de serviciu, dar capul i se învîrtea de tînguielile din miez de noapte ale suferindului.

În dimineața celei de-a șaptea zile a întrebat-o pe mama Chen cine e bolnavul care locuiește în clădirea alăturată.

— E Lu, băiatul bucătarului, cel care bătea străzile cîtu-i ziulica de lungă, i-a răspus femeia, puțin cam speriată. În ziua cu nenorocirea ce i-a căzut pe cap, nu știu cum a călcat că și-a scrîntit rău piciorul. Și-a pus el un plasture acolo, dar nici gînd să se lecuiască. Se văicărește noapte de noapte. Bietul de el, n-are decît doișpe ani...

He Bin și-a îmbrăcat cu grijă haina, și-a pus pălăria pe cap și a luat-o spre ușă, de parcă n-ar fi auzit nimic. Mama Chen a oftat, și-a strîns vasele și, cînd să închidă ușa după He Bin, acesta a scos încet din buzunar o bancnotă și i-a întins-o bătrînei.

— Dă-i-o lui Lu acela. Spune-i să cheme un doctor.

Sfîrșind de vorbit, s-a îndepărtat, fără măcar să întoarcă privirea. Mama Chen s-a speriat și mai tare cînd a văzut ce mulți bani i-a dat. De vreme ce domnul He s-a milostivit, înseamnă că s-a petrecut cu el un lucru nemaipomenit! Bătrîna a rămas nedumerită în ușă, cu vasele gata să-i alunece din mînă.

Tînguielile scădeau, se potoleau, pe măsură ce luna se micșora. He Bin continua să viseze — mama iubitoare, stelele fără număr pe cer, florile din grădină... Într-un tîrziu, obosea, abia mai reușea să se concentreze asupra acestor lucruri și pînă la urmă ele îi zburau din minte pe nesimțite.

După cîteva zile, tînguielile s-au stins de tot. Nopțile erau la fel de pustii, iar He Bin dormea ca mai înainte, „fără vise". Gîndurile din nopțile trecute se topiseră, aidoma luminii neputincioase a lunii peste creștetul unui ghețar.

Mama Chen l-a pus de cîteva ori pe Lu să-i bată binefăcătorului său în ușă. Numai că He Bin parcă nu-și mai amintea de nimic, îl măsura o clipă cu niște ochi înghețați, dădea din cap și se cufunda iar în citit. Lu ridica fața-i negricioasă și se uita mîhnit în jur, gata să plîngă.

Într-una din serile care au urmat, pe cînd lua cina, He Bin a înștiințat-o pe mama Chen că s-a transferat și că peste două zile se va muta, rugînd-o să-i facă socotelile pentru chirie și masă. Mama Chen a simțit că o apucă amețelile. Asemenea chiriași liniștiți mai rar se găsesc, cu toate că, la urma urmei, n-avea cum să-l oprească. Și-a revenit și s-a arătat chiar bucuroasă. El a dat din cap și s-a întors la cărțile sale pe care s-a apucat să le împacheteze. Cînd a obosit de-a binelea, s-a dus la culcare. Deodată a auzit ușa scîrțiind, de parcă cineva ar fi împins-o ușor. A rămas nemișcat, cu urechea ațintită, dar după aceea n-a mai auzit nimic.

A doua zi a fost foarte ocupat. Mama Chen l-ar fi ajutat, dar nu îndrăznea și în cele din urmă i-a spus să o strige dacă are nevoie de ceva. După ce mama Chen coborîse deja de la etaj, el și-a amintit brusc că a uitat să cumpere sfoară. A deschis ușa și i s-a părut că zărește o umbră pe coridor ; iscodind atent, l-a descoperit pe Lu ascuns după o ușă. S-a uitat în toate părțile, dar n-a dat cu ochii de nici o slugă.

— Lu, l-a strigat, du-te și ia-mi niște sfoară.

Lu s-a apropiat de el într-o clipită, a înșfăcat banii plin de bucurie și a zburat iute ca vîntul, pe scări în jos.

S-a întors numaidecît, cu obrajii încinși și respirația întretăiată, într-o mînă ținînd sfoara, iar pe cealaltă, din care abia se ghiceau vreo două steluțe galbene-aurii, ascunzînd-o la spate. I-a întins lui He Bin sfoara, a ridicat capul, gata să spună ceva, trăgîndu-și încet mîna de la spate. He Bin nu l-a luat în seamă ; a primit sfoara și a intrat la el.

A împachetat în grabă și nu peste mult, cînd s-a uitat în jur, a văzut camera goală. După ce s-a culcat, i s-a părut că e zăpușeală și s-a sculat, a deschis ușa și geamul, lăsînd să se facă între ele curent. „Tot cald e. Mintea parcă mi-o ia razna. Camera e prea deșartă, pustie, sînt obosit și e explicabilă starea în care mă aflu. De ce oare mă tot duce gîndul la bolnavul care se tînguia în miez de noapte ? Mama iubitoare... Ajunge ! Simt că mă înăbuș !“

Adierea domoală a vîntului i-a răsfirat părul tuns scurt, i-a răcorit fruntea înfierbîntată și încet-încet l-a scufundat în lumea visului.

Pereții albi, goi. lumina slabă a zorilor, cîteva mogîldețe negre prin unghere, așa a trecut timpul, secundă cu secundă.

Mama iubitoare, stelele fără număr pe cer, florile din grădină. Destul ! E zăpușeală... Mă sufoc...

A urcat pe acoperiș. Nimic nu se zărea. Și vremea se scurge încet, simțind-o secundă cu secundă.

S-a pornit vîntul. Peretele din fața lui a început să licărească din întuneric. Stelele pe cer au prins să danseze și printre ele înainta, plutind, o femeie drapată în alb, cu mîna dreaptă ținîndu-și poalele rochiei, iar cu stînga dusă la frunte. S-a apropiat, învăluindu-l într-o boare dulce de vis ; s-a aplecat ușor înspre el, privindu-l fix. Oh, ochii ei sînt fierbinți de iubire.

Nervii l-au lăsat. A încercat să se scoale, dar fără rezultat.

Parcă e într-un leagăn !

— Mamă, mamă iubitoare ! Aș vrea să mă scol, mamă, să mă ghemuiesc la pieptul tău. Aș vrea să rămînem împreună, mamă. Nu te voi părăsi niciodată !

Ea se retrage încet și ochii lui se umplu de iubire. Nebuloasă. Stelele cad asemenea stropilor de ploaie și vîntul le răstoarnă peste umbrele negre din cameră.

„Stai, măicuță ! Nu pleca !...“

Sentimentul iubirii, înăbușit adînc, în străfunduri, mai bine de zece ani, s-a revărsat peste chipul lui He Bin. Și ochii care uitaseră ce este lacrima, lăsară să curgă bobi mari ca niște perle.

Boarea aceea de duioșie persistă și chiar prezența femeii în alb o simte în preajmă. Deschide ochii ; pereții albi, lumina slabă a zilei, mogîldețele de prin unghere trimit spre el o mîngîiere parfumată. Face o mișcare și deodată descoperă un omuleț ieșind din camera lui în vîrful picioarelor ; în ușă acesta se oprește o clipă, întoarce capul și îl privește. E bolnavul care se tînguia în noapte. Micul Lu.

He Bin se smucește din pat și vede deasupra pachetelor cu cărți un coș cu flori galben-aurii. Își pune ceva pe el și atunci zărește sub coș o hîrtie, așternută cu caractere mari. La lumina slabă, citește :

„Nu prea mă pricep cum aș putea să răsplătesc bunătatea dumneavoastră. M-am uitat de multe ori prin cameră și n-am văzut flori. Probabil că nu ați observat că se găsesc flori de vînzare. Nu știu cum se cheamă florile din coșul ăsta, dar sînt sădite și îngrijite de mine ; mie îmi plac pentru că au miros frumos. M-am gîndit că nu se poate să nu vă placă și dumneavoastră. Vroiam de mult să vi le trimit, dar n-am avut prilejul. Ieri, aflînd că plecați, m-am grăbit să vi le aduc.

M-am gîndit și că n-o să vă facă plăcere, că n-o să le primiți. Dar, de cînd cu pățania mea, mama vă prețuiește foarte mult. Dumneavoastră aveți mamă ? Cred că ține la dumneavoastră foarte mult. În felul ăsta, mama mea și mama dumneavoastră se potrivesc și sînt prietene bune. Eu mă gîndesc că n-o să refuzați un cadou de la fiul prietenei mamei dumneavoastră.

Lu"

Lîngă nume se vedea amprenta degetului său.

He Bin a pus coșul jos și s-a dus spre pat. Nervii îl lăsaseră cu totul și a izbucnit fără voie în hohote de plîns.

Boarea aceea din vis era încă puternică în cameră, dar femeia dispăruse. Aici, la el, și dincolo de fereastră, în lume, totul se limpezise și susura lumina lunii, a stelelor, a lacrimilor.

Dimineața, cînd mama Chen a intrat în cameră, l-a găsit pe He Bin deplin echipat, cu pălăria îndesată bine pe cap. Stătea în fața ferestrei, privind afară. Mama Chen l-a întrebat dacă vrea să mănînce o prăjitură. A

refuzat, dînd din cap. A venit ricşarul şi a luat bagajele. Cu lacrimi în ochi, He Bin a mulţumit mamei Chen în tăcere, fără să scoată un cuvînt, apoi a pornit în urma ricşăi, cu coşul de flori în mînă.

Lu răsărise alături de mama Chen. Rămăseseră în poartă, cu chipurile golite de culoare.

— Du-te sus şi fă puţină ordine în cameră, l-a îndemnat mama Chen pe Lu după ce ricşa nu s-a mai văzut. Pe urmă să nu cumva să uiţi să încui uşa, vezi că cheia e în broască.

În cameră, pe pat, îl aştepta o coală de hîrtie.

„Prietene Lu,

În primul rînd se cade să îmi cer iertare, fiindcă bunătatea mea a fost în acelaşi timp o răutate. Scriai că trebuie să-mi mulţumeşti, dar nu ştiu încă eu cum aş putea să-ţi aduc mulţumiri ţie !

În nopţile în care te tînguiai, am început să retrăiesc o mulţime de întîmplări de odinioară. Înainte de tot, mi-a venit în minte mama. Iubirea ei a izbutit să-mi stîrnească şi să-mi însufleţească sentimentele amorţite ca o apă stătută şi ele au început iar să curgă pe un făgaş curat. De mai bine de zece ani înţelesesem greşit că lumea ar fi meschină şi că viaţa n-ar avea nici un sens, că dragostea şi ura ar fi la fel de dăunătoare, întruchipînd o virtute a răului. Cînd ţi-am dat bani pentru doctor, n-am simţit nici un pic de dragoste sau milostivire pentru tine. Am vrut să înăbuş pur şi simplu văicărelile tale, am respins-o pe mama, am respins oamenii, universul, am respins dragostea. Dumnezeule ! Ce gînduri sînt acestea !

Îţi mulţumesc pentru cele cîteva cuvinte inocente. Ai dreptate, micul meu prieten ! Toate mamele de pe lumea aceasta sînt prietene, toţi copiii de pe lumea aceasta sînt prieteni, se cer înconjuraţi cu dragoste şi nu respinşi.

Mama a primit darul tău — coşul cel plin cu flori. Ea m-a făcut să simt iubirea ta. Nu voi uita florile şi nu voi uita dragostea ta. Şi te rog şi pe tine să nu le uiţi ; şi flori şi sentiment sînt acum la mama prietenului tău.

Sînt vinovat şi n-am de nici unele, ca să-ţi las un semn cît de mic din partea mea. Fii dar alături de mine, împarte cu mine lacrimile căinţei, razele tremurînde ale lunii, pîlpîirea stelelor. Doar ele sînt curate, fără nici o pată sau greşeală. Am să înşir pe un fir de mătase perlele ochilor şi am să le agăţ de cele două colţuri ale lunii, pentru a picura şi a umple tot pămîntul de stele. Oare semiluna nu este chiar coşul tău cu flori ? Parfumul ei este adunat din suspinele şi tînguielile la durerile şi părerile de rău ale oamenilor ; te rog să-l primeşti. Nu pot să-ţi ofer în dar decît acest coş cu flori !

S-a luminat bine, va trebui să plec. N-am ce să-ţi mai spun, doar încă şi încă să-ţi mulţumesc, micul meu prieten ! La revedere ! Copiii lumii sînt prieteni cu toţii, pentru totdeauna !

He Bin

P.S. Am scris cam mult şi poate că nu vei înţelege toate caracterele de aici. Deşi, nici nu e nevoie, fiindcă tu pricepi şi simţi multe, mai multe decît mine. Acelaşi".

— Unde mi-e coşul dăruit ? a ridicat Lu întrebător faţa sa negricioasă, privind un timp cerul senin.

1921

WANG TONGZHAO *

WANG TONGZHAO (1897—1957) este originar din provincia Shandong şi provine dintr-o familie de moşieri. Învaţă în particular, apoi în capitala provinciei, oraşul Jinan, şi la Beijing. La absolvire, este numit conferenţiar universitar la catedra de literatură a Universităţii Beijing.

Organizează, în 1921, împreună cu Mao Dun şi alţii, Societatea de studii literare, preconizînd o literatură realistă, pusă în slujba omului. Scrie proză şi versuri. Volume de povestiri : *Noapte ploioasă de primăvară*, 1924 ; *Cicatricea*, 1929 ; *Cortina de voal*, 1936 ; *Drum în noapte*, 1936 ; *Dragonul de argint*, 1941. Romane : *O frunză*, 1923 ; *Amurgul*, 1930 ; *Ploaie de munte*, 1933 ; *Flori de primăvară*, 1936. Versuri : *Inimă de copil*, 1925 ; *Epoca aceasta*, 1934 ; *Odă Sudului*, 1941.

Din 1922 intră în contact cu Lu Xun şi alţi scriitori cu orientare de stînga. Călătoreşte în Japonia, apoi în Europa, pentru a scăpa de prigoana regimului intern şi îşi notează impresiile şi gîndurile în *Însemnările călătoriei mele în Europa*. Este profesor la Shanghai şi în alte oraşe.

Opera sa este străbătută de crezul necesităţii eliminării prin luptă şi prin cultură a feudalismului şi a mentalităţilor generate de acestea.

---

* Se pronunţă : Uan Tun-gzao.

PE GÎNDURI

Aflat în atelier, Han Shuyun stă cu privirea ațintită prin fereastra neobișnuit de lată ce dă spre apus. Are treizeci și doi, treizeci și trei de ani și este un pictor în plină putere a creației. Cîteva din lucrările din utimii trei-patru ani i-au fost bine primite, însă acest fapt nu îi satisface talentul său viu și astfel, de la un timp încoace, se gîndește să picteze o pînză valoroasă, care să exprime frumusețea reală a oamenilor. Intenționează să prezinte tabloul la Expoziția națională și speră ca el să se bucure de o faimă cît mai mare. Își zice în sinea lui : „Ea ar trebui să pozeze pentru tabloul acesta — să pozeze goală, mai bine nici că s-ar putea. Dintre fetele moderne, ea dispune, cu toate că este actriță, de un spirit scînteietor și corpul ei, trupul ei armonios și bine clădit ar apărea de îndată în urma trăsăturilor penelului ; iar dacă aș mai pune și puțină culoare, aș putea realiza, cu talentul meu, o ființă cu adevărat frumoasă — cea mai intangibilă, cea mai apropiată prototipului ideal, iar aceasta ar însemna de fapt frumosul pur ! Oh ! Așa ceva ar fi totodată cea mai de seamă expresie artistică a eului meu ! Este frumoasă, de o frumusețe fierbinte, plastică, și dacă aș fi în stare să pun pe pînză ochii aceia ai ei, mari și negri, cu genele pline de grație și cu sprîncenele lungi, ar fi desăvîrșirea și mai mult decît destul ca noi, pictorii, să abandonăm ustensilele".

Aceste gînduri îl umplură de bucurie, o bucurie curată, euforia artistului, care poate fi generată numai de artă.

E spre sfîrșitul primăverii și el poartă un costum de stofă de culoare gri deschis, la gulerul alb imaculat al cămășii are prins un papion violet, iar fața întreagă i s-a îmbujorat de entuziasmul acesta fără margini. Dincolo de

fereastră, soarele se lasă pe nesimțite în spatele unui pavilion ridicat în mijlocul grădinii și ultimele raze multicolore ale astrului gata să asfințească săgetează acum un stol de porumbei cu pieptul alb și aripile albastre ; ei se rotesc în văzduh, răsfrîngînd parcă săgeții de lumină în ochii celor care îi privesc, iar gînguritul porumbeilor agitat face notă perfectă cu frumusețea naturii.

Atelierul unui pictor este liniștit și emană un aer profund și solemn. Han Shuyun stă în fața unui șevalet înclinat, de ultimul tip, și trage cîte o linie extrem de fină, schițînd mai întîi conturul frumosului nud din fața sa. Inima îi clocotește de toată bucuria aceea de nespus care l-a copleșit două zile în urmă și acum el își pune întregul geniu artistic în scrutarea amănunțită a modelului său care palpită de viață. Domnișoara Qiongyi * șade culcată pe o canapea aflată lîngă fereastră și are fruntea lăsată pe mîna dreaptă, pe care o sprijină de brațul canapelei ; părul negru, mătăsos îi curge în voie pe umeri. Albul cu irizări trandafirii al pielii, ochii-i adînci, care tulbură de la prima vedere, și scoica urechii — jumătate ascunsă în plete — dezvăluie o frumusețe greu de exprimat. O eșarfă ușoară, transparentă, în culoarea soarelui de purpură, îi învăluie coapsele, iar carnația ei ca jadul cel fin, reală, bogată, se armonizează cu păienjenișul roșiatic al eșarfei. Corpul este pe jumătate cuibărit pe canapeaua joasă și jumătate se abandonează moale spre covorul de lînă de pe podea ; picioarele fetei sînt foarte netede, curate, parcă sculptate în marmoră. Atitudinea ei este aceea de relaxare naturală, totală, punînd și mai mult în lumină expresia ei meditativă lipsită de cea mai mică ostentație ! Cu toate că fereastra este acoperită de un paravan de mătase, razele blînde ale soarelui se strecoară pînă în preajma trupului fetei, dînd la iveală niște minunății în stare să îmbete inimile oamenilor.

În acest moment, cei doi nu își spun nici un cuvînt, camera fiind sub stăpînirea unui sentiment artistic în plină elaborare și totodată, al unui parfum proaspăt, persistent, rezultat din îmbinarea miresmei florilor dintr-o

* Qiong înseamnă Frumusețe de Jad ; Yi — Odihnă, Confort.

glastră și a emanației de o dulce suavitate a corpului ei. Sufletul pictorului plutește exaltat în atmosfera înmiresmată.

E trecut de două și jumătate, mai exact, peste douăzeci de minute va fi ora trei, și deodată un zgomot pătrunde prin fereastră, zguduind tărîmul izolat al tăcerii celor doi oameni. Han Shuyun nu îngăduie niciodată ca vorbele, acțiunile, sunetele altora să-i împieteze actul creației. Acum picta cu fervoare, străduindu-se să-și dea întreaga măsură a talentului său, deși în fața acestui sublim al naturii își simțea inima mai-mai să-i sară din piept. Așternea pe pînză trăsătură după trăsătură, gîndurile i se materializau acolo, odată cu vopseaua, dar iată că era tocmai acum să nu aibă parte de liniște, țîrîitul soneriei întrerupîndu-i brusc fluxul meditației. Asta era, soneria sunase consecutiv de cîteva ori, prelung, asurzitor. Furia lui ajunsese la culme! Nici vorbă să mai poată picta, aruncă penelul și ieși din atelier; înaintînd spre ușa de la intrare, el întoarse fără să vrea capul spre Qiongyi: fata nu se clintise, ținea tot fruntea plecată pe brațul drept, iar venele albastre pe sub pielea mîinii i se desenau cu mare claritate.

Pictorul deschise ușa larg și dădu cu ochii de un tînăr care părea a fi ziarist ori ceva asemănător. Își făcea vînt cu șapca, fiindcă deși timpul nu era cine știe ce cald, pe frunte i se iviseră totuși broboane de sudoare; era chiar foarte tînăr, lăsînd impresia că abia ieșise de pe băncile facultății. Fața îi era de un alb lăptos, sporindu-i înfățișarea plăcută, plină de voiciune. Nu mai așteptă ca Han Shuyun să spună ceva și de cum i se deschise, dădu buzna înăuntru.

— Mr. Han*... Dumneavoastră sînteți Mr. Han?

De mînie, Han Shuyun nici măcar nu încuviință, cu atît mai mult cu cît noi bănuieli îi năpădiră mintea, așa că îngăimă în urma intrusului, automat:

— Da, eu sînt. Numai că...

— Bine! Și unde este... hm, atelierul, maestre?...

Nu sfîrși bine aceste cuvinte și o porni mai departe. Shuyun făcu un pas înainte:

---

* În engleză în text.

— Cu cine am onoarea, tinere? De ce...

— Cine sînt eu? Sînt reporter. Domnișoara Qiongyi e aici?

Își înfipse privirea aspră în chipul lui Shuyun, încît acesta înțelese cu cine are de-a face. Și mai înfuriat, prinse cu o mînă brațul tînărului, cu intenția vădită de a-l întoarce din drum. Dar chiar în clipa aceea, Qiongyi, înfășurată toată în lunga ei eșarfă roșie, se arătă în ușa atelierului, iar glasul ei suna înfiorat și temător și plin de iubire:

— Mă tot gîndeam cine să fie, și cînd colo tu îmi erai! Dragul meu... Vă rog, domnule Han, invitați-l în casă!

Qiongyi rosti aceste vorbe tocmai cînd Shuyun era pe punctul de a-și revărsa mînia asupra tînărului și, trebuind să-l lase în atelier, nu-și putu reține un tremur al mîinilor. Tînărul însă nu-i mai acordă nici o privire și intră val-vîrtej în atelier. Shuyun, roșu la față de furie, îl urmă.

Cu chipul iradiind de bucurie, Qiongyi, străvezie în eșarfa ei lungă, de purpură, îl învălui cu priviri de îndrăgostită și frumoșii ei ochi exprimau acum un sentiment de nesfîrșită fericire. După ce tînărul pătrunse în încăpere, ea îi strînse mîna în palmele ei, în vreme ce el scruta rînd pe rînd ustensilele din atelier și corpul ei gol, acoperit doar de păienjenișul eșarfei, închipuindu-și că vorbele pe care le aude ascund un neadevăr. Obrajii i se îmbujorară puțin, pentru ca imediat să devină de o paloare dezolantă; nu scoase un cuvînt și, în timp ce îi răspundea strîngerii de mînă a fetei, se uita lung la Shuyun. Sentimentul artistic din inima lui Shuyun dispăruse cu desăvîrșire și locul acestuia îl luă o flacără mistuitoare, care îl încinse tot. Simți că ceva nu mai este în regulă, că este cuprins de o poftă nebună să-l omoare în bătaie pe tînăr, dar încredințat fiind că unor asemenea lucruri nu se cade să le dai curs, se trînti pe un scaun, iar acesta, din pricina izbiturii prea aprige, era aproape să se năruiască. Din mîna tînărului în palmele sale, Qiongyi îi primi răceala de gheață și în mod ciudat, inexplicabil, își auzi inima prinzîndu-i să-i bată ceva mai tare.

Tînărul rămăsese tăcut, doar pe buze îi flutura un zîmbet ironic, contrariat. La întrebările ei răspunse monosilabic ; furia aceea din uşă îi pierise şi acum era copleşit de o tristeţe tragică. Apoi fata lăcrimă, se îmbrăcă grabnic şi fără să-i mai pese de Shuyun pe care nu-l mai salută, ieşi împleticindu-se, sprijinită de braţul tînărului.

Shuyun nu se simţi în stare să scoată o vorbă. Urmări fata pînă o pierdu din vedere, iar în fluturarea faldurilor fustei ei albe de mătase i se năzări că este luat în rîs de eşecul său. Îşi aminti intimitatea pe care ea i-o arătase tînărului, se urî că nu izbutise să i se impună şi, fără să-şi dea seama, sentimentul artistic ce îl stăpînise ceva mai înainte părea că nu îl încercase niciodată. Uitase pînă şi că ora stabilită ca ea să-i pozeze trecuse ! Vedea încă în faţa ochilor, ca o nălucire obsedantă, corpul ei desăvîrşit, alb ca marmura, lungit pe canapeaua din atelier. Ura îi crescu. Inima îi clocotea de mînie. Se ridică brusc, se duse în faţa canapelei şi parfumul cel dulce şi proaspăt, de o intensitate ameţitoare, îi răscoli din nou străfundurile fiinţei.

Fata şi tînărul trecură dincolo de poarta cea mare a curţii pictorului Han. Ea îşi simţea inima grea şi, dacă nu s-ar fi sprijinit de tînăr, nu ar fi putut să se ţină pe picioare ; tînărul luase o mînă rece şi distantă şi din cînd în cînd o scruta pe fata de lîngă el cu privirea. Tăceau amîndoi.

Dăduseră două colţuri de stradă, cînd auziră un uruit de motor şi o motocicletă cum nu se poate mai îngrijită zbură spre ei, venind din partea opusă şi ridicînd în aer trîmbe de praf. Pe motocicletă era înfipt un bărbat dichisit în costum de gală, cu pălărie înaltă şi insigne pe piept, un demnitar de vreo cincizeci şi ceva de ani — poate chiar un diplomat — a cărui mînie se ghicea reţinută sub înfăţişarea mondenă, fiindcă, la prima vedere, lăsa impresia că abia ieşise de la o recepţie ; totuşi, la apropierea motocicletei de cei doi tineri, privirea ascuţită a lui Qiongyi îl scrută pe individ, prin valul de praf, şi fata se îngrozi. Drumul pe care avea să-l facă motoci-

cleta era tocmai cel din care se întorceau ei, anume de la pictorul Han Shuyun. Gînduri de tot felul o încolțiră pe fată și ea nu înțelegea cum se putea ca într-o singură zi să treacă prin atîtea întîmplări nemaipomenite !

Nu după multă vreme, motocicleta opri în fața porții pictorului Han. Bărbatul de cincizeci și ceva de ani, îmbrăcat în costumul său de mare gală, ultra-elegant, își umflă pieptul și bubui cu putere, cu un baston gros, în poarta îngrijită, proaspăt lăcuită. Uitase să mai tragă de mînerul clopotului și în felul acesta, la mai puțin de o oră, poarta lui Han Shuyun fu de două ori la rînd luată cu asalt, iar tunetul acesta nou zgudui puternic inima pictorului, răvășindu-l peste măsură ; era scos din minți și aproape înnebunit de o furie oarbă.

Demnitarul și Han Shuyun se aflau acum față în față, de o parte și alta a porții — fiindcă stăpînul casei nu mai avea de gînd să îngăduie nimănui să-i calce în atelier. Demnitarul fixă cu niște ochi aroganți fața lui Shuyun, răvășită de furie. Colțurile ochilor vicleni ai noului venit dezvăluiră o atitudine plină de dispreț pentru pictorul celebru aflat de partea cealaltă a porții. Han Shuyun deveni și mai mînios pe neavenitul său oaspete și fără alte vorbe, cei doi bărbați porniră să-și arunce cuvinte grele, necruțătoare.

— Bestie ! strigă Shuyun, cu mîinile proptite în șolduri... Mandarin spurcat ! Ești puternic, ai ?... Ai sosit să-mi infectezi căminul !

— Tu vorbești ? Un vagabond, un coate-goale ! Golan și escroc ce ești, nu ți-a fost de ajuns că i-ai furat societății o groază de bani, bucurîndu-te de o glorie găunoasă ! Nesătul cum ți s-a dus vestea că ești, ți-ai găsit s-o înșeli și pe această biată fată, sub pretextul că pictezi un nud... Ia aminte... Între timp, ochii oficialului se bulbucară și, ajuns la ultimul cuvînt, el se încorsetă parcă într-o atitudine țeapănă.

— ... Cum ? ...

— Pramatie !... De azi înainte n-o s-o mai aduci tu în atelier !... Nu-ți permit !... Dacă nu-mi dai ascultare... Mă auzi ?... Ea e a mea ! Îmi aparține și n-am de gînd s-o împart cu nimeni !

Oficialul cel viclean nu-şi încheiase vorbele, fiindcă faţa i se congestionă, iar ochii i se înnegurară. Han Shuyun uitase simţămîntul artistic de puritate şi căldură pe care îl trăise mai înainte; devenise dintr-o dată o fiară sălbatică şi, nemaiputîndu-se înfrîna, îl înşfăcă strîns de gulerul hainei pe musafirul elegant şi îl lovi cu putere cu palma peste faţă.

Cei doi bărbaţi porniră astfel o încăierare în toată legea pe scările de la intrare. Bastonul domnului căzu şi se frînse, butonii de argint — nu se ştie cui aparţineau — fură zdrobiţi în picioare, părul amîndurora, lins, cu grijă pieptănat, li se ridicase vîlvoi în creştetul capului, iar papionul violet al lui Shuyun fu sfîşiat. Dispăruse cu desăvîrşire morga lor solemnă şi impunătoare! Nebunia inimilor le aprinsese şi trupurile!

Vîntul serii din acest sfîrşit de primăvară nu mai avea nimic răcoros în el, ci aducea pînă în mijlocul lacului, în rafale calde, mireasma florilor. Cerul se înnegurase, căci straturi-straturi de nori negri acoperiseră albastrul cerului. Din cînd în cînd, cîte o rază se strecura prin ecranul norilor, se izbea de frunzele sălciilor de pe mal, împuţinîndu-se şi frăgezindu-se, şi se răsfrîngea apoi în oglinda netedă a lacului. Vîntul sufla abia auzit, iar frunzele sălciilor fremătau uşor şi ele. Se lăsa stăpînitoare ceaţa, ca o mulţime de mici halouri albe, dense, sau aidoma unei pînze rare impregnate de noduri în ţesătură. Lacul, situat în afara oraşului, oferea una dintre cele mai plăcute privelişti, însă în acest moment nu se mai distingea nimic clar, totul fiind învăluit insistent de ceaţă. În mijlocul lacului se afla un pavilion, ridicat acolo pentru odihna excursioniştilor şi Qiongyi alergase de una singură pînă la el, fără să ştie nici ea prea bine de ce!

Nu se mai dusese în atelierul lui Han Shuyun să-i pozeze şi nu mai mersese nici la teatru! În acest amurg de primăvară, rătăcise pînă aici, la marginea oraşului, şi stătea acum singură, cu gîndurile ei, în pavilionul înecat în ceaţă!

Fata era îmbrăcată cu eleganţă. Chipul ei trăda însă o tristeţe fără margini! Carnaţia plină căpătase de data

aceasta o paloare evidentă, iar cearcăne mari îi adumbriseră ochii. Își ținea mîinile la piept, fără vlagă. I se părea că și ceața care o înconjura, și apa și freamătul frunzelor și ciripitul păsărilor care se întorceau la cuiburi, toate, toate o sfidau. Gîndurile îi crispau și mai tare corzile inimii, în loc să i le destindă. În pavilionul cufundat în pîcla albă, în fața apei tot mai întunecate a lacului, medita copleșită : „Ne cunoaștem de cîțiva ani și domnul Han s-a purtat întotdeauna frumos cu mine, cu dragoste, fără ca între noi să se strecoare ceva impur ! Cred că nu e deloc rușinos să pozezi goală, fiindcă asta nu înseamnă nimic altceva decît să ajuți la elaborarea unei opere de artă. Iar el... De cum a aflat că sînt acolo, a venit într-un suflet și a început dintr-o dată să se poarte atît de rece, să se uite la mine ca și cum aș fi făcut cine știe ce lucru infam, chiar să mă trateze ca pe o necunoscută... De ce oare ? Han Shuyun este și el foarte ciudat ! E cumva un lucru neobișnuit să mă caute iubitul meu și vreun prilej ca el să se mînie de parcă i-ar fi furat cineva tablourile ?... Sufletul meu este aici, în propriul meu trup..." Ajungînd cu gîndurile aici, ea scrută împrejurimile încețoșate și se întristă și mai mult, pînă într-atît că i se opri respirația ; după un timp își reluă meditația : „Și a mai fost și nerușinatul acela de dregător dezgustător, care nu-mi dă pace... S-a dus și s-a luat la bătaie cu Han Shuyun, că a fost nevoie să-i despartă poliția. Se tot ține după fusta mea, dar, cum eu nu-l bag în seamă, lansează tot felul de vorbe de ocară despre mine. Numai omul drag inimii mele nu mă mai caută, nu mă mai iubește ! Pictorul a înnebunit și el, s-a lăsat de pictură !... Cîte lucruri bizare !... La urma urmei, sînt liberă !... Ce au oamenii cu viața mea ?... Sînt dezgustată !... Ce forțe îmi opun ei ?"

Își simți inima moleșită, de parcă ar fi fost înmuiată cu totul în apă rece. În jur era liniște. Ceața începuse să se risipească. Un fascicol de raze de lumină se furișă printre norii groși spre lacul înmormîntat în ceață. Amurgul acesta întunecat era pe măsura negurii din inima ei muncită de gînduri, însă razele de lună nu-i aduceau nici un bine !

Rămase vreme îndelungată pe gînduri. Deodată, îi ajunse la ureche un zvîcnet. Sunetul parcă o trezi din vis. O pală de vînt o împresură. Săltă capul și, la lumina lunii, zări un pescăruș trecînd pe aproape și sfîșiind ceața de deasupra lacului.

1921

XU DISHAN*

XU DISHAN (1893—1941), pe numele real Xu Zankun, s-a născut în Taivan, originar fiind din provincia Fujian. Învaţă în mai multe oraşe din China continentală, iar ultimii ani în Beijing, participînd activ la Mişcarea de la 4 Mai 1919. Între 1922 şi 1925 studiază istoria religiilor la Universitatea Columbia din New York şi la Oxford, apoi, timp de un an, îşi însuşeşte sanscrita în India şi cercetează texte budiste. Întors în patrie, i se creează o catedră în Beijing şi este recunoscut drept un bun specialist în filozofia religiei. Moare în Hong Kong, unde preda din 1935. În afara activităţii ştiinţifice, Xu Dishan a lăsat cîteva volume de povestiri, dintre care *Plouă peste munţii golaşi* şi *Plasa de păianjen* sînt mai cunoscute. Influenţat mai puternic, în prima etapă a creaţiei, de concepţia religioasă asupra vieţii, se resimte în această parte a scrisului său un anume gust pentru predestinare, o acceptare a fatalismului, a destinului implacabil. Ulterior, povestirile lui capătă mai multă sevă, fiind mai aproape de realităţile vremii trăite de el şi de tendinţele epocii.

---

* Se pronunţă : Sü Ti-şan.

PIERSICĂ DE PRIMĂVARĂ

De data aceasta vara era nesuferit de călduroasă. Becurile din stradă fuseseră aprinse, dar la prăvălia din gura *hutong*-ului *, loc unde se vindea fiertură de mere pădurețe, se mai auzea încă zgomotul bolurilor de aramă. O femeie ducînd în spinare un balot mare din resturi de hîrtie folosită a trecut prin fața prăvăliei și, cu toate că nu i se putea vedea chipul, sub borurile roase ale pălăriei de paie i-au lucit, în momentul în care ea a dat seara-bună, dinții albi și frumos înșiruiți în gură. Sarcina grea îi încovoiase spinarea și femeia a pășit calm și maiestuos ca o cămilă în deșert, pînă a ajuns la poarta casei.

Dincolo de poartă se afla o curte strîmtă. Femeia locuia în două cămăruțe rămase încă întregi, pe latura unei foste case joase, cu un singur cat, năruită la pămînt. Curtea era plină de spărturi de țiglă. În fața ușii se aflau cîteva cuiburi de porumb și un vrej de bostan. Sub fereastră înmiresmau aerul vreo duzină de fire de tuberoze. Vrejul era ridicat pe niște araci și înfiripa un umbrar, sub care se afla o bancă de lemn. Femeii i-a ieșit în întîmpinare un bărbat care s-a grăbit să o ajute să lase jos din spinare sarcina.

— Azi mi-ai venit tîrziu, nevastă!

Femeia l-a privit lung, surprinsă de cuvintele lui.

— Ce vrei să zici? Ai înnebunit? Să nu-mi mai spui nevastă, auzi tu?

A intrat în casă, agățînd pălăria într-un cui de după ușă. De lîngă vasul cu apă a luat un tîlv micuț cu care a tras cîteva guri de apă, înghițind pe nerăsuflate și plescăind satisfăcută din limbă. Pe urmă a pus hîrtia alături de banca de lemn și s-a așezat.

---

* *Hutong*, nume de obîrșie mongolă, desemnînd stradele foarte înguste, caracteristice Beijingului și orașelor din nord.

Bărbatul e Liu Xianggao. Pe femeie o cheamă tot Liu și sînt amîndoi cam de-o vîrstă, în jur de treizeci de ani. În afară de Xianggao, nimeni nu știe că numele ei mic este Chuntao, Piersică de Primăvară. Oamenii îi spun tușa Liu care strînge hîrtie, fiindcă își petrece toată ziua la groapa cu gunoi alegînd hîrtia; uneori bate străzile strigînd:

— Dau becuri pe hîrtie folosită!

Stă îngropată în gunoi ziua întreagă, pe arșiță sau pe vînt, însă îi place să fie curată și de cum ajunge acasă, iarnă sau vară, se îmbăiază zilnic din cap pînă-n picioare. Apa o așteaptă întotdeauna, pregătită de Xianggao.

Xianggao a absolvit școala primară în satul natal, dar acum patru ani au năvălit peste ei soldații, toți ai lui au fugit, s-au împrăștiat care încotro, și el s-a trezit la un moment dat de unul singur. În rătăcirile lui a întîlnit-o pe Piersică de Primăvară, refugiată ca și el din pricina ororilor războiului; au mers împreună cale de sute de *li*, apoi s-au despărțit.

Ea s-a luat după cei care se duceau la Beijing, fiindcă de la unul de la altul aflase că pe *hutong*-ul Zongbu, o străină căuta fete cinstite de la țară. Și a și fost oprită în casa acesteia, ca doică. Văzînd-o cît era de frumoasă, stăpîna a prins mare drag de ea. Dar ei nu-i erau pe plac și nici nu putea să se învețe cu obiceiurile casei: stăpînii mîncau numai carne de vită, în brioșe adăugau unt, pînă și în ceai turnau lapte și peste tot simțea o duhoare de urină. Într-o zi, stăpînul a trimis-o cu copilul în parculețul „Trei scoici" și în momentele petrecute acolo a ajuns la concluzia că în casa stăpînilor domnește un iz de putregai, ceva de animal sălbatec, de lup sau de tigru, și deși nu i-a prea dat mîna, peste două luni și-a părăsit slujba. Oamenii de la țară nu rabdă să slugărească în casele tîrgoveților, nu suportă nici un fel de ocară și astfel, numai după puțin timp, Piersică de Primăvară a rămas din nou pe din afară. Pe drumul sărăciei pe care o aruncase viața, și-a ales singură ocupația de a aduna hîrtii folosite și a le schimba pe becuri. Muncind cît era ziua de mare, izbutea să se întrețină.

Viața lui Xianggao după ce s-a despărțit de Piersică de Primăvară a fost foarte simplă. A căutat îndelung.

dar nu şi-a găsit neamurile, cu toate că în oraş existau familii care întreţineau relaţii cu ai lui de cîteva generaţii. Aflînd că e refugiat, nimeni nu l-a băgat în seamă şi atunci a fost nevoit să o ia şi el spre Beijing. Aici, recomandat de cineva, l-a cunoscut pe bătrînul Wu, vînzătorul de zeamă de merişoare, care l-a lăsat să stea în casa dărăpănată în care locuia şi acum. Dacă s-ar fi ivit un cumpărător pentru casă, ar fi trebuit să o ia din loc. Neavînd ocupaţie, îl ajuta pe bătrînul Wu la vînzare şi-i ţinea socotelile. Cum primise adăpost pe gratis, muncea şi el pe gratis, mulţumindu-se cu două mese pe zi, din partea bătrînului. Meseria Piersicii de Primăvară mergea bine şi gazda dintîi n-a mai lăsat-o să-i aducă în casă vechituri murdare; atunci ea a luat-o de-a lungul zidului porţii vechi a oraşului, numită Triumful Virtuţii, întrebînd de găzduire. La bătrînul Wu, l-a recunoscut de îndată pe Liu Xianggao. N-a reuşit sub nici o formă să-l convingă pe bătrînul Wu să-i închirieze o cameră şi a rămas cu Xianggao, care-i mai dădea şi o mînă de ajutor.

Această poveste începuse în urmă cu trei ani. El ştia cîteva caractere şi alegea din sacii de hîrtie acele lucruri care puteau fi vîndute separat — reviste ilustrate, felicitări şi altele. În doi, treaba mergea mai cu spor. Uneori, Xianggao o învăţa unele semne, dar fără mare folos, fiindcă şi el ştia doar cîteva.

Viaţa lor în comun era, dacă nu ca a unei perechi de raţe sălbatice *, măcar ca a două vrăbiuţe.

Dar să ne întoarcem şi să reluăm firul povestirii noastre. Piersică de Primăvară s-a dus în casă şi Xianggao a intrat după ea, cu o găleată cu apă în mînă.

— Spală-te repede, nevestică dragă, sînt înfometat, a zis el cu bucurie în glas. Astă-seară mîncăm ceva bun — brioşe prăjite şi legume. Îţi plac sau nu? Dacă da, mă reped şi cumpăr sos de usturoi cu soia.

— Nevastă, nevastă! Ia nu mă mai striga astfel, pricepi odată? a răspuns ea iritată.

— Mîine să faci bine să mergi la Podul Cerului şi să-ţi cumperi o pălărie nouă. Parcă ziceai că vrei să-ţi iei alta?

---

* O pereche de raţe sălbatice formează în simbolistica chineză cuplul ideal în dragoste.

— Nici să n-aud.

Știa că ea nu e în apele ei și a schimbat vorba:

— La urma urmei, ce vrei să mănînci? Spune-mi!

— Tu mănîncă ce-ți pofteşte inima. Du-te și cumpără-ți ce vrei.

Xianggao a plecat și s-a întors cu sosul de usturoi și cu un bol cu pastă de susan, punîndu-le pe toate pe masă. Piersică de Primăvară se îmbăiase *; în mînă ținea o invitație de culoare roșie. **

— Ce bogătaș anunță unirea dragonului cu phoenixul? Invitația asta să n-o mai dai lui moș Li din piață. Du-te cu ea la Hotel Beijing și o să iei bani mai mulți.

— E a noastră. Altfel cum ai fi devenit nevestica mea? Te învăț carte de vreo doi ani și nu-ți recunoști nici numele.

— Cine să recunoască semnele astea! Și să nu-mi mai zici nevastă! Nu-mi place. Cine a scris invitația?

— Eu. Azi dimineață au venit polițiștii și au făcut controlul populației. Spun că s-au înmulțit nelegiuirile și, ca să țină oamenii în frîu, fiecare familie trebuie să raporteze din cine e formată. Bătrînul Wu m-a sfătuit să ne trecem împreună, să scăpăm de cine mai știe ce necazuri. Pe urmă am completat invitația asta, care rămăsese nevîndută. Am adăugat și cînd a avut loc fericitul eveniment, anul Xinwei. ***

— Ce tot spui? Care an Xinwei? Ne cunoșteam noi atunci? Ai luat-o razna. Noi n-am adus ofrande Cerului și Pămîntului, după datină, n-am băut laolaltă paharul comun al împreunării și prin urmare nu sîntem o familie.

Piersică de Primăvară a vorbit calm, deși nu era deloc împăcată cu o atare situație. Și-a pus un pantalon de doc

---

* În casele nevoiașe, fără instalație sanitară, baia se făcea prin frecarea corpului cu un prosopel înmuiat din cînd în cînd în ligheanul cu apă.

** Culoare preferată pentru anunțarea căsătoriilor, în tradiție unirea dragonului cu phoenixul.

*** Vechile calendare chinezești notau anii din împerecherea celor zece tulpini ale cerului și douăsprezece ramuri ale pămîntului, care formau un ciclu vast de o sută douăzeci de ani, repetat de la începuturile istoriei pînă în zilele noastre.

albastru, în partea de sus fiind îmbrăcată cu o bluză albă. Chipul nefardat lăsa să se vadă frumusețea ei proaspătă, naturală. Dacă ar fi fost vorba să se mărite, pețitorul tocmit să-i caute partener ar fi spus că e o văduvă de douăzeci și trei, douăzeci și patru de ani și ar fi prețuit-o la pe puțin o sută optzeci.

— Ai luat-o razna, a revenit ea, desfăcînd invitația. Care dragon și care phoenix ? Să mîncăm brioșele prăjite.

A săltat ochiul de la sobă și a aruncat invitația în foc, apoi s-a dus și s-a așezat la masă.

— De ars, ai ars-o, a replicat Xianggao, dar polițiștii ne-au înregistrat ca o familie alcătuită din două guri. Dacă mă controlează vreodată, o să le spun că invitația de nuntă am pierdut-o în timpul refugiului. Oricum, de azi o să-ți zic nevastă. Vrei, nu vrei, așa o să-ți zic, martori îi am pe bătrînul Wu și pe polițiști. Nevastă ! Nevestico ! Mîine îți iau o pălărie nouă, că verighetă nu-mi dă mîna să-ți cumpăr.

— Dacă-mi mai zici așa, mă înfurii !

— Ți-e gîndul tot la Li Mao, s-a bosumflat Xianggao, de parcă n-ar fi fost cîtuși de puțin vesel doar o clipă mai înainte. A spus-o mai mult ca pentru el, dar femeia l-a auzit.

— Mă gîndesc la el ? Am fost soț și soție o singură noapte și pe urmă nici că ne-am mai văzut patru-cinci ani la rînd. Cum m-aș mai putea gîndi la el ? s-a explicat Piersică de Primăvară.

Îi povestise odată cum fusese cu nunta ei. Nici nu intrase bine lectica aducînd proaspăta mireasă pe poarta casei soțului, oaspeții încă nu se așezaseră, cînd a sosit vestea ca trăsnetul că în sat au intrat soldații, să recruteze oameni pentru săpat tranșee și alte corvoade. Speriați, nuntașii au fugit care încotro. Tînăra pereche și-a strîns cîteva lucruri într-o boccea și a luat-o după ceilalți săteni. Au mers împreună o zi și-o noapte. În a doua seară, cineva a strigat : „Ascundeți-vă, ne-au găsit !“ S-a ascuns fiecare unde și cum a putut și n-au mai știut unul de altul. Cînd s-a făcut ziuă, lipseau vreo zece inși din grupul lor, printre care și Li Mao.

— Cred că au pus soldații mîna pe el. Și poate s-o fi prăpădit de mult. Dar ajunge, n-are rost să-l mai pomenim, a încheiat ea.

A prăjit bine brioșele și le-a pus pe masă. Xianggao fiersese un dovlecel și s-au apucat să mănînce în tăcere. După masă, au ieșit ca de obicei afară, sub umbrarul vrejului, tăifăsuind în voie. Stelele licăreau printre frunzele bostanului. Vîntul răcoros abătea luminile cerului peste ei, de parcă stelele le-ar fi căzut în palmă. Tuberozele revărsau înspre ei parfumul lor pătrunzător.

— Ce mireasmă plăcută ! a spus Xianggao, rupînd o floare și agățîndu-i-o ei în păr.

— Nu-mi distruge florile ! Nu mai sînt fată, să port flori în plete ! a zis ea, luînd floarea în mînă ; apoi a mirosit-o și a pus-o alături.

— De ce-ai venit tîrziu ?

— Azi am avut o zi bună ! Tocmai veneam spre casă, cînd am văzut un gunoier cu tonola plină cu hîrtii. L-am întrebat de unde le are și mi-a răspuns că de la Poarta Shen Wu. Erau în tonolă grămezi de hîrtie colorată în roșu și galben. „Nu vinzi ?“ l-am întrebat iar. „Dacă vrei, îți dau“. Privește la sulul acela de sub geam, am dat un *yuan* pe el. Mîine, la lumină, o să vedem dacă face banii.

— Lucrurile din Palatul Imperial sînt fără greș. Mi-e mai teamă de hîrtia din școli ori de la băncile străine. E mai grea, urît mirositoare și nu neapărat face banii. Oricînd te poți înșela.

— În ultimii ani, prăvăliile împachetează marfa în hîrtie străină. De-aia umblă și oamenii și citesc ziarele alea străine. Dar e prea grea și nu cîștigi mai nimic de pe urma ei.

— Prea mulți oameni se înghesuie să citească ziarele străine și cînd, necînd or să fie amestecați în cine știe ce belele.

— Păi și noi avem de-a face cu hîrtia străină.

— Pînă la urmă o să se adauge la orișice cuvîntul „străin“. O să se zică : ricșă străină, măgar străin și cămilă străină !

Xianggao a făcut-o să rîdă.

— Vezi-ți mai degrabă de tine. Dacă ai avea bani, te-ai apuca și tu să le citești cărțile și te pomenești că ai lua o străină de nevastă.

— Cerul mi-e martor că n-am cum să mă îmbogățesc. Și chiar de-aș avea norocul, n-aș lua o străină de nevastă. Aș cumpăra niște pămînt la țară și l-am munci amîndoi.

De cînd se băjenise și-și pierduse bărbatul, Piersică de Primăvară nici nu vroia să audă de sat.

— Iar vrei să te întorci în sat? l-a întrebat ea.

— Vorbesc de satul meu, din județul Jin.

— La țară peste tot e la fel. Dacă nu vin soldații, atacă tîlharii, iar dacă nu atacă ei, dau iama japonezii. Cine crezi că are de gînd să se mai întoarcă? Eu rămîn aici, la hîrtii. Ne lipsește doar o mînă de ajutor. Dacă am avea pe cineva care să stea acasă și să aleagă hîrtia bună, tu ai putea să vinzi.

— Ucenicesc de trei ani, negustoria asta nu-i lucru ușor. Am învățat cîte ceva, dar nu mi-e de-ajuns. Timbrele, de pildă, unele fac bani mulți, altele nu valorează nimic. La fel scrisorile sau documentele unor oameni mari — nu toate aduc parale. E ceva, aici care-mi scapă. Cît crezi că am luat pe hîrtiile alea ale lui Kang Youwei *, găsite acum cîteva zile? Opt *mao*! zise cu mîndrie, închipuind caracterul opt din degetele mic și arătător ale mîinii drepte, lăsate în jos.

— Așa, da! Ce grozăvie ar fi să cîștigăm zilnic cîte opt *mao*! Mai are rost să te întorci în sat? E ca și cum am căuta necazul cu lumînarea. Glasul plin de bucurie al femeii parcă era viers de privighetoare! A continuat: Și azi cred că ți-am adus ceva de preț. Lumea zice că o să ne vină și mîine hîrtie bună. Omul ăla mi-a spus să-l aștept mîine în zori la Poarta din Spate. De două zile, lucrurile din Palat sînt împachetate și cărate în sud și le rămîne o grămadă de hîrtie veche. La Poarta Chinei Răsăritene am văzut cu ochii mei maldăre de hîrtie...

---

* Kang Youwei (1858—1927) este promotorul mișcării reformiste din China de la sfîrșitul secolului al XIX-lea.

Au sporovăit destul, pînă la al doilea *geng* din noapte. Întîi ea s-a ridicat, îndreptîndu-şi spinarea înţepenită.

— Sînt obosită, a zis. Mă duc să mă odihnesc.

Xianggao a intrat după ea în casă. Sub fereastră se afla un cuptor de pămînt destul de larg, suficient să încapă pe el doi-trei oameni. La lumina firavă a candelei, se distingeau cele două desene lipite pe pereţi: lupta celor opt nemuritori cu vrăbiile şi o reclamă pentru ţigări, cu textul: „Tot ea e mai grozavă!" Fără pălăria ei ponosită şi îmbrăcată nu cu rochiile cusute la Shanghai, ci într-un *qibao* * luată din bazarul de la Podul Cerului, Piersică de Primăvară arăta cam la fel cu manechinul „Tot ea e mai grozavă". Xianggao îi spunea mereu că e chiar poza ei acolo.

Femeia a urcat pe cuptor, s-a dezbrăcat şi a tras un ţol pe ea, întinzîndu-se. Xianggao obişnuia s-o maseze pe spate şi pe picioare. După alergătura de peste zi, se mai relaxa puţin. Şi de data aceasta, răsufla uşor, ca după o mîngîiere.

— Culcă-te, Xianggao, a îngînat într-un tîrziu, aproape adormită. Nu pierde vremea. Mîine ne sculăm de noapte.

Femeia a strănutat uşor. Xianggao a stins opaiţul.

În zori, îi dădeau să mănînce bătrînului canar care se zbătea să iasă din colivie şi apoi fiecare pleca după treburile sale.

În ziua aceea, trecînd de Wupao, femeia a auzit un puternic răpăit de tobe. A ieşit, cu hîrtia în spinare, să vadă ce e, luînd-o spre Podul de Piatră. La o răspîntie, s-a auzit strigată pe numele mic.

— Piersică de Primăvară!

Numai Xianggao o striga pe numele mic şi atît de rar, încît aproape îl uitase.

— Nu mă mai cunoşti, Piersică de Primăvară?

A întors capul şi a văzut un cerşetor stînd chircit la marginea străzii. Avea o barbă mare şi vocea spartă îi venea parcă de undeva, dintr-un hău. Era olog şi nu se

---

* Rochie tradiţională, închisă pe gît, puţin evazată de la coapse în jos şi despicată pe una din părţi pînă la genunchi.

putea ridica. Avea pe el un veston militar de culoare gri, fără nasturi şi o şapcă terfelită, fără cozoroc.

Piersică de Primăvară l-a privit în tăcere.

— Piersică de Primăvară, sînt eu, Li Mao!

S-a tîrît pînă în preajma ei şi lacrimile îi şiroiau peste barba năpădită de praful drumului. Inima femeii îi bătea să-i sară din piept; multă vreme ea n-a fost în stare să scoată nici o vorbă.

— Ai ajuns cerşetor, frate Mao? Cum ţi-ai pierdut picioarele? a îngăimat într-un tîrziu.

— Ar fi multe de spus. Tu de cînd eşti aici? Ce vinzi?

— Să vînd? Strîng hîrtii, asta fac. ...Hai acasă, şi-om discuta de toate.

A închiriat un cărucior-platformă, l-a sprijinit pe Li Mao să urce, a pus hîrtia în spate şi ea a luat-o în urma căruţului. Lîngă zidul Porţii Triumful Virtuţii, ricşarul a ajutat-o să-l dea jos pe olog. Pe colţ, la *hutong*, bătrînul Wu îşi vedea de-ale lui.

— Te-ai întors devreme, vecină! Merge bine negoţul.

— Mi-au venit rubedeniile de la ţară, a spus.

Li Mao semăna cu un căţeluş: lăsa palmele pe pămînt, pentru a-şi putea tîrî picioarele. Femeia a scos cheia din buzunar, a deschis uşa, făcîndu-i semn să intre. A scos o haină de-a lui Xianggao şi a pregătit tot ceea ce Xianggao îi punea la îndemînă zilnic ei: s-a dus la fîntînă şi a adus două găleţi de apă, a umplut ligheanul şi l-a îndemnat pe bărbat să se spele. După primul spălat, i-a mai turnat o dată, pentru a-şi limpezi faţa. L-a urcat apoi pe cuptor şi ea a mers în camera din faţă să se spele şi ea.

— E foarte curat la tine, Piersică de Primăvară. Stai singură?

— Stau cu un flăcău, a venit răspunsul numaidecît.

— Faceţi negoţ?

— Nu ţi-am spus că strîng hîrtii?

— Hîrtii vechi? Cît cîştigaţi pe zi?

— Întîi spune ce-i cu tine, lasă-mă pe mine!

Piersică de Primăvară a azvîrlit apa în curte şi a intrat în casă, aşezîndu-se în faţa lui Li Mao.

Li Mao a început să-şi deşire povestea întîmplărilor sale.

— Mi-e greu, Piersică de Primăvară, să-ţi spun de-a fir a păr. În linii mari, s-a întîmplat cam aşa:

În noaptea aia, după ce te-am pierdut, în ura mea grozavă m-am repezit la soldaţi, am pus mîna pe o puşcă şi am împuşcat doi dintre ei. Pe urmă am dat bir cu fugiţii. Am reuşit să scap. M-am pomenit prin oraşul Shenyang şi acolo tocmai înrolau soldaţi. M-am dus cu ei. Am stat în armată trei ani, pînă a răzbit şi la mine vestea că satul nostru a fost ras de pe faţa pămîntului. Mă tot gîndeam în mîna cui o fi căzut actul nostru de proprietate. Cînd am fugit, am uitat să-l luăm cu noi. De aceea, nici nu-mi venea să mă întorc în sat. Dacă mă eliberam, banii pe care mi i-ar fi dat nu mi-ar fi fost suficienţi.

Mă ţinea numai gîndul la soldă, că n-aveam eu nădejde să rămîn în armată şi să mă ridice în grad. Dar asta mi-a fost soarta: pe la sfîrşitul anului trecut, comandantul de regiment a dat aşa un ordin cum că cine bagă nouă gloanţe la rînd în inima ţintei o să primească lună de lună solda dublă şi o să fie făcut curier. N-a băgat nimeni mai mult de patru gloanţe, dar eu am exersat şi am tras de nouă ori chiar în cercul roşu din mijloc şi cum îmi mai rămăsese un glonte, l-am băgat şi pe ăla. Mă aranjasem, mi-am umflat pieptul, cu arma aliniată ţeapăn la picior. Eram în culmea fericirii! Comandantul m-a chemat la el şi eu nu mă aşteptam decît să nu mă mai slăbească din laude. Dar el s-a înroşit deodată la faţă şi mi-a zis că sînt spion şi că mă omoară! Zicea că altfel n-aş fi tras aşa de bine! S-au rugat de el şefii de grupă şi de pluton, au garantat ei pentru mine şi de-abia s-a învoit să nu mă omoare, însă m-a retrogradat, n-a îngăduit nici măcar să fiu ajutor de soldat. Spunea că la război, în iureşul luptei, un ochitor bun ca mine îi poate ataca pe la spate pe comandanţi. Nimeni n-a mai zis nimic şi m-au sfătuit să mă duc unde oi vedea cu ochii, numai acolo să nu mai rămîn.

La puţin timp după plecarea mea, japonezii au intrat în Shenyang. S-a auzit despre comandantul ăla că s-a predat printre primii, cu tot regimentul său. Faptul m-a înverşunat şi mai tare şi mă gîndeam cum aş face să

dau ochii cu slugoiul ăla nevrednic. Am intrat în armata de voluntari și am luptat cîteva luni prin împrejurimile orașelor. Atacam și apoi ne retrăgeam, hărțuind dușmanul. Luna trecută am dus lupte la nord de Pinggu. Am plecat patrulă, am întîlnit inamicul și am fost rănit la amîndouă picioarele. M-am pus la adăpost sub un bolovan și am tras de acolo în ei, omorînd cîțiva. Cînd n-am mai putut, am aruncat pușca și m-am tîrît pe o potecă, printre recolte. Am așteptat o zi, două, dar nici că am văzut Crucea Roșie. Rănile mă dureau tot mai tare. Mi-era foame, mi-era sete și nu mai eram în stare să mă mișc. Așteptam să mor. Pînă la urmă a trecut o mașină prin apropiere. M-au luat și m-au dus la spitalul de campanie. Nici nu m-au băgat în seamă, m-au urcat în altă mașină și m-au trimis la spitalul din spatele frontului. Trecuseră trei zile și doctorul a zis că îmi copseseră rănile. Trebuia să-mi reteze din coapse picioarele. Am stat în spital o lună și ceva. M-am vindecat, dar nu mai aveam picioare. Ce să fac, îmi ziceam, fără rude, fără nici un ajutor? În sat nu mai am ce căuta, cum o să lucrez ogorul? M-am rugat de ei să mă țină în spital, să-mi dea ceva de făcut. Doctorul mi-a tăiat-o însă, zicînd că spitalul vindecă oamenii, nu-i ține ca la azil. N-am avut încotro, am ieșit de la ei și m-am apucat să cerșesc. Azi este a treia zi. Mă gîndeam că dacă o să o țin tot așa, pînă la urmă o să mă spînzur.

Ascultîndu-l cu sufletul la gură, Piersică de Primăvară nici nu și-a dat seama cînd i s-au înroșit ochii. A rămas tăcută.

Li Mao și-a șters fruntea de sudoare. A băut niște apă.

— Dar tu, Piersică de Primăvară? E cam înghesuit aici la tine, dar n-o duci prea rău.

— Cine n-o duce rău? E mult amar, dar trebuie să trăiesc. Poți să nu auzi rîsul, batjocura oamenilor? Fac de cîțiva ani munca asta: strîng hîrtie și o schimb pe becuri. Lucrez împreună cu un flăcău, pe nume Liu. Aș putea zice că izbutim să o scoatem la capăt.

— Locuiți amîndoi aici?

— Da. Dormim sus, pe cuptor, se grăbi cu răspunsul, de parcă avea de mult pregătită această mărturisire.

— Înseamnă că v-ați luat?

— Nu tocmai. Trăim împreună.

— Păi, te mai socotești nevasta mea?

— Nu, nu sînt nevasta nimănui.

Li Mao se secătuise. Nu știa ce ar mai putea să spună. Se uita fix în pămînt, nu pentru a vedea ceva, ci fiindcă nu îndrăznea să-și privească nevasta în ochi.

— Atunci, cineva care m-ar zări aici ar putea să zică în glumă că eu sînt un ibovnic, a rostit gutural.

— Ibovnic? Femeia a roșit puțin, dar atitudinea îi rămăsese la fel de dreaptă. Cei cu bani și cu vază, s-a explicat ea, se tem de asemenea treburi. Dar tu? Cine te cunoaște? Trăiești sau mori, iubit sau nu, ce însemnătate are? Acum stau pe picioarele mele și faptele mele nu te pot rușina pe tine.

— La urma urmei sîntem o familie. Vorba veche — „O noapte soț și soție e de-ajuns pentru o sută de zile"...

— O sută sau nici o sută, eu nu știu, a venit răspunsul. Dacă am socoti așa, au trecut de vreo zece ori peatîtea. În patru-cinci ani, nu știu cum am scos-o la capăt și cred că nici ție nu ți-a trecut prin cap că o să ne mai vedem. Singură pe lume, aveam nevoie de un sprijin pentru a nu muri. Am trăit împreună în anii ăștia; ție ți-o fi mai bine să-i zicem dragoste din milă. Azi te-am adus aici gîndindu-mă că sîntem consăteni și că părinții noștri s-au avut bine. Poate judeci că îți sînt soție, dar eu una nu mă mai consider așa. Putem să mergem și la judecată, dar nu cred că o să cîștigi!

Li Mao tot scormonea în brîu, de parcă ar fi căutat ceva, apoi a încetat. Rămăsese cu privirea ațintită la Piersică de Primăvară și în cele din urmă și-a scos mîna de la brîu. Tăcea. Piersică de Primăvară plîngea. Umbra se mutase alunecînd ușor, pe nesimțite.

— Bine, Piersică de Primăvară. Ești stăpînă pe tine. Schilod cum sînt, chiar de-ai veni tu la mine, n-am cum să te întrețin, a rostit el aceste vorbe înțelepte.

— Nu vin la tine nu din pricină că ești schilod. Dar nu pot să-i dau nici lui cu piciorul. Să trăim aici, laolaltă, fără să ne mai gîndim cine pe cine hrănește.

Pe Li Mao îl muncea burta, emițînd un chiorăit foarte subțire.

— Vai de mine, ne-am luat cu vorba și nu te-am întrebat dacă ai mîncat! Trebuie să fii lihnit de foame!

— Dacă ai ceva... mîncăm ce ai în casă. N-am mai pus nimic în gură de ieri seară. Doar am băut apă.

— Merg să cumpăr ceva.

Cînd a ieșit în curte și-a încrucișat pașii cu Xianggao, care era nemaipomenit de bucuros. S-au oprit sub umbrarul vrejului.

— De ce ești așa de vesel? Azi ai venit devreme.

— Am încheiat o afacere pe cinste! În grămada aia de hîrtii adusă de tine aseară am găsit un mănunchi de documente cu ștampila prințului Gaoli. Unul singur valorează pe puțin cincizeci de *yuani*. Avem zece asemenea documente! Am lăsat cîteva spre examinare, să-mi spună cît îmi dau pe ele și pe urmă le scot și pe celelalte. Alte două documente sînt emise la Palatul Luminii Nemărginite, specialiștii spun că ar aparține casei Song *; mi-au dat șaizeci de *yuani* pe unul, dar n-am îndrăznit să vînd. L-am adus să-l vezi și tu. Ia uite... A despăturit pînza albastră în care era înfășurat documentul și a dat la iveală o hîrtie învechită de timp. Acesta este, și a arătat spre caracterele imprimate în capul paginii.

— Dacă n-avea imprimate semnele astea, nu i-aș fi dat importanță, fiindcă hîrtia nu e prea albă. Oare cum de cei care se ocupă de asemenea lucruri nu le cunosc valoarea?

Piersică de Primăvară se uita, dar nu înțelegea unde era valoarea.

— Dacă le știau valoarea, noi mai cîștigam ceva? Xianggao împachetă totul la loc. De-aia spun, nevastă..., a adăugat în glumă.

— Ți-am spus să nu-mi mai zici așa! l-a săgetat cu privirea.

— E bine că te-ai întors și tu repede. Azi ne-a mers bine.

— Am mai adus un sul ca cel de ieri.

— Parcă ziceai că sînt mai multe.

— Pe alealalte le duc la piață și le dau la țărani să împacheteze alunele cu ele.

---

* Dinastia Song (960—1279).

— Lasă, nu-i nimic. Azi am avut noroc, am cîştigat, ca niciodată, mai bine de treizeci de *yuani*. Dacă tot ne-am întors amîndoi, după-masă poate mai dăm o raită pe acolo.

A intrat în casă şi a pus pe masă pachetul cu documentele. Piersică de Primăvară s-a luat după el.

— Nu ţi-am spus, avem musafiri! a spus ea şi a ridicat draperia care separa cele două încăperi. Hai, intră! l-a îndemnat.

Xianggao a intrat şi ea l-a urmat.

— Primul meu bărbat, a spus simplu către Xianggao. Apoi, adresîndu-i-se lui Li Mao : El e omul cu care trăiesc acum.

Cei doi bărbaţi s-au fixat lung, privirile lor încrucişîndu-se. Se lăsase din nou tăcerea şi nici măcar cele două muşte care se odihneau pe geam nu s-au clintit. Aşa au trecut iarăşi cîteva momente.

— Cum te cheamă? a întrebat Xianggao, în virtutea obiceiului.

Tăcerea fusese spartă.

— Merg să aduc ceva de ale gurii. Nici tu n-ai mîncat.

— Am mîncat. Rămîi acasă, mai bine mă duc eu să cumpăr.

— Stai tu cu oaspetele, a spus femeia, împingîndu-l uşor, ca să se aşeze. I-a zîmbit în treacăt şi a ieşit grăbită.

Rămăseseră doar cei doi bărbaţi faţă în faţă. În asemenea situaţie, dacă nu se împrietenesc, adversarii se luptă pe viaţă şi pe moarte. Noroc că au totuşi puterea să îi închipuie pe cei care au fost înaintea lor cu aceleaşi necazuri. Să nu ne gîndim cumva că Li Mao nu se poate bate fiindcă e schilod de picioare. Mai bine să nu uităm faptul că Xianggao a stat patru-cinci ani cu creionul în mînă şi că Li Mao ar putea să-l sugrume. Iar dacă ar avea în mînă o puşcă i-ar fi şi mai uşor. O simplă apăsare de deget şi Xianggao n-ar mai exista.

Li Mao s-a apucat însă să-i spună că tatăl Piersicii de Primăvară era înstărit, avea un hectar de pămînt. Chiar tatăl lui a muncit pentru el. Fata i-a dat-o datorită priceperii lui la trasul cu puşca, făcîndu-şi socoteala că astfel îl leagă de sat şi o să-i apere pe săteni împo-

triva soldaților. Cînd a aflat că a scos el din gură astfel de vorbe, Piersicii de Primăvară nici că-i venea să creadă. Li Mao a repetat și cele spuse mai înainte femeii, insistînd asupra faptului că a căzut pe capul lor, aducîndu-le necazuri.

— O să plec eu, voi sînteți soț și soție, a zis Xianggao, dar purtarea sa dovedea contrariul.

— Nici vorbă! Eu am părăsit-o de mult, acum sînt beteag și n-o pot întreține. Ce rost ar avea? Voi sînteți împreună de cîțiva ani. Eu o să mă duc la azil, am auzit că nu e prea rău.

Pe Xianggao l-a surprins hotărîrea lui. Li Mao fusese la urma urmei soldat și era de neconceput să ajungă la azil.* Și cu toate că în inima lui gîndea într-un fel limpede, gura nu se deschidea să spună ce credea. Oamenii citiți vor înțelege că aici e vorba de o șiretenie ținînd de politețuri.

— Nici gînd să fie așa! a rostit Xianggao. N-aș putea să-i smulg femeia cuiva. Și nici ție nu ți-ar cădea bine să-ți lași altuia femeia.

— Îi dau un înscris că am lăsat-o sau facem un act că ți-am vîndut-o ție.** Cum crezi de cuviință, a insistat Li Mao cu un zîmbet subțire pe buze.

— S-o lași? Dar nu s-a făcut vinovată cu nimic. Iar s-o cumpăr nu pot, fiindcă n-am bani. Banii pe care-i am sînt de fapt munciți de ea.

— N-am nevoie de bani.

— Atunci ce vrei?

— Nimic. Nu vreau nimic.

— Atunci ce rost are să facem actul de vînzare?

— Fiindcă vorba singură n-are nici un temei. Te poți răzgîndi și nu e bine. Să procedăm cum se cuvine.

---

* Armata avea o independență relativ mare, serviciul militar nu era (și nu este nici astăzi) obligatoriu. În comparație cu nivelul de viață al populației, soldații trăiau bine, formau o categorie socială privilegiată.

** *Xiushu*, înscris de negație a scrisorilor, adică de rupere a căsătoriei, act ce putea veni numai din partea soțului și cu care își putea trimite soția înapoi la părinți; în China feudală, pînă la proclamarea R. P. Chineze, soțiile și concubinele se cumpărau de la părinți, de la foștii soți sau de la cei care le întrețineau.

Tocmai atunci s-a întors Piersică de Primăvară cu niște pîinițe coapte, presărate cu susan. Văzîndu-i că tăifăsuiesc, s-a bucurat.

— De la o vreme mă tot gîndeam că ne-ar mai trebui o mînă de ajutor. Ai picat cum nu se poate mai bine, frate Mao! Tu nu poți să mergi și o să rămîi acasă să alegi hîrtia, să o sortezi și să ai grijă de lucruri. Eu aduc marfa, iar Xianggao o vinde. Facem o tovărășie pe cinste.

Li Mao nu prea se lăsa. Mort de foame, a pus mîna pe o pîiniță și a dus-o la gură. N-avea timp de discuții.

— Doi bărbați și o femeie? Cu banii tăi? a întrebat nedumerit Xianggao.

— Nu-ți convine? a replicat femeia.

— Nu, nu. Nu asta am vrut să spun. Xianggao ar fi avut el să zică multe, dar nu izbutea.

— Ce-aș putea eu să fac? Să stau acasă ziulica întreagă? s-a arătat și Li Mao neîncrezător, mergînd pe drumul început de Xianggao.

— Vedeți-vă de treabă, știu eu ce spun!

Xinggao și-a umezit buzele cu limba, înghițind în sec. Li Mao mînca și se uita la Piersică de Primăvară, așteptînd să afle ce avea de gînd.

Scormonitul după hîrtii e o treabă femeiască. În sinea ei, femeia stabilise deja că Li Mao va sta acasă și va dezlipi timbrele de pe plicuri și etichetele de pe cutiile de țigări; era o treabă pentru care nu se cerea altceva decît mîini și ochi. Socotise: dacă scoate zilnic peste o sută de etichete, Li Mao ar avea mîncarea asigurată. Timbre se găsesc mai greu, dar și două sau trei pe zi ar fi bune. Țigările străine se vînd cam zece mii de pachete pe zi și unu la sută le adună ea, ceea ce nu-i de colo. În ce-l privește pe Xianggao, o să caute documente, acte cu semnături, pe care o să le vîndă bine. A început să se priceapă, nu mai are nevoie de îndrumare ca un începător oarecare. Ea ar munci cel mai din greu, zi de zi, chiar pe vînt și pe frig, numai pe ploaie n-ar ieși la scormonit în gunoaie. Pe vreme rea are chiar mai mult spor, fiindcă puțini se încumetau să plece de acasă.

S-a uitat la soare; încă nu se făcuse ora două. A mers în camera din față și și-a pus pălăria pe cap.

— Mă duc să aflu dacă or să mai arunce ceva de la Palat, i s-a adresat ea lui Xianggao. Tu rămîi cu el. Mai vorbim deseară, cînd mă întorc.

Xianggao a lăsat-o în voia ei; n-avea cum să o rețină.

Cîteva zile au trecut pe nesimțite. Dormeau împreună pe cuptor, cu toate că nu era prea comod. Celula socială bazată pe regimul cu mai mulți soți nu putea să dureze prea mult. Una din cauze era că oamenii de rînd nu pot să-și îndepărteze din cap ideea autorității inițiale, indivizibile a soțului. Acest gînd dă curs anumitor obișnuințe și conduite morale. La drept vorbind, obișnuințele sînt păstrate tocmai de către cei care susțin înverșunat o idee și de către impilatori. Cît despre cei care trăiesc prin propriile strădanii, ei nu pot să aprecieze asemenea lucruri. Să luăm cazul Piersicii de Primăvară. Ea nu este nici în situația de soție, nici de soră; nu se poate duce la seratele dansante din Corpul Diplomatic. Și nici nu are cum să fie eroina încununată a cine știe ce festivități solemne. Nimeni nu îi critică purtarea și nimeni nu se interesează de ea, iar de s-ar găsi cineva, nu ar fi cîtuși de puțin zguduit de durerea ei. Singurii care ar putea fi preocupați, ar fi doar polițiștii, dar ei pot fi ușor potoliți. Cei doi bărbați? Xianggao învățase ceva carte și deprinsese destul de confuz morala transmisă din moși-strămoși. Dincolo de unele crîmpeie de gînduri fixe, era și el aidoma femeii. Însă de cînd începuseră traiul în comun, viața lui depindea numai de Piersică de Primăvară. Vorbele femeii îi intrau bine în cap și le asculta fără să se abată de la ele, avînd de pe urma lor numai foloase. Piersică de Primăvară îi spunea să nu fie gelos și el se lepădase pînă și de cea mai mică sămînță a geloziei. Dar Li Mao? Piersică de Primăvară și Xianggao îl acceptaseră o zi, două și puteau să-l considere rubedenia lor. Lui îi era de ajuns. Militarii își pierd nu o dată soțiile. Iar pentru el greul era mai presus de situația de familie în care se găsea.

Și deși Xianggao nu era gelos, între cei doi bărbați apăreau deseori momente de neliniște.

Zăpușeala nu scăzuse deloc și Piersică de Primăvară și Xianggao nu erau ei oamenii care să meargă la munte

sau la mare, ca unii orășeni; ei alergau zilnic după hrană. Acasă, Li Mao își însușise deja o anumită dexteritate pentru asemenea muncă, ajungînd să știe care hîrtii trebuie să meargă la Templul Dintre Sălcii sau la Templul Liniștii Cerești pentru ars și care să fie oprite pentru a fi cercetate de Xianggao.

Ca și pînă acum, Xianggao o slujea cu devotament pe Piersică de Primăvară, cînd ea se întorcea acasă.

În seara aceea, la un ceas destul de tîrziu, aflîndu-se în camera din față, Piersică de Primăvară a simțit mirosul înțepător al fumului făcut împotriva gîngăniilor.

— Să ardem mai multe bețișoare de santal, i-a strigat lui Xianggao, care stătea sub vrej, altfel or să tabere țînțarii pe noi.

Pînă să răspundă Xianggao, a intrat în vorbă Li Mao:

— Nu e contra țînțarilor, ci a zăpușelii, să mai împrospăteze aerul. Mă gîndesc să dorm afară. În casă e zăpușeala prea mare și e greu pentru trei oameni.

— Și ce e cu anunțul ăsta roșu de pe masă? Femeia l-a ridicat și s-a uitat la el.

— Ne-am vorbit astăzi. Te întorci la fratele Liu Xianggao. Acela e actul de vînzare, a venit răspunsul din casă, de pe cuptor.

— V-ați vorbit ce să faceți cu mine! Dar eu nu mă iau după voi. Femeia a strîns cartonul și a intrat în cameră cu el. Cine a pus asta la cale?

— Ne-am gîndit amîndoi. Altfel aș fi suferit și eu și el.

— Orice am face, una e bună: să nu vă mai treacă prin minte că sîntem soț și soție. Ne-am înțeles?

A rupt cartonul în bucățele, aprigă:

— Cu cît m-ai vîndut?

— Am scris cîteva zeci de *yuani*, de formă. Te-am dat gratis. Fără cîștig.

— Vrei cîștig neguțîndu-ți nevasta? Piersică de Primăvară a ieșit în curte, adresîndu-se lui Xianggao: Acum ai bani, poți să-ți iei o nevastă, dacă ai nevoie...

— Nu o lua așa! Nu o lua așa, a repetat Xianggao. Tu n-ai cum să înțelegi. Dar de vreo două zile mă iau oamenii în rîs.

— Pentru ce?

— Își bat joc de mine... Îi venea greu să vorbească. De fapt el n-avea prejudecăți și făcea în totul după capul Piersicii de Primăvară. Nu înțelegea ce forță mai era și aceasta. În spatele ei, se gîndea întorcînd lucrurile pe toate fețele, dar de cum o vedea, parcă o întîlnea pe Împărăteasa Cerului Vestic și lege era pentru el orice hotărîre a ei.

— Mda, la urma urmei ai învățat și tu două zile carte și te-ai moleșit, ți-e frică de oameni, de glumele lor!

De cînd e lumea, nu învățătura înțelepților a guvernat cu adevărat oamenii, ci biciul și sudalma. Obișnuințele sînt altoite în carne, cu ocara. Dar în inima Piersicii de Primăvară se părea că este înrădăcinat principiul „dinte pentru dinte" și „ochi pentru ochi". Nu se număra ea printre cei slabi; nu bătea și nu înjura pe nimeni, dar nici nu suporta loviturile sau batjocura cuiva. Să-i ascultăm lecția morală pe care i-o dă lui Xianggao și vom afla aceste adevăruri despre ea.

— Dacă oamenii își rîd de tine, tu nu poți să dai în ei? Ce vlagă ai în tine? Nimeni n-are de ce și pentru ce să-și vîre nasul în treburile noastre.

Xianggao a rămas mut.

— Să nu mai vorbim despre asta! Vom trăi aici împreună. De ce să nu fie bine?

S-a lăsat o tăcere grea. După ce au mîncat, Xianggao și Piersică de Primăvară au stat ca și în alte dăți pe banca de sub vrejul bostanului, dar nu și-au mai spus nimic. Nici măcar de ale negoțului.

Li Mao a chemat-o pe femeie în cameră, sfătuind-o din nou să se întoarcă la Xianggao. I-a explicat că n-are cum să știe inima bărbatului și că nimeni nu vrea să ia soția altuia și să-și facă din asta o faimă proastă. A scos de la brîu un alt carton roșu, a cărui culoare se întunecase puțin din pricina căldurii corpului său.

— Am aici invitația noastră anunțînd unirea dragonului cu phoenixul, actul nostru de căsătorie. Am luat-o cu mine cînd ne-am băjenit, o țineam ascunsă în sîn. Ia-o, de acum tot nu mai sîntem o familie.

Piersică de Primăvară a apucat tăcută cartonul, fixînd cu privirea rogojina ponosită de pe cuptor. S-a așezat

şi ea acolo şi aproape fără să-şi dea seama s-a sprijinit de Li Mao.

— Nu pot s-o primesc, frate Mao, te rog s-o păstrezi. Eu sînt încă soţia ta. „O noapte soţ şi soţie e de-ajuns pentru o sută de zile". N-am inima să fac ce nu se cuvine. M-aş mai socoti om dacă ţi-aş da cu piciorul fiindcă nu mai eşti în stare să mergi şi să munceşti ?

A lăsat cartonul jos, pe cuptor.

Li Mao a ascultat-o, mişcat.

— Am văzut că-ţi place de el, a spus în şoaptă. E mai bine să trăieşti cu el. Pe urmă, om mai vedea. Dacă facem rost de bani, mă poţi trimite în sat, sau la un azil.

— Taci, a şoptit Piersică de Primăvară. Am trăit anii ăştia cu el şi ne-am avut amîndoi bine şi nici nu ne-a mers rău. Dacă pleacă, o să-mi pară rău. Să-l chemăm înăuntru, să vedem el ce zice. Frate Xiang ! Frate Xiang ! a strigat ea. Nici un răspuns. A ieşit să vadă ce s-a întîmplat cu el şi a văzut că Xianggao nu se mai afla în curte. Era pentru prima dată cînd pleca seara de acasă. A şovăit puţin, apoi a strigat către casă : Mă duc după el !

Se gîndea că Xianggao nu putea să meargă cine ştie unde. S-a dus pînă la intrarea în *hutong* şi l-a întrebat pe bătrînul Wu. Acesta îl văzuse luînd-o spre bulevard. L-a căutat prin locurile unde îşi făcea el negustoria, dar n-a dat de el. Oamenii se pierd uşor, ochii dacă nu se văd degeaba umbli după ei, că numai ei ştiu pe unde îşi sticlesc luminile. S-a întors acasă după miezul nopţii, dezamăgită. Opaiţul era stins.

— Dormi ? Fratele Xiang s-a întors ?

A intrat în casă, a căutat chibriturile şi a aprins lampa. S-a uitat spre cuptor şi l-a zărit pe Li Mao atîrnat de pervazul ferestrei ; se folosise de cureaua pantalonilor. Deşi inima ei nu putea rezista groazei pe care ar fi simţit-o orice femeie, a mai avut totuşi curajul să se urce în grabă pe cuptor şi să-l desfacă de acolo. Din fericire gestul lui se petrecuse nu cu mult timp înainte, astfel că nu a mai fost nevoie ca Piersică de Primăvară să-i alarmeze şi pe vecini ; sub ochii ei, el şi-a revenit treptat.

Te omori pentru a proba celorlalţi curăţenia sentimen-

telor tale. Dacă Li Mao ar fi avut cele două picioare, n-ar fi fost cazul să recurgă la această cale. De două-trei zile își dăduse seama că nu mai are nici o șansă, decît să se omoare și s-o lase pe femeie să-și trăiască viața. Pe de altă parte, Piersică de Primăvară, cu toate că nu îl iubea, îl prețuia nemăsurat de mult. Aflîndu-l într-o atare situație, i-a spus atîtea cuvinte duioase, de mîngîiere, pînă ce s-a luminat de ziuă. El a adormit în cele din urmă, iar ea s-a dat jos de pe cuptor. A cules de pe jos cîteva fărîme de hîrtie și și-a dat seama că nu erau altceva decît rămășițele invitației lor roșii privind uniunea dragonului cu phoenixul, act pe care Li Mao vroise să i-l înapoieze. Și-a făcut atîta inimă rea că nu a ieșit din casă toată ziua.

În aceeași seară, stătea cu Li Mao pe cuptor.

— De ce plîngi? l-a întrebat femeia, văzîndu-i lacrimile șiroindu-i pe piept.

— Îmi pare rău pentru tine. Ce-aș putea să îndrept?

— Nimeni n-a zis de ce ai venit.

— El a plecat, eu sînt beteag...

— De ce vorbești așa? O să se întoarcă el.

— Îl aștept.

A mai trecut o zi. Piersică de Primăvară s-a sculat, a rupt doi dovlecei să facă mîncare, a prăjit o lipie și au început amîndoi să mănînce.

Apoi și-a pus pălăria cu borurile rupte și a luat hîrtia în spinare.

— Azi nu ești în apele tale, i-a strigat Li Mao pe fereastră. Mai bine rămîi acasă.

— Acasă fierb și mai și.

A ieșit încet pe poartă. O atrăgea munca și așa, cu inima cernită. Femeile Chinei înțeleg parcă numai viața, nu și iubirea; ele dau atenție curgerii vieții, pe cînd iubirea clocotește surd în inimile lor. Au și dreptate: iubirea e numai un simțămînt, iar viața e realitate. Să stai toată ziua tolănit într-un cort de aur sau într-o poiană și să înșiri vorbe dulci de iubire este basmul pe care îl știm despre împărați sau președinți de republică. Piersică de Primăvară nu era fiică de împărat și pentru ea nu însemna mare lucru acest mister ignorat, înăbușit în ea.

A dat un colț, apoi altul. Femeia aceasta închisă în sine cără o greutate fără de măsură, pe un drum nesfîrșit. Din cînd în cînd striga : „Dau becuri pe hîrtie folosită !“ Din loc în loc culegea și ziare vechi de pe marginea drumului. Și deși schimbul era de două cutii pentru un bec, ea era aceea care ajunsese să ofere și cinci. Ziua aceea a trecut-o bezmetică, nici că știa cum, și s-a întors acasă după scăpătat. În poartă a văzut afișată lista locatarilor — Liu Xianggao și soția sa, și lucrul acesta a amărît-o și mai tare.

Abia a intrat în curte și Xianggao i-a ieșit în întîmpinare. S-a uitat lung la el.

— Te-ai întors..., a îngăimat, restul vorbelor fiind înghițite în suspine și lacrimi.

— Nu sînt în stare să te las, toată viața mea e legată de tine. Ai nevoie de mine, știu bine asta, și nu pot să fiu fără inimă.

În cele două zile cît lipsise, vagabondase pe străzi, neștiind unde ar putea să se ducă. Își simțea picioarele grele, ca niște butuci, și ori pe unde ar fi mers vedea în fața ochilor reclama : „Tot ea e mai grozavă !“ Inima îi bubuia nebună în piept, uitase pînă și de foame.

— Am vorbit cu fratele Li. El e șeful familiei. Eu sînt chiriaș.

Xianggao a ajutat-o ca și altădată să-și pună jos sarcina. I-a șters chiar el lacrimile.

— Dacă ne întoarcem în sat, a adăugat, el va fi șeful și eu numai chiriaș. Iar tu vei fi soția noastră.

Ea nu a zis nimic, a intrat în casă, și-a scos pălăria și și-a făcut baia de fiecare zi.

Mai apoi gîndurile despre munca lor au început iarăși să fie depănate sub umbrarul vrejului de bostan. Au hotărît ca după ce vor vinde toată hîrtia ce le va intra în mînă, de la Palat, Xianggao își va deschide o tarabă în piață și or să se mute toți trei într-o casă ceva mai mare.

Li Mao adormise. Calea Lactee strălucea mai luminoasă.

— Să mergem la culcare, a șoptit femeia.

— Ia-o tu înainte. Vin și eu și te frecționez puțin.

— Nu e nevoie. Azi n-am umblat cine știe ce. Mîine să nu uiți să te duci de cu noapte după treburi. Dacă ne merge bine cîteva zile...

— Am uitat să-ți dau ceva. Cînd m-am înapoiat, tu nu veniseși și am dat o fugă pînă la Podul Cerului și ți-am cumpărat o pălărie cu boruri mari. Ia te uită! I-a arătat-o în întuneric, întinzîndu-i-o.

— Cine-o vede pe întunericul ăsta? Las-o pe mîine!

Casa era cufundată în tăcere. Numai parfumul tuberozelor se răspîndea nestingherit prin aer. Într-un tîrziu s-au făcut auzite șoaptele lor slabe:

— Nevestico!

— Nu-mi place să mă strigi așa! Nu sînt nevasta ta!

1934

YU DAFU*

YU DAFU (1896—1945) este de obîrşie din provincia Zhejiang. Învaţă carte în familie şi dovedeşte o reală predispoziţie pentru poezia chineză clasică. În 1911 pleacă în Japonia, studiază mai întîi la Şcoala superioară nr. 1 din Tokio şi apoi la Secţia de economie a Universităţii imperiale. Împreună cu Guo Moruo şi alţii întemeiază societatea Vara, pregătind faimoasa societate de mai tîrziu — Creaţia, organizată în ţară, în 1922.

Debutul şi-l face în 1921, cu nuvela de mare răsunet *Prăbuşirea*, care a surprins prin bizareria materialului şi tratarea îndrăzneaţă şi l-a impus ca unul dintre cei mai originali şi mai moderni prozatori chinezi. În ţară, Yu Dafu dirijează cele cîteva periodice ale societăţii Creaţia, predă la universităţile din Beijing, Wuhan şi Canton. Continuă să scrie despre lumea celor de jos : *Vînt turbat de primăvară, Felinarul, Oaia rătăcită*, despre cei implicaţi în activitatea revoluţionară : *E o femeie slabă, Goana*, despre abrutizarea militariştilor şi decăderea morală a mediilor înalte *Rîu în toamnă* — lucrări cu un mai accentuat caracter de critică socială.

Aderă, în 1930, la Uniunea Scriitorilor chinezi de stînga, dar nu după mult timp se retrage în Hangzhou, oraşul tradiţional al poeţilor şi pictorilor protestatari prin refuzul de a se mai lăsa implicaţi în viaţa oficială neconformă cu principiile lor intime. Scrierile aparţinînd acestei perioade de recluziune sînt socotite a fi de un interes restrîns, cu un estetism mai pronunţat : *În anotimpul înfloririlor, Călugărul rătăcitor, Flori tîrzii*" etc.

În timpul războiului chino-japonez este din nou cîştigat de evenimente, îndeplineşte unele misiuni, printre care redactarea cotidianului „Planeta" din Singapore, cu sarcina propagării rezistenţei anti-japoneze. În septembrie 1945 este însă prins de poliţia militară japoneză şi ucis mişeleşte. A lăsat şapte volume de proză, comentarii literare, memorii şi foarte multe traduceri din literatura engleză şi cea japoneză.

---

* Se pronunţă Iu Ta-fu.

PRĂBUȘIREA

I

De la un timp se simțea jalnic de singuratic.

Sentimentul de copil precoce îl împinsese într-un tărîm care nu avea nimic comun cu lumea, pusese între el și restul oamenilor o pavăză care se înălța tot mai mult.

Vremea se răcorise bine, prevestind frigul. Cursurile începuseră de aproape două săptămîni. Era în 22 septembrie.

Cerul era albastru curat, fără pic de nor ; soarele rece, mereu altul, își urma calea sa neabătută de la începutul începuturilor. Adia un vînt dinspre miazăzi, aducînd din cînd în cînd o mireasmă plăcută de alcool fermentat. În mînă cu un volum din versurile lui Wordsworth *, tînărul se plimba cu pași domoli printre orezăriile date în pîrg, pe șoseaua sinuoasă, ca un fir alb de mătase. În această cîmpie întinsă, pe care nu se zărea nici țipenie de om, îi răzbăteau totuși pînă la urechi lătraturi de cîine, nedumerindu-l. Ridică ochii din carte și căută ca prin vis în direcția de unde auzea zgomotul, însă într-acolo nu erau de văzut decît o lizieră de pomi și cîteva case, acoperite cu olane ca niște solzi de pește și prevăzute cu coșuri subțiri fantomatice, aidoma unor eșarfe ce unduiau în văzduh.

„Oh, you serene gossamer! You beautiful gossamer!“ ** — exclamă el și sub pleoape îi apărură două lacrimi, fără să înțeleagă nici el de ce.

Privi tîmp vreme îndelungată, pînă îl înfioră ceva răsunînd ușor în spate, ca o răsuflare ; un fir de iarbă de pe marginea șoselei îl trezi din reverie. Cînd întoarse

---

* William Wordsworth, poet romantic englez, reprezentant al „Școlii lakiste“, 1770—1850.

** Oh, voi, senini funigei, minunați funigei ! (În engleză în text).

capul, firul mai tremura încă. O boare blîndă îi mîngîie fața palîdă. În toamna aceasta timpurie, sub acest Ether * pur și transparent, el se simți deodată lipsit cu totul de vlagă și fără nici un rost ca un porțelan spart. I se părea că doarme la sînul mamei duioase, că visează în grădina cu piersici, ori că somnolează pe genunchii iubitei pe o plajă din sudul Europei.

Se uită în jurul lui și i se năzări că toate plantele hohotesc pe seama lui. Privi văzduhul și avu impresia că universul întreg îl aprobă consolator, abia perceptibil, din cap. Fixă cerul o vreme și desluși în profunzimea lui mai multe zeități dănțuind, împodobite cu aripi și purtînd pe umeri arcuri și tolbe cu săgeți. Fără să vrea, deschise gura și se auzi rostind :

— Aici este punctul tău slab. Toată mediocritatea omenirii te invidiază și te ia în derîdere, te ridiculizează. Numai natura nemărginită, soarele acesta rece, necontenit altul, vîntul sfîrșitului de vară, boarea aceasta a începutului de toamnă sînt prietenii tăi, mama ta duioasă ori iubita ta. Nici nu trebuie să te mai întorci în lume, printre băieții și fetișcanele de vîrsta ta. Ar fi bine să rămîi toată viața aici, la sînul naturii eterne, în această cîmpie pură.

Fu copleșit apoi de o mîhnire jalnică, de parcă doruri infinite îi sugrumau pieptul și el nu le putea numi. Lăcrimă și în urmă își lăsă iarăși ochii pe cartea din mînă.

„Behold her, single in the field,
You solitary Highland Lass !
Reaping and singing by herself ;
Stop here, or gently pass !
Alone she cuts, and binds the grain
And singe a melancholy strain :
Oh, listen ! for the vale profound
Is overflowing with the sound". **

---

* Cer, boltă cerească (În engleză în text).
** În engleză în text :

Te uită, numai ea-i pe cîmp,
Mîndruță singură din munți !
Doar ea la seceră cîntînd ;

După ce citi această strofă, întoarse foaia și citi strofa a treia, uitînd cu totul de sine.

„Will no one tell me what she sings ?
Perhaps the plaintive numbers flow
For old, unhappy, far-off things,
And battle long ago :
Or is it some more humble lay,
Familiar matter of today ?
Some natural sorrow, loss, or pain,
That has been and may be again !“ *

Deprinsese de curînd un obicei, anume acela de a nu citi o carte ordonat, de la început pînă la sfîrșit. Proceda așa nu numai cu cărțile mari, de sute de pagini, dar și cu volumele de numai cîteva zeci de pagini, ca *On Nature* ori *Excursion.* ** Cînd deschidea o carte, avea darul de a se emoționa după primele patru-cinci rînduri sau după o pagină-două și ar fi vrut să înghită totul deodată, însă peste trei sau patru pagini era sfîrșit de milă. Inima parcă-i șoptea, vorbind în locul lui :

„Nu se cuvine să citesc dintr-o suflare o asemenea carte rară. E mai bine să mă delectez cu ea pe îndelete. Dacă o termin repede, speranțele mele se frîng și ele, iar eu rămîn deznădăjduit și fără vise. Cum să suport așa ceva ?“

De nu te-oprești, agale treci să mi-o asculți !
Retează spice, face snopi
Și cîntecu-i trist picură-n stropi
Vîlceaua-adîncă răsunînd
De valea revărsată-n cînt.

* În engleză în text :

Afla-voi eu ce cîntă ea ?
Curg poate-n viers tînguitor
Nefericiri ce au fost cîndva
Și bătălii pierite-n nor :
Ori e-o baladă mai prejos,
Acestei vremi duios prinos
Plîngînd tristeți, pierderi și dor
Ce-au fost și-or fi în viitor.

** *Despre natură*, eseul filozofului american Ralph Waldo Emerson (1803—1882) și *Excursia* de Henry David Thoreau, scriitor american (1817—1862).

Dar cu toate că era muncit de astfel de gînduri, în fapt inima sa era demult scîrbită și, în atare împrejurări, punea cartea de o parte, fără să o mai deschidă. Peste cîteva zile sau chiar după numai cîteva ceasuri, cuprins din nou de entuziasm, începea la fel o altă carte. Iar cartea care îl mișcase atît de mult, cu cîteva zile sau cu cîteva ceasuri mai înainte, era inevitabil uitată.

Recită, cu glas puternic, cele două strofe, apoi le traduse în limba chineză.

Traducerea făcută dintr-o suflare îl plictisi și prinse să se ocărască :

„Ce-i asta ? M-am molipsit și eu de boala recitărilor frumoase de la șezători ? Versurile englezești sînt versuri englezești, versurile chinezești sînt versuri chinezești ; cum să le transpui ?“

Acum zîmbi fără să-și dea seama. Se uită iar în jurul său : soarele asfințise deja. La marginea cîmpiei, spre apus, pe linia orizontului, se ridica un munte înalt și prin pîcla întunecată care îl înconjura se cernea o lumină indecisă, nici roșie, nici violetă.

Amuțise privind într-acolo și fu trezit de tusea unui țăran care apăruse pe neașteptate în spatele lui. Întoarse capul, înlocuind surîsul care-i îmbujorase fața cu o expresie tristă, de parcă s-ar fi temut să fie văzut zîmbind.

II

Plictisul îi sporea întruna.

Amfiteatrul facultății i se părea indigest, nu-i stîrnea nici cel mai mic interes. Cînd vremea era frumoasă, se grăbea, cu o carte de literatură sub braț, spre locuri puțin umblate, undeva pe munți sau pe malul rîurilor, gustîndu-și în tihnă izolarea. Singur între pămînt și cer, într-o liniște supremă, el contempla vegetația și vietățile din jur, admira curgerea norilor, asemuindu-se unui nemuritor mîndru și distant ori unui pustnic lepădat de tot ce e lumesc. Uneori întîlnea cîte un țăran și atunci se socotea Zarathustra *, adresîndu-se țăranilor, în gîndul

* În engleză în text.

său, cu chiar vorbele aceluia. Megalomania * și Hypochondria * îi sporeau zi de zi. Cuprins de asemenea stări, nu e de mirare că nu dorea să meargă la cursuri, să se comporte ca un automat și se întîmpla să nu dea pe la colegiu cîte patru-cinci zile în șir.

Alteori, cînd ajungea și la cursuri, i se părea că toți ceilalți îl ignoră. Ajunsese astfel că, oriunde se ducea, își evita colegii, iar ei îi aruncau priviri urîte, lipsite de bunăvoință.

La ore, chiar cînd stătea între colegi se simțea foarte singur, iar acest sentiment era mai greu de suportat decît izolarea propriu-zisă. Colegii săi ascultau încîntați explicațiile profesorilor, în timp ce el rămînea numai fizic în amfiteatru, că altfel gîndurile îi zburau ca fulgerul, peste nemărginite spații.

Cît de plăcut era sunetul clopoțelului! La plecarea profesorilor, colegii sporovăiau și rîdeau gălăgios, distrîndu-se laolaltă, ca vrăbiile în primăvară, numai el de unul singur încrunta sprîncenele și se bosumfla, îngropat parcă în muțenie. De fapt ar fi dorit din inimă să vină colegii și la el și să stea împreună de vorbă, însă aceștia își vedeau de ale lor, ba se împrăștiau ca potîrnichile de cum dădeau cu ochii de fața lui posomorîtă.

„Ei sînt japonezi, îmi sînt dușmani, dar pînă la urmă tot am să mă răzbun eu".

Așa își spunea ori de cîte ori se înfuria, iar după ce se potolea, se ocăra singur:

— Ei sînt japonezi și este normal să nu le pese de tine. Tu îi urăști doar pentru că ei nu vin să te compătimească și, atunci, nu e vina ta?

Unii colegi, bine intenționați, i se adresau cîteodată și cu toate că el, nespus de emoționat, se gîndea să le mărturisească ce îl frămînta, sfîrșea prin a nu rosti nici un cuvînt; în felul acesta, chiar și cei care îi arătau cît de cît înțelegere, erau nevoiți să se îndepărteze de el.

De multe ori, avea impresia că este ținta batjocurii colegilor săi japonezi și brusc i se împurpurau obrajii. Alteori, și cînd discutau aceia lucruri de ale lor, era totuși de ajuns ca unul dintre ei să-i arunce o privire, că

* În engleză în text.

el se și îmbujora iarăși, presupunînd că se vorbește despre el. Distanța dintre el și colegi creștea pe zi ce trecea. Colegii ajunseseră să creadă că lui îi place singurătatea și nimeni nu mai îndrăznea să se apropie de el.

Odată, după ore, și-a luat mapa și a plecat spre hotelul unde locuia, întovărășit de trei colegi, care întîmplător aveau același drum. Cu puțin înainte de a ajunge la hotel, din față li s-au ivit în cale două eleve, îmbrăcate în rochii roșii. De obicei, prin cartierul acela periferic nu prea se vedeau eleve și de aceea răsuflarea lui se precipitase. În momentul întîlnirii, colegii japonezi li s-au adresat fetelor :

— Unde vă duceți ?

— Habar n-avem ! Habar n-avem ! au răspuns fetele, cu glasuri plăcute.

Colegii au izbucnit în rîs, înveseliți la culme și numai el s-a strecurat în hotel, rușinat, ca și cum el ar fi pus întrebarea. În cameră și-a azvîrlit cu putere mapa și s-a trîntit pe pat. Inima îi bătea să se facă fărîme. Și-a masat pieptul, murmurînd :

— You coward fellow, you are too coward ! *

— După ce te rușinezi, mai și regreți. Și dacă regreți, cum de nu ai măcar atîta îndrăzneală în tine ? De ce nu le-ai adresat tu un cuvînt ?

Oh, coward, coward !

Ajuns aici cu mușturuiala, văzu parcă aievea înaintea sa chipurile elevelor. Oh, ochii aceia plini de viață !

Ochii fetelor purtau în ei temeri, dar și bucurie și, la acest gînd, el prinse iarăși să strige :

— Nătărăule ! Nătărăule ! Poate că răspunsul lor n-a fost întîmplător, însă ce legătură are acest lucru cu tine ? Ocheadele lor n-au fost adresate numai și numai celor trei japonezi ? Vai ! Vai ! Ele aflaseră deja, știau că sînt chinez, așa se explică faptul că nu mi-au acordat nici o privire ! Răzbunare ! Răzbunare ! Pînă la urmă eu tot am să mă răzbun !

Lacrimi reci i se rostogoliră pe obrazul fierbinte. Era extrem de mîhnit. În ziua aceea, notă în jurnal :

---

* Lașule, ești prea laș ! (În engleză în text).

„Ce caut în Japonia? De ce am venit aici să cerșesc învățătura? De vreme ce sînt aici, sînt silit să le suport batjocurile. China, ah, China! Cum de nu te întărești tu? Sînt la capătul răbdărilor!

Oare nu sînt minunați munții patriei mele, nu sînt fetele ei flori de primăvară? Ce rost am eu în această insulă?

Că am venit în Japonia, mai treacă-meargă! Dar de ce caut învățătură? Cei care studiază numai cinci luni și apoi se întorc în țară, oare nu se bucură ei pe deplin de liniște și voie bună? Cum să îndur acești cinci-șase ani de studii? Am strîns în mine atîtea amaruri, învățînd în țară străină ani în șir și oare, la întoarcere în patrie, voi fi eu mai brav decît alții?

Dintr-o viață de om, abia șapte-opt ani, la tinerețe, sînt cu adevărat puri și frumoși. Și uite-mă pe mine irosindu-i în țara aceasta nemiloasă. Am douăzeci și unu de ani. Bietul de mine!

Douăzeci și unu de ani.

Douăzeci și unu.

M-am prefăcut deja într-o rocă, fără să fi apucat măcar să înfloresc!

Nu-mi trebuie carte, nu-mi pasă de faimă, am nevoie numai de un suflet care să mă consoleze, care să-mi răcorească inima. O inimă fierbinte, sinceră. Am nevoie de mîngîierea unei asemenea inimi! Îmi trebuie iubirea smulsă din consolare!

Asta cer, iubire!

Dacă s-ar afla o frumoasă, care să-mi înțeleagă deznădejdea, ea poate să-mi ceară pînă și moartea, iar eu am s-o primesc cu drag!

Dacă s-ar găsi o femeie, oricît de urîtă ar fi ea, care să mă iubească însă din tot sufletul, mi-aș da viața pentru ea.

Asta cer, iubirea unei fete!

Cerule, oh, cerule, nu-mi trebuie carte, n-am nevoie de faimă și nici de arginții nefolositori! Dacă poți, trimite-mi o ființă din rai care să-mi aparțină trup și suflet și voi fi fericit!“

III

Era originar dintr-un orășel așezat pe rîul Fuchun, la vreo patru-cinci kilometri de Hangzhou, pe calea apei. Rîul izvora în provincia Anhui și traversa în întregime provincia natală. Avea un curs sinuos, născînd peisaje mirifice, încît un poet din dinastia Tang îl denumise „un rîu ca o pictură". La paisprezece ani, băiatul îi ceruse unui învățat să-i caligrafieze cele cinci cuvinte și agățase tabloul ideogramelor în bibliotecă, fiindcă aceasta dădea spre apa inspiratului rîu. Biblioteca era mică, însă peisajele locului, surprinse de ea în toată rotirea anului o făceau să poată fi asemuită unui cabinet împărătesc. În această încăpere strîmtă și-a petrecut el peste douăsprezece primăveri, pînă cînd a fost trimis la studii în Japonia, împreună cu fratele său mai mare.

Rămăsese orfan de tată încă de la trei ani, însă pe atunci greutățile familiei nu se resimțeau atît de tare. Fratele cel mare absolvise destul de ușor Universitatea W din Japonia, se întorsese în Beijing, obținuse titlul de *jinshi* și fusese repartizat la Ministerul Justiției. După nici doi ani, avusese loc revoluția de la Wuchang. Cam pe atunci, își încheiase și el cursurile la școala primară din județ și în cele din urmă se înscrisese la liceu. Familia se minuna de lipsa lui de fermitate, de nestatornicia lui și îl deplîngea pentru inima-i moale și prea bună ; el însuși se considera altfel decît colegii săi, știindu-se incapabil să învețe strict după un program, în pas cu ceilalți. Tocmai de aceea, de la liceul din K. se mutase după nici o jumătate de an la cel din H., unde apucase să învețe doar trei luni, pînă izbucnise revoluția. Cum școlile fuseseră cu toate închise, n-a avut altă cale decît să se reîntoarcă în mica sa bibliotecă. În primăvara următoare, cînd împlinise șaptesprezece ani, s-a înscris în clasa preparatoare a Universității din H. Universitatea era situată la periferia orașului Hangzhou ; administrată cu banii parlamentarilor americani, era pătrunsă de un spirit special și studenții nu se bucurau de vreo libertate oricît de mică nici atît cît urechile unui ac. În fiece miercuri seara avea loc ora de rugăciuni, duminica era interzisă plecarea în excursii, iar acasă nu se admitea citirea nici unei

alte cărți în afara acelora cu psalmii transpuși în versuri ori cu vechiul și noul testament. Zi de zi, de la ora nouă la nouă și douăzeci de minute trebuia să faci mătănii, altfel erai consemnat. Deși îi plăcea ambianța naturală în care se afla universitatea, în adîncul sufletului său era veșnic nemulțumit, fiind de fel un om care adora libertatea și nu se supunea cu dragă inimă constrîngerilor impuse de superstiție. Spre sfîrșitul semestrului, bucătarul, încurajat de rector, luase obiceiul să lovească studenții. Cei care nu îi admiteau tirania erau pîrîți rectorului, care îi pedepsea aspru. În fața acestei stări de lucruri lipsită de orice rațiune, studentul neconformist se retrase și se refugie acasă, în mica sa bibliotecă salvatoare. Aceasta se întîmpla pe la începutul lunii iunie.

Dar peste alte trei luni, la vremea cînd vîntul toamnei pornise să sufle peste rîul Fuchun și frunzele altădată verzi ale copacilor erau gata să cadă la pămînt, tînărul a luat barca și a coborît pe rîu pînă la Hangzhou. Tocmai atunci, liceul de lîngă Arcul comemorativ de piatră organiza niște clase intercalate, pentru a sistematiza cunoștințele medii ale celor care învățaseră pînă atunci sporadic. El s-a confesat directorului M. Acesta a acceptat să-l admită în grupa celor avansați. Liceul era susținut de biserică, directorul M. fiind un misionar american, și astfel lui nu i-a trebuit prea mult pentru a înțelege că nivelul acestei instituții nu era nici pe departe pe măsura Universității H. La un moment dat s-a certat cu obtuzul director de studii — omul cu pricina terminase ceva mai înainte Universitatea H. — și în primăvara anului următor, tînărul părăsi și această școală. Înțelesese că nici un lăcaș de învățămînt din Hangzhou nu îi este pe plac și se hotărîse să renunțe definitiv la studiul organizat.

Dar chiar în vremea aceea, fratele său cel mare fusese concediat. Muncise pînă atunci la un minister în Beijing și fusese cît se poate de apreciat. Renumit pentru integritatea sa, mai pregătit profesional decît cei mai mulți colegi de ai săi, ajunsese să fie respectat și temut atît de subalterni cît și de superiori. Într-o zi, la recomandarea cuiva, un particular i-a solicitat o angajare, pe care el a refuzat-o categoric; cel care a dat recomandarea a ve-

nit apoi furios și i-a făcut fratelui un scandal monstruos iar la numai cîteva zile acesta din urmă s-a văzut concediat. Atunci și-a găsit un post de magistrat.

Fratele mijlociu urma școala de ofițeri de la Shaoxing; era pătruns de disciplina cazonă, dar cheltuia banii cu nemiluita și îi mai plăcea să și lege prietenii anapoda. Astfel, toți cei trei frați nu izbutiseră pînă în ziua aceea să se realizeze conform dorințelor și gura tîrgului spunea că n-aveau nici un dram de noroc.

Odată întors acasă, tînărul uita de el zile și nopți la rînd, cufundat în lectură, în mica sa bibliotecă. Cărțile achiziționate de bunic și de fratele cel mare deveniseră prietenii săi nedespărțiți, neprețuiți. Jurnalul pe care îl ținea cu meticulozitate consemna zilnic versuri. Uneori compunea povestiri într-o limbă impecabilă. Se creiona pe sine drept un adevărat cavaler, cele două fete ale unei văduve din vecini le preschimbase în domnițe, iar locurile natale le făcuse întru totul domeniile sale. Uneori, cuprins de entuziasm, își traducea singur povestirile în limbi străine. Himerele creșteau pe măsură ce-și făcea jocul și germenii melancoliei începuseră să încolțească de pe acum.

A rămas acasă o jumătate de an. La mijlocul lui iulie a primit o scrisoare de la fratele său cel mare, prin care acesta îl anunța că urma să se deplaseze în Japonia, într-o misiune de studiu și îl invita să îl întovărășească.

A așteptat cu nerăbdare întîlnirea cu fratele său, dar el a venit în sud împreună cu soția abia la sfîrșitul lunii septembrie. Au petrecut în casa părintească o lună încheiată și apoi l-au luat cu ei în Japonia.

Nici după sosirea în Japonia, nu s-a trezit din *The dreams of the romantic age* *, trăind ca într-o stare de transă. A intrat la Școala superioară nr. 1 din Tokio. Împlinise nouăsprezece ani.

La începerea cursurilor, fratele său a primit ordin să se întoarcă în țară. Ca urmare, i-a încredințat unei familii de japonezi și peste cîteva zile a plecat spre patrie, împreună cu soția și fiica proaspăt născută.

---

* Visurile vîrstei romantice (în engleză în text).

Şcoala avea o grupă preparatoare, organizată în mod special pentru studenţii chinezi. Abia după un an de pregătire puteai intra cu drepturi depline în orice institut superior din Japonia. El şi-a însuşit aici limba şi spre sfîrşitul anului, la recomandarea fratelui său de a studia medicina, s-a pregătit şi în acest sens.

La absolvire, cum se zvonea că Facultatea din N. este cea mai modernă, iar oamenii din acele locuri erau renumiţi prin frumuseţea lor naturală, a optat pentru acest oraş.

IV

La douăzeci de ani, în seara zilei de 29 august, a luat trenul din gara centrală a oraşului Tokio, plecînd spre N.

Văzduhul albastru-violet, parcă tivit cu puf de lebădă, era înţesat de stele. Subţire, luna nouă atîrna undeva spre apus, ca sprînceana nerimelată a unei zeiţe. Stătea singur la fereastra unui compartiment de clasa a treia, numărînd în voie luminiţele de pe drum. Dar pe măsură ce trenul înainta în noapte, luminile marelui oraş se topeau în întuneric şi o jale apăsătoare îi năpădea pieptul. Simţea cum ochii i se umpleau de lacrimi.

— Sentimental, too sentimental ! * a şoptit. Şi-a şters ochii şi a încercat să zîmbească. N-ai nici o iubită în Tokio, n-ai lăsat acolo nici o rudă, atunci de ce îţi curg lacrimile ? Să fie părerea de rău pentru timpul trăit acolo ori presentimentul zilelor care vor urma ? Doar tu însuţi spuneai că nu-ţi place oraşul Tokio !

— A fost un an sărac în sentimente, şi-a răspuns singur.

Gîndurile i-au luat-o razna. I-a apărut brusc în minte imaginea puritanilor cînd au atins, la începuturi, noul pămînt.

— Ca şi mine în aceste momente trebuie să se fi simţit şi refugiaţii creştini, părăsindu-şi locurile natale.

Apoi s-a liniştit. A rămas tăcut o vreme, a dat la iveală o vedere, a strecurat-o între paginile unui volum

---

* Sentimental, prea sentimental. (În engleză în text).

de Heine și în cele din urmă a copiat o strofă, completînd vederea pe numele prietenilor din Tokio.

Luna ca sprînceana unei frumoase își schimbase locul pe cer.

S-a apucat să traducă din Heine :

Lebet wohl, ihr glatten Saele,
Glatte Herren, glatte Frauen !
Auf die Berge will ich steigen,
Lachend auf euch niederschauen !
Aus Heines, Buch der Lieder. *

Zgomotul monoton al trenului i-a împăienjenit auzul și doar într-o jumătate de oră a fost împins în lumea visului.

Dimineața, pe la cinci, au început să mijească zorii. Uitîndu-se pe fereastră, a zărit abia o dîră luminoasă, strivită de întunericul nopții. A înălțat privirea și a dat cu ochii de o pojghiță de nor plutind pe cer, ca un desen grațios.

— Va fi o zi frumoasă de toamnă, a murmurat. Sînt plin de noroc.

Peste o oră, trenul s-a oprit în gara din N.

Cînd a coborît din tren a observat un tînăr japonez a cărui șapcă avea două linii albe și a înțeles că era student. S-a apropiat de el, și-a scos pălăria și a întrebat, înclinîndu-se :

— Unde este Facultatea, vă rog ?

— Avem același drum, i-a răspuns tînărul.

A ieșit din gară după tînăr, apoi au urcat într-un tramvai.

Era încă devreme și magazinele nu se deschiseseră.

---

* În germană în text :

Rămas bun, saloane mîndre,
Domni și doamne dichisite,
Eu din munți i-arunc disprețul
Lumii voastre-nchipuite !

Heinrich Heine — *Prolog la Călătorie în Harz*, 1824, traducere de Ionel Marinescu, în *Versuri*, ESPLA, 1956, pagina 113.

Au trecut prin mai multe străzi reci și pustii și au coborît în fața parcului Amiaza Cocorului.

— E departe? a mai întrebat.

— Mai avem de mers vreo doi *li*.

Au traversat parcul și, cînd au ajuns pe potecile dintre orezării, se ivise și soarele. Pe frunzele și tulpinile de orez atîrnau stropii de rouă ca niște nestemate. În față se zăreau cîteva pîlcuri de pomi, la umbra cărora erau aciuiate așezările țăranilor. Pe două sau trei coșuri mai răsărite, fumul se deșira în văzduhul limpede. Fumul se învălătucea mai întîi într-o spirală deasă, asemănătoare aceleia emanată de santalul ars; se prepara mîncarea de dimineață.

S-a oprit la un hotel din apropierea facultății. Bagajele expediate cu o săptămînă înainte sosiseră. Patronul mai găzduise studenți chinezi și l-a primit cu multă condescendență. Lui i se părea că, locuind acolo, o să-l aștepte o viață plină de bucurii.

Numai că încă din prima seară i s-au năruit cu totul speranțele. Se născuse tot într-un tîrg de provincie. La Tokio, în marea aceea imensă de oameni, deși se simțise ca rătăcit, viața nu i-a fost atît de diferită de cea din anii adolescenței sale. La periferia orășelului N. însă, în hotelul izolat, rupt de restul lumii, în jurul lui nemaiaflîndu-se nici o altă clădire, era distrus. La început, cînd ceilalți studenți încă nu sosiseră fiindcă mai era pînă la deschiderea cursurilor, trăise de unul singur în tot hotelul, dealtfel și destul de spațios. Clădirea era plasată în mijlocul orezăriilor; în stînga ieșirii principale se derula drumul, iar spre apus se întindea un lac. Ziua mai trecea cum mai trecea, dar odată venită seara, îl împresurau parcă negurile de afară cînd mai deschidea și fereastra. N. era așezat într-o cîmpie deschisă și cît cuprindea cu ochii nu vedea decît cerul, nu descoperea nici o ridicătură, nici un accident pitoresc de teren să-l scoată din monotonie și plictis. Pardoseala și tavanul camerei sale erau căptușite cu tot felul de gîngănii, care mișunau ametitor în căutarea hranei. În fața ferestrei creșteau cîțiva platani, unduindu-se ușor în bătaia vîntului; cum locuia la etajul întîi, foșnetul bătăios al frunzelor cu vîntul îi țiuia necontenit în urechi. Îl cuprindea teama

şi îi venea să plîngă. Niciodată nostalgia nu îl copleşise într-atît ca în prima lui seară petrecută în hotelul pustiu.

După începerea cursurilor, şi-a făcut cîţiva prieteni. Dar firea sa extrem de meditativă l-a împins mai degrabă spre o comuniune cu cerul nesfîrşit, cu pămîntul întins, cu pîlcurile de pomi şi cu pîraiele. În cîteva luni ajunsese un răsfăţat al naturii, de care aproape că nici nu se mai putea despărţi.

Spuneam că facultatea era aşezată dincolo de periferia oraşelului N. şi că în jurul ei nu era nimic altceva decît cîmpia ca în palmă. Pe vremea aceea, industria japoneză încă nu cunoscuse marea ei dezvoltare de mai tîrziu, iar locuitorii oraşelor de provincie nu ajunseseră să sporească văzînd cu ochii, fapt pentru care în vecinătatea şcolii se lăfăiau numai terenuri virane. Cu excepţia cîtorva librari şi băcani, nu locuia nimeni în zona facultăţii. Totuşi în acele terenuri deşarte îşi implantaseră cîţiva inşi întreprinzători hotelurile ieftine pentru studenţi şi acestea aduceau cu nişte stele pe cerul proaspeţilor zori. După masa de seară, tînărul îşi azvîrlea pe umeri *le manteau,* lua o carte la care ţinea cel mai mult şi se plimba cuprins de o bucurie fără seamăn în amurgul care se topea încetul cu încetul. Gustul pentru cîmpie trebuie să îi fi fost sporit tocmai de aceste *idyllic Wanderings* *.

Viaţa era domoală aici, cum foarte probabil se scursese în vremurile antice; trăia ca într-un vis.

Apoi vîntul începuse să îşi accentueze suflul, intesitatea şi vegetaţia să se coloreze tot mai mult într-un verde crud. Orezul se înălţa cu fiecare zi spre cer. Şi pe măsură ce natura renăştea, creştea şi năduful inimii lui, iar odată cu aceasta se multiplica şi murdăria la care se deda el, sub plapumă, dimineaţă de dimineaţă.

Fusese un tînăr pătruns de necesitatea purităţii şi a curăţeniei, dar căzînd în acest viciu, inteligenţa apucase să-i pălească, conştiinţa să-i amorţească, el nemaifiind în stare să respecte învăţătura sfîntă însuşită din copilărie că „organismul nu trebuie în nici un fel vătămat". Căzînd în păcat, şi-a dat repede seama de greşeală, l-a

* Hoinăreli idilice (în engleză în text).

cuprins căința și își tot spunea că va înceta, că nu va mai face niciodată, dar a doua zi himerele îl puneau iarăși în fața faptului împlinit. Îl seducea pur și simplu orice rămășiță pe retină a ceea ce îi surprindeau ochii. Chiar trupurile unor femei trecute de maturitate, în închipuirea lui erau mai antrenante decît un trup de virgină. Devenise fără să vrea prizonierul unui năduf ancestral și, alternativ, al unei lupte cu răul. După cîteva încercări de a se salva, se resemnase, nemaiputîndu-se smulge obișnuinței. Din momentul acela, de cîte ori mergea la bibliotecă și răsfoia tratate medicale, constata fără echivoc că aceasta era dauna cea mai mare care putea fi adusă organismului. Atunci teroarea îl năpădea cu totul. Într-o zi aflase, nu mai știa cum, citise probabil într-o carte, că întemeietorul literaturii moderne rusești, Gogol, căzuse și el în acest păcat și nu se îndreptase pînă la moarte. Gîndindu-se la Gogol, se mai liniștea și-și zicea că *Suflete moarte* sînt aidoma lui și nu puteau fi scrise altfel. Dar aceasta era numai o autoconsolare înșelătoare și inima sa rămînea stăpînită de o tristețe fără margini.

Fiind un om curat, se îmbăia zilnic, și cum avea grijă de sănătatea sa, mînca în fiecare dimineață ouă și bea lapte. Însă de cîte ori pleca spre baie sau spre restaurant se simțea umilit, fiindcă acestea erau în fond mărturii ale vinii în care căzuse.

Simțea cum sănătatea i se șubrezește pe zi ce trece; nici memoria nu îi mai era ca altădată. Cu vremea, căpătase un fel de spaimă de a da ochii cu lumea și mai cu seamă cu femeile. Nu se mai ducea la cursuri, în schimb citea cu asiduitate romanele naturalismului francez și cele cîteva romane sexuale chineze, încît ajunsese să le știe pe dinafară.

Uneori îi izbutea cîte o strofă și atunci era nespus de fericit, bucuros că mintea îi rămăsese întreagă.

— Mintea îmi este neatinsă, murmura, de vreme ce pot face asemenea poezii. N-am să mai cad în păcat! se jura el în mod solemn. Ce a fost, a fost. Important este că n-am să mai greșesc. De astăzi voi fi alt om și mintea mă va ajuta.

Dar în momentele rătăcirii nu-şi mai amintea nimic de jurămînt.

Joia şi vinerea, ori în ultimele zile ale lunii ajungea cu totul vlăguit. „De luni, ori de la întîi, îşi propunea, n-am să mai fac". Uneori, sîmbăta seara sau în ultima zi a lunii se bărbierea şi se îmbăia, procedînd ca într-un ritual de început de lume, cu speranţa că avea să devină altul. Dar numai după cîteva zile mînca iar ouă şi bea lapte.

Teroarea şi autoflagelarea care îl încolţiseră nu-l slăbeau o zi şi astfel resimţea şi mai mult goliciunea vieţii pe care o ducea. A trăit vreo două luni în aceste stări contradictorii, apoi a venit vacanţa de vară. În cele două luni ale vacanţei deprimarea i s-a accentuat, iar la reînceperea cursurilor, oasele obrajilor îi ieşiseră şi mai tare în evidenţă, iar cearcănele vineţii se măriseră. Ochii lui vioi şi tineri se stinseseră aidoma ochilor de crap mort.

V

Se făcuse din nou toamnă. Văzduhul se deşerta şi se adîncea cu fiecare zi. Orezările din jurul hotelului îşi schimbaseră culoarea în galben auriu. Dimineaţa şi seara bătea un vînt rece, pătrunzînd ca lama cuţitului pe la încheieturi, în măduva oaselor şi chiar în sufletul oamenilor. Erau semne sigure că nici iarna nu era prea departe.

Cu o săptămînă în urmă, într-o după-amiază, se plimbase îndelung pe drumul de ţară, în mînă cu volumul de versuri de Wordsworth. Din ziua aceea, tristeţea lui cu caracter periodic nu l-a mai părăsit niciodată. De cînd se întîlnise întîmplător pe stradă cu cele două studente, nu-şi mai găsea liniştea ; se gîndea necontenit la ele şi se înroşea de unul singur.

De la o vreme, indiferent unde se ducea, se simţea indispus. La cursuri, avea impresia că unii colegi japonezi îl disprefuiesc. Nu-şi mai căutase de mult nici colegii chinezi, fiindcă se întorcea întotdeauna de la ei cu inima secătuită. Aceştia nu aveau cum să îl înţeleagă. Cînd mergea să-i vadă, dorinţa sa era să fie compătimit, dar numaidecît ce schimba cîteva cuvinte cu ei, începea

să regrete, dîndu-şi seama că greşise. Uneori, profitînd de ocazie, se înflăcăra şi le povestea din fir-a-păr viaţa sa, dar la întoarcerea de la ei era şi mai dezamăgit, se învinuia că îşi dezvăluie străfundurile sufletului şi astfel se simţea mai rău decît înainte de vizită. Ori tocmai pentru asemenea purtare, compatrioţii îl socoteau bolnav de nervi. Îndată ce aflase, prinsese să-i urască în aceeaşi măsură ca pe colegii japonezi. Se îndepărta tot mai mult de ei. Nici nu se mai salutau atunci cînd se întîlneau din întîmplare. Nu mai dădea pe la întrunirile colegilor chinezi şi ajunseseră chiar să se dușmănească reciproc.

Între compatrioţii săi se afla unul cu un comportament ciudat. Fiindcă contactase o căsătorie lezînd bunul simţ, se întrecea întotdeauna în a găsi altora defecte şi chiar acesta fusese cel care spusese primul că el ar fi bolnav de nervi.

Încheind cu posibilitatea efectuării unor vizite, a întreţinerii unor contacte, se izolase definitiv, de parcă s-ar fi aflat pe tărîmul morţii; noroc că patronul hotelului avea o fiică, pentru care uneori îi zvîcnea inima mai tare, altfel ar fi sfîrşit cu sinuciderea. Fata avea şaptesprezece ani şi un chip prelung, luminat de doi ochi mari. Cînd rîdea, în obraji îi apăreau două gropiţe, răsfrîngînd numai zîmbet, iar gura lăsa să i se observe un şirag de perle strălucitoare. Ştiind că rîde frumos, fata rîdea mai toată ziua.

Deşi era îndrăgostit lulea, cînd fata îi aducea mîncarea sau îi pregătea aşternutul, el se prefăcea că nu-l interesează. De fapt, ar fi vrut să-i vorbească, dar cînd o vedea nu-şi putea desclești gura. Respiraţia i se accelera pînă i se tăia răsuflarea. Ori de cîte ori se afla în preajma ei ajungea într-o stare de nesuportat, încît începuse să o lase în plata cerului şi să dea bir cu fugiţii. Şi cu toate acestea, dorul după ea i se întetea zi de zi. Într-o sîmbătă seara, ceilalţi studenţi chiriaşi ai hotelului plecaseră în N. să se distreze. Aflîndu-se în dificultăţi financiare, el nu i-a urmat; după cină, s-a plimbat puţin, apoi a revenit în hotel.

La el în cameră nu a stat prea mult şi s-a trezit cu sentimentul ciudat că e singura făptură de pe etaj. A

mai rămas o vreme, năuc, fără să facă nimic și l-a încolțit gîndul că ar face mai bine să o șteargă. Dar ca să plece, n-avea altă cale decît prin fața ușii patronului, care locuia pe una din laturile intrării principale. Își amintea că, la întoarcerea din plimbarea lui, patronul lua masa împreună cu fiica sa. Și de groaza de a trece iarăși prin fața celor doi, renunță la plimbare.

Puse mîna pe un roman de Gissing,* citi cîteva pagini și, brusc, în liniștea de mormînt din hotel, deslușì susurul apei de la duș. Ascultă o vreme în tăcere, apoi respirația prinse să i se precipite. Se înroși la față. După un răstimp de ezitare, deschise cu grijă ușa camerei și începu să coboare treptele, în ciorapi. Deschise apoi încet ușa de la toaletă, intră, oprindu-se în fața ferestrei. Camera dușului era perete în perete cu toaleta și prin geamul dintre ele se putea vedea tot ce se petrecea înăuntrul ei. Se gîndise că o să arunce numai o privire și apoi se va retrage, dar rămăsese țintuit locului, nemaifiind în stare să facă nici o mișcare.

Ah, sînii cu nectar, albi ca neaua !

Ah, coapsele prelungi și fine !

Și ondulația corpului !

Nu mai respira. Se uita cu luare aminte prin geamul care îi separa. Mușchii și tendoanele încheieturilor îi prinseseră cîrcei și aceștia i se încordau pe măsură ce i se scurgeau ochii dincolo. Deodată, fruntea plină de sudoare i se izbi de ochiul de geam.

— Cine-i ? strigă cu uimire făptura aceea goală, învăluită în aburi.

Nu scoase o vorbă și o zbughi pe scări în sus ; din trei salturi ajunse la etaj.

Era încins ca focul. Gura i se uscase. Se pălmui, pentru a-și veni în fire, apoi trase așternutul, ca să se culce. Se perpeli îndelung, fără să poată închide un ochi. Atunci ciuli urechile, ascultînd ce se mai întîmplă la parter. Auzi ușa de la duș deschizîndu-se și prinse zgomotul pașilor fetei. Parcă veneau spre el. Își înfundă perna peste urechi, dar un glas îl spunea : „Ea e afară, în fața ușii".

---

* George Robert Gissing, romancier englez, 1857—1903.

Sîngele i se puse în mișcare. Era înspăimîntat, se simțea rușinat și fericit totodată. Dacă cineva l-ar fi silit să distingă între aceste trei stări, în nici un caz nu ar fi îndrăznit să își mărturisească fericirea care îl invadase.

Își stăpîni respirația și își ascuți auzul. Dar nu surprinse nici o mișcare. Tuși intenționat, fără rezultat. Intrigat la culme, îi auzi glasul : era la parter, discuta cu tatăl ei. Sudori reci i se prelinseră pe brațe. Se strădui să distingă ce spune, dar în zadar. La un moment dat, tatăl se porni să rîdă zgomotos.

— I-a spus lui ! I-a spus ce s-a întîmplat ! țipă, mușcîndu-și perna.

În noaptea aceea nu a putut să doarmă. A doua zi s-a sculat în zori și a coborît scările, cu inima cît un purice. S-a spălat pe față și pe dinți și a zbughit-o din hotel înainte ca patronul sau fiica lui să se trezească.

Iarba drumului era încă umedă de rouă. Soarele abia apăruse. O pornise spre răsărit, fără să știe nici el încotro se duce. De undeva din față venea un țăran împingînd o roabă plină ochi, cu verdeață.

— Bună dimineața ! îi spuse țăranul, cînd se întîlniră.

El se opri, se înroși tot, inima bătîndu-i cu putere în piept.

— Oare știe și el ? se întrebă.

O luă la fugă, bezmetic. Facultatea rămăsese mult în urmă. Soarele se ridicase pe cer. Bîjbîi cu mîna spre ceasul de argint de la piept, dar nu-l avea la el. După poziția soarelui, să tot fi fost ora nouă. Era foarte înfometat, dar, orice ar fi fost, nu mai vroia în ruptul capului să se înapoieze la hotel, să dea ochii cu patronul și cu fiica acestuia. Se gîndi să cumpere ceva de-ale gurii, dar nu-i mai rămăsese decît un mărunțiș de un *mao* și ceva. Se opri la o prăvălie sătească și își luă ce găsi, hotărînd să se retragă într-un loc singuratic, unde nu îl putea vedea nimeni și acolo să mănînce. La o răscruce, observă că drumul care ducea spre sud era foarte puțin circulat. Drumul cobora într-o pantă lină ; știa că pornește de pe o colină. El venise din spatele acesteia pe un fel de coamă a pămîntului, iar la răscruce, aripile

drumului care îl întretăiau pe primul se înclinau ușor pe axa miazănoapte — miazăzi. Ezită un moment, apoi o luă spre miazăzi. Drumul se afunda în cîmpia largă, parcă pînă la tărîmul de dincolo, și de o parte și de alta malurile i se ridicau ca niște metereze. Undeva în față, se pierdea într-o pădurice, care se profila distinct pe nesfîrșitul albastru al cerului. „Duce la tărîmul sfînt", își zise.

Se uită în stînga și remarcă în fața colinei un parapet care înconjura mai multe colibe acoperite cu stuf. La intrare, pe o pantă, scria: „Parfumul mării de nea". Atunci părăsi drumeagul și după cîțiva pași ajunse la intrarea parapetului; împinse ușor poarta dublă de lemn și aceasta se deschise larg. Intră. Urmă o alee șerpuitoare, care o pornea lateral și urca pînă în vîrful colinei. Aleea era mărginită de merișori * bătrîni. Din vîrful delușorului, o priveliște feerică i se așternea la picioare. Grădina în care pătrunsese ținea de la poalele colinei pînă sus în vîrf, cuprinzînd toată emisfera sudică a acesteia, într-un loc de un pitoresc încîntător.

Latura de apus a colinei era abruptă, cu pereți ascuțiți, de un verde ca jadul; ea se învecina cu o altă ridicătură, iar printre ele amîndouă se strecura drumul orientat de la miazănoapte la miazăzi, pe care venise el. În preajma versantului abrupt se aflau cîteva căsuțe joase, cu ușile și ferestrele ferecate. Înțelese că serveau drept restaurante și ceainării, deschise numai în sezonul înfloririi merișorilor. În față, în mijlocul unei oaze de iarbă, se iveau niște pietre pătrate, albe, care se roteau în jurul unui merișor destul de bătrîn. Spre miazăzi luneca șerpuirea în jos a aleii și chiar acolo fusese implantată o stelă de piatră care avea săpată în ea, în semne nepieritoare, povestea grădinii cu merișori. Tînărul se așeză lîngă stelă, scoase din buzunar ce brumă cumpărase de-ale gurii și se apucă să mănînce.

---

* *meishu*, o specie de arbore cu frunze căzătoare, însă rezistent la frig și care înflorește primăvara timpuriu; florile, albe, roz și roșiatice, sînt foarte mirositoare; fructul este mic și rotund, la coacere devine galben — se poate mînca; este acru la gust. Merișorul este foarte cultivat în Extremul Orient, fiind simbolul purității și prospețimii.

Rămase apoi o vreme încremenit locului. Nu era țipenie în jur, răzbătînd pînă la el numai ciripitul de păsări și filfiitul aripilor lor, în zbor. Înălță privirea spre văzduhul azuriu și fixînd rostogolirea ușoară a roții de foc de deasupra capului său, căpătă senzația că arborii și casele din jur și chiar iarba de sub el se rotesc, însuflețite de mama natură prin fluxul magic al razelor blînde ale soarelui. Amintirea faptei lui rușinoase de cu o seară mai înainte se topise în neant, ca o umbră.

Grădina de merișori era presărată de numeroase poteci care se încrucișau. Se sculă și o luă agale printre pomi, pînă ce dădu peste o căsuță cuibărită pe un loc drept, tăiat pe coasta colinei. La cîțiva pași de casă descoperi un puț străvechi, aflat între niște pini viguroși. Clătină firul ciuturii, auzi în jos clipocit de unde, dar nu scoase apă. „Grădina este deschisă numai primăvara, în restul timpului nu este locuită", îi trecu lui prin minte.

— Dacă-i așa, se pomeni murmurînd, am să-l întreb pe proprietar dacă nu-mi închiriază o cameră.

Cu gîndul acesta tainic, coborî în fugă terenul pieziș, hotărît să-l caute pe stăpîn. Abia aproape de intrare întîlni un țăran de vreo cincizeci de ani.

— Știi cumva a cui este grădina ? îl întrebă, după ce își dădură binețe.

— Eu o am în arendă.

— Și unde stai ?

— Într-acolo ! arătă țăranul undeva spre apus o gospodărie modestă.

Într-adevăr în capătul malului inalt care străjuia drumul spre apus, se zărea o căsuță.

— Poți să-mi închiriezi casa aceea cu etaj din grădină ?

— S-ar putea, cum să nu. Sînteți singur ?

— Singur.

— Atunci n-are rost să vă mai mutați.

— Cum așa ?

— Au mai fost cîțiva studenți pe aici. S-au mutat și după vreo săptămînă au plecat, li s-a părut prea rece.

— Eu nu sînt ca ceilalți, nu-mi pasă de frig. Poți să-mi închiriezi casa.

— N-am nimic împotrivă. Cînd veniți ?

— Chiar după masă.
— Bine. Se poate.
— Fă un pic de curat, ca să mă pot așeza liniștit.
— Da, domnule. O să fac. La revedere!
— La revedere!

VI

Odată instalat în grădina cu merișori, Hypochondria* i-a revenit.

S-a certat cu fratele cel mare pentru un nimic: în final, i-a trimis la Beijing o misivă lungă, înștiințîndu-l de ruperea relațiilor cu el.

Luase obiceiul să vegeteze vreme îndelungată în fața pavilionului. Se socotea cel mai nefericit om de pe pămînt. Și de fapt el era singurul vinovat de starea de lucruri la care ajunsese.

Reamintindu-și trecutul, ajunsese să-l considere pe fratele cel mare drept om rău, pe sine declarîndu-se om bun. Tînjea mereu după vremurile frumoase de odinioară, făcînd bilanțul necazurilor prin care trecuse. În asemenea momente, ochii i se umpleau de lacrimi. Cînd plîngea i se părea că aude un glas catifelat, adresîndu-i-se:

— Vai de mine, dar pentru ce lăcrimezi? Te-au înșelat ceilalți! Așa se întîmplă întotdeauna cu oamenii buni la suflet, ca tine. Hai, ajunge! Nu mai plînge! Gîndește-te că la urma urmei aceasta îți este soarta.

Atunci își revenea. În plină amărăciune apăsătoare descoperea gustul dulce al mierii.

Pentru a se răzbuna pe fratele său, renunță la medicină și se înscrise la filologie. Era ca o declarație de război. Dar faptul acesta l-a mai întîrziat un an. Dar el se autoamăgea cu o așa zisă victorie: „e ca și cum aș muri cu un an mai devreme". Cum de vreo doi ani se aflase în termeni foarte buni cu fratele cel mare, își spunea că schimbarea profesiei era o metodă infailibilă de a îl urî și dispreți în veci.

---

* În engleză în text.

Vremea se înăsprise din nou. Cam după vreo lună, cerul era zile în şir acoperit cu nori grei. Sub bătaia aspră a crivăţului, frunzele merişorilor se rostogoleau la pămînt.

La mutare îşi procurase nişte cărţi vechi şi mai multe vase de gătit. Îşi preparase singur mîncarea o lună încheiată, dar odată cu venirea frigului, renunţase. Îi ceruse ţăranului să-i gătească el mîncarea şi devenise ca un fel de pustnic retras din iureşul vieţii: nu făcea nimic altceva decît să tune şi să fulgere împotriva omenirii.

Într-o dimineaţă, s-a sculat mai devreme decît de obicei. A deschis fereastra dinspre răsărit şi a rămas cu ochii la cîteva pîlcuri de nori roşii, plutind deasupra liniei orizontului. Toată partea aceea a cerului parcă ardea într-un roşu stacojiu. Plouase în cursul nopţii şi de data aceasta văzduhul purificat trecut prin apă şi prin foc îl bucura cu o priveliştе magnifică. A ieşit afară, a scos apă din puţ şi şi-a spălat faţa. S-a simţit împrospătat şi invadat de vigoare. A luat apoi o carte de versuri a poetului Huang Zhongze şi a început să recite cu glas tare poeme, plimbîndu-se în cerc pe potecile grădinii. Peste puţin, s-a ivit şi soarele.

De unde locuia, cuprindea întreaga cîmpie aşternută la picioarele sale. Orezul tîrziu nu fusese încă recoltat. Galbenul de aur al spicelor oferea ca în tablourile lui Millet* un fundal minunat cerului de culoarea jadului stins şi soarelui de pe boltă. Se închipuia unul dintre discipolii lui Cristos din anii biblici. Liniştea măreaţă a naturii îl impresiona; zîmbea copleşit şi puterile îi părăseau trupul:

— Vă iert! Vă iert! Vă iert greşelile voastre, veniţi, veniţi la mine. Veniţi să punem pace între sufletele noastre!

Pe cînd stătea în picioare, stăpînit de asemenea gînduri şi sentimente, cu ochii înecaţi de lacrimi şi cu cartea de poezie în mînă, glasuri precipitate îi ajunseră la ureche.

---

* Jean-François Millet (1814—1875), pictor francez, creator al unor peisaje rustice, tratate într-un stil realist, în special după fuga din capitală şi instalarea sa la Barbizon (1849).

— Te aştept diseară. Să nu cumva să nu vii! şoptise o voce bărbătească, de undeva din apropiere.

— Mă gîndesc tot timpul numai la asta. Numai să...

Auzind vocea duioasă a fetei, se simţi ca electrocutat — circulaţia sîngelui i se oprise brusc. În stînga lui era un tufiş, iar cei doi se aflau probabil cuibăriţi în partea cealaltă a tufişului şi nu aveau cum să-l vadă.

— Ai o inimă bună, a murmurat bărbatul. Diseară să vii neapărat. N-am apucat să fim împreună într-un pat, ca lumea.

— ...

Prinse sărutări, respiraţii precipitate. Se apropie de tufiş, ascunzîndu-se cît mai bine, ca un animal în căutarea hranei.

„Pleacă, spurcăciune! Cît de mult ai decăzut!" se ocărî în gînd, dar aceasta nu îl făcu să se îndepărteze de locul cu pricina, ci dimpotrivă, îşi ascuţi mai bine auzul să nu scape nici un cuvînt.

Frunzarul aşternut pe pămînt foşni. Răzbătu zgomot uşor de veşminte scoase.

Bărbatul parcă tuşi.

Respiraţii întretăiate.

— Oh, eşti... Tu... Re... repede. Să nu... ne vadă... cineva, rosti femeia, necontrolat, accentuînd sau abia şoptind cuvintele.

Se înnegri la chip, iar ochii i se aprinseră în orbite. Începu să tremure. Nu se mai putea urni din loc. Ar fi vrut să fugă, dar picioarele nu îi dăduseră ascultare. Abia mai îndura. Într-un tîrziu, cînd cei doi părăsiseră deja locul, se ridică pleoştit, ca un cîine ieşit din apă. Se duse direct la Pavilion şi se culcă.

VII

În ziua aceea nu a mai mîncat. A dormit pînă spre seară. Cînd s-a sculat, soarele se lăsase spre apus. Copacii înşiraţi de-a lungul drumului ce străbătea cîmpia erau învăluiţi într-un fum palid. A coborît colina şi a apucat-o, fără să-şi dea seama, pe drum, ţinînd-o înspre miazăzi. A traversat cîmpia şi s-a oprit la capătul liniei

de tramvai din fața templului. Cînd s-a apropiat un tramvai, a urcat absent, fără nici un gînd, neștiind nici măcar încotro ducea tramvaiul.

După vreun sfert de oră, conductorul a cerut călătorilor să coboare. A schimbat vehicolul, și după alte douăzeci-treizeci de minute, a ajuns la stația terminus. A coborît în port.

Oceanul se întindea în fața lui scînteind liniștit și parcă surîzător sub cele din urmă raze ale soarelui. Peste ape, spre miazăzi, o stîncă albastră, înaltă, se profila distinct în văzduh. În partea de apus se ridica un dig lung, care se pierdea în inima golfului. Dincolo de dig era farul, împlîntat viguros, ca un uriaș, la țărmul de unde începea pămîntul. Cîteva bărci ușoare pluteau pe apă. Aproape de mal, banchizele scăldate în lumina asfințitului păreau roșii. Vîntul aducea de departe frînturi de vorbe, neinteligibile, greu de știut dincotro soseau.

S-a plimbat o vreme pe chei, apoi l-a speriat deodată răbufnirea unei voci tunătoare. A fugit într-acolo și a descoperit că se anunța sosirea unui bac. Peste puțin, l-a văzut apropiindu-se; a urcat și el, împreună cu vreo patruzeci-cincizeci de muncitori. S-a instalat pe o bancă.

După ce a pus piciorul pe cheiul răsăritean, a rătăcit o vreme la întîmplare, pînă ce a întîlnit în cale zidul exterior al unei așezări impunătoare. Poarta era larg deschisă, lăsînd privirilor o curte îngrijit amenajată, cu ronduri de flori și stînci decorative înfipte vertical în pămînt. A intrat fără să ezite.

— Poftiți, vă rog ! a auzit numaidecît din încăperile din față o voce tînără de femeie.

Intimidat, s-a oprit. „Trebuie să fie un restaurant sau un han, dar am aflat că prin aceste locuri sînt și stabilimente pentru prostituate", i-a trecut prin minte.

Gîndul acesta l-a făcut să se înfioare, de parcă i-ar fi răsturnat cineva în cap o găleată cu apă rece. A făcut fețe-fețe. Nu-i venea nici să intre și nici să plece. Bietul lui curaj de iepure și temătoarea inimă de maimuță îl puseseră într-o mare dificultate.

— Intrați ! Poftiți, vă rog !

Vorbele femeii, însoțite de un rîs zlobiu, picuraseră ca mierea în urechile lui.

„Chiar credeți că nu îndrăznesc, ființe declasate ce sînteți!“

Mînia bruscă îi aprinsese fața. Încleștă dinții, mișcă ușor picioarele, strînse pumnii și porni decis mai departe, de parcă ar fi declarat război tinerelor femei aflate acolo. Dar chipul răvășit și tremurul oricît de slab al membrelor nu și le putea ascunde. Cînd ajunse în fața unui pîlc de fete, arăta ca un copil gata să izbucnească în plîns.

— Poftiți!

— Poftiți!

Se încordă tot și izbuti să se urnească din loc, în urma unei fete de șaptesprezece-optsprezece ani, care porni să-l conducă la etaj. Între timp se mai liniștise. Trecînd printr-un coridor întunecos, fu izbit de un miros puternic de parfum, amestecat cu aroma uleiului de păr și cu izul acela specific al cărnii japonezelor. Simți că i se învîrtește capul, stele i se rotiră în fața ochilor; se clătină pe picioare, dîndu-se cîțiva pași înapoi. Cînd își reveni, desluși în penumbra coridorului silueta prelungă a femeii.

— Ei? Vă place spre mare? Sau cum? îl întrebă, toată numai zîmbet.

I se păru că respirația femeii este fierbinte și blîndă. Respiră adînc, să-l pătrundă. Cînd fu conștient de gestul său, se înroși iarăși.

— Spre mare, rosti, de vreme ce trebuia să aleagă.

Intrară într-o încăpere strîmtă. Femeia îl întrebă imediat ce comandă.

— Adu ce vrei tu, îi răspunse.

— Băutură doriți?

— Da.

Îndată ce fata plecă, el se ridică în picioare, deschise fereastra acoperită cu o hîrtie fină, lăsînd să năvălească aerul proaspăt.

Din locul său putea cuprinde cu privirile întreg golful. Se părea că începuse să bată vîntul, fiindcă valurile se încălecau unul peste altul și căpătau reflexe ciudate în bătaia soarelui, ca și cum pești de aur ar fi sărit și s-ar fi rotit în aer. Rămase o vreme în fața ferestrei larg desfăcute.

„Pavilionul deschis peste mare în roșul amurg", declamă cu voce înceată, pentru sine, fixînd tabloul.

La apus, soarele se apropia de linia orizontului. Își dădea seama că nu se mai putea smulge de lîngă prostituată. Parfumul și adierea lui insistentă prinsă în nări învăluindu-l cu înfiorări din cap pînă în picioare, nici nu-l mai lăsau să se gîndească măcar la o scăpare, la o retragere de pe terenul rușinii. Vai, cît de convins era de ipocrizia inimii care declamase versuri și de adevărul trupului său fremătînd după carnea femeii.

Peste puțin, tînăra aduse alcool și cîteva feluri de mîncare ; se lăsase în genunchi în fața lui și în momentul următor îi întindea cu infinită duioșie pocalul cu băutură. El ar fi vrut s-o cerceteze cu de-amănuntul pe femeie, să i se împărtășească întru totul, dar nu îndrăznea s-o privească direct în față, iar limba parcă i se înțepenise. Stătea ca un mut și arunca priviri furișe mîinilor ei albe și delicate sprijinite pe genunchi, ori oprite în colțul șorțului purpuriu.

Pe atunci femeile din Japonia nu purtau pantaloni * și pîntecul le era acoperit doar cu un șorț scurt. Peste șorț îmbrăcau un veșmînt cu mîneci lungi, fără nasturi, încins la brîu cu un cordon lat, înnodat la spate. Cînd mergeau, marginile veșmîntului se trăgeau la fiece pas în părți, astfel că șorțurile roșii aveau rostul să pună în contrast culoarea lor incitantă cu albul pulpelor dezgolite. Acesta era farmecul japonezelor, iar el cînd întîlnea femei pe stradă, își înfigea într-acolo privirile, după care îndată se apostrofa : Animalule, zănatecule, neruşinatule !

Văzînd un colț al șorțului, inima îi sărise nebună din piept. Ar fi vrut să închege o discuție, dar nu era în stare nici să deschidă gura. Se părea că nici femeia nu mai putea îndura atitudinea lui, fiindcă îl întrebă :

— De unde sînteți ?

Auzind întrebarea, se îmbujoră din nou. Mormăi ceva, însă nu fu capabil să dea un răspuns limpede.

---

* În China, pantalonul lung face parte din îmbrăcămintea tradițională a femeilor.

Dintru început, japonezii ne subestimau, pe noi, chinezii, tratîndu-ne ca pe niște animale. Ne spuneau *zhina ren* * și aceste cuvinte erau mai grele decît acelea de „pungaș“ ori „bandit“. Așa că el se văzu silit să recurgă la denumirea încetățenită, dar defăimătoare :

— Sînt *zhina ren.*

„China, ah, China, cînd vei deveni puternică !“

Se înduioșă și îl podidi plînsul.

Atunci femeia crezu de cuviință să îl lase singur, ca să bea și să prindă curaj.

— Merg să mai aduc o sticlă de bătutură. De acord ?

Peste puțin, îi auzi pașii ușori coborînd scările. Își aranjă hainele, luînd o înfățișare mai demnă. Dar ea îl înșelase. Mai înainte dusese niște clienți în camera de alături și acum aceia rîdeau în hohote. Răzbătu glasul ei catifelat, mustrîndu-i :

— Lăsați năzbîtiile ! Mai încet, alături avem oaspeți.

Auzind-o, se mînie. „Sclavă ! Făptură fără suflet ! o ocărî în gînd. Îndrăznești să-ți bați joc de mine ? Am să mă răzbun ! Vai, ce am să mă răzbun ! Dar oare există pe lumea asta femei sincere ? Cum îndrăznește o creatură nerecunoscătoare să mă lase singur ? Vai, dar ajunge ! Nu-mi plac femeile. Nu le pot suferi ! Eu îmi iubesc țara și numai țara. Patria este iubita mea !“

Se gîndea chiar să fugă, dar îi invidia pe cei de alături și, apoi, mai era o părticică a sufletului său care abia aștepta revenirea femeii.

Își înăbuși mînia, goli cîteva pahare unul după altul, pînă simți cum trupul întreg i se înfierbîntă. Deschise fereastra : soarele era gata să scapete. Mai dădu peste cap un rînd de pahare. Jos, apa golfului prinsese să se învălătucească. Umbra neagră a farului se alungise peste dig. O burniță ușoară șterse linia de demarcare dintre apa mării și albastrul cerului. Soarele rămăsese agățat la orizont, ca și cum nu ar fi vrut să asfințească. Mai zăbovi o vreme la fereastră și se porni pe rîs, fără să știe nici el de ce. Își frecă obrajii fierbinți.

— M-am îmbătat, murmură. Sînt beat !

---

* Pentru a nu folosi denumirea oficială a statului chinez, care nu era recunoscut, se folosea un calc fonetic pentru China.

Cînd femeia se întoarse, văzîndu-l lîngă fereastră, bine dispus, cu obrajii roşii, îl certă :

— O să răciţi ! De ce-aţi deschis fereastra la perete ?

— Nu mi-e frig. E un apus de soare minunat, care nu trebuie scăpat.

— Acum sînt încredinţată că sînteţi poet ! Am adus de băut.

— Poet ! Sigur că sînt. Adu-mi hîrtie şi pensulă şi am să-ţi compun pe loc un poem.

După plecarea ei, el se simţi stingher. „Cum m-am putut schimba !“ se gîndi.

Sorbi din băutura fierbinte, proaspăt adusă, şi simţi că se înveseleşte ; nu-şi mai putea reţine rîsul. Fiinţele grosolane din camera vecină începuseră să cînte în cor cîntece japoneze. Beat fiind, li se alătură şi el, urlînd din adîncul rărunchilor, apoi se trînti pe pat.

VIII

Cînd se trezi din beţie, observă cu stupoare că dormise pe un pat acoperit cu o cuvertură roşie din mătase, care mirosea ciudat. Camera nu era prea mare, dar nu era aceeaşi în care stătuse la început. Din tavan atîrna un candelabru electric cu zece lumini. La căpătîiul patului erau rînduite un clondir şi două pahare. Îşi turnă de mai multe ori la rînd şi apoi încercă să iasă din încăpere. Dar nici nu deschise uşa bine, că fata pe care o ştia de peste zi se şi repezi spre el.

— Oh ! V-aţi trezit ? îl întrebă.

— Da. Unde e toaleta ? întrebă timid.

— Vă conduc.

O urmă. Trecură prin acelaşi coridor pe care îl traversaseră în timpul zilei, acum luminat de becuri scînteietoare. De departe răzbătea o melodie, se auzeau rîsete. Îşi aminti cele întîmplate şi obrajii i se încinseră din nou.

— E camera ta ? o întrebă, după ce se întoarseră.

— Da, răspunse ea înveselită.

— Cît e ceasul acum ?

— Vreo nouă fără un sfert.

— Cît am de plătit ?

— Îndată.

A plătit, apoi i-a întins și ei o hîrtie. Mîna îi tremura ușor.

— Nu primesc, spuse fata.

Era prea puțin. Se înroși, se scotoci prin buzunare, dar nu îi rămăsese decît bancnota aceea.

— E foarte puțin, dar te rog să-i primești, i se adresă întinzîndu-i iarăși banii.

Îi tremurau și mîna și glasul.

— Mulțumesc, îngînă fata, abia auzit, aruncîndu-i o privire.

Se despărți de ea, fugind pur și simplu pe scări în jos. La ieșire se încălță și ieși în sfîrșit la aer curat.

Afară era frig de-a binelea. Zgribulită și înjumătățită, luna era agățată în emisfera stîngă a cerului. În rest, ici-colo se zăreau lucind palid cîteva stele.

Înaintă pe mal, fixînd cu privirea farul pescăresc, care îl atrăgea spre el ca un vîrtej drăcesc. Valurile molcome reflectau în cercuri razele argintii ale lunii, făcînd să i se nălucească ochii larg deschiși ai spiritului rău al munților. Și fără nici un motiv, gîndul de a se arunca în mare i se înfipse deodată în minte.

Se scormoni din nou prin buzunare : nu avea nici măcar bani de întoarcere, pentru tramvai. Se flagelă necruțător cînd se gîndi la întîmplările zilei : „Cum de am putut să ajung pînă aici ? Am decăzut cu totul. Regretele sînt acum tîrzii, fără rost. Am să-mi pun capăt zilelor aici. Iubirea pe care am cerșit-o, n-am putut-o dobîndi. Ori ce este dragostea fără iubire, dacă nu moarte curată ? Oh, viață, viață searbădă ! Oamenii mă disprețuiesc, mă batjocoresc și pînă și fratele și rudele apropiate m-au împins să-mi părăsesc lumea mea pentru a veni aici. Nașterea a atras după sine toate aceste amărăciuni lumești !“

Îl podidiră lacrimile. Chipul îi luase înfățișarea palidă și pămîntie a unui cadavru. Nu se mai sinchisi să își șteargă lacrimile. Săgetîndu-i fața, razele lunii îi preschimbară lacrimile amare parcă în stropii de rouă ai

zorilor. Întoarse capul şi-şi privi umbra : era lung şi slab şi aceasta îl întristă şi mai mult.

„Biată umbră ! Ai păşit în cel de-al douăzeci şi unulea an al vieţii tale şi marea care îţi stă înainte are să-ţi fie mormînt. Vai, trup al meu, nu te-am îngrijit cum trebuie şi ai ajuns vlăguit de tot şi moale. Evaporă-mă, umbră !"

Farul semnaliza cu o lumină cînd roşie cînd verde, îndeplinindu-şi rostul său. La întinderea luminii verzi peste apele mării, ochii lui alunecară de-a lungul unei căi feerice, de un verde deschis. Spre apus, o stea albă tremura, gata să cadă.

„Sub steaua aceea se întinde ţara mea. Acolo e locul meu natal unde am petrecut optsprezece primăveri. Şi uite acum soarta m-a azvîrlit în depărtările acestea, ca să nu te mai pot vedea niciodată".

Înainta hotărît şi cuvinte triste, de înmormîntare, i se învălmăşeau în minte. Se opri iarăşi şi privi către steaua aceea de la apus ; lacrimile îi curgeau şiroaie. Simţi că totul în jurul său devine confuz. Îşi înghiţi lacrimile şi îşi înfipse bine picioarele în pămînt. Oftă lung şi rosti vorbă după vorbă, solemn :

„Patrie, oh, patria mea ! Tu mi-ai adus pieirea mea de acum !"

„Îmbogăţeşte-te repede ! Întăreşte-te şi fă-te puternică, patria mea !"

„Fiii şi fiicele tale suferă încă, se chinuie acolo, neştiuţi !"

1921

ZHENG BOQI*

ZHENG BOQI s-a născut la 19 mai 1895. Este originar din provincia Shanxi, membru al Societății Alianța din anul 1910 și participant la revoluția burgheză din 1911, care a pus capăt regimului dinastic feudal în China. Studiază în Japonia între 1917 și 1926 și debutează în 1922, cu *Prima oră de curs*, rechizitoriu la adresa concepțiilor imperialiste, nocive omenirii. Întors în țară, va fi profesor universitar la Canton și la Shanghai, redactor, editor. Scrie teatru, scenarii de film, face cronică cinematografică. După eliberare îndeplinește mai multe funcții politice și altele culturale în provincia natală. Opere: *Racheta*; *Rezistența*; *Făgașul* și altele.

---

* Se pronunță: Gen Po-ci.

PRIMA ORĂ DE CURS

Ping Zhou s-a trezit brusc și s-a întors spre deșteptătorul aflat la căpătîiul patului : ceasul arăta ora patru și treizeci de minute.

— E încă devreme !

S-a ridicat din pat. Era septembrie și căldura începuse să se ducă ; în capitală se resimțea deja răcoarea. A coborît scările cu pași ușori ; a scos o găleată cu apă din fîntînă. Și-a dezbrăcat pijamaua, și-a frecat zdravăn corpul cu apă, apoi și-a udat și capul, pînă ce a simțit cum sîngele îi fierbe în vine. A deschis cu grijă poarta din față și s-a apucat să urce dealul de peste drum.

Ziua aceea era chiar prima zi de curs. Se simțea nespus de vesel și frumusețea delicată a naturii îi sporea bucuria. Cînd a ajuns în vîrful dealului, soarele nu se ivise încă. Era din nou senin, după o zi ploioasă și boabele de rouă de pe iarbă îi umeziseră picioarele goale, răcorindu-i-le și înveselindu-l și mai mult. Vîntul adia lin. Cuprins de un simțămînt de euforie greu de exprimat în cuvinte, se plimba foarte împăcat pe coama dealului, trăgînd adînc aer în piept.

Inima îi fremăta. A pornit-o spre pădure, gîndind : „Cît sînt de fericit ! Colegii de an s-au risipit care încotro și iată, numai eu am nimerit în locul acesta minunat. Să-l iau de pildă pe C., individ bolnăvicios, care a fost repartizat la Jinze. Păi, acolo șase luni pe an e tot iarnă, zăpada ajunge la peste un metru înălțime. Bietul de el ! Țin minte cît a insistat să fie mutat, însă n-a făcut nimic. Cînd a plecat, arăta îngrozitor ! Apoi lui Y. i s-a întîmplat același lucru... Eu am avut noroc, am primit tocmai ce-mi doream, chiar străvechea capitală a țării învecinate înțesate de relicve istorice. Pei-

sajul este extraordinar! Uite, departe, în dreapta, pe după vîrful acelui munte, soarele se înalță pe cer...“

Răsăritul soarelui i-a întrerupt gîndurile. Universul își schimbase dintr-o dată culoarea. Pînă și muntele acela îndepărtat pe care abia îl întrezărea nu mai era de un verde nedefinit, ci arăta gălbui. În strălucirea razelor soarelui, stropii de rouă de pe frunze păreau niște adevărate perle de cristal.

„S-o fi făcut ora șase“, îi trecu lui prin minte și numaidecît o luă înapoi spre casă.

Soarele cobora dealul odată cu el. Începu să cînte mergînd cu un pas elastic și cu pieptul scos în afară. Apoi s-a oprit și a oftat, sau poate numai a respirat adînc.

„Așa-i, va trebui să mă apuc să studiez din răsputeri“, își spuse foarte hotărît.

Venise în Japonia de un an, dar mai mult hoinărise, de parcă ar fi fost bolnav de nervi.

„E grozav că am ajuns în țara aceasta mărginită de munți violeți și ape limpezi. Pentru un asemenea noroc, am să mă apuc chiar de azi să duc o viață de studiu ordonată. Va trebui să ajung pe culmi luminoase, să întrec peisajul magnific de aici“.

A pornit-o mai departe, destins, fericit. Ținînd-o tot într-o alergătură a ajuns jos foarte curînd.

Peste o jumătate de oră, Ping Zhou se cufundase în marea de oameni de pe bulevardul șerpuitor al orașului. Vreme de cîteva zile după sosirea lui Ping Zhou în oraș, bulevardul se menținuse pustiu și arăta lugubru, dar astăzi se animase, forfotea de oameni care se îndreptau cu toții spre vest. Mari și mici, înalți și scunzi, îmbrăcați în costume europene sau tradiționale, ei parcă luaseră cu asalt străzile ; printre oamenii mari, elevii — băieți și fete — cu ghiozdanul în spinare și cu abacul sub braț, se strecurau fără nici cea mai mică urmă de stînjeneală.

Mulțimea aceasta (mai puțin copiii) se ducea la cursurile aceleiași universități spre care se îndrepta și Ping Zhou. Toți erau îmbrăcați îngrijit și mergeau cu eleganță, în grupuri de trei sau cinci, sporovăind și rîzînd, oferind privitorilor o imagine de sclipitoare bună dispoziție. Nu-

mai Ping Zhou se lăsă brusc cuprins de o tristeţe inexplicabilă. Îşi reaminti pe neaşteptate zilele trăite în şcolile prin care trecuse pînă atunci şi aproape că îl podidiră lacrimile. Nu înţelegea cum şi de ce ; se forţă din răsputeri să îşi înghită lacrimile. Dar se pare că acestea fuseseră mult prea mult zăgăzuite. Se afla de mai bine de un an în Japonia, trecuse prin momente care duceau inevitabil la lacrimi, îl duruse de atîtea ori inima şi chiar ar fi vrut să se uşureze prin plîns, dar nu ştia cum se făcea că nu plînsese nici măcar o dată. Şi tocmai astăzi i se întîmplase, cînd era plin de entuziasm ; avu destulă putere ca puţinul pustiu al inimii să şi-l împingă de o parte. Izbuti aşa să se gîndească şi la bucuria zilelor viitoare.

La intrarea în universitate a dat cu ochii de un grup de tineri îmbolziţi în uşa unui amfiteatru. Amfiteatrul, construit din lemn, avea două etaje ; pereţii prinseseră patina timpului şi erau acum de un verde deschis. Pe partea stîngă a ansamblului se ridica o casă de pămînt, cu un singur cat, clădită recent. În dreapta era negreşit un teren pentru gimnastică, fiindcă acolo se găseau bare de fier, paralele şi calul de lemn şi trambulina pentru săritori. Departe, dincolo de curte se vedeau mai multe blocuri din care se scurgea un şuvoi de studenţi ; Ping Zhou trase concluzia că acolo trebuia să fie căminele. În faţa amfiteatrului, chiar la intrare, era un dîmb împrejmuit cu un lanţ de fier şi pe el creşteau cîţiva arbuşti pitici, proaspăt înfloriţi. Aleea era pavată cu piatră mică, mărunţită, pe care pantofii sau încălţările de lemn (japonezii le spun *geta*) scoteau un sunet foarte plăcut auzului.

Locul vibra de însufleţire : vorbe, rîsete, zgomot de paşi — năvăleau în urechi. Ping Zhou se gîndea să găsească pe cineva cu care să se întreţină, dar nu cunoştea pe nimeni din jurul său, aşa că îşi lăsă capul în jos. Chiar atunci cineva îl bătu pe umeri. Se sperie, întoarse capul şi abia atunci îl zări pe fostul său coleg — Zhou Yuzhi. Surprinşi, se priviră în tăcere. Zhou Yuzhi îl întrebă cînd sosise, unde locuieşte. Îi povesti totul şi se interesă şi el la rîndul său.

— Cum să dau de tine într-un oraș ca Tokio ? zise Zhou Yuzhi. Știam că ai mai fost în Tokio și aș fi vrut să stăm împreună, dar n-a fost chip să-ți aflu urma. Firește că nu e atît de greu să fii singur... Nu spuneai tu cîndva că pe aici oamenii sînt simpli și amabili ? Mie însă mi se pare că nicăieri nu se găsesc oameni mai năstrușnici.

— Mă tem că nu e chiar așa. Dar unde locuiești ? Stai bine ? De acolo se văd munții ? Ar trebui să poți admira de la fereastră Daimonji Yama. De la mine văd pînă dincolo de Akira Yama.

Cum stăteau de vorbă, li se mai alăturară rînd pe rînd cîțiva, cercul lor crescînd pînă la șapte-opt persoane.

Curînd s-a auzit clopoțelul. Studenții se împrăștiară. Ping Zhou și-a luat rămas bun de la prietenii săi și s-a grăbit spre clasa sa. Înainte de începerea cursurilor, amfiteatrul fusese mereu ocupat cu examene, întîlniri și diferite ceremonii astfel că Ping Zhou ajunsese să nu știe încotro avea să se ducă. După ce căută vreme îndelungată, zări pe un colț, la etaj, o plăcuță pe care scria E 2 ; se grăbi să intre. Sala era plină de o mulțime de studenți care vociferau aprins ; văzîndu-l strecurîndu-se în clasă, tinerii încetară discuțiile și întoarseră capul spre ușă. El nu se simți bine ; roși tot. Nu știa unde era locul său și nu dorea nici să întrebe ; cu capul plecat, se îndreptă spre un loc gol de lîngă fereastră și se așeză ; se gîndea că studenții străini trebuie oricum să fie trecuți la sfîrșit, în urma celorlalți.

După ce se așeză, vacarmul se reluă. Era tulburat de ceva și nu înțelegea de ce. Retras în el, auzi dialogul dintre doi tineri așezați în spatele său.

— Tu de ce ai venit aici ? Ce specialitate îți alegi ?

— Secția politică. Vreau să devin politician pentru Marele Imperiu Japonez.

— Eu urmez Secția economică. Imperiul va pune accent pe înflorirea economiei. Ce rost are politica ?

— Imperiul nostru este acum de primă mărime, veni răspunsul. Dacă nu știm să dezvoltăm latura politică, ne vom pierde calitatea de stăpîni ai Asiei Răsăritene. Spre exemplu, problema egalității oamenilor...

— Dar nu-i acelaşi lucru, dragii mei, interveni un al treilea. Ca stăpîni ai Asiei Răsăritene, luăm tot. Dacă într-o ţară vecină e un porc gras...

Izbucniră rîsete. Ping Zhou căuta să-şi stăpînească mînia şi să asculte cu atenţie, însă se aşternu brusc liniştea. Înălţă privirea şi constată că profesorul intrase în clasă. Se ridică în mod automat odată cu ceilalţi şi salută. Profesorul înclină capul. Se aşezară.

Profesorul era un om abia trecut de treizeci de ani, cu trupul scund şi îndesat. Avea chipul mic şi rotund; ochelarii mari, de presbit, îi acopereau jumătate din faţă. Ţinea mîinile pe catedră şi îşi înfundase privirea într-un catalog uriaş. Profesorul începu să facă apelul; spunea: Abe sau Baba şi de fiecare dată venea răspunsul: Hai. Ping Zhou ştia ce înseamnă acest lucru. Profesorul avea un tic, din cînd în cînd lăsa capul într-o parte şi se legăna uşor. Tocmai cînd Ping Zhou se amuza copios de aceasta, se auzi strigat:

— Tu cine eşti?

Se uită în jur, speriat.

— Mă numesc So Hei Chu, folosi el transpunerea japoneză a numelui său.

— Mda. Numele tău nu e trecut în catalog. Nu eşti japonez. Eşti coreean? Eşti din ţara Qing?

Ping Zhou se înfurie. Nu îl supăra faptul că îl făcuse coreean. Îl deranja ultima întrebare. Cînd sosise la Tokio căutase ambasada chineză şi întrebase fără rezultat de atîtea ori: „Unde este Ambasada Republicii China?“ Abia într-un tîrziu cineva i-a spus: „Te referi la Ambasada Ţării Qing? Dacă-i pe aşa, ia-o în jos“. Nu înţelesese bine sensul celor trei silabe: *Shin Koku* şi pînă să îşi dea seama că era vorba de vechea denumire a Imperiului Qing, cei cîţiva oameni aflaţi prin preajmă se îndepărtaseră. Ce să facă? A pornit-o în direcţia indicată şi apoi a izbucnit furios: „Asta era! *Shin Koku* este Ţara Qing! *Baka!* Mama voastră de tîlhari! Cred că nici măcar nu aţi auzit vreodată de China. *Baka, Chukucho!* Bietul So Hei Chu! Nu avea de unde să ştie că ambasada sfîntă pentru el nu avea arborat steagul în cinci culori. Această umilire la care fusese supus la prima sosire în Japonia

îi rămăsese vie în minte, vreme de jumătate de an. Şi de cîte ori se întîlnea cu prietenii săi şi venea vorba de umilirea Chinei, el povestea acest episod. Iar astăzi îi fusese dat să audă aceste trei cuvinte în gura unui profesor universitar.

Se gîndi să-i riposteze pe dată, dar se reţinu din răsputeri :

— Sînt cetăţean al Republicii China, răspunse simplu.

— Ce Republică China ? N-am auzit.

Profesorul îi aruncă o privire dispreţuitoare, iar tot amfiteatrul izbucni în hohote de rîs. Aceste cîteva incidente ostentative îi secătuiră sentimentele de bucurie care îl însufleţiseră încă din zorii zilei. Ping Zhou era o fire răbdătoare, calmă ; îşi spuse că venise aici să înveţe şi nu să facă năzdrăvănii. Înghiţi în sec şi se concentră să asculte lecţia.

Era într-o miercuri. Prima oră era de geografie. Profesorul închise catalogul şi îl împinse într-o parte. Desfăcu o legătură gălbuie de cîrpă în care erau mai multe cărţi. Cu o mînă coborîtă peste cărţi şi cu alta înfiptă în marginea catedrei, începu să vorbească, scuturîndu-şi tot trupul. În timpul lecţiei se plimba neîntrerupt în spatele catedrei, dar cum era prea scund nu i se vedea decît mişcarea umerilor, ca limba unui pendul. Pe lîngă legănat, mai avea şi morbul tusei. Cînd spunea ceva important, fixa cu privirea un student, indiferent care, şi întreba insistent : „Aşa e ? Eşti de acord ?“ Pe cînd profesorul îşi expunea ideile prelegerii, Ping Zhou avea senzaţia că este de prea multe ori străpuns de ochii interogativi ai acestuia.

— Domnilor ! spunea el, este prima lecţie de geografie şi vă rog să mă ascultaţi cu atenţie. Dumneavoastră sînteţi absolvenţi de liceu şi veţi fi aceia care veţi înfăptui măreaţa operă civilizatoare a Marelui Imperiu Japonez. Cred că nu este nevoie să insist, dumneavoastră vă daţi singuri seama, fiindcă ştiţi să intuiţi sensuri dincolo de cuvinte. Dar să ne întoarcem la lecţie. De azi înainte, eu vă voi preda geografia. Cunoştinţele dumneavoastră de geografie sînt suficient de bogate, eu voi accentua mai degrabă asupra aspectelor economice şi politice ale acestei ştiinţe. Vă daţi seama, domnilor (aici s-a oprit un mo-

ment), că Marele nostru Imperiu Japonez este una dintre cele cinci mari puteri ale lumii! (Își legănă corpul. Se uită la Ping Zhou). Vreți să strigați „Trăiască!" plini de entuziasm? Dar ar fi o greșeală extrem de gravă! Poate flota noastră maritimă să învingă S.U.A. sau Marea Britanie? Este forța noastră economică superioară aceleia a SUA sau a Marii Britanii? Putem noi să-i alungăm pe americani și pe englezi de pe piața chineză? Ați uitat că toată China ne este potrivnică? (Vocea îi căpătă accente grave. Tăcu îndelung). Care este politica noastră colonială? Am obținut cu mari pierderi o insuliță oarecare, golașă. (Împunge ceva cu degetul arătător). Credeți oare că e de ajuns? Mai avem Manciuria, iar faptul că n-am ocupat Mongolia n-are nici o valoare. De azi înainte forța e în dumneavoastră. Odinioară, japonezii erau nimeni. Astăzi Japonia este unul dintre cele cinci mari imperii și greșeala capitală este că încă ne mai vedem patria la scara mică de pe vremuri. Priviți-i pe chinezi! (Se uită la Ping Zhou, apoi la plafonul clasei). Oriunde merg sînt stigmatizați de oameni, sînt puși la cele mai grele munci, dar ei tot se duc și rezistă. Pe lumea aceasta întîlnești pretutindeni numai șobolani și chinezi..."

Toți studenții au izbucnit în rîs. Se părea că mulți discutau despre el. Ping Zhou avea sentimentul că banca îi luase foc, că el însuși este acoperit de o mare de foc. Ar fi vrut să se ridice în picioare, să îl contrazică pe omul acela, dar bănuia rezultatul. I se mai întîmplase, iar ei, pe un ton incolor, răspundeau: „Nu mă refeream la dumneavoastră, nici nu mi-am dat seama că este o impolitețe". Le spuneai că nu este bine să fie astfel învrăjbiți studenții și ei îți argumentau că aceasta este orientarea lor politică. Concluzia era că organizarea socială era rea, nefirească. Ping Zhou reveni, așadar, la gîndurile sale triste.

(De fapt noi toți — medita el — sîntem niște grăunțe de nisip, aruncate de-a valma într-un ocean sălbatec. Și oceanul deșert este măcinat de vînturi și de valuri și noi ne rotim pînă pierim. Căutăm fiecare locul nostru și îi lăsăm pe ai noștri să umble după calea cea bună, a liniștii și adevărului. Așa se face că ne întîlnim unii cu

alții, oameni din țări diferite, și ne dăm mîna, ne îmbrățișăm, vărsăm lacrimi fierbinți, suferim și așa este drept. Dar de ce să-i înjoseşti pe alții ? Oare numai în felul acesta te consolezi pentru neliniștea și nesiguranța cu care ne impresoară oceanul cel deşert ?).

(Dar — își zicea mai apoi — să facem o rotație de o sută douăzeci de grade și să vedem dacă patriotismul îngust, care exagerează neajunsurile altora și șterge însușirile lor bune, e folositor. Aceasta nu echivalează cu înșelarea propriului tău popor ? Automistificarea nu te duce la nefericire ? Să astîmperi focul cu foc ? Ce vrei să spui ? Vierme !).

(Vai, iată învățătura primită în cea dintîi lecție la universitate ! Am auzit adesea zicîndu-se că aceia care vin în Japonia să studieze își însușesc învățătura occidentală și suportă batjocura orientală. Nu mă tem eu de asta, păcat însă de acei domni universitari care ajung și bolnavi de nervi. Mă tem că o să-mi vină greu încă cinci-șase ani așa. Nu cred că China, țara mea, merită să cheltuie anual sute de mii de *yuani* pentru a avea niște intelectuali suferinzi de nervi. Ce sens ar avea ?)

Pe măsură ce medita astfel, mînia îi trecea și își amintea cît îl mai sfătuise prietenul său (acum mort) să plece la studii în străinătate. Pe atunci nu vroia deloc să vină în Japonia, fiindcă desconsidera această țară, însă la insistențele prietenului, s-a hotărît în cele din urmă să treacă Marea Galbenă. Timp de un an de zile, studiase îndeajuns societatea japoneză și îi pierise disprețul față de această țară, dar i se părea că japonezii nu sînt în stare de o apropiere și nici nu au îndrăzneala unei apropieri, deși ei reprezintă o națiune care poate foarte mult progresa. Viața de aici îl neliniștise. I se părea că el însuși decăzuse, nu mai era sincer, nu își mai manifesta plenar sentimentele. Uneori îl asaltau idei de-a dreptul periculoase. După un an de zile avea impresia că deja se îmbolnăvise de nervi.

La sosirea în Tokio era nespus de vesel, iar acum toate iluziile i se năruiseră. Țările și oamenii nu se pot împăca ? Sigur că nu era cazul să rezolve el problema aceasta. Fierbea de mînie. Privea drept în față, spre ca-

tedră. Capul îi fierbea, să i se spargă. Deodată, auzi că un student pune întrebarea :

— Domnule profesor ! Busola a fost inventată de China ?

— De ce să nu fie ? Eu ce v-am vorbit ?

— Nu-mi vine să cred.

— De ce ?

— Cum să poată un chinez să inventeze ceva ?

— Dacă poate sau nu să inventeze, du-te și-i întreabă pe chinezi. Poate fi neadevărat, dar așa se spune.

Profesorul își continuă lecția. Tocmai prezenta istoria geografiei. (*Bakayaro* ! înjură Ping Zhou în gînd, au chinezii putere de invenție ? Voi, japonezii, ați putea bănui acest lucru ! De fapt...)

Se întristă din nou.

Sună de ieșire. Ping Zhou se ridică și ieși imediat din clasă, parcă temîndu-se ca nu cumva să fie întrebat : „Chinezii au putere de invenție ?"

Coborî treptele, oftînd, abătut.

„Nu are nici un rost ! se gîndea. Aceasta este cea dintîi lecție la care asist ! Aceasta este învățătura pe care am căpătat-o !"

Se uită în jurul său și fu fericit cînd constată că nimeni nu îl surprinsese oftînd, fiindcă în accepția lui acest gest îl indica pe omul slab și el nu se vroia astfel.

Mai făcu cîțiva pași, nehotărît, pentru ca în sfîrșit să o apuce la fugă căutîndu-și prietenii, să-i întrebe cum a fost prima lor lecție.

1921

JIAN XIANAI*

JIAN XIANAI s-a născut în 1906, în Guizhou, În 1924 debutează în publicistică și scrie povestiri ai căror eroi sînt oameni simpli din păturile cele mai de jos și mai umile ale societății, cadrul fiind provincia natală. Titlurile culegerilor sale de proză sînt ilustrative în acest sens : *Bruma*, 1926 ; *Un erou*, 1930 ; *Întoarcerea în sat*, 1934 ; *Dramele satului*, 1937 și altele. În timpul rezistenței anti-japoneze, asemenea celorlalți scriitori și oameni de cultură chinezi, se angajează plenar în lupta dusă de poporul chinez împotriva cotropitorilor, organizînd ședători literare, conducînd reviste etc. Între 1937 și 1951 se stabilește în provincia natală, unde este profesor de limba chineză la Institutul pedagogic. Cu volumele ulterioare, aria tematică se lărgește și odată cu ea și viziunea lui asupra vieții ; scriitorul este mai implicat în atmosfera epocii, mai direct în exprimarea adevărului. Alte volume : *Fercirea*, 1941 ; *Tinerii orașului bătrîn*, 1946 ; *Orașul de munte*, 1956 ; *Femeia dîrză*, 1957. Traduce un volum de *Proză scurtă americană*.

* Se pronunță : Țien Sia-nai.

ÎN DRUM SPRE GUIZHOU

Am lipsit multă vreme din Guizhou și abia în această călătorie spre locurile natale am putut afla pericolele naturale cărora li se supun drumeții ; calea este cu adevărat aspră, presărată cu prăpăstii adînci și stînci, gata să se prăvale în orice moment. De cum treci granița provinciei, privirile îți sînt atrase de piscuri bizare și de trei munți care se semețesc către ceruri ca niște pensule uriașe ; între acești munți se prăbușesc două rîpe negre, fără fund, pe care nu le poți măsura cu privirea, ci de la un punct bănuiești numai apa, auzind-o rostogolindu-se monoton la vale. Între rîpe se înfiripă un drumeag nu mai lat de doi-trei coți, exact cît să lase să treacă o lectică. Unele drumuri de munte sînt mult prea întortocheate și prin văile adînci răsună tropotul cailor, deși la urma urmelor nimeni nu știe dincotro vine zgomotul. De la muntele acesta la celălalt nu e decît un pas, dar între ei se deschid prăpăstii de necuprins și îți trebuie un timp îndelungat pentru a ajunge de la unul la altul, astfel că dacă pleci de aici în zori, abia la apusul soarelui ajungi dincolo. Cerul este cel mai adesea posomorît, de fruntea munților atîrnă abajururi lăptoase de ceață și numai vîntul le șuieră, bălăngănindu-le și destrămîndu-le. Pe aceste locuri vezi soarele o dată la cîteva zile. Călătorii, după obicei, se întrec cu timpul și o țin tot într-o goană pînă cad toropiți de neodihnă într-un han.

Cele mai prăpăstioase, mai amețitoare și mai periculoase locuri din țara Guizhoului sînt Rîpa Nouă Dragoni, Dealul Cornul Caprei, Povîrnișul Bivolul de Piatră, Leul Bătrîn... toți munți mirifici, în care sînt dăltuite trepte, mii de trepte. Din jos, din buza rîpei, privind în depărtare, spre culmile munților pierdute în nori, călătorii par

niște păsări care se rotesc la baza orizontului și nu te gîndești că tu însuți va trebui să urci în slăvi.

Ajunși în aceste locuri sterpe, tot călătorul începe să ofteze de „greul drumului" și pînă și cărăușii robuști nu mai sînt în stare să înainteze. Acesta este sentimentul foarte răspîndit la cei porniți degrabă la drum : pe drumurile dificile, purtătorii lecticelor cereau, de regulă, călătorilor să coboare, lucru nu prea plăcut, din care pricină cărăușii au recurs la o a doua cale spre lenevie — „schimbul", căutînd pe alții care să le ia locul. Metoda „schimbului" îi atingea puțin la buzunare, dar în felul acesta ei își cruțau trupurile, de cîte o porție bună de trudă. Cît despre această bucată de drum — o numeau „schimbul meșterului" — găseau oameni special pregătiți, în micile tîrguri sau pe la casele singuratice din munți ; aceștia erau opiomani, ori vagabonzi la douăzeci de ani, oameni fără familie, fără vreun căpătîi. Ei erau vînjoși, cu umerii de piatră, numai buni pentru drumurile de munte. După ce își beau pipa, opiomanii înșfăcau numaidecît ricșa și o purtau în fugă douăzeci-treizeci de *li*. Unii făceau această treabă în grupe cîte doi, alții duceau singuri în spate o lectică ușoară din bambus, în care transportau oamenii dintr-un loc în altul. Unii „meșteri de schimb" nu se cunoșteau între ei, nu se organizau în mod special : la un han se rînduiau cîțiva, la altul alții și își căutau partenerii numai cînd se ivea vreo ocazie. În timpul acesta se mai și tachinau. Dacă cineva se nimerea să întrebe în poarta hanului :

— Aveți meșteri de schimb ?

Mai întîi toți făceau pe surzii.

— Măi, fîrtați, merge careva la drum ? întreba cel pornit să găsească tovărășie.

— Pierde-vară avem ! Și pentru nimica toată... abia îngăima cineva din sală.

— Hai la treabă ! Cu ce te alegi dacă trîndăvești ? Nu e mai bine să cîștigi niște parale pentru opium ?

— Uite, tot așa se ține un du-te-vino cu lecticile astea ! Bine, vin.

Și omul ieșea la iveală.

El o lua înainte, alene, tîrîndu-și cu zgomot încălțările de paie ; un altul venea în spatele lui, scotocind după

frunze de tutun în punga pe care o purta la briu, în semn că nu renunță la tabieturile sale. Mergeau în fața lecticii, pe urmă se așezau pe banca de lemn dinaintea hanului și intrau în vorbă cu purtătorii de lectici. Odată ce se învoiau la preț, se schimbau pe loc, ridicau lecticile pe umeri și o porneau fără zăbavă la drum. Dacă se întîmpla să aibă vreunul lectică ușoară din bambus, întorceau spre purtătorii de lectici fețele pline de zîmbet și îi poftea să le ia ei. De cum își reluau drumul, călătorii se înviorau și se simțeau minunat. Cauza era că aceștia aveau forțe proaspete și pur și simplu o luau la fugă. Apoi, chiar felul lor de a purta lectica era altfel, foarte stabil, iar pașii îi mișcau cu multă armonie, încît cei din lectică nu simțeau deloc loviturile pricinuite de legănările drumului.

De data aceasta, o pornisem din Tongxin și o ploaie măruntă ne-a urmărit de cum am părăsit hanul, indispunîndu-ne. Dimineața am ținut drumul mare, iar după prînz a trebuit să luăm pieptiș vîrfurile periculoase. Cale de treizeci de *li* se străbate numai în urcușul și coborîșul pantelor. Cheile munților, de ar fi fost să te iei numai după cimiliturile purtătorilor de lectică, erau înfricoșătoare. Cîntau :

„Pînă la Fenshui nici nu simți că ai mers,
Dar te omoară drumul spre Shiniu, pervers !“

„Nu contează drumuri înspre Puțuri, lungi,
Dar la Leu tot mergi și nu mai ajungi !“

Spre seară, ploaia s-a întețit. Drumul se făcuse alunecos. Așa sînt căile de acces pe aici, toate din piatră, dar nu netede și drepte, ci mari și mici într-o îmbulzeală fără noimă ; pe timp senin îți poți frînge picioarele călcînd greșit, iar pe ploaie îți fuge talpa aiurea să-ți spargi capul. Uneori, apa dă peste maluri și se bălțește pe drum. Din fericire, nu era vremea puhoaielor, altfel ar fi trebuit să facem față unor adevărate inundații.

Cu pălăriile lor cu boruri largi și cu pantalonii sufleați, purtătorii de lectici înaintau precaut, mai mult alunecînd, văicărindu-se la fiecare pas. Nici prea încet nu puteau să meargă, de teamă să nu se rupă lecticile și să

se mai întîmple cine știe ce necaz ; căpetenia cărăușilor era cel mai agitat dintre toți, alerga de colo-colo, înaintea și înapoia coloanei, îmbărbătîndu-și cu vorbe bune oamenii. Călătorii, adică noi, cei din lectice, văzînd acest drum suspendat între cer și abis, simțeam acut pericolul. O mică poticnire și gata, ne rostogoleam în hău.

La ora nouă am ajuns într-un cătun, la poalele muntelui, iar acolo am poposit puțin să ne tragem sufletul și să luăm o gustare. Se zicea că ne așteaptă o cale și mai anevoioasă. Înainte de a purcede la drum, șeful cărăușilor a socotit că e bine să coborîm din lectici. Pentru nevestele noastre și domnișoara C. aceasta echivala cu înlăturarea pericolului. Chen Zhi a coborît repede din lectică, și-a legat încălțările din paie, a deschis umbrela și a luat-o încet în susul povîrnișului. Mie, fiind bolnav, nu mi-au spus nici un cuvînt care să însemne că ar fi bine să cobor. Eu i-am înțeles, le-am simțit chinul, dar să fi încercat să merg eu însumi n-ar fi fost trudă zadarnică ? Pînă la urmă, am ieșit cu greu de sub baldachin, gîndindu-mă să contemplu ploaia, culoarea cerului ; dacă nu era prea alunecos drumul, puteam merge chiar cîțiva *li*, nu era cu totul imposibil. Am rămas în fața unei prăvălii. Purtătorii de lectici își sorbeau ceaiul ; unii aveau cămășile ude, nu știu dacă de ploaie sau de sudoare, și, scoțîndu-le, dădeau la iveală bicepșii bine conturați ; alții stăteau încovoiați și tușeau. Ploaia se așternea lenește la pămînt. Peste munții îndepărtați, nori scămoșați sau pîcle de ceață lăptoasă se deplasau cu iuțime spre sud-vest.

Șeful cărăușilor era la cîțiva pași de mine.

— Am auzit, domnule, mi s-a adresat, apropiindu-se, că nu vă simțiți bine. Rămîneți în lectică și voi dubla cărăușii.

— Greu de acceptat, dar vă rog să primiți un supliment la plată, am spus, văzînd ploaia șiroind din ceruri și munții foarte abrupți. Cuvintele mele erau și de precauție și de laudă.

— Nimica toată, muntele e dur. Xu Xiaoshan s-a dus să caute o dublură.

Am zîmbit și am tăcut.

— Dublăm purtătorii. Care lectică ?

— Er, bătrînul, a venit abia ieri. Azi a muncit din greu.

Hu a revenit cu doi oameni, unul înalt, de vreo optsprezece-nouăsprezece ani, curățel, iar altul exact opusul lui, un grăsan de peste douăzeci de ani, arătînd îngrozitor ; chipul îi era viciat de opium, cămașa ruptă și chiar pantalonii îi erau făcuți ferfeniță ; într-un loc, în spate, i se vedea șoldul.

— Asta e ? a întrebat grăsanul și obrajii plini i-au tremurat.

— Da, a răspuns scurt Hu.

— Frățioare ! a dat glas grăsanul și tînărul înalt și uscățiv a trecut la ricșă. Au ridicat-o amîndoi, cîntărind-o. Merge, frățioare, merge ! a rîs grăsanul. Nu e grea. Nu e grea deloc !

Căpetenia convoiului ne-a îndemnat să pornim la drum.

Eu și schimbul lecticii mele am plecat fără să îi mai așteptăm pe ceilalți. Hu Xiaoshan, împreună cu Li, coechipierul său, obosiți și suflînd din greu, se țineau după noi. Pe drum nu m-am plictisit, le-am ascultat schimbul de replici hazlii. Am aflat că pe grăsan îl chema Zhao ; era plin de putere, ținea lectica cu o mînă de maestru. Cel din spate se numea He Guangting.

— Facem casă bună împreună, Guangting, ce zici ? a întrebat grăsanul, mergînd cu pași mari, sigur pe el.

— Nu vrei mai bine să mă pui la curent cu drumul, frate Zhao ?!

— Bine frățioare, țin-te bine ! a răspuns Zhao grabnic. Și adăugă : O băltoacă — nu știu cît e de adîncă !

— Nu prea adîncă !

— Bătrînul Zhao știe să conducă, nu glumă ! Eu nu zic vorbe goale. Pe ploaie, uite, alerg cu pași mari pe aici ca și la drumul drept.

— Bine, frate Zhao, dar parcă spuneai că ai avut ceva necazuri. Cum de-ți mai place treaba asta ?

— Asta se cheamă că plăcerea se trage și din necaz.

— Ușurel !

— E tot mai abrupt !

— Mergem tot mai bine !

— Atenție, alunecă tare !

— Alunecă !

Zhao a anunțat că drumul e lunecos și că îi scapă piciorul prin baltă. Auzeam acum plescăitul apei.

— Vezi că ți-ai rupt încălțările !

— Ești ca o doftoroaie, te preocupi de toate. Ți-e frică să nu-mi frîng picioarele ? Ia spune-mi, frățioare, cîte pachete fumezi pe zi ?

— Șapte sau opt, cam așa ceva. Dar tu, frate Zhao ?

— Eu ? Te iau de departe. La șapte-opt adaugă încă șapte-opt și încă șapte-opt.

— Oh, dar știu că le fumezi ! Eu nu izbutesc mai mult.

— Drum lunecos. Vai de capul tău — șapte-opt pachete înseamnă mult ?

— Am dat de uscat. La Bivolul de Piatră te duc să-ți iei încălțări. Astea nu mai merg.

— Vezi de tine, frățioare ! Mai am două sutare și o să fumez două pachete. I-auzi la el, să cumpăr încălțări ! Astea de acum le-am primit. Mai găsesc eu o pereche care să mă țină pînă la Peșteră.

Mă copleșise o toropeală cruntă și i-am ascultat ca prin vis pînă am trecut de Leul Bătrîn. Urcam și coboram dîmburile unul după altul și cînd am trecut culmea cea mare ne-am afundat în nori alburii ca în omăt. Am rămas la fel de liniștit, de absent și atunci cînd am văzut pînă departe pîraiele lungi, clocotitoare, împletindu-se cu potecile ce șerpuiau în sens invers. Și abia cînd unul dintre ei m-a anunțat să mă uit la coama ca a unui leu a muntelui, aceasta întruchipînd spiritul locului, mi-am dat seama că mersesem destul de mult.

Bătrînul Zhao a grăbit apoi din nou ritmul, înaintînd cu umerii drepți, neclintiți și cu mîinile aduse în semicerc pe mînerele lecticii, aproape trăgîndu-l după el pe ajutorul său, He Guangting.

— Nu alerga așa, l-a dojenit He Guangting. Mă tîrăști după tine și nu mai pot. Am parcă pietre de moară pe umeri !

— Săracul de tine ! Flăcău în putere și ai pietre pe umeri ! Eu car ușor, tu te omori ; eu n-am nimic, tu te-ai turtit !

Am privit umerii laţi, impasibili ai lui Zhao, i-am ascultat turuiala gurii şi m-am trezit că mă ia şi pe mine gura pe dinainte.

— De unde te tragi, Zhao ? am întrebat.

— De unde o să vă trageţi sufletul în seara asta, domnule. De la Trei Ripe.

— Familia ta mai e acolo ?

— Eu am pribegit de mic, domnule. Am stat prin nu ştiu cîte părţi ale Sichuanului, am dus oameni în cîrcă pînă în capitala provinciei, la Chengdu. Am trăit de unul singur. Nevastă mi-am luat acum doi ani, dar am nimerit una căreia-i plăcea să se sulemenească şi să se gătească şi n-am putut s-o ţin. A fugit cu unul, sălbăticiunea ! Şi atunci, spuneţi-mi dumneavoastră, ce familie să am ? Sînt ca un stîlp — stau de unul singur !

— Cu lectica te descurci de minune. De ce nu te înscrii la drumuri lungi ?

— Am făcut şi drumuri lungi. Am fost pînă în Yunnan, la Chongqing. De la o vreme m-am apucat de opium şi nu mai rezist mult. Şi pe urmă cine mai caută aşa ceva ? Nici oamenii nu mai au încredere în noi, le e frică să nu fugim. Dar v-am dus destul de prost, domnule, vă rog să mă scuzaţi. Pe cerul înstelat stă şi luna, domnule ; sînteţi om luminat, plin de bunătate, la lian sper să-mi daţi un bănuţ în plus. Vă mulţumesc din suflet, domnule !

— Apoi să vă spun eu, domnule, s-a amestecat He în discuţie. Să nu-l nesocotiţi pe fratele Zhao, să ştiţi că el s-a înfruptat din cazanul cătăniei şi a fost cîteva luni bune şef de pluton. Acum duce lectica, dar într-o vreme îl duceau alţii pe el în spinare. Sigur că nu e mare lucru, unii sînt bogaţi o mie de ani, din neam în neam, iar alţii rămîn săraci zece mii !

Ce puteam să zic ? Am tăcut, lăsîndu-mi să-mi scape în colţul gurii un zîmbet.

Au ajuns cei dintîi la Bivolul de Piatră şi tot primii şi-au tras răsuflarea şi au fumat cîte o pipă. Eu m-am plimbat, aşteptînd sosirea soţiei şi a domnişoarei C. Cum noi aproape că zburasem pe pantele munţilor, nici Hu Xiaoshan nu izbutise să se ţină de noi, rămăsese departe,

foarte departe în urmă, ca și celelalte lectici. Mă gîndisem, pe drum, că aflîndu-ne pierduți în pustietatea munților, fără un cunoscut și fără însoțitori — o lectică singură profilîndu-se unică deasupra văilor, purtată de doi oameni necunoscuți — mă gîndisem ce aș fi putut să fac, cum i-aș fi înfruntat pe oamenii mei, eu, un tînăr plăpînd, dacă, în caz extrem, s-ar fi întîmplat ceva neplăcut ? Mi-am liniștit pe deplin inima zbuciumată abia în fața ceainăriei. Ploaia se oprise. Mai cădeau ici-colo stropi de pe crengile copacilor, bătuți de vînt. Am lenevit și am admirat peisajul vreme îndelungată, pînă a sosit lectica femeilor. Soția mea și Domnișoara C. au coborît să își mai dezmorțească încheieturile, firește de atîta ședere într-o poziție incomodă, în lectică. Ne-am așezat cu toții pe banca din fața ceainăriei de la marginea drumului.

Nu știu cum a răsărit deodată în fața noastră o femeie de la țară. Avea în spinare o sarcină de surcele, părul alb și-l strînsese cu o basma și era roșie la față, pînă la urechi, arătînd obosită, ca după un drum lung. Bănuiam că este o țărancă din apropiere, asemenea femei întîlnisem destule în cale. Aceasta părea însă chinuită de anumite griji ; înaintase cu capul plecat în pămînt pînă lîngă treptele de piatră ale ceainăriei, apoi se așezase pe ele, ca și cum ar fi vrut să-și mai tragă sufletul. Și-a ridicat privirea. îndreptîndu-și-o direct spre grupul purtătorilor de lectică ; și îi privea cu aviditate, fixîndu-i cu o căutătură răscolitoare. A clătinat apoi din cap, buzele șuierîndu-i prelung.

— Ați observat ? m-am adresat soției și Domnișoarei C. Femeia aceea e nebună, se teme de oameni.

La început ele nu-i dăduseră atenție, dar acum femeia își bălăngănea îngrozitor capul, picioarele îi săltau în neștire și s-a apucat să țipe în gura mare. Făcuse spume la gură și plînsetul ei nu era deloc firesc, ci semăna mai degrabă cu bocetul pe care îl îngînau prelung femeile la Sărbătoarea Spălării Mormintelor. * Spre sfîrșit el s-a precipitat într-o tonalitate înaltă, ascuțită.

— Zhao Hongshun, am auzit-o rostind necăjită, vino la mine ! Cu ce ți-am greșit, om de nimic ?

---

* Sărbătoare religioasă budistă.

Tînguirea ei i-a impresionat pe ceilalți, care au înconjurat-o cu interes.

— De ce plîngi, mătușico?

— Ce ți-a putut frînge într-atîta inima?

— Domnilor, a răspuns ea după o lungă tăcere, continuînd să își clatine capul, dumneavoastră n-aveți cum să mă ajutați. Zhao Hongshun, el să vină și cu el o să vorbesc eu limpede!

— Care Zhao Hongshun? a întrebat cineva.

— Zhao grăsanul. E nevasta lui, a răspuns cineva de pe margine.

M-am apropiat și eu.

— Luați aminte, domnilor, a spus femeia printre sughițuri. Sînt din Trei Rîpe și omului meu îi zice Zhao. E negriciosul ăla scund de acolo, care trage la opium. Broasca asta țestoasă se ține de fumat, topind așa toți banii pe care-i cîștigă, iară cînd nu mai are nici o lețcaie, se întoarce acasă și mă snopește în bătăi, să-i scot din pămînt din iarbă verde bani și iar bani. Mi-a vîndut toate lucrușoarele din casă, pînă și țoalele de pe mine mi le-a dat. Nemaiavînd încotro, m-am băgat slugă la stăpîn, dar trîntorul ăsta nerușinat ne bate în poartă și ne jupoaie de bani, cu țîriita. Ce să-i spun, doar e bărbatul meu! Ieri a venit din nou peste mine, să mă silească să mă duc după altcineva. Zicea că ar fi luat douăzeci de *yuani* pe mine. Cu ce l-am supărat eu în ăști doi ani de cînd îi sînt femeie? Vrea să mă dea altuia, dar eu am în gîndul și în inima mea dorul de a-mi tăia părul și a rămîne la templu. De acum încolo, fiecare cu ale lui. Îl caut de două zile la Trei Rîpe, dar el parcă a intrat în pămînt. Iar unul ce își spune Wang a venit după mine să mă ia, că doar m-a cumpărat... Auzi, să-și vîndă nevasta lui bună, cîtă ticăloșie...

— Și de ce-ți mai frîngi inima, femeie, a încercat patronul ceainăriei s-o îmbuneze. Cheamă-l pe Zhao să-și recunoască vina și împăcați-vă.

— Vreau să văd cum mai poate să arate un bărbat care-și vinde nevasta! a strigat femeia și a alergat în mijlocul drumului, despletindu-și părul și văicărindu-se.

— Vino încoace, Zhao Hongshun ! Ce ți-am făcut eu, soața ta bună, ia spune ? Și arată chiar tu lumii vina pe care o ai.

Terminînd pînă la capăt de fumat, Zhao a ieșit la lumină, s-a îndreptat cu pași mari spre femeie și a luat-o la pumni.

— Femeie risipitoare, ființă fără rușine. Ai plecat o dată de la mine, acum du-te învîrtindu-te ! Te-a apucat sminteala ? Ce mă mai faci pe mine de rîsul lumii ? Bărbatul se spetește cărînd la lectică și nevastă-sa i se ține cu altul...

Ocărînd-o în văzul lumii, bărbatul a apucat-o de păr și a început să o lovească cu picioarele.

Femeia s-a chircit toată la pămînt și n-a mai scos un cuvînt. Plîngea sfîșietor.

— Hei, Zhao, ai înnebunit ?

— Ce fiară de bărbat !

Ceilalți au sărit și au tras de el, mînioși. Unii i-au cărat cîțiva pumni în spate. Dar Zhao era un bărbat zdravăn, nu se temea de bătaie.

— Unde-ți e lectica ? a sărit la el mînios căpetenia cărăușilor, pălmuindu-l.

— Nu știu. Dacă-mi vorbești frumos, poate că știu ! a răcnit Zhao, dar pînă la urmă și-a mai înmuiat furia. Bine, femeie, i s-a adresat nevestei, cu un oftat. Uite, îți cer iertare ! Am căzut în plasa unui speculant, recunosc. Dacă nu-ți place, rămîi cu mine, la Trei Rîpe. O să stau cu tine, n-am cum să mă înalț la ceruri. Merg după tine oriunde. De cînd așteptam eu ziua asta. Nu lasă pisica șoarecele din labă...

— De la Trei Rîpe vin. Iar s-o iau înapoi ?

Femeia s-a sculat, și-a îndreptat statura și a pornit-o încet spre Trei Rîpe. Abia își tîra picioarele ; era mai mare jalea să te uiți la ea. Zhao a ridicat lectica în care urcasem și s-a năpustit ca vîntul la drum.

— Zhao, băiete, n-ai pic de suflet în tine. E femeia ta, cu care împarți așternutul, i-a spus Hu Xiaoshan la un popas, într-o pădure de pini.

— Frățioare... l-a avertizat Zhao și dîndu-și seama că era prea mult pentru vîrsta înaintată a lui Hu Xiaoshan, a schimbat-o : N-ai înțeles nimic, frate Hu.

— Ce să înțeleg? Că ai dat în patima opiumului?

— N-ai de unde să știi cum stau lucrurile, frate Hu. Femeia asta nu s-a purtat onorabil de la bun început. Ce căuta ea în lume sulemenită pînă peste măsură? De ce crezi că se ținea ea cînd eu eram plecat de acasă luni de-a rîndul? Ia aminte, frate Hu, nouă din zece femei sînt stricate. O dau pe stînga!

— O dau pe dreapta! i-a ținut He isonul.

— ...

— Nu-ți învinui soața, frate Zhao, a strigat apoi He, supărat. Ea e o femeie de treabă, la locul ei! Dacă tu nu te-ai fi luat cu iarba dracului, ea nu ți-ar fi ieșit în cale să te facă de rîs. Dar tu? Spune, tu cîte n-ai făcut? S-a dus și ea să trăiască pe lîngă alții, dar tu te-ai îngrijit de ea? Poți să zici cîte-n lună și în stele, dar pe mine nu mă duci!

Zhao a coborît privirile și și-a văzut tăcut de drum.

Munții ne obosiseră. Cum ploaia încetase, cerul lăsa să se întrevadă cîteva raze răzlețe de soare. Înaintam tot foarte greu; de-a lungul drumului erau înșirați vînzătorii de sare, care își desfăcuseră marfa pînă în mijlocul drumului și nu te lăsau să treci. Cărăușii îi suduiau și uite așa începeau cearta și tărăboiul. Prin alte locuri însă în văzduh tremurau balade de munte cîntate de păstori și ele ne umpleau de plăcere.

„La șaptesprezece, optsprezece ani e vremea,
E vremea să pleci după mîndrul;
La douăzeci și patru, douăzeci și cinci,
E vremea cînd tînjești după mîndrul pierdut".

Am ajuns la Peștera Rîului pe înserate. Locul era străjuit de cîteva case. Peste rîu se afla durat un pod de lemn, cu balustradele acoperite cu olane. Apa susura potolită pe sub pod. Ne-am odihnit la capul podului și am urmărit lectica femeilor alunecînd încet la vale pe poteca întortocheată a muntelui. Abia ne-am adunat la un loc că am și întins-o iar la drum. Cu pieptul umflat, Zhao zorea, nevoie mare, plin de vigoare; deodată o femeie, o vînzătoare de ceai, s-a prins de mîneca lui. Deși bătrînă, femeia s-a agățat zdravăn de el și nu l-a mai slăbit deloc, nici atunci cînd Zhao a izbucnit în înjurături.

Ceilalți care ne-au prins din urmă au tăbărît curioși cu întrebări să afle ce s-a întîmplat.

— Nu-mi dă banii înapoi! a țipat femeia, aprigă.

— Cîți bani? Ce atîta grabă?

— Zece bani!

Auzind suma de nimic, m-a pufnit rîsul. Întîi, fiindcă femeia era plină de seriozitate; apoi, pentru că mă surprinde faptul că Zhao nu-și plătește nici măcar datoriile mici.

— Îmi dai sau nu-mi dai banii?

— Poate în loc de bani te alegi cu cîțiva pumni. N-am nimic, doar pe mine mă am, auzi?

— Nu tu vorbești, ci șacalul din tine. Nu-ți bate joc de mine! Dacă nu-mi dai banii, te pun la pămînt!

— Bine, mă, pierde-vară, l-a luat la rost Hu Xiaoshan, mănînci banii oamenilor și nu-ți mai plătești datoriile? Ce ți-a venit? I-auzi, zece bani, o nimica toată!

— N-am bani, frate Hu, ce pot să fac? s-a explicat Zhao.

— Hu Xiaoshan, am intervenit eu, împăciuitor, dai zece bani din cîștigul acestui transport.

— Nu faceți una ca asta, domnule, a rostit Zhao, parcă rupîndu-și cuvintele din inimă.

Hu Xiaoshan a scos din sîn zece bani și i-a întins bătrînei.

— Ia-o din loc, cerșetorule!

— Plecăm! a strigat Zhao, spre cel din spate, cu ochii măriți de stupoare.

Apoi n-a mai scos un cuvînt cale de cîteva poște. Nu își mai anunța nici tovarășul de muncă atunci cînd ne încrucișam cu alți călători. Într-un tîrziu, l-am auzit oftînd adînc, poate chiar că plîngea. Nu îmi venea să cred că un bărbat atît de dur era în stare să sufere.

— Ce e Zhao? Plîngi!

— Hu Xiaoshan a plătit pentru mine.

— Și tu plîngi pentru zece bani?

— Zece bani fac un pachet!

— Nu ți-e gîndul decît la fumat! se amestecă He Guangting, cu amărăciune în glas.

— La primul han am să-ți dau eu zece bani, dar nu fumați prea mult, am spus, trist, cu gîndul să îl liniștesc.

— Numai dacă fumez am putere, domnule.

— Cîștigați cu sudoare banii și numaidecît îi aruncați, vătămîndu-vă sănătatea.

Lectica femeilor ne ajunsese din urmă.

Pe la ora nouă seara am ajuns la hanul din Trei Rîpe. Am coborît cu bagajele din lectică, apoi am trebăluit cu aranjatul așternuturilor și cu pregătirea cinei, uitînd de orice Zhao. După cină am făcut cîțiva pași, pentru a ne ajuta digestia.

— Domnule, nu mi-ați promis că îmi dați cei zece bani? am auzit o voce plîngăreață, după ce o mogîldeață a îngenuncheat în fața mea.

— Cine ești? am întrebat, speriat. Încă n-ai plecat, Zhao? Te așteaptă nevasta.

— Peste noapte rămîn la han, domnule. Sînt prea obosit. Mîine mă întorc acasă. Dacă vă e greu, banii mi-i puteți da și mîine dimineață.

— Ia-i! Și încă de două ori pe atît, drept recompensă pentru drumul greu. I-am dat trei bani rotunzi de aramă.

— Vă mulțumesc din suflet, domnule!

Și mogîldeața neagră s-a repezit spre catul de răsărit al hanului, unde se fuma opium.

Camera hanului era foarte largă, dar nu prea îngrijită; pereții erau plini de versuri și caricaturi, grotești în formă și țipătoare în colorit. Ferestrele dădeau spre rîu și vîntul făcea să fîșie cu intermitențe hîrtia lipită în ele. Domnișoara C. locuia în camera alăturată. Nevasta i-a așternut patul pentru nepot și copilul a adormit numaidecît. Eu m-am apucat să îmi completez jurnalul și cînd am terminat se făcuse deja ora douăsprezece și fiindcă a doua zi mă aștepta un drum la fel de lung, m-am culcat. Îngrozită de atîtea zgomote și fosneli, neliniștită și de gîndul hoților, soția a avut tot felul de coșmaruri și halucinații.

Nici eu nu am dormit prea bine, am trecut noaptea într-o stare de spirit aflată la limita dintre somn și veghe. La un moment dat, am auzit mișcare la poartă și m-am trezit. Zgomotele au crescut în intensitate și mi-am dat seama că sînt pași de soldați. Îi simțeam din ce în ce mai aproape, apoi i-am auzit cum au intrat în han. Pașii iuți și apăsați, îndreptîndu-se direct spre aripa răsăriteană,

lumini aruncate de lampioane și ordine scurte: „Scularea! Scularea!“ Treziți brusc din somn, oamenii au fost cuprinși de panică, plîngînd, țipînd, căutîndu-și cu înfrigurare încălțămintea. Acolo fuseseră găzduiți purtătorii de lectică și am bănuit că după ei veniseră soldații. Am dat să mă ridic din pat, dar soția m-a oprit.

— Ce vrei? Vrei să te pomenești amestecat în cine știe ce necaz?

— Au să urce și la noi.

— Nu cred. Hangiul știe ce are de făcut.

— Bine.

Am ascultat-o și am rămas în pat, încercînd să adorm. Peste puțin, s-a lăsat într-adevăr tăcerea.

— Am spus că e aici, am sau nu dreptate? mi-a răsunat brusc în urechi.

— Știți, eu nu știu nimic...

Parcă era vocea hangiului, sau în orice caz a unei slugi; omul părea speriat, vorbea încet și n-am auzit continuarea.

Puțin după aceea au răsunat distinct vocile somnoroase ale călătorilor.

— Hei, ce e acolo? Cine face atîta tărăboi în miez de noapte?

Se părea că soldații erau deja strînși la ieșirea aripii răsăritene a hanului.

— Legați-l, pramatia! Ai știut să-ți iei tălpășița!

— Domnule ofițer! Domnule ofițer! s-a auzit o voce rugătoare, pe jumătate sugrumată probabil de strînsoarea la care era supus omul împresurat de soldați; vocea îmi era foarte cunoscută; mi se părea că mai auzisem o asemenea implorare.

— Ridică pe cineva! mi-a șoptit soția, cu voce tremurătoare.

— Liniștește-te! i-am spus. Poate că la han a tras vreun răufăcător și soldații ne fac un bine, scăpîndu-ne de el.

— Luați-l! Știi să fugi, nimic de zis, ai ajuns tocmai aici!

Plînsetul înăbușit al omului și clinchetul lanțurilor cu care l-au legat ne sporeau cumplitul sentiment de spaimă. Am auzit un ordin scurt, alinierea soldaților și iar zgo-

motul de la început, acum pierzîndu-se încetul cu încetul. După plecarea lor, cineva a închis poarta hanului. Cei deranjați se pare că nu mai aveau nici pic de somn; se strînseseră la un loc și comentau pățania. Lucrurile nu mă priveau și m-am lăsat cotropit de somn. Am avut pînă la ziuă un somn adînc.

A doua zi, primul lucru pe care l-am făcut a fost să ne strîngem lucrurile. Afară se înseninase. Odată trecută granița Guizhou-ului, vremea devenise minunată și cerul albastru era doar din loc în loc punctat de nori albi. Am pregătit mai întîi lectica soției și a Domnișoarei C. și apoi m-am îngrijit de mine. Cînd să urc în lectică, l-am zărit pe He Guangting și mi-am amintit brusc de Zhao.

— Ce faci aici? Unde e Zhao; v-ați despărțit?

— Zhao nu mai e, domnule, a răspuns tînărul înalt și slab, cu voce moale.

Am înlemnit. Dacă nu mai era, să fi murit subit?

— Cum? S-a întors cumva degrabă la nevastă?

— Dumneavoastră nu aveți de unde să știți, domnule. Dumneavoastră dormeați azi-noapte cînd s-a întîmplat.

— Știu cîte ceva. Parcă au luat pe cineva.

— Vedeți? Nimeni nu știa că fratele Zhao era bandit. Mare lucru dacă nu l-au terminat. Biata nevastă-sa! Nu mi-e atît de el, cît de soarta nevesti-si!

Am urcat în lectică. He Guangting plîngea.

Hu Xiaoshan m-a zorit. A ridicat lectica, împreună cu bătrînul Li, și am pornit-o la drum.

— De ce vă pierdeți vremea cu ei, domnule? m-a dojenit. Cei din schimburile suplimentare așa sînt pînă la unul: hoți, vagabonzi, bandiți, toți o apă și-un pămînt!

Am încercat să deschid ferestruica lecticii, să îl mai văd pe He Guangting, dar aceasta se înțepenise și cînd am reușit s-o desfac, ne îndepărtasem binișor de Trei Rîpe.

Cîteva zile la rînd am fost bolnav de cele întîmplate. Vai, nouă! În ce lume crudă și jalnică mai trăim!

1929

MAO DUN*

MAO DUN (1896—1981) este unul din scriitorii chinezi proeminenți, creatorul unei opere literare de un înalt profesionalism, ancorată în realitățile țării și prin care omul Chinei acestui secol se simte reprezentat, cu năzuințele, cu bucuriile și dezamăgirile sale. Opera lui cuprinde 6 romane, 4 nuvele de mari dimensiuni, peste 50 de povestiri, o piesă de teatru și mai multe volume de eseuri și studii critice. Numele său real este Shen Dehong, numele poetic Yanbing și este originar din provincia Zhejiang. Pseudonimul Mao Dun l-a folosit pentru prima dată în 1928, cînd a semnat astfel nuvela *Deziluzia*. Părinții îi erau intelectuali; tatăl făcea parte din „gruparea reformistă" (un veritabil partid politic, care preconiza modernizarea Chinei pe calea reformelor) și i-a insuflat viitorului romancier nu numai dragostea pentru cultură, dar și dorința de luptă pentru dreptate și progres social. În acest spirit, copilul a fost trimis la școala publică și nu a învățat în familie. După studii liceale încheiate la Hangzhou, în 1914, absolvă pînă în 1916 prima treaptă a cursurilor de prognoză ale Universității Beijing. Se angajează ca redactor traducător la Imprimeria comercială Shanghai și de acum va începe truda artistică, pe care o va îmbina, pe tot parcursul vieții, cu activitatea pe tărîm social și politic. Este membru-fondator al Societății de studii literare (1921), preconizînd o literatură realistă, în slujba omului și opusă preceptului „artei pentru artă". În 1930 aderă la Uniunea scriitorilor chinezi de stînga și activează în conducerea acesteia. Din 1949 a fost președintele Uniunii Scriitorilor. Mao Dun a fost un militant activ pentru scrierea unei literaturi noi, moderne, în limba vorbită a timpului. Debutează în publicistică cu articole de critică literară și traduceri din literatura universală. Din 1920, conduce revista lunară „Proza", prima publicație de literatură propriu-zisă din China. Va edita reviste în Shanghai, Wuhan, Hong Kong. După eliberare,

* Se pronunță : Mao Tun.

va fi ministrul culturii și redactor șef al mai multor periodice. Primul roman, *Eclipsa*, apare în 1928, sub forma a trei nuvele independente, între care *Deziluzia*, ele fiind axate pe ideea dezamăgirii unor intelectuali după eșecul revoluției. Dar romanul lui cel mai bun rămîne *Miezul Nopții* — frescă bogată și complexă a vieții sociale, politice și economice, pentru reușita căreia Mao Dun a fost supranumit „zugravul deceniului al treilea al secolului XX". Proza lui scurtă va completa eventualele goluri ale tabloului uriaș pe care și le-a propus romancierul, prelucrînd din diferite unghiuri fenomenele vii ale societății chineze și astfel impresionînd prin conținutul profund și înalta valoare artistică.

FIUL CERULUI, CEL ADEVĂRAT

I

Crivățul a bătut cu putere în repetate rînduri și crengile copacilor au rămas dezgolite, ca niște brațe noduroase și negre. Iarba de pe malul rîului, ofilită ca de suferință, s-a schimbat din galben-auriu într-un galben întunecat, murdar, iar prin cîteva locuri, pe unde copiii neastîmpărați i-au dat foc, s-a carbonizat sau a ars de tot.

În zilele însorite, cîte un cîine jigărit zăcea pe aria pentru decorticat orezul, aflată în mijlocul satului, iar vreun țăran sau doi, purtînd încă pe umeri, învechită, îmbrăcămintea subțire de toamnă, stăteau la soare, ghemuiți pe vine, să-și prindă păduchii. Cînd cerul devenea acoperit, vîntul din nord-vest șuiera printre crengile goale și norii goneau prin văzduh ca niște cai în galop, iar pe arie nu mai rămînea nici țipenie de viață. Satul parcă împietrea. Totul lua o culoare cenușie.

Singurul loc care își menținea verdele viu era cimitirul familiei Zhang, situat în partea de miazănoapte a satului, pentru că acolo creșteau mai mulți pini înalți și viguroși. Moșierul Zhang trăia la oraș, dar cimitirul strămoșilor lui îl avea aici, în sat.

Sătenilor nu li se îngăduia să calce în cimitir. Iar odată, cînd cineva, în trecere pe acolo, a tăiat un copac, moșierul Zhang, a pretins sătenilor despăgubiri.

În ziua aceea, soarele împrăștia o lumină palidă și crengile pleșuve ale copacilor gemeau sub suflarea crivățului, și totuși aria satului forfotea de oameni.

Lotus, căreia i se spunea Vrăjitoarea, vorbea gesticulînd cu neastîmpăr, din mîini și din picioare:

— Am fost și m-am uitat, oameni buni. E adevărat, s-a mai dus un pin! Jur-împrejur sînt numai așchii, proaspete și încă pline de sevă, care va să zică hoții l-au furat în dimineața asta. Un pin mare și gros, uite-așa!

Făcu cerc brațele, închipuind grosimea pinului, apoi își suflă nasul cu putere.

Ascultătorii înălțau din sprîncene, oftau.

— Să plece careva degrabă să-i spună boierului, strecură cineva o vorbă, apoi tăcu.

— La ce să ne zorim? Ca bătrînul Mațe-fripte să ne jupoaie? De-aia?

— Cîtă vreme nu știe, să ne vedem de treabă. Cînd o afla, om vedea ce ne așteaptă, spuse, după o vreme, bărbatul lui Lotus.

În mod ciudat, prima care se împotrivi fu chiar nevastă-sa:

— Ce să ne aștepte? De unde avem noi bani să plătim pomul? Și chiar de-am avea, de ce să-i dăm? Nu-i mîncăm mîncarea lui, nu cîștigăm nimic de pe urma lui. Atunci ce ne privește pe noi cimitirul lui?

— Dar nu e om de înțeles, se amestecă A Si. Anul trecut, cînd Li, Tigrul, l-a blestemat, a trimis poliția peste el și a făcut omul pușcărie.

— Banditii! izbucni în plîns nevasta lui A Si. În inima ei, îi dădea dreptate lui Li Gengsheng, bărbatul lui Lotus.

Se apucară care mai de care să-i blesteme pe hoți. Socotiră că vinovații trebuie să fie unii dintre coloniștii veniți din altă provincie, pripășiți prin apropiere. Aceia suferiseră de pe urma zgîrcitului din satul de aici și probabil că îi furaseră pinul ca să se răzbune. Dar în felul acesta le făcuse rău lor. Cineva fu de părere să o pornească pînă la ei, la „colibele de paie", să dea de gol furtul.

Duoduotou, care nu deschisese gura pînă atunci, nu mai răbdă.

— Să dai de gol furtul? strigă arțăgos. Bravo ție, ai vorbit! Dar ce ești tu, băiatul lui Zhang Mațe-fripte, nepotul lui, de te faci luntre și punte pentru el?

— Îîî... se bîlbîi Zhao, luat prin surprindere. Și ce te doare? Dacă nu l-ai furat tu, ce te înfurii așa? răspunse pînă la urmă, fără să dea înapoi.

— Tăifăsuim și noi, îl îmbună Li Gengsheng pe Duoduotou, trăgîndu-l într-o parte. Cine a spus că se și duce? Lasă cearta!

— Auzi vorbă! Sigur că cei care au furat pomul nu s-au gîndit să ne facă nouă rău! Dacă Zhang Mațe-fripte ne pune să plătim, o face pentru că e soi al dracului! Ce să căutăm noi să-i sărim în ajutor? Sîntem rude, sau... vorbi Duoduotou, în timp ce era împins spre casă, de către fratele său mai mare.

— Crăpar-ar ! îl blestemară cu năduf.

Cei cîțiva bărbați se îndepărtară și pe arie rămaseră numai Lotus și nevasta lui A Si, privind amîndouă împietrite spre cimitirul împodobit cu pinii verzi. Brusc, ca și cum s-ar fi ridicat o cortină, se lumină; soarele se făcuse iar de un galben auriu. Vîntul se potolise. Femeile respirară adînc, cu fețele spre cer, apoi se lăsară numai-decît în jos, ghemuindu-se la pămînt, spre a se bucura mai bine de căldura soarelui.

Lotus fusese slugă la oraș și știa ce se spunea despre moșierul Zhang.

— Zhang Mațe-fripte e un bandit! E băgat în toate pungășiile!

— Da?

— Lucrează mînă în mînă cu speculanții de sare și de opium. Mai ții minte? Anul trecut umbla o bandă care fura vitele oamenilor; au spart și o prăvălie de cereale. La alde Zhang își aveau cuibul, acolo se aciuaseră.

— Și cei în drept nu știu?

— Cine? Șeful poliției e tot un bandit de-al lui!

Lotus își umezea din cînd în cînd buzele și fornăia ușor pe nas. În ultimul timp slăbise tare, pielea parcă i se tăbăcise, căpătînd o nuanță verzuie, iar gura proeminentă contrasta cu ochii mici, vîrîți în fundul capului.

Nevasta lui A Si dădu din cap, oftă și se ridică în picioare.

— De-aia zice Duoduotou că dacă ești om adevărat n-o scoți la capăt spuse ea mîhnită.

— Ai dreptate! O să fie iar răzmeriță!

— L-am auzit pe socru-meu că or să vină „Pletoșii"! Zice că sînt și femei printre ei. Știi, noi ținem în casă sabia unui „Pletos". ...Dar tata ne spune că încă nu s-a născut adevăratul Fiu ale Cerului.

— Păzea ! De unde știe el dacă s-a născut sau nu ? Ori Împăratul de Jad * te pomenești că-i suflă întîi lui. Luna trecută, la apus a apărut pe cer o stea luminoasă și mare cît un urcior. Avea opt colțuri și asta era semn că adevăratul împărat s-a născut și are opt ani. Cum să nu se fi născut ?

— Ăla e un rebel. Așa îi spune bătrînul meu, un rebel ! Ce știi tu, Vrăjitoareo !

— Hm !

Lotus țîșni în sus, încruntată, fixînd-o cu furie pe cumătra sa. Se înfruntară din priviri ; nu le trebuise mult să își aducă la suprafață vrajba cea veche. Soția lui A Si nu o putea suferi pe Lotus, nescoțînd-o din „slugă, sărăntoacă, tîrfă". Dar Lotus nu se lăsa nici ea mai prejos — făcuse ce făcuse și, într-un an, îi omorîse toți viermii de mătase. De atunci, femeile nu-și mai dădură binețe cam o jumătate de an. Abia de curînd, moartea bătrînului Tongbao le împăcase, făcîndu-le să se poarte ca niște vecine ce erau. Dar de data aceasta se certaseră iarăși, din te mir ce, fiecare crezînd în dreptatea sa.

În cele din urmă, nevasta lui A Si scuipă cu un icnet scurt în praf, hotărînd să nu ia în seamă un lucru de nimic, se întoarse și plecă. Dar lui Lotus nu-i plăceau înfruntările goale, în tăcere, „civilizate", ea știa că cearta e ceartă în toată regula numai cu păruială.

— Cine ocărăște și fuge e o scîrnăvie, țipă ea, luîndu-se după nevasta lui A Si.

— Ba tu ești o otreapă ! Vrăjitoareo !

Nevasta lui A Si se pricepea să ocărască. Nu se opri, continuă să meargă, însă nu se îndreptă spre casă, ci o luă spre rîu. Neizbutînd să o provoace, Lotus se simți părăsită. Îi priia „scandalul", îi făcea bine să se ia la harță, chiar dacă ieșea terfelită și bătută ; nu regreta niciodată, spunînd că este mai bine așa, decît să nu fie luată în seamă. Cel mai tare o nemulțumea faptul că unii nu o socoteau „om ca toți oamenii". Cînd era slugă, stăpînul o trata ca pe un obiect oarecare, de parcă ar fi fost lipsită de suflet, și se purta cu ea mai rău decît cu

---

* Un fel de Dumnezeu, stăpîn al cerurilor, cu puteri nelimitate asupra destinului pămîntenilor.

o pisică sau un cîine. Ea însă știa că e „om" și că are „suflet" și acesta era unul din motivele pentru care ura ei față de fostul stăpîn era nemăsurată.

Cînd a luat-o Li Gengsheng de soție, s-a simțit în al nouălea cer de fericită. Încetase să mai fie slugă, ajunsese în sfîrșit „om ca toți oamenii". Din nefericire, la două săptămîni după nuntă, bărbatul i s-a îmbolnăvit grav, iar peste puțin timp oile și orătăniile curții i-au pierit pe capete, de o molimă. Așa se pricopsise ea cu o faimă proastă, toată lumea crezînd-o vrăjitoare, și astfel încetase o dată în plus să se mai bucure de statutul de „om". Dar acum, aflîndu-se în sat, găsise și remediul. Se certa cu femeile satului ori de cîte ori avea prilejul și își făcea de cap cu bărbații neînsurați. Abia în aceste momente simțea și ea că trăiește printre oameni și că este un „om ca toți oamenii".

În primăvară, cînd țăranii ajunși în sapă de lemn începuseră să jefuiască prăvăliile cu cereale și magaziile moșierilor, statutul de „om" al lui Lotus crescuse considerabil. Multă vreme, nu-i mai spusese nimeni „vrăjitoareo" și ea însăși începuse să se poarte mai acătări, doar fusese acceptată în rîndul oamenilor. Și uite că acum, nevasta lui A Si își dăduse din nou drumul la gură și se purtase de parcă ea, Lotus, n-ar fi meritat nici măcar o ceartă cum se cuvine!

Urmărindu-și cumătra cu privirea, Lotus scrîșni din dinți, înciudată mai abitir decît după o păruială.

Vîntul se înteți se din nou. I se năzărea că și el o huiduia, își deslușea porecla în rafalele lui prelungi, sinistre.

Ajunsă pe malul rîului, nevasta lui A Si se opri brusc, întoarse capul spre Lotus și scuipă cu scîrbă. A fost ca și cum ar fi turnat gaz pe foc! Cu un țipăt, Lotus se năpusti spre ea, dar după cîțiva pași alunecă și căzu lată la pămînt, izbindu-se de văzu stele verzi.

— Ha-ha-ha! Vrăjitoareo! se bucură nevasta lui A Si.

O femeie ieși în fugă pe arie, bătînd din palme și rîzînd cît o ținea gura. Era Comoara, o altă rivală.

— Stai nițel, cumătră, dacă îți arde de păruială! strigă Lotus de jos, întorcînd spre noua venită fața sa plată. Deși căzuse zdravăn și spinarea îi era încinsă

parcă de flăcări, furia o făcuse să-şi uite durerea. Se ridicase în şezut, gîndindu-se. Celelalte erau două. Ce să facă ? La blesteme, Comoara nu avea pereche în sat. Dacă sărea la bătaie nu le putea ţine piept. Începu să se tîrască, cu inima neagră de mînie. Dar chiar atunci, îşi făcu apariţia un bărbat şi Lotus îşi schimbă planul.

II

Era preotul taoist Huang. Prin moartea bătrînului Tongbao el îşi pierduse pe unul dintre partenerii săi de taifas, dealtfel din ce în ce mai puţini, fiindcă tinerii nu îl luau în seamă. Aproape că uitaseră cu toţii că în sat mai trăia „bătrînul descreierat". Fusese ţăran, dar într-o bună zi îl luaseră soldaţii pe sus, să le care muniţia. Plecase tocmai la răsădirea orezului şi se întorsese în iarnă ; era totuşi bucuros că scăpase şi o să petreacă Anul Nou acasă, însă tocmai atunci i s-a prăpădit nevasta. Rămas singur, fără copii, vînduse cei doi *mu* de pămînt pe care îi avea, oprindu-şi numai un răzor. Cultiva legume şi le vindea la oraş, descurcîndu-se binişor. Uneori lipsea cîte patru-cinci zile la rînd. Lumea spunea că îşi cheltuia pe băutură banii cîştigaţi pe legume. Roşu la faţă, stătea tot timpul cu cine se nimerea, discutînd „noutăţile" zilei, iar noaptea şi-o petrecea dormind sub altarul Templului Colosul Răsăritean.

Viaţa aceasta dezordonată îi crease în sat faima de „bătrîn descreierat". Folosea cuvinte orăşeneşti, străine de partea locului, uneori recita psalmi sau îngîna alte bazaconii de prin cărţi, încît sătenii nu îl înţelegeau şi nici nu se arătau interesaţi în ce bălmăjea el.

În ultimul timp, banii de pe legume nu-i mai ajungeau şi mai căzuse şi în patima beţiei. Mergea rar la oraş şi se întorcea degrabă, chiar în aceeaşi zi. Atunci se aşeza la rădăcina unui pom, pe malul rîului, şi se uita în gol. Dacă cineva trecea prin faţa lui şi-i arunca o privire, sărea repede în picioare şi îl înşfăca de braţ.

— O să fie răzmeriţă ! spunea. La Răsărit, la Răsărit şi-a făcut apariţia adevăratul Fiu al Cerului !

Urma să îndruge întruna, pînă cînd omul scuipa în țărînă și își lua tălpășița zorit.

După ce se pornise suflarea rece a crivățului, preotul taoist Huang nu se mai ducea pe malul rîului. Rămînea zile întregi întins în patul din coliba sa dărăpănată și nimeni nu știa ce mai era cu el. Unii care îl iscodeau pe furiș printre crăpăturile ușii, spuneau că „bătrînul descreierat" făcea mătănii în toate cele patru direcții, iar pe micul altar al strămoșilor aflat în casă așezase trei efigii alcătuite din paie.

Cei mai tineri vorbeau că se dăduse cu satana, dar femeile bătrîne și copiii se gudurau pe lîngă el să afle ce spirite reprezintă cele trei efigii. Pînă și femeile tinere îl luau la întrebări. Huang răspundea în doi peri, avînd însă grijă să înfunde crăpăturile ușii cu hîrtie.

În schimb turuia de alte bazaconii cît îl ținea gura! De la el aflase Lotus de Steaua în opt colțuri. Acum, de cum îl zări apropiindu-se, cu ochii mari, ieșiți din orbite, Lotus se grăbi să-l salute. Se gîndise să se folosească de el în înfruntarea ei cu cele două cumetre.

— Of, of, of, părinte Huang, se văicări ea, ce spui de asta? Nevasta lui A Si o ține una și bună că steaua roșie prevestește un rebel! Auzi ce măgărie!

Lotus rîse tare, întorcîndu-se spre cele două femei, însă durerea de șale pe care o dăduse uitării ceva mai înainte o săgeta brusc; fața i se schimonosi a plîns și-și duse mîinile la spate.

Huang își căscă ochii și mai tare, zgîindu-se cînd la Comoara, cînd la nevasta lui A Si.

— „Împăratul ceresc..." începu el să îngîne mai întîi din cărțile sfinte, după care clătină dojenitor din cap, urmînd să lămurească. Tu, a lui A Si, s-o știi de la mine, adevăratul Fiu al Cerului e printre noi! El e acolo departe, la orizont și totodată sub ochii noștri. Ascultați! În Nanjing, la poalele unui munte, un bătrîn negustor de brînză de soia se scoală zi de zi la al cincilea *geng* * să-și pregătească marfa. Cioc-cioc-cioc, aude el în fiece dimineață. Cineva care i s-a apropiat de prăvălie îi bate în ușă și îl întreabă: „S-a luminat de ziuă? S-a luminat de

* Aproximativ ora cinci dimineața.

ziuă ?“ Ha-ha, sigur că nu s-a luminat şi bătrînul negustor răspunde : „Nu !“ De unde să ştie el că omul care îl întreabă e însuşi Fiul Cerului !

— Şi dacă răspunde : „S-a luminat“, ce se întîmplă ? îndrăzni Comoara, venind lîngă preotul taoist şi privindu-l ţintă.

— Să răspundă : „S-a luminat“, zici ? Atunci...

Huang se încruntă, repetă de cîteva ori „Atunci...“, privi cerul şi dădu din cap misterios.

— Atunci noi, ăştia sărmani, putem să ridicăm capul ! zise Lotus nerăbdătoare, uitînd o clipă durerea de şale.

— Ba bine că nu ! Am avea numai de cîştigat ! Trei ani fără dări la stat, să zicem.

Preotul taoist răsuflă uşurat, recunoscător lui Lotus.

Dar Comoara ţinu să ştie precis ce are să se întîmple, iar nu să se ia după Lotus. Murmură :

— N-ar fi bine ca bătrînul negustor să răspundă mai repede : „S-a luminat“ ?

— Cum ? Cum să spună aşa ceva ? Bătrînul nu poate încălca legile cereşti. N-a venit clipa cea mare, asta e ! Ce s-ar întîmpla dacă ar răspunde : „S-a luminat“, zici ? Ehei, Comoaro, atunci din ceruri s-ar pogorî armate puternice, conduse de generali fioroşi şi l-ar ajuta pe adevăratul Fiu al Cerului să vină la putere !

— Oh ! oftă Comoara, răsfrîngîndu-şi buzele şi clătinînd din cap, nu prea mulţumită.

Brusc, Lotus izbucni în hohote de rîs. Observînd mutra pleoştită a Comorii, se apucă să-şi stoarcă mintea să îi găsească o poreclă.

— Bătrînul negustor de brînză de soia o fi şi el vreun nemuritor, se băgă în vorbă, cu glas domol, nevasta lui A Si. Da' ia spune-mi, părinte, de unde ştii că ăla care bate în uşa prăvăliei şi întreabă dacă s-a luminat de ziuă este chiar Fiul Cerului, cel adevărat ? Şi cum arată el la chip ?

Huang rămase calm ; rîse.

— De unde să ştiu ? N-am de unde să ştiu, bineînţeles. Cît despre bătrînul negustor, el are dovada limpede. În fiecare zi, în zori, cioc-cioc-cioc în uşa prăvăliei. Ce părere ai ? Numai în uşa prăvăliei lui, niciodată la vecin ! „S-a luminat de ziuă ? S-a luminat de ziuă ?“ Mereu ace-

eași întrebare, repetată. Bătrînul negustor îi cunoaște doar vocea ; nu l-a văzut la față. Să se ducă și să tragă cu ochiul pe furiș ? Cum să facă așa ceva ? Ar fi prăpăd, ar însemna că nesocotește rînduielile Cerului. Dar nu poate fi altul decît Fiul Cerului !

Cu această concluzie, chipul preotului taoist luă un aer solemn și în ochi îi apăru o lucire tăioasă, de spaimă. Femeile fură scuturate de fiori, în urechi răsunîndu-le insistentul cioc-cioc-cioc !

Vîntul șuieră năpraznic.

— Dar cele trei efigii ? întrebă deodată Comoara, privindu-l pe preot în ochi.

— Au și ele rostul lor ! Au rostul lor ! răspunse Huang solemn, arătîndu-și tot albul ochilor. Ridică brațul drept, îl îndreptă spre miazănoapte și punctă văzduhul cu degetul mijlociu. Avea un aer și mai grav decît înainte. Femeile se uitară la cer în direcția indicată. Nevasta lui A Si avu senzația că degetul slab și negru al preotului taoist străpunsese ceva în văzduh ; tresări, înfricoșată de moarte.

— De acolo purcede Fiul Cerului, cel Adevărat ! Și de acolo vom fi împroșcați în raze de sînge ! În raze de sînge, m-ați auzit ? le strigă Huang și ochii îi ieșiră și mai tare din orbite.

Femeile erau îngrozite. Nu prea știau cum vor fi razele acelea de sînge, dar glasul solemn al preotului taoist le făcea să creadă că pricep ceva. Nevasta lui A Si fu dintr-o dată invadată de o lumină în suflet — bănuia că razele de sînge însemnau moartea, moartea multor oameni. Venirea Fiului Cerului, cel Adevărat nu putea să fie fără nici un preț.

Huang ridică încă o dată brațul și împunse de trei ori cerul cu degetul cel mijlociu. Inima nevestei lui A Si sări de trei ori din piept. Dar preotul taoist își lăsă brațul în jos și se arătă cu el pe sine, om al pămîntului și intonă cu o voce stinsă :

— Și aici, aici la noi, vor pogorî razele de sînge ! Într-o jumătate de an, un an, aveți să cădeți toți sub tăișul sabiei și satul ăsta va fi ras de pe fața pămîntului. Va arde totul !

Coborî capul în piept și murmură ceva, probabil niște psalmi din cărțile sale sfinte.

Femeile oftară. Lotus o privea pe Comoara, parcă zicîndu-i: „Om vedea noi care o să moară prima!“ Dar Comoara îl fixa neîncrezătoare pe preotul taoist.

— Stele salvatoare or să fie? îndrăzni nevasta lui A Si, întunecată.

— Ce tot spui? sări Huang, pus pe harță. Am poruncit doar celor trei efigii să cadă ele, la o adică, sub tăiș în locul oamenilor. De șapte ori șapte sînt patruzeci și nouă de zile, nu mai aveți mult. Adu-mi horoscopul tău, pune alături cinci sutare și efigiile vor suferi în locul tău. Pricepi? Nu ai cine știe ce timp de gîndire.

— Cînd o să apară Fiul Cerului, cel Adevărat? sări Lotus în picioare, deși spinarea o mai durea încă.

Preotul taoist se uită lung înainte, de parcă n-ar fi auzit întrebarea. Vîntul se înteți se, asprimea lui umplîndu-le ochii de lacrimi. Pinii din cimitirul familiei Zhang șuierau năpraznic.

— Cînd vine? întrebă Huang, conștient de importanța sa, ștergîndu-și ochii cu degetele. Cînd n-o mai rămîne nici un pin în cimitir, va fi pe pămînt.

— Pinul! exclamară femeile. Ochii le străluceau de speranță și de frică. Le era teamă, fiindcă dispariția unui copac aducea după sine pedepsirea lor din partea lui Zhang Mațe-fripte, dar dincolo de frică sălășluia speranța. Iar în urzeala aceasta de speranțe și de frică, încrederea lor în preotul taoist Huang crescu nestăvilită.

III

Zile în șir, nevasta lui A Si a fost neliniștită. Bărbatu-său vroia să ia în dijmă un lot și să-l cultive, iar taică-său o sfătuise să se angajeze slujnică la oraș — ar fi avut astfel hrana asigurată și ar mai fi adus un ban în casă. I se părea că taică-său avea perfectă dreptate. Ce altceva ar fi putut să facă A Si? La oraș, bărbații găseau mai greu de lucru decît femeile. Însă pentru cultivarea pămîntului, avea nevoie de brațele ei de femeie harnică.

Dar nu îl aproba deloc pe fratele său mai mare.

— Vrei să iei în dijmă un lot? a rîs de el acela. O să te rupi muncind şi tot flămînd ai să fii. În caz că anul e bun, scoţi trei *dan** de orez pe *mu*, să zicem cincisprezece pe cele cinci *mu* ale noastre. După plata dijmei, te alegi, de bine de rău, doar cu atît cît să nu mori de foame. Dar îţi mai rămîne de plătit dobînda la împrumut şi pe deasupra îngrăşămintele care costă o mulţime de bani, nu? Apucă-te şi socoteşte şi ai să vezi că totul e în zadar. N-o să ai nici ce să bagi în gură.

A Si tăcea, amărît. Ştia că nu se putea trăi din truda pe pămîntul altuia. Nevastă-sa ar fi cîştigat mai bine ca slujnică la oraş, iar el ar fi trăit din servicii mărunte făcute ici-colo. Şi totuşi ceva îl muncea. I se părea că un asemenea pas l-ar fi dus la pieire. Se uită la nevastă; femeia aştepta cuvîntul lui.

— Ce te tot codeşti! îl zori fratele. Pămîntul l-am pierdut, sîntem vîrîţi pînă la gît în datorii, şi uite, nici astea trei încăperi prăpădite nu mai sînt ale noastre. Ce să mai aşteptăm, să ne scoată pînă şi sufletul din noi? Eu aşa vă zic: mergeţi amîndoi şi vă cîştigaţi bucătura la oraş, iar datoriile bătrînului, lăsaţi-le în voia soartei.

— Copilul ar rămîne la tata... începu femeia, apoi se opri. Nici tatăl ei nu avea o casă a sa şi slugărea pe la alţii. Ţinea după el un nepot de fiu şi stăpînul îl bodogănea mereu din pricina aceasta. Dar să-şi mai fi adus încă un nepot? Putea să-şi piardă astfel chiar slujba. Pe de altă parte, oamenii de la oraş nu prea văd cu ochi buni slugile care-şi cară copiii după ei... La acest gînd, simţi greutatea întreprinderii.

— M-am gîndit şi eu, spuse A Si, şoptit, cît pe ce să plîngă, privindu-şi soţia. Dar n-avem unde lăsa copilul.

— N-am mai văzut om mai nehotărît ca tine, se repezi A Duo nerăbdător, gata să se ia la harţă cu fratele său. O să-l iau eu şi am încheiat-o cu asta. E băiat, mare, are doisprezece ani, nu mai e un mucos. O găsi el la mine ce să bage în gură!

---

* Un *dan* = 100, *jin* = 50 kg.

A Si negă din cap.

— Nu se poate! Nu merge, spuse şi femeia. Aş fi neliniştită. Şi unde ajungem, vai de noi? Ne risipim în cele patru vînturi! O familie nu se poate dezbina aşa. Înseamnă să ne rupem unii de alţii şi nu e bine deloc.

— Măi, măi, ce grozăvie! izbucni A Duo printre dinţi. Se holba la fratele său şi la cumnată, gata să-i înghită de vii pentru şovăielile lor. Ce înseamnă asta? Cînd lumea e cu susul în jos şi mor mii de oameni de foame, voi vă căinaţi că ne separăm unii de alţii! Azi omul crapă ca un cîine, fără să-l ia nimeni în seamă. Şi ce mare lucru că ne despărţim?

În faţa supărării lui, bărbatul şi femeia nu scoaseră o vorbă. Dar mînia aceea revărsată ca un potop îi schimbă pe amîndoi. Piatra de pe inima lui A Si era sentimentul îndatoririi lui de a cultiva pămîntul ca pe vremuri, chiar dacă nu era al lui, întărindu-i convingerea că a slugări pe alţii nu e o soluţie; piatra aceasta apăsătoare şi înfiptă adînc în inima lui, şi care îl făcea să fie deprimat şi şovăielnic, îi fusese dintr-o dată împinsă cu o lovitură de picior de A Duo. Spaima pentru împrăştierea familiei îl copleşea însă.

Familia lor fusese unită, avuseseră chiar un pămînt al lor. Pe urmă ajunseseră să lucreze pămîntul altora luat în dijmă, tocmai pentru a-şi menţine familia unită. Iar acum îi încolţise gîndul să plece care încotro, pentru a putea supravieţui, dar acest lucru însemna o ofensă adusă strămoşilor şi fiului lor, care nu le-ar fi iertat-o niciodată. „Familia“ era poate singurul lucru în care credeau cu adevărat. Chiar ruinaţi, cum ar fi putut trece sub uitare o credinţă adînc înrădăcinată în sufletul lor?

Cuvintele lui A Duo le pătrunseseră în inimă ca lama unui cuţit şi le sfîrtecase credinţa. „Lumea e cu susul în jos şi voi vă căinaţi că ne separăm unii de alţii! Azi omul crapă ca un cîine!“ Spusele acestea îi răsunau femeii în minte şi cu cît se gîndea mai mult la înţelesul lor aspru, cu atît se simţea mai rău. Se porni pe plîns.

„Cînd o să sosească Fiul Cerului, cel Adevărat? Cele trei efigii ale preotului taoist Huang or fi ele bune la ceva?“

Printre lacrimi, dincolo de amărăciunea inimii, un asemenea gînd îi aducea parcă o rază de speranță.

IV

Era din ce în ce mai frig. Căzuse zăpada și legumele înghețaseră pe cîmp. Țăranii nu mai aveau ce să vîndă la oraș pentru orezul lor de fiecare zi și schimbul dintre sat și oraș se întrerupse de mai multă vreme. Satul era înfometat.

Unii descoperiseră pe neașteptate că rădăcinile de dud sînt bune de mîncat și chiar au gustul cartofilor dulci. Tot satul se apucase de dezgropatul duzilor.

Nevasta lui A Si se uita la duzi cu dușmănie, deși crescuse viermi de mătase de mică ; acum nici aceștia nu-i mai aparțineau.

Cîțiva tineri plecară din sat ; Fuqing, fratele lui Bao Al Șaselea ; Li Tigrul, care fusese persecutat de Zhang Mațe-fripte, și A Duo. Dar nimeni nu se sinchisea, oamenii erau munciți numai de gîndul pinilor doborîți din cimitirul familiei Zhang. Ninsese, dar ei se duceau mereu să vadă cîți copaci mai rămăseseră. Prezicerea preotului taoist se răspîndise ca fulgerul și cei mai mulți credeau în ea.

Peste efigiile din casa dărăpănată a preotului taoist Huang erau lipite tot mai multe fîșii de hîrtie care conțineau horoscopul sătenilor. Printre acestea se aflau și cel al copilului lui A Si. Nevasta lui A Si se chinuia să încropească încă cinci sute pentru a trimite și horoscopul soțului.

Printre femei, numai Comoara nu credea în vorbele preotului taoist. Dar nu mai era în sat ; unii spuneau că intrase la o fabrică în Shanghai, iar alții se jurau că se băgase slugă în tîrg.

În preajma solstițiului de iarnă, se zvoni că Fiul Cerului, cel Adevărat apăruse într-un sat vecin, în cătunul Șapte Familii. Zhao povestea peste tot despre Fiul Cerului, cel Adevărat, de parcă l-ar fi văzut cu propriii săi ochi :

— Să tot aibă vreo unsprezece sau doisprezece anișori, e înalt cît băiatul lui A Si. Un mucos, ce mai...

Lumea îl asculta și zîmbea.

— Dacă nu mă credeți, duceți-vă și vedeți, se rățoi, roșu la față. Stați nițel, să mă gîndesc bine. Da, chiar așa a fost! Ast' vară, pe căldură, puștiul ăsta, Fiul Cerului, cel Adevărat, s-a îmbolnăvit și a zăcut pe viață și pe moarte trei zile și trei nopți. Cînd și-a venit în fire, avea gura de aur! Întîi, lumea habar n-avea de asta. Dar la mijlocul lunii a opta, înaintea sărbătorilor, s-a dus pe cîmp cu mai mulți să caute cartofi dulci. Dar pe potecă, în drumul lor, era un pietroi ;un pietroi cît toate zilele. „Pleacă de aici!" i-a zis Fiul Cerului, cel Adevărat și pietroiul s-o rostogolit înlături. Ce mai, are gura de aur, cum v-am zis!

Oamenii se uitau cînd la Zhao, cînd la copilul lui A Si, slab-mort.

— Fiul Cerului, cel Adevărat a apărut mai demult, spuse cineva moale.

— Și ce-a mai spus Gura de Aur? întrebă A Si.

Bărbatul se holbă la el, căscă gura, dar nu zise nimic. Spusese atît cît știa.

— Toate satele vorbesc, se rățoi el din nou la lumea neîncrezătoare. „Omul" a sosit. Are vreo unsprezece-doisprezece ani și e un mucos ca băiatul lui A Si!

— Pînă s-o urca el pe tronul dragonului, ne facem oale și ulcele! se amestecă nevasta lui A Si, scuturîndu-și de frig umerii.

— Ce tot spui! găsi Lotus un motiv de harță. Lucrurile o să meargă strună! Și o să-l ajute și Cerul. Oamenii norocoși ca el s-a făcut împărați chiar înainte de unsprezece ani!

— Oi fi și tu gură de aur! Nu ți-ar fi rușine! o luă în rîs nevasta lui A Si. În inima ei, se gîndea că poate are dreptate, dar nu voia să admită acest lucru, în fața celorlalți. Femeile se porniră pe ceartă.

— Ce-aveți de vă certați? interveni preotul taoist Huang. Unde mi-e cătunul Șapte Familii, ia spuneți-mi? La cîteva azvîrlituri de băț. Raza de sînge s-a prăbușit lîngă satul nostru! Acum cîteva zile, statuia lui Buddha din templul de la capul podului a vărsat lacrimi, iar apele rîului s-au înroșit. Se apropie! O jumătate de an, un an... ascultați-mă pe mine!

Ultimele cuvinte căzură ca țipătul unei bufnițe; oamenii înghețară, speranțele fiindu-le retezate de spaimă. Cele trei efigii ale preotului taoist le jucau în fața ochilor. Cei care plătiseră răsuflau ușurați și se uitau la chipul preotului taoist cu încredere.

— Zilele astea au mai fost tăiați trei pini! le aminti Lotus.

Întoarseră capetele spre cimitir. Răsuflau din greu.

Zhao se alarmă; nu-i venea să creadă că povestea lui despre Fiul Cerului, cel Adevărat ajunsese atît de departe. El nu își dusese horoscopul, deși nevastă-sa îl tot bătuse la cap. Se certaseră nu o dată și iată că acum înțelegea și el adevărul. Cinci sute era o sumă mare, nu glumă, dar ce putea face? Era dator de o lună la Garda sătească; dacă mai amîna încă o lună, ce avea să fie? El intra în categoria a treia și plătea cîte un *mao* pe lună.

Dar Zhao nu era singurul intrat în panică. Foarte mulți oameni care fuseseră cu familiile lor sub protecția Gărzii sătești se puseseră acum sub aceea a efigiilor preotului taoist Huang. Făcuseră un calcul simplu: plata gărzii se făcea lunar, cîte un *mao* sau doi, iar protecția oferită de efigiile preotului taoist se plătea o dată pentru totdeauna. Garda staționa la Templul Pămîntului, aflat la trei *li* de sat și nu însemna cine știe ce putere. Garda era formată dintr-un șef, un sergent și un soldat, înarmați cu trei puști, așa că nu se compara cu puterea celor trei efigii.

Nici nu credeau în protecția Gărzii. Cei trei veniseră prin luna a șaptea, după cules, cînd oamenii rămăseseră deja fără bucate. Atunci ce să le mai apere?

Totuși, cei trei membri ai Gărzii se ocupau de o mulțime de treburi și destul de eficient. Cum era frig, stăteau mai mult în templu, dar apariția Fiului Cerului, cel Adevărat în cătunul Șapte Familii, existența celor trei efigii și sporovăiala lui Zhao pe aria satului le ajunseseră la ureche. Aflaseră că lumea nu le mai plătea fiindcă se înghesuia să se pună în siguranță la efigiile preotului.

A treia sau a patra zi de la povestea lui Zhao despre Fiul Cerului, cel Adevărat, ei îl arestară pe copilul cu

gura de aur din Şapte Familii şi îl duseră la templu pentru a fi interogat.

Burniţa. Cerul era de un cenuşiu închis şi la puţină vreme ploaia se schimbă în zăpadă. În Templu Pămîntului era o beznă înfricoşătoare. Întregul corp al Gărzii — şeful, sergentul şi soldatul — era obosit de marşul cel lung de peste zi. Şeful Gărzii ordonă ca băiatul să fie legat la picioarele statuii ; sergentul fu numit „ofiţer" şi soldatul „corp de pază". A doua zi urma să le raporteze superiorilor şi să le ceară instrucţiuni.

Mucosul acela de Fiu al Cerului plîngea cu sughiţuri.

Şeful Gărzii scoase o ţigară din buzunarul hainei sale militare, o frămîntă în mînă, îi dădu foc şi trase adînc din ea.

— Ce părere ai, îşi întrebă proaspătul „ofiţer", cu cît o să ne premieze ?

— Nici vorbă de aşa ceva, replică acesta. Am auzit că nu ne-au comandat nici măcar tunicile groase, de iarnă.

Şeful înălţă mirat sprîncenele şi trase din nou din ţigară.

Se înserase de-a binelea. „Ofiţerul" aprinse o lampă cu gaz. Se gîndea să se posteze el la intrare şi să-l trimită pe soldat să pregătească masa, cînd şeful Gărzii plesni o dată din palme, se ridică, luă lampa şi lumină faţa Fiului Cerului, cel Adevărat. Se zgîi la el.

— Vrei să ajungi împărat ? rosti, înfricoşător. O să-ţi pierzi capul, pricepi ?

De frică, băiatul încetă să mai plîngă. Tăcea şi mucii îi şiroiau din nas.

— Cu cine eşti înhăitat, ai ? Vorbeşte ! strigă „ofiţerul", apropiindu-se de el.

Singura replică fu o clătinare din cap.

Şeful Gărzii se supără, puse lampa jos, înşfăcă copilul de păr şi-i trase capul cu putere spre spate.

— Eşti surd ? ţipă la el, privindu-i de aproape faţa slabă, mucoasă. Cu cine te-ai înhăitat ? Dacă vorbeşti, nu te bat !

— Nu ştiu nimic. Ştiu numai să culeg iarbă şi vreascuri. Nu ştiu nimic din ce zice lumea.

— Bastardule ! Am să te omor în bătaie !

Şeful Gărzii îi izbi de cîteva ori capul de picioarele statuii spiritului pămîntului. Copilul ţipa ca din gură de şarpe.

Cu mîinile la spate, „ofiţerul" se uita la rămăşiţele bărbii albe a statuii spiritului pămîntului. Ştia ce vrea şeful, dar înţelesese că sfrijitul acela de copil era din cale afară de prost. Aşteptă pînă ce şeful se linişti, apoi îl trase de mînecă şi-i şopti ceva la ureche. Se îndepărtară şi discutară puţin, cu voce joasă.

Pe capul copilului răsăriră cîteva cucuie ; înfricoşat, nu mai plîngea şi se uita cu ochii măriţi de groază la cei doi.

— Mîine îl arestăm pe preotul taoist Huang şi atunci se zice că am făcut un lucru desăvîrşit, încheie „ofiţerul", zîmbind.

— Te-am învinuit pe degeaba, băieţaş, spuse cu blîndeţe şeful Gărzii, apropiindu-se din nou de copil. Mîine îţi dăm drumul. Dar ia spune-mi mie, în satul vostru cine are bani mai mulţi ? Dacă nu-mi spui, te bat !

Chipul şefului Gărzii se înăspri brusc ; îl lovi pe copil, cu piciorul.

Tremurînd, copilul ridică privirea. Clătină din cap şi se puse iar pe plîns.

— Ciine împuţit ! zbieră şeful. Pînă nu te pocnesc, nu vorbeşti !

La uşa templului se auziră strigăte sălbatice. Şeful Gărzii şi „ofiţerul" proaspăt înaintat în grad întoarseră capetele spre intrarea în templu şi îl văzură pe soldatul de pază apropiindu-se în fugă, urmărit de umbrele groteşti ale mai multor inşi. „Ofiţerul" aruncă băţul din mînă şi alergă spre uşiţa aflată în spatele statuii. Curajos, şeful Gărzii se repezi spre puşca aflată alături de statuie, dar abia puse mîna pe ea şi fu prins. Cineva îl lovi cu o sapă în moalele capului şi el se lungi mort la pămînt.

Lu Fuqing îl înşfăcă pe soldat şi-i luă cartuşiera.

— Ne-a scăpat unul, strigă A Duo plin de sîngele împroşcat de rana şefului Gărzii.

— Puștile sînt aici. Și gloanțele. Pe fugar îl iertăm, rosti Tigrul.

Cei trei izbucniră în rîs.

A Duo tăie lanțul cu care fusese legat Fiul Cerului, cel Adevărat. Apropie lampa de chipul acestuia. Copilul aproape că leșinase de groază : avea ochii larg deschiși, dar fără expresie, dinții îi clănțăneau în gură. Lu Fuqing și Li Tigrul îl ridicară de jos, îi palpară puțin pieptul, îl mîngîiară pe cap. Copilul își reveni și începu să plîngă.

A Duo puse jos lampa.

— Ha-ha-ha ! Ce mai Fiu al Cerului ! Cară-te acasă !

Dincolo de ușa templului, vîntul învolbura zăpada.

1933

JIANG GUANGCI*

JIANG GUANGCI (1901—1931) s-a născut în provincia Anhui, într-o familie de comercianți. Membru al Partidului Comunist Chinez din tinerețe, este trimis la studii în Uniunea Sovietică. Aici începe să scrie versuri. Se întoarce în țară în anul 1924. În 1928 este principalul fondator al societății literare Soarele, editează mai multe reviste și lansează printre primii în China ideea unei „literaturi proletare". Traduce și popularizează literatura rusă și sovietică. Moare de boală, în sărăcie.

Debutează cu volumul de versuri *Vis nou*, 1925, urmează *Lamentație pentru China*. Scriitorul se va realiza însă prin proză, o proză subordonată conceptului de literatură revoluționară. Va scrie despre nefericirile unui tînăr țăran, va prezenta elanul grevelor muncitorești din Shanghai. Un roman, *Vînt peste sălbaticul cîmp*, 1930, cea mai reprezentativă operă a sa, are ca fundal ridicările la revoltă ale țăranilor. Scrierile sale sînt de factură romantică, vizionară, autorul asumîndu-și rolul de trîmbițaș al unei lumi noi, chiar dacă uneori plătește tribut schematismului.

---

* Se pronunță : Țian Cuan-ți.

PE FLUVIUL YALU

În cel de-al doilea trimestru din anul acela căminul nostru a fost mutat într-o mănăstire de călugărițe. Moscova are foarte multe biserici ; nu le-am numărat, dar am auzit că ar fi peste o mie. Înainte de revoluție, bisericile și mănăstirile, aceste lăcașuri al Domnului, erau locuri sfinte, care nu puteau fi călcate de profani — așa cum era și cu templele chineze înainte de instaurarea republicii —, însă după aceea, cînd ateiștii au luat puterea, ele au pierdut din sacralitate. Altădată nu aveau voie să intre în ele nici măcar cei de altă credință și iată, acum, noi, ateiștii, am ocupat o parte din mănăstire și ne-am instalat căminul studențesc. Ne întîlnim des cu maicile sau cu preoții și glumeam între noi, fără pic de respect. „Evlavioșii" trebuie să fi suportat cu greu ofensa noastră.

Mănăstirea se afla în apropierea bulevardului T. ; avea multe clădiri și o curte întinsă, cu numeroși copaci, încît mie îmi părea un adevărat parc. Dimineața mă sculam devreme și cînd aveam timp făceam de cîteva ori ocolul parcului, în pas ușor. În mănăstire mai rămăseseră vreo patruzeci de maici, învești mîntate în negru, cu bonete negre pe cap, punîndu-le și mai tare în lumină fețele albe ori, ale celor mai multe, galbene și trase, inspirînd milă. De cîte ori îmi încrucișam pașii cu ele, mă încerca un sentiment dureros. Dar erau printre ele și unele mai tinere, mai atrăgătoare, cărora colegii făceau ce făceau și le suceau capul. Într-o seară, întorcîndu-mă mai tîrziu de la institut, am zărit un coleg și o măicuță stînd în picioare sub un copac ; rîdeau și, cînd m-au văzut, s-au despărțit. Mi-a părut rău că le-am stricat șueta. „Prea n-aveți nici o frică, n-ar trebui...", m-am gîndit. De atunci am ajuns extrem de scrupulos : nu pun umărul

la acte caritabile, dar nici nu pun piedici ! Dealtfel maicile sînt atît de îngrădite, singure, triste...

În seara aceea, pe la opt, a început să ningă. Era foarte frig. Locuiam într-o cameră, cu încă trei tineri — un iranian, un coreean şi încă un chinez. Ne îngrijeam singuri camera — ştergeam praful, măturam pe jos, făceam focul şi toate celelalte, într-o adevărată armonie a muncii în comun. Frigul pătrunzător nu ne dădea acum pace, aşa că ne-am apucat cu toţii să încingem un foc zdravăn ; aveam tocmai acea materie primă specifică Rusiei, mesteacănul, a cărui coajă se aprinde uşor şi face o flacără uriaşă. Am rămas în jurul sobei, flecărind. Ca şi alţi tineri, nu evitam discuţiile despre femei.

— Vă place Ana ?

— Astăzi am întîlnit pe stradă o fată uimitor de frumoasă. Cu ochii ca două mărgele strălucitoare !

— Tu eşti însurat ?

— Ştiu că o iubeşti.

— Însurătoarea are părţi bune, dar şi părţi rele.

Fiecare spunea cîte ceva, fragmentar, însă subiectul de căpetenie era acelaşi. Colegul iranian vorbea cu multă însufleţire, mişcînd în acelaşi timp din mîini şi din picioare, de parcă ar fi expus cine ştie ce comunicare de neprecuită însemnătate. Coreeanul era cel mai tăcut, iar cînd discutam despre dragoste se făcea pămîntiu la faţă şi numai ochii îi luceau în cap.

— Ce ai pe suflet ? îl întrebam de fiecare dată.

Izbucnea în rîs, un rîs forţat, sau răspundea că nu are nimic deosebit. Înţelegeam că nu voia să mi se destăinuie şi păstram convingerea că ascundea totuşi ceva în adîncul său şi că inima îi era grav rănită.

Pe coreean îl chema Li Menghan ; era un tînăr frumos, abia trecut de douăzeci de ani. Avea în el ceva feminin şi ori de cîte ori vorbea cu cineva se înroşea uşor ; cînd glumeam, între colegi, îmi plăcea să spun că el e nevasta mea. Atunci el rîdea de-a binelea, înveselit şi se îmbujora brusc ; nu se supăra niciodată. Poate că puţin îl batjocoream, dar ţineam mult la el, îl iubeam ca pe un frate — şi parcă amestecul acela de comportament feminin în felul lui de a fi mă bucura. Apoi îl stimam cu deosebire pentru succesele la învăţătură,

pentru capacitatea de muncă și seriozitatea lui. El nu mă dispreţuia, ba uneori mă făcea să simt pentru el o anumită compasiune.

Flecărind cu toţii în jurul sobei, la un moment dat, iranianul — îl chema S. — a propus să ne împărtăşim fiecare iubirile, însă deschis, fără nici o reţinere.

C. a plecat să caute pe cineva şi ceilalţi mi-au cerut să încep eu. Îmi venea foarte greu. Le-am spus că n-am trăit o poveste de iubire în adevăratul înţeles al cuvîntului.

— Nu-ţi merge! Să ştii că nu scapi! a vociferat S. Nu ne duci tu pe noi! Cum e posibil ca un tînăr atît de frumos ca tine să nu fi iubit nici o chinezoaică sau măcar să nu fi fost iubit? Mai mult, tu eşti şi poet şi poeţii iubesc femeia, iar femeile se topesc după poeţi. Li Menghan, am sau nu dreptate?

S. s-a întors spre Li; acesta a rîs, dar n-a răspuns.

— Hai, dă-i drumul! Să ştii că nu scapi! s-a întors S. din nou spre mine.

N-aveam încotro; dacă nu vorbeam, nu m-ar fi slăbit cu îndemnurile; dacă vorbeam, nu era prea atrăgător, fiindcă nu avusesem o dragoste arzătoare. Ce să fac? Eram obligat să inventez şi mi-am dat drumul, fără să ştiu prea bine unde am să ajung.

Le-am spus că, pe cînd eram şeful cercului studenţesc, primeam o mulţime de scrisori de la colege. Mă lăudau că acţionez bine, cu eleganţă şi că scriu minunat. Printre admiratoare, era şi o studentă nemaipomenit de frumoasă, care îmi declarase nu o dată iubire. Eram cam prost şi nu-mi dădeam seama ce putea să însemne iubirea ei. Dar într-o zi, pe o corabie, am întîlnit o fată ca un înger. Chipul ei era de nedescris în cuvinte. Am intrat în vorbă cu ea. Era grozav de frumoasă, dar în aceeaşi măsură şi cultivată. În timpul conversaţiei, am înţeles că ar avea pentru mine sentimente pline de gingăşie.

— E limpede că te iubea, m-a întrerupt S., cu însufleţire. Eşti un om norocos. Şi pe urmă?

— Pe urmă? Hm, pe urmă... rezultatul n-a fost prea grozav...

— De ce? s-a impacientat S. Nu te iubea?...

— Oh, nu! Nu e vorba de asta! Eu sînt un prost!

— Tu, prost? Nu-mi vine să cred!

— Mai întîi ascultă-mă, S., apoi ai să te convingi. Stăteam pe puntea corabiei și discutam; ne apropiasem foarte mult unul de altul. Aș îndrăzni să spun că în sufletul ei înmugurise iubirea. Dar eu n-am zis nimic. Corabia a tras la mal, fratele ei a zorit-o să coboare și eu am uitat să-i cer adresa. Astfel, ne-am despărțit. Vedeți cît am fost de prost? Am suferit o vreme, dar... nu mai aveam ce face.

— Ah! Păcat! Păcat! Într-adevăr, păcat a exclamat S., transpus, arătîndu-mi compasiunea sa. Li Menghan tăcea, indiferent la dialogul nostru.

— N-ai scos un cuvînt, i-am spus. La ce te gîndești? Eu mi-am destăinuit povestea de iubire. Acum ție ți-a venit rîndul. Am impresia că în adîncul sufletului tău zace o mare durere. E momentul, te rog, să ne-o împărtășești. Te implor, dragostea mea, Li al meu! (Mereu îi spuneam așa). Altfel, să știi, nu te mai iubesc. Se uita la mine, pierdut, fără un cuvînt. Eu am terminat, am repetat. E rîndul tău, dragostea mea. Ce-i cu tine?

Li Menghan a înghițit un nod, a lăsat capul în jos și a început să vorbească cu o voce înceată, nemăsurat de dureroasă.

— Dacă vreți cu adevărat să mă ascultați, eu vă spun totul. Cred că sînt cel mai tragic îndrăgostit.

— Te rugăm să ne povestești. Te ascultăm, l-a îndemnat S.

— Anul acesta, în luna martie, am primit confirmarea. Mi-a adus-o un coreean care a reușit să fugă aici, în Rusia. Iubita mea, sărmana mea iubită, a fost ucisă în închisoare, în capitală, de către japonezi.

Mi s-a părut că nu-și mai putea reține lacrimile.

— Ce tragedie! a oftat S. Pentru ce vină, Li Menghan?

Eu amuțisem, nu știam ce trebuie să spun.

— Pentru ce vină? Nu știu dacă tu înțelegi situația noastră, S. De cînd am fost cotropiți de japonezi, noi, poporul coreean... Bieții de noi... trăim zi de zi în furtună, în focul sălbatic, sub apăsarea de nesuferit a ju-

gului japonez. Cu sau fără vină, dacă nu te supui, dacă nu te pleci în fața japonezilor, ești cel mai mare criminal și poți să fii decapitat pe loc. Japonezii consideră soarta noastră, viața coreenilor, ca aceea a unui pui de găină; îl taie cine are chef. Nimeni nu întreabă dacă ai fost sau nu vinovat. Biata de ea, Yun a mea! Nu-i de mirare că a fost maltratată de japonezii sîngeroși!

Li Menghan spunea simplu niște lucruri dureroase. Am simțit în inimă o amărăciune cumplită. Cîteva minute ne-am cufundat în tăcere, apoi el a continuat:

— Sînt un om fără patrie. Nu mă pot întoarce acasă. Dacă m-aș înapoia, aș fi arestat și viața mea ar fi nesigură. Vai, mie! Dacă țara mea nu va fi liberă, dacă ea nu se va salva de sub oprimarea imperialismului japonez, eu voi rămîne, dragi prieteni, cu speranța deșartă a întoarcerii în patrie. Aș vrea să ajung la mormîntul iubitei și să plîng peste el, să îmi vărs astfel toată durerea inimii. Mi-aș putea vedea compatrioții aflați la grea suferință. Și mi-aș îndestula privirile cu măreția priveliștilor natale, dar, vai, nu se poate. E imposibil...

Li Menghan plîngea. Iranianul, vorbăreț din fire, se întunecase. Mă uitam la chipul tragic al lui Li Menghan care îmi evoca marea durere a poporului coreean chinuit în temnițe și aș fi vrut să merg și să lupt alături de el. Li Menghan și-a șters ochii.

— Tu ai bănuit, mi-a spus el. Mă întrebai mereu ce am pe suflet. Ai avut dreptate. Oare nu e cea mai mare tragedie aceea să îți pierzi patria, să îți știi poporul suferind, iar iubita să îți moară îngenuncheată? Cum să nu port în mine năzuința eliberării patriei mele? Cum să nu mă gîndesc să mă duc la mormîntul lui Yun? Tare mă tem că pînă la urmă am să mă omor. Dar am încredere în voința mea puternică. Fiindcă deși sînt peste măsură de îndurerat, mă ține această dorință fierbinte. Știu că Yun s-a jertfit pentru țară și dacă eu voi face ceva pentru eliberarea Coreii, înseamnă că voi ușura și sufletul iubitei mele, în același timp răzbunînd-o. Mă înțelegi?

— Te înțeleg, Li Menghan, dar cred că speranța ta e întemeiată și în felul acesta latura tragică se diminuează. Acum spune-ne povestea de dragoste. Mîine dimi-

neață n-avem cursuri și putem dormi atunci mai mult. Ce părere ai, S.? De ce nu zici nimic?

— Cuvintele lui m-au înmărmurit. Bine, Li Menghan, spune-ne povestea de iubire.

Li Menghan și-a început istorisirea:

— Vai, prieteni, nu-mi vine să vă destăinui povestea noastră. Nu înseamnă că nu vreau, ci mi-e greu să vorbesc; destăinuindu-mă, îmi întristez inima și mă potopesc lacrimile. Cred că pe lumea asta nu există o altă fată mai frumoasă, mai atrăgătoare, mai sinceră și mai mîndră decît Yun. Poate că or fi fiind, dar pentru mine, Li Menghan, nu există decît Yun, Yun a mea! Vă aud mereu spunînd că fata asta e frumoasă, aceea e drăguță... Pe mine nu mă interesează, fiindcă nici o altă fată nu mi-ar putea cuceri inima. Dragostea mea s-a preschimbat acum într-o mînă de iarbă, care crește verde pe mormîntul lui Yun; s-a preschimbat într-un cuc, care stă pe o creangă deasupra mormîntului și îmi cîntă durerea inimii; s-a prefăcut într-un glob de aur, care zace alături de trupul iubitei și o scaldă neîncetat în razele sale, ca ea să se păstreze întreagă, nealterată, o mie de ani; s-a preschimbat într-un abur ușor, care se rotește deasupra, se lasă în jos și îi îmbălsămează sufletul. Cum aș mai putea, prieteni, cu ce inimă aș putea vorbi din nou de sentimente de iubire, de un vis de iubire?...

Coreea este o peninsulă scăldată de ocean, știți asta de la geografie. De fapt, Coreea este o țară cu o climă blîndă și cu o natură înfloritoare. Deși e mărginită din trei părți de ocean, aparține totuși climei temperate — acolo nu e nici prea uscat, nici prea frig. Oriunde te-ai găsi, la munte, pe dealuri, în pădure, simți briza blîndă a oceanului, iar priveliștile sînt încîntătoare. Trăind în asemenea mediu, poporul coreean este desigur blînd și pașnic, iar așa cum se spune — cult și rafinat. Ce păcat că, de cînd a fost cotropit de japonezi, poporul acesta cult și rafinat a căzut într-o deznădejde fără margini și nu se mai poate bucura de măreția plaiului său, nu mai respiră aerul parfumat al brizei. Japonezii l-au aruncat în suferință, durere, chin, întuneric, lacrimi și sînge... Soarele și luna nu mai strălucesc, peisajul țării s-a înnegurat. Natura patriei trăiește și ea, are suflet și după

mii de ani de libertate cum ar putea să nu se umple de ură ? Vai, poporul meu atîta suferind !

— Tu ştii, mi s-a adresat, că Fluviul Yalu este graniţa naturală dintre Coreea şi China. Pe gura fluviului, la vărsarea în mare, se află oraşul C., micuţ şi elegant, înfloritor datorită transportului. Cu o latură pe fluviu şi alta pe ocean, împînzit de copaci, străjuit de coline şi munţi de cealaltă parte, pare un loc feeric. Soarta m-a smuls deja de şase ani din sînul orăşelului C. Iubesc Coreea, dar mai ales îmi iubesc minunatul oraş C., care m-a crescut şi unde m-am îndrăgostit. Cît aş vrea să mă întorc în C., să revăd locurile pe unde m-am plimbat cu Yun !

— Nu departe de marginea oraşului, se întinde, pînă la ţărmul oceanului, o pădure de pini şi de sălcii. Cînd trece cu vaporul prin C., călătorului i se înfăţişează o pădure neagră, deasă, răsfrîntă în apele limpezi ale oceanului. Prin pădure cresc ierburi şi arbuşti, iar din loc în loc zac pietre de forme bizare ; cine ştie cum au ajuns acolo ? Iarna, sălciile sînt golaşe, dar pinii îşi poartă mai departe acele verzi, astfel că locul nu dezamăgeşte nici atunci. Primăvara însă, crengile înveşmîntate ale sălciilor se prind într-un dans lent, în timp ce păsările umplu văzduhul cu viersurile lor naturale, iar oceanul îşi trimite o briză uluitor de suavă, dezmierdînd inimile. Pădurea aceasta este un miracol al naturii !

— Cele ce am să vă povestesc s-au petrecut acum mai bine de zece ani. Cînd nu ploua, doi copii — un băiat şi o fetiţă — se jucau în pădurea de pini şi de sălcii. Erau apropiaţi ca vîrstă, aveau şase-şapte ani. Arătau ca doi arhangheli cereşti coborîţi în mijlocul oamenilor ! Despre băiat mă abţin să vă povestesc ; o voi înfăţişa doar pe fetiţă : avea chipul trandafiriu, ochii de culoarea apei de toamnă, buze de un roşu sîngeriu, mînuţele ca nişte muguri de jad şi părul bogat şi închis la culoare ca norii înnegurati. Cînd rîdea, în obraji îi apăreau două gropiţe care îl făceau fericit pe oricine le privea. Nu pot s-o descriu, era pur şi simplu un înger ! Poate veţi zice că am vorbit prea mult despre ea, prieteni, dar cît poţi să cuprinzi chiar într-o mie de cuvinte ? Izbutesc numai să mi-o închipui, iar nu să îi exprim fiinţa în cuvinte.

— Copiii se zbenguiau zilnic prin pădure; uneori alergau prin iarbă, alteori strîngeau vreascuri şi-şi făceau colibe, glumind: „Tu stai acolo, eu stau aici, asta-i pentru mama", ori culegeau pietre şi alergau cu ele pînă la ţărmul oceanului, întrecîndu-se care aruncă mai departe şi a cui piatră face zgomot mai tare la atingerea apei; se lungeau în iarbă, cu faţa în sus, urmărind cîte o fărîmă de nor alb, lunecînd pe albastrul cerului; storceau fructe şi făceau băuturi, tratîndu-şi oaspeţii imaginari; stăteau rezemaţi de pietrele acelea mari, strînşi unul în altul, tăifăsuind despre părinţi, spunînd poveşti, punînd la cale cum se vor juca a doua zi; se ţineau de mînă şi rămîneau clipe lungi în faţa oceanului, privind valurile, pînzele vaselor... Uneori se certau, dar destul de rar şi se împăcau imediat. Erau de nedespărţit, încît aproape că nu mai aveau cînd să fie unul fără celălalt. Erau doi copii fără griji, crescuţi în sînul naturii, infinit fericiţi!

— Copiii aceştia nu erau alţii decît Yun şi cu mine, de acum peste zece ani în urmă, prieteni. Deci sînt de atunci mai bine de zece ani! Trecutul a zburat, vai, oare cum l-aş putea reînvia? Ce să fac pentru a trăi din nou zilele acelea fericite alături de Yun? Cînd mă gîndesc, mă ameţeşte fericirea, dar mă năpădeşte şi tristeţea!

— Eu şi Yun ne trăgeam din familii nobile. Li şi Jin (aşa o chema pe Yun) sînt clanuri renumite în Coreea. După ce ne-au anexat japonezii, tatăl meu şi tatăl lui Yun au demisionat şi s-au retras din viaţa politică. Erau prieteni buni şi se înrudeau, fiind veri primari. Locuiau la marginea pădurii, cale doar de cîţiva zeci de paşi unii de alţii. Sufereau de ruşinea prăbuşirii ţării şi a înrobirii poporului. Dar o singură bîrnă poate cu greu susţine o casă, tot aşa şi ei, lipsiţi de putere, s-au retras în mijlocul naturii. Se întîlneau, încălzeau o băutură * şi tăifăsuiau; cînd ajungeau la tragedia distrugerii ţării, cîntau şi plîngeau. Eu şi verişoara Yun eram mici şi nu pricepeam mare lucru, dar văzîndu-i mereu astfel, fără să ştim de ce, simţeam nişte împunsături în suflete. Apoi

* Alcoolurile obişnuite, fermentate din orez, se beau calde, prin introducerea recipientului cu băutură în apă clocotită.

am crescut și, ascultîndu-i, am început să înțelegem; rămîneam lîngă ei și nu o dată vorbele ne încremeneau pe buze și vărsam lacrimi în neștire — toate acestea au săpat în inimile noastre plăpînde amintiri de neșters.

— Dar să nu vă mai vorbesc de părinți. Eu și verișoara Yun eram o pereche ideală, ne iubeam de mici și crescusem împreună. Nici familiile noastre nu mai făceau vreo diferență între noi: mîncam ori eu la ea, ori ea la mine, la aceeași masă, altfel ne împotriveam să mîncăm. Mamele noastre, ca și tații, se vizitau des și aveau aceeași dragoste față de noi. Am avut cu verișoara Yun o copilărie de vis! Cînd am crescut, ne-am apucat de învățătură. Tatăl verișoarei Yun ne era dascăl. Ea era mai ageră decît mine și mă ajuta deseori. Învățam trei sau patru ore pe zi și apoi, mînă în mînă, plecam în pădure sau la țărmul oceanului să ne jucăm.

— Îmi amintesc un lucru plin de tîlc: nu departe de noi locuia o rudă de-a mea, tot un fel de văr. Cînd s-a însurat, părinții ne-au dus să vedem și noi ceremonia și a doua zi, în pădure, ne-am jucat amîndoi de-a mirele și mireasa, ca acolo. Era primăvara, iarba avea un verde proaspăt, florile împestrițaseră locul și păsărelele ciripeau; vîntul adia ușor. Ne-am gîndit să ne gătim și noi, cît mai frumos, așa că eu am cules flori pe care i le-am împletit în plete, iar ea, în timp ce i le puneam, a plecat capul în fața mea, ca o adevărată mireasă; apoi am mers tăcuți, mînă în mînă, cu pași maiestuoși. Nu bănuiam ce legătură este între mire și mireasă, noi pur și simplu ne jucam, dar la un moment dat, din pădure au apărut tatăl meu și tatăl ei. „Ce e cu voi?“ ne-au certat, bănuitori, văzîndu-ne cum arătam. Deși totul era o joacă nevinovată, întrebarea părinților ne-a făcut să ne rușinăm. Am răspuns eu, stingherit: „Ne jucăm de-a mirele și mireasa. Ea e mireasa și eu sînt mirele“. Părinții noștri au izbucnit în rîs: „Cum ți se par? Parcă s-ar potrivi!“ l-a întrebat tata pe tatăl lui Yun. El și-a mîngîiat barba lungă și îngrijită, a căutat cu dragoste în ochii noștri, de parcă și-ar fi amintit de ceva, apoi a dat din cap, rîzînd: „Le stă bine! Nu-mi vine să cred că e numai joacă la mijloc. Eu zic, vere, să le urăm fe-

ricire..." Atunci n-am prins sensul adînc al cuvintelor lui — el deja mi-o dăduse pe Yun.

— Timpul zboară ca săgeata, cu adevărat nespus de repede ! În tihna prelungită a acelor zile, eu şi verişoara Yun ne-am trezit deodată de unsprezece-doisprezece ani. Şi deşi creşteam, sentimentele noastre nu erau altele, iar părinţii noştri nu se împotriveau în nici un fel la ele. Continuam să învăţăm la un loc şi să ne jucăm unul cu altul în pădure. Tatăl verişoarei Yun era un om foarte blînd şi ne preda cu mult calm, făcînd totul ca să ne fie cît mai apropiat; ne învăţa cîntece pe care le cînta împreună cu noi. Primăvara, cînd natura renăştea, eu şi Yun mergeam şi cîntam fericiţi în mijlocul pădurii, iar păsărelele ne ţineau isonul. Pentru că a venit vorba de păsări, uite că iar mi-am amintit ceva : într-o seară, o rubedenie a venit pe la noi în vizită şi mi-a adus în dar un pescăruş de culoare verde, într-o colivie de bambus. *Darul m-a bucurat nespus, fiindcă pasărea* era minunat de frumoasă : avea ciocul roşu, aripile verzi şi ghearele galbene. Cînd o priveam, simţeam o reală desfătare ! Nu ştiu dacă în ţările voastre trăiesc asemenea păsări, dar la noi, în Coreea, ele sînt cum nu se poate mai preţuite. Fiind tîrziu, m-am gîndit că verişoara Yun doarme şi n-am chemat-o să-mi vadă comoara. În noaptea aceea aproape că n-am închis ochii : mă temeam ca pisica să nu se caţere pînă la streaşina casei, unde atîrna colivia; îmi mustram în gînd rubedenia că îmi adusese în dar doar un singur pescăruş — dacă mi-ar fi adus doi, i-aş fi putut da unul verişoarei Yun. Pescăruşul verde mi-a răpit atunci o noapte de somn.

— A doua zi m-am sculat dis-de-dimineaţă. La întrebarea mamei ce e cu mine de m-am trezit cu noaptea în cap, am bîiguit ceva şi am zbughit-o la verişoara Yun, fără ca măcar să-mi spăl ochii. Ea dormea liniştită. M-am lăsat jos, lîngă pat, şi am început să o zgîlţîi : Yun ! Yun ! Scoală-te iute ! Am căpătat un pescăruş minunat ! E aşa de frumos ! Hai, repede să-l vezi !..." Nedumerită, verişoara Yun s-a frecat la ochi, s-a dat jos din pat, s-a îmbrăcat şi m-a urmat. Am luat colivia din cui şi am aşezat-o pe un taburet, pentru ca Yun s-o admire pe-ndelete. I-am pricinuit o bucurie fără seamăn ! „Trebuie

să avem bine grijă de el, a spus ea, altfel moare sau fuge de la noi!" Mîngîind colivia, verișoara Yun a deschis din neatenție ușița și pescărușul verde a zburat cît ai clipi din ochi, înălțîndu-se în văzduh, pentru ca apoi să dispară fără urmă. Trezindu-mă fără comoara mea, m-am înfuriat și am început să țip la verișoara Yun: „Te-am chemat să-l vezi, nu să-i dai drumul!... Să-mi aduci pescărușul verde înapoi, altfel nu vreau să mai dau ochii cu tine... Mă duc să te spun mamei tale..." Verișoara Yun s-a înroșit toată și s-a pornit pe plîns, zicînd că nu i-a dat păsării drumul cu bună știință și că n-are cum s-o aducă înapoi. Eu boceam și mai abitir, cerîndu-i să-mi dea de unde știe pescărușul verde. Plînsul nostru i-a speriat pe părinții mei, care au venit în grabă să afle ce s-a întîmplat. Yun a dat drumul pescărușului verde, am spus printre sughițuri, și vreau să mi-l aducă înapoi..." „Nu! Nu-i adevărat, s-a repezit verișoara Yun, n-am vrut să-i dau drumul. Frățiorul Han vrea să i-l aduc înapoi, dar de unde să-l iau eu?" „Asta era, așadar! A zburat o pasăre și voi cu țipetele voastre zguduiți pămîntul! Yun, fetițo dragă, haide, nu mai plînge. Nu-ți cere nimeni nici un pescăruș! Du-te cuminte acasă!" Verișoara Yun a plecat plîngînd. Mama m-a mîngîiat pe cap, ocrotitor și abia atunci m-am oprit din plîns.

— În ziua aceea nu am mers la ore, am stat în casă, îmbufnat. Mintea îmi zbura la ceva pierdut, iar inima îmi era cutremurată de cîte un val de tristețe și îmi pierise toată voioșia mea obișnuită. Nu era vorba de pasărea plecată, ci de faptul că verișoara Yun nu era cu mine. Începeam să simt gustul singurătății. Spaima acestui gînd mi-a readus în minte plînsul verișoarei Yun și atunci mi-am zis că ea trebuie să fie muncită de mari păreri de rău. „Vai, numai eu sînt de vină! Ce atîta zarvă pentru o pasăre? Yun nu i-a dat de bună voie drumul. Îi plăcea doar și ei. De ce m-am purtat atît de rău? Mă duc să o rog să mă ierte. Dar dacă ea nu mă mai ia în seamă? Pot merge să-mi cer iertare și ea să-mi întoarcă spatele... Ce să fac?..." Mă tot chinuiam, gîndindu-mă cum ar fi mai bine. În cele din urmă m-am pus iar pe plîns, un plîns amar, cutremurător. De data asta plîngeam din pri-

cina verișoarei Yun, din pricina răutății mele pentru un simplu pescăruș verde...

— Pentru prima oară, prietenii mei, am simțit tragismul vieții! Eram hotărît să-mi cer iertare, dar îmi era teamă că verișoara Yun e cu adevărat supărată și că nu o să mă ia în seamă. După masa de seară, doica familiei Jin a venit cu o scrisoare. Știam după scris că e din partea lui Yun și că îmi e adresată mie. Am întrebat doica: „Verișoara Yun e bine?" „Yun? A plîns toată ziua, mi se pare că tu ai certat-o! Of, of, of, v-am spus să vă jucați frumos și tu iar te-ai luat cu ea! Am aici un răvaș pentru tine". Doica a vorbit cu năduf și a plecat. Aflînd că a plîns toată ziua, m-a copleșit o durere adîncă și din nou m-am certat de unul singur pentru comportarea mea. Țineam scrisoarea în mînă și nu îndrăzneam să o deschid, fiindcă nu știam dacă vorbește de împăcare sau de ruperea prieteniei noastre. Pînă la urmă am desfăcut-o încet...

Nerăbdător, S. l-a întrerupt:

— Și de fapt ce-ți scria? De bine sau de rău? Eu sînt de partea ta, Li Menghan.

Li Menghan a zîmbit ușor, a răscolit butucii de mesteacăn din sobă și a continuat să ne povestească:

— Bineînțeles că erau vești bune! Nu se putea ca verișoara Yun să nu mă înțeleagă. Îmi scria:

> „Scumpe frățioare Han,
> Îmi recunosc vina, te-am lipsit de ceva foarte scump inimii tale! Dar, frățioare Han, te rog să mă ierți, n-am făcut-o cu bună știință! Ai putea să mă ierți? Eu cred că da. Azi n-am mai fost împreună și mi-am simțit inima grea. Să știi că ochii mei au vărsat lacrimi amare, frățioare! Dacă ți-e milă de mine, te rog ca mîine dimineață să mă aștepți în fața pietrei în preajma căreia nouă ne place să stăm împreună. Te rog să mă ierți..."

— Vă imaginați, prieteni, ce fericit m-am simțit. Și mă căinam și îmi ziceam că eu sînt acela care se cuvine să ceară iertare. Îmi părea atît de rău pentru tot ce se întîmplase.

— A doua zi, după răsăritul soarelui, am luat-o, conform consemnului, spre piatra de pe țărmul oceanului. Verișoara Yun era deja acolo, rezemată de piatra uriașă. Mă aștepta. „Verișoară Yun!“ am îngăimat. „Bine-ai venit, frățioare Han!“ a strigat. Ne uitam unul la altul, neștiind ce să ne spunem. Avea ochii roșii. S-a aruncat la pieptul meu și am plîns amîndoi încă o dată, strîns îmbrățișați. De ce plîngeam? De bucurie, de tristețe?... Firește că atunci, plîngînd, nu mă gîndeam la toate acestea, abia astăzi mă întreb. În acele momente vedeam doar perlele de rouă din iarbă și ascultam simfonia păsărilor pădurii în acompaniamentul valurilor oceanului... Soarele proaspăt și purpuriu luneca încet spre slava cerului, învăluindu-i în razele sale binefăcătoare pe cei doi copii îmbrățișați.

Li Menghan s-a oprit. Chipul lui și-a accentuat paloarea tragică, îndepărtîndu-i orice urmă de veselie sau de zîmbet. Ținea brațele încrucișate, fixînd cu privirea flacăra focului din sobă. Nu mă pricep la psihologie, însă aveam senzația că harfa grea a inimii lui îngîna o melodie zguduitor de dureroasă. Tăcerea care s-a lăsat peste noi cîteva minute l-a făcut pe S. să se agite; el mergea întotdeauna pînă la capăt.

— Povestea nu s-a terminat. De ce nu spui totul pînă la sfîrșit? l-a întrebat pe Li Menghan, nemaiputînd suporta tăcerea. Istorisirea ta m-a făcut fericit. Și deodată taci! Te rog să povestești pînă la încheiere, Li Menghan, altfel n-am să pot dormi! Mîine dimineață n-avem cursuri, ai auzit, nu-i nimic dacă ne culcăm mai tîrziu. Vorbește! Vorbește, Li Menghan!

Împărtășeam același gînd cu S. și l-am îndemnat și eu pe Li Menghan. De obicei eu mă culc devreme, dar, ca un făcut, în seara aceea somnul nu îmi dădea tîrcoale, nu mă simțeam obosit.

Li Menghan tăcea. M-am neliniștit. Se arăta deja supărat: luase mîna stîngă a lui Li Menghan în mîinile sale și îl implora să povestească. Li Menghan arăta foarte rău. S-a uitat la noi, cerîndu-ne parcă îndurare, dar neavînd încotro, a fost silit să vorbească:

— Oh, mă gîndesc că ajunge cîte v-am povestit și că nu mai are rost să vă spun mai departe. Mie o să-mi vină

greu să merg mai departe, iar voi, ascultînd, o să vă întristați cu totul. Bine, S., dă-mi drumul la mînă, am să vă povestesc! Deși nu mai am nici o vlagă în mine... Răi mai sînteți...

— De la cearta aceea, iubirea noastră a sporit, iar dragostea noastră s-a preschimbat, devenind tot alta cu fiecare vîrstă — eu și verișoara Yun ne-am născut în același an, eu sînt mai mare decît ea cu cîteva luni. Iubirea de odinioară era un dat natural, era pură, nevinovată și inconștientă, dar cu timpul a părăsit sfera copilăriei și a intrat într-o etapă conștientă. Simțeam amîndoi în noi un imbold, o chemare către iubirea reciprocă, simțeam că sîntem un cuplu inseparabil, că eu sînt al ei și ea e a mea pe veci. Îmi este imposibil, prieteni, să vă descriu sentimentele pe care le-am trăit în perioada aceea. Apoi, nici nu vorbesc prea bine rușește, n-am nici talent literar...

— Timpul alunecă, crește pe neobservate vîrsta oamenilor și eu și verișoara Yun ne-am trezit că avem paisprezece ani. Viața mea nefericită, tragică a început, prietenii mei, la paisprezece ani. Un proverb spune: „Fericirea și nefericirea oamenilor sînt de scurtă durată". În Coreea, prieteni, fericirea de scurtă durată nu se pomenește, există numai nefericirea, care te paște în orice clipă. Poți să stai acasă, să te rupi de lume, dar asta nu înseamnă că îți pui la adăpost viața. Poliția japoneză, cîinii de imperialiști, dispun oricînd arestarea unui coreean căruia îi pot arunca în spinare invectiva de trădător și îl pot decapita ori împușca. Vă puteți oare măcar închipui barbariile pe care le comit japonezii în Coreea? Oricît de bogată ar fi puterea voastră de imaginație, nu cred că vă duce gîndul pînă unde poate să ajungă suferința acestui sărman popor!

— Tatăl meu spera cu ardoare recîștigarea independenței țării. Acest lucru îl cunoșteam foarte bine. În anul acela, un coreean a ucis un ofițer japonez și autoritățile japoneze au conchis că tatăl meu ar fi suspect de instigare la revoltă — despre aceasta nu știam nimic. Rezultatul a fost că tata a fost luat pe sus și ... împușcat.

S. s-a ridicat brusc.

— Asta întrece orice ! E o adevărată samavolnicie ! Nu bănuiam că japonezii comit atîtea barbarii în Coreea...

Pe mine, vorbele lui Li Menghan m-au speriat, ca și atitudinea lui S.

Li Menghan nu-și mai putea reține lacrimile.

— După ce l-au împușcat pe tata, a continuat el, făcînd efortul să-și oprească plînsul, mama... s-a sfîrșit de inimă rea...

S. a încremenit, cu ochii măriți de spaimă. Simțeam și eu că îmi scapără ochii și că sînt gata să îmi sară din orbite. S-a lăsat o tăcere grea. De afară, vîntul se auzea năpraznic, ca un lup înfometat, ca iureșul a mii de cai în galop, ca mugetul valurilor, ca răcnetele războinicilor, ca o catastrofă cosmică... Pentru soarta tragică a Coreei sau pentru zbuciumul lui Li Menghan ?

Li Menghan a încetat din plîns, și-a șters lacrimile și a povestit mai departe :

— Fără verișoara Yun, fără îmbărbătarea ei, l-aș fi urmat cît de curînd pe tata în mormînt. Și n-aș mai fi aici cu voi, prietenii mei, și voi nu m-ați mai asculta vorbindu-vă în plină Moscovă... Verișoara Yun a fost binecuvîntarea mea. Datorită ei trăiesc !

— Moartea părinților m-a aruncat într-o singurătate cruntă și într-un chin cumplit. Tatăl verișoarei Yun (fusese și el arestat, dar în urma depozițiilor a numeroși martori, a fost eliberat) voia să mă mut la ei, socotindu-mă ca pe copilul său. Plîngeam ziua întreagă și mă tot gîndeam cum să-mi fac seama, fiindcă îmi ziceam că viața de orfan nu are nici un rost. Verișoara Yun era și ea foarte deprimată ; țin minte că de cîteva ori n-a pus nimic în gură, lipsindu-se pînă și de mîncare. Inteligentă, a intuit că purtarea mea nu era una dintre cele comune și, de teamă că voi întreprinde ceva nesăbuit, era umbra mea pretutindeni. Îi spusesem că am de gînd să-mi pun capăt zilelor și se consumase enorm pentru mine. Mă povățuia neîncetat și tot ea îmi călăuzea pașii. Ce vrednică de prețuit era verișoara Yun ! Prevederile ei le depășeau de cîteva ori pe ale mele : dacă rezist, îmi spunea, avea să vină cîndva și vremea răzbunării ; moartea însă nu ar fi servit la nimic — marii bărbați n-au acționat niciodată necugetat. Adăuga apoi că, dacă voi muri, se va

topi și ea de deznădejde. Mă întreba cum aș putea îndura un asemenea gînd. ...Recunoșteam că avea perfectă dreptate și îi eram profund recunoscător, străduindu-mă să alung din mine obsesia sinuciderii. Deși, trebuie să spun că, chiar și atunci cînd vorbeam de sinucidere, mai era cineva la care îmi stătea gîndul mereu și de care nu mă puteam lipsi. Cine era? Verișoara Yun, desigur, Yun, care-mi ordona viața. Gîndiți-vă, prieteni, oare fără imboldurile verișoarei Yun ați mai fi avut prilejul să vă întîlniți cu Li Menghan?

— De atunci, verișoara Yun a devenit pentru mine o mamă duioasă și iubitoare. Mă consola, mă proteja, mă fortifica și însemna astfel totul pentru mine. Uneori mă supăram pe ea, dar ea nu lua nimic în seamă, pur și simplu nu se putea mînia pe mine. Yun, dragostea mea, cît de îndurerat sînt că nu mă mai pot bucura de liniștea și căldura sufletului tău...

— În felul acesta au mai trecut doi ani. Verișoara Yun se făcea tot mai frumoasă, tot mai elegantă. N-am cum să v-o descriu — firește, îmi este peste putință să înfățișez frumusețea unei zeițe prin vorbe obișnuite! Poate că în lume sînt numeroase alte fete mai frumoase decît Yun a mea, dar în ochii mei, prieteni, femeile despre care voi ziceți că ar fi frumoase, nu sînt și nu îmi atrag nici măcar o privire. Rîdeți de mine, considerați-mă un șoarece de bibliotecă, insensibil la frumusețea femeii. Voi nu aveți de unde ști că sentimentele mele de iubire sînt ca o lespede de mormînt; ele au fost eternizate pe de-a-ntregul de către Yun și nu mai pot fi stăpînite de altcineva. Să știți că nu am rețineri din pricina ei, ci pur și simplu consider că pentru mine pe lumea asta nu mai există altă fată mai adorabilă decît ea. Cunoscînd dragostea verișoarei Yun, mie mi-e de-ajuns; nu-mi mai trebuie altceva. Acum mă înțelegeți, prietenii mei? Sau nu vreți să mă înțelegeți...

— Împlinisem șaisprezece ani. Vă închipuiți că japonezii, barbarii de japonezi, m-au lăsat să-mi trăiesc viața în tihnă? L-au ucis pe tata, au aruncat-o pe mama în ghearele morții, dar tot nu era deajuns pentru ei! Le mai trebuia ceva, viața mea. Japonezii ar vrea să-i piardă pe toți coreenii, să-i extermine pînă la unul... Pe măsură

ce creşteam, poliţia japoneză îşi intensifica supravegherea mea. S-a zvonit chiar că ar avea de gînd să mă aresteze. În această situaţie, tatăl lui Yun era terorizat că, într-adevăr, japonezii m-ar putea aresta oricînd. Începuse să stea de veghe, nopţi de-a rîndul, îşi pierduse pofta de mîncare. Eu, dimpotrivă, nu eram deloc alertat. Într-una din zile, m-a chemat la el. Eram numai noi doi şi bătrînul a plîns, neputincios; eu nu-mi dădeam seama ce se întîmplase. „Han, mi s-a adresat cu lacrimi în ochi, de cînd ai rămas orfan, te-am privit ca pe propriul meu fiu, poate că ţi-ai dat seama; n-am vrut să te las pe drumuri, în primul rînd ca părinţii tăi să se poată odihni în pace, apoi, deoarece consideram acest lucru ca pe o datorie a mea. Mai mult, pe Yun ţi-o sortisem demult ţie. Acum însă, dragul meu Han, tu nu mai poţi trăi în Coreea... Cine ştie ce gînduri au japonezii cu tine. Dacă se întîmplă o nenorocire, dacă încapi pe mîna lor, nu mi-aş putea-o ierta niciodată! Dragul meu băiat, lucrurile au ajuns pînă acolo, încît tu trebuie să fugi de aici cît mai repede. Am aranjat totul. Diseară... vei părăsi această patrie cu un destin atît de tragic... Dar... sînt sigur că ne vom revedea..." Tatăl verişoarei Yun nu a mai izbutit să termine cele ce avea să-mi spună, cuvintele fiindu-i înăbuşite de lacrimi. Mă simţeam de parcă aş fi fost înconjurat brusc de o ceaţă deasă, nu-mi puteam mişca membrele şi nu ştiam ce să răspund. Închipuiţi-vă, prietenii mei, în ce stare mă aflam! Un copil plăpînd ca mine, ajuns deodată în faţa unei mari răscruci. Voi ce-aţi fi făcut? N-am spus nimic, am plîns, lăsîndu-mi soarta în mîinile lui...

— Şi Yun a mea? Ştia ea oare ce îmi hotărîse tatăl ei? Viteaza mea, Yun! Fermecătoarea, înţeleapta mea Yun! Da, ea ştia totul şi această cale pentru salvarea mea fusese pusă la punct chiar de ea împreună cu tatăl ei. De ce a vrut ea astfel? De ce a dorit să o părăsesc, lăsîndu-mă să rătăcesc singur prin ţări străine? N-a dorit, sigur că nu a dorit asta! Dar a răbdat, a îndurat în inima ei, pentru mine, pentru viaţa mea, pentru viitorul meu. Cît de greu îi venea! În momentul în care tatăl ei îmi vorbea, ea plîngea în camera ei, de nu mai putea, deznădăjduită.

— În aceeași zi, seara, pe la ora zece, o luntre pescărească era ancorată între trestii, la țărmul Fluviului Yalu, într-un loc sălbatic, neumblat. În întunericul greu care se lăsase, doi omuleți cu pași ușori s-au apropiat, încet, de barca solitară. Ați înțeles cine erau și uite că iar nu am cuvinte să spun cît de îndoliate le erau inimile! Cînd au ajuns lîngă apă, au lăsat jos bocceaua cu lucruri și s-au aruncat unul în brațele celuilalt. Lacrimile le curgeau în voie pe obraji. „Pleci, dragul meu Han, nădăjduiesc să ai mare grijă de tine... Eu voi fi veșnic a ta... Dacă dreptatea va triumfa în lume... ne vom revedea și vom rămîne împreună“... „Yun, scumpa mea,... inima îmi e zdrobită în mici fărîme... mă voi strădui să îți îndeplinesc speranța... și să știi... să știi că nu există pe lumea asta o altă ființă asemenea ție... ești raza sufletului meu... lumina mea...“ Plîngeau și își șopteau în neștire cuvinte de despărțire. Bătrînul pescar a venit la ei și i-a despărțit binișor, rostind grav: „Nu vă mai chinuiți sufletele! O să vină ea ziua, cînd țara va fi liberă și o să fiți tot împreună! Acum lacrimile nu folosesc la nimic. Yun, du-te acasă, nu sta pe aici, altfel or să te găsească grănicerii!“ Bătrînul pescar l-a tras pe tînăr în barcă și a părăsit țărmul într-o clipită. Yun a rămas desigur înfiptă locului multă vreme, pînă cînd luntrea pescărească a dispărut în noapte.

— Oh, prieteni, prietenii mei dragi! Cine s-ar fi gîndit că Fluviul Yalu avea să ne despartă pe veci... Cînd voi revedea Coreea liberă, verișoara Yun, scumpa mea Yun nu va fi acolo! Unde mai e ziua cînd vom fi împreună? Țărmul fluviului e locul despărțirii noastre pentru totdeauna. Fluviul Yalu va scrie cu învolburarea apelor sale, cu clocotul său, poemul soartei tragice a Coreei și a sărmanei Yun...

— După noaptea aceea, am trăit doi ani în China și apoi am trecut în Rusia sovietică. Am fost vreme de doi ani ostaș al Armatei Roșii și iată că astăzi mă despart șase-șapte ani de Coreea în care m-am născut. Dar inima mea n-a încetat o clipă să fie alături de patria mea și de verișoara Yun! De cînd am fugit, n-am primit nici o scrisoare de la verișoara Yun, de fapt nu aveam cum să corespondăm. Nutream permanent speranța revederii... Și

iată că am aflat vestea zdrobitoare că a fost omorîtă de japonezi anul acesta în ianuarie! Vai, pînă și fluviile au un sfîrșit, însă ura mea nu cunoaște margini!

— Dar pentru ce a fost ucisă Yun? am întrebat.

— Pentru ce? a reluat Li Menghan încet, încruntînd sprîncenele. Am auzit că ar fi fost secretar al Secției pentru femei a Uniunii Tineretului Socialist din Coreea. A fost arestată la un miting muncitoresc, a fost etichetată drept instigator la grevă, aruncată în temniță și ucisă. La tribunal ea a înfierat barbaria și cruzimea japonezilor și a prezis că poporul muncitor nu va pieri, iar Coreea va fi liberă. Ce eroism plin de măreție! Fata aceasta, eroina aceasta, mi se pare mai sfîntă decît orice pe pămînt. Ce sfîntă, în afară de ea, puteți să-mi arătați pe pămînt, prietenii mei?

Tocmai atunci, colegul nostru C. s-a întors. Plin de zăpadă, semăna cu un urs alb și atenția noastră ne-a fost atrasă pentru moment de el. Dialogul nostru s-a încheiat.

Trecuse de miezul nopții. Am stins focul și ne-am dus fiecare la paturile noastre. Li Menghan n-a putut să adoarmă vreme îndelungată, perpelindu-se în așternuturi ca pe jăratec.

1926

ROU SHI*

ROU SHI, Piatră Maleabilă, este pseudonimul scriitorului-erou Zhao Pingfu. S-a născut în anul 1901, în provincia Zhejiang, într-o familie cu tradiție cărturărească, însă tatăl a fost doar un mic comerciant. Începe să învețe carte tirziu, la zece ani. Școala primară o termină în 1917, iar în 1923 absolvă Școala pedagogică din Hangzhou. Este învățător la apariția primei sale cărți de proză, *Nebunul*, 1924. Audiază un an cursurile de literatură la Universitatea Beijing, mai cu seamă conferințele lui Lu Xun. Se întoarce în învățămînt, scrie romanul *Apusul epocii vechi*, piesa de teatru într-un act *Pe corabia piraților* și nuvela *Nevasta revoluționarului*, 1929. În același an publică celebrul roman *Februarie*, analiză minuțioasă a reintegrării dificile în viața socială a familiei unui comunist ucis, oferind și o prezentare a înțelegerii treptate de către un tînăr profesor a necesității luptei pentru transformarea țării.

Scriitorul este unul dintre fondatorii Uniunii scriitorilor chinezi de stînga. Devine membru al Partidului Comunist Chinez, dar la numai o jumătate de an, la 7 februarie 1931, este arestat și ucis într-unul din comandamentele poliției shanghaieze.

---

* Se pronunță : Jou Și.

MAMA SCLAVĂ

Bărbatul îi fusese negustor de piei, adică unul care strîngea piei de prin sate și le vindea la tîrg. Cumpăra orice: piei de animale sălbatice de la vînători, piei de viței sau de bou, de la săteni și tot ce se nimerea. Făcea însă și agricultură; la vremea cuvenită, își ajuta familia la repicatul orezului și era vestit pentru rîndurile drepte pe care le lăsa în urma sa. Dacă, de pildă, se aflau cinci lucrători pe un lot, ei îi cereau întotdeauna lui să ia primul rînd, pentru a avea după ce se ghida. Însă treburile nu-i mergeau deloc bine, iar datoriile îi creșteau an de an. Din pricina aceasta, se luase de fumat și de băut, ba își mai risipea și toată bruma de agoniseală la jocurile de noroc. Ajunsese grosolan, aproape sălbatic, sărăcea tot mai mult și nimeni nu se încumeta să-l împrumute cu ceva.

Pînă la urmă, mizeria îl aruncase la pat, dînd în gălbinare. Era galben din cap pînă-n picioare, fața gălbejită ca de mort, avea culoarea pielii de pe tobă și pînă și albeața ochilor i se îngălbenise.

— Nu mai e nimic de făcut, îi spuse într-o zi nevestei. Dacă o mai ținem așa, o să ajungem să ne vindem pînă și oala pentru mîncare. Mă gîndesc că singura salvare mai e trupul tău. Dacă cloceşti aici, lîngă mine și mă vezi murind cu zile, ce cîștigi?

— Trupul meu...

Nevasta se așezase pe cuptor, cam în penumbră; ținea în brațe un băiețel de vreo cinci ani, pe care tocmai îl alăpta.

— Asta-i, rosti el tărăgănat, cu vocea dogită de boală. Te amanetez.

— Cum? Femeii i se păru că se învîrtește casa cu ea.

Se lăsă tăcerea.

— Acum trei zile, începu el, Wang Lupul a venit la mine şi mi-a zis că vrea neapărat să-i achit datoria. După ce a plecat, am ieşit şi eu numaidecît şi m-am dus întins la baltă, cu gîndul să-mi curm zilele. Am stat sub un pom, gata să-mi dau drumul în apă şi mă tot frămîntam în mine, văzînd că n-am destulă putere să m-arunc. Broaştele orăcăiau de-mi năuciseră capul, mi se făcuse tare rău şi în cele din urmă am izbutit să mă smulg de lîngă ochiul ăla de baltă.

La întoarcere m-am întîlnit cu nevasta lui Shen şi m-a luat la întrebări, că ce caut eu seara pe drumuri. I-am spus ce avusesem de gînd să fac şi am rugat-o să mă ajute să iau cu împrumut de la cineva, ceva bani, sau măcar să închiriez niscaiva haine ori mărgele la vreo fată mare. Dacă nu, o să mă mănînce de viu Wang ăsta cu inimă de lup. A lui Shen mi-a rîs în nas : „Eşti mort de gălbinare, a zis, şi mai faci şi pe fudulul şi-ţi ţii nevasta acasă!“ N-am scos o vorbă, doar am lăsat capul în jos. „De copil, e păcat, că ai unul singur. Dar nevasta...“ „Mi-o zice să vînd femeia“, m-am gîndit. Baba nu s-a lăsat : „...de vreme ce-ai ajuns lipit pămîntului de sărac, n-ai încotro. De ce s-o ţii acasă?“ Şi atunci mi-a lămurit ea ce avea în cap : „Ştiu un cărturar, om la vreo cincizeci de ani, care n-are copii şi-i dă inima ghes să-şi cumpere o concubină. Da nu-l lasă nevasta, i-a îngăduit numa să împrumute o femeie, pe trei sau cinci ani. A venit nevastă-sa la mine şi mi-a cerut să le găsesc una potrivită, adică de vreo treizeci de ani, care să fi făcut doi-trei copii, o femeie la locul ei, cinstită, tăcută, muncitoare şi supusă, fiindcă nu trebuie să iasă din cuvîntul ei, al stăpînei. Dacă e aşa cum o vreau, mi-a zis ea, îi dau optzeci sau chiar o sută de *yuani*. Eu am întrebat în stînga şi-n dreapta, dar pînă acum n-am găsit una pe măsură“. Şi pentru că i-am ieşit în cale, uite că s-a gîndit şi la tine, ba chiar ai fi cea mai bună, din toate privinţele. Cînd m-a întrebat ce părere am, mi-au dat lacrimile, dar am încuviinţat.

Bărbatul a plecat capul, obosit. Nevasta înnebunise de-a dreptul. N-a rostit un cuvînt.

După un moment de tăcere, el a urmat :

— Ieri, a lu' Shen s-a dus acasă la cărturar și i-a spus ce și cum. El era bucuros, i-ai plăcut și neveste-si și ne-au dat un sutar. Pe trei ani. Dacă în trei ani nu le faci un copil, se lungește sorocul pînă la cinci ani. Baba Shen a și fixat ziua — pe optsprezece, adică peste cinci zile. Azi fac actul.

Femeia tremura din tot corpul.

— De ce nu mi-ai spus mai devreme? abia izbuti să îngaime.

— Ieri m-am învîrtit pe lîngă tine de cîteva ori, dar n-am putut să deschid gura. M-am gîndit și răzgîndit în toate felurile și n-avem altă cale decît să-ți vinzi trupul.

— S-a stabilit? întrebă ea printre dinți.

— Aștept actul și gata.

— Vai de zilele mele! Nu se mai poate face nimic?

— Vai de zilele noastre, așa e! Am sărăcit de tot, n-avem nici inima să ne facem seama și atunci cum s-o scoatem la capăt? Anul ăsta nu știu dacă o să fim în stare să ne cultivăm ogorul.

— Îl iei și pe Chunbao?* Are doar cinci ani și fără tine o să-mi vie greu să-i dau să mănînce.

— Îl iau cu mine.

Bărbatul parcă își mai potolise mînia. Ieși din casă. Femeia se puse pe bocit.

Își aminti ce i se întîmplase în urmă cu un an; născuse o fetiță și se dădea de ceasul morții zăcînd în pat; își simțea tot corpul sfîrtecat. Fetița căzuse jos, pe o grămăjoară de paie, țipînd cît o țineau puterile, de se învinețise: „Ua! Ua!", cu mîinile și picioarele ghemuite. Cordonul ombilical era încolăcit peste trupșorul ei, iar placenta prăbușită alături. Femeia se zbătea să se scoale să spele fetița, însă peste minte i se așternu un fel de ceață și rămase întinsă, neputincioasă în pat. Îl văzu pe bărbat, omul ei aspru, sălbatic, cu fața roșie, congestionată, apropiindu-se de noul născut, cu un vas plin cu apă fierbinte. Strigă la el cu ultimele puteri de care mai era în stare trupul ei secătuit: „Binișor! Binișor!"... Dar omul cu inimă de fiară n-o luă în seamă, apucă în mîinile lui butucănoase pruncul abia venit pe lume și îl

* Comoara de Primăvară.

strînse cu putere, așa cum măcelarul e pe cale să înjunghie un miel și îi dădu drumul, „bîldîbîc", în vasul cu apă clocotită. Copilul nu mai scoase un sunet, se auzi numai sfîrîitura pielii și a cărnii fragede la contactul cu apa fierbinte. Femeia parcă ar fi vrut să întrebe de ce nu se mai aud țipetele fetiței, dar zăcea aproape inertă. Oare să o fi omorît-o ?

De data aceasta, retrăind momentul de atunci, își dădea seama ce se întîmplase din pricina prăbușirii ei într-o stare de inconștiență. Ochii i se umeziră. „Amară viață !" oftă. Chunbao lăsă sfîrcul sînului și se uită la ea.

În ultima seară dinaintea plecării, se ghemuise în ungherul cel mai îndepărtat al încăperii. Un opaiț ardea în fața cuptorului, aruncînd o lumină palidă. Copilul era la pieptul ei ; își apropie capul de el, dar gîndurile îi zburau departe și parcă și ea se lăsase răpită într-acolo de ele. În cele din urmă tresări, izbuti să se smulgă și să revină la sine și la băiețelul de lîngă ea.

— Chunbao, comoara mea, îi șopti.

— Mama, răspunse copilul cu țîța în gură.

— Mama mîine o să plece...

— Da. Copilul nu avea cum să înțeleagă.

— Mama pleacă și nu se mai întoarce trei ani de zile...

Femeia își șterse lacrimile.

— Unde pleci, mămico ? La templu ?

— Nu. La familia Li, la treizeci de *li* cale de aici.

— Merg și eu.

— N-ai cum, comoara mamii.

— Ba da, se împotrivi copilul și mai supse puțin lapte.

— Tu rămîi acasă cu tăticul. Tăticul o să aibă grijă de Chunbao, o să doarmă cu el, o să-l scoată la plimbare, o să-l lase să se joace. Tu să-l asculți pe tăticul. Și peste trei ani...

— Tata mă bate ! scînci copilul, întrerupînd-o.

— N-o să te mai bată. Își plimbă mîna stîngă peste fruntea băiatului. În partea dreaptă avea o cicatrice ; a

treia zi după ce își omorîse fiica abia născută, îl atinsese și pe băiat cu o săpăligă.

Femeia ar fi vrut să-i mai vorbească băieţelului, dar bărbatul intră în cameră. Se opri în fața ei, cu o mînă în buzunar, scotocind după ceva.

— Am primit șaptezeci de *yuani*, spuse. Peste zece zile îmi plătește și restul de treizeci.

Se opri un moment, apoi :

— Am stabilit să vină mîine o lectică după tine.

Și iar, după un moment :

— Am stabilit să fie aici îndată după masa de dimineață.

Îi întoarse spatele și ieși din cameră.

În seara aceea, bărbatul și femeia n-au cinat.

A doua zi o ploaie măruntă pornise să se cearnă.

Lectica sosise devreme. Femeia nu putuse însă închide un ochi toată noaptea. La început cîrpise niște haine de-ale băiatului. Primăvara era pe încheiate, vara bătea la ușă, dar ea pregătise și lucrurile groase de iarnă ale copilului și i le încredințase bărbatului.

De fapt, acesta adormise cu mult înaintea ei. Ea se așezase pe marginea patului, gîndindu-se să-i spună cîteva cuvinte, dar noaptea trecuse și ea nu izbutise să scoată măcar o vorbă. Cînd își luase inima în dinți și îngăimase ceva, nu prea limpede, spusele ei rămăseseră pentru el, ca și nerostite. Atunci se dusese și ea la culcare.

Dar cînd își mai potolise din gînduri, Chunbao se trezise, o chemase, vroia să se scoale. În timp ce îl îmbrăca, îi spusese :

— Rămîi frumușel acasă, comoara mea. Să nu plîngi, altfel chiar că o să te bată tăticul. Pe urmă mama o să-ți cumpere dulciuri și fructe și Chunbao o să mănînce de toate, pe săturate. Te rog să nu plîngi, da?

Copilul încă nu știa ce-i aceea o nenorocire și lălăia cît îl ținea gura : „La-la-la !“ Femeia îl sărută.

— Nu mai cînta ! Îl trezești pe tata ! îl dojeni.

Cărăușii lecticii stăteau pe banca de lemn de la poartă, fumînd și flecărind între ei. Baba Shen se gră-

bise să vină. Era femeie bătrînă, peţitoare vestită şi, de cum intră pe uşă, se scutură uşor de ploaie, zicînd :

— Plouă, plouă ! Asta-i semn bun, de belşug pentru voi.

Baba Shen se învîrti de cîteva ori prin casă, vorbi ceva cu bărbatul, privitor la răsplata care i se cuvenea ei. Doar datorită ei ieşiseră toate treburile de minune.

— Adevărul gol-goluţ, îi şopti ea, este că bătrînul cărturar ar mai putea da încă cincizeci de *yuani* pentru concubină.

Se întoarse la femeie şi o zori. Dar aceasta nu stătuse pînă atunci nici o clipă locului ; în momentul acela îşi luase copilul în braţe.

— Gătește-te mai repede, o certă ea cu voce tare. Cărăuşii lecticii vor să-şi ia prînzul acasă !

Femeia îi aruncă o privire care spunea limpede : „Nu vreau să plec, asta este ! Puteţi să mă omoriţi acuma, pe loc !“

Vocea i se oprise parcă în gît. Numai că peţitoarea înţelesese, se apropie de ea, şoptindu-i în taină :

— Eşti un copil fără minte ! Ce mai aştepţi de la omul ăsta pe moarte ? Dincolo ai ce-ţi pofteşte inima. Au în stăpînirea lor mai bine de două sute de *mu* * înţelegi ? Sînt oameni cu dare de mînă, au case frumoase, au argaţi care îngrijesc de vite. Nevastă-sa are suflet bun, se poartă bine cu lumea. Cum vine cineva la ea, îi pune numaidecît masa. Iar bătrînul, să ştii, nu-i bătrin deloc. Are pielea feţei albă, nu poartă mustaţă şi e numai o leacă adus din spate, că a citit mult la viaţa lui. Dar ce tot îţi sporovăiesc eu ? O să vezi tu singură, de cum te-oi da jos din lectică. Mă ştii ! Sînt o peţitoare cinstită.

— Chunbao... copilul... rosti femeia încet, lăcrimînd. Nu mă lasă inima să mă despart de el !

— Nu te mai gîndi la băiat ! spuse baba Shen, punîndu-i o mînă pe umăr şi apropiindu-şi obrazul de mamă şi de copil. Băiatul e mare. Vorba din bătrîni zice : „La trei-patru ani, sugarul îşi părăseşte mama“. Poţi să-l laşi fără grijă ! Dincolo, dacă lucrurile merg cum

* 15 mu = 1 ha.

trebuie, ai să mai creşti un copil-doi şi, iacă, totul iese cum nu se poate mai bine.

— Nici măcar nu e fată mare, să dea apă la şoareci! strigară cărăuşii de pe prispă.

Femeia puse jos copilul.

— Lasă-mă să plec, Chunbao, rosti ea.

Copilul începu să plîngă, să ţipe, dînd din mîini şi din picioare, însă peţitoarea îl scoase afară, în curte.

Femeia fu numaidecît gata. Cînd să intre în lectică, zise :

— Veniţi înăuntru, dacă ies afară, mă udă ploaia.

Bărbatul rămăsese jos, cu capul în palme. Nu se mişcă. Nu spuse o vorbă.

Cele două sate se aflau la cale de treizeci de *li* depărtare şi, experimentaţi, purtătorii de lectică ajunseră numai bine cînd să fie nevoie de un al doilea popas ca să-şi tragă sufletul. Ploaia măruntă de primăvară se prelinsese pe la încheietura pînzei şi îi udase femeii din lectică mîneca bluzei. O întîmpină o femeie de vreo cincizeci şi patru, cincizeci şi cinci de ani, cu o faţă rotundă şi plină şi cu doi ochi iscoditori. Trebuie să fie nevasta, gîndi. Însă aceea îi aruncă doar în treacăt şi în tăcere o privire plină de scîrbă. Se pregătea să urce treptele casei şi în momentul acela un bărbat înalt şi slab, cu o faţă rotundă dar trasă, îi ieşi înainte. O scrută atent cu privirea, zîmbind satisfăcut.

— Cum aţi sosit atît de repede? întrebă. Văd că ţi-ai udat bluza.

— Ai ceva în lectică? se amestecă femeia de peste cincizeci de ani, fără să ia în seamă spusele bărbatului.

— N-am nimic, răspunse.

Cîteva neveste de prin vecini ieşiseră în porţi şi se uitau curioase, dar după ce au văzut-o, a intrat fiecare în casa ei.

Nu ştia de ce, însă nu-i ieşeau din minte casa lor veche, copilul de care abia se despărţise. Faptele totuşi nu aveau cum s-o înşele. Se cuvenea să cinstească viaţa pe care o începea acum şi care avea să se întindă pe trei ani de zile. La prima vedere, atît casa, cît şi proaspătul ei bărbat, care o închiriase, păreau buni. Cărtura-

rul era într-adevăr un om de treabă şi blînd, cu un glas domol, liniştitor. Chiar şi nevasta lui, stăpîna casei, se dovedea a fi de fapt o femeie contrar aşteptărilor ei, grijulie, săritoare şi cu o vorbă sfătoasă, aşezată. Ea îi povesti numaidecît viaţa sa şi a bărbatului său, de la frumuseţea şi împlinirea anilor de după căsătorie, pînă în momentul de faţă, vreme de treizeci de ani. În urmă cu cincisprezece-şaisprezece ani avusese o sarcină şi născuse un băiat, din cale afară de frumos şi de deştept, după cum îl lăuda ea, dar la numai zece luni murise de variolă. De atunci nu mai rămăsese grea. Se părea că sensul cuvintelor ei era că l-ar fi sfătuit de mult pe soţ să-şi ia o concubină, dar el n-a făcut-o, fie că ţinea la ea, fie că nu găsise pe cineva, oricum, partea aceasta a povestirii nu era prea limpede. Şi aşa au rămas pînă în ziua aceea. Inima ei simplă părea că a fost cînd acră, cînd amară, ori nemaipomenit de dulce, ori cumplit de sărată. În încheiere, bătrîna i-a pus în vedere speranţele pe care şi le făcuse cu ea. Iară ea se înroşise toată.

— Ai crescut trei-patru copii şi, desigur, ştii cîte ceva, ba chiar cunoşti mai multe decît mine.

Cu aceasta, stăpîna casei o lăsă singură.

Seara, fu rîndul cărturarului să-i vorbească despre casa în care intrase, însă lăudîndu-se peste măsură şi înfăţişîndu-se în culori frumoase. Ea stătea lîngă un dulap din lemn roşu, cum nu mai văzuse pînă atunci, uitîndu-se la stăpîn, fără nici o expresie. El stătea pe un scăunel în faţa dulapului.

— Cum te cheamă ? o întrebă.

Nu răspunse şi nu-i zîmbi. Se ridică şi se duse lîngă pat. Cărturarul o urmă.

— Ţi-e ruşine ? o întrebă rîzînd. Te gîndeşti la bărbatul tău ? Ha-ha, acum eu sînt bărbatul tău.

Vocea îi era domoală. O ciupi de braţ.

— Nu fi tristă ! Nu te gîndi la copil, vrei ? Numai astfel...

S-a oprit, a rîs din nou „ha-ha“ şi i-a scos chiar el rochia de pe ea.

De afară se auzea vocea stăpînei, care ocăra în gura mare pe cineva. La început nu înţelesese pe cine blestemă, pe bucătăreasă, sau chiar pe ea — însă un fapt

era sigur, mînia îi fusese iscată de venirea ei în casa lor.

— Dormi, îi şopti cărturarul, culcat lîngă ea, aşa e de cînd o ştiu. Înainte avea mare drag de slugă, dar cum slugii îi place să stea la taifas cu Mama Huang, bucătăreasa, în ultima vreme îşi varsă focul pe bucătăreasă.

Zilele au trecut una după alta. Casa cea veche se ştergea încetul cu încetul din mintea ei şi tot treptat ajunsese să se obişnuiască cu ce avea în faţa ochilor. Totuşi, uneori îi răsunau în urechi plînsetele copilului, îl şi visase de cîteva ori. Dar visele rămîn vise, pierdute în ceaţă, pe cînd viaţa de sub ochii ei avea contururi concrete. Îşi dădea seama că stăpîna era în sinea ei suspicioasă şi geloasă, deşi se arăta largă la inimă şi înăgduitoare ; inima ei colcăind de gelozie, urmărea ca un gardian fiecare gest al cărturarului. Atunci cînd acesta se întorcea de undeva şi se întîlnea mai întîi cu concubina, nevasta bănuia că i-a făcut cine ştie ce cadou şi nu se dădea bătută pînă nu îl chema în cameră la ea, încercînd să-l facă să mărturisească tot ce i-ar fi ascuns.

— Te-a vrăjit vulpea !

Sau :

— Ai grijă cît te ţin băierile !

Asemenea vorbe strigate de nevastă i-au ajuns la ureche, nu o dată. Mai apoi, ori de cîte ori cărturarul se întorcea acasă de la oraş, dacă nevasta nu se afla pe aproape, se prefăcea prinsă cu cine ştie ce treburi grabnice şi dispărea iute de lîngă el. Şi chiar cînd nevasta era de faţă, făcea ce făcea şi pleca, însă în aşa fel ca retragerile ei să nu bată la ochi, ci să fie cît mai fireşti. Dacă nu ar fi procedat cu dibăcie, stăpîna s-ar fi mîniat, învinuind-o că încearcă să-i dezvăluie bărbatului micimea ei de suflet. Cu timpul, o mulţime de lucruri mărunte ale casei le-a lăsat pe ea, ca pe o slugă oarecare. Ea însă se comporta cu înţelepciune, ba îi lua uneori şi rufele la spălat.

— De ce-mi speli rufele mele ? protesta stăpîna. Chiar şi pe-ale tale ar trebui să le dai Mamei Huang să le spele.

Dar numaidecît adăuga :

— Surioară, ia mergi de vezi ce au purceii ăia de guiță întruna? Mama Huang nu le dă niciodată mîncare îndeajuns.

Peste vreo opt luni, iarna, începu s-o doară pîntecul. Nu-i venea să mănînce, ar fi vrut tot lucruri proaspete, legume, cartofi dulci. Dar după ce se înfrupta de două ori din cartofi dulci, iar nu-i mai plăceau și cerea supă de colțunași cu carne; mînca cu poftă și apoi vomita. I se făcea dor de pepeni și merișoare, care se coceau în iunie; unde să i le găsească? Cărturarul știa ce prevesteau aceste schimbări ale organismului ei, aceste pofte. Era bucuros, zîmbea întruna și cînd făcea rost de ele se grăbea să i le aducă. Mergea el însuși la tîrg și-i cumpăra mandarine obișnuite sau „mandarine de aur", mici și dulci de se topeau în gură. Acasă se plimba de colo-colo, îngînînd versuri de nimeni știute. Se uita la ea cum macină împreună cu Mama Huang orezul pentru fărina de Anul Nou, însă nu măcinau cît ai umple o oală și o oprea.

— Odihnește-te, îi spunea, mai trage-ți sufletul. Să macine argatul, doar toată lumea o să mănînce de Anul Nou prăjituri.

Seara, ai casei se așterneau la vorbă, iar el aprindea o lampă și recita din *Cartea Poemelor.* *

— Stăpîne, dacă nu mai ai de gînd să intri mai departe la concursuri **, de ce mai citești?

El își mîngîia bărbia, gînditor.

— Da...

„Oh, neasemuita noapte-a nunții!
Splendori și faimă listele *** vestesc."

---

* Una din cele șase cărți clasice : *Shijing*, Cartea Poemelor, *Shujing*, Cartea Istoriei ; *Yijing*, Cartea Schimbărilor ; *Lijing*, Cartea Riturilor, *Yuejing*, Cartea Muzicii, și *Chunqiu*. Analele Primăvară-Toamnă. Cartea Poemelor cuprinde 305 poeme, creații populare și culte, selecționate în secolul al VI-lea î.e.n.

** Concursurile cărturarilor, organizate la nivel județean, provincial și național, efectuau o selecție a viitorilor mandarini, în funcție de rezultatele acestora ; sistemul *keju* a funcționat pînă la începutul secolului al XX-lea, fiind înlăturat odată cu răsturnarea regimului feudal, în 1911.

*** Listele cîștigătorilor examenelor mandarinale.

— Pricepeți ce vor să spună aceste două versuri ? Ele numesc cele mai plăcute lucruri de care se poate bucura omul. Eu însă sînt prea bătrîn pentru ele și mi-a rămas altceva și mai plăcut decît aceste două lucruri.

Ceilalți izbucneau în rîs, numai nevestele lui nu schițau un zîmbet.

Noua situație îi dădea dureri de cap nevestei cărturarului. La început, vestea sarcinii a bucurat-o și pe ea, dar mai tîrziu, observînd cum cărturarul se îngrijește de proaspăta nevastă, își blestema pîntecul sterp.

Odată, prin luna a treia a noului an*, tînăra nevastă nu s-a simțit bine; o chinuia capul și a stat în pat, toropită, trei zile. Cărturarul era de acord ca ea să se odihnească, intra mereu în cameră și o întreba ce-i mai poftește inima, înfuriind-o peste măsură pe nevasta dintîi. Trei zile la rînd ea a bodogănit prin casă, spunînd despre cealaltă că face pe delicata. La început a batjocorit-o intenționat și de-a dreptul: de cînd a intrat în casa unui cărturar, zicea, și-a luat nasul la purtare, i se pare că s-a rafinat — o doare capul, cutare lucru nu mănîncă, ce mai, s-a boierit; dincolo, la bărbatu-său, habar n-avea ce plăpîndă este, a rămas borțoasă, a fătat, a cerșit și de-ale gurii prin sat și n-a avut nici pe dracu. Acum însă, din cauză că „hodorogul" — așa îi spunea ea cărturarului — îi caută în coarne, face pe sensibila.

— Mare lucru să naști un copil, i-a zis Mamei Huang într-o zi, în bucătărie. Zece luni mi-am purtat în pîntec băiatul și n-am făcut atîtea mofturi. Ca să nu mai spun că odrasla ei se află încă în „ghearele dracului", cum se zice și cine știe ce pocitanie o mai aduce pe lume! Ehei, stai să vedem ce „pasăre" scoate capul din cuib și abia pe urmă are să crească în ochii mei. Așa, oricît ar face pe grozava, pentru mine nu e decît o broască rîioasă care se umflă în gol, și încă mult prea devreme!

În seara aceea tînăra nevastă se culcase nemîncată și, ajungîndu-i la ureche ocara, a început să plîngă în hohote. Cărturarul, care stătea pe marginea patului, a au-

* Anul Nou, Sărbătoarea Primăverii, cade în cursul lunii februarie a calendarului gregorian, astfel că luna a treia înseamnă, variabil, aprilie sau mai.

zit-o și el și s-a înfuriat. Se gîndea să se îmbrace și să se ducă țintă la nevastă-sa dintîi, să o tragă de păr și să o bată sălbatic, ca să se descarce. Dar parcă nu avea strop de vlagă în el, îl apucase un tremurat și își simțea brațele moi. „Eu sînt de vină, se căina, m-am purtat prea bine cu ea. În treizeci de ani nu i-am dat nici o palmă, nici măcar n-am zgîriat-o puțin cu unghia pe burtă. De-asta face acum scandal".

S-a întors lîngă ea pe pat și i-a șoptit la ureche:

— Nu plînge, nu mai plînge! Las-o să latre! E ca o găină chioară, nu înghite pe altcineva mîndră lîngă ea. Dacă-mi faci un băiat, ai de la mine două daruri — un inel cu o piatră de jad de un verde curat, fără pată și altul tot cu jad, cu un jad alb...

N-a terminat. Injuriile pe care le striga în gura mare nevastă-sa pe coridor îl enervaseră peste măsură; s-a dezbrăcat în grabă, s-a băgat lîngă ea în așternut și a luat-o în brațe.

— Un jad alb, i-a șoptit...

Cum burta îi tot creștea, întîia nevastă a trebuit să vorbească cu o moașă și să cumpere pînză înflorată pentru hăinuțele copilului.

Sosiseră și căldurile mari, din luna a șasea, dar fără să le aducă nimic nou. Apoi începu toamna și vîntul rece bătea nestingherit prin satul pustiu. Și iată că, într-o zi, speranțele pe care și le puseseră toți ai casei în ea atinseseră apogeul. Cărturarul era cel mai încordat, se plimba de colo-colo prin curtea interioară a casei *, cu o carte de istorie în mînă, îngînînd întruna ceva ca și cum ar fi vrut să memoreze anumite pasaje din ea. Din cînd în cînd se uita spre una din camere, singura cu ferestrele închise, din care răzbăteau icnetele noii neveste; sau ridica privirile spre cer, căutînd soarele acoperit cu un strat gros de nori; ori se precipita spre intrarea principală a casei, întrebînd-o pe Mama Huang, care stătea în prag:

---

* Casa chinezească tradițională are trei sau chiar patru aripi, care dădeau naștere, la mijloc, unei curți interioare de formă patrată sau dreptunghiulară.

— Mai e ?

— Vine acuş ! Vine acuş ! răspundea ea, după ce mai întîi scutura capul în semn de negaţie.

Şi el iar se apuca să îngîne anumite pasaje din cartea aceea de istorie, mergînd de-a lungul coridorului care mărginea casa pe toate laturile interioare.

Situaţia aceasta ţinu cît fu ziua de mare, pînă cînd amurgul violet se lăsă peste pămînt. Cînd aprinseră fitilul lămpii şi o flacără ca o floare de primăvară pîlpîi deschizîndu-se în casă, copilul veni pe lume. Era băiat. Ţipătul lui răsună puternic în încăpere şi cărturarului, oprit la colţul casei, îi curseră lacrimile de bucurie. La masa de seară, unde erau adunaţi toţi ai casei, nevasta cărturarului le zise slugilor :

— Deocamdată să nu ne grăbim, să punem la adăpost „pisicul“ de pizma cea rea ; spuneţi celor care întreabă că e fetiţă.

Slugile acceptară, zîmbind.

Peste o lună, mutrişoara rotundă şi albă a copilului fusese scoasă afară , să se încălzească la razele soarelui de toamnă. Noua nevastă îl alăpta. Femeile din vecini se apropiară curioase de băiat : unele îi lăudau nasul, altele tăietura gurii, unele spuneau că are urechi frumoase, altele o arătau pe mamă şi-i ziceau că e mai frumoasă, mai albă la chip şi mai împlinită decît înainte. Întîia nevastă se tot învîrtea cu sfaturi ca o bunică pe lîngă nevasta cea tînără.

— Ajunge, să nu-l faceţi să plîngă ! le strunea ea pe vecine.

Cărturarul se tot chinuia să-i găsească băiatului un nume, dar nu descoperise ceva care să-i fie pe plac. Nevastă-sa era de părere să aleagă un nume din cărţile clasice : „Bogăţia vieţii lungi“ sau „Fericirea vieţii lungi şi însemnate“, în componenţa căruia să intre caracterul „*shou*“, „viaţă lungă“ sau un sinonim, ca „*qiyi*“ ori „*pengzu*“. Cărturarul nu era de acord, îi suna mult prea comun. Se apucă să răsfoiască „*Yijing*“, „Cartea Schimbărilor“, şi „*Shujing*“, „Cartea Istoriei“, dar trecuse o lună şi încă nu aflase un nume potrivit. Ceea ce ar fi vrut el era ca numele copilului să ofere înţe-

lesul de fericire personală pentru copil și de mare bucurie de suflet a lui că la bătrînețe dobîndise un fiu.

Într-o zi își ținea în brațe copilul ajuns de trei luni, cercetînd una din cărțile vechi pentru a-i alege un nume. Purta ochelari, iar cartea stătea pe masă, alături de lampă. Mama copilului moțăia într-un colț al camerei.

— Eu zic să-i spunem „Qiubao", Comoară de Toamnă, rosti ea la un moment dat, dusă pe gînduri. Toți cei care se aflau în cameră o țintuiră cu privirile. Continuă: Băiatul nu s-a născut toamna? Să-i spunem „Qiutian de Baobei", adică, prescurtat „Qiubao".

— Ai dreptate, încuviință pe loc cărturarul. Ai nimerit exact pe sensul căutat de mine. Eu am trăit jumătate de secol, cu alte cuvinte am ajuns în toamna vieții. Copiii se simt bine toamna. Toamna este anotimpul bogăției, al abundenței roadelor. „Comoară de Toamnă" este un nume excelent. L-am găsit chiar în *„Shujing"*!

Apoi cărturarul își lăudă noua soție. Ce folos că el citise atîtea cărți; uite că inteligența nativă e mai bună! Femeia însă nu se simți în largul ei, lăsă capul în jos, bucuria și tristețea jucîndu-i pe față. „Eu am zis așa din cauza lui Chunbao, a Comorii de Primăvară", argumentă ea, în gînd.

Qiubao se făcea din ce în ce mai frumos și nu puteai să-l dezlipești de maică-sa.

Avea niște ochi mari, scormonitori, care se roteau neîncetat asupra necunoscuților, iar pe măicuța sa o recunoștea dintr-o privire. Stătea mai tot timpul cu mama și, deși cărturarul îl iubea mai mult decît ea, copilului nu-i prea plăcea de taică-său. Întîia soție a cărturarului se făcea că îl iubește ca pe propriul fiu, dar în ochii mari ai băiatului ea dădea de un necunoscut, care îi arunca priviri curioase, iscoditoare. Cu cît trecea timpul, copilul se atașa și mai mult de mama sa, dar ei i se apropia grabnic sorocul întoarcerii la casa de la care plecase. Nerăbdarea primăverii a scurtat coada toamnei, iar picioarele verii veneau grăbite în spatele acestei primăveri. Și uite așa termenul celor trei ani bătea la ușă, învîrtindu-i parcă un cuțit în inima femeii.

Din dragoste pentru băiat, cărturarul îi propuse nevesti-si să mai dea o sută de *yuani* şi s-o cumpere de tot, pentru întreaga viaţă pe femeie.

— Dacă o vrei pe ea, mai întîi omoară-mă pe mine ! îl luă la rost nevasta.

Cărturarul şi-a ieşit din fire peste măsură. A rămas multă vreme mut în faţa nevestei, neştiind ce să-i spună.

— Gîndeşte-te că rămîne copilul fără mamă... îi aruncă în cele din urmă.

— Eu ce sînt ? îi replică ea înţepată.

În sufletul mamei copilului se zbăteau două gînduri contradictorii. Pe de o parte, avea în cap cuvintele „trei ani". Trei ani treceau uşor, mai ales că ducea mai degrabă viaţă de slugă. Atunci se gîndea la băiatul ei, la Chunbao, care îi era la fel de drag ca Qiubao pe care îl avea în faţa ochilor şi de care nu s-ar fi lepădat pentru nimic în lume. Dar, pe de altă parte, i-ar fi plăcut să rămînă toată viaţa în casa cărturarului ; tatăl lui Chunbao nu putea să o mai ducă mult, în trei-patru ani, boala avea să îl tîrască pe acel tărîm de nimeni ştiut şi atunci ea i-ar fi cerut acestui al doilea soţ al ei să-l aducă şi pe Chunbao, să-l aibă sub ochii ei.

Uneori, sub soarele arzător de început de vară, aşezată sub fereastra camerei sale, îşi făcea visuri uluitoare. Qiubao stătea la sînul ei, sugînd şi i se năzărea că Chunbao se joacă alături ; întindea mîna să îl mîngîie, sau să-l îmbrăţişeze, se gîndea să le spună chiar ceva băieţilor ei, dar mîna i se rotea în gol. În pragul intrării principale în partea cealaltă, stătea întîia soţie, cu chipul îndulcit de blîndeţe, dar ochii ei o împungeau cu duşmănie şi venin. Şi atunci îşi zicea, cu părere de rău : „Să plec odată de aici, mă urmăreşte ca un cobai, peste tot". Dar copilul de la piept o striga şi revenea ocrotitoare la el.

În cele din urmă cărturarul a modificat puţin termenul iniţial. A chemat-o la el pe Baba Shen, peţitoarea, şi i-a cerut să vorbească cu bărbatul femeii să o mai lase încă trei ani pentru alţi treizeci, cel mult cincizeci de *yuani*.

— La cinci ani, băiatul ar putea să rămînă fără mamă, i-a spus el nevestei.

— Femeia mai are un copil acasă, ar trebui s-o lași să-și vadă de familia ei, a răspuns întîia soție, după ce a mormăit cuvinte între proslăvirea lui Buddha, numărînd mărgelele mătaniei.

— Gîndește-te că Qiubao rămîne la doi ani fără mamă, rosti el răspicat.

— Știu și eu să-l cresc, i-o reteză scurt nevasta, punînd jos mătăniile. Voi avea grijă de el, sau ți-e teamă că-i fac de petrecanie ?

Cărturarul începu să se plimbe nervos prin cameră.

— Copilul acesta îmi lungește viața. E Comoara mea, e al meu. Îți întrerupsesem spița, dar eu am rămas stăpînă. Nu vezi că ți-a luat mințile, nu mai judeci deloc ? Mai ai cîțiva ani de trăit și vrei să o legi de tine ? Eu nu pot sta lîngă altă femeie !

Întîia soție ar mai fi avut multe să-i spună, ca să-și descarce inima, dar el s-a îndepărtat și nu o mai auzea.

În timpul verii, copilului îi apăruse un furuncul pe cap ; uneori tot corpul i se înfierbînta. Întîia soție a făcut rugăciuni pe la templele budiste, a cerut leacuri de la călugări și i le-a pus copilului pe bubă sau pe burtă, ori i le-a dat să le bea. Noua soție, obișnuită cu multe, nu se omora cine știe ce pentru asta și i se rupea inima cînd îl vedea pe copil plîngînd, iar uneori vărsa doctoriile pe furiș.

— Vezi, îi striga în gura mare întîia soție, cărturarului, o vezi, puțin îi pasă de boală, iar copilul e slab mort. Nu vezi ce prefăcută e ?

Noua soție plîngea, se măcina în sine. Cărturarul nu zicea nimic.

La împlinirea unui an de la nașterea lui Qiubao, întreaga familie s-a pus pe roate să pregătească un banchet. Au venit treizeci-patruzeci de musafiri, cu tot felul de daruri, unii cu îmbrăcăminte, alții cu dulciuri, iar din mînecile largi ale robelor scoteau fie pandantive de argint, fie steluțe ale vieții lungi, suflate cu aur, care să fie prinse la bonete. S-au făcut copilului urări să crească mare și voinic și să se bucure de o viață lungă. Cărturarul radia de plăcere, obrajii i se făcuseră ca norii purpurii la asfințitul soarelui.

În aceeași zi tocmai pe la sfîrșitul ospățului a mai sosit un oaspete. După felul sfios în care înainta, mesenii și-au dat seama că aveau de a face cu un țăran : era înalt și slab, cu hainele cîrpite, iar la brîu purta o legăturică de hîrtie. Cărturarul i-a ieșit în întîmpinare și l-a întrebat cine este. Străinul a zîmbit enigmatic, cărturarul la început s-a fîstîcit, apoi a înțels. Era negustorul de piei.

— De ce te-ai obosit să aduci daruri ? Nu era nevoie !

Străinul s-a uitat în cele patru părți, apoi a bîiguit.

— Era, era... Îi urez Comorii ani mulți și...

Fără să încheie, a scos pachetul de la brîu, a desfăcut cu mîinile tremurînde cele două-trei învelișuri de hîrtie și a dat la iveală un mic medalion avînd ștanțate în aramă argintată patru ideograme : *„Shou Bi Nan Shan“*. *

Întîia soție s-a apropiat de el și l-a iscodit nu prea veselă. L-au oprit la banchet.

Pe la ora două după amiază, mîncarea și băutura provocaseră mesenilor buna dispoziție cuvenită ; se apucaseră să se avînte în diferite jocuri de petrecere, să se întreacă la băutură, făcînd un tărăboi de parcă se iscase un cutremur. Negustorul de piei a băut două pahare, însă a continuat să stea rezervat, deoparte și neluat în seamă mai de nimeni. După ce s-a servit orezul, spre seară, s-au făcut ultimele urări și oaspeții au început să plece, în grupuri de cîte doi-trei, la lumina difuză a lampioanelor.

Terminînd de mîncat, negustorul de piei a ajutat la strîngerea mesei și apoi a ieșit în întunericul din curte. Acolo și-a întîlnit nevasta pe care o împrumutase.

— De ce-ai venit ? îl întrebă soția, cu glas stins.

— N-am avut încotro.

— Și nu puteai veni mai devreme ?

— De unde să iau bani de cadou ? Am colindat toată dimineața, cerșind de colo-colo, apoi am fost la oraș și i-am cumpărat darul, am bătut atîta cale că am obosit, m-am înfometat și am și întîrziat.

— Și Chunbao ? întrebă ea.

— De-aia am venit, rosti bărbatul cu glas înecat.

---

* Viață lungă cît Munții Sudului.

— De-aia ? se sperie femeia.

— De-ast' vară s-a pus pe slăbit văzînd cu ochii, iar în toamnă l-a apucat boala. De unde să fac rost de bani pentru doctor ? Acum îi merge rău şi tot rău. Nu mai am nici o nădejde. Eu zic c-o să se prăpădească degrabă. Tăcu un moment, apoi : Am venit să-mi dai ceva bani...

Femeia îşi simţi pieptul parcă sfîrtecat de fiare sălbatice, care îi muşcau măruntaiele, inima. Ar fi plîns, dar nu îşi îngăduia într-o zi atît de mare pentru Qiubao. Ce să facă ?

— De unde să am bani ? îi spuse cu lacrimi în ochi. Nu-mi dau decît doi *mao* pe lună, pentru cheltuieli, dar mie nu mi-au trebuit nici aceia. Îi mai luam uneori cîte ceva copilului. Ce ne facem ?

Rămaseră o vreme gînditori :

— Copilul unde e ?

— L-am lăsat la un vecin. Eu plec. Mă întorc acasă.

Bărbatul izbucni în lacrimi.

— Stai puţin. Mă duc să-i cer stăpînului, oftă femeia.

Peste trei zile, seara, cărturarul o întrebă unde e inelul de jad.

— I l-am dat lui, în ziua de-a venit.

— Nu ţi-am împrumutat pentru el cinci *yuani* ? se mînie cărturarul.

— Cum s-o scoată la capăt doar cu cinci *yuani* ? răspunse femeia în şoaptă.

— Orice-aş face pentru tine, oftă el, tot primul bărbat şi primul copil sînt mai buni ! Mă gîndeam să te mai ţin doi ani, dar, după cîte văd, e mai bine să pleci la primăvară.

Femeia rămase nemişcată.

Peste alte cîteva zile, cărturarul îi spuse :

— Inelul era de mare preţ, ţi-l dădusem cu gîndul că o să i-l laşi copilului. Bine că nu ştie ea. Dacă află, ne boscorodeşte trei luni !

Noua soţie slăbea şi se îngălbenea pe zi ce trecea. Ochii ei îşi pierduseră toată strălucirea, iar în urechi îi răsunau neîncetat numai blesteme şi botjocuri. Făcea unele descîntece pentru Chunbao şi se interesa la toţi cunoscuţii care veneau sau se duceau la ea în sat despre starea copilului ; dar vestea însănătoşirii lui tot nu sosea.

Se gîndea să împrumute doi *yuani* să cumpere dulciuri şi să meargă ea însăşi să-şi vadă băiatul, dar n-avea cu cine să facă drumul.

Această stare de lucruri îi dădea apă la moară soţiei cărturarului.

— Nu vezi că n-o ţine inima aici ? îşi cicălea mereu bărbatul. Dacă ar fi după ea, ar zbura într-o clipă înapoi.

De cîteva nopţi, nevasta cea tînără ţipa în somn, întinzînd mîinile după copil, iar acesta se speria şi se punea pe urlete.

— Ce-i cu tine ? Ce-i cu tine ? o întreba cărturarul.

Ea mîngîia copilul şi nu scotea o vorbă.

— L-ai visat pe primul copil mort ? M-ai trezit pînă şi pe mine din somn.

— Nu, nu... nega femeia. Se făcea că se săpase o groapă la picioarele mele.

Cărturarul se cufunda în tăcere, gîndindu-se la semnificaţia visului.

Iarna era pe sfîrşite. Păsările călătoare se întorceau şi veneau tot mai multe să le cînte sub ferestre.

Băiatul a fost înţărcat, după care au fost chemaţi nişte preoţi taoişti să slujească, pentru ceremonia despărţirii fiului de mamă. Despărţirea veşnică fusese astfel consfinţită.

— O trimiteţi înapoi cu lectica ? s-a interesat Mama Huang.

— O să plece pe jos, i-a răspuns întîia soţie, învîrtind mătăniile în mîini. Lectica se plăteşte la sosire şi parcă ăia au bani ? Lumea zice că n-au nici după ce bea apă. Şi apoi nici nu e prea departe. Eu însămi am mers treizeci-patruzeci de *li,* iar picioarele ei sînt mai grosolane * decît ale mele. Într-o jumătate de zi ajunge ea.

---

* Ţărăncile nu îşi bandajau picioarele, pentru a putea munci. Bandajarea se făcea în copilărie şi atrăgea o atrofiere a labei piciorului, echivalînd cu o infirmitate. Tradiţia acordă împăratului-poet Li Yu (937—978) meritul şi culpa acestei descoperiri. Pentru a pune în valoare calităţile de mare dansatoare ale concubinei sale Yao Niang, i-a construit o estradă de forma unei imense flori de lotus, cerîndu-i să danseze cu picioarele legate cu fişii de mătase, astfel că vîrfurile picioarelor „semănau cu cornul lunii". Ulterior, bandajarea picioarelor a devenit o modă, un atribut al frumuseţii şi un simbol al feminităţii.

În ultima dimineață, în timp ce îl îmbrăca pe Qiubao, pe femeia cea tînără o năpădi plînsul.

— Doică ! Doică ! o strigă băiatul. Ei îi spunea „doică", iar soției dintîi a cărturarului „mamă".

Nu știa să vorbească, repeta întruna :

— Doică ! Doică !

Ea ar fi vrut să-i spună : „Gata, dragul meu fiu ! Mama te-a îngrijit bine, pe viitor să ai și tu grijă de ea !"

Dar n-a scos un cuvînt. Știa că un copil de un an și jumătate nu pricepe nimic.

Cărturarul s-a apropiat pe nesimțite pe la spate și i-a pus în mîini cîte zece bănuți de cîte un *mao*.

— Ia-i ! a rostit cald. Sînt doi *yuani*.

Femeia a înfășat copilul și a ascuns banii în sîn. Chiar atunci a intrat soția și l-a văzut pe cărturar plecînd.

— Îl iau eu în brațe, să se obișnuiască de acum cu mine. Altfel, o să plîngă după ce pleci.

Noua soție nu a zis nimic, dar băiatul nu vroia deloc pe „mama" și o lovea cu palmele peste față.

— Ia-l cu tine în brațe și du-te de mănîncă. Mi-l dai pe urmă, i-a spus întîia soție.

— De la o vreme te-ai pus pe slăbit, a dojenit-o Mama Huang. Tu te-ai uitat în oglindă ? Ia și pune în gură mai mult. Azi ai de mers treizeci de *li*.

— Ești prea bună ! îi zise.

Era o zi frumoasă. Soarele se ridicase sus în înaltul cerului. Cum băiatul nu avea de gînd să se dezlipească de mama lui, întîia soție a încercat să-l smulgă cu forța, dar băiatul a lovit-o cu picioruşele în burtă și a tras-o de păr, plîngînd.

— O să plec după prînz, spuse femeia.

— Fă-ți bagajul, răcni întîia soție. Pînă la urmă tot trebuie să pleci.

Țipetele copilului se auziră din ce în ce mai slabe. Dar în timp ce își pregătea bocceaua, femeii îi răsuna dureros în urechi plînsul acela sfîșietor. Mama Huang stătea lîngă ea s-o îmbărbăteze, dar și să vadă ce pune în legătura ei. În cele din urmă ea a ridicat bocceaua și s-a îndreptat spre ieșire. Ajunsă dincolo de poartă, auzi

izbucnirea bruscă a țipetelor copilului și acestea o urmăriră ca într-un coșmar cale de vreo trei *li*.

Drumul strălucitor în razele soarelui se deschidea înaintea ei ca și cerul, nesfîrșit de lung. În preajma unui riu, ar fi vrut să își odihnească mai mult picioarele vlăguite ; se odihni numai o clipă și își reluă mersul legănat.

Trecuse de amiază cînd un bătrîn îi spuse că mai avea de străbătut încă pe-atîta.

— Moșule, ajută-mă să găsesc o lectică, fiindcă nu mă mai duc picioarele !

— Ești bolnavă ? se interesă bătrînul.

— Da.

Stăteau într-un pavilion răcoros, în gura unui sat.

— De unde vii ?

— De dincolo. Azi dimineață credeam că o să pot să fac de una singură drumul. Dar nu pot.

Bătrînul se duse să-i caute o lectică, însă nu-i găsi niciuna.

Pe la vreo trei sau patru, pe ulița satului, îngustă și plină de gunoaie, își făcu apariția o lectică, în care stătea o femeie de vîrstă mijlocie, cu fața ciupită și îngălbenită și cu doi ochi aproape închiși. Tușea ușor. Sătenii îi aruncau priviri speriate și lectica trecu mai departe. O mînă de copil o zbughi în urma lecticii, de parcă cine știe ce creatură ciudată le-ar fi picat în sat.

„Probabil că și Chunbao este printre ei", gîndi femeia și o luă pe urma lecticii, aproape alergînd de parcă ar fi fugărit porcii. Dar după o cotitură, cînd lectica pătrunse pe drumul care ducea la casa ei, ea ridică mîinile mirată și așteptă rezemată de un stîlp pînă ce lectica ajunse în dreptul casei. Privea ca prin ceață la copiii care se roteau în jurul lecticii. Femeia porni mai departe. Ochii ei impăienjeniți de efort nu recunoșteau în băiatul acela din față, îmbrăcat într-o jachetă scurtă, cu părul vîlvoi, dar la fel de puțin la corp ca în urmă cu trei ani, pe băiatul de opt ani care trebuia să fie Chunbao.

— Chunbao ! strigă.

Copiii se speriară și Chunbao fugi și se ascunse în casă, la taică-său.

Femeia intră în întunericul din casă. Rămaseră vreme îndelungată tăcuți. Se lăsa noaptea. Femeia ridică privirea.

— Să îmbucăm ceva !

Cu mare greutate se ridică și se duse în colțul opus al camerei.

— Nu mai e orez, spuse cu vocea stinsă, văzînd vasul gol.

— Se vede că ai trăit pe picior mare ! rîse bărbatul. Orezul îl ținem în cutia aia de țigări.

În seara aceea, bărbatul îi șopti băiatului :

— Du-te și dormi cu mama, Chunbao !

Dar copilul se ghemuise pe cuptor și plîngea.

— Chunbao, comoara mea ! spuse femeia, venind spre el.

Dar cînd să-l atingă cu brațele, băiatul se retrase.

— S-a sălbăticit. Trebuie bătut !

Femeia s-a culcat pe un pat îngust cu scîndurile denivelate, avîndu-l pe Chunbao alături. Băiatul se uita la ea ca la o necunoscută. Peste noapte, cu capul amețit, femeii i se păru că frumosul Qiubao, grăsuț și cu chipul alb, se zbătea în brațele ei ; întinse mîinile să-l prindă și dădu cu ele peste Chunbao. Chunbao dormea ghemuit. Femeia îl trase spre ea, cu dragoste, și copilul răsuflă ușor, cu capul băgat în pieptul ei și cu mîinile atingîndu-i sînii.

Noaptea pustie și rece se prelungea parcă la nesfîrșit.

1930

ZHANG TIANYI*

ZHANG TIANYI s-a născut în Nanjing, la 10 septembrie 1906, într-o familie de intelectuali progresiști. La terminarea studiilor medii, în 1924, urmează un an cursurile universitare, dar le abandonează din lipsa mijloacelor de subzistență. Este, pe rînd, mic funcționar, reporter, profesor. În același timp, scrie și pictează. Abia după eliberare va fi absolvit de grija zilei de mîine. Va prelua, din 1958, conducerea revistei „Literatura poporului". Debutează la 22 de ani, sub girul lui Lu Xun, cu o povestire. Lumea scrierilor sale este lumea micilor intelectuali și meseriași ai orașelor, ducînd o viață fără orizont și suferind în fața abuzurilor, a injustiției. Între 1931 și 1943 publică 12 volume de povestiri, mai multe nuvele, romanele : *În oraș*, *Un an*, *Saltul epocii* și *altele*. Din 1932 se dedică și literaturii pentru copii și publică mai bine de o duzină de cărți, începînd cu *Mierea* și pînă la *Povestea lui Luo Wenying*, premiată în 1953. Scrierile sale cu și despre copii îmbină realul cu miraculosul și sînt bine scrise. Creația lui Zhang Tianyi se circumscrie foarte personalei sale devize : „Să salvăm degrabă copiii de la foamete (culturală) !"

---

* Se pronunță : Gean Tien-i.

TATĂL ŞI FIUL

I

Vremea era tot rece şi pînă la Anul Nou * nu mai rămăseseră decît vreo două săptămîni. Se auzea că şcolile străine aveau să-şi deschidă porţile. Aceasta însemna că Bao Guowei nu va ţine sărbătorile cu toţi ai casei, ci va pleca la şcoală !

Cei mai mulţi nu credeau. Însă Hu cel Mare aruncă cuţitul plin de grăsime pe masă, îşi şterse mîinile cu o cîrpă şi înfipse spre feţele celorlalţi degetul arătător al mîinii drepte, pe celelalte patru strîngîndu-le în podul palmei.

— Nebuni de legat ! Dacă nu mă credeţi, întrebaţi-l pe cumătrul Bao. El mi-a spus. Se plîngea că n-o să-i ajungă banii, ar fi vrut să-l împrumut eu.

Tulburaţi de ştire, plecară după Bao.

— E adevărat ? Bao Guowei merge la şcoală ?

— Mda, răspunse Bao, mîngîindu-şi barba rară, căruntă.

— Cine a mai pomenit să stai în bibliotecă în ajun de An Nou ?

— Asta-i noua orientare : să nu petreci de Anul Nou !

— Bănuiam eu că nu se petrece. Doar din şcolile străine ies domnii, mandarinii !

Privirile tuturor s-au întors spre masa pătrată. Acolo muncea de obicei cu sîrg Bao Guowei. Un maldăr de cărţi în şase culori. Caiete. Un penar negru. Tocuri şi creioane. O sticlă pitică : Mama Li a văzut cu ochii ei cum Bao Guowei scria, întingînd cu tocul în ea. Apoi, o fotografie a lui Bao Guowei, cu părul strălucind şi ochii

---

* Sărbătoarea Primăverii, care marchează, după calendarul lunar, începerea anului.

șireți — parcă rîdeau și parcă nu. Dacă nu ți se spunea că cel din fotografie e fiul cumătrului Bao, ai fi crezut că e domnișorul cine știe cărei familii de bogătași.

Chipul acela jovial, căruia îi lipsea bărbia ascuțită a tatălui, emana un aer fericit. Ce băiat bun !

De fapt, însuși cumătrul Bao era mai prețuit decît ceilalți : slujise în blocul de locatari treizeci de ani și dobîndise încrederea tuturor. Cînd plecau din oraș, cheile rămîneau la cumătrul Bao. Domnișoarele și unchii și verișorii care veneau și locuiau o vreme în bloc îl tratau cu multă prietenie, iar la sărbători îi puneau în mînă un bacșiș gras — trei *yuani,* cinci *yuani*...

— Cumătrul Bao o să ajungă, să știți, cineva, conchise Hu cel Mare, ridicînd cu respect degetul gros al mîinii.

Bao rîse. Dar își stăpîni numaidecît veselia.

— Da' de unde, rosti încet, clătinîndu-și capul. Tot ce doresc este să fac om din băiatul meu. Numai că — mda, e greu cu taxele. Taxele școlare !

Se uită la Hu cel Mare, să vadă dacă înțelege ce sînt acelea „taxe școlare".

„Taxele" nu-l preocupau, însă. Chestiunea era — de ce începeau cursurile în ajun de An Nou ?

Comunicarea situației școlare a băiatului sosi în după-amiaza aceleiași zile.

Bătrînul Bao o întoarse pe toate părțile, cu grijă ; își puse ochelarii săi vechi și citi încet, de parcă ar fi studiat cine știe ce document nemaipomenit. Se chiorî la plic o grămadă de timp. Buzele subțiri, vinețiu, se deschideau și se închideau, pe măsură ce el descifra înscrisurile, începînd de sus pînă la ștampilă : „Liceul provincial..."

„Recomandat...". Își mîngîie barba. „Reco..."

Era dezamăgit că pe plic erau prea puține cuvinte. Ar fi vrut să citească mai multe. Ridică privirile spre tavan și în sfîrșit deschise plicul.

Cerul era acoperit de nori. Deși era ziuă plină, parcă se înserase. Bao se duse la fereastră, își scoase ochelarii și se uită la cer. Pe urmă și-i puse la loc și se apucă să citească înștiințarea. Mîna îi tremura ușor și cele cîteva foi de hîrtie se unduiau ca fața unei ape încrețite de vînt.

Citi cinci note de patru și numai un șapte — și acela la „sport“ !

Pe o altă filă, cu litere mărunte bătute la mașină, se aducea la cunoștință părinților că Bao Guowei rămăsese repetent.

Bătrînul Bao citi și răsciti cele două file timp de douăzeci de minute.

— Ce-i asta? Hu cel Mare își aruncă, de cum intră în cameră, privirea pe înștiințare.

— De la școală... Stai puțin. Mai e o foaie cu taxele școlare.

Bătrînul își holbă ochii, surprins. Se gîndise să se uite în fugă pe hîrtia unde erau trecute taxele școlare, dar nu izbuti. Hîrtia conținea niște pătrate, în care erau înscrise o serie de cuvinte.

„Taxa școlară : patru *yuani*. Taxa pentru cursuri : șaisprezece *yuani*. Fondul pentru daune... Taxa pentru bibliotecă... Taxa sanitară...“

Se apucă să citească din nou, punînd degetul în fiecare pătrat. Bolborosea, de parcă făcea gargară. După ce citi primul rînd, se uită la cer.

„Taxa pentru echipament... Taxa pentru echipament doi... doi... douăzeci de *yuani*. Taxa pentru cămin... Total...“

Privi cerul. Pe urmă îl fixă pe Hu cel Mare. Se apucă iar, parcă neajutorat, să deslușească acele cîteva propoziții, dar tot nu o scoase la capăt. Aceleași cuvinte, aceleași cifre — înșirate unele lîngă altele, parcă cioplite în piatră. Întoarse spre Hu cel Mare un chip livid : îl treceau toate sudorile, toate frigurile, toate căldurile ; într-un cuvînt, se simțea de parcă s-ar fi aruncat într-un butoi cu apă înghețată.

— Taxa pentru echipament ! îngînă.

— Cum ? se sperie Hu cel Mare.

— Mda ! Mda !

Echipament însemna echipament sportiv. Știa asta. Dar nu plătise pe primul trimestru ? Socotise, taxele se ridicau la treizeci de *yuani*. Însă dacă mai adăuga încă douăzeci de *yuani* pentru echipament...,

Deodată — poc ! Cineva deschise ușa cu putere, trîntind-o de perete.

Celor doi bărbați din încăpere le săriră inimile din piepturi. Întoarseră capetele și văzură un băiat. Era ușor de recunoscut — avea fața celui din fotografia de pe masă, părul însă strălucindu-i mai puțin.

— Vai de mine, ce m-am speriat ! rise Hu cel Mare, cu mîna la inimă. Vii de la școală ?

Băiatul nu răspunse. Îl fixă plin de răceală. Apoi înălță din sprîncene, își încreți fruntea și-și trecu privirea peste scrisoarea din mîinile bătrînului.

— Ce e ? întrebă scurt.

Hu cel Mare plecă pe vîrfurile picioarelor.

Bătrînul își îndepărtă ochelarii de la ochi și se uită la băiat. Îi întinse cele trei file.

Bao Guowei păstra aceeași ținută mîndră : cu mîinile în buzunare, cu tunica închisă pînă sus. Gulerul tare părea că nu-i îngăduie gîtului să se miște în voie. Întoarse capul pe jumătate și-și aruncă privirea spre hîrtii.

— Mda.

Buzele i se lăsară în jos, și se apropie în tăcere de masa pătrată. Înainta ca un sportiv, cu pieptul puțin scos înainte, de parcă ar fi avut de înfruntat în fiece clipă un adversar.

— Cum de ai rămas iar repetent ? șopti bătrînul Bao, privindu-l din spate.

— Și Guo Dun a rămas.

Băiatul nu-și întoarse fața. Stătea cu burta lipită de masă și cu corpul puțin înclinat în față, balansîndu-se ușor și făcînd astfel masa să scîrțîie.

— Ai rămas repetent de două ori ? întrebă tatăl încet.

Băiatul nu răspunse ; mormăi ceva pentru sine. Pe urmă se lăsă pe scaun, țintuind cu privirea marginea mesei. Picioarele și le legăna de la dreapta spre stînga și invers. Își trecu mîna dreaptă prin păr și luă cu cel mai firesc aer posibil o carte cu coperțile colorate : *În cumpănă.*

Rămaseră amîndoi cufundați în tăcere.

În cameră se făcuse și mai întuneric. Printre crăpăturile cărămizilor din podea pătrundea frigul și Bao Guowei își mișca ritmic picioarele, ca într-un șuvoi de apă rece.

Bătrînul Bao își puse ochelarii în tocul de pe masă.

— Ai rămas repetent a doua oară, se aventură iar, cu grijă. Cum...

— Dacă așa vrea el ! se apucă băiatul să strige. Mai termin-o cu „ai rămas repetent de două ori !“ Dacă el vrea așa, mă lasă repetent ! Ce-mi pasă !

De afară se auzi zgomotul unor pantofi de piele pe caldarîm : era vărul lui.

Bao Guowei întoarse capul spre ușă. Verișorul lui vroia să se știe că are pantofi de piele cu talpă tare și de aceea călca apăsat, să se audă pînă departe. Picioarele lui Bao Guowei se legănau cu mai multă furie, de parcă nu își mai găseau liniștea — sigur, el avea pantofi cu talpă de cauciuc.

Bătrînul ar fi vrut să-i spună multe, însă ochii băiatului pironeau cu încăpățînare cărțile — nu cumva să fie întrerupt din studiu.

Bao Guovei își lăsă capul în jos, apoi îl ridică din nou. Se apucase să citească pe îndelete romanul și ajunsese la un pasaj care presupunea o mică pauză. Se uitase pînă atunci pe furiș în oglindă și își aranjase din cînd în cînd părul. Arăta bine, deși era cam buzat. Dacă ar ajunge în echipa de baschet, ca Guo Dun și An Shuzheng l-ar vedea în echipament occidental, e aproape sigur că aceasta n-ar mai avea rețineri.

— Ce tot spuneți că Bao Guowei e buzat ? le-ar spune ea fetelor. E cum nu se poate mai plăcut !

S-ar plimba cu ea prin parc, ar merge împreună la cinematograf. Îmbrăcat în costum european, cu părul pomădat... Într-o mînă ar ține degetele catifelate ale fetei și cu alta și-ar aranja părul...

Lăsă cartea de-o parte și își îndreptă iarăși părul.

Bătrînul Bao se grăbi :

— Asta... asta... taxa aia pentru echipament...

Nu era luat în seamă. Se opri, își mîngîie barba vreo trei minute. Pe urmă tuși, curățindu-și gîtul, și începu să se plîngă de taxe. Ideea lui era că hainele făcute anul trecut erau ca și noi și lucrul acesta i-l va spune și profesorului, ca să economisească în felul acesta douăzeci de *yuani*. Altfel...

— Altfel trebuie să plătesc cincizeci și unu de *yuani* și jumătate... Și din cincizeci și unu de *yuani* și jumătate, n-am decît... decît... Na, că n-am plătit nici datoria lui Dai, alți douăzeci de *yuani* care trebuie dați... Pe urmă tu o să ai nevoie de ceva cărți, de...

Se opri. Își mîngîie barba și continuă :

— Anul trecut ți-am luat costum de sport și încă e nou. De ce să nu-l mai îmbraci ? Cînd o fi să plătesc, o să vorbesc cu profesorul. O să-i zic...

Bao Guowei sări de la locul lui.

— Ba plătește ! Plătește tot ! Nu-mi place să te tîrguiești ! Or să ne creadă niște scîrțari !

Pe bătrîn, atitudinea fiului îl împacă.

— Bine. Voi plăti. Mă duc la Banca Municipală și plătesc.

Băiatul îl privi de jos în sus.

— Banca Municipală o fi pe Bulevardul Vestic ? se întrebă bătrînul.

II

Bătrînul Bao s-a dus la bancă, avînd de gînd să meargă apoi și la școală. Pînă să-i dea funcționarului banii, îi ținuse strîns în mîna înfundată în buzunar.

Funcționarul numără banii.

— Lipsesc douăzeci !

— Costumul de sport al băiatului e încă nou, domnule. Știți, cei douăzeci...

— Banca se ocupă cu primirea banilor. N-are rost să discutați cu noi.

I-a înapoiat banii și a trecut la alt client.

Sala era plină de tineri de vîrsta lui Bao Guowei, veniți să-și plătească taxele. Cînd bătrînul spusese „costumul de sport", izbucniseră toți în rîs.

— Pentru cine plătește ?

— Pentru Bao Guowei, spuse un tinerel cu o șapcă în cap, cînd tocmai făcea plata.

— Bao Guowei ?

Bătrînul Bao zîmbi spre ei, înciudat și îl lămuri pe cel de lîngă el că fiul său și-a făcut costum de sport la începutul anului și că acesta este încă foarte elegant.

— Acum iar cer bani. Dumneavoastră plătiți ?

Tinerii se uitară unul la altul, amuzați și nu-i răspunseră.

Bătrînul Bao scormoni o vreme cu privirea în jurul său și apoi plecă, urmărit de vreo cincizeci de perechi de ochi.

— De ce trebuie să plătim la bancă ? se gîndi cu necaz.

Pe cer se învălmășeau norii ; era foarte probabil să ningă. Prin locurile în care norii se subțiau, se zărea albastrul cerului ; ici-colo se strecurau spre pămînt raze de soare.

Bătrînul Bao mergea agale, dar cu nădejde. Avea senzația că roba sa veche de bumbac, lucioasă de atîta purtat, atîrnă pe el zeci de *jin*-uri. Încălțămintea din pînză îl făcea să-și simtă dureros picioarele : pe una din fețele ei apăruse o gaură, dar piciorul încă nu se vedea ; încălțămintea aceasta îl dusese numai bine trei ierni la rînd.

Se gîndea ce să zică la școală, cum să vorbească mai clar. Trebuia să fie cît mai logic, să se exprime frumos. Profesorii se cuvenea să fie mai înțelegători decît cei de la bancă. Douăzeci de *yuani*...

Grăbi pasul. Petecul care îi atîrna din mînecă se freca ușor de robă. Ajunse, în cele din urmă, la școală, dar acolo nu mai știa cum să înceapă.

Cancelaria era goală ca un templu părăsit. Un fel de grilaj împărțea camera în două. În jumătatea din spate a camerei se vedeau mai multe mese, dar nu se afla nimeni la ele, în afara unui singur domn grăsuț care moțăia sforăind.

— Domnule ! Domnule !

Strigă la el de șapte-opt ori, dar nu izbuti să-l trezească. Bătu cu degetul în grilajul de lemn și lovi ușor podeaua cu piciorul.

Cînd s-o trezi și domnul ăsta ?

Îl strigă iar și bătu cu mai multă putere în grilaj.

Masa aceea de carne tremură puțin, apoi un cap gras și rotund se înălță deasupra ei.

— Pe cine cauți ? îl întrebă, mirat.

— Caut un domn, spuse noul venit, mîngîindu-și barba. Eu sînt... sînt... sînt tatăl lui Bao Guowei.

Domnul căscă de-i trosniră fălcile, rosti un „Mda", parcă aprobator și parcă pe punctul de a-l alunga.

— Sînt tatăl lui Bao Guowei și vreau să vă zic că taxa pentru...

— Taxa ? La Banca Municipală. La Banca Municipală !

— Știu, știu. Dar băiatul... Bao Guowei...

Bătrînul Bao își netezi barba îndelung. În cele din urmă, vorbi, zîmbind cu toată fața, cu obrajii contractați, obosit de efort.

Grăsanul mormăi impasibil.

— Nu ne privește. Plătesc toți elevii, noi sau vechi !

— Doar anul trecut și-a făcut costumul și nu l-a purtat decît de două-trei ori...

— Anul trecut, era anul trecut. Acum începem un an nou ! rosti domnul acela răspicat. Luă o foaie de hîrtie și scrise ceva pe ea. Anul acesta s-a schimbat croiala și... și, deci... deci... asta-i !

Căscă și se concentră asupra colii de hîrtie.

Ce scria ? Poate că întocmea o notă, prin care certifica faptul că Bao Guowei a îmbrăcat costumul numai de cîteva ori. Era bine, îl scutea de douăzeci de *yuani*.

Bătrînul așteptă răbdător. Pendula de pe perete bătea egal, ding, ding, ding.

Un minut. Două, trei minute. Cinci minute. Opt minute.

Se părea că domnul terminase de scris. Tocmai ridicase coala și se uita la ea ; buzele îi schițau un zîmbet.

Ce însemnase oare acolo ? Făcuse o broască țestoasă !

Adevărul e că bătrînul Bao nu se topea după artă. Căscă, zîmbi iar cu toată fața, forțat, rostind ca mai înainte :

— Domnule ! Domnule !

Nu avea imporanță că nu era luat în seamă. El striga. Era ca un om la mare strîmtoare, care i se roagă lui Buddha. Nu se putea ca domnul să nu fie bun, să nu-i înțeleagă necazul lui de om bătrîn. Vorbi cît se pricepu mai frumos, cu zîmbetul pe buze :

— Gîndiți-vă și dumneavoastră, domnule. Eu... de unde să strîng atîta amar de bănet? Cincizeci... Peste cincizeci de *yuani*. Roba mea e... e... o am de șapte ani. Cîștig abia zece *yuani* pe lună. Doar zece *yuani*! Fac economii cu masa. Pentru băiat, pentru Bao Guowei, m-am... m-am îndatorat. Plătesc trei la sută pentru...

Domnul din fața lui se pare că asculta cu luare aminte, fiindcă începuse să se încrunte. Lăsă jos coala de hîrtie și se înroși tot la față.

— Ce rost are să-mi torni mie toate astea? se înfierbîntă. Școala nu e instituție de binefacere. N-ai vrea să pun de la mine? Bravo, n-am ce zice!

Bătrînul Bao nu știa ce să mai facă. Maxilarele îl dureau din pricina încordării tuturor mușchilor feței prinși în interminabilul lui zîmbet silit. Cum era mai bine? Să continue să zîmbească, ori s-o lase baltă cu atitudinea sa zîmbitoare? Mîna de pe grilajul de lemn i se făcuse rece ca gheața. Domnul se apucase iar să deseneze. Abia atunci se întoarse și ieși încet din cameră.

De ce trebuise să-și dea băiatul la școală? Dacă nu plătea, poimîine avea să îl exmatriculeze.

— Să-l exmatriculeze...

Parcă i se oprise inima în loc.

Ce să facă, dacă-l dau afară? Mai fusese exmatriculat din două școli și abia reușise să îl bage la Liceul provincial, cu ajutorul cuiva.

Mai bine să-i vorbească limpede domnului de acolo.

— Domnule, vă rog, domnule... zise revenind în cancelarie. Vă rog să-mi dați o leacă ascultare. Numai o vorbă, domnule!

Așteptă. Poate că avea să întoarcă fața spre el.

— Atunci... domnule... Atunci să rămînă taxa pentru echipament. Am s-o plătesc mai tîrziu. Plătesc acum treizeci... treizeci și unu de *yuani* și jumătate. Se poate? Și pe urmă, cînd o să facă hainele... mai... Acum n-am de unde... Nu-mi ajung banii! Vă spun drept...

— Iar ai venit?

Acela întoarse fața spre el, parcă zicîndu-i: „Omul ăsta nu pricepe cu nici un chip!“

— Taxa pentru echipament trebuie plătită acum. Acesta e regimul școlii. Regulamentul! Legea! Înțe-

legi ? Într-un cuvînt... În concluzie, pricepi, taxele şcolare se plătesc toate odată. La un loc, la Banca Municipală. Fiecare elev plăteşte cincizeci şi unu de *yuani* şi cinci *mao*. Cine nu plăteşte pînă mîine dimineaţă, e exmatriculat. Înţelegi sau nu ? Pricepi ? Ai auzit ?

— Dar... domnule...

— Vai de mine ! Tu m-ai auzit au ba ? Ai înţeles cuvintele mele ? Ce s-o mai lungim ? Dacă nu pricepi, fie, vorbeşte de unul singur !

Domnul se ridică şi se duse în camera învecinată, uşa închizîndu-se după el cu un zgomot sec. Pereţii se zguduiră şi pendula scoase un „bing-bang".

Rămas singur în cancelarie, se gîndi că poate o mai veni cineva : stătu acolo stană de piatră lîngă grilajul de lemn ; plecă după vreun sfert de oră.

— Brr... făcu bătrînul, nici el neştiind de ce. Parcă presimţea o mare nenorocire, dar nu părea pe deplin încredinţat de gravitatea ei. Orice s-ar prăvăli asupra lui din ceruri, peste orice necaz ar da, toate trec. Călca apăsat pe trotuar, parcă uitase prin ce trecuse, uitase pînă şi de marea sa ameninţare. Simţea cum mîinile şi picioarele încep să-i amorţească şi se mira că mai putea să meargă. Nu avea ochi pentru nimeni. Dacă îl împingea cineva, se dădea el doi paşi înapoi.

Claxoanele maşinilor, chemările negustorilor îi sfredeleau urechile.

Soarele se arătă printr-o crăpătură de nori şi omul îşi zări jumătate din umbră, încovoiată pe ziduri. Pe măsură ce mergea, umbra scădea, pînă ajunse să i se mute în spate : dăduse colţul.

Din faţă veneau spre el trei tineri, tăifăsuind.

— Bao Guowei ! strigă bătrînul.

Îşi striga copilul pe nume şi prenume, ca la şcoală.

Bao Guowei era cu doi colegi ; ţineau în mînă nişte pungi, de unde scoteau ceva roşu-verzui, pe care-l aruncau în deschizătura mare a gurii. Tinerii păşeau ca şi mai înainte, mîndri.

— Bao Guowei !

Se opriră brusc. Bao Guowei îşi întoarse doar pe jumătate spre el faţa zîmbitoare ; se încruntă cînd dădu cu ochii de el.

Bătrînul vroia să-i spună tot ce pățise, dar cuvintele îi înghețaseră, nu-i ieșeau din gîtlej.

— Azi... azi... cînd vii ?

Băiatul își răsfrînse buzele și fornăi.

— Cînd o să-mi placă, vin ! Parcă mă așteaptă vreun banchet acasă ! Ce întrebare !

Privi în față : colegii se îndepărtaseră binișor. Alergă spre ei în pas sportiv.

— Guo Dun ! Guo Dun ! Îi ajunse și îl bătu vesel pe umăr pe Guo Dun : N-am auzit ce ziceai de Sun Guiyun.

— Cine era bătrînul ?

— Ei, n-are importanță !

Întoarse capul. Taică-său se îndepărtase destul de mult. Răsuflă ușurat.

— Sun Guiyun a pierdut la puțin. Păcat ! Ce spui, Long Deming ?

Numitul Long Deming tocmai scosese ceva din punga pe care-o ducea Guo Dun și-și aruncase în gură. Cum mai avea încă o gură, nu răspunse.

Cotiră pe o străduță laterală.

Cu mîinile băgate în fundul buzunarelor, Bao Guowei și ceilalți vorbeau despre baschetbalistul Sun Guiyun. Apoi aduseră în discuție echipa lor, simțindu-se îndurerați că pierduseră în fața echipei „Tigrilor zburători".

— Echipa noastră, „Munții Himalaia", trebuie să se regrupeze. Guo Dun, ar trebui...

Guo Dun era căpitanul echipei „Munții Himalaiei".

— E ușor de spus, îl împunse Long Deming.

— Ce vorbești ! Eu am făcut progrese foarte mari. Acum joc mult mai bine. Nu-i așa, Guo Dun ?

— Hm ! mormăi Guo Dun, dregîndu-și glasul.

Bao Guowei pășea țanțoș, de parcă ar fi primit o medalie de aur.

— Trimestrul ăsta pot să joc ? Eu... Bao Guowei ar fi vrut să spună multe, nerăbdător.

— Nu te grăbi.

— Poftim ?

— Nu tragi prea bine la coș.

— Bine, dar... nu pasez frumos ?

— Cum să nu, strigă Long Deming. Alaltăieri ți-am pasat o minge și ai scăpat-o !

— Hm ! Hm ! Guo Dun își tot dregea glasul.

Din față răsăriseră două eleve.

Cei trei se strînseră unul în altul, înaintînd în pas săltat, milităreşte. Erau experimentați. Nu aveau să le lase să treacă. Cu privirile lăsate în jos, fetele se lipiră de zid, dar băieții se apropiară și ei de zid.

— Of-of ! Ce păr frumos ! rosti Bao Guowei, rîzînd.

Fetele cerură voie să treacă, dădură să o ia pe vizavi, dar ei le încercuiră.

— Lăsați-ne-n pace ! rosti Guo Dun cu o voce ascuțită.

— Lăsați-ne-n pace ! repetă Bao Guowei, cu o voce cîntată, scoțînd limba.

Cele două eleve se înroșiseră ca niște bucăți de carne proaspătă de văcuță. Stăteau cu capetele lăsate în jos, gata să le intre în burtă.

Guo Dun tăcea, mîngîindu-și bărbia.

De obicei, cînd întîlneau fete, Bao Guowei le pironea cu privirea și spunea ba că una are fundul mare, ba că alta are ochi frumoși. Astăzi însă nu-și dădea drumul. Și Bao Guowei înțelese ce vroia Guo Dun. Vroia ca el să întreprindă ceva, să spună ceva. Dar de ce să nu facă asta pentru el Long Deming ?

Bao Guowei își semeți trupul, ca un erou și o ciupi pe una din eleve de pulpă.

Fetele țipară. Băieții rîdeau în hohote.

— Bravo, Bao Guowei !

III

Bao Guowei se lăudă cu isprava pînă ajunseră acasă la Guo Dun.

— I-ai pus mîna pe picior, șarlatane !

Guo Dun se dezbrăcă, își desfăcu nasturele de la gît în fața oglinzii, apoi cercetă focul din sobă. Se părea că nu dă nici un fel de atenție spuselor lui Bao Guowei : strigă la Moș Wang să mai bage cărbuni în sobă, o chemă

pe Mama Liu să le pună niște ceai. Se răsturnă pe canapea, își aprinse o țigară și-i ceru lui A Xiu să-i scoată pantofii. Bao Guowei rămase cu gura căscată și cu ochii la mîinile albe și moi ale slugii. Între timp, Guo Dun o mîngîie pe față.

— Fă-i cu cremă.

— Numaidecît, domnișorule!

A Xiu ieși.

Long Deming răsfoia o carte, la masă.

Soarele se ascunsese iarăși în nori. Guo Dun îndepărtă plasa de la fereastră.

— Vrei să te speli, Long Deming?

Long Deming făcu un semn negativ din cap, așezîndu-se mai bine în scaun. Bao Guowei vroia să se spele. Știa unde e baia și se comportă ca la el acasă. Deschise robinetul. Mirosi pe rînd săpunurile. Se opri la cel de culoare galbenă. „Ce săpun o fi?"

Guo Dun și An Shuzheng folosesc aceleași săpunuri.

Raftul toaletei gemea de lucruri: parfumuri, uleiuri de păr, săpunuri, prafuri de spălat...

Se spălă pe îndelete, vreo zece minute.

— Guo Dun, tu îți dai zilnic cu ulei de păr? întrebă, văzînd atîtea sticluțe.

Nu știa dacă fusese auzit.

— Eu n-am mai dat demult cu ulei de păr, zise cu o voce cîntată, din gît, pieptănîndu-se. Se opri brusc, ascultînd dialogul de dincolo.

— Ce ulei de păr folosești? întrebă Long.

— Hm... Da. Folosesc... Sdankan.

Își dădu și el cu Sdankan. Se examină în oglindă: parcă nici nu s-ar fi pieptănat. Se aranjă vreo cinci sau șase minute. Se privi atent, din față și din profil. Își țuguie gura, satisfăcut. Înclină ușor gîtul. Zîmbi. Închise ochii, își zburli sprîncenele — nu știa de ce avea impresia că un bărbat frumos trebuie neapărat să arate oarecum vajnic. Sprîncenele lui erau însă numai ca două umbre deasupra genelor...

Își puse puțină pudră albă pe sprîncene; acum arăta mai bărbat. Dar se șterse numaidecît cu prosopul.

„Sînt frumos", își spuse. „Nasul e cam turtit. Bărbia e puțin ieșită în afară. Buza de jos e prea groasă, cam

de două ori mai mare decît cea de sus, iar gura aratá prea mare. Dar merge! Cu părul pomădat, cu obrajii pudrați oleacă și mirosind a parfum de calitate, o dau gata pe An Shuzheng..."

Se privi de departe în oglindă și se mohorî.

„Mereu-mereu în jacheta asta de croială antică, din bumbac simplă, de culoare ștearsă, nici gri, nici albastră, din loc în loc pătată. Cu frumosul lui cap deasupra gulerului ei înalt".

— Nu merge! șopti.

Părăsi încăperea băii în fugă, închizînd bine ușa după el.

Întors în camera lui Guo Dun, i se păru că tovarășii săi îl iau în rîs. Tocmai discutau despre modă. Guo Dun deschisese dulapul și scosese de acolo un costum.

— Costumul ăsta l-am făcut săptămîna trecută, spuse, dezbrăcînd cuierul; pe el erau trei perechi de pantaloni.

— Genul ăsta de cuier mi se pare nereușit, spuse Long. La inceput, e prea strîns și după o vreme devine prea larg și pentru două perechi de pantaloni. Scapă, pur și simplu...

— Cît crezi că m-a costat?

Se făceau că nu-l văd pe Bao Guowei. Pe el de ce nu-l întrebau nimic? Înălță capul, cîntărind cu grijă lucrurile și spuse, trecîndu-și mîna prin păr:

— Cincizeci și doi de *yuani!*

Guo Dun îi azvîrli o privire și continuă să discute cu Long Deming. De la modă ajunseră la o colegă din anul întîi, Lü Denguan. Guo Dun spunea că i-a picat cu tronc fetei: e nelipsită de la toate meciurile, strigă tare de bucurie de cîte ori el face un coș. Guo Dun povesti pe îndelete despre fată, pînă veni ora mesei.

Bao Guowei îl urmărea atent, îi pierise pofta de mîncare. Iar Guo Dun se făcea că vorbește doar pentru Long Deming, ba stătea și cu fața spre el. Bao Guowei nu-l slăbea din ochi. Numai cînd apuca mîncarea cu bețișoarele își lua ochii de la el. Îi venea să-i strige că se află și el alături și chiar a lovit de cîteva ori bolul de porțelan cu bețișoarele de bambus. Rar, Guo Dun își mijea ochii spre el și atunci hohotea cît îl ținea gura: „Ha-ha, mama lui!" sau se încrunta: „Vai-vai!" Cînd

nu era luat în seamă, rostea surprins : „Cum aşa ?“ Şi Guo Dun îşi trecea a doua oară privirea în fugă peste el.

— Şi ce gînduri ai ? întrebă Long.

— Cu cine ?

— Cu Lü Denguan.

— Cum ce gînduri ? rîse Guo Dun intenţionat. O agăţ, îi sărut gurița dulce, facem treaba şi gata !

Bao Guowei se cutremură de rîs.

— Nerușinatule ! Guo Dun, tu eşti... eşti...

Rîse în hohote.

Această ieşire îi plăcu lui Guo Dun : se uită îndelung la Bao Guowei.

— Bravo ţie ! Bravo... mama ta de nerușinat !

Ceilalţi începură să-şi etaleze experienţele erotice. Long Deming declară că avusese relaţii cu cinci fete. Guo Dun lovi năpraznic cu pumnul în masă : el cheltuise ceva bani ca să iasă basma curată. O dată a plătit cinci sute de *yuani*.

— Unii spun că tu şi Xuan Jad Rotat din familia Song... începu Long Deming, scrijelind cu scobitoarea în masă.

— Exact ! De ea e vorba ! sări în sus Guo Dun. I-a ajuns burta la gură şi nu mai scăpam de ei. I-am luat cu binişorul, am făcut şi scandal... pînă la urmă le-am dat cinci sute de *yuani* şi-am încheiat afacerea... Nu vă mai zic ce greu mi-a fost să-i smulg tatei banii. Abia cînd am avut bănuţii în mînă m-am liniştit.

Bao Guowei ar fi vrut să spună şi el ceva, dar nu ştia ce. Se gîndea : „Oare să rîd sau nu ?“ Se uită prin cameră. Guo Dun avea atîtea costume europene ; cunoscuse atîtea fete ; era căpitanul echipei „Munţii Himalaia“ ; primea zi de zi bani de la tatăl lui : trei *yuani*, cinci *yuani*, uneori zece-douăzeci, alteori o sută-două.

„O sută-două !“ Bao Guowei îşi înăbuşi un oftat. Întinse picioarele, apoi le trase sub el. Ce n-ar fi dat să trăiască în casa asta ! Cu picioarele pe covor. Îmbrăcat în costume noi, europeneşti şi cu An Shuzheng lîngă el. Ar sta un an întreg închis în casă, nu ar ieşi decît la meciurile de baschet...

Dar asta era casa lui Guo Dun : el trebuia să o părăsească, să meargă acasă la el.

Așa și făcu, plecă cu mîinile în buzunare, abia tîrșiindu-și picioarele.

Bătrînul Bao era cu cîțiva prieteni. Pe scaunul lui de răchită stătea Venerabilul Dai Al Șaptelea. Hu cel Mare se întinsese pe patul bătrînului. Discutau ceva, dar s-au oprit în momentul în care el a intrat. Îi zîmbiră. Venerabilul Dai se sculă și se așeză pe pat.

Bao Guowei îi privi încruntat și își luă locul pe scaun, picior peste picior, bălăbănindu-se ușor. Apucă o carte la întîmplare și o răsfoi puțin. O lăsă și își netezi părul cu palma. Cartea se închise ca un resort.

Totul din jurul lui era întunecat la culoare. Biblioteca era neagră ca ficatul de porc, masa maron închis, podeaua, neagră. Abia prin fereastră răzbătea puțină lumină, care nu trecea totuși mai departe de masă. Ca un obstacol, trupul lui Bao Guowei oprea razele soarelui să ajungă pînă la pat.

În cameră se lăsase tăcerea.

Bătrînul Bao își mîngîia barba ; cîteva smocuri din barba sa căruntă căzură ca dintr-o perie veche de dinți. Ar mai fi avut de discutat cu Venerabilul Dai, că nu își sfîrșiseră vorba.

— Cînd începi școala ? rupse tăcerea Venerabilul Dai Al Șaptelea.

Pe băiat parcă l-ar fi înțepat cu un ac. Tremura, încurcat.

— Poimîine, mormăi pînă la urmă, frecîndu-și cu putere bărbia.

Brusc, Bao Guowei aruncă încolo cartea, se ridică și o luă spre ușă. Ceilalți înlemniră.

Bătrînul Bao se opri din mîngîiat, holbînd ochii la fiul său. I se părea că greșise cu ceva în fața lui.

— Nu mai înveți ? De ce ?... îl întrebă, sfios.

— Să învăț ? Pot să studiez în hărmălaia asta ?

Bătrînul se uită jenat la prietenii săi. Hu cel Mare propuse să se mute la el în cameră, iar ceilalți îl urmară, ușurați.

Bao Guowei se oprise în prag, cu fața spre curte.

Bătrînii trecură pe dinaintea lui cît se poate de grijulii, păşind cu prudență, ca nu cumva să-l atingă. Mergeau cu capetele plecate şi numai Venerabilul Dai îndrăzni o privire furişă spre părul lui proaspăt pomădat.

Ajunşi la el, Hu cel Mare prinse din nou inimă. Îi oferi Venerabilului Dai o țigară marca „Prichindelul" şi se trînti pe pat, cu picioarele rezemate de un scaun.

— Blocul nu-i rău construit. Ăsta e patul meu, iar ăla al lui Gao Sheng. O să-l rog pe Bao Guowei să-mi scrie numele pe uşă.

Oricine ar fi intrat în cameră ar fi ghicit din capul locului că e locuința lui Hu cel Mare, fiindcă totul era plin de unsoare. Masa, scaunele, patul şi bufetul — toate păreau mate din pricina petelor de murdărie. Aşternutul patului avea acelaşi miros ca fața de masă. Cartea de bucate era şi ea plină de urme de grăsime.

Şi totuşi, nu ştiau nici ei de ce aici se simțeau mai bine. Bătrînul Bao repetă cele spuse mai înainte.

— Mi-e o ruşine, de nu mai pot. Ăsta e adevărul. Gîndeşte-te, Venerabile Dai Al Şaptelea, pînă şi echipamentul trebuie să-l achit încă o dată !

— Cu mine o scoți la capăt. Dar cu Chen al Treilea...

— Ştiu. Ştiu prea bine, se văicări bătrînul. Nici nu prea cîştigă. Frizeriile lucrează în pierdere. Mulți doar deschid uşa şi cînd văd cît e de mică încăperea, pleacă fără să se mai uite în urmă. Ştiu prea bine. De cîțiva ani... de cîțiva ani buni dator...

Îl apucă o tuse.

— Eu aş zice că Venerabilul Dai nu e chiar la strîmtoare. Dacă nu-i dai anul ăsta banii, nu-i nimic. Am sau nu dreptate ?

— Mda. Venerabilul Dai trase două fumuri. Aşa e. Dar pentru banii lui Chen al Treilea nu garantez. Tare mi-e să nu ne forțeze mîna. Ca mijlocitor, mi-e frică...

— Mergi la el şi explică-i. Să nu creadă cumva că am şi nu-i înapoiez banii. Într-adevăr...

— O să-l iau eu pe îndelete, zîmbi Venerabilul Dai Al Şaptelea.

Bătrînul Bao îl privi : îi venea să îl îmbrățișeze.

Camera se umpluse de fum de țigară. Bătrînul Bao tuși de cîteva ori.

— Îi datorez și lui Xie zece *yuani*. Te-aș ruga să vorbești și cu el. Spune-i că pur și simplu n-am un *yuan* în casă... Luna asta nu am... O să trec și eu pe la el, dar ia-l tu întîi mai pe departe.

— Aranjez eu cu el. E băiat bun. Cel puțin...

Bătrînul Bao mai tuși de cîteva ori și îi lămuri cum rezolvase : luase cu împrumut douăzeci de *yuani* de la Hu cel Mare, șapte de la Gao Sheng și cinci de la Liao, ricșarul. Mai avea nevoie de zece *yuani* : pentru cărți, ciorapi și altele asemănătoare.

— Ce să fac ? Trag de la gură și tot nu m-ajung. Iar Bao Guowei n-are pantofi de piele în picioare. Bietul băiat !

Punînd toate acestea la cale, bătrînul Bao avea impresia că trecuse tot greul. Strînsese la un loc treizeci și doi de *yuani*. Cu banii pentru taxe în buzunar, nu-i mai era teamă de nimic. După Anul Nou ar mai fi avut nevoie de zece *yuani* și totul era încheiat. Se simțea împăcat.

Bucuros, încercă să discute cu feciorul său.

— Mîine ne plătim taxele. Mîine dimineață. ...Avem bani, Hu cel Mare...

— Mi-ar trebui o sticluță cu ulei de păr, spuse Bao Guowei ca pentru sine, netezindu-și părul.

— Ce ulei ?

— De păr !

Bao Guowei răscolea de zor prin sertare.

— Toate sertarele mesei sînt brambura, nu poți da niciodată peste ce cauți ! Vai de mine ! Vai de mine ! Găsești în ele tot ce vrei și nu vrei. Uite, pînă și ochelarii tăi...

Bătrînul Bao își luă iute ochelarii : se uită prin cameră, neștiind unde putea să le găsească un loc.

IV

A doua zi, bătrînul Bao plăti taxele școlare. Apoi se opri în trecere pe la frizeria Venerabilului Dai Al Șap-

telea și se întoarse acasă ținînd în mînă o sticluță mică plină cu ulei roșiatic.

— Ce-ai acolo, cumetre ? îl întrebară cîțiva vecini.

— E pentru băiat.

— Iar scrie în limbi străine ?

Bătrînul Bao rîse și intră în casă, victorios.

Băiatul îmbrăcase o jachetă de bumbac pe care în momentul acela și-o peria. Îi aruncă bătrînului o privire.

— Uite, ce ți-am adus, spuse bătrînul Bao, întinzîndu-i sticluța.

— Ce-i acolo ?

— Ulei de păr. De la Venerabilul Dai... Miroase să te convingi — e parfumat !

— Uf ! Bao Guowei se feri din fața lui.

Bătrînul se opri, cu mîna în aer : nu știa dacă să-i mai dea sticluța sau să-și tragă mîna înapoi.

— N-ai spus că vrei ulei de păr ?

— Vreau Sdankang ! Sdankang ! Sdankang ! Ai înțeles, Sdankang ! țipă la bătrîn cu furie, printre dinți.

Uitîndu-se dintr-o parte la taică-său, își aminti că nu mai mult decît ieri bătrînul îndrăznise să îl strige pe nume, în fața lui Guo Dun. Îi veni în minte să-i spună ca altădată, cînd se întîlnesc pe stradă, să nu îl mai salute. Dar nu știa cum să înceapă.

— Ia-ți-o ! se înfurie și mai tare. N-am ce face cu asemenea ulei.

Nervos, Bao Guowei se spălă pe față și ieși pe ușă.

Bătrînul rămase în mijlocul camerei, cu sticluța în mînă. Se gîndi să o pună pe masă, dar îi fu teamă că, la întoarcere, băiatul o să se mînie iar. S-o arunce ? Deschise sticluța și mirosi. Se unse pe barbă. Nu înțelegea de ce se supărase Bao Guowei.

Se privi în oglindă : avea dîre de praf pe față. Puse sticluța sub pat și luă un prosop să se șteargă. „Ce l-o fi necăjit pe băiat ?“

Scormoni pe îndelete în memorie, să-și dea seama cu ce își supărase copilul. De cîte ori îl vedea că se enervează îl durea inima : se gîndea să îl certe, să îi spună să nu se mai poarte astfel. Dar nu o făcea, de teamă să nu toarne gaz pe foc. De cînd îi murise nevasta, îl creș-

tea ca o mamă, renunțase la aerul dur și îl cocoloșea din orice.

Uneori îl căina : de cîte ori vroia să cumpere ceva, îi lipseau, sărmanului de el, banii. Învăța din greu într-o cămăruță în care mirosea urît. Stătea la masa aceea pătrată și citea ori scria. Nu avea aproape de nici unele pentru la școală și tot avutul lui mai acătării, mai intim, erau cele trei sertare ale mesei. Și el, bătrînul, își pusese ochelarii într-unul din ele !

Oftă din rărunchi și se duse la bucătărie să mai discute cu Hu cel Mare. Cu băiatul nu putea vorbi, însă în fața lui Hu se descărca. Hu era el însuși.

— Uite, te întreb, cumetre, îi zise Hu cel Mare cu îndreptățire, punînd toate borcanele cu mirodenii în dulap : ai să te bucuri de fericirea băiatului, nu-i așa ? Sigur că da, își răspunse Hu singur. O să ajungă, ehei... și ridică în sus degetul cel mare al mîinii. Acum îl întreții tu, dar mai pe urmă o să te țină el pe tine. O să ajungă bogat și o să te îmbrace bine, o să-ți dea să mănînci ce-ți poftește inima. Ei, gîndește-te cum o duce el acum : mănîncă doar ce se găsește, e prost îmbrăcat... Și mai învață și de dimineață pînă seara...

Bătrînul Bao își șterse lacrimile cu dosul palmei. Îi părea așa de rău de băiat. Dacă ar fi fost atunci lîngă el, l-ar fi îmbrățișat, l-ar fi sărutat amîndoi obrajii, fruntea, ba și barba lui voluntară. Cînd se va întoarce, va plînge, va vărsa lacrimi amare, rugîndu-l să îl ierte : „Iartă-mă, iartă-mă, băiatul meu !“

Simți ceva umed pe vîrful nasului. Ridică palma și-și șterse iar lacrimile.

— Însă nervii lui... se trezi vorbind.

— Nervi ? Rîse Hu cel Mare și-și ciocăni ușor fruntea cu degetul, dînd de înțeles partenerului că în această privință nu prea a priceput. Cine n-are nervi la vîrsta lui ? Tu cum erai la tinerețe, cumetre ? Oamenii sînt la fel. Întreabă-l pe Gao Sheng : să spună el dacă n-am dreptate.

Vorbele acestea îi erau de ajuns. Îl înțelesese pe Bao Guowei și vedea că și alții îl înțeleg. Altfel, Hu i-ar fi zis : „Vezi de băiat, să fie mai atent cu bătrînii !“ Dar lumea îi încuviința comportarea.

Era bucuros. Se uită cu ochii plini de recunoştinţă la Hu cel Mare şi la Gao Sheng.

Gao Sheng intră în bucătărie şi aduse nişte apă fiartă. Cu ceainicul în mînă, interveni :

— Ai întru totul dreptate !

— Da.

Brusc, îşi aminti de ceva.

— Gao Sheng, tu ştii cu ce ulei de păr se pomădează domnişorul Biao ?

— Nu ştiu, parcă nu dă cu ulei, ci cu ceva care aduce cu pomada „Flori de nea".

— Dă cu pomada „Flori de nea" pe cap ?

— Nu cu ea. Cu ceva care seamnă cu ea.

— Miroase ?

— Miroase.

Înseamnă că acesta trebuie să fie „Kang !" „Kang !" de care zicea Bao Guowei.

În după-amiaza aceleiaşi zile, îndată ce auzi paşii domnişorului Biao afară, pe caldarîm, bătrînul Bao se furişă în camera lui. Pomadă „Flori de nea" avea şi Bao Guowei, bătrînul o cunoştea. Nu îi acordă nici o atenţie şi desfăcu restul sticlelor, mirosindu-le pe rînd. Se opri la borcanul cel mai mirositor şi îl luă.

— Nu-i bine, şopti.

Dacă domnişorul Biao îl găseşte la el, nu se face de rîs, cu toată bătrîneţea lui ? În treizeci de ani nu a făcut asemenea murdării.

Puse borcanul la loc. Ezită.

„Kang !" „Kang !"

Aceasta trebuia să fie, pentru că nu dădea deloc de cap semnelor acelora străine de pe etichetă.

Deodată, se gîndi la ceva mai simplu : apucă o bucată de hîrtie şi goli sîrguincios alifia din borcan, apoi împături hîrtia cu grijă şi se întoarse la el. Se gîndea că fapta sa îl va înveseli pe Bao Guowei. Dar... „Unde o fi ? O mai fi supărat ?"

Bao Guowei era acasă la Guo Dun. Nu mai era supărat, dimpotrivă, era cum nu se poate mai bucuros : Guo Dun acceptase să îl ia rezervă ! Stătea răsturnat pe canapea şi de mîndrie nici nu dădea atenţie discuţiei celorlalţi cinci-şase colegi.

„Cînd am să pot juca într-un meci oficial ?“ se întreba. Va trebui să se mai antreneze cîteva luni și apoi le va arăta el „Tigrilor zburători“. Echipa lor va fi cea mai bună. Vor zbura, nu alta. Iar cel mai bun, va fi, firește, Bao Guowei. Cum va pune el mîna pe minge, ceilalți nu vor mai avea ce face. Nu va pasa, ci se va infiltra singur printre inamici. Partenerii se vor mînia, îl vor bloca, dar el se va roti cu dibăcie și brusc va țîșni cu mingea în față...

Se foi pe canapea.

Bineînțeles că vor avea mii de spectatori și toți îl vor aplauda, îi vor lăuda tehnica. Fetele vor bate înnebunite din palme. Cel mai tare îl va aplauda și-l va îndemna — nici nu încape vorbă — An Shuzheng, roșie la față ca focul. Și atunci, el, Bao Guowei, va arunca mingea la coș : 0—2 !

„Hi-ma-la-ia !“ „Hi-ma-la-ia !“ vor urla fetele și în entuziasmul lor vor pronunța „Himalia“ în loc de „Himalaia“.

Bao Guowei se freca întruna pe canapea, murmurînd de unul singur.

În felul acesta, imaginar, a mai făcut cinci coșuri și în prima repriză a marcat numai el douăsprezece puncte.

La pauză, cînd trebuia să-și scoată tricoul alb, fetele aveau să îl înconjoare, să fie tandre, fiecare dorind să se apropie cît mai mult de el, poate chiar să se ia la păruială pentru el...

Dar el se va mulțumi numai cu An Shuzheng lîngă el. Dacă vor mai fi și alte cîteva în plus, n-au decît să vină, dar să fie frumoase și să țină la el, că astfel nu e cu supărare. An Shuzheng îi va aduce niște sifon... „Sucul de mandarine e mai bun decît sifonul“. Atunci ea îi va face rost de suc de mandarine. Ce marcă ? O marcă trecută pe sticlă cu caracterul *niu,* adică vacă. Fie ce-o fie, vacă sau bou, important e să beau suc de mandarine. Dintr-o suflare va da peste cap două sticle. Va intra în teren ținînd-o pe An de umeri. Va mai băga el singur încă șapte coșuri. Bravo !

Guo Dun va face vreun coș ?...

Se agită iar pe canapea. Se uită pe furiș la gazdă.

Bine. Îl lasă şi pe el să marcheze trei, dar numai trei : unul la început, unul pe la mijloc...

După meci, suporterii or să-l ridice pe umeri. Oh, şi ce plictiseală : o duzină de ziarişti vor dori să-l fotografieze, iar cei de la Compania de actualităţi „Steaua Luminoasă" îl vor ruga să se oprească în faţa obiectivului — pentru jurnalul de actualităţi ! În ziua aceea, toate ziarele de seară îi vor publica fotografia, iar tinerele fete i-o vor decupa şi o vor pune în ramă. Lumea întreagă va şti că există un Bao Guowei. Nu va fi om să nu-l cunoască, iar elevele vor intra în cinematograf pentru a vedea jurnalul de actualităţi care îl prezintă pe el.

Bao Guowei se ridică în picioare, luă o ţigară de pe masă, o aprinse şi se aşeză la loc. Inima îi bătea cu putere.

Nu ascultase deloc conversaţia celorlalţi.

Acum se gîndea cum se va îmbrăca atunci. În costum european, desigur. Va avea multe, aşa cum are Guo Dun şi va purta în fiecare zi alt costum. Se va întîlni cu An Shuzheng şi o va duce la el acasă. Îi va...

„Acasă la el ?" Simţi în stomac o lovitură puternică.

Vai de casa lui ! O cameră cufundată toată ziua în întuneric şi emanînd un miros îngrozitor. O masă pătrată, două paturi aranjate în formă de L, perdele gri, aproape negre. În toată camera nu se afla decît un singur scaun de răchită şi cine ştie dacă nu îl vor găsi aşezat pe el pe Hu cel Mare, cu fundul lui slinos. An Shuzheng va întreba cine este ? Bucătarul ! Şi bătrînul acela cu ce se ocupă ? E tatăl meu, om de serviciu în blocul Liu ; nu ştie decît să-şi mîngîie barba, să tuşească şi să se îmbrace veşnic cu roba sa de bumbac, peticită şi ca vai de ea !

„Asta nu e casa mea !" îşi spuse cu năduf.

Casa lui va trebui neapărat să semene cu aceasta în care trăieşte Guo Dun. Nici bătrînul acela nu e tatăl lui : tatăl lui va fi un grăsan respectabil, îmbrăcat într-o robă de veveriţă şi nelipsindu-i din gură o ţigară de foi ; poate să aibă şi barbă şi să poarte ochelari. Va avea un limbaj foarte rafinat.

Atunci An Shuzheng ar rămîne la el toată ziua. El îi va şopti cîntecul *Te iubesc, fetiţo !* Ea se va cutremura

de plăcere. El își va slăbi nodul la cravată, va veni lîngă ea, o va...

— Imposibil ! Imposibil ! rosti cineva, cu voce puternică, făcîndu-l să tresară.

Speriat, se uită în jurul său.

Era tot acasă la Guo Dun. Colegii rîdeau. Long Deming se ciondănea cu Crabul, care în momentul acela striga ca un apucat, în gura mare.

— Imposibil ! Uitați-vă la Long ! Credeți că eu, Long Xier, nu-i vin de hac ? Îl cheamă Long Xier, dar toată lumea îi spune Crabul.

Bao Guowei se așează mai comod.

„Trebuie să exersez mai mult jocul pe loc. Zilnic..."

Va trebui să îl întreacă pe Liu Changchun la fugă, să doboare recordul din Orient. La anunțarea rezultatelor...

De ce nu se poate concentra ? Crainicul care anunța rezultatele la cros a luat vocea lui Long Deming :

— Ei, ei ! Nu-ți merge ! M-ai apucat de picior...

Crabul îl trînti pe Long Deming la pămînt. Toată lumea se prăpădea de rîs.

— Bis ! Bis !

— Crabul e solid !

— Da' de unde ! răsuflă Long Deming din greu. M-a blocat.

Bao Guowei rîse și el. Netezindu-și părul cu mîna, se duse să îl ațîțe pe Long Deming.

— Hai, încă o dată !

— Ajunge ! Gata ! ordonă Guo Dun. Altfel nu vom mai termina scrisoarea.

— Scrisoare ?

Bao Guowei se duse la masa de scris. Pe masă se afla hîrtie de scris marca „Steaua Luminoasă" și Li Zhuling scria de zor cu stiloul. Guo Dun îl urmărea de alături.

— Cui îi scrieți ? Bao Guowei zîmbi larg, arătîndu-și dinții frumoși. Citi titlul : „Scumpa mea Denguan, dragă inimii mele ca un trandafir, ca luna de pe cer".

Vai, se sperie el, Guo Dun îl pusese pe Li Zhuling să-i facă scrisoarea de amor. De ce nu îi ceruse lui ? I se părea Li mai grozav ? Își destinse fața și colțurile gurii i se lăsară în jos într-un mod neplăcut. Urmări

redactarea. Dorea din tot sufletul ca scribului să nu-i iasă frazele frumoase ; iară dacă ar fi fost să nu se poticnească, măcar să scrie urît. El, Bao Guowei, citise romanul : „Trandafirul ofilit plutește pe Rîul Iubirii", acum citea : „În cumpănă", numai cărți pline de fraze cu tîlc.

Dar oricum avea să scrie Li, un fapt îi dădu sudori reci — Guo Dun nu se încredea în el ! Și cel puțin în aceste momente s-ar fi cuvenit să fie cît mai apropiați : numai ei doi rămăseseră repetenți și urmau să rămînă colegi de clasă !

Plecă privirea și se îndepărtă de masa de scris.

Ceilalți discutau despre tatăl unui coleg, un învățător care umbla prost îmbrăcat și care vroia să își însoare băiatul, dar nu îi găsea parteneră.

— Cine, el ? se amestecă Bao Guowei, cu sprîncenele înălțate și colțurile gurii îndreptate și ele în sus, într-un fel de zîmbet — deși buza de jos rămînea tot de două ori mai groasă decît cea de sus. Vai de capul lui ! O duce greu !

Nu-l băgară în seamă. Își continuară discuția. Colegul sărac avea o surioară, în cursul inferior, la liceul de fete.

— Foarte frumoasă ! Grăsuță, dar atît cît trebuie, mama ei !

Rostind aceste cuvinte, Bao Guowei rîse cam grosolan și se îndepărtă. Se duse în fața dulapului, deschise ușa. Înăuntru, aliniate frumos se aflau cîteva costume de haine : albastre, gri, roz, maron, verzi, negre.

Stăpînul hainelor îl observă.

Bao Guowei rîvnea la costume. Își trecu mîna peste păr și scoase o cravată cu un fond verde deschis, pe care erau presărate flori galbene. Se așeză pe colțul canapelei, în fața oglinzii și se apucă să își lege cravata peste gulerul înalt al jachetei sale de bumbac. Se uită la colegi : i-ar fi plăcut să fi fost urmărit.

Dar numai Guo Dun îl privea.

— Măi, ticălosule, îi spuse, și-i smulse cravata. Cum de-ți permiți să murdărești cravatele altora ?

— Vai-vai ! se sili Bao Guowei să rîdă.

— Poftim ? Guo Dun părea de data aceasta serios. Puse cravata la loc și închise furios ușa dulapului. Dacă mai furi, te snopesc în bătăi !

— Fur ? Ha-ha-ha ! rîse uşor.

Expresia veselă persistă o vreme pe faţa lui Bao Guowei. Muşchii feţei îi rămaseră contractaţi. Îi era frică să nu îl fi supărat cumva şi vroia să îi spună cîteva cuvinte, care să-l facă să uite incidentul. Dar Guo Dun se întorsese la masa de scris.

„Nu-i pasă de mine ?“

Bao Guowei aşteptă — oare Guo Dun îi mai dă atenţie ? Nu îl ignoră. Îşi şterse faţa de sudoare, îşi trecu iar mîna prin păr. Rămase în picioare, cu mîinile împreunate. Apoi făcu cîţiva paşi şi se aşeză lîngă Crabul. Puse mîna alături, apoi şi-o mută pe picior şi după alte două secunde îşi încrucişă mîinile pe piept. Picioarele îi tremurau uşor. Nu se simţea deloc bine. Mîinile ţinute cruciş pe piept parcă îi apăsau plămînii şi simţea că se sufocă. Nu ştia ce să facă cu ele, unde să le pună. Picioarele îi amorţiseră puţin. Nu ştia nici cu ochii ce să facă. Long Deming şi ceilalţi colegi discutau între ei, de parcă nu s-ar fi aflat şi Bao Guowei pe lumea lor.

Se gîndea dacă e bine să se amestece sau nu în discuţie. Însă nu avea cum, fiindcă vorbeau acum despre un institut turcesc de masaj deschis de curînd la Shanghai. „Sînt plictisitori“, hotărî.

Se ridică şi se îndreptă spre masa de scris. Nu-i mai asculta, de teamă ca vreunul dintre ei să nu-l întrebe : „Ai fost la Shanghai ? Ai vizitat institutul ?“ „Nu !“ „Vai ce pîrlit !“

Avea să aştepte pînă cînd Guo Dun îl va băga în seamă. Îi arunca priviri furişe.

Pînă la urmă, Guo Dun îl strigă.

— Vino să citeşti, Bao Guowei !

Citi.

— Aşa ? Ha ! Ha-ha-ha !...

— Nu-i rău, nu ? Guo Dun bătu în masă. Li Zhuling e maestru în scrisori intime !

Guo Dun nu mai chemase pe nimeni altcineva să citească scrisoarea ! Îl trecu un fior : nu numai că nu îl ignoră, dar se arată foarte binevoitor cu el. Îi veni să sară în sus de bucurie. Dacă ar fi putut ar fi gesticulat din mîini şi din picioare. Trebuia într-un fel să dove-

dească cum că el, Bao Guowei, este cel mai apropiat de Guo Dun — unul de-al casei!

— Ha-ha! Lü Denguan o să se întoarcă la tine! rîse, plin de voie bună.

Îl mîngîie ușor pe Guo Dun pe bărbie.

— Cară-te de aici! îl împinse Guo Dun, brutal.

Bao Guowei se lovi cu spatele de speteaza scaunului. Îl duru.

— Te deranjează? vru el să glumească, roșu la față.

— Mai încearcă o dată, îi arătă Guo Dun pumnul, jumătate în glumă, jumătate în serios.

Fuseseră văzuți; unii rîdeau.

— Bine, bine. Nu ne certăm pentru atita lucru, spuse Bao Guowei pe un ton vesel. Îți fac o plecăciune, de acord?... La drept vorbind, Jiang Pu i-a pus gînd rău lui Denguan.

Guo Dun se arătă binevoitor. Chiar el reluă vorba despre Jiang Pu.

— Dacă nu o lasă în pace, vom rezolva chestiunea pe calea forței! Guo Dun lovi năprasnic cu pumnul în masă. Vocea îi era solemnă, ca la depunerea unui jurămînt.

Însă Bao Guowei continua să fie bine dispus. Vorbea mult, propunîndu-i lui Guo Dun mai multe căi de a-i veni de hac lui Jiang Pu. Cineva aduse iar vorba de sport, iar el spuse că baschetbaliștii trebuie să se antreneze cîte două ore pe zi.

— De data asta o să-i zdrobim pe „Tigrii zburători", nu-i așa, Guo Dun? Noi, sportivii, să ne antrenăm însă în fiecare zi cîte două ore, să...

— Tu nu ești sportiv și n-ai ce căuta la meciuri, îl împunse Long Deming.

— Cum nu sînt? Sînt rezervă!

— Pînă ajungi în echipă, mai trece vremea! Degeaba te aprinzi atîta. Apucă-te de antrenamente...

— Asta spun și eu, că trebuie să ne antrenăm!

— Bine! Bine! se înfurie, se înroși la față. Spune, Guo Dun, am sau nu dreptate?

Se înfierbîntase. I se părea că dintr-o dată crescuse, că se făcuse mai înalt. Cum ajunse acasă, îi spuse bătrînului să-i cumpere un tricou alb.

— Sînt baschetbalist, îi spuse. Am nevoie de tricouri albe și de chiloți de sport.

Se gîndea ca atunci cînd vremea se va încălzi, să iasă pe stradă echipat direct în tricou și chiloți.

— Cît costă ? Bătrînul își mîngîia barba, ca de obicei

— Cît costă ? De unde să știu eu ? Ce, eu sînt negustor ? Eu îți spun doar să-mi cumperi.

— Mai încolo. Nu mai aveam nici un ban în casă.

— Mai încolo ? Dacă săptămîna viitoare va fi meci, ce mă fac ?

— Lasă după Anul Nou.

Bătrînul Bao se gîndi că de Anul Nou o să primească vreo zece *yuani* bacșiș. Se liniști abia cînd văzu că băiatul se așezase pe scaunul său și tăcuse. Trebuie să-i facă bucuria asta, fiindcă băiatul o ducea, nu ? prea greu !

Bao Guowei își lăsase capul în palmă și privea gînditor pe fereastră.

Bătrînul scoase la iveală hîrtia cu pomada miraculoasă. Acum era momentul să i-o dea. O deschise. Un miros puternic îl asaltă. Se apropie încet de masă și i-o puse fiului în față.

— Poftim.

— Ce-i asta ?

— Nu spuneai că vrei să-ți pomădezi părul ? „Kang !“ „Kang“ sau cum îi zice...

Bao Guowei se uită la hîrtie, puse ușor degetul în conținutul ei și brusc o azvîrli la pămînt.

— E clei !

A doua zi după începerea cursurilor, Bao Guowei cumpără sticla aceea de „Kang“ ! Repetenții nu mai aveau nevoie de cărți noi, iar bătrînul îi rezervase pentru ele peste zece *yuani*. Bătrînul nu știa cît costase sticluța, însă era sigur că pantofii de piele cu talpă tare făceau opt *yuani* și jumătate. Băiatul nu-i mai dăduse înapoi nici un ban. Se gîndea să-l întrebe cît i-a mai rămas, dar își aminti vorbele lui Hu cel Mare.

„Bine, își zise. Nu-l mai întreb nimic !“

V

În ajunul Anului Nou, Bao Guowei trebui să meargă la şcoală. Lumea se mira.

— Şi în ajun învaţă ?

— Păi dar cum ! se grozăvea Hu cel Mare.

După-amiază, bătrînul Bao fu căutat de Chen Al Treilea şi de Venerabilul Dai Al Şaptelea, care îi cerură datoria.

— Te rog să mă înţelegi. Am avut cheltuieli mari, am necazuri...

— Sînt lefter, Chen Al Treilea ! Îmi şuieră vîntul prin buzunare. Liceul lui Bao Guowei...

Chen Al Treilea se aşezase pe scaunul de răchită, picior peste picior. Nu i se mişca nici un muşchi al feţei, doar se plîngea că are nevoie de bani. Era un om înţelegător, însă de data aceasta se afla în impas. Avea neapărat nevoie de cei douăzeci de *yuani,* plus dobînda respectivă.

De afară răbufneau zgomotul petardelor, al pocnitorilor, cu care oamenii, veseli, întîmpinau Anul Nou.

Bătrînul Bao stătea pe taburetul său scund. Părea un vulcan în plină fierbere ; i se încinsese şi şezutul pe scaun şi îl frigea. Se uită la Venerabilul Dai. Acesta îşi mută privirea.

Ce să facă ? Dacă ar fi mai ferm...

Tuşi, repetă cele spuse mai înainte : era lefter ! Banii i-ar fi ajuns, dar, în ultimul moment, trebuise să achite o taxă pentru echipament. Explică apoi ce greu e să ţii un copil la şcoală. Fără ajutorul prietenilor săi, lui i-ar fi imposibil. Se opri, se uită la Chen Al Treilea, înghiţi în sec şi o luă de la început. Apoi se temu că s-a răcit ceaiul şi mai turnă în ceşti apă fierbinte din ibric.

— Ei, lasă, spuse celălalt. Oricum, te rog să achiţi.

Se cruci. Tremura şi nu ştia ce să facă.

Cineva pocni din degete. Venerabilul Dai se afla la grea încercare. Era prieten cu bătrînul Bao, însă acesta fusese numai intermediar. Fixa podeaua cu privirea, de parcă n-ar fi fost de faţă la schimbul de cuvinte al celor doi. Cînd Chen Al Treilea vorbi din nou, el doar tuşi.

O vreme rămaseră tăcuţi. Zgomotele petardelor şi pocnitorilor se înteţiră. Mama Li striga ceva prin curte.

— Cum rămîne ? Chen Al Treilea își înăspri vocea. Te rog să faci ce ți-am cerut și să-mi achiți cît mai repede. Am atîtea necazuri...

— Chiar că... Bătrînul Bao repetă ce le spusese mai înainte.

Ușa se deschise și apăru Hu cel Mare, dar se trase îndată în afară.

— Intră, Hu, ia loc !

Chen Al Treilea nu dădea înapoi. Hu cel Mare nu schimbase cu nimic sorții bătrînului.

— Faceți toate eforturile, cum știți mai bine, reluă Chen Al Treilea cu o voce dură, ca de fier și cu fața impasibilă. N-are rost să mergem la poliție în ultima zi a anului. Am dreptate ? Venerabile Dai, gîndește-te la ceva : ești intermediar și eu pe tine te știu...

— Cumetre Bao... rosti încet Venerabilul Dai, învăluindu-l cu privirea. Ce să-i ceară ? Era adevărat că nu avea bani. Își mișcă buzele, fără să scoată un sunet. Simțea dureri în burtă, de parcă ar fi înghițit un bulgăre de sare.

Mai trecură două sau trei minute. Chen Al Treilea tot nu pleca.

— Cum rămîne ? Eu nu glumesc !

Peste patru minute își făcu apariția un curier de la liceu, cu o înștiințare. Tatăl lui Bao Guowei era chemat imediat la școală.

— De ce ? Bătrînul își propti mîna în bărbie.

— Directorul vrea să vă vorbească.

Dar Chen Al Treilea îl opri.

— N-ai voie să pleci ! Și îl apucă de braț.

— Mă duc și vin numaidecît. Dacă directorul... Liceul...

— Nu pleci nicăieri !

Curierul îl grăbi pe bătrîn.

— Vin cu tine ! spuse Chen, punîndu-i mîna în piept. Dai, bătrîne, vino și tu !

Plecară cu toții la liceu. Curierul îl conduse pe bătrînul Bao în cancelarie. Venerabilul Dai rămase pe coridor. Chen Al Treilea se uita pe fereastră în cancelarie, ca nu cumva bătrînul să fugă.

Intrînd, bătrînul Bao simți că se sfîrșește.

Bao Guowei, trist, stătea la colț, împreună cu încă un băiat. Fixa tîmp peretele. Urechile i se înviniețiseră. Numai părul îi strălucea, pomădat cu acel „Kang", deși nu prea era pieptănat.

Cancelaria era plină de oameni. Bătrînul Bao se gîndi la grăsunul căruia îi vorbise în urmă cu cîteva zile, dar nu îl zări.

Directorul discuta cu un tînăr, în fața căruia se înclina mereu și zîmbea, rostind automat :

— Da, da ! Da, domnule !

Apoi îl cercetă pe bătrînul Bao din cap pînă-n picioarele vîrîte în încălțămintea lui ruptă și se răsti furios :

— Ești tatăl lui Bao Guowei ?

— Da. Eu sînt. Eu...

Directorul școlii îi făcu un semn directorului de studii și apoi se întoarse din nou spre tînărul acela și continuă să se întrețină cu el. Directorul de studii se apropie de bătrîn și-i povesti amănunțit necazul pricinuit de Bao Guowei. În timp ce îi vorbea, îl măsura cu privirea pe bătrîn și îl privea din cînd în cînd pe fiu.

Cîțiva elevi se antrenau la baschet. Jiang Pu a trecut pe acolo și Guo Dun i-a strigat cîteva cuvinte de batjocură. Au început să se certe, nu prea era limpede pentru ce, se pare că pentru o fată.

— Atunci, Long Xier... Directorul de studii arătă spre băiatul de lîngă Bao Guowei. Long Xier a strigat : „Pe el !" Bao Guowei a sărit imediat la bătaie.

— Ce vreți ? a întrebat Jiang Pu calm. Eu mă certam cu Guo Dun, nu cu voi.

— Ne-ai insultat căpitanul echipei, s-a repezit Bao Guowei. Înseamnă că ne-ai insultat pe noi, pe toți ! Pe el !

— Pe el ! Răzbunați-mă ! a strigat Guo Dun.

Și au început să se bată. Bao Guowei l-a lovit pe bietul băiat, cu o furie nemaipomenită. Long Xier îl ajuta. Jiang Pu a căzut la pămînt și ceilalți au tăbărît peste el, lovindu-l sălbatic. Au sărit alții și i-au despărțit, dar Jiang Pu își pierduse cunoștința. Era plin de sînge pe față, iar corpul îi era vînăt. Medicul școlii l-a trimis degrabă la spital și i-a telefonat directorului.

— Dînsul este tatăl lui Jiang Pu! și profesorul îl arătă pe tînărul care vorbea cu directorul. Vrea să vă dea în judecată, dar domnul director încearcă să liniștească lucrurile.

— A pus trei condiții. Directorul de studii numără pe degete: Prima: bătăușii să fie exmatriculați. A doua: spitalizarea băiatului să fie plătită de Bao Guowei și Long Xier. Și ultima: dacă Jiang Pu pățește ceva, vă dă în judecată.

Directorul se opri.

Bătrînul Bao văzu negru înaintea ochilor, urechile îi țiuiau. Se lăsă pe un scaun.

Necazul venea de la exmatriculare — Guo Dun nu era inclus. Altfel, tatăl lui Guo Dun i-ar fi venit de hac directorului. Rămîneau astfel două mari ofense și două greșeli mai mici. Profesorul de sport a intervenit, s-a opus și pînă la urmă a fost consemnată numai o singură ofensă.

Numai că directorul de studii nu se puse să discute cu bătrînul Bao aceste lucruri, ci îi ceru bani.

— Long Xier a dat deja cincizeci de *yuani* pentru medicamente și spitalizare și este de acord să mai plătească atît cît este necesar. Deocamdată de aceea v-am chemat. Vă rog să dați ceva bani și pe urmă... Vă rog...

— Poftim?

— Dați niște bani pentru spitalizarea lui Jiang Pu.

— Banii mei... Banii... rosti bătrînul Bao cu un glas care nu mai părea al lui.

Mai mulți ochi se fixară asupra lui.

Brusc — parcă se trezi, se uită rînd pe rînd la toți cei aflați în cancelarie. Vru să se ridice, se așeză și se ridică iar, tremurînd. Se uită crunt la directorul de studii și se repezi sălbatic la el, îl luă de gît și îl strînse cu furie, îngăimînd:

— Îl exmatriculați pe Bao Guowei? Îl exmatriculați pe Bao Guowei?... Vreți bani! Mereu bani și numai bani! De unde să vă dau? Îmi exmatriculați băiatul? Îl dați afară pe Bao Guowei al meu?

Fu obligat să se așeze pe un scaun. Răsufla din greu. Ținea pumnii strînși. Răsufla cu gura deschisă și pe la colțuri i se prelingea saliva.

Mișcă ușor capul și desfăcu încet pumnii. Se uită în jurul lui — toată lumea îl mustra, clătinînd din cap. Simți cum o greutate de nesuportat se prăvale peste el. Ochii i se dădură peste cap ; puse mîinile la ochi.

— Ei ? strigă directorul nerăbdător. Ce ai de gînd ?... N-are nici un rost să verși lacrimi. Oricum, spitalizarea trebuie plătită.

— N-am bani, șopti. N-am bani... Sînt dator vîndut... Îl dați afară pe Bao Guowei...

— Dacă n-ai bani, du-te și cere-i garantului. De ce n-ai venit cu garantul tău ?

— E plecat la Shanghai.

— Hm ! Directorul școlii a ridicat sprîncenele, mirat. Înseamnă că scrisoarea de garanție nu mai e valabilă. După lege, trebuie să fii dat în judecată !

— Domnule ! Fie-vă milă, domnule ! Bătrînul Bao se sculă de pe scaun și făcu cîteva plecăciuni în fața directorului școlii ; dar se așeză din nou, fiindcă nu îl țineau picioarele. Acesta e adevărul... adevărul... Am să plătesc... am să plătesc mai tîrziu.

— Bine. Du-te și vino cu un garant.

— Da. Numaidecît.

— Te însoțește un funcționar al școlii, domnul Mi.

Cineva se ridică, și își luă căciula.

Dar ajuns la ușă, bătrînul se întoarse. Se repezi și căzu în genunchi în fața directorului.

— Domnule, vă rog, domnule director, spuse cu ochii șiroindu-i de lacrimi. De ce îl exmatriculați pe Bao... Bao... Unde să se ducă ? Vă rog să nu-l dați afară. Vă implor, domnule director. Faceți un lucru bun... vă rog...

— Imposibil.

— Domnule, vă rog, domnule !

Nu mai era nimic de făcut ! După doi pași, bătrînul Bao își aminti de taxele școlare.

— Îmi dați înapoi banii pe taxe ? Taxele școlare ?

— Conform regulamentului, taxele nu se înapoiază.

— Nici cei douăzeci de *yuani*, taxa pentru echipament ?

— Echipamentele sînt în lucru, sigur, banii nu pot fi dați înapoi. Dar ceilalți, banii pentru diverse alte taxe, aceștia pot să fie dați pentru spitalizarea lui Jiang Pu.

Bătrînul Bao ieși. Pe coridor, elevii gălăgioși se uitau la el curioși. În urma lui mergea : Chen Al Treilea, Venerabilul Dai Al Șaptelea, domnul Mi și Bao Guowei.

— Fie-ți milă, Venerabile Dai, fă-mi rost de un garant.

— Gîndește-te și tu. M-am băgat pentru cei douăzeci de *yuani* de la Chen Al Treilea și n-ai cum să-i plătești. Nu mai pot să mă bag în altă belea.

Unde să caute un garant ?

În poarta liceului, se opri. Se clătina, gata să cadă.

— Ei, ce faci ? îl trezi vocea aceea metalică a lui Chen. Pînă unde o să mă țin după tine ?

Bao Guowei o luă înainte, cu mîinile în buzunare, cu capul plecat, privind în față. Pantofii noi, lucioși, răsunau scîrț, scîrț !

Deodată, bătrînul se gîndi că trebuie să îl ajungă pe Bao Guowei. Să se îmbrățișeze și să plîngă umăr pe umăr, să își plîngă împreună soarta amară. Grăbi pașii, dar Bao Guowei se îndepărtase destul de mult. Strada era plină de pantofi de piele, care or fi ai lui ? În față parcă scînteia ceva : o fi părul lui sau vreun geam...

— Bao Guowei ! Bao !...

Chen Al Treilea îl zgudui cu putere.

— Ei, ia spune-mi, ce-ai de gînd ? ! Sau mă duc la tribunal...

— Unde ți-e garantul ? îi ținu isonul domnul Mi, plictisit.

Bătrînul Bao văzu niște pete negre rotindu-se în fața ochilor, din ce în ce mai repede, rostogolindu-se uriaș între pămînt și cer. El însuși parcă se înălța la cer și parcă aluneca într-un hău. Buzele îi murmurau ceva, ca și cum ar fi recitat un psalm. Gura i se făcu albă.

— Să-l exmatriculeze pe Bao Guowei ! Să-l exmatri... să-l dea... Banii...

Capul i se lăsă într-o parte ; trupul se urni în aceeași direcție ; se trase cîțiva pași înapoi. Se lovi cu spatele de zid. Picioarele i se înmuiară și căzu la pămînt.

1934

DING LING*

DING LING (n. 1907), pe numele real Jiang Bingzhi, este originară din provincia Hunan și provine din familia unei renumite notabilități. Orfană de tată din copilărie, urmează școala normală, iar în 1924 intră la Facultatea de literatură a Universității din Shanghai. Debutează la 20 de ani, cu povestiri axate pe tema nefericirilor sau a anxietății tinerelor de origine micburgheză. Este membru fondator al societății literare Roșu și Negru, iar din 1931 participă la Uniunea scriitorilor chinezi de stînga, editînd revista „Ursa Mare". Din 1933 pînă în 1936 este închisă pentru activități progresiste. În această perioadă scrie romanele *Apărarea* (urmărind oscilarea între „dragoste și revoluție" a unor personaje de tipul Domnișoarei Shafei, însă mai adînc implicate social), *Shanghaiul în primăvara lui 1930* (avînd în centrul atenției mișcarea muncitorească din acest oraș), *Apa* (reflectînd revolta țărănimii în fața decăderii și a vieții sale grele, de privațiuni). În 1936 merge la Yanan. Partidul Comunist Chinez îi oferă un post de profesor universitar și îi încredințează redacția suplimentului cultural-artistic al ziarului „Eliberarea".

Un roman scris în urma documentării la țară, în timpul reformei agrare *(Pe fluviul Sanggan strălucește soarele)* îi va aduce Premiul Stalin pe anul 1951. După eliberare scrie puțin, mai ales proză scurtă. Pînă în 1957, cînd va fi criticată pentru vina de a fi denigrat perioada Yanan, deține funcții importante pe linia propagandei și culturii. Reabilitată după revoluția culturală, cunoaște în prezent o nouă tinerețe creatoare.

---

* Se pronunță : Tin Lin.

24 decembrie.

Azi iar a bătut vîntul ! Furia lui m-a trezit cu noaptea-n cap. Pe urmă îngrijitorul a intrat să aprindă focul și știam că nu mai era chip să pot dormi. Dar mai știam că, dacă nu mă scol, avea să mă doară și mai tare capul. Fiindcă în culcușul cald îmi place să mă gîndesc la tot soiul de întîmplări ciudate. Și doctorul care mi-a spus că va fi bine, numai să mănînc și să dorm, să nu citesc nici o carte, să nu mă gîndesc la nimic ! Însă tocmai acest lucru nu reușesc, adorm noapte de noapte pe la orele două sau trei și mă trezesc înainte de ivirea zorilor. Cînd bate vîntul, nu pot să nu mă gîndesc cu înfiorare la cele mai agitate întîmplări. În zile cu vîntoasă nici nu pot să ies la plimbare și ce-aș putea să fac, închisă în casă cît e ziua de lungă ! Poate un om să stea, așa, prostește și să aștepte să treacă timpul ? Și eu aștept zi după zi și sufăr, gîndindu-mă numai și numai ca iarna aceasta să treacă repede. Cînd vremea se mai îndulcește, tusea mi se mai potolește și atunci mă cuprinde un dor de ducă, îmi vine să o iau înspre sud, tot mai spre sud, dar iarna parcă prea este lungă.

Am semnul meu divin : cînd soarele bate în hîrtia din fereastră, beau lapte pentru a treia oară. Ieri am băut de patru ori. Deși beau des lapte, nu o fac pentru că îmi place. Nu ! Este, aș zice, un fel de mijloc de a-mi dezmorți creierul în zilele cu vînt. Ceremonia laptelui îmi ocupă puțin timp, n-am ce zice, dar uneori îmi sporește supărarea și așa se face că o săptămînă încheiată, săptămîna trecută, am renunțat la ea. Și, totuși, atunci cînd nu am altă cale de ales, nu pot să nu mă agăț de ea, la fel cum un bătrîn se complace sub tocila timpului.

Au sosit ziarele și încep să le citesc, în ordine, parcurgînd mai întîi titlurile cu litere de o șchioapă ale ști-

rilor interne, pe urmă telegramele externe, veștile locale... Citesc relatările din învățămînt, din economie și toate celelalte, pînă la capăt. Apoi mă amuz cu anunțurile matrimoniale, pe care le știu foarte bine de ieri și de alaltăieri, cu anunțurile urgente pentru schimb de locuință, cu noile reclame de tot felul... știu totul, știu totul pe dinafară, încît plictisită peste măsură las ziarul să cadă pe jos. Bineînțeles, se întîmplă ca uneori să descopăr cîte o reclamă nouă, dar nu cine știe ce, ci de felul: reduceri de prețuri la un magazin cu mătase, ori vești mortuare.

După citirea presei, nu știu ce să mai scornesc și mă așez, mîhnită, la gura sobei. Este supărarea mea de zi cu zi și sînt obișnuită cu ea. Abia cînd prin fereastra care dă înspre coridor pătrund glasurile celorlalți locatari strigînd după îngrijitor, începe să mă doară cu adevărat capul: „Adu-mi apă!“ sau „Deschide-mi sticla asta!“ Și vocile sînt groase, brutale, rostite răstit, monocord. Și mai e și telefonul acela public de la parter, la care se găsește mereu cîte cineva care țipă din răsputeri, pentru a se face auzit. Iar cînd nu aud nici o voce, mă cuprinde plictisul și mi-e frică, mi-e frică de cei patru pereți care mă sufocă. Pereții îmi strivesc ochii, oriunde aș sta și chiar alungită în vîrful patului simt cum tavanul mă apasă surd. Pur și simplu nu găsesc nimic calm care să nu îmi înăcrească inima: nici măcar chipul impasibil al îngrijitorului, nici bucatele cu miros de cîrpă, nici praful de pe pervazul ferestrei, care nu se mai sfîrșește, oricît l-ai șterge, și nici oglinda de la baie — oglindă care îți alungește chipul pînă la o jumătate de metru și dacă înclini cît de puțin capul, înfățișarea ți se schimbă că nu te mai recunoști și te înspăimînți de tine însăți — ori toate acestea mă supără, mă enervează. Poate că numai mie mi se întîmplă așa ceva. Dar poate că eu descopăr mai degrabă părțile triste, nemulțumitoare ale vieții; iar noul, fie el rău sau bun, se află cumva mult prea departe de mine.

După masa de prînz a venit Wei, frățiorul cel mic, cum îi zic. De cum i-am auzit pe coridor scrîșnetul pașilor grăbiți, atît de specifici lui, am simțit senzația aceea de ușurare pe care trebuie să o aibă răsuflarea aerului

smulsă unei camere ermetic închise. N-am ştiut însă cum să mă exteriorizez şi cînd Wei a intrat la mine n-am făcut altceva decît să-l privesc în tăcere. El a crezut că m-a găsit iarăşi într-un moment de pustiu al creierului şi mi-a prins mîinile într-ale lui, şoptind într-una : „surioară", „surioară". Şi eu, sigur că da, am izbucnit în rîs ! Ştiam de ce rîd ! Am înţeles cu precizie, urmărindu-i privirea tremurătoare, care nu se încumeta să se ridice pînă la a mea, am înţeles din toată atitudinea lui că nu vrea ca altcineva să afle ce se găseşte dincolo de străfundul ochilor lui. De cîtă vreme mă iubeşti, frăţioare Wei ? Dar tu mă protejezi, nu-i aşa ? Oh, desigur, eu nu pot să am nici o răspundere, sînt doar femeie. De fapt, îl consider destul de credincios. Nu cred să existe o altă femeie care să îl tulbure atît şi mi-e realmente milă de el, încît, cîteodată nu mă pot abţine să nu îi spun : „Wei, frăţioare, n-ai putea oare să te porţi altcumva ? În felul acesta mă faci să mă simt atît de nefericită..." Bineînţeles, dacă ar fi ceva mai inteligent, poate că mi-ar plăcea puţin de el, însă deocamdată nu face nimic, decît să îmi arate cît îmi e de credincios.

Văzîndu-mă că rîd, s-a liniştit. S-a mulţumit cu acest semn exterior. Dintr-un salt a fost la capul patului, şi-a dezbrăcat haina şi şi-a scos impresionanta sa căciulă din piele. Dacă în această clipă ar întoarce privirile spre mine, cred că nu i-ar scăpa nefericirea pe care o exprimă ochii mei. De ce nu e în stare să mă priceapă cîtuşi de puţin ?

Mi-ar plăcea să am pe cineva care să mă înţeleagă pe de-a-ntregul, căci dacă nu mă înţelege ce să fac cu iubirea sau cu solicitudinea lui ? Uite, tatăl meu, ori sora mea cea mare, ori prietenii mei pot să mă preţuiască orbeşte şi eu nu îmi dau seama pentru ce o fac — pentru mîndria mea, pentru moşturile mele, ori pentru pneumonia care a dat peste mine ? Cîteodată îmi simt inima grea şi mă supără dovezile lor de preţuire, însă ei mă iubesc şi mai mult, mă înăbuşă cu atenţiile lor şi îmi spun cuvinte de consolare care mă aduc pe mine în stare, pur şi simplu, de a-i distruge. Cît aş vrea ca în momentele de faţă să vină cineva care să mă înţeleagă cu ade-

vărat, ori care să mă înjure ; cred că lucrul acesta m-ar înveseli și mi-ar reda mîndria.

Cînd nu mă bagă nimeni în seamă, cînd nu primesc vizite, mă gîndesc la ceilalți și îi urăsc, iar cînd ei vin să mă vadă nu îmi dau seama că îi pun într-o situație dificilă. Dar n-am ce să fac. De la o vreme, pentru a mă roda, îmi înghit cuvintele de îndată ce îmi ajung în gură, din teama de a nu răni pe cineva fără voia mea, deși i-aș putea, la urma urmei, spune că glumesc. Și tocmai de aceea, e lesne de închipuit cu ce sentimente stau alături de frățiorul Wei. Însă dacă s-ar ridica să plece, m-aș simți iarăși înnebunită de pustiul din jurul meu și l-aș urî. Știind acest lucru, el a rămas cu mine pînă seara la ora zece. Nu vreau să-i înșel însă pe alții și nici pe mine însămi: eu știu prea bine că frățiorul Wei nu pleacă nu atît pentru că nu ar avea unde să se ducă, ci pentru a-mi da mie sentimentul că este foarte ușor de supus ori, și mai probabil, ca să-i compătimesc nepriceperea sa în dragoste.

28 decembrie.

Pentru astăzi îi invitasem pe Yufang și Yunlin să mergem la cinematograf. Yufang a venit cu Jianru și acest lucru m-a înciudat pînă la lacrimi, dar m-am stăpînit și am rîs. Jianru este o ființă care reușește să îmi amărască peste măsură inima mea cuviincioasă. Chipul și purtarea ei o ajutaseră să-mi devină prietena cea mai intimă a copilăriei mele și de atunci am tot fost în preajma ei adesea, fără să îmi dau seama, iar ea mi-a oferit, conștientă, numeroase ocazii pentru a îndrăzni să mă apropii tot mai mult de ea. Așa a fost la început, pentru că pînă la urmă m-am ales cu un tratament imposibil de suportat. De cîte ori mi-l amintesc, îmi blestem acel trecut și comportarea-mi ticăloasă pe care nu mi-o pot eu însămi ierta : într-o săptămînă i-am trimis opt lungi scrisori și ea nici nu a catadicsit să mă bage în seamă. Acum Yufang nu avea de unde să știe repulsia ce mă cuprinsese deodată, dar m-am stăpînit, fiindcă nu vroiam să reînvie povestea de odinioară.

Rîsul meu nu le spunea nimic lui Yufang și Yunlin, dar Jianru și-a dat seama, însă s-a prefăcut de minune,

vorbindu-mi ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Mă pregătisem să o mustruluiesc puțin și m-am trezit că vorbele nu îmi ieșeau din gură. Apoi m-am gîndit că dacă îi dădeam drumul rechizitoriului meu, cu toată seriozitatea, le-aș fi șocat pe cîteșitrele, așa că pînă la urmă mi-am înfrînat inima și m-am dus cu ele să mă distrez.

Am ajuns devreme. La intrarea în cinematograf ne-am întîlnit cu un grup de fete. Eu mă simțeam scîrbită de toate acele dulcegării obișnuite și nu le-am luat în seamă, ba m-a cuprins un iremediabil dispreț pentru toți spectatorii. Am lăsat-o pe Yufang să discute cu fetele celelalte și m-am furișat spre casă, uitînd că eu eram gazda.

Cu excepția mea, nimeni nu mi-a iertat gestul. Mă criticau toți și nimeni nu știa cîte mai îndurasem din pricina oamenilor. Unii ziceau că sînt excentrică; de unde să știe ei că eu le vorbesc oamenilor de bine, că le propovăduiesc iubirea și că, dimpotrivă, oamenii nu mă ajută să le dau pe de-a-ntregul inima, ci îmi oferă doar prilejuri de a reveni la gesturile mele vechi și de a mă îndepărta tot mai mult de ei ?

29 decembrie.

Yufang mi-a telefonat dis-de-dimineață. Ea are inimă bună, nu se pierde în prostii. Mi-a spus că Jianru e bolnavă. Ar fi căzut la pat din cauza mea și mă cheamă să mi se confeseze. Greșesc amîndouă, și Yufang și Jianru, fiindcă mie nu îmi plac confesiunile. Desfid pe oricine declară că există înțelegere în univers. E frumos ca oamenii să se aibă bine; cînd nu se pot avea, unii suferă, dar și aceasta-i o treabă care duce la lumină. În ce mă privește, cred că nu mă împotmolesc în mărunțișuri, nu sînt răzbunătoare. Vestea îmbolnăvirii lui Jianru din pricina mea mi-a făcut bine și nu m-am dat înapoi, să ascult vorbindu-se despre faptul că eu am dus-o pe Jianru la boală. Iar boala ei chiar îmi atenua puțin din durerile de cap provocate, ceva mai înainte, de remușcări.

Nu știu bine cum aș putea să mă definesc eu însămi. Uneori, pentru un strop de nor cumulus împrăștiat de

vînt, simt în suflet o greutate nedefinită, greu de lămurit, însă cînd întîlnesc un bărbat de douăzeci şi ceva de ani (frăţiorul Wei este cu numai patru ani mai mare decît mine) îmi şterg lacrimile cu dosul palmei şi rîd cu subînţeles, ca omul cel mai primitiv de pe pămînt. Frăţiorul Wei mi-a adus mai multe plicuri şi hîrtie de scrisori pe care le-a cumpărat din partea de răsărit a oraşului şi fiindcă mi s-a părut mult prea bucuros, le-am rupt, aşa, în rîs, însă cu bună intenţie, făcîndu-l să izbucnească în plîns. M-am înveselit şi i-am spus :

— Preţuieşte-ţi ceva mai mult lacrimile şi să nu care cumva să mai plîngi din pricina mea — o femeie ca toate celelalte, care nici măcar nu suportă lacrimile... Iar dacă ţii neapărat să o faci, fă-o în altă parte, pe mine lacrimile mă plictisesc...

Nu a plecat, desigur, nu a ripostat şi nu s-a supărat. A rămas chircit pe colţul scaunului, în vreme ce lacrimile îi şiroiau din abundenţă.

Îmi ajungea, m-am înfuriat şi am ţipat la el ca o mătuşă adevărată, mîngîindu-i părul şi rugîndu-l să înceteze şi să se ducă să se spele pe faţă. A rîs printre lacrimi.

De cîte ori întîlnesc un om cumsecade, mă cuprinde din senin o răutate naturală şi nu îl slăbesc deloc şi îl pisez bine, dar după ce pleacă aş vrea să revină şi să îl implor cu sinceritate : „Îmi recunosc vina şi te rog să nu mai iubeşti o fată care nu îţi merită dragostea curată !“

1 ianuarie.

Nu îmi închipui cum şi-au putut petrece Anul Nou cei cărora le place zarva. Eu, pe lîngă paharul cu lapte, am mai putut mînca un ou, adus ieri de frăţiorul Wei. Am primit în total douăzeci de ouă, însă din şapte am preparat o băutură concentrată, amestecată cu ceai, aşa că mi-au mai rămas treisprezece, numai bine să îmi ajungă două săptămîni. Dacă pînă la prînz vine frăţiorul Wei, mai am speranţa să primesc două conserve. Şi sper să vină. Fiindcă dorinţa de a-l vedea m-a determinat să mă duc la magazin şi să cumpăr patru cutii cu zahăr,

două prăjituri, mandarine și mere. Pentru el le-am pregătit, convinsă că mă va vizita.

Dar a trecut prînzul și frățiorul Wei nu a sosit.

Am scris cinci scrisori, folosind hîrtia scumpă dăruită de Wei. Mă bucuram la gîndul că o să primesc vreo cîteva felicitări frumoase, însă n-am primit nici una. Pînă și cele cîteva prietene apropiate pentru care e o distracție confecționarea felicitărilor de artă nu și-au mai amintit de plăcerea mea de a mi se adresa urări de bine. Lipsită de felicitări, fără speranță, uitată de lume, nu-mi rămînea decît să mă enervez. Numai că dacă nu sînt vizitată, nici măcar la un an o dată, mie îmi ajunge, înseamnă că așa mi se cuvine!

Am cinat de una singură. Eram vexată.

Seara au venit Yufang și Yunlin, însoțiți de un tînăr înalt. Mă gîndeam cît trebuie să fie de fericiți. Yufang îl iubește pe Yunlin și amîndoi sînt mulțumiți. Fericirea nu înseamnă să ai un iubit, ci ca nici unul din parteneri să nu aspire spre altceva și să-și ducă amîndoi zilele în liniște și bună înțelegere. Poate că sînt unii care disprețuiesc tihna, dar aceia sînt altfel de oameni, nu sînt ca Yufang.

Yufang are inimă bună. De cînd e cu Yunlin al ei ar dori ca „tot universul să însemne dragoste". Acum un an au introdus-o și pe Mali în universul iubirii, prezentîndu-i pe cineva. Lor le-ar plăcea să mă am și eu bine cu frățiorul Wei și au întrebat de el de cum au sosit. Dar mi-au mîncat tot ce cumpărasem pentru frățiorul Wei.

Tînărul cel înalt este frumos, am putut în sfîrșit să văd cu ochii mei ce este aceea frumusețe bărbătească, pe care nu o cunoscusem pînă acum. Credeam că un bărbat trebuie doar să știe să vorbească, să admire și să fie curtenitor. Astăzi, întîlnindu-l pe el, mi-am dat seama că bărbații-bărbați sînt făcuți pe altă măsură. În fața lui, Yunlin mi se pare atît de scund și de fad... Îmi pare rău pentru Yunlin și dacă el ar pricepe cît de neinspirat arată în fața unui bărbat adevărat, s-ar rușina singur de gesturile sale grosolane. Și nu îmi e clar ce sentimente poate avea Yufang atunci cînd îi compară pe cei doi bărbați!

Oare cum aș izbuti să exprim frumusețea lui, a acestui bărbat viu ? Bineînțeles că are o statură care impune, un chip de o fragedă albeață, buze subțiri și păr molatic, ochi scînteietori, însă mai are ceva care nu poate fi exprimat, o plenitudine a ființei pe care nu o poți cuprinde și care te înfioară. Uite, cînd m-am interesat de numele lui, a întins spre mine, cu un gest domol, la care nu m-aș fi așteptat, mîna în care ascundea cartea de vizită. Am ridicat privirea și, deodată, am fost frapată de buzele ușor întredeschise, niște buze moi, roșii. De ce m-aș plînge ? Să-i fi privit provocatoarele buze cu un cît de cît simțămînt de plăcere ? Dar știu bine că pe lumea asta nu îmi este îngăduit să culeg simplu și firesc ceea ce îmi trebuie pentru a-mi satisface pornirea, dorința, oricît ar fi acel lucru de nedăunător. M-am înfrînat deci, am plecat capul și am citit în tăcere numele înscris pe cartea de vizită : „Ling Jishi, Singapore...".

Ling Jishi... Cum mai poate să rîdă fără nici o reținere, de parcă s-ar afla între oameni de mult cunoscuți ! Sau a făcut-o pentru a-și bate joc de timiditatea mea ? Mă număr printre aceia care refuză cu tărie seducția și nu îndrăznesc niciodată să ridice privirea spre flacăra înaltă a iubirii. M-a speriat într-atît încît papucii rupți m-au dus pe bîjbîite pînă la becul din fața mesei. Apoi m-am înfuriat pe mine însămi : de ce știu numai să mă constring și nu reacționez cu obrăznicie ? În mod obișnuit nu dau atenție purtării ceremonioase și astăzi am înțeles că poate tocmai de aceea par de multe ori proastă, molatică și nătîngă. El trebuie să fie convins că sînt o fetișcană abia picată de la țară !

Văzîndu-mă rămasă stană de piatră, Yunlin și Yufang s-au gîndit că nu îmi face plăcere cunoștința mijlocită de ei și îl întrerupeau pe tînăr, frecvent. Pînă la urmă m-au părăsit. Să le fiu recunoscătoare pentru buna intenție ? La plecare, urmărind cele trei umbre (una deșirată și alte două parcă retezate) risipindu-se în curte, nu îmi mai venea să mă întorc în camera care păstra încă urmele acelui tînăr, glasul lui și resturile biscuților pe care îi servise el.

3 ianuarie.

De două nopți tușesc întruna. În medicamente nu am nici o încredere, fiindcă nu există nici un raport între ele și bolnav. Îmi e silă de poțiunea aceea amară, dar o iau la timp ; sînt conștientă că leacurile îmi dau speranța izbăvirii. Cerul vrea ca oamenii să îndure viața și înaintea morții le îngrămădește cît mai multe suferințe, astfel încît să nu se încumete să se arunce în moarte. Cu mine e altfel, eu mă lupt pentru viața aceasta limitată, scurtă și nu pentru că m-aș teme de moarte, ci pentru că sînt încredințată că nu m-am bucurat încă de tot ce viața e obligată să-mi dea. Vreau, vreau să fiu veselă ! Visez zi și noapte că în pragul morții nu voi regreta nimic. Mă închipui moțăind într-un baldachin așezat într-o încăpere grozav de plăcută. Prietenele se roagă pentru mine, îngenuncheate pe blana de urs, de la picioarele patului. Tata oftează trecînd priviri furișe pe fereastră. Iar eu, eu citesc nenumăratele, lungile scrisori primite de la cei ce mă iubesc și toată lumea lăcrimează sincer pentru mine... Am nevoie imperioasă de aceste sentimente omenești. Dar ce primesc în schimb de la oameni ? Sînt sechestrată în casă de două zile încheiate și nimeni nu a venit să mă vadă, nimeni nu mi-a trimis un cuvînt bun. Stau cuminte în pat și tușesc, mă așez lîngă sobă și tușesc, iau loc pe scaunul din fața mesei și tușesc, tușesc gîndindu-mă la acești oameni care merită cu prisosință disprețul nostru... De fapt am primit o scrisoare, dar nu mi-a adus decît amărăciune. Mi-a trimis-o un bărbat cam grosolan din Anhui care mi-a tot dat tîrcoale acum un an și am rupt-o înainte de a o termina de citit. Mă scoate din sărite apelativul „iubita mea“ care umple scrisoarea și detest orice dar din partea unui om pe care nu îl iubesc.

De fapt aș putea eu să spun limpede ce mi-ar trebui cu adevărat ?

4 ianuarie.

Nici nu știu prea bine cît de tare s-au complicat lucrurile. De ce mi-a trecut prin cap să mă mut și în confuzia care mă cuprinsese, l-am înșelat pe Yunlin, de

parcă minciuna ar fi o a doua natură a mea, o plăcere instinctuală, astfel că am ajuns astăzi să recurg la ea fără nici un efort? Dacă Yunlin ar fi știut că și Shafei îl duce de nas, ar fi fost infinit de rănit. Shafei este surioara lor mult iubită. E drept că n-am făcut-o din toată inima și acum regret. Însă sînt în stare să hotărăsc: mă mut sau nu?

Nu pot să nu-mi adresez mie însămi cuvintele: „Tot mai visezi umbra lunganului!" Așa este. De cîteva zile mă zbat continuu zi și noapte în incertitudine. De ce nu a venit singur să mă vadă? Ar trebui să intuiască admirația pe care o am pentru el. Ar trebui să mă viziteze, să-mi spună că s-a gîndit la mine. Dacă ar veni, l-aș lăsa să îmi înșire cuvinte frumoase, de dragoste, și l-aș face să înțeleagă ce vreau. Dar nu vine. Îmi dau seama că totul nu e decît un vis romantic al meu. Oare să îl caut eu? O asemenea ușurință poate sfirși prost. Trebuie să fiu stimată. Negăsind altă cale, mă voi duce în vizită la Yunlin, pentru a sonda terenul. Și, după masa de prînz, am plecat prin vijelia de afară în partea de răsărit a orașului.

Yunlin e student la Universitate și a închiriat o cameră pe o străduță din apropierea ei. Era acasă. Yufang nu venise. Yunlin s-a arătat surprins că am ieșit pe vreme rea, dar i-am spus că am trecut pe la el într-o doară, după ce avusesem o treabă la Spitalul german. Nu a bănuit nimic, m-a crezut și m-a întrebat cum îmi mai merge cu boala. Am adus intenționat vorba despre seara cu pricina. Am aflat fără nici o greutate că el locuiește în Căminul 4, o clădire lipită de Institutul numărul doi. În cele din urmă am început să oftez, descriind în cuvinte patetice viața mea searbădă, pustie, izolată în partea de vest a orașului, minținд că aș vrea să fiu mai mult în preajma lui Yufang (deși știam că ea se pregătește să se mute la Yunlin). Am încheiat îmbiindu-l să mă ajute să găsesc o cameră prin apropiere și el bucuros, a acceptat numaidecît.

În drumul nostru în căutarea unei camere am avut șansa să îl întîlnim pe Ling Jishi. Ni s-a alăturat. Am înflorit de bucurie și am prins curaj — l-am privit de cîteva ori cu îndrăzneală. M-a întrebat cum mă mai simt

și i-am spus că sînt complet vindecată, însă a rîs, neîncrezător.

Am dat în cele din urmă de o cameră mică, scundă și igrasioasă într-o curte mare, aflată alături de locuința lui Yunlin. Băieții mi-au spus că e prea umedă, nesănătoasă, dar eu eram hotărîtă să mă mut a doua zi, motivînd că sînt prea izolată și că țin să fiu cît mai aproape de Yufang. Yunlin a fost nevoit să accepte și a promis că în ziua următoare în zori va veni la mine împreună cu Yufang, pentru a mă ajuta la mutare.

Cum puteam să le spun că am ales camera cu un singur scop, fiindcă se afla între Căminul 4 și locuința lui Yunlin ?

El nu s-a despărțit de noi și atunci eu am profitat de ocazie și m-am dus din nou pe la Yunlin. Am rîs tot timpul, plină de o îndrăzneală fără seamăn. L-am examinat cu de-amănuntul. Ar avea în toate nevoie de limbuția mea. Oare să își fi dat seama că îl cîntăresc, că îl prețuiesc ? Spre sfîrșit i-am cerut intenționat să mă ajute la engleză. Yunlin a rîs. El a acceptat de nevoie, răspunzînd alene, bîlbîindu-se neplăcut. Încă nu s-a stricat, mi-am zis eu, uimită cum un lungan ca el se roșește ca o fetiță. M-am aprins și mai tare. Dar cum nu doream să mă deconspir, m-am stăpînit și i-am părăsit curînd.

Acum, analizîndu-mă punct cu punct, sînt speriată de încăpățînarea mea. Mă voi duce într-un loc mai prost, fiindcă acum stau într-o cameră încălzită și nici măcar nu sînt sigură că îl iubesc pe acest om din mările sudului. De fapt nu știu nimic despre el. Îi știu doar gura, sprîncenele, ochii prelungi... toate fără nici un folos ! Acestea nu ajută cunoașterii. Aș face mai bine să nu mă mut și să îmi văd cum trebuie de sănătatea mea.

Am hotărît. Îmi pare rău, regret faptele de peste zi, nedemne de o fată serioasă.

6 ianuarie.

Toată lumea se minunează. Auzind că m-am mutat, s-au îngrămădit toți cunoscuții în noua mea cameră scundă și umedă : Jin, Ying, Zhou. Mă distrez grozav, uneori mă tăvălesc în pat de rîs ; ei îmi zic că sînt un

copil, iar eu izbucnesc în alte hohote, trecîndu-mi prin cap să le spun cele mai ascunse gînduri.

După amiaza a venit frățiorul Wei. E cel mai distrus, întîi fiindcă nu l-am consultat în privința mutării, apoi pentru că acum stau și mai departe de el. Nici nu l-a băgat în seamă pe Yunlin, care nu înțelegea nimic, se uita la el lung și frățiorul Wei se îmbufna și mai tare. Rîdeam, rîdeam ca o nebună, zicîndu-mi : „Sărmanul, a înnebunit, și e om bun !"

Yufang n-a mai zis nimic de Jianru. S-a decis ca în două-trei zile să se mute la Yunlin, crezînd că eu pentru ea am venit, să scap de singurătate. Îi simt și pe ea și pe Yunlin mult mai calzi.

10 ianuarie.

Zilele acestea l-am întîlnit mereu pe Ling Jishi, dar n-am schimbat cu el decît vreo cîteva cuvinte. Despre lecțiile de engleză m-am hotărît să nu aduc eu vorba. Într-o zi a trecut de două ori spre Yunlin și m-a făcut să zîmbesc, fiindcă bănuiam că înainte nu erau atît de apropiați. Nu l-am invitat încă pe la mine, deși m-a întrebat de cîteva ori cum mă simt în noua locuință ; m-am făcut de fiecare dată că nu înțeleg și am zimbit, evitînd un răspuns direct. Am un mod original de a-mi trata dorințele. Dacă vreau un lucru, nu încerc să ajung la el, ci îl fac pe el să vină la mine. Știu, mă cunosc bine, sînt cît se poate de femeie și femeile își concentrează toate gîndurile asupra bărbaților pe care vor să îi înfrîngă. Vreau să îl subjug, să îmi ofere necondiționat inima, să îmi cerșească în genunchi un sărut. Mi-am pierdut mințile, nu mai sînt bună de nimic, pun la cale tot timpul fel de fel de planuri, metode.

Yufang și Yunlin nu simt această exaltare a mea ; cred că sînt pe punctul de a mă vindeca. Cum nu vreau ca ei să afle nimic, mă prefac că sînt fericită, spunîndu-le că mă însănătoșesc.

12 ianuarie.

Yufang s-a mutat la Yunlin, dar el a plecat. Universul cunoaște și acest soi de pereche ciudată — de teamă că or să facă de îndată copii, nu stau împreună.

Am impresia că nu sînt prea siguri pe ei : odată urcați în pat nu știu ce altceva ar putea să facă și mai bine și-au luat măsuri de siguranță, ca să nu dea cărnii prilejul de a se atinge. Cît despre îmbrățișările și sărutările pe care și le oferă, acestea nu sînt periculoase și de aceea recurg la ele cît pot, pe furiș, fără nici o reținere. Nu mă pot stăpîni să nu rîd de el, de un asemenea ascet ! De ce se abține să îmbrățișeze trupul gol al iubitei ? Pentru ce nu își trăiește iubirea ? De ce doi oameni care nici măcar nu au intrat sub aceeași plapumă să se gîndească în primul rînd la asemenea măsuri de precauție ? Nu cred că dragostea este atît de rațională, atît de științifică !

Batjocura mea nu îi supără, sînt mîndri de puritatea lor și își rîd de copilăriile mele. Eu le-am arătat propriile lor sentimente, dar n-am cum să lămuresc toate ciudățeniile de pe lumea asta.

Ieri seară am rămas la Yunlin (acum trebuie să spun — la Yufang) pînă la ora zece, spunîndu-ne una alteia povești cu spirite.

De mică, stăteam în brațele mătușii și îl ascultam pe unchiul citind din Pu Songling și nu mă mai săturam ascultînd pînă noaptea tîrziu. Îmi era frică, desigur, dar nu suflam o vorbă. Știam că dacă aș fi recunoscut ce teamă îmi mai era, o sfîrșeam cu poveștile. Unchiul ar fi trecut în bibliotecă, iar eu aș fi fost dusă la culcare. La școală, am dobîndit ceva cunoștințe științifice, am fost cucerită de argumentele profesorilor, am crezut în manuale. Și astfel mi s-a evaporat și groaza de spirite. Pe urmă am crescut mare și am ajuns azi să neg existența duhurilor, a demonilor. Dar de cîte ori vine vorba de acestea, nu știu cum să fac să abat discuția, temîndu-mă că peste noapte am să îmi amintesc de mătușa și de unchiul, morți de mult și că acest lucru o să mă amărască crunt.

În drum spre casă, pe străduța îngustă și întunecoasă, m-am înfricoșat. Îmi era teamă să nu sară cineva la mine, vreun bătăuș, fiindcă într-un asemenea loc pustiu nici nu ar fi fost de mirare. Îl aveam lîngă mine pe lunganul de Ling Jishi, fapt care îmi dădea o oarecare

siguranță și așa se face că atunci cînd Yunlin m-a întrebat dacă nu mi-e frică, i-am răspuns repede : „Nu. Nu mi-e frică".

Yunlin a plecat odată cu noi spre noua sa locuință. A luat-o spre sud, noi spre nord și după cîțiva pași nici măcar nu i-am mai auzit pașii prin noroi.

El mi-a cuprins mijlocul cu brațul :

— Ți-e frică, Shafei ?

Mă gîndeam să mă smulg din strînsoarea lui, dar n-am făcut-o.

Îmi lăsasem capul pe pieptul lui. La lumină, îmi ziceam, trebuie să arătăm bizar, el fiind cu un cap și ceva mai înalt decît mine.

M-am răsucit pe călcîie și m-am smuls din brațul lui. Mi-a dat drumul, oprindu-se alături, în fața porții.

Era întuneric beznă, dar ochii lui sfredeleau pătrunzători, am putut să-mi dau seama. Așteptînd să mi se deschidă poarta, mi-am simțit inima zbătîndu-se ușor.

— Ți-e frică, Shafei !

Dincolo de poartă s-a auzit un zgomot și portarul a întrebat cine e.

— Sha... voiam să-i spun.

Mi-a strîns cu putere brațul și nu am mai avut tăria să continui.

Văzîndu-mă alături de un bărbat, portarul s-a arătat surprins.

Cînd am rămas singură, curajul meu grozav a dispărut fără urmă. Trebuia să-i spun ceva și abia am reușit să șoptesc :

— Ia loc !

M-am dus să îmi spăl fața.

Nu mai știam unde lăsasem toate întîmplările acelea cu demoni.

— Mai studiezi engleza, Shafei ? mă întrebă deodată.

El a venit după mine, el a adus vorba de limba engleză și firește că nu se sacrifică el aiurea, angajîndu-se să mediteze pe una ca mine, ci își rezervă o anumită bucurie, plăcere — acest gînd care m-a izbit, a înfiorat fata de douăzeci de ani, care eram. Am rîs, dar am rîs numai în adîncul inimii mele. I-am spus :

— Pronunț prost, mi-e rușine.

A tăcut. A luat o fotografie de pe masă. În ea era fetița mătușii, cînd împlinise un an.

M-am așezat la capătul mesei.

S-a uitat la mine, pe urmă la copila din poză, apoi iarăși la mine. Copila semăna cu mine. L-am întrebat :

— Îmi seamănă ?

— Cine e ? vocea părea cum nu se poate mai serioasă.

— E dulce sau nu ?

Dar el întreba mereu cine e.

Deodată am înțeles ce vrea și m-am gîndit să îl mint.

— E a mea. I-am smuls fotografia și am sărutat-o.

M-a crezut. L-am prostit, intenționat nesinceră.

Această falsitate la care am recurs i-a mai scăzut în ochii mei parcă din farmec și din spirit. Altfel cum se explică faptul că în momentul acela am putut să-i negiijez ochii, să-i uit buzele ? Dacă am să o țin tot așa, procedînd cu intenție, am să-mi răcesc întreg entuziasmul.

Și după ce s-a dus, am regretat. Nu scăpasem atîtea prilejuri ? Cînd mi-a strîns mîna, trebuia să îmi schimb culoarea feței, să îl fac să înțeleagă că nu avea să fie refuzat și atunci el ar fi îndrăznit mai mult. Curajul meu capricios să nu îl fi plictisit, ori dimpotrivă să-l fi bucurat, așa cum e normal ?

Dar de ce impun eu restricții oamenilor ? De ce sînt rea ? Și de ce oare m-am mutat în această cameră prăpădită ?

15 ianuarie.

În ultimul timp nu mă mai simt părăsită.. Ziua stau mai mult prin vecini, iar seara mereu se găsește cîte cineva care să îmi țină tovărășie. Dar boala mi s-a agravat. Această situație nu poate să nu mă rănească și astfel nimic nu îmi mai e pe plac. Oare să iubesc ? Totul e vrednic de rîs, dar starea mea mă întristează. De cîte ori îl văd pe doctor îmi zic : Așa este, înțeleg, vorbește-mi direct, nu-i așa că nu mai am nici o speranță ? Și rîd în loc să plîng și nimeni nu știe cîte lacrimi vărs în miez de noapte.

Ling Jishi vine seară de seară. A spus la toată lumea că îmi dă lecții de engleză. Yunlin m-a chestionat, probabil pentru a se convinge, dar nu i-am răspuns. Într-o seară, i-am pus în față un exemplar din *Poor people* și el a început să îmi predea. Am abandonat cartea și i-am zis :

— Să nu mai spui altora că îmi dai lecții de engleză, fiindcă nu crede nimeni, din cauza bolii mele.

— Shafei, se grăbi el să întărească, nu pot să aștept pînă te faci bine ? Numai tu să vrei, Shafei !

Acest nou prieten se străduia parcă să îmi fie suficient de plăcut, dar nu știu de ce întîrziam să dau atenție acestor probleme. Observam cît de abătut ieșea serile de la mine și îmi părea oarecum rău.

— Te rog să mă ierți, dar sînt bolnavă, mă scuzam în timp ce el se îmbrăca.

Probabil că nu înțelegea exact ce vroiam să-i spun și credea că fac acest lucru din politețe, pentru că replica sa era promptă.

— Și ce-i cu asta ? Nu mi-e teamă că mă molipsesc.

Pe urmă m-am gîndit pe îndelete și mi-am zis că vorbele lui ascundeau ceva. Nu îmi venea să cred că acțiunile oamenilor pot să transpară atît de pure.

16 ianuarie.

Azi am primit o scrisoare trimisă de Yun, din Shanghai, scrisoare care m-a azvîrlit într-o stare de perplexitate. De unde să iau cîteva cuvinte s-o îmbărbătez ? Îmi scrie : „Pentru mine, viața mea și iubirea mea sînt goale, sterpe...". Nu am cum să o consolez și vărs lacrimi amare. Vai ! Și deși nu spune lucrurilor pe nume, îmi pot da seama ce viață duce acum, după căsătorie. Oare de ce își bate Cupidon joc de îndrăgostiți ? Yun este omul cel mai pur și cel mai pătimaș dintre cîți cunosc și sînt sigură că abia poate suporta răceala, falsul. Îmi vine să o invit la Beijing, dar se cuvine oare ? Aceasta e întrebarea.

I-am dat și frățiorului Wei scrisoarea. S-a simțit rău, fiindcă omul care a adus-o pe Yun într-o asemenea stare nu este altul decît fratele lui mai mare. I-am repetat o mulțime de povețe filozofice, dar el nu și-a putut depăși

condiția și a plîns. I-am cercetat cu sînge rece ochii, să văd cît de tare i s-au înroșit, l-am privit apoi ștergîndu-se cu dosul palmei și la toate acestea am adăugat nu puține explicații seci. De unde să știu eu că el este un om exemplar ?

Noaptea tîrziu, pentru a scăpa de cunoscuți, m-am plimbat singură prin parcul pustiu și un gînd nu îmi dădea deloc pace : „Totul e lipsit de sens ! Mai bine aș muri..."

17 ianuarie.

Cred că am înnebunit ! Dar în mod sigur așa ceva mi-ar conveni. Iar dacă am ajuns pînă aici, sînt absolvită de orice.

De o jumătate de an mi-am interzis orice strop de alcool, doar astăzi m-a cuprins o dorință grozavă de a bea. Îmi dau bine seama că scuip sînge adevărat, mai roșu decît vinul pe care îl sorb acum. Dar inima are alte rațiuni și parcă vinul acesta chiar dacă m-ar omorî pe loc tot nu mă aduce în stare să-mi fac vreo analiză amănunțită.

18 ianuarie.

Azi mă aflu încă în patul meu, dar nu peste mult timp, cine știe, poate că am să mă despart definitiv de această cameră. Mă întreb cîtă vreme voi mai avea fericirea de a-mi mîngîia perna, plapuma... Yufang, Yunlin, frățiorul Wei, Jin și Xia stau îndurerați în jurul meu, așteptînd cu nerăbdare să treacă noaptea și să mă ducă la spital. M-au trezit șoaptele lor triste. N-am chef să vorbesc și mă gîndesc la întîmplarea de ieri după amiază. În cameră se simte încă mirosul de vin ; inima îmi bate cu putere și mă podidesc lacrimile. Tăcerea lor, tristețea și deznădejdea care le-a pus stăpînire pe chipuri mi se par a fi un preludiu la înmormîntarea mea. Dacă nu m-aș fi trezit niciodată, ar fi stat tot așa de deznădăjduiți în jurul corpului meu neînsuflețit ? Observînd că m-am trezit, m-au asaltat cu întrebările. Aveam impresia că sînt un mort înspăimîntător. Le-am dat mîna, uitîndu-mă pe rînd și cu aviditate la chipurile lor, ca și cum ar fi trebuit să le reține pentru vecie. Au lăcrimat

pe mîinile mele, ca și cum era chiar atunci să-i părăsesc, pornind spre tărîmul morții eterne. Mai ales frățiorul Wei a plîns pînă i s-a schimonosit tot chipul. Îmi venea să le spun : „Veseliți-vă puțin, prietenii mei buni... altfel mă faceți să rîd !“ I-am rugat să îmi pună oarecare ordine în lucruri. Au tras de sub pat geamantanul mare de răchită și, din el, cele cîteva buchete de flori. „Vreau să mă însoțească pretutindeni“, le-am zis. Mi le-au dat și m-am uitat iarăși la ei, zîmbind : „Vă am și pe voi în florile astea“. Parcă s-au mai luminat ceva la față. Frățiorul Wei a scos în grabă din sertar un mic album și mi l-a întins, cerîndu-mi să îl iau cu mine. Rîd de-a binelea. Sînt șapte sau opt fotografii de ale sale. I-am dat voie să îmi sărute mîna. El mi-a strîns-o și mi-a plimbat-o pe fața sa, de parcă s-ar fi aflat aproape într-o cameră mortuară. Tocmai atunci, prin fereastră, și-au făcut loc încet primele raze. Pe frățiorul Wei l-a cuprins deodată agitația și a zbughit-o numaidecît după o mașină. Și astfel a început viața mea de la spital.

4 martie.

Telegrama despre moartea lui Yun am primit-o acum trei săptămîni, într-o zi în care boala mea părea că are toate șansele de partea ei. Așa se face că, pe întîi, cei care mă internaseră în spital m-au mutat într-o rezervă. Camera strălucea de curățenie. De teamă să nu răcesc, mi-au montat un mic godin. Nu știam cum să le mulțumesc, mai ales frățiorului Wei și lui Yufang. Jin și Zhou m-au vegheat două nopți. Am zăcut întinsă în pat. Mă simțeam bine, aproape ca acasă ! Yufang hotărîse să rămînă cu mine un număr de zile, iar cînd vremea avea să se mai îndulcească, să îmi găsească o cameră pe Muntele Apusului. Eu însămi îmi puneam mari speranțe în convalescență și eram gata să plec din Beijing, fiindcă uram acest martie friguros ! Cum Yufang a ținut să stea în preajma mea, n-am putut să o refuz și am păstrat patul pliant amenajat de Jin și Zhou.

În spital mi-am fortificat și inima și minunea s-a putut întîmpla numai prin căldura sentimentelor prietenești. Am înțeles că pe pămînt există totuși dragoste. Mă simțeam deosebit de mîndră mai ales cînd primeam vizi-

tele lui Ling Jishi. Mi se părea că mă bucur din partea lui de un tratament cavaleresc și înțelegeam că aceasta era cauza pentru care mă invidiau surorile din spital.

— Tînărul înalt ce îți este? m-a întrebat într-o zi drăgălașa Miss Yang.

— Prieten, i-am răspuns neglijent, considerînd întrebarea nelalocul ei.

— Sînteți consăteni?

— Nu, el este chinez de peste mări.

— Sînteți colegi?

— Nici măcar.

— Prieteni, deci, a zîmbit ea cu subînțeles.

Aș fi putut să nu roșesc sau să îi zic cîteva vorbe, dar am dat înapoi. Văzînd că am închis ochii, prefăcîndu-mă că mă odihnesc, ea a plecat rîzînd. Am avut grijă ca după aceea să o hărțuiesc bine. Ca să scap de astfel de complicații, cînd cineva m-a întrebat ulterior despre frățiorul Wei, am mințit că este fratele meu mai mare. Despre un tînăr care a venit împreună cu Zhou am spus ba că sîntem consăteni, ba că sîntem rude și tot astfel de asemenea prăpăstii.

Abia după ce Yufang a plecat la cursuri, rămînînd singură, am deschis scrisorile primite de o lună de zile încoace, veselă, satisfăcută că lumea nu m-a uitat. Am nevoie de gesturile de simpatie ale semenilor, așa mă simt bine cînd îmi sînt dăruite.

De tata, ce să mai vorbesc! Mi-a trimis o nouă fotografie — parcă s-a mai îmbogățit cu cîteva smocuri de păr alb. Mătușile sînt bine, păcat că, ocupate cu plozii nu au timp să îmi scrie.

Nu apucasem să termin de citit toate scrisorile cînd a intrat Ling Jishi. Am vrut să mă ridic, dar el m-a oprit. Cînd mi-a strîns mîna, era să izbucnesc în plîns.

— Nici nu-ți trecea prin cap că o să mă mut aici, i-am spus.

S-a uitat chiorîș la patul pliant. L-am lămurit că cei doi musafiri plecaseră și acum este pentru Yufang.

M-a ascultat tăcut, apoi mi-a spus deodată că nu ar fi voit să vină, temîndu-se că îl va plictisi Yufang. Radiam — „înseamnă că eu nu te plictisesc!"

Așezat la capul patului, mi-a povestit pe îndelete tot ce i se întîmplase de o lună și ceva încoace, conflictele sale cu Yunlin, obiecțiile zgomotoase ale acestuia, din pricina mea, fiindcă el, Ling Jishi, cerea să ies grabnic din spital, iar Yunlin se împotrivea. Yufang era, firește, de partea lui Yunlin. Pe cînd el, cunoscîndu-mă doar de curînd, înțelegea că nu putea să aibă un cuvînt greu de hotărît, așa că pînă la urmă nu s-a mai băgat. Dacă în spital se întîlnea cu Yunlin, pleca el primul.

Știam sensul adînc al vorbelor lui, dar m-am prefăcut a nu îl pricepe :

— Vorbești de Yunlin, dar fără el nu aș fi fost mutată în locul acesta atît de plăcut.

A lăsat privirile într-o parte, tăcut.

Socotind că e timpul să vină Yufang, și-a luat rămas bun, spunîndu-mi în șoaptă că o să vină a doua zi. Și într-adevăr Yufang a sosit. Nu a pus întrebări și nici eu nu i-am zis nimic. Vorbea întotdeauna puțin, să nu mă obosească și mie îmi plăcea, pentru că îmi lăsa gîndurile să îmi zburde spre cele mai neînsemnate lucruri.

6 martie.

După ce Yufang a plecat la cursuri, am început să mă gîndesc, rămasă singură, la ciudatele întîmplări care intervin între bărbat și femeie. Nu îmi place să mă laud și felul meu de a fi a fost cel puțin îmbogățit de cei cîțiva prieteni care mă înconjoară, dar în ultima vreme eu însămi nu mă mai înțeleg. Cînd mă aflu împreună cu lunganul de Ling Jishi inima îmi bate în piept să mi-l spargă, nu alta, și mi-e și jenă, mi-e și frică, în vreme ce el stă alături calm, dezvăluindu-mi cu franchețe trecutul său. Uneori îmi ia mîna și o face foarte firesc, dar mîna mea nu se poate odihni în tihnă în mîna lui mare și pornește încet să se înfierbînte. Iar cînd el se ridică, gata de plecare, inima mi se alertează, ca și cum m-aș cufunda în neliniște ; îl privesc lung și nu aș putea să spun dacă privirea mea exprimă implorare sau resentiment. El îmi ignoră privirea, ori cumva nu o înțelege, pentru că singurele sale cuvinte sînt : „Trebuie să vină Yufang !“ Ce să mai zic ? Îi e teamă de ea. E adevărat că nici eu nu aș vrea ca altcineva să

afle unele taine iraționale pe care abia le percepe inima mea. Și totuși ; în ultimul timp simt nevoia să mă destăinui cuiva. I-am spus lui Yufang cîte ceva nebulos, dar ea doar m-a acoperit cu grijă și mi-a dat medicamentele, fără să scoată o vorbă. Oh, am impresia că mă înăbuș !

8 martie.

Yufang a plecat de la mine și frățiorul Wei avea de gînd să îi ia locul. Cu el mi-ar fi fost mult mai bine, eram convinsă. Dar decît să îmi bag capul sub plapumă ca să nu îi aud sforăitul, mai bine renunț să mai beau noaptea ceai cald. Am refuzat, el a insistat, dar eu i-am spus :

— Îți dai și tu seama că ar fi neplăcut și apoi mă simt ceva mai bine.

S-a interesat dacă nu cumva camera de alături e goală, ca să stea acolo. Tocmai cînd mă aflam la grea încurcătură, a picat Ling Jishi. Credeam că nu se cunosc, dar ei și-au strîns mîinile — se întîlniseră de două ori la spital. Frățiorul Wei l-a tratat destul de rece.

— E frățiorul meu mai mic. Un copil, nu acceptă convenția. Trebuie să vă vedeți mai des.

Întocmai ca un băiețel, frățiorul Wei s-a bosumflat, s-a ridicat și dus a fost. Gestul mi s-a părut puțin cam deplasat, dar Ling Jishi nu l-a luat în seamă.

— Nu îl cheamă Bai, m-a întrebat, și atunci cum de e fratele tău ?

— Înseamnă că tu îi consideri frați numai pe cei care se numesc Ling, i-am replicat rîzînd.

A rîs.

Tinerilor le place să sondeze un cuvînt, verbul „a iubi". Și deși se pare că pricep și eu cîte ceva, pînă la urmă nu sînt prea sigură pe rezultatul analizelor mele. Cît despre unele gesturi și fapte care au loc între bărbați și femei, acestea îmi sînt limpezi. Și poate tocmai fiindcă le înțeleg, mă opun confuziei în iubire și, neîncrezătoare că eu însămi iubesc cu sinceritate, nu am curajul că proclam acest sentiment. Astfel devin bănuitoare în fața oricărei iubiri inclusiv a acelcia care mi se cuvine...

Abia cînd ajung să mă liniștesc, nu știu cum fac și mă umplu de amărăciunea celui care mă iubește, iar celorlalți le ofer prilejul de a mă insulta și umili și astfel mă înstrăinez de cei mai buni prieteni. Tocmai dragostea m-a silit să părăsesc școala. Și chiar dacă lumea îmi spune că sînt mare acum, mă izbesc mereu de încurcături anodine, încît uneori nu depistez așa-zisa „iubire" și nu disprețuiesc acest tip de intimitate.

Frățiorul Wei declară că mă iubește, dar atunci de ce mă pune veșnic în situații dificile ? În seara aceasta, de exemplu, m-a vizitat din nou, a plîns neîncetat de parcă prinsese un gust teribil al lacrimilor.

— Ce ai, vorbește ! l-am somat. Te rog, frățioare Wei, spune ce ai pe suflet...

Nu m-a luat în seamă. Neavînd ce face, m-am chinuit să îi ghicesc nefericirea, dar nu am reușit. Să dau la o parte latura tristă a lucrurilor ?

— Nu îl iubesc ! a izbucnit într-un tîrziu, după ce și-a secătuit lacrimile.

— Cine ți-a pricinuit această mare nefericire ?

— Nu-mi place lunganul ! Iar ție îți e atît de apropiat !

Își vărsa tot focul asupra mea. Nu puteam să îl iau în rîs. Aceasta să fie oare iubirea — gelozie de prost gust și simț al proprietății ? Am rîs, dar rîsul meu nu avea cum să consoleze un bărbat ambițios. Atitudinea mea plină de dispreț i-a atițat și mai tare mînia. L-am privit în ochi, crezînd că are să treacă la invective.

„Dă-i drumul !" i-am zis.

Dar el a lăsat iar capul în jos și a plîns, pe urmă și-a șters lacrimile și a ieșit cu pași nesiguri.

O asemenea stare poate să fie expresia unei iubiri furibunde, de maximă sinceritate, însă frățiorului Wei nu i-a folosit la nimic și a pierdut. Aceasta nu înseamnă că mie mi-ar plăcea iubirea contrafăcută, falsă, ci pur și simplu purtarea copilărească nu mă impresionează și, în cazul meu, ea nu duce la nimic. Ori poate că inima mea este mai dură de la natură. Și atunci am nevoie de insatisfacții care să mă muncească și să mă rănească.

După plecarea frățiorului Wei am încercat să îmi descifrez inima, retrăind pe îndelete acea atitudine

blîndă, largă, deschisă şi iubitoare atît de binecunoscută şi îndrăgită de mine, simţind cum ea se topeşte într-o dulceaţă infinită ; în cele din urmă am luat un carton, am scris pe el cîteva cuvinte şi i l-am încredinţat omului de serviciu să îl ducă la Căminul 4.

9 martie.

Privindu-l pe Ling Jishi aşezat senin la capul patului, m-a cuprins o milă nestăvilită pentru frăţiorul Wei. Fie ca omenirea să nu îmi semene, să nu dispreţuiască adevărata, preţioasa sinceritate şi să nu se arunce în teritoriul distant şi nedefinit, de nedepăşit al disperării ! Aş vrea să fiu o fată sinceră şi pură şi să îmbrăţişez iubirea frăţiorului Wei, să umplu golul în care trăieşte el !

13 martie.

Au trecut cîteva zile fără să pun mîna pe toc şi nu ştiu dacă e din pricina inimii care nu e tocmai bună, ori pentru că nu găsesc aşa-numita morală. De ieri îmi vine mereu să izbucnesc în lacrimi. Unii cred că dorul de acasă, ori boala mă îndeamnă la plîns. Alţii, văzîndu-mă rîzînd, cred că sînt fericită, că mă bucură speranţa însănătoşirii. Oh, prietenii sînt la fel, dar e cineva căruia să-i spun că lacrimile sînt dispreţul pentru mine însămi şi că rîsul dovedeşte neştiinţa inimii ? Tocmai fiindcă îmi cunosc limpede dorinţele fierbinţi pe care nu am de gînd să le abandonez şi tristeţea pe care o caut şi o găsesc mereu, nu vreau să mă las în voia inimii rănite de o cît de mică lipsă de înţelegere. Nici măcar nu aş putea să ţin tocul în mînă şi să îmi notez de-a fir a păr remuşcările !

Într-adevăr, mi se pare că iar sînt nemulţumită. Însă rabd în inima mea şi mi-o repet numai mie însămi, fără nici o reţinere. Fiindcă nu am avut curajul să-mi las ca alţii să mi se vadă sprîncenele încruntate, ori să mă las auzită oftînd, cu toate că îmi spun că oamenii mi-au aplicat deja în mod necondiţionat calificative ca „mîndră", „excentrică". În realitate, nu caut în orice nemulţumirea, dar îmi vine să plîng, îmi vine să îmi las capul pe pieptul primului venit şi să plîng şi să îi spun : „Sînt pierdută !" Dar cine ar putea să mă înţeleagă, să mă

îmbrățișeze și să mă consoleze? Nu pot decît să zîmbesc și să șoptesc printre suspine: „Sînt pierdută!"

De fapt, pentru ce plîng? Oh, ce greu e să îmi explic! Bineînțeles că nu am recunoscut nici față de mine însămi, măcar o fracțiune de secundă, că îl iubesc pe lungan, dar în inima mea el e aureolat de o semnificație greu de pătruns. Îmi spun că trupul lui deșirat, obrajii plini ca niște trandafiri proaspeți, ochii tandri și gura provocatoare — toate la un loc pot să atragă destule fete frumoase, iar comportarea lui plăcută le poate duce la iubire. Dar cum aș îndrăzni să mă leg sufletește de un om pe măsura ținuturilor oceanice ale sudului, numai și numai pentru aceste seducții irațională? Este adevărat că în discuțiile din urmă avute cu el i-am înțeles, în sfîrșit, gîndul vrednic de plîns. Ce vrea? Bani, bani pentru a putea avea relații cu tinerele neveste ale prietenilor săi negustori, cîteva grăsane, îmbrăcate după ultima modă. Și ce înțelege el prin iubire? Bordelul, unde se distrează în voie, fără reținere, și se înfruptă plenar din plăcerile cărnii, unde stă pe sofale moi, mîngîie corpuri parfumate, fumează țigări de foi și discută, picior peste picior, cu prietenii; iar cînd e trist se întoarce acasă la nevastă. Participă cu pasiune la dezbateri, joacă și golf, studiază în străinătate să ajungă diplomat, ambasador, ori se limitează la a moșteni meseria tatălui și urmează să facă negoț cu cauciuc, ajungînd un veritabil capitalist... Acestea îi sînt aspirațiile! Singura lui nemulțumire este pricinuită de tatăl său, atunci cînd acesta nu îi trimite suficienți bani; în rest, nimic nu îl împiedică să aibă un somn fără vise. Iar dacă îl mai necăjește ceva, aceasta este numărul prea mic al tinerelor fete frumoase din Beijing și ca să compenseze plictisul, se duce la înot, la teatru, la film sau pur și simplu merge și se plimbă în parc. Ce-aș putea să spun? Atunci mi s-a revelat întru totul individul frumos și scump care m-a făcut să îl ador, i-am descoperit dintr-o dată sufletul său viclean; iar eu acceptasem deschis atîtea intimități care, desigur, nu valorau mai mult de jumătate din rămășițele a ceea ce el obținea la casele de rendez-vous! Îmi vine să tot plîng de ciudă. Cum oare de m-am încredințat lui, dîn-

du-i libertatea de a face ce vrea din mine, de parcă aș fi fost una dintre femeile acelea care își vînd surisul! Și toate acestea cad pe capul meu, fiindcă chiar presupunînd că numai eu am îndrăznit, am făcut acest lucru negînd cu severitate ceva și îndrăznesc și acum să cred că el nu este cine știe ce viteaz și nu este în mod sigur, fiindcă nu a fost perpelit de flacăra arzătoare, cotropitoare a iubirii. Vai! Cum să mă blestem singură!

14 martie.

Aceasta e iubirea. Poate că e nevoie de iubire pentru a deține o asemenea putere teribilă, altfel cum se face că toate gîndurile unui om ajung atît de unilaterale! Cînd dorm, îl pierd. Dar cînd mă trezesc, mă gîndesc de îndată la frumosul meu. Oare astăzi vine, mă întreb? Pe la ce oră? Dimineața, la prînz sau seara? Și sar din pat, mă spăl, mă aranjez, fac patul, iau o carte trîntită aseară pe podea și o răsfoiesc — e o culegere de cuvîntări ale lui T. W. Wilson.

14 martie seara.

Am acest vis frumos, vis provocat de Ling Jishi. Și întors împotriva lui. Datorită lui m-au copleșit tăriile amețitoare ale primăverii și toată dimineața mi-am petrecut-o în euforia iubirii; dar am cunoscut viața datorită acestui om. Inima mi s-a cernit și mă gîndesc chiar la moarte. Cît despre propria-mi ură, aceasta este cea mai ușoară pedeapsă. Într-adevăr, uneori, pentru a-mi apăra dragostea, ajung pînă acolo încît îmi trece prin minte dacă „am puterea să ucid un om?"

Am obosit. Ca că îmi păstrez visul minunat și să împiedic surparea încetul cu încetul a vieții mele, cel mai bun lucru ar fi să plec numaidecît pe Muntele Apusului. Dar Yufang mi-a spus că e încă în așteptarea scrisorii de răspuns a unui prieten prin care mi-a căutat acolo cameră. Ce să o mai întreb și cum să o mai grăbesc? Sînt hotărîtă. M-am decis să îl las pe lungan să guste din asprimea purtării mele dure, să cunoască trufia și răutatea.

17 martie.

Frățiorul Wei a revenit abia azi, atent și prudent. Nu am rîs. I-am descoperit chiar farmecul. Dacă e bine ca fetele să își găsească tovarăși de viață plini de fidelitate, atunci eu trebuie să spun că frățiorul Wei e unul dintre cei mai siguri oameni de acest fel.

— Mă mai urăști, frățioare? l-am întrebat rîzînd.

— Oh, nu! Tu mă cunoști, a răspuns cu obidă. Singura mea năzuință este să nu mă abandonezi. Și orice s-ar întîmpla pe lumea asta, important pentru mine este ca tu să te simți bine și să fii veselă.

Sinceritate? Sigur că da! Emoționant? Foarte! Cum apare, prin comparație, lunganul cu chipul lăptos și buze senzuale?

— Ești un om bun, frățioare, i-am spus. Sînt convinsă că viața ți se va împlini pe măsură.

— Dar nu veșnic! a rîs cu blîndețe. Însă aș dori să fie așa...

Ce a vrut să spună? M-am simțit jenată. Nu aș suporta să-i cad la picioare și să-l implor, să-l implor să mă iubească așa cum m-ar iubi un frate sau un prieten! Iau totul prea ușor, văd numai părțile bune și nu îmi plac disputele. Frățiorul Wei mă iubește și îmi vorbește atît de frumos, dar uită că ar trebui, în primul rînd, să își reprime entuziasmul și, în al doilea rînd, să își ascundă iubirea. Îmi pare atît de rău pentru acest om cinstit și bun!

18 martie.

I-am cerut lui Xia să îmi caute o cameră pe Muntele Apusului.

19 martie.

Ling Jishi nu a mai venit cîteva zile la rînd. Înțeleg, eu sînt bolnavă de plămîni și nu mă fardez, nu am cine știe ce cunoscuți și relații, nu stau să mă îngrijesc gospodărește de casă. Fără bani, ce să facă la mine? Eu mă rugam din răsputeri să îl văd în prag, cu toate că absența lui îmi rănea și mai tare inima, dovedind cu prisosință ușurătatea sa. Să fie oare și el tot atît de cinstit ca frățiorul Wei, dar reținerea să îi fie cumva

generată de bilețelul trimis de mine : „Te rog să nu mă mai tulburi, sînt bolnavă“ ? În cazul acesta, să îmi fi luat cuvintele la propriu, să nu fi îndrăznit să mi le încalce și, prin urmare, de aceea să nu fi venit ? Și iarăși nu mă mai gîndeam decît la momentul cînd am să dau ochii cu el, deși pînă la urmă lunganul acesta ciudat nu făcea decît să se uite la mine.

20 martie.

Azi am fugit de trei ori pînă la Yunlin, dar nu am dat de omul pe care îl căutam. Cred că Yunlin a bănuit el ceva, fiindcă m-a întrebat dacă m-am mai văzut cu Ling Jishi. Nu l-am luat în seamă și m-am întors acasă. Sînt mîhnită la culme, am ajuns să îmi rîd singură de mine, întrebîndu-mă dacă m-am gîndit sau nu la el.

Seara, pe la șapte, Yufang și Yunlin au venit să mă ia la Institutul nr. 3, la un simpozion în limba engleză. Ling Jishi era șeful unei grupe. Inima a început să-mi tresalte. Însă a trebuit să resping această plăcută invitație, pe motiv de boală. Aici și-a făcut loc autoritară slăbiciunea mea fără folos — nu am avut curajul să mă duc, dar tot mai sper încă să îl revăd. Și, totuși, în momentul plecării, i-am rugat pe ei să îl salute pe Ling Jishi, din partea mea. Ce nesăbuință !

21 martie.

Abia îmi mîncasem oul și îmi băusem laptele, cînd un ciocănit cunoscut în ușă m-a înfiorat. Pe geam am zărit silueta lui prelungă. Îmi venea să sar degrabă să deschid ușa, dar nu știu ce mă reținea. M-am îmbufnat și am plecat capul.

— Shafei, te-ai sculat ?

Vocea lui dulce m-a emoționat pînă la lacrimi.

Știa că eram la masă ? Știa că nu îl pot refuza ? A intrat, împingînd ușor ușa. Nu am ridicat privirea.

— Te simți mai bine ? Acum te-ai sculat ?

Nu am scos un cuvînt.

— Ești supărată pe mine, Shafei ? Dacă te deranjez, plec, Shafei !

A dat să plece foarte firesc, dar am ridicat capul și privirea mea i-a oprit mîna întinsă spre mînerul ușii.

A înțeles, înseamnă că nu e un om stricat. Mi-a luat mîinile și le-a strîns cu patimă într-ale sale.

— Mă arunci în disperare, Shafei, a îngînat. De cîte ori treceam prin fața casei tale, vroiam să intru, dar nu îndrăzneam. Dacă nu mă încredința Yunlin că nu o să te superi pe mine, nu aș fi venit nici azi. Spune-mi, Shafei, te plictisesc sau nu ?

E lesne de închipuit că dacă m-ar fi luat în brațe sau dacă ar fi încercat să mă sărute, i-aș fi căzut la piept, plîngînd : „Te iubesc ! Te iubesc !“ i-aș fi șoptit. Dar el a rămas la fel de rece, atent la cuvinte, încît l-am urît din nou. Îmi ziceam : „Hai, îndrăznește, îmbrățișează-mă! Vreau să mă topesc în sărutul tău !“ Continua să îmi țină mîinile și mă fixa cu privirile, iar eu încercam să văd în fiecare gest de al său ceea ce mă interesa pe mine. Cum de înțelege starea mea depresivă, fragilitatea mea și nu își dă seama ce loc ocupă în inima mea ? Îmi venea să îl calc în picioare, dar un alt sentiment m-a cuprins și am dat din cap, în sensul că prezența lui nu mă plictisește.

Și iar i-am ascultat cu smerenie gîndurile lui păcătoase, pofta lui de dezmăț și credoul lui după care viața se rezumă la „a cîștiga și a cheltui bani“. Recunosc că mi-a relevat destule fațete ale feminității mele. Dar nu pot să îl văd în ochi, în sinea mea îl blestem, îmi rîd de el și în același timp îmi flagelez inima. Și totuși, cînd a fost să plece, abia mi-am stăpînit plînsul. Înăbușindu-mi această dorință sălbatică, nu l-am mai reținut. Și a plecat !

21 martie, noaptea.

Ce bine mă simțeam acum un an ! Pentru a o subjuga cu totul pe mătușa Yun, m-am prefăcut bolnavă, rămînînd zile întregi întinsă în pat. Ba, ca să îi smulg compătimirea și să o văd distrusă, consolîndu-mă cu lacrimi în ochi, mă rezemam de masă și îmi aminteam momentele micilor mele neîmpliniri, forțîndu-mă să plîng în hohote. Iar uneori, cum singurătatea și gîndurile negre mă asaltau dureros, dezolarea care mă cuprindea îmi dădea satisfacția urii mele împotriva monotoniei, de parcă în ură aș fi putut găsi ceva nemaipomenit de

plăcut. Noaptea tîrziu, tolănită pe iarbă, în parcul franțuzesc, o ascultam pe mătușa Yun cîntînd arii de dragoste din opera *Pavilionul cu bujori*. Visarea ei mă făcea și mai nenorocită. Dacă nu ar fi ajuns să iubească aproape cu inconștiență pe bărbatul acela cu fața albă de mort, ea nu ar fi murit atît de repede. Și atunci nici eu nu aș fi fost astăzi la Beijing, zbătîndu-mă, bolnavă, fără o rudă, fără dragoste. Și deși am cîțiva prieteni care mă înțeleg și mă simpatizează, cum aș putea să pun în aceeași balanță relațiile dintre mine și ei cu iubirea mătușei Yun? Cînd mă gîndesc la ea îmi vin în minte hohotele copilărești de plîns în care mă dezlănțuiam. De un an și ceva înțeleg mai multe și cu toate că îmi vine să o țin tot într-un plîns, mă abțin, de teamă că oamenii îmi vor afla resentimentele. În ultima vreme, nu știu de ce, sînt mereu dezlănțuită. Mă chinui în gol, măcinată de tot ce fac și tot ce gîndesc. Nu am timp să mă dedic corpului meu, renumelui meu, părților bune și rele ale perspectivelor mele. Cît e ziua de lungă, creierul meu obosit cantonează într-un loc care nu îmi convine, de care vreau să scap, și astfel ajung de nerecunoscut! Dar în afară de: „Mor, cel puțin să o fac cum trebuie!" nu mai am nici o aspirație. Cum aș putea cerși compasiune și consolare? Îmi pare că eu de fapt implor milă.

Abia mîncasem și Yufang a venit, aducîndu-l și pe Yunlin cu ea. Se făcuse ora nouă seara și parcă nu îmi venea să îi las să plece. Am observat cum Yufang s-a străduit să nu își arate nerăbdarea și s-a așezat din nou, însă Yunlin a pretextat că trebuie să pregătească niște cursuri pentru a doua zi și s-a dus de unul singur. Am avut astfel prilejul să-i prezint pe îndelete prietenei mele starea mea din ultimul timp, cu credința că mă va înțelege și chiar va acționa, pentru a-mi schimba viața în bine, adică va întreprinde ceea ce eu nu se cade să fac. Dar ea a luat exact contrariul spuselor mele.

— Nu ești sinceră nici cu tine însăți, Shafei, m-a avertizat. N-aș spune că ești tendențioasă, ci te iei după ce ți se năzare ție. Trebuie să-ți intre bine în cap că Ling Jishi aparține acelor tineri care la Shanghai nici măcar nu îndrăzneau să se amestece cu noi; prilejuri de a se apropia de o fată aveau foarte puține. Nu e bine să

îl dezamăgești sau să îl faci să sufere. Știu bine că nu te poți îndrăgosti de el!

Vina s-a întors asupra mea și presupunînd că nu aș fi vrut s-o ajut să înțeleagă, iar ea și-ar fi dat drumul la gură, oare să nu se fi putut gîndi că aceste vorbe mă supără mai tare, mă rănesc chiar?

— Să nu mă consideri prea rea! i-am replicat în glumă.

Vroia să doarmă la mine, dar am făcut-o să plece.

Asemenea poeteselor care pentru cel mai mic necaz se apucă să scrie: „Cîtă nevoie de înțelegere am!", „Mi-ai rănit inima!" și alte astfel de stihuri în stil modern ori clasic, am rămas pierdută, înconjurată, sugrumată de crîmpeiele acestor versuri și nu eram în stare nici măcar să plîng pentru a-mi ușura sentimentele. Simt că trebuie să mă chinuiesc, să fac totul pentru a-mi reveni; se cuvine să preamăresc o anume privire și nu se poate să nu pun și eu mîna pe toc. Mă simt azvîrlită într-o nenorocire mai grea decît moartea însăși și acest lucru numai și numai pentru buzele lui roșii, pentru părul lui moale...

Mă duce gîndul la felul de a fi al cavalerilor străvechi ai Europei și nu greșesc pentru oricine l-a văzut măcar o singură dată pe Ling Jishi. Deține și acea blîndețe specifică Orientului. Zeii i-au dăruit tot ce e frumos și bun, de ce oare nu l-au făcut și inteligent? El nu înțelege iubirea adevărată, nu o înțelege realmente, deși e căsătorit (mi-a spus Yufang în această seară), are o nevastă în Singapore și iubirea a trecut pe lîngă el ca o părere. Dar, totuși, a fost iubit sincer măcar de o femeie. El să fi iubit pe cineva? Îndrăznesc să spun nu?

Un gînd ciudat mă bîntuie. Decid să-i dau o lecție acestui student, fiindcă universul nu este chiar atît de simplu cum îl crede el!

22 martie.

Am scris forțată, în zbuciumul inimii, acest jurnal. La început am fost obligată oarecum de scrisorile primite de la mătușa Yun, apoi, după mai multe bîlbîieli, l-am continuat. Acum mătușa e moartă de mult și parcă nu îmi vine să mă opresc și mă gîndesc să îl duc mai departe

oricum în memoria ei, folosind o serie de cuvinte care îi plăceau ei nespus şi pe care le rostea pe cînd trăia. Vreau nu vreau, am datoria să notez măcar o pagină ori o jumătate de pagină. Mă culcasem, dar i-am văzut tabloul de pe perete şi nu m-a răbdat inima, am pus mîna pe condei în semn de omagiu închinat ei. Mă gîndeam să nu dau nimănui jurnalul, în afara mătuşei. In primul rînd, fiindcă conţine fragmente de viaţă notate anume pentru a le cunoaşte ea. Apoi, m-ar durea inima să las altora să afle unele intimităţi ale gîndurilor mele şi m-aş simţi chiar eu vinovată ca de un sacrilegiu. De aceea, de atîta vreme, carnetul acesta îmbrăcat în piele neagră l-am ascuns mereu în pernă.

Din păcate, azi mi-am trădat prima intenţie împotriva voinţei mele şi deşi sînt de acord că nu am meditat îndeajuns, trebuie să spun că pricina este frăţiorul Wei, care în ultimul timp nu mă înţelege deloc, ba mă intepretează cît se poate de greşit, iar acest lucru îl tulbură dureros şi mă afectează şi pe mine. De ce nu înţelege el oare sensul real al faptelor şi al vorbelor mele? Cum aş putea să îi impun direct să îşi înfrîneze dragostea? Mă gîndesc adesea că dacă nu ar fi vorba de el, ci de un altul, aş şti cum să o rezolv. Dar nu pot să amărăsc inima unui om atît de bun! Nu am încotro, am să îi dau jurnalul să îl citească, să afle singur că nu are nici o speranţă să pătrundă spre inima mea şi că eu sînt o fată atît de rece, încît nu îi merit iubirea. Dacă mă va accepta aşa cum sînt, ar putea deveni unicul meu confident şi l-aş îmbrăţişa, l-aş săruta cu înflăcărare. Îi doresc să aibă parte de cea mai frumoasă, cea mai bună fată de pe lume.

Frăţiorul Wei a citit jurnalul o dată, încă o dată şi deşi mai înainte plîngea din orice, acum a rămas destul de liniştit, mai presus de orice închipuire a mea.

— Mă înţelegi? am întrebat.

A dat din cap.

— Ai încredere în mine?

— La ce te referi?

Acum am aflat ce a vrut să spună cînd a dat din cap. Doar cine mă înţelege, reţine şi acest jurnal care exprimă numai o miime din mine. Îmi dau seama cît e de greu

acest lucru și sufăr! Cu atît mai puțin e posibil să ceri înțelegere prin intermediul unui jurnal care conține în el niște simple semne!

— Îl iubești! Îl iubești! Te privește! a mai adăugat abrupt frățiorul Wei, de teamă să nu îl înțeleg eu greșit.

Trebuia să pun capăt jurnalului. De ce nu îl distrug?

— Vreau să dorm, m-am scuzat. Ne vedem mîine.

Să nu ceri nimic de la oameni! Ce înfricoșător! Dacă mătușa Yun ar mai trăi, sînt sigură că după lectura jurnalului m-ar îmbrățișa.

— Shafei, mi-ar spune printre suspine, scumpa mea Shafei! De ce n-am eu așa o putere să te scap de acest amar...

Dar ea nu mai e și eu îmi strîng la piept jurnalul și plîng.

23 martie.

— Ciudată fată mai ești, Shafei! mi-a spus Ling Jishi.

Exclamația sa nu era provocată de cine știe ce descoperire. Nici pe departe! Pentru el aș fi fost la fel de ciudată dacă mi-ar fi descoperit mănușile rupte, dacă nu mi-aș fi găsit parfumul în sertar, dacă mi-aș fi sfîșiat o haină nouă sau mi-aș mai fi păstrat unele jucării vechi. Și ce e cu asta? Un exemplu:

— Are să trebuiască să mă lupt ca să cîștig bani, îmi spune.

Zîmbesc. Îmi povestește că a urmărit, împreună cu vreo cîțiva colegi, studentele prin parc.

— E un joc interesant, Shafei.

Zîmbesc iar. La el e ciudat tot ce se află în afara obișnuințelor sale. Iar eu mă întristez și nu am cum să îl fac să mă înțeleagă, să mă prețuiască. Dar nu cer nimic, decît să mă mut pe Muntele Apusului. Amintindumi trecutul, izbucnesc în rîs!

24 martie

Cînd e lîngă mine, privindu-i chipul plăcut, ascultîndu-i glasul melodios, simt în inimă una după alta șfichiuirile de bici ale propriilor mele sentimente! De ce nu mă reped să îl sărut, să îi sărut buzele, sprîncenele... trupul întreg? „Regele meu! Sînt a ta!", îmi sună în urechi.

Și iar intervine rațiunea, dar nu, nu am rațiune, e un fel de sentiment al conștiinței valorii de sine, care mă inhibă. De ce nu recunosc că îl iubesc, că îl iubesc fără nici o îndoială și atunci concepțiile lui greșite, ori necazurile pe care mi le-ar pricinui nu au importanță ? Îndrăznesc să îmi zic că dacă mă va îmbrățișa strîns, am să îi sărut tot corpul și pe urmă poate să facă orice cu mine, să mă arunce în mare, în flăcări. Iar eu aș închide ochii și aș aștepta cu bucurie sosirea morții care ar echivala cu păstrarea în vecii vecilor a iubirii mele. Vai, îl iubesc și mi-ar fi de ajuns să îmi dăruiască o moarte frumoasă...

26 martie.

Am plecat ca să descurc un lucru, dar m-am întors rapid, fiindcă ajunsesem să complic altceva. Visul mi s-a spulberat chiar a doua zi. Xia s-a dus să vadă pe cineva și m-a lăsat singură, mîhnită. Seara a excelat în a-mi împărtăși teoriile ei despre dragostea pe care o dobîndise de curînd și m-a ironizat indirect. Am tăcut. Dar pentru a pune capăt discuției, m-am culcat, iar în zorii zilei următoare am revenit la mine.

Yufang mi-a făcut rost de o cameră pe Muntele Apusului și mi-a mai găsit și o fată cu care să împart camera, o bună prietenă a ei, care se află ca și mine în convalescență. S-ar fi cuvenit să mă bucur, dar abia am schițat un zîmbet și răceala mi s-a așternut pe chip. Am plecat de mică de acasă, am trăit mereu printre străini, dar am avut permanent în preajma mea rude sau prieteni. Muntele Apusului se află la cîțiva zeci de *li* de oraș și ar fi prima oară, acum, la douăzeci de ani, cînd m-aș strămuta într-un loc necunoscut. Dacă aș muri, cine mi-ar descoperi cadavrul ? Sînt eu sigură că nu mor pe acolo ? Unii pot să rîdă că mă muncesc astfel de mărunțișuri, dar eu sînt disperată și plîng și mă agăț de Yufang, dar ea rîde și rîde de întrebările mele copilărești, îmi spune că nu am altă soluție, trebuie să plec ; însă pînă la urmă obțin promisiunea că va veni săptămînal să mă vadă.

După-amiază am fost pe la frățiorul Wei. Mă va vizita și el o dată pe săptămînă, în altă zi decît Yufang.

M-am întors tîrziu și mi-am făcut bagajele în tăcere. Amintindu-mi de prietenii pe care îi lăsam în oraș, am plîns.

În liniștea camerei m-am gîndit din nou la Ling Jishi. De fapt, nu acesta e cuvîntul potrivit. Nu pot să spun simplu: „am început să mă gîndesc", sau „m-am gîndit din nou", fiindcă toată ziua mi-au fost gîndurile la el. Aș putea să spun: „Iar vorbesc despre Ling Jishi". Plecarea mea înseamnă o pierdere pentru mine, dar vreau să îl eliberez, iar nu să îl atrag și mai tare spre mine. De vreme ce nu pot să mi-l smulg din inimă, de ce m-aș ascunde după degete? Plecarea mea mă frămîntă și îmi zic că nu pot să îl părăsesc așa.

27 martie

Yufang a plecat dis-de-dimineață pe Muntele Apusului să deretice prin cameră și să asigure gazdele că a doua zi mă voi muta. Trebuie să caut vorbe nemaipomenite de mulțumire pentru toată purtarea ei. Mai am de stat o zi în orașul acesta vechi.

Tocmai cînd eram mai neliniștită, Ling Jishi a apărut.

— Nu te-am văzut de cîteva zile! mi-a spus, în timp ce eu îi țineam mîinile strîns.

Aș fi vrut să pot plînge, să îl îmbrățișez suspinînd, dar lacrimile nu voiau să îmi curgă și am zîmbit. Auzind că mă mut a doua zi, a fost intrigat, i-a părut rău, dar m-a mîngîiat cu vorbe frumoase. Am rîs din nou. Văzîndu-mă că rîd, mi-a strîns mîna atît de puternic, încît m-a durut.

— Rîzi! Rîzi! a șoptit aproape cu ură.

Nu am mai simțit niciodată o durere așa de plăcută, mi se părea că îmi înșurubează ceva în inimă și îmi venea să mă las în brațele lui. Dar a intrat frățiorul Wei.

Acum știe că îl urăsc și nu s-a grăbit să plece. Atunci i-am făcut lui Ling Jishi cu ochiul și i-am spus:

— Ai cursuri?

Am ieșit cu el să îl conduc. M-a întrebat la ce oră plec a doua zi. I-am spus. L-am întrebat dacă mai dă pe la mine și mi-a făgăduit că o să revină. L-am urmărit cu privirea bucuroasă, uitînd ce caracter dificil, vulgar are,

numai și numai pentru chipul lui plăcut. În acele momente, îl vedeam ca pe un viteaz din poveste. Așa-i, Shafei are un iubit!

27 martie, seara.

De cînd l-am expediat pe frățiorul Wei au trecut cinci ore. Cinci ore mi-am stors creierii să-i găsesc un nume pe măsură ticălosului care nu revenea. M-am învîrtit ca o furnică într-o oală fierbinte, m-am întins pe pat, m-am ridicat, am fugit la poartă să îl văd sosind, dar el nu a venit, nu a venit și iar am început să plîng; lacrimi pentru plecarea mea sumbră, lacrimi pentru că nu se afla nimeni în orașul acesta care să stea lîngă mine. Da, trebuie să părăsesc acest Beijing rece, dar de ce nu mă pot despărți de acest pat, de această masă lăcuită, de acest scaun cu trei picioare?... Da, voi pleca mîine, iar prietenii din Beijing nu vor mai fi deranjați de suferința mea. În deplina comoditate a prietenilor ei, Shafei va muri pe Muntele Apusului. Toți îmi cer să mă duc în singurătatea de acolo, unde nu mă pot bucura de căldura lor și chiar de ar fi să nu mor, de acolo nu am cum să le rănesc sau să le mișc inima. Dar mai bine să nu mă mai gîndesc. Nu! La ce m-aș putea însă gîndi? Dacă nu aș fi atît de nenorocoasă în dragoste, nu m-aș mulțumi eu cu compătimiri viclene.

Cît despre prieteni, ce să mai vorbesc? Știu că prietenia omenească nu ar putea-o niciodată mulțumi pe Shafei!

Dar ce m-ar putea mulțumi? Ling Jishi a promis că vine. E deja ora nouă. Cînd va veni, voi fi fericită? Poate el să îmi dea ce îmi trebuie?

Gîndul că nu o să vină mă torturează! Am învățat de mult că pentru a înfrunta un bărbat e necesară o anumită atitudine, dar pînă acum am dat greș. De ce atunci cînd l-am întrebat dacă revine am lăsat să îmi scape o privire rugătoare? În fața unui bărbat frumos nu e bine să fii cinstită, nu trebuie să îl lași să observe... Știu, știu, dar îl iubesc și cum aș putea atunci să trișez? Nu pot să îmi strig iubirea în fața lui? Sînt convinsă că dacă nu e spre răul nimănui, de ce să nu săruți un om?

A zis că vine, dar nu își ține cuvîntul, își bate joc de mine. Puneți puțină inimă cînd mergeți la Shafei, prieteni, doar nu pierdeți nimic!

Simt că înnebunesc. Cît de nefolositoare mi se dezvăluie cuvintele, semnele scrise. Parcă îmi e inima hăituită de șobolani, mi-o simt ca pe un vulcan fierbinte. Imi vine să distrug, să sparg, mă gîndesc să ies în noaptea friguroasă și să rătăcesc în neștire. Nu am cum să îmi liniștesc clocotul inimii, stau ca pe ace, ca pe niște ace încinse. Oricum aș lua-o, oricum aș întoarce-o, mă doare, parcă aș fi în tigaie și aș auzi uleiul sfîrîind și transpir, transpir... De ce nu fug? Aștept sosirea lui; aștept să se împlinească o speranță infinitezimală, fără sens! Cînd mă gîndesc la buzele lui roșii înnebunesc! Dacă dorința aceasta mi s-ar împlini din nou, nu mi-aș putea reține rîsul: „Îl iubești?" m-aș întreba. Și aș izbucni nestăvilit în rîs. Shafei nu a decăzut într-atît încît să iubească un bărbat de peste mare. Oare pentru că nu îmi recunosc dragostea, să nu mi se îngăduie să fac un lucru care nu dăunează nimănui?

Dacă el nu vine pînă la urmă, cum am să pot eu mîine să plec pe Muntele Apusului?

Nouă și jumătate!

Nouă și patruzeci!

28 martie, ora trei dimineața.

Shafei trăiește pe lumea aceasta și lumea știe că ea se înfierbîntă prea tare, că e prea sinceră și iată că slăbiciunea ei cea mai mare e deznădejdea, pierderea iluziei și cine oare ar putea ști mai mult decît ea cîte lacrimi a vărsat?

Jurnalul acesta consemnează viața lui Shafei. Îi știe toate lacrimile, picătură cu picătură, e inima însăși a lui Shafei. Iar acum trebuie încheiat. Shafei nu mai are nevoie de el. Ea se eliberează de tot și se consolează prin lacrimi. Cauza aceasta față de altele pare fără valoare, dar lacrimile sînt o expresie și mai profundă a lipsei valorii. Însă în această ultimă pagină Shafei trebuie să fie veselă, fiindcă a scăpat de cea mai mare deznădejde și și-a găsit satisfacția, o satisfacție care pare că îl face pe om fericit să primească moartea. Cît despre mine, eu

mi-am văzut victoria ivită din această satisfacție și din victorie s-a întrupat pustiul, iar dincolo de el eu — demnă de plîns, demnă de rîs. De aceea, puținul „frumos" de care am fost muncită lunile acestea este bărbăția acelui lungan!

Cum să îmi explic? O inimă de fată complet dereglată de aparatul de măsurat intensitatea sentimentelor bărbatului. Sigur că nu îl pot iubi, iar că nu poate fi la mijloc iubire, e simplu de lămurit, fiindcă dincolo de bărbăția lui se ascunde un suflet sterp. Și totuși sînt atrasă de el, mă gîndesc la el, mi se pare că fără el îmi scapă garanția sensului vieții. M-am gîndit adesea că dacă ne-am uni buzele strîns, cît mai strîns, corpurile ni s-ar elibera de inimile noastre și totul în rest s-ar putea. Pentru că, în realitate, dacă aș putea obține mîngîierea dulce a cavalerului meu, chiar dacă mîna lui mi-ar umbla pe întreg corpul și i-aș sacrifica lui totul, m-aș abandona lui cu dragă inimă.

S-ar cuveni să înnebunesc, fiindcă gîndindu-mă la aceste părelnice iluzii ale mele, ca de vis, pînă la urmă am ajuns să le dobîndesc fără nici o greutate. Dar din ele am simțit eu oare fericirea care îmbată sufletul și la care am năzuit într-atît? Categoric nu!

Cînd Ling Jishi a sosit, se făcuse ora zece. Și-a dat drumul de la început: mi-a spus cît de mult se gîndește la mine... astfel că inima mi se zbătea să se spargă în piept. Dar cînd i-am văzut ochii arzîndu-i de poftă, m-am speriat. Atunci am prins, nu știu cum, un fel de putere de autoapărare și autoprețuire, din chiar jurămintele lui tot mai insistente. Poate că dacă ar fi spus altei femei cuvintele acelea, ei i s-ar fi părut plăcute și ea i-ar fi dăruit pe loc inima. Dar în fața mea, spusele sale nu aveau tărie si ele m-au îndepărtat tot mai mult de el. Biet bărbat! Ai fost dăruit cu atîta frumusețe, însă în tine nu există suflet! Crezi că visurile mele nu au în ele decît o „familie"? Că mă omor după „bani"? Că m-aș mîndri cu „poziția"? În fața mea te-ai dezvăluit cum nu se poate mai sărman! Mă doare nefericirea lui și el nu înțelege nimic, mă țintuiește cu privirea ca și mai înainte, fiind înfricoșător în focul pasiunii. Dacă s-ar fi limitat la dorința cărnii, pînă la urmă mi-ar fi

tulburat inima cu această patimă, dar el îmi șoptește cu glas tînguitor :

— Încrede-te în mine, Shafei ! N-am să-mi bat joc de tine !

Sărmane om ! Nici nu știi cît te compătimește fata din fața ta pentru asemenea vorbe și practici. Și nu m-am putut abține și am izbucnit în rîs, spunîndu-i că știu, sînt convinsă că mă iubește, dar toate acestea în semn de batjocură. Oare cuibul acela unde sălășluiește focul patimii sale carnale sau ochii aceia transportați de dorință nu prind sensul necesității sale simple și meschine și nimic altceva ?

„Fii cuminte, hai, pleacă ! Plăcerea pe care o cauți tu se află la bordel !“ Ar trebui să îl trezesc, să îi spun asemenea vorbe, să îl gonesc, dîndu-i o lecție acestui om de joasă speță. Și deși în sinea mea îmi băteam joc de el, în momentul în care cu îndrăzneală a întins brațele și mi-a cuprins umerii, am uitat de orice și într-o clipă mi-a pierit și întreaga mîndrie și tăria pe care le aveam în mine. Parcă m-a adormit cu totul și în inima mea repetam în neștire : „Mai aproape ! Îmbrățișează-mă strîns, mîine voi pleca !“ Dacă aș mai fi avut puțină putere de stăpînire, ar fi trebuit să mă gîndesc și la ce se află dincolo de frumusețea lui exterioară și să-l fi azvîrlit din cameră ca pe o piatră banală.

Vai ! Cu ce cuvinte, cu ce sentimente îmi învălui regretele ! El, Ling Jishi, un om atît de vulgar, m-a sărutat ! Și eu am primit sărutul în tăcere. Dar în clipele acelea ce lucru duios și fierbinte mi s-a așternut pe chip, pe inimă ? Eu nu mă pot lăsa ametită, ca alte fete, în brațele iubitului. Am deschis ochii mari și l-am privit în față. „Am învins !“ „Am învins !“ El m-a copleșit în așa fel, încît atunci cînd m-a sărutat știam deja gustul. Am devenit la fel de vulgară, mi-am spus. Și brusc m-am trezit și l-am îndepărtat cu putere. Plîngeam.

Nu mi-a luat în seamă lacrimile, socotind că sărutările lui atît de calde și pătimașe îmi înduioșaseră inima și mă aruncaseră într-o stare confuză, de beție ; m-a condus să stau jos, continuînd să îmi spună atîtea așa-zise vorbe de dragoste, care farmecă dulce carnea.

„Nu te-ai dezvăluit îndeajuns?“ îl căinam în sinea mea. Cu voce tare i-am spus:

— Nu vorbi aiurea, poate că mîine am să mor!

M-a ascultat şi nu îmi dau seama ce legături i-au putut trezi vorbele mele. M-a sărutat iarăşi, m-a culcat pe pat şi buzele au început să-mi sărute pătimaş braţul.

M-am hotărît, fiindcă între timp mi se limpezise cu totul mintea. I-am spus să plece; s-a schimbat la faţă, dar m-a inundat cu o ploaie de vorbe şi îmbrăţişări. „Cum poţi să fii atît de prost?“ îmi ziceam. A plecat abia pe la douăsprezece şi jumătate.

După plecarea lui am recapitulat faptele. M-am biciuit cu toată tăria de care puteam să dau dovadă! De ce m-am lăsat îmbrăţişată şi sărutată de un bărbat nevrednic de mine? Nici nu îl iubesc, l-am luat atîta în rîs şi totuşi, în acelaşi timp, tînjeam după îmbrăţişările lui. Într-adevăr, deprinderile cavalereşti să mă fi făcut să decad atît de mult?

Ce concluzii să trag? Am fost călcată în picioare de mine însumi. Eu îmi sînt propriul meu duşman. Cerule, cum aş putea să mă răzbun şi cum să îmi îndrept greşeala?

Noroc că pe lumea aceasta viaţa mea este numai în mîinile mele. Am irosit suficient, această experienţă m-a aruncat într-o stare de un profund tragism şi totuşi parcă nu reprezintă cine ştie ce eveniment de seamă.

Dar nu vreau să rămîn în Beijing şi nici să merg pe Muntele Apusului. Mă gîndesc să iau trenul spre sud şi să îmi trăiesc ce mi-a mai rămas din zile într-un loc unde nimeni nu mă cunoaşte. Şi astfel inima mea tresaltă din nou din starea ei de tristeţe. Rîd nebuneşte, căinîndu-mă: „Trăieşte în pace şi mori în pace, biata mea Shafei!“

1928

SHA DING*

SHA DING, pe numele real Yang Chaoxi, s-a născut în 1904, în provincia Sichuan. Între 1922 și 1926 urmează o școală pedagogică, apoi se duce la Beijing, pentru a audia faimoasele cursuri ținute la universitate de Lu Xun. Deoarece din acel an Lu Xun pleacă în sud, Sha Ding se întoarce în provincia natală și intră în activitatea revoluționară. Începe să creeze tîrziu, spre treizeci de ani, cînd alții aveau deja o anumită faimă literară. Dar volumul său de nuvele: *Linia de navigație interzisă de lege*, 1932, reține atenția. În 1933 este membru al conducerii Uniunii scriitorilor chinezi de stînga și trei ani mai tîrziu devine membru al Partidului Comunist Chinez. Se axează în principal pe o tematică țărănească, ilustrată prin volumele: *Amarul*, *Povestea bunicului* și altele.

Merge la Yanan și este numit decanul Facultății de literatură de acolo; publică o carte de însemnări — *Împreună cu armata*. Mai tîrziu se întoarce în locurile natale, trăiește într-o recluziune totală, fertilă creației. Încheie mai multe cărți pe linia tematică ce îl consacrase, în încercarea de a atrage și pe această cale atenția asupra stării înapoiate și a soartei fără scăpare a țăranului chinez, evidențiind posibila explozie de forță a țărănimii. Un alt teritoriu tematic îi este oferit de lumea tîrgoveților, a intelectualilor umili de cele mai multe ori văzută caricatural, sub lupă, într-o zbatere care nu ține seama de țelurile majore ale vieții.

Proza sa este realistă și impregnată de specific local, cu un limbaj dur, ca tăiat în stîncă. După eliberare continuă să fie activ; surprinde transformările satului în *Trecerea*, *Valul*, *Discuție în noapte*.

---

* Se pronunță: Șa Tin

VENERABILUL ÎNVĂȚĂTOR FAN

Învățătorul Fan Chungu s-a dus astăzi pentru a treizeci și una oară la Oficiul poștal să își ridice ziarul.

De la incidentul din 7 iulie*, mergea singur și își lua ziarul, iar în ultimul timp făcea în mod obișnuit, de trei-patru ori pe zi drumul pînă la poștă. Și aceasta nu numai pentru că știrea atît de îndrăgită a armistițiului era identică cu vederile sale, dar ziarele care îi aduceau confirmarea acestora, informația propriu-zisă îl clarificau pe el însuși, el, care ajunsese de batjocura ascunsă sau fățișă a tuturor.

Cu vreo cinci sau șase zile în urmă, un pierde-vară din județul vecin, picat ca fulgerul la ei, pe drumul său de la Chengdu spre casă, a făcut un scurt popas la ceainărie, după care lectica i s-a pierdut numaidecît într-un nor de praf. După ce a luat loc înăuntru, vreo doi-trei cunoscuți au dat ocol ceainăriei. Ca toți cei care trăiesc izolați, au început să îl ia la întrebări: or să scadă prețurile; o să mai fie război civil? Ori că a fost inspirat, ori că prinsese ceva zvonuri, omul a spus că în capitala provinciei prețurile scăzuseră brusc; tratativele se încheiaseră cu succes, iar războiul civil luase sfîrșit.

În momentul acela, venerabilul învățător Fan se afla de față și deși nu îi cunoștea, s-a apropiat de ei.

— Îmi permiteți?, a întrebat cuprins de o bucurie copilărească; de cînd dețineți această informație?

— Din prima zi de după plecarea mea. Pe doisprezece noaptea, în Chengdu au căzut o mulțime de bombe.

Iar cum cele spuse de călătorul vorbăreț erau întocmai pe măsura gîndurilor lui, se potriveau cu dorințele

---

* 7 iulie 1937, incidentul de la Podul Marco Polo, de lîngă Beijing care a declanșat războiul chino-japonez.

și cu pronosticurile lui, le-a socotit profeție și a proclamat : războiul civil a încetat ! Astfel, venerabilul învățător Fan a transmis vestea tuturor cunoscuților. Și ca și în cazul știrii capitulării Japoniei, s-a socotit un promotor, cel dintîi care a lansat petarda.

Dar se scurseseră cele cinci-șase zile, căutase el însuși ziarele vechi din treisprezece, dar informația nu se adeverea.

Cînd a ajuns la oficiu, trecuse de amiază. Acesta era de fapt o mică prăvălie, fiindcă ținea țigări, ață de cusut și alte asemenea mărunțișuri. Patronul, pe nume Zhu Wenqiao, un om închis la suflet, înalt și slab la trup, avea două buze mari și groase, aproape grotești. Se spunea că în tinerețe învățase ceva carte, dar nu își terminase studiile. Cu venerabilul învățător Fan se purta de obicei foarte manierat. Însă de cînd venerabilul învățător ajunsese de rîsul copiilor, îi mai scăzuse și patronului stima pentru el.

Zhu Wenqiao schiță un zîmbet, apoi oftă și în cele din urmă deschise gura sa caraghioasă și căscă.

— La ora asta nu mai vine ! rosti alene.

— Oh, oftă venerabilul profesor, poșta asta merge prea prost !

Se așeză lîngă tejghea, cu bastonul pe piept, încrucișîndu-și mîinile peste el.

— Ce părere ai, cum ar fi mai bine să se rezolve chestiunile noastre, ale Chinei ? Se opri puțin și continuă : Poșta era excelent organizată și acum, dintr-o dată, a ajuns de rîpă ! Ce s-o mai lungim, e mereu în întîrziere !

— E rău tratată, spuse Zhu Wenqiao parcă în glumă, parcă în serios.

Vorbi mult și, ca fiecare bolnav, aduse vorba despre problema sa — războiul civil ! După el, dacă războiul civil nu încetează, salariile poștașilor nu se vor mări și chiar de vor spori, creșterea lor nu va fi pe măsura prețurilor, fiindcă numai pacea este adevăratul remediu.

— Unii rîd de mine, adăugă. Dar, spune-mi, cine nu e acum doritor de pace ?

Zhu Wenqiao zîmbi, părîndu-i-se că bătrînul nu mai pricepe rostul lucrurilor.

— Așa ar fi logic, răspunse, fără să își ascundă nepăsarea.

— Ai vorbit...

Se întoarse nemulțumit, nervos.

— Nu e numai logic, ci și real. Se ridică și se duse lîngă tejghea, lămurind nerăbdător : Uite, de pildă, războiul cere bani, dar banii nu ajung și atunci emiți mulți bani, iar banii mulți fac ca prețurile să crească în mod firesc. Pacea însă...

— Chestia asta mai mi-ai spus-o, i-o reteză patronul, scrutîndu-l cu privirea.

— Atunci, am sau nu dreptate ? îl obligă să răspundă, privindu-l drept în ochi.

— Așa este, natural...

Zhu Wenqiao răspunse în silă, reprimîndu-și un zîmbet și răsfrîngîndu-și intenționat buzele. Îi știa el prea bine boala venerabilului învățător și își urmă cele zise în gînd : „Așa este, natural, dar ce păcat că e greu de înfăptuit ! Sigur că ar fi mai bine, ar mai scăpa lumea de necazuri. Dealtfel, orice-ar fi, nu-i atît de simplu".

Oftă plin de supărare și se așeză. Învățătorul tăcu. Ar fi fost momentul să plece. Dar nu plecă.

— Ziarele din doisprezece spun că o duzină de reviste din Chongqing s-au opus ! Rămase multă vreme cufundat în gîndurile sale, apoi mormăi, ca pentru sine : Toți fac întruniri și se opun. Se pare că valul acesta nu-i chiar neînsemnat.

Zhu Wenqiao nu interveni, fiindcă în ultimele zile mai auzise aceste vorbe. Iar opinia publică stabilise definitiv că venerabilul învățător o luase razna, devenise mai mult decît ridicol.

— Ultimele știri nu se mai potrivesc.

Zhu Wenqiao tăcea. Căscă, evident plictisit.

— În concluzie, spuse rîzînd, ridicîndu-se, să vedem ce spun și ziarele din paisprezece și cincisprezece !

Astfel, bătrînul, de obicei cum nu se poate mai politicos, plecă fără să mai dea din cap în semn de salut, ducîndu-și cutia sa vopsită în galben.

În mod evident, îl supărase pe patron, fiindcă pînă acum vreo două zile, Zhu Wenqiao era încă de partea lui și socotea drept adevărat tot ce îi spunea el. Și uite

că, dintr-o dată, ținea trena dușmanului, din aceleași motive de neînțeles, numai și numai pentru că informația nu se adeverise în ziare. Se schimbase tam-nesam, socotind că vorbele lui nu mai valorează un ban.

Nu era deloc vesel, ba se simțea într-un fel îndurerat; începuse și el să aibă unele bănuieli în legătură cu informația cu pricina. Și cum gîndurile îi erau schimbătoare, evită să își mai salute cunoscuții. Ori acest lucru nu era chiar atît de simplu, fiindcă în ultimele zile unele saluturi aveau în ele anumite subînțelesuri. Chiar cei cinstiți îl întrebau așa, într-o doară: „Ce s-a mai întîmplat, au preluat ziarele știrea aia? Ori a fost un simplu zvon!" Iar cu aceștia nu numai el, dar nimeni și nimic nu ar fi putut-o scoate la liman, fiindcă prețurile tuturor mărfurilor cotidiene — ulei, sare, orez, lemne — se aflau în neîntreruptă creștere.

Cînd ajunse acasă, nepotul său cel mut tocmai punea obloanele la prăvălie. Nora i se prăpădise de timpuriu și în urma ei îi rămăseseră în grijă doi nepoți. După credința simplă a oamenilor că fiecare trebuie să o scoată la capăt și să se țină din munca sa, el se chinuise îndelung, izbutind să facă dintr-un om pierdut un om aproape pe întreg — croitor model, sau, cum spunea lumea, croitor sanitar.

De cîte ori se întorcea acasă, venerabilul învățător dădea întotdeauna mîna cu mutul, în semn de dragoste. Astăzi însă intrase glonț în casă nu numai pentru că era trist, ci și fiindcă, în urmă cu o zi, mutul se arătase, prin tot felul de semne, alături de el, în sensul că îl compătimea pentru toată batjocura lumii.

Dintre nepoți, celălalt mai ales îl înțelegea cel mai bine pe bunic. El era învățător la școala primară din centru, fiind sobru, bine pregătit, priceput la caligrafie. Pentru a-i deosebi, oamenii îi ziceau acestuia tînărul învățător, iar bunicului, venerabilul învățător. Calitățile cărturărești și pedagogice îi fuseseră cizelate de mîna venerabilului învățător.

La puțină vreme după ce venerabilul învățător a ajuns acasă, s-a întors și învățătorul cel tînăr. Primul stătea întins pe șezlong, mohorît.

— Nici azi nu a venit poșta ! a mormăit venerabilul în loc de răspuns la salutul nepotului.

Tînărul învățător nu știu ce ar fi mai bine să zică și aduse vorba despre propunerea școlilor învecinate de a cere toate la un loc îmbunătățirea condițiilor de viață, mărirea remunerației. Dar bunicul îl luă în primire de la bun început.

— Crezi că veți reuși ? îl întrebă cu însuflețire.

— Deocamdată cred că e destul de greu, răspunse nepotul și chipul slab și palid îi ieși și mai mult în evidență.

— Chiar așa ! strigă bucuros venerabilul învățător, ridicînd în sus bastonul, apoi se sculă în picioare. Ce poate fi mai limpede decît aceasta ? Și adăugă : Dacă războiul intern ar lua sfîrșit, s-ar putea îngriji și de învățători. Dar ei sînt astfel tot cu gîndul la bătălie ! Iar chestiunea este : puteți voi să tăceți ? Nu ! Pot autoritățile să vorbească să vă acorde atenție ? Nici ele nu pot ! Și cum nu vă bagă în seamă, e cazul să faceți grevă !

— În Chengdu, toate școlile primare sînt în grevă.

— Bravo ! Bravo lor ! Venerabilul învățător își aminti că el însuși citise nu de mult o știre asemănătoare în ziar : Peste tot se cere restabilirea regimului dinainte de război. Și toți se împotrivesc, este firesc. Și atunci te întreb : cît mai poate dura această bătălie ?

— După mine, războiul nu mai poate continua, întări tînărul învățător.

— Și totuși, unii își rîd de mine, considerînd că greșesc.

Venerabilul învățător Fan vădit satisfăcut, se așeză la loc pe șezlong.

Fără nici o îndoială că priceperea nepotului îi risipise năduful. Nu se mai gîndi la deosebirile care existau între ideea sa și punctele de vedere ale celorlalți ; nici nu era sigur dacă nepotul nu îi ținea partea dinadins, și totuși era fericit. După ce își reluă locul, se adînci în analiză, își puse în ordine teoriile și rememoră faptele care dovedeau că războiul intern avea să ia sfîrșit, consolidîndu-le într-o credință fermă, de nezdruncinat.

Abia cînd soția nepotului său intră să aprindă lampa, venerabilul învățător oftă într-un fel anume.

— De ce ziarele din treisprezece n-au preluat ştirea ! spuse el amar, după ce oftase.

Se ghemui şi rămase multă vreme tăcut.

Tînărul învăţător nu zise nici el nimic. Deşi nu auzise clar ultimele cuvinte ale bunicului, tăcu, înţelegîndu-i sentimentele derutate : îşi aminti din nou de batjocura unora, gîndindu-se că informaţia care nu se mai confirma era un zvon, pur şi simplu cineva lansase un balon de săpun.

Tînărul învăţător ar fi vrut să îl povăţuiască, să îi arate că şi dacă balonul acela era o minciună, purtarea lui era cea dreaptă, cea bună. Iar această purtare cuprindea în ea dorinţa poporului, deţinînd, prin urmare, o adîncă semnificaţie. Dar vorbele îi ajungeau în gură şi numai atît. Avea impresia că de la o vreme bunicul se rătăcise întrucîtva ; dispoziţia naturală era normală, dar acţionînd astfel, căuta să îşi probeze prin alţii dreptatea punînd la îndoială şi buna credinţă a nepotului său şi atunci cădea în asemenea halucinaţii.

De fapt, de anul trecut, de la cea de-a şaptezecea aniversare, felul de a fi al bunicului nu mai părea acelaşi. Deşi spatele îi era la fel de drept, iar lucrurile şi le ţinea în bună orînduială, ba arăta acelaşi entuziasm pentru tot ce era nou, se apucase aşa, din senin, să înveţe alfabetul latin şi se înflăcăra uşor şi la fel de uşor se înfierbînta, de parcă ar fi fost un copil, iar uneori întrecea orice măsură.

Venerabilul învăţător fusese un autodidact. Ţinuse în tinereţe o prăvălie cu porţelanuri şi deodată, la treizeci şi unu de ani, vînduse prăvălia şi plecase la Chengdu să înveţe matematica. Judecata lui era simplă : cu cît ştii mai mult, cu atît viaţa este mai plină de miez. Fusese dintotdeauna atent la cunoştinţele practice şi la popularizarea lor. Aşa ajunsese primul din judeţ, care îşi însuşise alfabetul latin şi nu numai că îl ştia, dar îi făcea şi propagandă. Pînă şi urările de sărbători era atent să le noteze şi în alfabet.

Venerabilul învăţător era ceea ce se cheamă numai muşchi şi os. Era bărbat mic de statură şi slab, cu nasul mare şi ochii înfundaţi în orbite. Barba îi albise de tînăr, dar avea gura mică şi buzele fragede, ca ale unui co-

pil. Gura aceasta de un roşu natural nu umbla cu baliverne, aşa îl cunoşteau oamenii. De aceea, fulgerul ştirii aceleia picate parcă din văzduh îi adusese bătăi de cap pentru prima oară în viaţă, iar el nu avea cum să se dezvinovăţească.

Rămăsese întins în şezlongul său. Pînă să îşi pună nepotul lecţiile la punct, se făcuse deja vremea somnului. Se duse la culcare tăcut, încet şi fără chef. Trecuse de ora opt şi îşi depăşise cu vreo jumătate de ceas ora sa normală de somn. Dimineaţa greşi din nou ora de sculare, însă de această dată nu întîrziase, ci se sculase prea devreme. Dar, lucru ciudat, nu se duse la cîmp. Sfătuia pe toată lumea să iasă în natură, spunînd că aerul curat este mult mai important decît toate medicamentele.

Cum bătrînul încălcase rigoarea de pînă atunci a vieţii sale şi arăta schimbat la faţă, tînărul învăţător îl întrebă la micul dejun dacă nu se simte bine.

— Ciudată întrebare, replică venerabilul învăţător, după un moment de tăcere, rîzînd în hohote, foarte bine dispus. Parcă mi-ai fi ghicit inima ; îmi spunea : te cheamă coşciugul şi tot nemulţumit eşti ? Mănînc bine, dragul meu, dorm bine, e încă devreme !

— Am întrebat şi eu la întîmplare. Tînărul învăţător începuse să înţeleagă.

— Ascultă-mă cu atenţie, vorbi bunicul şi vocea parcă îi răzbătea de undeva de departe. Coşciugul e gata de un an şi pe vreme de iarnă e firesc ca lemnul să sune ca o chemare ! Ţi se pare curios ? Oamenii cu carte pricep regulile vieţii, noi nu avem cum să nu ţinem seama de ele. De exemplu, de ce gîndeşti că eu cred în încetarea războiului intern ? Simplu, de spus, pentru că poporul nu vrea război ! Adu-mi un singur om de pe strada noastră căruia să-i placă războiul !

— Desigur ! Dar ştirea lansată de străinul acela se pare că a fost numai un foc de paie ! răspunse repede tînărul învăţător.

Vorbi direct, curajos, dar se opri aici, îngheţînd. Observă dintr-o dată că l-a rănit pe bunic. Nu îşi mai continuă gîndul, bîigui ceva, încurcat, dar procedînd astfel greşi mai tare, apoi se sili să rîdă. Venerabilul învăţător

îl fixa cu severitate. Pentru a se salva, se foi, pretextă că e tîrziu și că trebuie să se grăbească spre școală.

Cînd să iasă la drum, ca niciodată, bunicul nu îl luă în seamă. Rămăsese cu aceeași expresie severă și bănuitoare pe chip, înțelegînd brusc că pînă și nepotul, făcut om de mîinile sale, era gata să îl părăsească.

Venerabilul învățător stătu buimac o bună bucată de vreme. Apoi oftă și se duse să răsfoiască ziarele.

Se abonase la un ziar de dimineață și la unul de seară, ziare pe care le lega și le coperta cu multă grijă lună de lună. Se apucă să le răsfoiască, uitîndu-se peste titluri, începînd cu ziarul din doisprezece august, ultimul care îi sosise. Citea, clătina din cap, oftînd și mormăind cuvinte izolate. Din cînd în cînd se lăsa furat de un gînd sau socotea zilele pe degete și așa după ce recită una sau două corespondențe de pe front. Clătina cu amărăciune din cap, lăsîndu-se meditativ în scaun.

Avea senzația că nu era de întrevăzut nici un fir luminos. Se ridică și rămase în picioare lîngă masă.

— Dar chiar și acestea ar trebui să ducă la încetarea imediată a ostilităților, spuse înciudat, împungînd cu degetul ziarele.

Se apucă iar, plin de durere dar cu o încredere și mai fermă, să scormone, să dea la iveală un indiciu cît de mic.

— Tu vrei ca războiul să continue? întrebă el brutal, cînd o zări pe soția nepotului.

Femeia se apropie de el, rîse, neputîndu-se stăpîni, apoi oftă:

— Ce rost are să se bată? Apoi, înciudată: Bumbacul a ajuns mai bine de o mie de *yuani* ocaua.

— Vezi? Pînă și femeile și copiii înțeleg!

Săltă fruntea, își încordă pieptul, vesel. În închipuirea sa, îi avea în față pe toți oamenii acela care îl luau în rîs. Bucuros, ridică cutia cu jăratic și i-o întinse femeii, să întețească focul. Ea o luă și ieși afară. Se apropia ora prînzului. Venerabilul învățător trecuse pe la cîteva case, probînd pentru a nu știu cîta oară: pînă și femeile și copiii recunoșteau că războiul nu folosește nimănui. Atunci cum să mai continue? Evident că a încetat...

Cei pe la care trecuse erau mici negustori, care își duceau traiul din greu. Acum, gîndindu-se ei cît îl amărîse știrea aceasta pe venerabilul învățător, deși se distrau oarecum, în fața noii sale mărturii de fier erau cîștigați de credința sa, fiindcă erau munciți de aceeași problemă : bumbacul ajunsese peste o mie de *yuani* ocaua !

La ultima casă, bucuria i se risipi în vînt. În timp ce vorbea cu stăpînul casei, care ținea o papetărie, băiatul acestuia, de vreo unsprezece-doisprezece ani, veni acasă de la școală.

— Venerabile învățător, se amestecă în vorbă copilul, plin de el. Toți cer să le dai datoria !

Venerabilul învățător se înroși tot, dar nu se supără, fiindcă nu băiatul era de vină.

— Ce datorie ? Pînă și soia mi-o plătesc pe loc !

— Nu pentru soia, ci pentru salva de tun...

Băiatul își luă numaidecît picioarele la spinare.

Cu aceasta, venerabilul învățător se simți din nou cuprins de deznădejde, pentru că, iată, copilul îi aruncase iarăși în față situația lui de-a dreptul rușinoasă : era logic ce spunea, dar zvonul lansat fusese găunos. Altfel spus, trăise șaptezeci și unu de ani, fusese cu adevărat stimat de oameni și cînd să intre în mormînt, pur și simplu înnebunise.

După normele societății chineze, cineva care a făcut mai mult de zece fapte rele, poate să o continue pe această cale, fiindcă oricît s-ar îndrepta, lumea are să îi spună tot „neghiobul ăla". Dar aceasta este un fel de îngăduință binevoitoare, fiindcă dacă un om bun greșește o singură dată, toată lumea va arunca cu pietre în el. Ori, luată așa, realitatea nu părea prea dulceagă.

Aici era durerea : tîlhăriile repetate ale celor răi nu mai surprindeau. Dar cînd un om de treabă comitea o greșeală, avea apoi de tras de pe urma ei. Iată de ce, între cele două tipuri de oameni, venerabilul învățător pierduse pentru prima oară în viața sa măsura și acum se afla într-o situație dezastruoasă.

Plecă îndurerat de la patronul papetăriei și brusc vîrsta sa venerabilă de șaptezeci de ani parcă îl tortura. Avusese de gînd să se întoarcă acasă, dar pașii îl duseră spre Oficiul poștal. Sosise poșta și grăbi pasul, sperînd

ca ziarele proaspete să îi poată cît mai curînd certifica știrea. Mai avea puțin pînă la oficiu, cînd se auzi interpelat.

— Ziarele tale sînt aici !

Cînd se întoarse, cineva, de pe treptele unei ceainării, agită spre el niște ziare.

Era un tînăr fără ocupație. Terminase liceul și se socotea ca făcînd parte din lumea cărturarilor. Foarte gras, se ocupa cu lucruri dubioase. Era convins de șubrezenia acelei informații care căzuse ca fulgerul peste tîrg, făcea parte dintre acei care îl batjocorea pe venerabilul profesor, și, cînd venise poștașul, îi smulsese ziarele, cu gîndul unei alte răutăți.

— Vino să bem un ceai. Văzînd că interlocutorul ezită, îi strigă voios : Avem știri excelente !

În tot tîrgul, numai venerabilul învățător era abonat. Ziarele erau adevărată hrană spirituală, îi plăcea să spună. De aceea era bucuros cînd cineva împrumuta de la el ziare, dar de data aceasta avea motive să se arate înciudat.

— Lăsați vorba ! zise, apoi tăcu, sumbru.

— Vă rog mult să mă iertați, venerabile ! Dar nu am mai citit ziarele de cîteva zile ! Grăsanul cel tînăr se prefăcu foarte respectuos și alergă pînă în fața venerabilului învățător, invitîndu-l ceremonios.

Venerabilul învățător îl scrută neliniștit. Nu era deloc prost, își știa bine partenerul și înțelegea destul de limpede că pusese la cale ceva. Ori el nu era cîtuși de puțin sigur că ziarele care abia sosiseră îi întăreau sau îi infirmau vorbele sale puse în circulație în urmă cu cîteva zile. Zîmbi neîncrezător și înaintă șovăitor, gata să se ia la harță. De obicei era blînd la vorbă și domol în gesturi. Rareori se mînia. Cînd discuta cu cineva în contradictoriu și vedea că omul de lîngă el se pornea să strige, rîdea și-i spunea : „Lasă, discutăm după ce te calmezi" și se îndepărta. Acum însă era limpede că el era acela pus pe ceartă. Părea că e pregătit pentru orice și că nu are de gînd să dea înapoi.

Intră în ceainărie cu pieptul scos și se așeză țeapăn pe locul de cinste pe care i-l acordă cei prezenți. Privi mîndru peste ei.

— M-ați adus pe sus ! zise, rîzînd oarecum silit.

— Gata ! strigă tînărul care îl poftise. Cum puteți vorbi așa, venerabile...

— Mai bine ai citi jurnalele ! strigă careva.

— Ai dreptate, zise tînărul și își drese vocea.

Apucă ziarul în mîini și începu să citească. Urmărea numai știrile principale, iar din ziarele din patruspre-zece și cincisprezece le făcu cunoscute cele cîteva mari titluri care se lăfăiau pe primele pagini : „Ciocniri puternice între armatele naționalistă și comunistă" ; „La trecătoarea din nord luptele au luat amploare" ; „O armată guvernameatală cu un milion de soldați a pătruns prin trei locuri în China de nord" ; „Whitman a declarat că armata americană nu se amestecă în războiul civil din China" și încă altele.

Și deși intonația cititorului părea corectă, după fiecare titlu, el îi arunca venerabilului învățător ocheade pline de semnificație. Ceilalți, din aceeași gașcă batjocoritoare cu el, îl priveau cu intenție pe venerabilul învățător, aflat la mare greu. Pentru a-l necăji și mai tare, ei izbucneau din cînd în cînd în rîs sau se priveau unii pe alții cu subînțeles.

Cînd înscenarea ticăloasă era gata să atingă punctul culminant, venerabilul învățător se ridică și îi puse capăt.

— Ia spune-mi, ce ai de gînd ? întrebă cu o voce fermă, dar stăpînită.

— N-am nici un gînd, se prefăcu acela că nu înțelege, încetînd să citească.

— N-ai nici un gînd, reluă venerabilul învățător. Atunci de ce citești știrile cu subînțeles ?

— Ah, la asta vă referiți ? Mă gîndeam să vă fac să pricepeți, venerabile, că războiul civil a încetat !

— Ești un prostănac ! îi aruncă cu furie, însoțind sentința de un gest al mîinii, ca și cum l-ar fi decapitat.

— Venerabile, eu vă respect oricum. De ce...

— Încetează cu gogomăniile !

— Să spună ei...

Vocea îi devenise și mai aspră. Ținea capul sus, își umflase pieptul, gata de a intra în bătălie și arătă cu un gest larg spre ceilalți oameni aflați la masă, în jurul

său. În felul acesta, farsa se preschimbă pe loc într-o gravă dispută publică.

Tînărul încetă să mai facă pe inocentul, se înfurie și el și declară cu tărie :

— Mincinos e cine spune, cine a lansat zvonuri nebunești !

Și lucrurile se întoarseră de unde porniseră, la situația din urmă cu cîteva zile, cînd venerabilul învățător era sfîșiat de dilema : războiul civil trebuie sau nu să înceteze ; poate sau nu să înceteze ; a încetat sau nu ?

Pînă la urmă, știrea hărțuielii se răspîndi și tînărul învățător veni în grabă la fața locului, strecurîndu-se prin mulțimea de gură-cască. Avu grijă să înlăture orbirea celorlalți. Chiar dacă informația era falsă, în acest moment ea era mult mai plină de semnificație decît acum cîțiva ani. Vorbi mult și abia tîrziu îl rugă pe venerabilul învățător să se întoarcă împreună acasă.

Dar sfatul său blînd nu fu luat în seamă. Venerabilul învățător nu dorea să se lase cu una cu două. Invectivele lui erau acum și mai bogate și mai tari. Chiar după ce plecară, pe drum, el se tot zbătea și izbutea să scape din mîna nepotului și atunci se întorcea spre ceilalți, rămași în fața ceainăriei, și se apuca să strige la ei, gesticulînd cu putere.

— Eu nu greșesc ! striga. Numai barbarii aceia doresc să continue războiul !...

— Ajunge, bunicule... Lasă-i, bunicule...

Tînărul învățător îl ruga rușinat, se ducea la el și îl lua de braț și porneau iar spre casă.

Venerabilul învățător se mîniase pentru prima oară atît de aprig. Acasă ajunsese de nerecunoscut. Rămăsese întins în pat timp de două zile ; nu avea poftă de mîncare și nu schimba o vorbă cu nimeni. Soția tînărului învățător spunea că noaptea se scula din pat și se plimba încolo și încoace prin cameră, mormăind : „Cum să nu se oprească ? Toți oamenii simpli, de jos, vor să se termine odată războiul civil !...“

A treia zi, venerabilul învățător își reveni, dar nu cu totul. Parcă se mai șubrezise și începuse să se poarte ca toți bătrînii ; fruntea nu și-o mai ținea dreaptă, barba îi era mai neîngrijită. Acum avea în el un aer bolnăvi-

cios, de parcă viața și întreaga sa tărie și le concentrase în credința la care năzuia : războiul civil trebuie să înceteze, cu orice chip ! Și argumentele rămăseseră aceleași ca mai înainte.

Ba mai mult, își făcuse din aceasta un obicei, la fel ca atunci cînd se apucase, la maturitate, de învățătură. Dacă pe vremuri exersa în fiecare zi, numaidecît după ce se trezea, vreo cincizeci de ideograme, acum căuta un interlocutor sau doi și le explica ideile sale. Primul gînd al oamenilor era acela de a-l lua în rîs, dar deveneau pe loc serioși, pentru că deși era doar simpla lui credință, ei înșiși se simțeau îmbărbătați, pătrunși de ea.

Cei mai convinși erau aceia din familiile combatanților. Nevestele sau părinții soldaților aflați pe front veneau adesea la el să le facă scrisorile. Venerabilul învățător pusese de multă vreme un anunț în prăvălia nepotului mut : se oferea voluntar ca zilnic, de la ora zece dimineața pînă la ora două după-amiaza să redacteze scrisori pentru cei care luptau împotriva cotropitorilor japonezi. Acum continua să își asume îndeplinirea acestei sarcini, însă diferența era că dacă înainte îndemna soldații să lupte cu vrednicie și să nimicească inamicul, acum...

Pînă la urmă, cineva lansă deodată un zvon nemilos: venerabilul învățător înnebunise ! Oamenii observaseră că el începuse să vorbească singur pe stradă. Într-o zi, se oprise în mijlocul străzii și izbucnise în hohote de rîs.

— Nu înțelegeți ? strigase, cu chipul lipsit de expresie. E foarte simplu : oamenii de treabă nu vor război civil !

Țipase atît de tare, încît îl auziseră mai mulți.

Informația sa, știrea sa ca o salvă de tun, continua să o împărtășească bucuros tuturor. Dar pînă astăzi ea nu s-a dovedit adevărată, adeverindu-se doar încrederea de nestrămutat a venerabilului învățător.

Se găsesc, bineînțeles, destui care să îl creadă și nebun, dar numai dintre oamenii care se opun tuturor purtătorilor de adevăr.

1945

BA JIN*

Actualul președinte al Uniunii Scriitorilor din China, BA JIN (n. 1904), este unul din cei mai prolifici și mai populari romancieri chinezi ai secolului XX.

Provenind dintr-o veche familie feudală, tînărul Li Feigan reușește să scape, la 19 ani, de tirania familiei, fuge la Shanghai și Nanjing, unde studiază, activează în diferite cercuri socialiste, scrie pentru ziare. În 1927 pleacă în occident „în căutarea adevărului". Rămîne doi ani la Paris ; aici va scrie primul său roman, *Distrugerea*, care îi asigură un succes rapid și îi va hotărî destinul de scriitor. Faimoase sînt trilogiile *Torentul (Familia, Primăvara* și *Toamna)* și *Iubirea*, romanele *Focul*, *Grădina tihnei*, *Nopți reci*, din șirul celor 20 de romane. Impresionante prin bogăția de viață și forță epică sînt cele peste 70 de povestiri și nuvele adunate într-o duzină de cărți.

Profesînd un ideal mai înalt decît arta, Ba Jin afirmă : „Eu nu sînt artist... Unii spun că viața e scurtă și arta lungă. Dar eu cred că există ceva cu o valoare mai perenă decît arta. Acel lucru mă subjugă și pentru el renunț la artă fără părere de rău. Ce este arta dacă eu nu pot aduce cît de cît lumină semenilor mei și nu pot da o lovitură puternică forțelor întunericului ?" Sub semnul acestui crez de ardent umanism stă toată literatura lui Ba Jin. Scrierile sale sînt definite prin perspectivă și în același timp substanță autobiografică, tema romantică a pasiunilor, iubire și ură, conflictul dintre dragoste filială, datorie civică și sentiment, eroii care își caută rostul social într-o lume care le impune jertfa de sine. Această modalitate de inspirație spontană, în flux frenetic, i-a hotărît stilul, un stil natural, fluent, nepretențios. Personajele sale se disting nu atît prin limbaj, cît prin comportament, prin angajarea lor, prin intensitatea pasiunilor. Ba Jin este un tribun năvalnic, pasionat.

---

* Se pronunță : Pa Țin

DISTRUGEREA

— Nu te împotrivi răului!

Așa îmi spunea întotdeauna. El. Are nume și prenume și dacă le-aș dezvălui, ați vedea că este foarte cunoscut. Mă gîndesc însă că un simplu „el" ajunge. Nu am venerat niciodată numele în sine și mă întreb de ce oamenii pretind ca personajele să aibă nume și prenume.

— Crezi că dacă tu nu recunoști ceva, aceasta are vreun sens? Ce trebuie să se întîmple, se va întîmpla oricum. Nu ai cum să stăvilești ceva care urmează să apară, să fie. Așa este și cazul ocupării nord-estului țării de către japonezi. Mai bine să folosim cum trebuie timpul în favoarea noastră.

Obișnuia să stea pe canapea și să mă instruiască pe îndelete, mîngîindu-și absent mustața.

La urma urmei ce însemna „în favoarea noastră"? Nu mi-a spus-o niciodată. L-am întrebat, l-am rugat să se explice, să fie mai clar, dar se mulțumea să mormăie ceva, neclar. Odată însă mi-a confirmat că el lucrează numai în favoarea sa, că își rezolvă cu acerbie propriile chestiuni. Dar aceasta s-a întîmplat o singură dată, apoi nu a mai recunoscut că spusese asemenea cuvinte.

Sînt un tînăr fără multă minte. Chiar dacă nu sînt de acord, el așa crede. De vreo două-trei ori mi-a spus plin de amărăciune că avusese un discipol plin de promisiuni, mai ceva ca Yanhui al lui Confucius, dar că, din nefericire, se prăpădise de tînăr. Și tot din nefericire nu mai exista altceva care să îi poată folosi pe deplin cunoștințele. Mai era cineva, domnul Fang Yun, care concurase la examenul pentru studii în Anglia, dar care eșuase la un pas de victorie. Eu mă aflam mult prea departe.

Cu toate acestea, se purta foarte bine cu mine, continua să îmi dea sfaturi, să mă dăscălească, să îmi împărtășească atîtea și atîtea lucruri, cu cele mai bune intenții.

Avea o mulțime de prieteni, dar puțini îl căutau, iar eu eram unul dintre ei. Mai veneau unii studenți, însă de regulă ei nu îi mai călcau pragul a doua oară. Nu înțelegeam motivul. Mă întrebam nu o dată care era cauza, pentru că și eu eram tînăr și totuși îl frecventam. Trebuie să fie ceva, îmi ziceam, poate că se purta foarte frumos cu mine, poate că eu nu eram la fel cu ceilalți.

Soția sa, foarte frumoasă, era mult mai tînără decît el. Era a doua, mai fusese însurat. Pînă aici, nimic deosebit. Destui profesori aveau neveste tinere. Nici chiar sentimentele sale nu se deosebeau de cele ale oamenilor de aceeași condiție și nu s-ar putea spune dacă cuplul lor se avea bine sau rău. Nu i-am văzut certîndu-se vreodată, însă mi se părea că le lipsește căldura firească ; erau foarte politicoși unul cu altul, dar reci. La început, în timpul călătoriei sale în Europa, aflat pe urmele acestei studente, s-a înfierbîntat de nenumărate ori, dar întors în țară s-a potolit. A luat-o de nevastă și în fața legii totul a devenit de neclintit. El și-a reluat poziția și îndatoririle sale de cercetător și profesor.

Doamnei îi plăcea să danseze. Într-o vreme mergea și el la dans, însă ulterior nu a mai frecventat saloanele de dans ale protipendadei. Ea însă era nelipsită. Se ducea însoțită de un prieten, un renumit profesor de filozofie, cu studii particulare în SUA ; s-ar putea spune chiar că acesta era discipolul lui, fiindcă îi frecventase cursul vreo jumătate de an.

De cîte ori discipolul îi însoțea nevasta la dans, el, magistrul, rămînea acasă, întins pe canapea și îmi expunea în amănunțime principiile sale.

— Nu te împotrivi răului ! Toată existența noastră conține rațiunea ființării lui. Așa este și în cazul Manciuco *. Uneori, răul este o necesitate și cînd i-a trecut momentul, se stinge de la sine. Împotrivindu-te răului,

* În original, Manzhouguo, statul Manciuria, înființat de japonezi în nord-estul Chinei.

îți pierzi timpul în zadar. Te sfătuiesc să te apuci de ceva real, temeinic. Negarea permanentă înseamnă irosire și aceasta nu-ți stă în fire. Voi, tinerii, uneori parcă plutiți. Și atunci nu mai e nimic de făcut.

Îl ascultam răbdător, dar uneori nu îmi puteam reprima mînia.

— Dumneavoastră ați înfăptuit ceva real, temeinic? îl întrebam, tăios. Nu vi se pare că vă pierdeți vremea?

Pierdea realmente timpul. Replica mea nu îl supăra.

— Eu? întreba jumătate în glumă, jumătate în serios. Eu studiez. Studiez zi și noapte, meditez. Cu folos!

Credeam în cuvintele lui. Avea un apartament regesc și o bibliotecă elegantă, confortabilă, putea să studieze zi și noapte. Dulapurile masive, cu ușile de sticlă, la vedere oriunde, nu numai în încăperea destinată bibliotecii, ci și în camera de zi și în salonul pentru oaspeți, gemeau de cărți. Iar starea cărților dovedea că ele erau din plin folosite. Avea multe cărți englezești, dar nici cele chinezești nu lipseau.

— Te sfătuiesc să citești mult. Aceasta este o cerință obligatorie. Un om trebuie să citească, să studieze. China are nevoie de oameni care să se consacre cu totul învățăturii aprofundate: tinerii care nu știu decît să strige: „Jos aceasta!", „Jos aceea!" nu slujesc patria. Eu am citit atîtea cărți și am sentimentul că nu am făcut îndeajuns. Iar voi, tinerii, cum credeți că veți răzbi fără studiu? Pînă și recîștigarea nord-estului țării este posibilă tot prin studiu, prin cultură.

Îmi vorbea cu mîndrie, cu conștiința valorii sale. Și avea dreptate. Studiase enorm, iar eu dacă citisem a zecea parte din biblioteca sa, ori poate abia doar a suta parte! Îl priveam cu mîndrie, cu venerație.

— E necesar să știm să fim largi la suflet, să îi respectăm pe ceilalți. Răul absolut nu există. Chinezii ar trebui să se stimeze mai mult unii pe alții, fiindcă abia eforturile tuturor sînt utile țării. Și se cuvine ca fiecare să-și vadă de ale sale, să-și îndeplinească temeinic vocația. De aceea, zic, citește mult, învață și nu te pierde în lucruri inutile. După licență ai de gînd să pleci la studii în Anglia sau în Statele Unite?

Cu acest îndemn repetat, m-am despărțit de el. Ajuns acasă, în cămăruța mea joasă și îngustă, mi-a venit în minte formula Boxer Indemnity Student * (așa l-am auzit pe un englez spunînd, dispreţuitor) și nu m-am simțit deloc bine. Iar el, care vroia să facă din asta un fel de ideal al meu ! M-am revoltat. M-am uitat la raftul meu cu cărți, la cele vreo treizeci de volume ferfenițite, dintre care cîteva nici măcar nu îmi aparțineau, fuseseră împrumutate de la bibliotecă. Cum să mă compar cu el ? Eram lipsit de un mediu propice.

„Ce înseamnă un mediu propice ? Studiul pe brînci biruie întotdeauna, mă consolam singur. În palatul științei nu există bogați și săraci. Depinde numai de mine să intru în el".

El vorbea frumos, cu eleganță. Nu se gîndea niciodată dacă în toiul argumentației rămînea aproape de realitate sau se îndepărta de ea, de viață. Îl ascultam fascinat. Dar cum ieșeam de la el, începeam să mă îndoiesc de spusele sale, iar odată ajuns în cămăruța mea, stima față de el prindea să se clatine.

Într-o vreme am luat hotărîrea să mă închid în casă și să mă pun pe învățătură. Dar cămăruța mea nu era biblioteca lui și inima îmi zbura dincolo de ușă, în lume. Țineam o carte în mînă, dar gîndul se îndepărta de obiectul studiului, prindeam curaj, răsturnam teoriile profesorului și ajungeam să nu mă mai intereseze accesul în palatul științei.

Adevărul este că venerația mea pentru el scădea pe zi ce trecea. Un număr de zile, o lună chiar, nu l-am căutat. Atunci mi-a scris.

Avea un stil particular și parcă nu era numai stilul, ci înseși frazele, sensul lor parcă izvora de undeva dintr-o înțelepciune antică. Îmi scria frumos, se întreba de ce nu îl mai vizitez.

Din bunăvoință sau poate pentru alt motiv, în după-amiaza aceleiași zile i-am făcut o vizită. M-a primit imediat.

În curte crescuse iarba și înfloriseră nenumărate flori. În mijloc trona vița-de-vie răsucită pe araci. Lipsisem o

---

* În engleză în text, bursier al statului primitor.

lună și locul îmi părea de nerecunoscut. Într-un colț al salonului, doamna discuta intim cu profesorul de filozofie. Era minunat fardată, semn că se pregătea să plece sau abia se întorsese de undeva.

Nu mi-au dat atenție și nici eu nu i-am deranjat. Știam că profesorul de filozofie o venerează. Se spunea că îi dedicase cîteva poezii, scrise direct în engleză; unii insinuau chiar că ar întreține relații amoroase. Era posibil și firesc. Profesorul de filozofie era tînăr, plăcut la înfățișare, cu o vorbire aleasă. Le stătea bine unul lîngă altul. Se potriveau. Probabil că nici soțul nu avea nimic de zis la acest capitol.

Am intrat în bibliotecă. El stătea într-un fotoliu și citea cu voce înceată o carte.

— Ai venit! m-a întîmpinat cu un zîmbet, închizînd cartea. Părea deosebit de bucuros. Mă gîndesc cîte trebuie să fi învățat în acest răstimp. Ai citit mult, nu?

I-am spus cu sinceritate că nu izbutisem să parcurg nici trei cărți din scoarță în scoarță.

S-a speriat.

— Dar ce-ai făcut? Cum ai folosit zilele? Cum știți voi, tinerii, să irosiți timpul!

Îl vizitam în urma scrisorii sale înduioșătoare și el mă primea cu asemenea cuvinte biciuitoare! Nu mă simțeam prea bine.

— Dar dumneavoastră? i-am întors întrebarea.

— Eu? Am achiziționat un prețios manuscris Ming *, a răspuns grăbit, fără să sesizeze nuanța de impolitețe din vocea mea. A luat cu grijă cartea în mînă și a continuat: E o carte rară. Cărturarii dinastiei Ming erau plini de talent și dețineau o minunată concepție de viață. E bine s-o citești. Mi-a întins cartea.

Am luat-o și am răsfoit-o ușor. Era scrisă de un anume Yuan. Nu mă interesa și i-am înapoiat-o fără un cuvînt, dînd din cap cu dispreț.

M-a privit lung; acum observase atitudinea mea și se simțea nemulțumit. Dar avea o inimă largă, era răbdător.

---

* Dinastia Ming, 1368—1644.

— Ce s-a întîmplat? m-a întrebat cu voce blîndă, deşi cu oarecare reproş. Voi, tinerii, desconsideraţi aproape totul din jurul vostru, cu toate că nu dispuneţi de puterea celor disprețuiți. Asemenea cărţi minunate se găsesc greu. Şi cînd ţi-o ofer, abia îi arunci o privire. Ce înseamnă atitudinea aceasta?

Ştiam ce înseamnă: atitudinea mea, concepţia mea despre lume erau atît de diferite de cele ale cărturarului Yuan. Şi mai ştiam că nu puteam fi larg la inimă ori răbdător.

Văzînd că tac, a crezut că îi dau dreptate.

— Am mai achiziţionat o vază Song *. Autentică. Păcat că nu te pricepi la antichităţi.

Dar nu s-a mai obosit să îmi arate şi vaza de porţelan, convins că nu îi voi înţelege valoarea.

— Tinerilor le stă bine învăţătura. Strămoşii noştri ne-au lăsat atîtea comori şi sîntem datori să le cunoaştem. Ignoranţa este ruşinoasă. Sfatul meu rămîne acelaşi — studiază! Ştiinţa, cultura sînt fără graniţe.

Era o vreme cînd ascultam cu smerenie asemenea sfaturi, dar acum mă iritau, nu le puteam suporta. Dinastia Ming, dinastia Song... aveam ameţeli. De ce mă sîciie cu asemenea chestiuni? Începeam să pricep de ce tinerii nu îi mai călcau pragul a doua oară.

— Domnule profesor, i-am strigat, eu nu am decît douăzeci şi trei de ani!

— Exact vîrsta cînd e bine să te dedici studiului ştiinţific! Timpul este atît de preţios! Continua să mă dojenească, să îmi dea sfaturi, vădind o neînţelegere completă a stării mele de fapt.

— Ce mă interesează pe mine scrierile din Ming ori vazele din Song? Acestea privesc numai oameni ca dumneavoastră! i-am strigat, nepoliticos.

În sfîrşit m-a înţeles. Chipul i s-a îngălbenit şi, pe sub ochelari, mi-a aruncat o privire plină de răutate. Sufla uşor şi deschidea gura, apoi o închidea la loc, de parcă ar fi avut ceva de spus şi nu ar fi reuşit.

Văzîndu-l supărat, m-am bucurat. Mă gîndeam să plec, dar ceva mă îmboldea să rămîn, să îi înregistrez

* Dinastia Song, 960—1276.

la rece chipul mînios. Trebuie să prindă patina grea a cărților din epocile trecute, din Ming de pildă, îmi spuneam ; iar asemenea ocazii sînt rare.

— Pleacă ! mi-a zis într-un tîrziu, arătîndu-mi ușa.

Stăteam în fața lui și nu m-am mișcat. Îl scrutam și mai necruțător.

A întins de două sau de trei ori mîna spre ușă, dar văzînd că nu îi dau ascultare, s-a lăsat păgubaș. A lăsat mîna în jos, învins. Încet, privirea a început să i se îmblînzească, iar mînia înscrisă în dungi albe și roșiatice pe față i s-a scurs.

— Toleranța nu pare să fie chiar așa de simplu de pus în practică, l-am ironizat. Nu îl slăbeam din ochi.

— Ajunge, a spus încet, învins. Voi, tinerii, sînteți necruțători, nu iertați nimic. Acum m-ai învins. Dar va veni vremea cînd vei regreta, cînd vei înțelege cîtă dreptate am.

Mă simțeam bine. Minunat ! Îl învinsesem. Nici nu mai aveam chef să îl ascult ; mă gîndeam la altceva. Mă simțeam eliberat. Stima, veneraţia pe care le simțeam pentru el dispăruseră pentru totdeauna.

— Ține minte ce îți spun. Mai tîrziu vei înțelege. Cînd eram tînăr, eram și eu ca tine, iar acum regret. Mai tîrziu are să-ți pară rău. Vorbea cu greu, într-un ultim efort de a mă convinge.

Mi-am amintit. Aflasem mai demult că în tinerețe scria. Articolele lui erau răscolitoare, îndemna oamenii să nu se încreadă în situația de fapt, să nu rămînă tăcuți în fața răului, să arunce la gunoi cărțile frumos copertate, să vîndă străinătății antichitățile care copleșeau poporul chinez și din pricina cărora acesta nu putea să renască... Articolele lui, scrise într-o limbă vie, populară, conțineau o mulțime de astfel de opinii incitante. Însă mie nu îmi venea să cred că era adevărat, fiindcă toate acestea erau prea departe de felul lui de a fi din prezentul știut de mine. Timpul îl schimba pe om, dar parcă tot nu puteam să cred că zece ani și mai bine pot să transforme radical pe cineva. Să îl facă să creadă contrariul celor afirmate odinioară. Și uite că astăzi recunoscuse singur. Făcuse un pas uriaș de la ieri la astăzi !

De necrezut! Și mai vrea să mă determine și pe mine să fac acest pas!

L-am privit nedumerit. Căutam să descopăr pe chipul lui o urmă măcar din tinerețea de odinioară. Dar ce vedeam? Un cap rotund și pleșuv, o ramă lată de ochelari și o mustață mică deasupra gurii. Fața lui ca un ou de rață nu exprima decît mulțumirea de sine, iar aceasta mă avertiza: orice lucru din jurul nostru dispune de o motivație a ființării sale.

Simțeam că am crescut, fizic, eram parcă cu mult mai înalt decît el. L-am privit de sus. „Nu mai ai nici o rațiune de a fi", mă gîndeam.

— De ce mă privești astfel? Mă analizezi, a conchis, urmărindu-mi privirea. Nu se simțea bine

Am clătinat din cap. Nu vroiam să mă dau bătut.

— Ești ciudat, a reluat, speriat. N-am întîlnit niciodată un asemenea tînăr. Nu mai ai în tine nici un dram de încredere în mine, de stimă. Nu accepți nimic. Nu recunoști nimic!

Nu îl înțelegeam prea bine. Știam doar că atitudinea mea îl răscolise, îi dezvăluise anumite aspecte care nu îl frămîntaseră niciodată.

— Nu ești chinez, a murmurat cu voce amară, nu semeni chinezilor!

Mi s-a părut că sentimentul acela de automulțumire dispăruse și că locul i-l luase în schimb o stare de preocupare pe care nu o mai întîlnisem la el. Abia acum mă interesa.

— Nu cunoști istoria Chinei, nu înțelegi comorile pe care ni le-au transmis strămoșii noștri. Gîndești ciudat, foarte ciudat. Ești altfel decît ceilalți. A vorbit la fel de anevoios, cîntărindu-și cuvintele; se animase, fața i se înroșise și ochii i se roteau vii sub rama lată a ochelarilor. Era altfel decît înainte, parcă prinsese viață. Apoi am observat cum o umbră i se așterne pentru o clipă pe față: cartea cărturarului Yuan căzuse pe covor, aproape de el, dar nu a luat-o în seamă.

— Doriți să știți la ce mă gîndesc? l-am întrebat, sigur pe mine, gata de luptă. „Dacă ghicește, dacă înțelege la ce mă gîndesc, îmi ziceam, nedumerirea și durerea îi vor spori".

— Nu, nu! a strigat, dînd din mînă cu putere, aproape implorîndu-mă.

Zăcea în fotoliu și mi se părea extrem de slab, mic, neputincios. „Să fie oare lipsit de vlagă?“ M-am ridicat, hotărît să îl las.

Din ușă, am zărit-o pe doamna zorind spre poarta casei, la brațul profesorului de filozofie, rîzînd fericită. La ieșire îi aștepta o mașină, i-au spus adresa șoferului și au plecat.

Am rămas locului multă vreme, gîndindu-mă la omul din bibliotecă și la mine, care am avut îndrăzneala să îi arunc în față cuvintele necruțătoare.

După aceea, cîteva zile l-am uitat cu desăvîrșire. Dar ziarele i-au tipărit numele. Ținea o conferință despre Shakespeare la nu știu ce universitate. Sensul pledoariei sale era măreția acelui englez și neputința urmașilor de a-l depăși. A doua zi, la o altă universitate, vorbea despre valoarea inestimabilă a vechilor scrieri chineze.

Știrile despre soția sa erau mai multe. A concertat la pian pentru o societate de binefacere, a organizat nu știu ce reuniune la care participau străini, a însoțit în vizită în China un celebru literat european...

Ziarele îmi vorbeau cu exactitate despre viața acestui cuplu. Nu aș putea spune că nu erau știri palpitante, însă după aceea rămîneam în mine cu un gust amar. Nu zicea el să nu te împotrivești răului și că existența noastră conține în ea însăși rațiunea de a fi? De ce m-ar interesa treburile lor plicticoase?

Am aruncat la gunoi toate sfaturile lui și pierdeam timpul, zile și nopți de-a rîndul, ocupîndu-mă de „lucruri care nu mă priveau“.

Într-o dimineață, am zărit în ziarul de limbă engleză anunțul plecării unei grupe de Boxer Indemnity Scholarship Student.* Seara, la teatru, i-am întîlnit întîmplător. Abia ajunsesem cînd ei coborau din mașină. Uitîndu-mă la afișul bogat colorat, mi-am zis că ea trebuie să îl fi îndemnat să iasă din casă.

M-am auzit strigat. M-am oprit și i-am salutat.

---

* În engleză în text.

— Știai că Yunxian pleacă în străinătate? Uite o răsplată pentru eforturile lui la învățătură. Data viitoare să te prezinți și tu la examen, a vorbit el calm, deosebit de bucuros. Yunxian fusese studentul lui și după absolvire păstrase legăturile cu magistrul. Ne încrucișasem pașii nu o dată; Fang Yunxian era din aceeași plămadă cu el.

Blîndețea glasului său mă făcuse să dau uitării ultima noastră întîlnire. M-am purtat politicos, i-am adus omagii doamnei. Apoi, a apărut profesorul de filozofie, care a condus-o pe doamna în foaier.

— Ce ai mai citit? Sau ți-ai irosit timpul, ca și mai înainte? m-a întrebat pe scări.

Eram pe punctul să îi răspund, dar un gînd hîtru mi-a cuprins inima, simțind că mă îneacă dezgustul. Mi-am pierdut autocontrolul.

— Știți cîte datorii are China? Cîți ani va trebui să plătim? Tocmai studiez această chestiune, am răspuns cu brutalitate.

S-a schimbat la față, a ezitat un moment, s-a întors și a intrat în teatru. Vorbele mele îl răniseră.

Am rîs în hohote. Venise, pasămite, în numele studiului culturii chineze.

De atunci nu l-am mai căutat. Dar de cîte ori mi-am amintit incidentul, am rămas cu senzația că am fost cam prea grosolan. Măcar el nu avea nici o intenție rea în ceea ce mă privește.

Mi-a scris din nou. De data aceasta scrisoarea era foarte scurtă, diferită de cealaltă. Era același, cel cunoscut, dar oarecum trist. Spera să îl vizitez din cînd în cînd, nu aveam nici un motiv să îl părăsesc. Am pus scrisoarea în sertar, uitînd-o acolo. Și totuși, peste cîteva zile, trecînd întîmplător prin fața casei lui, am intrat.

În ziua aceea nu avea ore. Era în halat și stătea în nelipsitul lui fotoliu din bibliotecă, citind o carte englezească.

— Ai venit? Bravo! m-a întîmpinat, zîmbind aproape timid. A lăsat jos cartea, deschisă, cu coperțile în sus.

Mi-am aruncat privirea peste carte: era Cehov, tradus în englezește.

— De cîteva zile îl citesc pe Cehov. Pe vremuri citisem cîteva povestiri, însă nu mi se păruseră interesante. Acum mă atrage, îmi place mult. Este realmente un scriitor de valoare. Poți să-l citești.

Un val rece mi s-a ridicat din inimă. Îl citisem pe Cehov și nu simțisem decît teroare și dispreț. Oamenii săi așteptau și ascultau implacabilul destin! Cumpărasem două volume de Cehov și pînă la urmă îmi serviseră drept combustibil pentru foc!

M-am așezat, gata să îi dau replica. Ura mă copleșea cu totul.

— Vă place Cehov, am rostit cu mare răutate provocarea la război, fiindcă sînteți asemenea eroilor săi.

A dat din cap automat. Apoi a negat cu furie.

— Nu! Nici vorbă!

M-a privit înspăimîntat, de parcă îi dezvăluisem cine știe ce trist secret.

— Să înțeleg că nici nu doriți să vă socotiți un personaj cehovian? nu l-am slăbit eu.

— Ce tot spui?

— Stați toată ziua în bibliotecă, vorbiți întruna despre comorile transmise de înaintași, explicați trecutul, vă dați girul oricărui fenomen... Nu sînteți un personaj cehovian?

Nu a răspuns. Arăta distrus. Se uita în jos, vinovat, de parcă ar fi vrut să se ascundă de mine. Am tăcut îndelung.

— Poate că ai dreptate, a spus oftînd, aruncîndu-mi o privire dezamăgită. Sînt terminat.

Abandonase vaza de porțelan Song, abandonase opera cărturarului Yuan, îl abandonase pe Shakespeare, abandonase clasicii, concepția de viață a intelectualității dinastiei Ming... și ajunsese să rostească adevărul. Recunoscuse că este un ins sfîrșit. O sfîșiere surdă m-a cuprins. Parcă stăteam în fața unui sicriu gata să fie bătut în cuie.

— Nu văd nimic, nimic. În biblioteca mea nu văd nimic... șopti cu franchețe. Vorbea cu mare efort, de parcă s-ar fi smuls din ghearele cine știe cărei fantome; sau

poate că în fața ochilor îi apăruse vreo fantasmă, fiindcă îi străluceau teribil. A ridicat încet mîna dreaptă, arătîndu-mi rafturile doldora de cărți : Ele sînt de vină ! Nu le vedeam decît pe ele. Nu știam decît... Vedeam numai trecutul. Trecutul, eram înconjurat de trecut și atît... Repetam la infinit cuvinte moarte, sintagme apuse...

A vorbit îndelung. Cuvintele păreau o tînguire, depășiseră limita intențiilor mele. Plîngea, lacrimile îi șiroiau pe obraji. Și nu se ștergea. Era pentru întîia oară că îl vedeam plîngînd. Mi se înmuiase inima, îmi părea rău.

— De ce nu vă schimbați ? l-am întrebat, compătimindu-l. Mă gîndeam că înțelege singur ce a greșit și că se va putea corecta relativ ușor.

— Să mă schimb ? Crezi că e ușor ? mi-a replicat. M-am născut și am crescut în acest mediu. Sînt un om sfîrșit. Tu ești fericit. Eu însă n-am de ales — trebuie să îmi port această cruce pînă la capăt. Mă afund tot mai mult, zi de zi. Mă înec și nu pot...

S-a oprit brusc, de pacă o tragedie mare îi sufocase gîtlejul. A tușit slab ; avea ochii triști și lacrimile i se rostogoleau pe obraji, pînă în gură.

Camera părea pustie. De afară nu pătrundea nici un zgomot. Nici măcar vîntul nu sufla. Pustiu absolut. Încetase orice mișcare. Lumea căzuse într-o stare de încremenire. Se apropia sfîrșitul sfîrșitului.

Stăteam în fața lui. Respirația lui mi se strecura de-a dreptul în inimă. Nimic nu o stăvilea, de parcă lumea trăia de acum în numai această răsuflare, în răsuflarea neajutorată a unui om dezamăgit. Era îngrozitor. Aerul devenise insuportabil, mă apăsa, abia îmi trăgeam și eu suflul. Îmi auzeam bătăile inimii și îmi era frică, parcă mă aflam într-un mormînt. Mă gîndeam că stă îngropat aici zi de zi, ascultîndu-și pulsul inimii și citind operele acelea moarte ; atunci cum să își mai țină vie răsuflarea ? Nu mai aveam nici o îndoială în legătură cu viitorul său. O voce severă răsuna în creierul meu : este adevărat, este distrus, iremediabil sfîrșit.

Dar am tăcut, n-am spus nimic din toate acestea. Și nici el nu vorbea. Poate că vorbele nu mai aveau nici

un rost. Aș fi vrut să plec, dar nu am schițat nici cea mai mică mișcare, de parcă aș fi așteptat un cataclism.

Apoi aerul prinse să vibreze. Claxonul unei mașini sfîșie tăcerea. Mașina oprise în fața porții. Se înapoiase doamna, dar el rămăsese în aceeași stare de încremenire, ca și cum nu ar fi ajuns nimic pînă la el.

Se auziră pași apropiindu-se, voci cunoscute. Îmbrăcată după noua modă 1934, doamna își făcu apariția, proaspătă, vie ; în spatele ei — profesorul de filozofie.

Văzînd-o, chipul lui luă altă expresie, se învioră. Se ridică și se duse în întîmpinarea ei. Ea, o celebritate a protocolului, se purta și cu soțul ceremonios. Cu cîteva cuvinte, îl copleșise, îi insuflase buna dispoziție. Nu aveam timp să asist la farsă ; am folosit prilejul pentru a mă furișa de acolo.

Dar întors acasă, tot nu am scăpat de el, de imaginea sa scufundîndu-se, înnecîndu-se, pînă la pieire. O propoziție continua să îmi răsune în urechi : „Sînt un om sfîrșit !“

Nu l-am mai căutat — pentru mine, el nu mai exista. Eram chiar convins că în ziare nu voi mai găsi decît o singură știre cu privire la el — aceea a decesului.

Culmea este că nu au trecut decît cîteva zile și ziarele au anunțat o conferință a sa pe tema atitudinii cărturarilor Ming în fața vieții ; peste alte două zile, s-a comunicat că, împreună cu niște exegeți în Shakespeare, a plănuit o ediție completă a operei dramatice shakespeare-iene ; apoi i-am văzut publicat un articol. În două luni, anunța o nouă ediție a lucrării cărturarului Yuan. Peste o jumătate de an am aflat că fusese numit consilier într-un minister, parcă în Ministerul Educației. Se părea că făcea eforturi să parvină și să se salveze, dar în realitate se afunda tot mai mult în neant.

Relatările privind viața doamnei erau și mai multe ; adesea i se reproducea fotografia. Într-o ultimă știre, s-a dat publicității divorțul și plecarea ei într-o călătorie în America, împreună cu profesorul de filozofie. În acel an, profesorul de filozofie avea un trimestru liber și avea de gînd să țină un curs de filozofie a Chinei la Universitatea din Philadelphia.

Eram sigur că acest lucru însemna pentru el o lovitură năpraznică. Dar nu l-am vizitat, pentru mine aparținea demult unei alte lumi.

Și totuși, o altă știre m-a frapat: la exact zece săptămîni de la plecarea doamnei în America, mi-a trimis o invitație la celebrarea căsătoriei sale cu domnișoara X. Iar ceea ce este mai ciudat, peste o jumătate de an, ziarele au anunțat moartea lui. Ce repede se petrecuseră toate acestea! Ca fulgerul!

Ziarele au publicat multe articole care îl deplîngeau, unele reviste i-au dedicat numere întregi, publicîndu-i fotografiile, opera. Reieșea că toți cei care îl plîngeau îl veneraseră și erau unanimi în părerea că moartea lui însemna o grea pierdere pentru cultura chineză. Chiar și cei care nu-l cunoscuseră îi consacrau rînduri pline de duioșie.

Cît despre mine, am fost întristat de dispariția sa, dar nu socoteam pierderea lui chiar atît de ireparabilă. Cît despre propria mea fericire, am îngropat odată cu el maxima lui preferată: „Nu te împotrivi răului!"

1934

LAO SHE*

LAO SHE s-a născut la 3 februarie 1899 și a murit la 24 august 1966. Manciurian de origine, pe numele real Shu Qingchun, s-a născut în capitala Chinei ; ca scriitor, el va fi considerat unul dintre cei mai mari stiliști ai limbii chineze moderne (dacă nu cel dintîi), un cunoscător desăvîrșit al limbii populare. Este cunoscut în țara noastră prin faimoasa nuvelă *Ricșa*, prin teatrul său (s-au transmis la radio piesele *Canalul Barbă Dragonului, Ceainăria).* Provenind dintr-o familie nevoiașă. abia reușește să termine o școală normală. Va fi învățător, apoi profesor, va preda cîțiva ani chineza la Londra. Are o operă întinsă și diversă, de la povestiri la romane, piese de teatru și poezii. Deși debutează cu trei romane satirice, scrise în vremea șederii în Anglia *(Filosofia Bătrînului Zhang, Zhao Ziyne* și *Cei doi Ma),* notorietatea i-o va aduce nuvela *Xiangzi-Cămilă* (tălmăcită la noi sub titlul *Ricșa),* apărută în 1937. Cu o economie maximă de mijloace, într-un limbaj simplu, autorul prezintă soarta tragică a unui ricșar, pe fundalul realist al societății chineze semifeudale. Alte romane : *Însemnări din orașul pisicilor, Divorțul, Biografia lui Niu Tianyi, Incinerarea* și radiografia vieții Beijingului sub ocupația japoneză, romanul-trilogie *Patru generații sub același acoperiș,* scris între 1944 și 1947. Între 1946 și 1949, beneficiază de o bursă în SUA. Autor a cîtorva zeci de piese de teatru înainte de eliberare și a încă douăzeci și trei după revenirea în patrie, Lao She rămîne unul dintre cei mai jucați dramaturgi chinezi moderni.

---

* Se pronunță Lao Șă.

ȘEFUL DE POST

You se duse să își ia slujba în primire.

Cînd se apropie de birou, încetini pașii. Cam mic, se gîndi. Intrase aproape în toate oficiile publice din oraș, le știa bine. Își amintea că de aici, din prag, se vedea Muntele Qian Fo. * Sigur că acum, învestit cu atîta răspundere, nu are nici un chef să se gîndească la munte! Are peste patruzeci de ani, e gras, cu chipul livid și sprîncenele stufoase; poartă o robă gri, închisă la două rînduri, cu mîneci largi, și încălțări cu față de satin albastru. Înaintă agale, fără să vadă Muntele Qian Fo. Îl fulgeră un gînd: ar fi fost mai nimerit să vină cu o ricșă. Desigur, cei cîțiva băieți sînt ai casei, se cunosc; nu are rost să facă pe extravagantul. Oricum, sarcina sa nu era simplă și putea să renunțe la gesturi de bravadă. Dealtfel, nu arăta rău, roba cenușie și încălțările de satin, trupul bine legat și mersul domol îi dădeau un aer respectabil. De aceea nu își îmbrăcase uniforma. La brîu ascunsese arma. Rîse, sigur pe sine.

Cancelaria nu avea nici o firmă: înăuntru, în cele două cămărute, așteptau băieții, oameni duri, ca și You.

Intră. Patru băieți stăteau pe scaune și fumau în tăcere; nici unul nu contempla Muntele Qian Fo. Pe masa veche, de opt persoane, se aflau cîteva cești; jos, la picioarele mesei, era un ibric nou, de proveniență străină, iar în jurul lui se vedeau mai multe mucuri de țigară: unul mai fumega încă. Băieții se ridicară în picioare de cum îl zăriră și el se gîndi iar că ar fi fost mult mai bine să fi coborît dintr-o ricșă, astfel luarea în primire a slujbei părea oarecum văduvită de fast. Dar băieții luaseră poziția reglementară și, deși zîmbeau, era evident

* O mie de Buddha.

că dovedeau considerație și stimă. Nu păreau să îl disprețuiască fiindcă venise pe jos. La drept vorbind, șeful de post și oamenii săi duceau o muncă secretă și era bine să se arate cît mai discret la lumina zilei. Băieții trebuie să își fi dat seama. Gîndul acesta îl liniști.

You se opri un moment în fața mesei, zîmbindu-le băieților, apoi intră în biroul său. Înăuntru se aflau numai o masă lungă și două scaune ; pe perete era agățat un calendar, deasupra căruia se zărea o pată scîrboasă de sînge de la un țînțar sau altă insectă, omorîtă violent. Camera este cam goală, își zise You, deși nu știa cu ce ar fi putut fi umplută.

Unul dintre băieți, Zhao, îi aduse o ceașcă plină cu ceai. Nu aveau ce să își spună și You cercetă cadrul ușii. Ah, își aminti : ar avea nevoie de un lighean, în care să se spele pe mîini și pe față. Însă nu îi spuse nimic lui Zhao, trebuia să se gîndească pe îndelete. Banii Cancelariei erau în mîna lui și nu știa încă cum e mai bine : să îl cheltuiască deschis, cu știrea celorlalți, sau să îi folosească el, pe ascuns. Primea lunar o sută douăzeci de *yuani*, iar bugetul Cancelariei era de optzeci. La o adică, optzeci de *yuani nu* însemnau cine știe cît. Dar băieții au oare și ei nevoie ? Erau doar prieteni vechi ; nu mîncaseră laolaltă atîta amar de vreme, nu dormiseră sub același acoperămînt ? Nu putea să îi toace singur. Zhao ieși. Oare cîtă vreme a fost șef, Zhao cum i-o fi cheltuit ? Obrajii prinseră să îi ardă. Liu îl fixa cu privirea. Bătrînul Liu trecuse de cincizeci de ani și fusese obligat să își aleagă această meserie ; în urmă cu trei ani mai ținea încă în mînă arma aceea rapidă cu cincizeci de bătăi ! Nu putea să îi toace singur. Atunci la ce bun să mai fie șef ? Să împartă cu băieții optzeci de *yuani ?* Oh, nu, ei erau șefi pe munte. El ținea doar legătura cu ei în permanență, dar nu fusese niciodată pe munte. Aici era deosebirea. Vorbind de-a dreptul, ei erau negri, iar el — șeful, ofițerul, oficialul. Funcția își avea drepturile ei. Ei lucrau la întuneric, pe neștiute, iar el era cel care regla afacerile. Cei optzeci de *yuani* erau deci ai lui. Bine, va cumpăra un lighean și două prosoape.

Acum se cuvenea să facă totuşi ceva. Un şef de post citea jurnalele sau le cuvînta subalternilor. Da, asta era, trebuia să se aboneze la un ziar, fie că îl citea ori nu. Se cuvenea să le vorbească, făcea doar parte din branşă. Fusese comandant de pluton, membru al unei comisii de strîngere a impozitelor. Oh, o cuvîntare, o predică, acolo, se impunea de la sine, altfel nici nu s-ar simţi că fusese promovat. Ca să nu mai spunem că băieţii trăiseră vreme îndelungată prin pustietăţi, luptaseră ca simpli soldaţi şi fără cîteva cuvinte frumoase nu o să-l preţuiască deloc. Zhao ieşise, Liu tuşea cu subînţeles. Cîteva vorbe se cereau neapărat, trebuia impusă ordinea. You îşi drese vocea şi se ridică în picioare, cu gîndul să îşi răcorească faţa cu puţină apă, dar încă nu avea nici lighean şi nici prosop. Greoi, se lăsă iar pe scaun. Le va vorbi, dar ce să le zică ? Era mai simplu cînd erau ocupaţi pînă peste cap şi trebuia doar să dea ordine şi cînd Zhao, Liu, Wang şi Chu răspundeau toţi ca unul.

„Prieteni buni, ne cunoaştem de ani de zile. Acum o să lucraţi sub directa mea îndrumare. Dacă eu, You Al Doilea, o să am ce băga în gură, nici voi n-o să muriţi de foame. Vom trăi ca fraţii !“ Merge. Şi pe urmă ? Cît despre muncă, ştiau cu toţii despre ce e vorba, oricum nu or să se dea la fund. Numai să pună puţin suflet, să nu apară nici o fisură. Oricum, important e blidul lui, buzunarul propriu. Asta e de cînd lumea. Dacă va fi nevoie de vreo bravadă, dacă o să i se ceară ceva ieşit din comun, or să pună mîna şi pe cîţiva banditi, doar îi cunoaşte foarte bine şi băieţii n-or să aibă de ales. O mînă spală pe alta, n-or să-şi pună chiar ei bete în roate. Jocul abia începe, băieţi !

Chestiunea e — poate să le spună aşa ceva ? Cum să le vorbească şi cît de departe să meargă ? Liu rămăsese cu nişte ochi holbaţi la el, ca de spînzurat. Ajutorul reciproc e legea frăţiei, chiar de o să intri în foc. Obiceiurile din campanie trebuie lămurite de la bun început, altfel treaba n-o să meargă. Ascultaţi : comandantul You Al Doilea se va război cu însişi reacţionarii. Dar toţi aceştia îi sînt prieteni. Amar blid mai este şi acesta, e bine ştiut. Amar !

You își lăsă jos roba sa gri și ieși din birou, zîmbitor.

— Șefule! strigă numaidecît Liu, deși nu îl putea suferi, abia aștepta să scape de el.

Liu înclină cu discreție capul. Era doar momentul să le întindă în sfîrșit mîna.

— Sîntem subordonați comandantului Li. Eu o să vă împart sarcinile. Ieri și alaltăieri tot asta am făcut. Îl vom ajuta pe comandantul Li să pună mîna pe reacționari. Comandantul Li m-a chemat la el. Bătrîne, mi-a spus, am nevoie de ajutorul tău. Ce puteam să zic? Era să-l las singur? Sînt ani buni de cînd lucrăm împreună. Și eu zic că o s-o scoatem la capăt. Fiindcă m-am gîndit pe dată la voi. Pe voi v-am avut în vedere. Știți bine că în treaba asta nu mă încurc. Dacă lucrăm mînă în mînă, n-o să avem necazuri. Comandantul îmi trece mie chestiile, îmi dă o pîine, cum se zice, pot eu să-l refuz? Fraților, cîtă vreme rezistă comandantul Li, rezistă și You Al Doilea și cît timp You Al Doilea e în picioare, nu aveți a vă plînge. Am studiat bine chestiunea. O să împart sarcinile, să știe fiecare ce face. Punem toate informațiile la un loc, raportăm sus și acționăm. Treabă curată, de mandarini, nu-i așa?

You rîse cu poftă. Chu clipi scurt din ochi. Băieții tăceau, deși nimeni nu se simțea jenat.

You nu mai crezu de cuviință să mai adauge altceva, trebuia să facă departajarea sarcinilor. Se gîndi să ia pensula și să înceapă să traseze semnele pe hîrtie; dar nu trebuia trecut cu vederea resentimentul lui Liu. Mai demult, cînd Chu l-a legat fedeleș pe prințul Wang, nu l-a rugat pe el, You Al Doilea, să îi scrie comunicarea? Asta era, trebuie să pună mîna pe pensulă. Dar avea pensulă, avea tușieră? Cu băieții ăștia nu o mai scoți la capăt! „Zhao, bătrîne!“ se gîndi să strige, să îl trimită să cumpere cele trebuincioase scrisului. Dar nu strigă. De ce să îl trimită întotdeauna pe Zhao după cumpărături? Oricine poate fi trimis să cumpere una sau alta. Aici nu erau în campanie, cînd lucrurile se făceau la întîmplare. Acum făceau muncă de birou și se cerea o repartizare strictă: unul face cumpărături, altul duce corespondența și așa mai departe. Dar nu era atît de simplu, pentru cumpărături e nevoie de cap, pentru

munca de curier trebuie să ai picioare sprintene. Și cine le avea? „Eh, nu-i nimic, Zhao, bătrîne!“ Întîi să cumpere pensulă și o mai vedea. Nu se simțea bine; nu și-ar fi închipuit vreodată că e atît de dificil să fii șef de post. Slujba la stat nu e prea dulce, cu toate că nu se poate spune că e amară, de vreme ce bugetul de optzeci de *yuani* al cancelariei îi intră în buzunar. Dar nu îi poate lua pe toți, băieții trăiseră pe munte, în sălbăticie; dacă e prea strîns la mînă, nu se mai alege cu nimic. E o slujbă cu dichis, e el slujbaș, dar are de-a face cu bandiții și atunci ce cale să apuce? Nu merge nici dacă nu se atinge de bandiți și nici dacă îi lasă în pace, dar cum să se bazeze numai pe el, You Al Doilea, în lupta cu teribila reacțiune? Ce porcărie!

— Sînteți pregătiți, fraților? întrebă.

Toată lumea dădu din cap, aprobîndu-l.

„Cum mama lor au amuțit cu toții? își zise You. Și asta ce vrea să zică? Îl desconsideră pe You Al Doilea sau le e frică? Uite la ei, dau din cap! Parcă n-ar fi prietenii lui; nu-i mai recunoaște. Dacă au ceva de spus, să deschidă pliscul! Uite-l pe Liu, pe bătrînul Liu! Are o față de mandarin. You rîse cu poftă. De fapt nu prea arată a mandarin nici el și nici unul din toată turma asta. Dacă i-ar lua puțin la sudalme i-ar mai dezmorți? Oh, dar e imposibil, el nu are firea bandiților de care se ocupă. Știe bine că e cu fundul în două luntre. Se urăște că nu face parte dintre bandiți și totodată are un simțămînt frumos, înălțător despre sine, este ditamai mandarinul, nu-i așa? Își aprinse o țigară. Medită. A găsit, cel mai bun lucru este să îi îndoape bine pe toți. N-o să ia banii, o să-i cheltuie pe mîncare.

— Să mergem, fraților! Haideți spre „La Cinci Fericiri“!

Își puse pe el roba cenușie. Fața de dovleac a lui Zhao se încreți, semn evident că pricepuse. Obrazul bătrînului Liu, împietrit în decursul unei vieți de cincizeci și ceva de ani, fu crestat de zîmbet în două locuri. Wang și Chu înviaseră, abia acum existau cu adevărat. Numai numele restaurantului „La Cinci Fericiri“, le lăsa gura apă. Le pierise tot graiul, nemaifiind în stare să rostească nici un cuvînt.

Ajunși „La Cinci Fericiri", au comandat ca între adevărați prieteni vechi, fără urmă de reținere : unii au cerut specialități de porc, alții specialitatea casei, iar bătrînul Liu a ținut să mănînce nici mai mult, nici mai puțin decît pui înăbușit, porție dublă. Pe la jumătatea mesei se gîndiră că e cazul să spună ceva. Primul care luă cuvîntul fu Liu, cel mai în vîrstă dintre toți. Pe umerii obrajilor săi cenușii apăruseră două pete rotunde roșii. De această dată, sorbi tacticos din pahar, mai băgă în gură o bucată de mușchi de porc, apoi trase din țigară.

— Șefule ! Se uită la camarazii săi, apoi își dădu drumul. Pentru opium și celelalte ne descurcăm de minune. Dar reac... reac... și mai cum ai zis ? Aici se cere prudență ! Ce sîntem noi ? Dacă ne băgăm nasul aiurea, am rupt-o-n fericire. Parcă nu ne-am chinui toți pentru o mînă de galbeni ?

— N-ai dreptate, frate Liu ! interveni You, încălzit de băutură. Comandantul Li ne-a ordonat să ne ocupăm de reacționari. De la o vreme s-au înmulțit și dacă nu-i luăm puțin la frecat, comandantul Li n-o să aibă liniște. El asta vrea. Și atunci ?...

— Să zicem că punem mîna pe cîțiva și-i scărmănăm bine, vorbi Zhao și duhoarea alcoolului din gura sa se simți pînă departe, odată cu fumul de țigară pe care îl slobozi, dintre buze. Lichidăm cîțiva, avem arme, bun ! Dar parcă ei n-au arme ? Și mai e ceva : cît timp o să păpăm din blidul ăsta ? Aici nu e vorba de frică, să fim înțeleși !

— De frică, doar slugile fac în pantaloni ! conchise fulgerător Chu.

— Tu ești slugă ! reluă Zhao. Aici nu e vorba de frică, nici că n-am vrea să-i dăm o mînă de ajutor comandantului Li. Jurămîntul ! Cuvîntul dat între frați, asta e ! Tu, frate You Al Doilea, ne-ai ajutat, nu zic ba, și ai o vedere mai largă, dar n-ai pribegit sus, în munți.

— Eu nu vă înțeleg ? You zîmbi confuz ; privirile îi erau parcă rătăcite.

— Cine a zis că nu înțelegi ? se repezi Wang.

— E bine, fraților, spuse You, pentru a-i potoli. Dacă veniți cu mine, e bine ; de nu veniți... aici se opri un moment, zîmbi ca pentru sine și continuă : nu-i nimic.

— Șefule, interveni din nou bătrînul Liu, fixîndu-l cu ochii lui mici : noi putem să facem treabă bună, numai că tot una-i. Noi sîntem neînsemnați ; tu ești șeful, pe tine o să cadă măgăreața. Vorbim deschis, ca între frați. Dacă ne ceri să punem mîna pe oameni, noi o facem. Pentru alde noi nu e greu.

Castraveții de mare și celelalte bunătăți înghețară în stomacul lui You. Tocmai de acest lucru se temuse. Băieții fac treaba și el raportează succesele ; dar la necaz, tot el va trage ponoasele !

Desigur, va vedea el, nu e omul care să se supere de la început. Cine vrea să tragă ponoasele ? Dar nici succesele nu-s de lepădat. Se descurcase de minune ani în șir. Cînd te apuci de un lucru, trebuie să îl faci cu adevărat ! La patruzeci și ceva de ani, să nu aibă nici o agoniseală — nu pentru sine, dar nici măcar pentru fiul său ? Pentru bătrînul Liu și pentru băieți mai merge, ei au pescuit de cînd se știu în ape tulburi și nu au un loc al lor odată pentru totdeauna. You însă e trecut prin ciur și prin dîrmon, știe să desfacă firul în patru, să clădească supoziții, nu se poate lua după bătrînul Liu. A hotărît să acționeze. Trebuie să lucreze pentru comandantul Li. Dacă rezolvă cîteva dosare, poate că o să fie transferat la comandament. Atunci ar avea mașină la dispoziție și tot dichisul ! You Al Doilea nu poate să aștepte avansarea de rutină !

Supa „Trei Delicii“ le încălzi burțile și îi apropie mai mult. You era la fel de ferm, însă vorba i se mai domolise.

— O să-l ajutați pe You Al Doilea, băieți, îi îndemnă el. Găsim noi ce e de făcut și vom ști să punem totul la cale. Să nu-mi spuneți că e cine știe ce grozăvie, cînd te simți tare. Totul e să fie bine lucrat ! La început îi vom ridica pe cei mici, să nu ne înțepăm mîinile, mai pe urmă om mai vedea. Cum facem treaba, venim aici. Specialitățile de porc nu-s rele, nu-i așa ?

— Toamna e mai bună pulpa de porc înăbușită, rosti Wang. El vorbea rar, dar bine.

You îl opri numai pe tînărul Wang, să îi țină companie pînă la cancelarie, iar pe ceilalți îi trimise pe teren. La întoarcerea lor, urma să întocmească raportul. Bun, își va cumpăra pensulă, tușieră și lighean. Și le va lua singur. Îi trebuie un secretar, uitase să i-l ceară comandantului Li. Pentru moment va redacta singur, dar după cîteva dosare va cere suplimentarea postului cu un secretar. De acord, nu se alarmează el. You Al Doilea știe să acționeze. Se zice că băiatul lui Er știe carte, o să-l propună pe el. Bravo! Prima zi de slujbă nu a decurs prea rău.

În drum spre cancelarie, a îndrugat vrute și nevrute cu Wang cel mic, însă nu a cumpărat nimic. Biroul arăta ca vai de lume. Dar ce să facă? Gîndul îi era la raport; adevărul este că nu scria el mult, nu se prea omora cu această îndeletnicire și uneori nu găsea nici cuvintele cele mai potrivite. Și uite așa, mai era și lipsa ustensilelor de scris în avantajul lui; de ce, totuși? Apoi, un abonament la ziar era util, măcar pentru reclame. Nu poate să pălăvrăgească toată vremea cu Wang, chiar dacă se cunosc de mult. La urma urmei, se impunea o anumită distanță, ca între șef și subaltern. Pragul cancelariei îl trecuse, ceaiul îl băuse, foaia de la calendar o vînturase o dată, de două ori. Nu mai avea ce să facă, poate doar să se gîndească o dată în plus la treburile casei. Speranțe de mai bine avea. O sută douăzeci leafa, plus optzeci cheltuielile cancelariei — aceștia din urmă chiar dacă nu îi reveneau în întregime, se putea spune că îl făceau să dispună de o sută cincizeci lunar. Cu timpul, ar putea cumpăra o casă. Shang Ergou, mama lui de tîlhar, s-a înhăitat cu Zhang Zongchang și a pus mîna pe o sută de mii. Nu e vorba de asta, bineînțeles. Dar nu sînt ei adevărații reacționari? Cine are banii lui Shang Ergou? Și cine tremură după fiece bănuț, ca el? Uite, cînd a fost cu impozitele, nu i-au trecut ăstuia prin mînă douăzeci-treizeci de mii? Și acum unde sînt? Nu-i de mirare că sînt reacționari, obișnuiți să se țină pe băutură, pe mîncare și distracții, că nu-s ei ăia să înghită numai turtă zi de zi. Amară e turta, greu de suportat! Dar ei se holbează după reîntoarcerea guvernatorului Zhang. Alt blestemat, Ding Sanli, a făcut rost de două

geamantane pline cu bonuri militare ! În cazul reîntoarcerii lui Zhang, e de-ajuns să umble la geamantane și ajunge mare bogătaș ! Dar ce să mai vorbim, reacționarii îi sînt vechi amici. Iar el — cum s-o scoată la capăt cu doar o sută douăzeci de *yuani* salariu și încă optzeci de cheltuieli pentru cancelarie ? Trebuie să le facă reacționarilor felul, n-are încotro ! Așa că pînă una alta, o să pună și el mîna pe cîțiva și o să-i livreze. You Al Doilea nu a fost pe munte și oarecum nu e de al lor.

Pe la patru și ceva, băieții nu se întorseseră încă. Parcă plecaseră la distracție, toți trei ! Le va fixa un orar, cel tîrziu la patru și jumătate trebuie să fie înapoi, să dea raportul. Dacă nu se mai întorc, ce slujbă mai e și aia ? Cu ei pe cap e plictisitor, fără ei nu face față, mama ei de treabă ! După cinci n-o să mai aștepte. La opt vine la slujbă și la cinci pleacă acasă. Băieții pot încheia treaba și mai tîrziu, arestările se fac mai ușor în miez de noapte. Dar un mandarin ca el nu poate aștepta la nesfîrșit. N-au început-o cum trebuie, o să-i avertizeze ; n-o să le cadă bine, dar la urma urmelor el, You Al Doilea, le e șef recunoscut, nu ? Îl chemă imediat pe Wang și îi spuse. Wang mormăi ceva. Ce anume ?

— E ora cinci. You aruncă o privire spre Muntele Qian Fo. Soarele era exact pe creasta muntelui, inundînd văzduhul cu o minunată ploaie de aur. Vegetația toamnei era încă verde. Ne vedem mîine, Wang. La ora opt, după regulament, preciză.

Wang strînse din buze.

A doua zi, You întîrzie intenționat o jumătate de oră. Dacă el ar fi ajuns la timp și băieții nu ar fi fost acolo nu s-ar fi aflat iar într-o situație grea ?

Băieții erau acolo, așezați pe scaune și fumau, privind podeaua. Cînd intră, se sculară în picioare, însă fără grabă, de parcă ar fi avut pietre de moară legate de picioare. Lui You îi veni să rîdă. Putea să îi înjure, era nimerit, dar nu îi plăcea. Era șef și avea vederi largi. Mai bine îi lua pe latura fină.

— Ai ceva, Liu, bătrîne ? întrebă pe un ton blînd, politicos, cît mai firesc. Asemenea vorbe îl ungeau pe Liu la inimă.

— Am, se holbă acesta. Dar n-am acționat.

— Cum adică? rîse You.

— N-are rost. Aștept să vină singuri.

— Nu mai spune! You avu impresia că îl pufnise rîsul, dar se stăpînise. Și ei? întrebă, referindu-se la Zhao și la Chu.

Cei doi negară din cap.

— Astăzi ieșim? se interesă Liu.

— Un moment. You intră în birou. Să mă gîndesc, le aruncă în trecere. Întoarse capul și văzu că băieții își reluaseră locurile, fără un cuvînt, fixînd cu privirile chiștocurile încă fumegînde.

Se așezaseră cu de la ei putere — inima lui You bătea să se spargă. Oare să îl ia la întrebări pe Liu, sau să le strige la toți, în față, să fie mai atenți. Cum adică, să se așeze cînd vor ei? O să discute cu Liu, dar mai tîrziu. Sau să-i lase să plece? Trebuie să se hotărască numaidecît.

— Chu, du-te numai tu, dar să-mi fii atent, ai auzit?

Așteaptă să îi audă rîzînd. Rîsul lor ar fi însemnat o laudă a îndrăznelii și a umorului său. Dar băieții nu schițară un zîmbet.

— Bătrîne Liu, tu mai rămîi. O să-i așteptăm împreună. Doar sîntem prieteni vechi.

Celorlalți nu le mai spuse să plece. Dacă îi avea lîngă el, și pe Wang și pe Zhao, se simțea cu mai mult curaj. Dar dacă ei țineau să plece, nu îi putea împiedica. Ce să le zică? Mai bine să îi lase pe ei să pună întrebări. Și cum ei tăceau, totul era perfect.

„Cîți vin?“ Cînd vorbele îi ajunseră pe buze, trase cu putere aer în piept. Va vedea, are cu el trei băieți strașnici. Iar dacă or să fie prea mulți, va închide ochii. Zis și făcut, asta-i!

N-are un jurnal! Ce birou e și ăsta? Cum să-i aștepte astfel pe reacționari? Să telefoneze la Comandament să-i trimită o grupă; i-ar înhăța unul cîte unul, ar scăpa de ei! Dar nu merge, e bine să fie mai calm, va vedea la momentul cuvenit ce-i de făcut. Nouă și jumătate.

— Ia spune Liu, cînd sosesc?

— Trebuie să pice, șefule! rîse Liu cu subînțeles.

— Jurnal! Trimite să-mi aducă un jurnal! Nu putea să stea fără ziar.

Îi cumpărară un cotidian de dimineață. Căută rubrica de știri locale și începu să citească, mormăind. Se poticni, nu îi da de capăt. Mama ei de vînzătoare, ce nume mai avea, nu știa cum se citește. Curată drăcovenie! Ce nume!

— Domnule șef, au venit! anunță Liu regulamentar.

— Să intre! rosti el încet, lăsînd la o parte numele afurisit al vînzătoarei.

Intră un cîrd, în frunte cu Vînjosul Yang. Erau toți, așa cum îi știa. Hou Maimuță se afla între două namile și părea astfel un prichindel. Îi văzu și pe Ma Șase, pe Cao Gură Mare, pe Bai Zburătorul.

— Bună ziua! spuseră în cor.

You trebui să arate că îi cunoaște. Se scula în picioare și se puse la taclale cu ei. Din una în alta, își dădu seama că trecuse o grămadă de timp și nu discutaseră tocmai ce trebuia.

— Vorbește tu, Vînjosule Yang. Cu voce tare.

— Să vorbească Vînjosul Yang! căzură de acord și ceilalți.

Vînjosul Yang sau Yang Vînjosul — tot una-i — își curbă spinarea, se încruntă ușor și puse mîinile pe masă.

— You Al Doilea, am venit cu toții să te felicităm! Ne bucură că ai ajuns cineva.

— Ne bucură, îngînă Hou Maimuță.

— Ține-ți gura și ascultă! Bai Zburătorul îl pocni pe Hou Maimuță peste umăr.

— Urările se spun la un banchet și așteptăm să ne poftești pe toți. Știm, s-ar cuveni să fii invitatul nostru dar de cîteva zile frații duc lipsă de asta. Degetul mare și arătătorul formară un cerc. De-aia zic că așteptam să ne inviți tu.

— Cuvintele tale... preluă You.

— You Al Doilea, urmă Vînjosul Yang. Noi nu așteptăm invitații scrise și nici măcar nu e nevoie să ne chemi la cîrciumă. Dar ne trebuie asta, și, din nou, degetul mare și arătătorul formară un cerc. Ne plătești drumul și gata.

— Drumul ?

— Drumul, precizã cu fermitate Yang Vînjosul. Uite ce e, You al Doilea, aş mai avea o întrebare : de vreme ce tu eşti mai mare peste locurile astea, ne mai putem noi face treaba ? Sper că nu uiţi că sîntem amici. Dacă ai venit tu, noi ne cărăm. Dacă tu eşti aici, noi ne luăm tălpăşiţa. Sîntem oameni de onoare. Acum te-ai ajuns, eşti mandarin, treaba ta, noi ne vedem de muntele nostru. Dar ne plăteşti drumul. Cînd ne spui, ne împrăştiem. Oameni sîntem şi avem nevoie unii de alţii. Am vorbit bine ? întrebă peste umăr Yang Vînjosul.

— Aşa e ! Asta era ! Să-l auzim pe You al Doilea ! rosti Hou Maimuţă.

You nu se aşteptase la aşa ceva, nu crezuse că o să-i fie atît de uşor şi totuşi atît de dificil de înfăptuit. Ei sînt şase şi vor toţi ricşe. Dacă după ei mai vin şaizeci sau şase sute şi cer acelaşi lucru ? Iar comandantul Li vrea să fie prinşi ! Dar să zicem că o să-i trimitem unul cîte unul, în ricşă ; cum să facă faţă cheltuielilor ? De unde ia banii ? Este exclus să-i ceară bani comandantului Li. Să suporte numai din leafa lui de o sută douăzeci şi din bugetul de optzeci de *yuani* ai cancelariei ? Însă băieţii sînt oameni de cuvînt, au spus-o cît se poate de frumos : „Cînd apari, noi ne cărăm". Ce firesc şi personal s-au exprimat ! Dacă ar putea da banii, lucrurile ar fi extrem de simple. Le zîmbi nehotărît, îi pofti să bea un ceai. Nu îndrăzni să îi ia tare, fiindcă ei se pricepeau să vorbească frumos, dar la mînie erau grozav de aprigi. De vreme ce au zis că se cară, vor pleca fără doar şi poate ; dar fără banii pretinşi îi vor rămîne pe cap. Se va alege praful de cei optzeci de *yuani*. Şi el trebuia să se prefacă, nu ?, că îi dă din toată inima, altfel băieţii, care sînt sensibili, nu ar suporta să fie luaţi tare.

— Cît vă trebuie, prieteni ? întrebă direct.

— Zece *yuani* de căciulă, răspunse prompt Yang Vînjosul.

— Banii de drum. Plecăm pe munte şi gata, adăugă Hou Maimuţă.

— Azi plecăm, amice. Vom face aşa cum am spus, întări Cao Gură Mare.

You socoti abătut: zece *yuani* de om înseamnă șaizeci de *yuani*. S-au dus trei pătrimi din bugetul cancelariei!

— You Al Doilea, interveni Bai Zburătorul, nerăbdător. Ne pui cinstit în palmă șaizeci de *yuani* și adio! Ori noi, ori tu, nu e corect? Dai banii și noi ne cărăm. Dacă nu — trebuie să-ți spun, o să te avem la inimă. Discutăm bărbățește, din trei vorbe ne-am înțeles. Scoate banii și am încheiat.

— Bine. De azi încolo rămînem înțeleși. Sîntem amici nu de ieri, de azi! întări Yang.

You nu avu ce să mai zică. Scotoci la brîu și scoase șase hîrtii a cîte zece *yuani*.

— Fraților!

Pe chip nici un zîmbet.

— Frate! răspunse Vînjosul Yang. Hou Maimuță făcu banii sul și îi ascunse în sîn.

— Adio, fraților!

Plecă și la ieșire se salută cu băieții.

— Ne vedem pe munte! Liu și ceilalți îi conduseră pînă în stradă.

You simți un gol în stomac. Știa că ar fi putut să cheme numaidecît garda să-i înhațe pe toți șase. Dar, poate că era mai bine așa. Viața e imprevizibilă, poate că se mai întîlnesc. Șaizeci de *yuani* a avut de unde scoate, dar dacă mai vin cîteva bande, nu o să-i ajungă nici cei o sută douăzeci! Ce mai șef de post! Uite la el, șef de post și îi lasă pe reacționari să îi ia păpica. Tace ca mutul! Liu o fi fost bine intenționat sau și-a bătut joc de el? Trebuie să-l întrebe! Dacă nu arestează bandiții, ci îi cheamă la el și le dă gratificații, ce lefegiu al statului se cheamă că este el? Dar nici pe bătrînul Liu nu îl poate struni cum ar dori, de teamă să nu apuce și ăsta drumul muntelui. Fără el îi va fi greu. Dacă și-ar fi adus cîțiva băieți tineri, poate că ar fi dat de bucluc. Și la urma urmei, șaizeci de *yuani* nu înseamnă mare lucru. Și nici nu a avut de ales, acum ce a fost, a fost! Numai să nu apară mîine o nouă bandă care să-i pretindă bani de drum! Sigur că băieților nu le poate spune adevărul. E mai bine să se arate vesel, să îi facă să creadă că You Al Doilea e larg cu prietenii de pe vre-

muri : șaizeci, o sută de *yuani*, nu contează. Și totuși, șaizeci sau o sută de *yuani* înseamnă ceva, din ce o să trăiască șeful de post ? Aici e buba !

Luă iar ziarul în mînă, dar nu avea nici un chef ! Cum să aibă ? A lăsat să-i curgă printre degete șaizeci de *yuani*. Simți că nu mai are nici un strop de vlagă în el. Ține la viață, dar se neglijează pe sine. Își ține viața, cu bani, mama ei de treabă ! Oameni îndrăzneți, Yang Vînjosul și toți ai lui, dacă au îndrăznit ei să ceară bani de drum chiar de la șeful poliției. Nu s-au temut că o să-i aresteze ? Uite că nu le-a fost frică ! Scîrbele ! Cel care a pierdut a fost el, You Al Doilea, care nu numai că nu i-a arestat, dar n-a cutezat măcar să le spună o vorbă mai bărbătească ! Halal șef de post ! Pe viitor o să fie mai dur, mai bărbat ! Altfel, de ce s-a mai făcut șef de post ? Șeful de post are datoria să îi aresteze pe răufăcători, altă cale nici nu există !

S-a întors Chu.

Chu trebuia să intre să raporteze ; cum să se ducă șeful de post la el să se intereseze ce a făcut ? Chu se puse la vorbă cu Zhao. Așteaptă, oare va veni singur să dea raportul ? Bandiți ! Cu ăștia n-ai de ales !

Chu intră în birou.

— Domnule șef... You ! Raportez ! În nordul orașului am dat peste un grup. Ce să fac ? Acționez ? Doriți să-i vedeți ?

— Unde-s ? Acum nu are de ce să se mai teamă. Șaizeci de *yuani* s-au dus.

— Pe malul lacului.

— Ia băieții, Chu și du-te ! You vorbește clar, fără ezitări. Alții n-or să-i mai ceară bani de drum.

— Plecăm noi doi ?

— Spune-mi locul, pot să vin și eu !

Ăștia nu-și dau seama cît valorează un șef de post. Bine, va acționa. Trebuie să-i dea și comandantului Li pe cineva. Pentru o sută douăzeci de *yuani* pe lună !

Chu tace, își bea ceaiul, gata de plecare. You e obligat de împrejurări să fie prezent ; o ia înainte. Chu îl urmează numaidecît. A fost dur și îi pare bine. La urma urmei, doi vor face altfel față.

Pe malul lacului e o ulicioară mică și îngustă, cu cîteva localuri. You Al Doilea le știe prea bine. Arată ca niște cuiburi de tîlhari ! Să fi venit cu mai mulți băieți ! You, băiete, își zice, zadarnic mai ai experiență ! De ce n-ai adus mai mulți băieți ? De ce te războiești cu propriii tăi subalterni ?

Acum nu mai are de ales. Poate că or să vadă și băieții cine e You Al Doilea. Merge la noroc. Poate se termină bine, cine știe !

— Chu, stai tu la ușă, sau rămîn eu ?

— Ei sînt, arătă Chu spre interior. Nu e nevoie să blocăm ușa, n-or să fugă !

Iar are necazuri ! Așa e, sînt oameni de lume, mama lor ! You aruncă o privire în interior. Băieții sînt acolo : Hua Fluture, Năsosul, Song Posedatul, Micul Campion și încă doi necunoscuți ; îl recunosc și ei.

— Intră, You Al Doilea, noi n-am îndrăznit să-ți aducem felicitări. Ne-am adunat aici. Aștia tineri sînt Zhang Cățelul și Xu Comoară. El e You Al Doilea, prieten vechi. E de-al nostru...

— Stai jos, You Al Doilea, îl îndemnă Micul Campion, excesiv de politicos — taică-său, Bătrînul Campion, își execută pedeapsa pe undeva, prin Henan.

You își spune vorbe de ocară ; de ce nu scoate un sunet ? Cum să înceapă ?

— Fraților, domnul șef de post vrea să vă adreseze cîteva cuvinte, îl scăpă Chu din încurcătură.

Șeful de post aprobă în tăcere.

— De acord. Să spunem lucrurilor pe nume, strigă Năsosul. Frate Song, condu-l pe fratele You Al Doilea.

— Poftiți, frate You. Song Posedatul îl conduse într-un separeu din spate.

You observase că nu era la mijloc nici un pericol. Separeul era lăcuit în negru și se simțea miros reavăn de pămînt. Lîngă perete se afla un pat. Song Posedatul trase patul, sări peste el și îngenunche în colțul încăperii. Smulse două-trei cărămizi umede și dădu la iveală cîteva pistoale, pe care le aruncă pe pat.

— Astea sînt toate. Song Posedatul rîse, scărpinîndu-se după ceafă. Acum situația e mult prea grea. Cu astea nici măcar nu apucăm să urcăm în tren. Frații

le-au depus cu toții aici. Cînd l-am văzut pe Chu, am fost sigur de tine. Noi sîntem distruși. Grămada asta ți-o dăm ție, în schimbul banilor de drum. Zi-i lui Chu să ne conducă pînă la tren. Trebuie s-o faci, n-ai încotro. Rugăminte de prieteni, nu?

Lui You îi venea să verse. Umezeala din încăpere îi înmuiase creierul.

— De ce mi le dați mie? întrebă, scărpinîndu-se în nas.

Se întoarseră în local.

— N-am cum să vi le păstrez, zise.

— N-avem cum să le luăm cu noi. E prea în pripă, recunoscu Song.

— Le iau, dar trebuie să raportez. De vreme ce nu arestez pe nimeni, măcar să depun cîteva pistoale. Trebuie să mă gîndesc și la mine, nu-i așa? se auzi vorbind You. Prea moale, You Al Doilea, se apostrofă singur.

— Cum vrei, You Al Doilea.

— Tu hotărăști, dar gîndește-te bine, le putem arunca! Faci cum crezi. Tot ce te rugăm e să ne faci repede vînt. Fără tine, n-am putea s-o ștergem. Dă-ni-l pe Chu să ne urce în tren.

Bandiții îi dădeau ordin șefului de post. Frați, de! You Al Doilea nu avea ce să zică, nu-i venea nici o idee, se simțea pierit, fără vlagă. Și chiar de i-ar fi venit vreo idee, nu-i folosea la nimic. La un fel cum nu-i folosea la nimic poziția lui. Pentru că, dacă primea armele, cum îndrăznea să raporteze? Sau putea măcar să nu le primească? O să le dea bani de tren și o să aibă grijă de armele lor. Oare pentru asta era plătit de stat? Asta era treabă de mandarin? Îi rămînea o singură scăpare: să nu primească pistoalele și să nu le dea bani, să îi urmărească. Dar cuteza așa ceva? La posibilitatea arestării nici nu se gîndea. De pe un mal se putea arunca oricînd un cadavru, sau un om pe jumătate mort. Și You Al Doilea nu vroia să sfîrșească în apă.

— You Al Doilea, îl trezi Song, vorbindu-i cu franchețe. Știm că te afli la grea încercare, dar n-avem altă ieșire. Ia armele și dă-ne banii. Nu zic nimic altceva decît că te vom păstra în adîncul inimilor noastre.

— Cît? întrebă, zîmbind trist.

— Șase ori șase, treizeci și șase, nici un ban în plus! Treizeci și șase de marafeți!

— De arme nu mă ocup.

— Cum vrei. Noi n-avem cum să le luăm. În caz că ne prind cu mîna goală scăpăm cu șase luni; înarmați însă mîncăm papara. Asta e! Îți vorbim ca unui frate mai mare. Ne e teamă sau nu, acum e tot una! O să fim atenți. Bine, frățioare. Scoate banii și o să ne mai vedem! Song întinse mîna.

Îi dădu treizeci și șase de *yuani*. Șeful de post se afla la strîmtoare.

— Chu, ce facem cu armele? întrebă.

— Le luăm și vedem noi, îndrăzni Chu.

— Du-ne la gară, Chu! se auziră voci.

— Mulțumim You, frățioare!

Cu atît se alese. Luă și armele, nu avea încotro. Le împărți cu Chu. Erau acum înarmați pînă în dinți. Fioroși. Se gîndea să deschidă focul, dar prea se încrezuseră în el, nu ar fi fost în stare să se poarte atît de mizerabil. Să-i aresteze nu îndrăznea, aveau oameni și tot el ar fi putut suferi. Mai degrabă să se tîrguiască cu ei. La cei optzeci de *yuani* destinați cancelariei, na, că mai punea șaisprezece de la el. Dar nu avea de ales!

La prînz, îi pieri toată pofta de mîncare. Bău două păhărele pe inima goală. Ce să mai zică? Asta era situația. Mii de scuze, comandante Li, You al Doilea e om de obraz! Dacă mai întîlnește o bandă-două, mai bine demisionează. Și ce să facă? Unde mai găsește o slujbă de o sută douăzeci de *yuani* pe lună? Mandarinală. Să-l caute pe comandantul Li. Și ce să-i spună? N-a pus mîna pe bandiți, ei l-au înhățat pe el! Vrednic de tot rîsul! Iar ei, cînd vor fi sus, pe munte, în sălbăticie, or să hohotească din rărunchi pe seama lui You Al Doilea. A ajuns de batjocura lumii. Gîndurile îl îndurerau tot mai mult.

O să se ocupe de opiomani. Oare ei se pot numi reacționari? Și ce dacă? Oricum, nu poate demisiona. O să le vină de hac opiomanilor. Hotărî ce avea de făcut. Pe ceilalți nu se mai bagă. Mai tîrziu, vom mai vedea. Băieții se pricep la opiomani, știu să le vină de hac.

Într-o săptămînă puse mîna pe cîteva depozite de opium. Dar comandantul Li le recomandă să se concentreze asupra reacționarilor. El nu mai avea cum să își stimuleze băieții, plătise deja din buzunar șaisprezece *yuani*.

Lunea următoare, cînd băieții erau duși pe urmele unor opiomani (opiomani!), peste You intră un flăcău înalt, cam necioplit la chip, negricios. Se înclină.

— You Al Doilea! spuse, cu fața numai zîmbet.

— Cine? Qian Wu? Nemaipomenită îndrăzneală!

— Cu tine frățioare n-am teamă de nimic. Qian Wu se așează. Ai o țigară?

— Ce vrei? You își pipăi buzunarul. Vrei iar bani de drum?

— Ce vreau? Unu — să te felicit; doi — să-ți mulțumesc! Ai noștri au ajuns cu bine sus, pe munte. Îți sînt recunoscători. Sincer!

„Deci nu își rîd de mine", se gîndi.

— Uite, frățioare, și Qian Wu scoase o mînă de bancnote. Nu te puteam lăsa să plătești din buzunarul tău. Frații sînt bine și nu te vor uita.

— Dar... Trebuia să se codească puțin.

— Să n-aud nici o vorbă, frățioare. Te rog să-i primești. Unde sînt armele lui Song?

„Ce mă interesează pe mine?" gîndi, dar nu rosti.

— Sînt la Chu.

— Bine. Le iau eu de la el.

— Vii de pe munte?

— Da. Am venit să-ți dau un sfat. Lasă-te de meseria asta, șopti Qian Wu, sincer.

— Să demisionez?

— Chiar așa. Poți să te socotești sau nu de-al nostru. Dar adevărul este că, atîta vreme cît ești în acest post, noi nu putem face nimic. Tu te-ai purtat bine cu noi. De-aia și noi te menajăm. Lasă-te de meseria asta. Nu spun mai multe. Am trei sute de oameni pe munte, dar am venit chiar eu, fiindcă te socotesc prieten. Dacă-ți cer să te lași, lasă-te! Știu eu ce zic! Oamenii de înțeles nu cer mai multe lămuriri. Plec, frățioare. Spune-i lui Chu că-l aștept în localul de lîngă lac.

— Numai o vorbă, îl opri You. Se ridică în picioare. Dacă mă las de slujbă ce vor zice amicii?

— Nimeni n-o să te batjocorească. Te temi de vorbe? Asta-i. Adio!

Peste două zile, veni alt șef de post. You Al Doilea se învîrtea adesea în jurul cancelariei, aruncînd din cînd în cînd priviri furișe spre Muntele Qian Fo.

1934

SHENG CONGWEN*

SHENG CONGWEN, Shen Quhuan, s-a născut la 29 noiembrie 1903, în provincia Hunan, în familia unui medic. După studii elementare, în 1918 intră în școala militară. În 1923 demisionează și merge la Beijing cu intenția de a urma studiile superioare ; nu reușește și se dedică scrisului. Lucrează la diferite reviste, în care și publică ; din 1926 este bibliotecar. În 1928 pleacă la Shanghai, editează revista „Roșu și negru", apoi editează alte reviste în Beijing, Tianjin și alte orașe.

După eliberare, lucrează la Muzeul de istorie a Chinei. Este un scriitor multilateral ; a publicat peste 70 de cărți, care cuprind publicistică curentă, studii literare și artistice, cercetări de arheologie, eseuri, proză, teatru și versuri. Cîteva titluri : *Rața, Hotelul și altele*, 1926 ; *După ploaie* 1928 ; *Vaporul de piatră*, 1930 ; *Peisaj sub lună*, 1933 ; *Nou și vechi*, 1936 ; *Jurnalul unei femei*, 1938 ; *Phoenixul negru*, 1943 ; *Viața mea — autobiografia lui Shen Congwen*, 1948.

Ca muzeograf a publicat : *Mătasea chinezească*, 1957 ; *Oglinzile de bronz în dinastia Tang și Song*, 1958 ; *Arta dragonului și Phoenixului*, 1960 și altele.

---

* Se pronunță : Șen Țun-uen.

OMUL EI

Primăvară. Ploua de șapte zile și apele rîului se umflaseră. Iar cînd acestea creșteau, bărcile cu fumătorii de opium și cele cu prostituate pluteau aproape de mal, înșiruite printre stîlpii de susținere ai pavilionului, oglindit peste ape.

Bărbații pierde-vară care sorbeau ceai la catul Ceainăriei Primăvara pe Ape, stînd aplecați la fereastra dinspre rîu, puteau admira frumosul tablou *Piersici roșii în ploaia ca un fum* de lîngă Pagoda Prețioasă, iar ochii lor nu aveau cum să nu se oprească pe femeile din bărci, aprinzînd trabucele fumătorilor. Fiindcă pretutindeni, în preajmă, de sus în jos și de jos în sus se auzeau chemările cunoscuților, care odată ce se descopereau, își vorbeau zgomotos, ca între prieteni foarte apropiați, rostind cuvinte scîrboase, grosolane, încît clienții ceainăriei plăteau și părăseau numaidecît locul acela murdar și umed, mirosind a mucegai și urcau pe luntrele plăcerii.

Pe ele se plătea între o jumătate de *yuan* și cinci *yuani* și pentru acest lucru puteai fuma în voie opium, într-o stare tihnită de somnolență sau gustai din plăcerile oferite de femei într-o frenezie nebună, fără limite, fără restricții. Femeile acestea tinere, rumene și cu fesele late speculau avantajul de a se fi născut femei, petrecîndu-și nopțile ca sclave bucuroase ale bărbaților.

Femeile care slujeau pe bărci numeau aceste lucruri viață și vitalitate, cu alte cuvinte afacere, negoț. Pentru aceasta veneau. În ochii lor, numele acesta nu se deosebea de cel acordat altei meserii și afacerea în sine nu era în contradicție cu morala și nu contravenea sănătății. Veneau de la țară, din familii de țărani, părăseau piua și vaca, se rupeau de la pieptul tînăr și puternic al bărba-

ților lor și poposeau aici să facă negoț, aduse de cîte un cunoscut. Dar cu vremea se îndepărtau de sat și deveneau orășence, își însușeau purtarea cea rea pe care o deprinzi abia în orașe, se stricau, se ruinau. Dar decăderea venea încetul cu încetul, ea nu putea surveni dintr-o dată și în felul acesta nimeni nu o observa la timp. Și, totuși, niciodată nu era lipsă de fete, fiindcă drumul de la sat la oraș se menținea întotdeauna deschis.

Treburile erau simple. O femeie care nu rămînea însărcinată sosea în oraș și chiar dacă numai cîștigul pe două nopți îl trimitea lunar bărbatului său cinstit și răbdător, țăranului rămas la țară să își muncească pămîntul, acesta trăia îndestulător. Cîștigul era sigur, iar cinstea numelui nu era știrbită cu nimic, de aceea nu puțini bărbați își expediau nevestele imediat după căsătorie, ei mulțumindu-se cu o viață tihnită în sat.

Venea însă o vreme cînd și lor, acestor bărbați, li se stîrnea dorul după nevestele lor tinere care făceau negoț pe bărcile plăcerii, ori, pur și simplu, de sărbători se gîndeau că se cuvine să le vadă măcar așa, după datină, și atunci își puneau pe ei un costum curat, își atîrnau la brîu nelipsita pungă cu tutun, luau cu ei în coșuri de bambus ceva daruri, cum ar fi cartofi dulci sau plăcinte de orez glutinat și se grăbeau spre oraș, ca niște rubedenii din provincie. Cum ajungeau pe chei, întrebau din barcă în barcă, de la prima întîlnită în cale, pînă dădeau de urma nevestelor. Urcau pe barcă, își scoteau cu multă precauție încălțările de pînză și le puneau pe chei, apoi le întindeau femeilor darurile, iscodindu-le tot trupul cu ochi temători. Și bineînțeles că nu mai era același.

Femeile aveau acum părul lung, de un negru lucitor, sprîncenele trase subțiri, iar albul obrajilor contrasta izbitor cu rujul aprins de pe buze. Pînă și veșmintele de la oraș și aranjatul părului îi înspăimîntau pe bieții țărani, care se simțeau caraghioși. Femeile pricepeau pe dată starea de spirit a bărbaților și atunci se porneau cu întrebările.

— Ai primit ăștia cinci *yuani* din urmă ?

Sau :

— Mai avem scroafa aia ?

Dar nici glasul nu le mai era același și în totul ele aduceau cu cucoanele de la oraș și nu mai aveau aerul supus al nevestelor știute de ei.

Abia întrebările despre bani și despre porci le dădeau bărbaților sentimentul că tot ei sînt stăpînii și că nu s-au pierdut pe bărcile de acolo. La urma urmei, cucoanele astea de la oraș nu uitaseră cu totul satul. E drept că aveau mai mult curaj. Prindeau și ei inimă și își răsuceau pe îndelete cîte o țigară. Dar se speriau din nou, fiindcă femeile le smulgeau brusc din mînă trabucul lor și le puneau în palmele lor mari, butucănoase, țigări aromate, fine. Și din nou frica era trecătoare și bărbații se apucau să tragă din țigară și să discute...

După masa de seară, mai fumau o țigară parfumată, cu gustul acela nemaipomenit de plăcut. Dar cînd pe barcă își făceau apariția clienții, cîte un proprietar sau cîte un negustor, îmbrăcat în haine de piele, cu cravașă în mînă, iar pe piept avînd atîrnate lănțuguri lucitoare de argint, abia mișcîndu-și burta plină de băutură, le amintea bărbaților, prin forța lor grozavă, de gesturile și purtarea mai marilor din satul lor. Ei se iveau amenințători, îndată ce clienții se urcau pe barcă și înaintau legănîndu-se pe picioarele lor nesigure, cerînd cu voce stridentă, dură o femeie cu care să se culce. Înțelegeau singuri și o apucau spre capătul bărcii fără să le spună cineva și așteptau acolo pleoștiți, azvîrlind cît colo țigara și privind fără expresie apa rîului.

Noaptea schimbase cu totul rîul. Malurile erau ca în basm luminate, însă bărbații nu aveau ochi pentru ele, erau duși cu gîndul la orătăniile și la animalele din ogradă, de parcă numai sufletele acelea erau prietenii lor adevărați, și doar de ele se simțeau foarte strîns legați. Aici, pe barcă, lîngă nevastă și departe de casă, îi lua așa deodată urîtul, se pomeneau din toate părțile îngrădiți și vroiau numaidecît să se întoarcă pe bătătura lor.

Dar puteau să o facă? Nu, desigur. Cei treizeci de *li* pînă în sat erau bîntuiți de șacali, tigri și de alte fiare sălbatice, ori erau patrulate de soldați și oricum ar lua-o, întoarcerea nu era posibilă în plină noapte. Femeile îi opreau și ele, să îi ducă la un teatru și să îi trateze cu

un ceai la Ceainăria Primăvara pe Ape. Ca să nu mai spunem că, dacă tot sosiseră la oraș, făcea să se plimbe pe străzi și să caște și ei ochii la orășeni. Și uite așa, rămîneau, stăteau la capătul bărcii, lăsîndu-se furați de minunăția priveliștii din fața lor, ajungînd chiar să se bucure de ea, pînă cînd nevestele lor erau libere. Atunci ieșeau pe mal, apucînd-o pe o pasarelă îngustă de lemn. Se întorceau tot pe acolo și trebuiau să vorbească încet, pe șoptite, pentru a nu mînia clienții din barcă.

Noaptea tîrziu, cînd răsuna bătaia gongului de la poalele munților Liang de Apus, ar fi vrut să se ducă și ei la culcare și priveau nerăbdători pe furiș, de pe scîndura de lemn, spre clienții care nu se grăbeau să mai plece. Ce ar fi putut să zică? Nu aveau nici o cădere și tăceau, ghemuindu-se pe o bucată de molton așternută la capătul bărcii. Pe la miezul nopții, cînd ei dormeau sau numai ațipiseră, cu gîndul tot la ale casei, femeile în sfîrșit erau mai libere și ieșeau afară din cușetă, se cățărau pe punte pînă la ei și îi iscodeau dacă vor să guste ceva dulce. Le plăceau mult dulciurile și înghețatele, știau ele bine și deși ei pretextau că dorm, că le e somn și că au mîncat deja destule, pînă la urmă tot trebuiau să ciugulească puțin. Femeile îi căinau și plecau la ale lor, iar bărbații băgau în gură bucate de înghețată și își ziceau că măcar pentru grija aceasta se cuvine să le ierte purtarea; le lăsau acolo cu clienții lor și ei adormeau liniștiți.

În Gălbioara, astfel de bărbați erau din ce în ce mai mulți. Femeile plecau din sat și se vindeau, iar bărbații se gîndeau la foloasele pe care le trăgeau de pe urma lor și erau înțelegători — femeile se întorceau la urma urmelor tot la ei, le făceau pînă la urmă și copii și le dădeau bani.

Bărcile erau înșirate pe fluviu, dar dacă cineva ar fi încercat să le numere, nu le-ar fi dat niciodată de capăt. Un singur om le știa numărul și rînduiala, unul singur cunoștea bine fiecare barcă și stăpîn — bătrînul supraveghetor al sectorului V.

Avea un singur ochi. Se spunea că în tinerețe ucisese un om și drept pedeapsă i se scosese un ochi. Dar ce nu puteau deslușî doi ochi, reușea unul singur. Supraveghetorul stăpînea cu singurul său ochi întregul fluviu și au-

toritatea sa asupra bărcilor era mai desăvîrșită decît puterea Fiului Cerului pe pămînt.

Cînd apele fluviului creșteau, supraveghetorul era mai ocupat decît oricînd. Inspecta peste tot, ca nu cumva pe bărci să izbucnească scandaluri, să fie părăsite, sau să fie putrede și să ia apă. În același timp, era atent ca situația de pe mal să nu îi dăuneze afacerilor. După ce trei zile la rînd avuseseră loc împușcături de pistoale și poliția căutase zadarnic să afle ce s-a întîmplat, fără să dea însă de cea mai mică urmă, a intrat în joc autoritatea supraveghetorului, fiind solicitat să participe, peste noapte, la cercetări, alături de gărzile înarmate.

Știrea i s-a comunicat într-o dimineață. Avea toată ziua la dispoziție pentru pregătiri. Trebuia să își îndeplinească obligația de a inspecta fiecare barcă, stînd de vorbă cu oamenii, acceptîndu-le tratamentul impecabil la care aceștia îl supuneau. Chestiunea era ca el să remarce dacă nu cumva pe vreo barcă era adăpostit vreun intrus.

După datină, supraveghetorul avea putere absolută peste întreaga suflare care trăia pe fluviu. El știa tot ce se petrece în lumea aceea și răspunderea și puterile sale se situau undeva pe aproape de dregătorie și lege. De regulă, dregătorii se foloseau de supraveghetor pentru a impune legea. Numai că, pe măsură ce supraveghetorul umil înainta în vîrstă, se înavuțea, își întemeia o familie și ajungea încetul cu încetul personaj respectabil în oraș. În mod oficial îi ajuta de-a dreptul pe oamenii legii, deși sentimentele sale rămîneau alături de cei de pe bărci. Pe acest fundament sentimental își impusese supraveghetorul o morală proprie. El, părintele prostituatelor de pe bărci, era venerat ca un mandarin.

Așadar, pornit în investigație, supraveghetorul sări de pe puntea de lemn, pe o barcă înflorată, proaspăt lăcuită ; barca era ancorată într-un loc liniștit, la picioarele unui Pavilion cu lotuși. Știa cine lucrează pe barcă și o strigă pe Qi.

Dar nu răspunse nimeni și nu îi ieși în întîmpinare nici bătrîna patroană și nici tînăra fată. Rămase o vreme la capătul bărcii, crezînd că or fi ocupați, poate că un tînăr nesăbuit dăduse buzna peste ei în plină zi.

Mai strigă de vreo două ori, o strigă și pe bătrîna îngrijitoare, apoi pe Wuduo, paznicul. Wuduo era un băiețandru înalt și slab, cu o voce piţigăiată; cînd cei mari coborau pe mal, el rămînea să păzească barca, fierbîndu-și singur cîte ceva pentru masă. Lua des bătaie și îi plăcea să plîngă. De data aceasta nici Wuduo nu răspundea. Și, totuși, parcă se auzea răsuflarea unui om, barca nu părea pustie. Supraveghetorul se aplecă și strigă spre interiorul bărcii :

— E cineva înăuntru ?

Nici un răspuns.

— Cine-i acolo ? urlă de data aceasta supraveghetorul supărat.

— Eu, răspunse careva, o voce bărbătească necunoscută, stingheră. Ceilalți sînt plecați.

— Toți ?

— Toți...

Acesta era răspunsul, parcă ostil intrusului. Bărbatul se gîndi totuși că are o anumită răspundere și se căţără afară, spre lumină, uitîndu-se precaut la omul venit pe barcă. Mai întîi zări cizmele înalte din piele de porc sclipitoare de parcă ar fi fost unse cu ulei de plante ; ceva mai sus era cingătoarea de piele, moale, de culoare roșietică, apoi două mîini cărnoase, acoperite cu un păr gălbui, fin, cu degetele încărcate cu inele grele din aur, iar sus de tot, fălcile pline, colțuroase. Bărbatul înțelese că persoana din fața lui trebuie să fie stăpîn și îl întîmpină mieros, cum auzise că e cazul, de la unul și altul.

— Poftiți înăuntru, Excelența Voastră. Pînă vă odihniți puțin, or să se întoarcă.

Supraveghetorul înțelese dintr-o ochire că are de a face cu un țăran — vocea și veșmintele i-o probau din plin. Se pregătea să plece, dar înfățișarea bărbatului tînăr îl atrase. Rămase pe loc.

— De unde vii ? îl întrebă încet, cu o voce caldă, privindu-l învăluitor, ca un tată. Nu te-am mai văzut, adăugă.

— Ieri am sosit, răspunse el după o vreme, parcă neîncrezător.

— Grîul a dat spic ?

— Grîul? S-a și vînturat grîul. Iar porcul nostru, ha-ha, porcul nostru...

Se părea că bărbatul își dăduse brusc seama că spunea altceva decît ce era întrebat, fiindcă nu mai continuă. Se uita la supraveghetor zîmbind tîmp, vrînd parcă să fie înțeles și iertat.

Supraveghetorul simți sentimentul de vinovăție al bărbatului. Știa, avea în față bărbatul femeii de pe barcă, „omul" lui Qi.

— Qi, unde s-a dus? Cînd se întoarce?

De data aceasta, bărbatul se străduí să nu mai greșească.

— Ieri am venit.

Și îl lămuri pe supraveghetor că a venit „ieri seară" și că Qi a coborît cu ceilalți pe mal; s-au dus pînă la templu și că l-au lăsat pe el să păzească barca. Și cum trebuia să precizeze în ce calitate păzește el barca, adăugă că el este „omul" lui Qi.

Mai schimbară cîteva cuvinte și coborî în pîntecul bărcii.

Înăuntru se afla un pat îngust, așternut cu un cearceaf cu imprimeuri roșii, peste care era trasă o cuvertură de mătase, totul cum nu se poate mai îngrijit. Oaspetele se așeză pe pat. Lumina zilei pătrundea prin deschizătura care dădea spre punte și deși te așteptai ca înăuntru să fie foarte întuneric, în realitate era destulă lumină. Bărbatul căută pentru oaspete țigări și chibrituri. Răsturnă plin de ospitalitate o oală cu castane, iar fructele cărnoase, rotunde, de un maroniu închis și lucitor, se rostogoliră pe jos și el fu silit să se aplece și să le culeagă, aruncîndu-le înapoi în vasul de lut. Se gîndea să îl îmbie pe oaspete să mănînce și nu știa cum să o facă. Numai că oaspetele nu avea rețineri. Întinse singur mîna, luă cîteva castane, le sparse în gură și le mestecă, satisfăcut.

— Sînt foarte bune. Ție îți plac? adăugă, văzînd că bărbatul nu mănîncă.

— Îmi plac. Cresc chiar în spatele casei. Anul trecut castanii au fost plini-ciorchine cu fructe. Risc, bucuros că poate aduce vorba despre sine.

— Greu găsești castane atît de mari.

— Eu le-am ales.
— Le-ai ales ?
— Păi da. Lui Qi îi plac grozav și le-am păstrat pentru ea.
— Pe la voi sînt castane-maimuțe ?
— Ce castane-maimuțe ?
Supraveghetorul îi depănă pe îndelete povestea :
— Maimuțele viețuiesc în munți și cînd sînt luate în rîs de oameni, culeg castane mari, cum arată acestea, și aruncă cu ele în cei care le necăjesc. Cînd oamenii au poftă de castane grozave, se duc cu bună știință la poalele muntelui și se pun pe ocări, pregătindu-se să adune castanele azvîrlite în ei.

Venind vorba despre castane, bărbatul stingher de pînă atunci își dădu drumul. Îi spuse supraveghetorului fel și fel de întîmplări în legătură cu castanul și castanele, îi destăinui numele care se dădea castanului la ei la țară, îi garantă că plugul făcut de el, din lemn de castan, era grozav de rezistent. Pălăvrăgeala aceasta îi făcea bine. Ieri seară avuseseră oaspeți unul după altul și el rămăsese închis în fundul corăbiei, laolaltă cu Wuduo, care adormise numaidecît buștean. Azi dimineață, cînd credea că are să aibă vreme să discute cu nevasta, aceasta trebuise să plece la templu, cale de șapte *li* de aici, el stînd pe loc să păzească corabia. Singur, i se făcuse urît și se retrăsese în spate, uitîndu-se pierdut peste rîu. La început adormise, apoi se gîndise cît crap ar mai găsi în atîta amar de apă dacă s-ar abate pe lîngă satul lor. Adunase acolo lîngă el grămada pe care ar pescui-o pînă la apusul soarelui și deodată cineva pusese piciorul pe corabie și așa tot peștele îi sărise înapoi în apă.

Oaspetele fusese de fapt binevenit, el nu refuzase dialogul, ci îi povestise de-a fir-a-păr toate ce le pregătise să i se împărtășească nevestei. Așa îi înșiră supraveghetorului tot ce se întîmplase în ultima vreme în sat, cum purcelul era foarte năbădăios, cum se glumea pe seama unui pietrar, cum pierduse o seceră veche.

— Ia zi, nu ți se pare ciudat ? Am căutat-o peste tot, sub pat, sus pe poliță, în magazie, dar nici că era de găsit. Parcă se ascunsese ea singură dinadins. Am bleste-

mat-o pe Qi, ea se jurase că nu e vinovată, a și plîns, dar secera intrase în pămînt, nu alta. Pînă la urmă am dat de ea în tîrna împletită din bambus, unde țineam orezul. Jumătate de an zăcuse acolo ! Mînca boabe. Se subțiase, vai de ea, că a naibii drăcovenie trebuie să mai fie ! Mă înțelegi ? Cum putuse să rămînă dosită acolo atîta amar de vreme ? Era veche, n-o mai foloseam, dar o țineam ca model. Stătea agățată deasupra ferestrei. Îmi amintesc că atunci mi-am crestat brațul, mi s-a jupuit pielea de pe mînă și chiar am sîngerat. De supărare, am azvîrlit secera... Am băgat-o în apă și am frecat-o pînă s-a făcut ca nouă. Taie bine și dacă nu ești atent, te poți răni. Încă nu i-am spus lui Qi, dar cred că ea își mai amintește cum a plîns ca un copil. Ehei, acum am găsit-o.

— Atunci e bine.

— Ba dară cum ! Am găsit-o și e bine, mie mi-era teamă că Qi o aruncase în rîu. Și asta putea fi semn rău. Știam eu că Qi nu mă înșeală. Dar îi era cu spaimă, fiindcă apucasem să zic : „O să fac moarte de om pentru secera asta !“ Nici vorbă de așa ceva, dar la supărare, mai bagi lumea în sperieți. Am făcut-o să plîngă toată noaptea.

— Tăiai iarba cu ea ?

— Ce să zic, era bună la toate. Era o seceră mică, uite atîtica, parcă era un giuvaier. Cum să tai iarbă cu ea ? Mai degrabă era bună de tăiat coaja la cartofi și la alte cele. Era o seceră micuță, grozav forjată. E bine să avem mereu cu noi așa ceva, înțelegi ?

— Da, da, răspunse supraveghetorul. E bine, cum să nu, te înțeleg.

Bărbatul crezu că e înțeles cu adevărat. Continuă să vorbească, se apucă să i se destăinuiască, spuse că ar vrea să aibă la anul un copil, că arde de nerăbdare să își culce capul pe aceeași pernă cu nevasta. Îndrugă multe, fără reținere. Într-un tîrziu, supraveghetorul se ridică și abia atunci bărbatul se interesă de numele lui.

— Cum vă numiți, Excelență ? Spuneți-mi numele și o să vă anunțăm noi cînd se întorc.

— Zi-i nevestei că a căutat-o unul mare, cu cizme înalte. Vezi să fie liberă diseară, că mă întorc.

— Să fie liberă ? Vă întoarceţi ?

— Spune-i că viu negreşit. O să te chem să bem împreună un păhărel. Sîntem prieteni, doar.

— Da, Excelenţă ! Sîntem prieteni !

Supraveghetorul îl bătu protector peste umăr pe tînărul bărbat şi sări pe mal, trecînd pe altă barcă.

După plecarea supraveghetorului, bărbatul rămase multă vreme tăcut, încercînd să ghicească cine putea fi Excelenţa aceea mare, grasă. Niciodată nu mai stătuse de vorbă cu un personaj atît de însemnat. Se simţea bine. Excelenţa aceea flecărise cu el, ba îl numise chiar prieten şi îi promisese că îl poftește să bea împreună ! Îşi zicea că trebuie să fie un „client obişnuit" al lui Qi. Primise, probabil, o mulţime de bani de la el. Se înveseli deodată, îi veni să cînte şi îngînă un cîntec de la munte :

Curg puhoaiele din munte
Peştii saltă sus pe punte
Cît opinca mea de mari
Cît conduru-n care sar.

După o vreme, cum Qi nu se mai întorcea, stînd acolo singur cuc, îi răsări iar în minte bărbatul acela masiv în faţa căruia îşi dezlegase limba. Parcă îi şi avea în faţă cizmele lui sclipitoare şi îşi zise că nu ar fi arătat astfel dacă nu ar fi fost lustruite cu ulei de plante din cel mai bun. Revăzu apoi ghiulurile de un galben închis, cine ştie cît de scumpe şi despre care el nu pricepea în ruptul capului pentru ce sînt atît de preţuite şi atît de îndrăgite de oameni. Trebuie să fie binefăcătorul lui Qi, cu trupul lui ăla mare şi robust, de militar, şi cu felul măreţ de a înclina capul şi de a vorbi ! Încîntat de constatări, murmură un alt cîntec.

La ora prînzului, pe corăbiile celelalte se pregătea mîncarea. Dar cum vreascurile erau umede, nu ardeau cu flacără curată şi fumul înnecăcios se învălătucea în aer, provocînd lacrimile oamenilor. De la depărtare, fumul aducea cu un văl subţire de mătase aruncat peste albia fluviului. Auzi zgomotele specifice făcute de bucătarii restaurantului de pe mal ; sfîrîitul verzii în tigaie. Nu mai răbdă, se apucă să caute, găsi orezul şi îl puse la fiert în apa murdară a fluviului. Nu ştia să facă

mîncare, era încă tînăr. Şi vasul rămînea mai departe rece. Pînă la urmă nu a avut ce face, s-a dat bătut.

Cînd omul e înfometat, trebuie să mănînce. Se aşează pe scăunelul cu picioare joase şi bătu darabana în lemnul corăbiei, neputînd face altceva. Îl năpădi un sentiment de nesiguranţă. Liniştea şi seninătatea de mai înainte îl părăsiră. Se înroşi brusc. Ce folos să îşi mai amintească ? I se adresase lui, tocmai lui, care era bărbatul lui Qi ! „Să nu primească pe nimeni, o să vin negreşit". Vorbe urîte, vorbe lipsite de politeţe ? Ce rost aveau ? Ce scop urmărise omul acela ?

Gîndurile îi sporiră mînia, ca şi golul din stomac. Apoi se stîrni în el un sentiment de care cu greu scapă oamenii foarte simpli.

Nici vorbă să mai poată cînta, totul începuse să se năruiască. Simţea un nod în gît şi acesta îl strangula. Veselia îi pierise. Ţăranul din el îl zorea să plece acasă chiar a doua zi.

Încercă din nou să aprindă focul, dar în zadar. Nervos, aruncă toate lemnele în apă.

— Trăsni-v-ar ! De v-ar duce apele în oceanul cel fără de margini ! le blestemă.

Dar după o azvîrlitură de băţ, lemnele fură pescuite de oamenii de pe o altă barcă. Parcă atît aşteptaseră şi după puţină vreme un foc vioi izbucni pe puntea acelei corăbii, învăluită dintr-o dată de fum. Văzînd toate acestea, un nou val de mînie îl copleşi. Se ruşină şi se gîndi că a doua zi trebuia neapărat să pornească la drum.

La capătul străzii îşi întîlni nevasta, venind mînă în mînă cu Wuduo, aranjat, bine pus la punct, cum nici în vis nu ţi-l puteai închipui. Wuduo ţinea la piept o lăută. *

— Unde ai plecat ?

— Eu... vreau să mă întorc...

— Bine, dar te-am lăsat să vezi de corabie ! Cum de ai părăsit-o ? Te-a insultat cineva, de ţi-ai ieşit dintr-ale tale ?

---

* *Huqin*, termen generic pentru o categorie de instrumente de coarde ; foarte cunoscută este *er hu*, lăuta cu două coarde.

— Vreau să mă întorc şi gata.

— Hai înapoi şi vedem noi !

În faţa nevestei vorba i se mai domolise. Apoi, dăduse cu ochii de lăută. Ştia că o cumpărăseră pentru el şi se cuvenea să dea înapoi. Îşi frecă fruntea înfierbîntată, rosti un „Bine, mă întorc" şi o luă în urma ei spre corabie.

Se întorcea şi patroana. Era roşie ca focul ; se părea că mai înainte şterpelise un plămîn de porc şi o urmăriseră şi înhăţaseră oamenii şi o duseseră la *Yamen* *. Cum a urcat pe corabie, a şi fost înştiinţată de nevastă.

— Al meu vrea să se întoarcă, patroană !

— Cum adică ? Nici nu l-am dus la teatru !

— L-am întîlnit pe stradă, nervos nevoie mare, ţinînd-o una şi bună, că el se întoarce !

— E vina mea sau a lui Buddha ! Şi e de vină şi neghiobul ăla de măcelar ; nu trebuia să mă cert atîta cu el pentru nimica toată, deşi a turnat la apă peste plămînul ăsta...

— Ba eu sînt de vină, zise femeia şi se aşeză în faţa bărbatului. Se descheie cu bună ştiinţă la bluză, dezvelindu-şi pieptul îmbietor.

Bărbatul se uită, dar nu zise nimic. Ceva imposibil de numit îi făcu sîngele să zvîcnească.

— Cine a furat lemnele de foc ? se auzi din spate glasul mirat al patroanei. Cine a umblat la orez ?

— Cred că n-a ştiut să le aprindă... E de la ţară şi arde numai brad uscat...

— Dar nu adusesem ieri un braţ de lemne ?

— N-a mai rămas nimic.

— Ia un braţ din faţă, nu-mi mai sta aici, bun de nimic. Măcar ştie să spele orezul.

Bărbatul ascultă în tăcere, uitîndu-se la lăuta cea nouă.

— Are corzi bune, încearcă-le, şopti femeia.

Nu răspunse. Puse lăuta pe genunchi, o cercetă cu de-amănuntul. Cînd muşcă strunele, sunetele vii, ascuţite i se prelinseră printre degete. Faţa i se lumină. Fu-

---

* *Yamen*, sediul magistraturii locale.

mul îi acoperi și pe ei, înnecăcios, ieșind din lemnul ud și bărbatul fu strigat afară pe punte. Își luă lăuta și se așeză la capătul corăbiei. Începu să cînte.

La masă, Wuduo i se adresă :

— Cîntă ceva ! O să-ți țin isonul.

— Nu știu.

— Cum nu știi ? Pe cine păcălești ? Te-am auzit mai înainte.

— Nu te mint, nu știu.

— Nevastă-ta zicea că știi să cînți, se băgă patroana. La templu era unul care vindea lăute și eu i-am zis să-ți cumpărăm una. Mare chilipir ! În sat nu găsești așa ceva, oricît ai da.

— Cît face ?

— Unu și șase. Toți spuneau că merită.

— Cine anume ? se amestecă Wuduo.

— A zis cineva că nu merită ? se oțărî patroana.

Lăuta fusese luată de la un cunoscut, pe gratis. Wuduo se amestecase în vorbă, uimit de minciuna patroanei. Femeia rîse. Bărbatul rîse și el, crezînd că patroana nu se pricepe la instrumente muzicale.

După masă, bărbatul cîntă. Sunetele lăutei noi erau limpezi și pline. Wuduo încetă să mănînce și se apucă să cînte din gură, însă patroana îl lovi cu bețișoarele în cap. Abia atunci Wuduo se opri, termină de mîncat și se apucă să spele vasele.

Seara, traseră pînza de cort deasupra și cîntară mai toți, acompaniați la lăută. Aprinseseră lampioanele, poleite cu hîrtie roșie, crestată cu artă, și corabia toată parcă se învăluise în roșu, ca de Anul Nou. Inima bărbatului înflori. Pe mal, soldații, cu chef, ascultau vrăjiți. Doi dintre ei, mai îndrăzneți, veniră lîngă corabie.

— Cine cîntă ? Bravo lui ! Merită să fie răsplătit. Eu, unul, țin să-l răsplătesc !

Atunci muzica încetă. Se lăsă tăcere. Chefliii bătură din picioare, strigară, încercară să desfacă pînza de cort și să intre înăuntru.

— N-avem voie să ne distrăm și noi ? Fac pe surzii, pe morții cu mine ? Cine e înăuntru ? Mie nu mi-e frică de nimeni. Împăratul de-ar fi și nu mi-e teamă. Spune tu, mi-e frică mie de împărat ? Mă jur...

— Hei, veniți și deschideți-ne !

Aruncară cu pietre, strigară vorbe de rușine, speriindu-i. Patroana se grăbi să facă fitilul lampioanelor mai mic și se retrase, ținînd strîns de pînza de cort. Surprins de vorbele brutale, bărbatul își luă lăuta și se duse în spate. Chefliii pătrunseseră pe punte și se luptau, vorbind urît, și îndrăzneți, să ajungă la Qi.

— Cine cîntă ? Aduceți-mi-l aici, să-i comand un cîntec !

Patroana tăcu și nici Qi nu îi luă în seamă.

— Spurcaților ! înjură omul. Scoateți-mi-l de unde știți, să-mi facă un cîntec. Îi plătesc o mie ! Erou să fie, sau nemuritor și tot nu e bine să se umfle în pene ! Îi dau o mie, o mie de marafeți ! Repede ! Dacă nu iese din ascunzătoare, vă dau foc la corabie ! Ați auzit, mutre împuțite ? Repede, pînă nu mă supăr, altfel vă distrug !

— Domnule, nu mă supărați, aici nu e cabaret. E casa noastră, ne distrăm între noi... Nu...

— Nu ? Nu ? Du-te de-aici, tușică. Ești bătrînă. Cheamă-l mai bine pe-ăla cu lăuta... Dă-mi lăuta. O să cînt eu.

Chefliul se ridică, cu gîndul să meargă în spate, să caute lăuta. Speriată, patroana deschise gura, dar nu reuși să țipe. Qi îl prinse pe om de mînă și îl trase spre ea, vîrîndu-i capul între sîni. Chefliul înțelese și se întoarse potolit. Se așeză pe pat, lîngă Qi.

— Bravo, frumoaso ! Bătrînul are bani. O să rămîn aici peste noapte.

Chefliii se întinseră de o parte și de alta a femeii.

Simțind că lucrurile se liniștesc, bărbatul o chemă încet pe patroană. Patroana se apropie rușinată, neștiind ce să zică, însă bărbatul nu pricepuse mai nimic din cele ce se întîmplaseră.

— Ce e ?

— Comandantul adjunct s-a îmbătat rău de tot. E ca o bestie, nu te mai poți înțelege cu el. N-avem încotro, trebuie să așteptăm să plece.

— Acum pricep. Am uitat să vă spun, a mai venit unul, cu fața mare, colțuroasă, părea un mandarin ceva și mi-a zis că o să vină în seara asta, să nu primiți musafiri.

— Cu cizme de cauciuc ?

— Așa-așa. Pe mînă avea un inel mare de aur.

— E șeful. A fost azi-dimineață pe aici ?

— A fost. A stat de vorbă cu mine, a mîncat niște castane...

— A zis ceva ?

— Spunea că vine sigur, să nu primiți pe nimeni. Mi-a promis că-mi dă de băut.

Să fi trecut supraveghetorul pe la ei ? Sau să fi fost vreunul din bătrînii admiratori ? Se chinui în zadar să ghicească. Și deși era codoașă și se obișnuise cu murdăria vieții, așa încît nu mai roșea din orice, interdicția impusă de altcineva trezise în ea un soi de rușine și de obidă. Se întoarse în față, ca și cum ar fi vrut să vadă care mai e situația și se răcori, făcîndu-l albie de porci pe netrebnicul acela. Reveni curînd.

— Ei ?

— Nimic.

— Au plecat ?

— Nici vorbă. Dorm tun.

— Dorm ?...

Înțelese uimirea lui, după voce, cu toate că nu îi deslușea chipul.

— Hai pe mal, să vedem o operă. Fac eu cinste.

Bărbatul aprobă din cap, fără să scoată o vorbă.

După plecarea militarilor, Wuduo, patroana și Qi se puseră la taifas pe punte, la lumina lampioanelor, amuzîndu-se de halul de beție în care căzuseră aceștia. Bărbatul rămăsese în spate. Patroana îl strigase de vreo două ori, neînțelegînd din ce îl cuprinsese supărarea. Acum cerceta bancnotele, fiindcă se pricepea să le deosebească pe cele false de cele bune. Erau adevărate și se apucă să-i arate lui Qi seria și numărul banilor, desenul înflorat ; apoi le mirosi și conchise că trebuie să provină de la restaurant, fiindcă aveau miros de carne prăjită.

Wuduo se duse și el în spate.

— Bătrîne, îl chemă pe bărbat, hai să ne terminăm cîntecul, pe urmă...

Dar femeia trase de el, cu gîndul la ceva numai de ea ştiut.

Se lăsase tăcerea. Ascultau toţi patru sunetele de trompetă şi de tobă care răzbăteau de pe mal. Lumea se distra, era un vacarm şi o veselie de zile mari.

La un moment dat, Qi se strecură în spate, însă reveni numaidecît.

— Ce ai ? întrebă patroana.

Femeia clătină din cap, oftînd.

Gîndindu-se că supraveghetorul nu va mai veni, s-au lăsat furaţi de somn, patroana, Qi şi Wuduo în faţă, iar bărbatul în spate.

Garda de noapte apăru însoţită de supraveghetor. În timp ce patru soldaţi rămaseră de pază pe mal, supraveghetorul intră în cală, urmat de ofiţer ; aveau lanterne în mîini, însă patroana aprinse pe dată un lampion. Îmbrăcată sumar, Qi stătea pe marginea patului, îngînînd încurcată : „stăpîne", „excelenţă" ; se răsti la Wuduo să toarne ceai, însă el încă era cu ochii cîrpiţi şi buimac.

Bărbatul fu trezit din somn şi adus în faţă. Cînd dădu cu ochii de supraveghetor şi de celălalt personaj important, îmbrăcat în costum negru, se sperie, neştiind ce se întîmplase.

— Cine e ?

— Bărbatul lui Qi, interveni supraveghetorul. Abia a sosit de la ţară.

— Ieri a venit, Excelenţă, preciză femeia.

Ofiţerul se uită cam peste umăr la bărbat, apoi o privi pe femeie, gata să ia de bune spusele supraveghetorului. Apoi se destinseră cu toţii şi atenţia li se concentră încetul cu încetul asupra castanelor coapte ; supraveghetorul luă cîteva mîini de castane şi i le îndesă ofiţerului în buzunarul mare al vestonului. Ofiţerul rîse.

După o vreme, plecară, se duseră să controleze şi celelalte bărci. Dar cînd patroana aşeză prelata, un băiat din patrulă se întoarse.

— Patroană, zi-i lui Qi că domnul ofiţer o să revină, vrea să cerceteze cu de-amănuntul situaţia. Înţelegi ?

— Înţeleg, înţeleg ! Vine, ce mai ! răspunse ea.

— Vine imediat după control.

— Sigur ?

— M-ai prins vreodată cu minciuna ?

Bucuria patroanei îl surprinse pe bărbat, mai ales că el nu pricepea de ce ofițerul se întoarce să cerceteze cu de-amănuntul. Dar văzînd-o pe Qi moțăind, îl cuprinse brusc mila. Toată supărarea îi dispăru ca prin farmec, ar fi vrut să-i spună femeii cîteva vorbe blînde, să discute ceva cu ea. Se lăsă ușor pe marginea patului.

Patroana se pare că îi ghicise dorința, dar fu în același timp încredințată că el e om de înțeles ; plecă, șoptindu-i lui Qi : „Vezi că vine ofițerul !"

Qi nu răspunse ; ținea buzele întredeschise și rămase ca de piatră, vreme îndelungată.

Dis-de-dimineață, bărbatul se pregăti de plecare ; își înnodă încălțările în liniște, își căută săculețul cu tutun. Cînd totul fu gata, stătu tăcut pe patul acela scund ; parcă ar fi avut ceva de spus și nu știa cum să înceapă.

— Ieri ziceai că te duci acasă la supraveghetor, acum ce faci ? îl întărîtă Qi.

Bărbatul neagă din cap, în tăcere.

— Omul s-a pregătit să te ospăteze !

Nici un răspuns.

— N-ai fost nici la teatru...

Tăcere.

— Pe la prînz găsim gogoșile care-ți plac ție, mari și roșii, prăjite în ulei de susan.

Bărbatul se menținu ferm în hotărîrea sa de a se întoarce acasă, în sat. Qi fu intrigată, nu mai știa cum să îl ia, ce să îi mai spună. Cînd să coboare de pe corabie, femeia scoase din sîn bancnotele primite cu o seară în urmă de la militarul acela. Le numără : erau patru hîrtii. I le îndesă omului său în palmă. El tăcu și abia acum, femeia păru că îl înțelege.

— Patroană, dă-mi mie alea trei hîrtii.

Femeia scoase banii și Qi i le strecură și pe acestea în palma bărbatului.

Bărbatul clătină capul, aruncă banii și își prinse în mîinile sale mari și butucănoase obrajii fierbinți ; plîngea cu sughițuri, ca un copil.

Wuduo și patroana se strecurară în spate : Wuduo dădu cu ochii de lăută, ar fi vrut să cînte ceva, dar nu putu să scoată nici un sunet. I se păru ciudat, cum de poate un om în toată firea să plîngă ca un copil.

Cînd supraveghetorul veni să îl poftească la el, îi găsi pe corabie numai pe patroană și pe Wuduo. Femeia și omul ei se întorsese în sat.

1930

OUYANG SHAN*

OUYANG SHAN, pe numele adevărat Yang Fengzhi, s-a născut în anul 1908, în orașul Xingzhou din provincia Hubei, în familia unor oameni sărmani. Reușește cu greu să învețe carte, fiind un autodidact, și începe să scrie de timpuriu, la șaisprezece ani. Participă la activitatea cercurilor literare moderne din Canton, redactează aproape singur săptămînalul „Literatura cantonează". Începuturile romanului său juvenil *Moartea trandafirului* datează din această etapă. Cu sprijinul lui Guo Moruo, audiază în 1926 cursurile de literatură de la Universitatea Sun Yat-sen. Continuă să fie activ, organizează Societatea literară din China de Sud (1927), iar la douăzeci de ani se stabilește în Shanghai, ca scriitor profesionist. Scrie mult și este prezent în revistele literare și în librării. În această perioadă se apropie de gîndirea marxistă, care îl va face să adere, în 1940, la Partidul Comunist Chinez.

După eliberare, este deputat, președintele filialei Canton a Uniunii scriitorilor, rectorul Institutului de literatură și artă din Canton. Publică nuvelele *Trei vieți eroice*, *Perspective de aur* și romanul *Unchiul Gao*, inspirate din înnoirile survenite în viața țăranilor. Din 1957 a început pentalogia *O generație încercată*; pe fundalul evenimentelor revoluționare din Canton din prima parte a veacului, scriitorul urmărește destinele a trei familii. Pînă în prezent i-au apărut primele trei volume.

---

* Se pronunță Ou-ian Șan.

ȘAPTE ANI

Stam liniștit, întins pe patul de lemn. Lampa era stinsă. Luna începutului de vară se cernea în cameră, ca pînza unui lac. Strălucirea ei blîndă împărțea încăperea în două, de la încălțările mele de lemn și dincoace de plita mică ; apoi lumina lunii lua forma unei pălării albe cu dungi negre-gălbui, din pricina vechimii, ori ca bine-cunoscutele umbrele cu cadru de fier — proprietate a familiei. Cu excepția ceasului polizat, celelalte obiecte zăceau supuse la locurile lor, emanînd un aer cum nu se poate mai obosit și încins, pînă la topire.

Proprietăreasa casei de pe aripa răsăriteană a curții, doamna Ni, scundă și îndesată, rotofeie chiar, dădu să plece din prag, tăcută, arătînd ca un sac înfundat bine cu bumbac. Dar întinse piciorul, gata să se întoarcă. Pînă la urmă se și întoarse pînă în mijlocul camerei și se așeză, bîiguind :

— Oh, dar știu că ai dormit...

Așa proceda întotdeauna, dîndu-mi de înțeles cam ce ar vrea. De obicei, imediat ce auzea tusea mea prefăcută sau un anume răspuns, se așeza ca un hoț pe scaunul de bambus de lîngă pat, își lungea mîna și înșfăca chibriturile. La lumina lămpii, o vedeam cum scoate din buzunarul hainei o carte subțire de aventuri.

— Îmi citești oleacă, nu-i așa ?

Fața plină, albă schița anevoie un zîmbet rugător ; pleca privirea, ca un învățăcel cuminte, căutînd în vocea mea nuanța care i-ar aduce satisfacție. Cînd nu înțelegea ceva, înclina capul acoperit cu păr cărunt, în vreme ce un sentiment de teamă amestecată cu neîncredere i se întipărea pe față, iar colțurile gurii i se lăsau în jos, ca unui copil bosumflat. În momente de bucurie, își răsucea corpul gros, ca un dop, închidea ochii și îi ținea

închişi minute în şir şi abia cînd îşi dădea seama că şi-a pierdut stăpînirea de sine deschidea pleoapele, privindu-mă în faţă, pe cînd cu o mînă îşi aranja părul...

Astăzi însă nu aprinse lampa şi nu îmi ceru încă nimic. Era nedumerită, ca un om care, rătăcit în cîmpie, rămîne locului o clipă şi iat-o, spre surprinderea mea, că deschise cu discreţie uşa şi dispăru.

Avea corpul mic şi scund, faţa rotundă şi nişte ochi cenuşii, care parcă priveau mereu undeva departe, înaintea lor. Ochii aceştia m-au frapat din prima zi de cînd m-am mutat. Ţineam încă minte cum atunci femeia de cincizeci şi ceva de ani m-a dăscălit cu o voce aspră :

— Dimineaţa, la ora cinci, să nu vorbeşti tare şi să nu scapi ceva pe jos — altfel ne certăm. Seara, firește, îţi dai şi singur seama că e nevoie de linişte. Mai e ceva... eşti creştin, crezi cumva în Isus ?

Am simţit că atitudinea aceea rece era silită şi cînd m-a cunoscut bine, s-a schimbat definitiv într-o bătrînică bună, blîndă, răbdătoare şi guralivă.

În această parte a casei locuiam eu, doamna Ni şi fiul ei. Îl chema Ni Changle şi era administrator la un liceu particular. Avea vreo treizeci de ani, gura mare, cu buzele groase, din care se întrevedeau doi dinţi mari. Nu-i plăcea băutura, iar cînd bea cît de puţin, se încingea pe dată şi sufla tare, ca un om bolnav : „E bună băutura, bună dom'le, e bună băutura !“

Deşi stătea la un loc cu bătrîna sa mamă, aceasta se simţea foarte singură. Pe el îl vedeam rar, de obicei dimineaţa. Se scula odată cu zorile şi scotea capul pe fereastră, uitîndu-se în camera mamei sale.

— Iar îi zice la psalmi budişti, îmi şoptea. Apoi : Vine !

În timpul zilei nu ne întîlneam. Chiar şi în zilele de sărbătoare nu ne prea vorbeam. El se pusese să o înduplece pe mamă-sa să vîndă rîndul acesta de case, arătîndu-i cu lux de amănunte că vor ieşi în cîştig.

— Aşteaptă. Fii răbdător. O să vînd, sigur că o să vînd, îi răspundea ea de fiecare dată.

— Ce să aştept ? o certa el, repezit, ca un lup înfometat. Să aştept să se întoarcă el ?

Auzeam mereu această vorbă cărei nu îi aflam rostul. Înjura, dezvelindu-și ura adîncă și mormăia la nesfîrșit. Doamna Ni tăcea cu încăpățînare. După ce băiatul pleca, se rezema de tocul ușii și își descărca inima :

— Vai de capul lui ! Alaltăieri mi-a zis că a fost ziua mamei directorului, azi că fiul lui a împlinit luna. Ca să vezi ! Nici să mintă nu știe, băiatul ăsta ! Dar cu mine nu-i merge. Tot ce mi-a mai rămas e casa asta.

— Nu aduce bani în casă ? am întrebat-o odată.

— Bani ? Da' de unde ! N-are pic de inimă, a răspuns încet, cu chipul livid. Pe urmă s-a îndepărtat.

— Aruncă banii la jocuri de noroc ?

S-a rotit spre mine ; era albă la față ca o coală de hîrtie. Ochii goi priveau undeva departe, nemișcați. A clătinat din cap și a oftat.

— Cine să-i mai înțeleagă pe tinerii din ziua de azi ? La bucurie mai treacă-meargă. Dar cînd vor să-și ridice o casă pe fluviu, n-ai cum să-i faci să priceapă că nu e bine.

După un răstimp m-am edificat : mama și fiul nu se aveau bine. Doamna Ni își ducea zilele de una singură ; diminețile și le petrecea în camera ei, îngînînd neobosită versete din cărțile budiste, ascultînd cu mare interes fragmente din romanul popular *Războiul Shanghaiului*, uneori întrebîndu-se, preocuptă : „Alți draci n-au loc ?"

Nimeni nu poate să pronosticheze vremea după strălucirea lunii. Peste noapte s-a stîrnit o furtună. Ropotul ploii pe acoperiș și pe cărămizile zidului m-a trezit. Ca o umbră, doamna Ni se foia prin fața patului meu. Apa pătrundea în casă peste tot, de parcă ar fi fost un potop sfîrîind, slobozit de zeitățile din ceruri.

O fracțiune de secundă mi s-a năzărit că alunecam pe vîltoarea unei cascade teribile. Am țipat, și la răcnetul meu femeia s-a oprit, uitîndu-se la șuvoiul care se scurgea în casă peste pragul ușii. A dat din cap, amărîtă și s-a așezat pe marginea patului, lîngă mine.

— Ce ne facem, vai de mine, ce ne facem noi acum ? Totul e ud leoarcă ! s-a văicărit ca o adevărată băbuță.

Nenorocirea parcă o făcuse și mai mică și o înfricoșase peste măsură. Se silea din răsputeri să zîmbească, zîmbetul omului năpăstuit. Boabe de ploaie ca niște mici perle i se prelingeau pe frunte și pe obraji, pe buzele vinețiii, ca de om bolnav. Mi se adresa ca unui fiu neascultător și am rîs, bucuros.

— S-a răcorit bine... Changle s-a întors ? Am aprins lampa, gata să îi dovedesc prin cuvinte plăcute că nu sînt supărat.

— Nu cred, mi-a răspuns, noi n-avem curent. El nu se poate face de rușine în fața prietenilor, să vină ăia aici să joace cărți la lumina lămpii. Se mînie, blestemă, dar n-am ce să-i fac... Ca să bagi curent costă, nu glumă, pe urmă becurile consumă, nu e lucru de joacă ! Moșii și strămoșii noștri n-au avut electricitate atîta amar de ani și au dus-o bine. Ce le-a lipsit ? Ce mai, ține cu orice preț să arunce banii...

Îndărătnicia țăranilor o moștenise de la tatăl ei, care izbutise să ajungă un mic comandant în armată. Știu că singura nădejde a fiului ei era să-i facă de petrecanie acestei case și tocmai de aceea o apăra ca pe mormîntul străbunilor.

— Oh, cît de simple mi se par mie lucrurile astea ! Să mai am cîțiva ani de trăit, adăugă, ridicîndu-se și îndreptîndu-și spinarea, apoi : Greu de zis unde o să mi se ducă sufletul și unde o să-mi pîlpîie cealaltă parte a lui, cînd o fi să mă petrec.

Capul i se clătina ca la un șarpe, parcă o luase somnul și mă fixa cu niște ochi mici, pierduți, ce nu mai știau de ei. Văzînd-o astfel, am izbucnit în rîs.

— Ești uimit tare, tinere. Dar cei de vîrsta mea ajung doar să ofteze și să suspine. Cine s-ar fi gîndit că lumea o să se schimbe pînă-ntr-atît ?

Puterea de stăpînire și mîndria ei nu se armonizau cu chipul blînd și lipsit de fermitate. Mi-am închipuit cît de veselă, plină de viață și puternică trebuie să fi fost în tinerețe.

— Sigur, i-am cîntat în strună, îmi zic mereu că dumneavoastră, generația vîrstnică, vorbiți mai mult decît noi despre moarte, o numiți cu un anumit lux de amănunte.

Noi sîntem ca niște orbi care înaintăm cu fiecare pas spre groapă și — gata !

— Eram mai tare ca tatăl lui și află de la mine că oamenii care știu să înainteze nu sînt proști. Tatăl lui nu se putea hotărî nici pentru lucruri mari, dar nici pentru fleacuri ; rămînea acasă, așteptînd să apară un mare, un adevărat împărat, care să îndrepte lucrurile și cel mai însemnat lucru pe lumea asta ajunsese pentru el să fie drămuiala banilor și grija că astăzi s-au scumpit cartofii, mîine ia mai puțin orez pe un *yuan*... și asta pînă la moarte. Mda...

Se mișcă cu pași repezi, spre camera din fund, ca și cum și-ar fi exprimat dezgustul pentru o asemenea viață și, în același timp, dorința de a scăpa pînă și de orice amintire legată de ea. După vreun sfert de oră i-am prins cu urechea plînsetul. Apoi o rafală de vînt nebunesc a măturat spatele clădirii și i-am auzit dinții ascuțiți scrîșnind peste olane și zgomotul acesta a acoperit orice altă mișcare.

Propria mea supărare s-a pierdut în drăceasca dezlănțuire a furtunii. Natura se opintea din răsputeri, dar nu izbutea să înfrîngă totul și acest lucru mi-a sugerat imaginea unei tinere fete robuste, în plină putere. Ea era în stare să îi facă pe toți oamenii să se simtă mulțumiți și, în final, tot ce mi se năzărise se topea în întunericul gîndurilor, ca niște baloane de săpun.

Ziua următoare a fost umedă, răcoroasă. Văzduhul era încă saturat de neguri, care parcă se scurgeau în jos, mai iute sau mai ușor, ori piereau, înghițite de norii cei groși. Totul purta pecetea negrului. Chiar oamenii, acasă sau pe stradă, se furișau încet, hoțește și arătau slabi și nevolnici, timizi și însingurați, fiindcă toate lucrurile își pierduseră umbra.

Cînd cerul s-a mai limpezit, potopul cel mai mare al verii trecuse, se stinsese. El înghițise restul zgomotelor, urlase peste acoperișurile caselor, năvălise, țopăise, zburase prin lume, barba sa aprigă zgîriase olanele, făcîndu-le să geamă, să plîngă. Pe mese, pe scaune și pe pereți adăsta apa prelinsă prin acoperișuri ; canalele de scurgere erau pline, fîntînile dădeau peste buză și apa ploii se strecurase în temple și în casele oamenilor. Pe

bălți pluteau gîngănii moarte și fel de fel de alte lucruri.

Doamna Ni aprinsese lampa în camera sa și aceasta arunca o lumină palidă, ciudată. Îi auzeam, ca întotdeauna, vocea monotonă îngînînd rugăciuni și șoaptele îmi lăsau senzația că se sfădește cu cineva. Alergam de colocolo, culegînd lucrurile mărunte și punîndu-le în locuri mai înalte, și împingeam de zor afară cu mătura apa murdară.

Pînă la urmă am priceput că în ziua aceea doamna Ni rezervase rugăciunii un timp de trei ori mai mare decît de obicei. Eram neliniștit și pregătit să recunosc că nepriceperea mea o rănise. Dar m-am trezit cu ea în cameră :

— Îmi dau seama că semeni puțin cu el, mi-a spus, chiar vîrsta este aceeași. Cînd plouă, te iei cu una, cu alta, ca o adevărată gospodină.

Nu o înțelegeam cu totul și mai ales nu știam cu cine zicea că seamăn. Și, totuși, lucrul acesta nu m-a împiedicat să îi adresez pe dată cuvinte plăcute.

— Plouă tare și e greu de ieșit în stradă. Oricum, mușchii mei nu sînt vrednici oare de nici un ban ?

Colțurile gurii ei se traseră ușor în jos, surîse abia perceptibil și apoi toată înfățișarea i se destinse. Ochii aceia goi, apatici se înviorară, căpătară culoare și chiar forță, sclipirea lor aprinsă sfredelindu-mi obrazul. Înclină corpul în față și o porni cu picioarele ei înfășate, diforme și umflate, a căror cădere ritmică pe dalele de cărămidă arsă se auzea distinct, ca niciodată — boc, boc, boc ; alerga prin toată casa ca o femeie tînără. Văzînd-o atît de vioaie și pusă pe treabă, m-am speriat.

— Ce zi grozavă ! am exclamat.

Nu m-a luat în seamă, se părea că nu observă că o urmăresc. Părul îi era la fel de cărunt ca înainte, numai că în neorînduială ; din cauza mișcării, a agitației sale, a faptului că se apleca asupra lucrurilor, părea mai scundă ca niciodată, iar ochii i se umflaseră și i se înfundaseră în orbite. Cum nu mai avea îndeajunsă vlagă în ea, toate acestea ieșeau foarte mult în evidență. Trebăluia de zor. Ștergea mesele și scaunele, spăla vasele și se apucase să frece pînă și paharele cele mai mici de cu-

loare închisă, pentru băutură. Rămăsesem perplex cu ochii la ea.

— Ce-ai rămas năuc? întrebă cu voce ridicată, rîzînd. Să-ți spun eu. Mai bine ai pune mîna pe cîte ceva. Azi e zi mare... Nu te duci? Atunci ia loc și mănîncă, bea ceva... Se opri un moment, apoi îmi ceru: Hai cu mine la piață.

Ploaia nu mai contenise. Mergeam în urma bătrînei, cu picioarele goale, o pălărie uriașă de bambus pe cap și un coș în mînă. Văzduhul era plin cu balonașe de apă, moi ca niște pufuleți și ele ni se lipeau de obraji, răcorîndu-ne. Dacă scoteam mîna dincolo de borurile mari ale pălăriei, ploaia îmi biciuia ușor palma.

— Azi s-a întors... a venit să mă vadă. Mai e cu cineva, un prieten bun, un tînăr deștept și cinstit, neînsurat ca și el, vorbi ea, întorcînd ușor capul sub umbrela sa din pînză neagră.

— Cine?

— Băiatul meu.

Observîndu-mi nedumerirea, se grăbi să mă ghideze pe drumul cel bun.

— Nici nu poți zice că are ceva cu Changle. Nu seamănă deloc. El e băiatul meu. Lucrează obiecte din lemn. A fost deștept de mic, la cincisprezece ani se purta ca un om mare. Oh, azi.... Taie-mi vreo trei litre de carne de porc, comandă deodată unui măcelar gras. Rinichi ai? Mă lăsase în stradă și intrase în măcelărie.

Încetul cu încetul mi-a umplut coșul — carne de porc, vreo două rațe și multe sosuri, legume proaspete; iar bătrîna doamnă Ni îmi umfla capul cu iureșul vorbelor ei, sporovăială măruntă și fără șir, împrăștiată, fărîmițată, încît nici nu puteam să îi dau de capăt.

„De unde să știu că se întoarce? Trebuie să știu, se încăpățîna singură. Vine an de an pe timpul ăsta. Ce e azi? 23 iunie, trebuia să știu!...“

Și trecu direct la prețul legumelor, tocmindu-se cu sîrg.

— Trebuie să vină împreună cu copilul ăla, cu Chu Jian. În fiecare an au fost aici. Numai că vine rar. Cum se poate una ca asta, să dea pe acasă doar o dată pe an?

Era plină de însufleţire. M-a adus acasă ţinîndu-mă în tachinări, ca pe o fată ruşinoasă. Abia cînd s-a apucat să facă mîncare a luat un aer serios şi glasul i s-a frînt; îi venea să plîngă şi mi-a spus povestea fiului ei.

— Intră. Dă-te mai aproape să-ţi arăt ceva, a început.

Mi-a arătat o fotografie, realizată cu măiestrie şi mărită cu mult.

— Îl vezi? Ăsta e fiul meu. Nu-l am decît pe el, a spus cu mîndrie în glas, îndreptîndu-şi spinarea, privindu-mă cu un aer superior. Changle e un nimic, o tîrîtură fără suflet, înaintea căruia nu mi-am descărcat niciodată inima. Îl cheamă Ni Dade şi multă lume nu i-a uitat numele.

Ni Dade arăta ca orice tînăr de optsprezece-nouăsprezece ani. Şoca la prima vedere, ca şi mama lui, prin faţa bucălată. Avea ochii mici, bulbucaţi, nasul mare şi sprîncenele îngroşate. Gura, care mi se părea că exprimă bucuria, avea în ea înflăcărarea tinereţii, inteligenţă şi fascinaţie.

— Unde trăieşte? o întreb aproape şoptit, aşezat atent şi cuminte alături de doamna Ni.

Abia acum doamna Ni şi-a dezvăluit sufletul duios, puţin experimentat în ale vieţii.

— De unde să ştiu eu? Poate să fie şi cu taică-său la un loc... Sau, cine ştie, poate îşi caută de unul singur necazuri. Oricum, nu poate veni... Nu, nu cred, vine atît de rar! Pe vremuri venea zilnic. Era tînăr şi vorbele celor bătrîni îi treceau pe la urechi. Şi uite aşa, acum şapte ani, în seara zilei de douăzeci şi trei iunie, Chu Jian mi-a spus cu lacrimi în ochi că Ni Dade n-o să se mai întoarcă niciodată... „Plîngi pe înfundate, l-am boscorodit, ţi-am cerut eu să vii aici şi să plîngi? Mai bine spune ceva, vorbeşte şi nu boci atît!“ Auzindu-mă că-l blestem, copilul acela plîngăreţ m-a privit curios şi şi-a urmat povestea, jenat. Mi-a spus că, pe ploaie, se strîngeau toţi într-un loc şi strigau lozinci, conduşi de un elev eminent. Nu cred că ai avut prilejul să auzi mai mulţi oameni strînşi într-un loc şi scandînd lozinci. Acum s-au liniştit, dar mai înainte dădeai de aşa ceva la tot pasul. Glasurile lor se dezlănţuiau ca o furtună. Erau mulţi, mii de demonstranţi deschideau gura în acelaşi

timp şi strigau cît puteau de tare. Şi ce e curios, e că răsuna atît de ciudat, încît simţeai că îţi sfîrtecă inima şi îţi dau lacrimile. Dracii cu ochii albaştri erau înspăimîntaţi, sunetul ăsta îi băga în sperieţi. Chu Jian spunea că atunci cînd de pe malul celălalt se porneau să şuiere gloanţele, Dade se strecura în faţă. Oare să se fi gîndit măcar la mama sa, să se fi gîndit la mine... Dar nu, el nu se gîndea deloc la mine! În ziua aceea făcea parte din pichetele de ordine şi alerga încolo şi-ncoace, strigînd la ei să nu facă prostii, îndreptîndu-i spre o stradă laterală, ca să se salveze şi dînd sprijin unor eleve care căzuseră la pămînt, pe jumătate moarte... Tu crezi aşa ceva?

— Cred, i-am zis şi gîtul îmi amorţise, de parcă aş fi sorbit o băutură aprigă.

— Asta e Dade, un prost! zîmbi, plecînd capul.

Nu mai ţin minte în amănunţime tot ce s-a petrecut în ziua aceea. Ştiu doar că a fost cea mai tristă zi din viaţa mea, iar această stare a durat o lungă perioadă. Ce mă mîhnise? Poate faptul că Chu Jian, tînărul acela cu inima clocotind de sentimente, nu venise la întîlnire.

Absenţa lui ne tulburase ceremonia sacrificiului, molipsindu-ne de tristeţe pentru toată dimineaţa. Rămăsesem tăcuţi, ca doi oameni cu nervii zdruncinaţi. Numai ploaia rece care nu mai contenea, ne smulgea din cînd în cînd cîte un cuvînt, însă dialogul nostru era foarte sărac, fragmentar. Turuiala obişnuită a doamnei Ni dispăruse cu desăvîrşire.

— Du-te şi vezi cît e ceasul, îmi cerea din cînd în cînd, deşi ploaia se învîrtoşa, încît „nu te lăsa inima să dai nici un ciine afară".

Dar nu se încredea în rezultatul fugii mele prin furtună pînă la pielarul de peste drum.

— Cum să fie douăsprezece jumătate? S-a făcut unu şi jumătate, nu se poate! Se îmbărbăta singură astfel şi pînă la urmă îmi declara: „A venit şase ani la rînd şi nu se poate să lipsească nici anul ăsta. Sînt sigură!"

Vocea ei fermă, ca a unui adolescent, mă emoţiona şi mă făcea să o cred. Uite, au trecut de atunci vreo doi-trei ani, timpul a împins undeva departe vocea ei încrezătoare şi totuşi o aud şi acum destul de limpede.

— ...nu poate să lipsească nici anul ăsta. Sînt sigură!

Aici greșea. Chu Jian nu avea cum să îl aducă acasă pe Dade. A așteptat toată ziua, de dimineață pînă seara. Neagră zi! Nu a pus nimic în gură, șoptea rugăciunile ei cu un soi de furie, ca și cum s-ar fi certat cu cineva. Glasul îi era neobișnuit de monoton.

În cele din urmă mi-a împărtășit dezamăgirea ei. Mi-a spus că în fiecare an, pe douăzeci și trei iunie, Chu Jian venea dis-de-dimineață, o ajuta să facă toate cumpărăturile, spăla vasele și participa la sacrificiile pentru Dade ca un frate mai mic.

— Trebuie să merg la o demonstrație, iau cuvîntul acolo, spunea după ce servea masa de dimineață și pleca. Se întorcea spre seară, pe la cinci, aducea fotografia aceea mărită foarte mult și plecau împreună la mitingul comemorativ.

— Știi cîți oameni veneau acolo? Știi? mă întreba brusc, întrerupîndu-și spovedania.

Se strîngeau trei sau patru sute de oameni. Ea stătea deoparte, uitîndu-se la Chu Jian și la ceilalți, care trebăluiau de zor. Atunci avea vedenii, în vînzoleala aceea de trupuri, i se părea că îl vede și pe Dade, strecurîndu-se grăbit prin mulțime, dînd ordine cu glas tare... Uita cu totul de ea, nu mai știa unde se afla, își urmărea fiul, cu ochii pe jumătate închiși, pînă cînd pleoapele îi tremurau de lacrimi și nu mai vedea nimic... Toate acestea o îndurerau și mai tare, dar recunoștea deschis că însemnau totodată singura ei șansă: Chu Jian îi readucea aievea în fiecare an fiul.

Încetă povestirea, închise ochii și își legănă ușor corpul ei îndesat. Așa făcea la veselie. După alte cîteva minute își vărsă ura și dezgustul pe altcineva:

— Acum îl am numai pe Changle. Atunci, taică-său, unchiul lui Dade, a fugit cu el repede încoace, numaidecît ce a auzit împușcăturile. „Cumnată, mi-a zis cu vocea seacă, ești o femeie așezată și luminată, singura femeie înțeleaptă din familia noastră! Ne-a mai rămas Changle, singurul moștenitor". Ce mi-a dat Changle? Mi-a distrus una, a schimbat alta, vrea curent electric, cere să vînd casa... A făcut el ceva de preț? Se numește tot Ni. Atît! Dar casa mea n-o dau nici moartă.

Ajunsesem să îi cunosc soarta așa cum și-o înțelegea ea. Știam că oricît s-ar pierde în cele sfinte, în realitate va rămîne tot mînă de fier, dar nu cutezam să îi spun cuvinte care să-i depășească propria sa putere de închipuire. Tot ce îmi rămînea de făcut era să zîmbesc ușor, cu un aer de compătimire.

Nu mai citea acele cărți vesele cu sfîrșit fericit, care înfățișau simplist eroi fără o bază solidă și nici nu mă mai întreba dacă dracii ăia au sau nu dreptul la cutare sau cutare lucru. Se interesa în stînga și în dreapta dacă pe douăzeci și trei iunie fusese sau nu miting, dacă se trăsese în demonstranți, dacă se întîmplase ceva deosebit.

Își închipuia că Chu Jian lipsise fiindcă făcuse cine știe ce ispravă.

Changle se uita la ea în cameră pe fereastră, strîmbîndu-se ca întotdeauna, rîzîndu-și de cucernicia ei și rănind-o cu vorbe grele :

— Ispravă ? Vorbe de clacă ! Oamenii au uitat ziua de douăzeci și trei iunie, și-au șters-o de mult din memorie. Poate că nu mai ții minte că au trecut de atunci cinci sau șase ani ? Ce ispravă ? Cine știe ce răufăcător o mai fi și Chu Jian ăsta !

Atunci se ciondăneau și cearta dura la nesfîrșit.

Într-o zi, doamna Ni m-a rugat să merg cu ea pînă în strada Taikang. Ea nici nu știa cum se numește, dar își amintea cum se ajunge acolo. Era convinsă, îmi spunea, că o să găsească sediul acela al sindicatelor și, ca să îmi insufle curaj, s-a apucat să-mi descrie intrarea, cu prăvăliile dispuse de o parte și de alta...

Dar am eșuat.

La capătul străzii Taikang, ne-am apropiat de un ricșar.

— Doriți o ricșă ? a întrebat el, ridicînd spre noi o față pămîntie și lucioasă, din pricina opiumului.

L-am refuzat. I-am spus ce căutam.

— Vă duc și cu doi *mao*, ne-a rugat.

Doamna Ni a acceptat. Ricșarul a luat arginții și i-a sunat pe caldarîm, pe urmă i-a strecurat după ureche. A tușit satisfăcut, și-a lins buzele cu limba și s-a încordat cu sîrg la ricșă. După ce am dat vreo două colțuri, s-a oprit în fața unei case de pe o stradelă lăturalnică.

— Înainte aici era o singură sală nemaipomenit de mare, pe urmă a fost împărțită, ne-a lămurit el. Acum sînt astea trei camere despărțite. Asta e cea din mijloc. În dreapta stau niște olari, iar dincoace au închiriat-o mai multe fete. Nu sînt cinstite, sînt din cele care se vînd altora și sînt certate cu legea. Dumneavoastră pe cine căutați ? Asta e locul, îl știu bine ! Pe vremuri am lucrat și eu în branșa artizanatului și veneam des aici, la sediu. N-am cum să greșesc. Vin și acum, din cînd în cînd, să fumez.

Ne-am întors.

Au trecut mai bine de doi ani de atunci. Oare doamna Ni o fi vîndut casa ? Dacă nu, sper din toată inima să îl revadă pe Chu Jian, băiatul acela plin de bune intenții. Acest lucru ar mulțumi-o. Era singura ființă care reușea să îl readucă pe Ni Dade, o dată pe an, în fața mamei lui.

1934

DUANMU HONGLIANG*

DUANMU HONGLIANG este pseudonimul lui Cao Jingping, născut la 15 august 1912, în nord-estul Chinei, în provincia Liaoning. Cu studii liceale la Tianjin, este exmatriculat în 1931, pentru faptul de a fi organizat un grup de rezistență antijaponez. Între 1932 și 1933 frecventează cursurile Facultății de istorie de la Universitatea Qinghua din Beijing. Începe să scrie și aderă la Societatea scriitorilor de stînga.

După intrarea japonezilor în Beijing, pleacă spre sud și își cîștigă existența ca profesor și ca redactor de reviste literare. După eliberare, este adjunct de ministru în domeniul culturii. Duanmu Hongliang este autorul a cinci romane, dintre care se detașează *Cîmpia*, 1933, prin virulenta critică la adresa exploatării moșierești, rescris după eliberare, și *Cao Xuejin*, recompunere a biografiei și epocii autorului celebrului roman *Vis în pavilionul roșu* (din care a apărut primul volum); a publicat mai multe volume de proză scurtă și librete de operă chinezească (cum ar fi povestea de dragoste în genul piesei *Romeo și Julieta*, *Liang Shanbo și Zhu Yingtai*).

---

* Se pronunță Tuan-mu Hun-lian.

MÎHNIRE

Roata lunii, de un alb-roşiatic, se ridica prin ceaţa arămie, ca un ochi imens prea plin de suflet. Ceaţa lucea îmbietor, părînd o pudră transparentă, ce se cernea ca un văl peste faţa lacului.

Un stol de ereţi, cu gîturile întinse, zburară peste pomii de la marginea cîmpiei, fluturînd agale din aripi ; apoi văzduhul se linişti şi capetele mici ale păsărilor, ca nişte bucăţele de jad bătînd între albastru şi verde, fulgerară sălbatec spre suprafaţa apei, pierzîndu-se din vedere. Numai muştele, gîngăniile de apă, roşii, se îmbulzeau deasupra brazdelor mustoase, zumzăind uşor.

Pe malul rîului se aflau doi oameni.

Unul înalt, cu umeri largi, îngenunchease şi începuse să îşi întindă rogojina. Celălalt, mic şi slab, se sprijinea într-o suliţă cu franjuri roşii şi privea în depărtare, de parcă ar fi vrut să ghicească, prin ceaţa stăruitoare, capătul lumii.

— Ce vreme e asta ?... întrebă, tuşind uşor.

Nu fu luat în seamă. Camaradul său se întinsese pe rogojină şi, cu mîinile încrucişate sub cap, privea luna.

— Se apropie cinsprezece. Hai să dormim aici, pe rogojină ; să admirăm luna.

— E parcă roşie.

— Semn rău de nenorociri.

— Unii zic că dau soldaţii.

— Mda.

Urmă o pauză lungă. Din partea cealaltă a lacului se stîrni o pală de vînt. Pe colina înconjurată de plopi deşi, care străjuia valea adîncă, licări o lumină fugară, o clipă, ca o limbă de flacără sălbatică, apoi dispăru cu totul.

— Să luăm seama, spuse cel înalt. Să nu dea hoţii. Nasul meu miroase ceva în neregulă.

— Ce să fie ! O rupem la fugă și gata cu asta. Ne alegem doar cu sperietura.

— Nu tocmai. Vreau să-l altoiesc bine. Mai e puțin și vine cinsprezece. *

— Ce bune sînt pîinițele de lună plină, făcute de sărbătoarea asta, dulci și presărate cu susan.

— Cine știe.

— ...

Cel scund și slab puse jos sulița cu franjuri roșii, își scoase încălțările ude și se duse și se așeză pe rogojină.

— S-a lăsat ceața, rosti, cuprins de o groază fără nume ; ochii îi scînteiară tăios.

Luna se înălțase deja și lucrurile toate își pierduseră contururile, se risipiseră, neantizîndu-se. Umbre se furișau dincolo de ele, închipuind ființe omenești. Plopii uriași, ca niște idoli ai nopții, aruncau peste cîmp umbre duble. O stîncă ascuțită care ieșea din apă scînteia alb prin cernerea ceții. Locul întreg avea în el ceva infinit de trist.

— Cîți împlinești anul ăsta, frate Laibao, întrebă cel mic.

— Douăzeci și trei. Mult, rosti celălalt încet, gînditor.

— Eu fac abia șaisprezece. Mama zice că la anul o să primesc simbria.

— Tu ? Fii mai cu grijă, nu te mai chinui atît. Te străduiești an de an și ești încă fraged. Nu uita că ai o viață de trăit.

— Ce pot să fac ? Tata zace la pat, anul trecut a luat tot felul de ierburi și nu s-a lecuit. Sînt nevoit să trag un an întreg, să cîștig un sutar.

— Trebuie să te gîndești la plecare. Ia-mă pe mine, uite, anul ăsta nimeni n-a vrut să dea un sutar pe brațele astea ale mele. Am intrat în toamnă și n-am scos nici un sutar. Tu ești și mai pricăjit...

— Îmi place să trag tare. Fac lucru bun.

---

* Cinsprezece ale lunii a opta, după calendarul lunar, Sărbătoarea Toamnei. Se admiră luna plină, într-un ceremonial tradițional.

— Ehei, ia să nu mai vorbim de ziua de mîine. „Jos pe malul rîului, luai urma omului“... Bei puțin vin de furat ? Bun mai e !

Scotoci îndelung undeva în spate și scoase un urcior înfundat, plin cu vin din orez, și mai dădu la iveală și o bucată de brînză de soia, uscată.

Cel mic clătină din cap în tăcere. Îl privi.

— Vezi tu, Manao, am uitat să-ți spun una bună. Am auzit că X a mers la oraș și s-a făcut soldat. E adevărul gol-goluț, nu-i glumă !

— Ce-ar fi, Laibao, să trecem și noi la voluntari ?

— Mai e vorbă ! O să mergem cu toții, nu sîntem chinezi ?

Manao căzu pe gînduri.

— Atunci o să avem pămînt ?

— Pămîntul rămîne tot al boierului. Dar cerealele costă bani și o să avem cu ce le plăti.

— Știu. Manao oftă. Se țin necazurile de noi și n-o să scăpăm toată viața de ele.

— Mă-ta vrea să-ți ia nevastă ? îl întrebă Laibao.

Manao roși. Nu răspunse.

— Mănîncă tu, eu n-am chef. O nevastă face acum cît o vită, că aduce venit.

— Dar și costă o groază de bani. Mama le-a dat două cupoane, dar alea n-au căzut de acord. Au zis că în zilele noastre fetele aduc bani. Dacă nu s-a fixat căsătoria din copilărie, nu vor să mai dea fata.

— Trăim vremuri grele, fir-ar să fie ! Nenorociri, război... fetele rămîn pe capul părinților... Ia aici soia și mănîncă. Eu n-am poftă.

— Tata tușește nopțile să-și dea sufletul. Pe mama n-o lasă inima și se scoală în toiul nopții și îi fierbe apă, să-i mai ostoiască durerea.

— Da... Hai să ne culcăm. Peste noapte trebuie să ne sculăm, să ne facem meseria.

Laibao puse sulițele între ei.

— Nu dormi ?

Cel slab nu răspunse.

Din sat, lătratul unui cîine rupse tăcerea.

Ceața se lăsase cu totul. Un nou val, alburiu, gros ca laptele, se învălătucea în jos în caiere, învăluind

trestia de pe malul lacului și făcînd pe suprafața apei mici baloane de sticlă.

— Ce ziceai, Laibao ? Pe cinsprezece vin soldații ?

— ...

— L-ai văzut pe tata, Laibao ?

— ...

— Dormi ?

Cel întrebat se răsuci în somn.

— Frate Laibao...

— ...

Doi ochi dezamăgiți scrutau prin întuneric golul prăvălit deasupra lor.

Ceața se îngroșa. Nu se mai vedea la doi pași.

Cei doi dormeau adînc. În spatele lor se întindeau loturile cu soia. Păstăile ajunseseră la maturitate și atîrnau acolo, așteptînd să fie culese. Laibao se folosea de asemenea nopți cu lună și nu se gîndea să strige, fiindcă umezeala era prea grea.

Frunzele foșniră prelung, apoi se înstăpîni din nou liniștea.

Manao visa și bolborosi ceva : „Nu da... n-am să mai... nu mă lovi în șale... nu...“ Un arici cenușiu, zburlit bine, îl mirosi, dar se pierdu repede în cîmpul cultivat cu soia, speriat de bolboroseala omului.

Un foșnet se porni iarăși ; ariciul dispăruse fără urmă.

Într-un tîrziu, se auzi sunetul culegătorilor de soia.

Manao fornăi pe nas, trezindu-se ; se întoarse și își culcă urechea pe pămînt, ascultînd : scrîșnetul lamei de seceră în soia, zgomotul plantei căzute la pămînt, pași... Scrută noaptea atent și privi luna, încercînd să ghicească, după raze, cam ce vreme este.

— Vine cineva ! șopti și îl împunse pe Laibao cu mîna. Îl zgîlții din nou, bine și acesta se sculă în capul oaselor, își trecu palma peste față și puse numaidecît urechea pe pămînt.

— Sînt dincolo, în Valea Vacilor, îl liniști pe celălalt. Rîse hîtru. Bat bine, n-am ce zice.

— Îl prindem ?

— Îl prindem la sigur. Pîinițele !

Începură să se tîrască cu grijă spre Valea Vacilor ; înaintau precaut, de teamă că hoțul avea să-i vadă și s-o șteargă înainte ca ei să se apropie de el. Manao intră primul printre tufele de soia. „Mama lui, se gîndi, vine să fure în zi de sărbătoare !“ Strînse cu putere în mînă sulița cu franjuri.

Pe vale, ceața era atît de deasă, încît nu se zăreau unul pe altul și își ghiceau prezența numai după foșnetul frunzelor. Mai priceput, Laibao mersese de-a lungul unei brazde. Ținea pumnii strînși, încordat ca un leu pe urmele prăzii, cu ochii țintă înainte ; din cînd în cînd se oprea, scrutînd ceața roșiatică.

Manao se simțea în nesiguranță, înotînd prin ceața curată, care trecea în valuri peste pieptul său, răcorindu-l. Auzi un „Oh !“ rostit brusc, a surpriză, ceva greu căzînd la pămînt. Laibao găsise hoțul.

— Ce cauți aici, prăpăditule ! se auzi glasul lui Laibao, gîfîit, în timp ce se lupta cu celălalt. Strigă, dacă poți ! Îl strînsese pe celălalt cu mîinile de git.

— Tată ! Tată !

Manao se aruncă și el peste cei doi.

Laibao se frecă la ochi.

Întins la pămînt, se holba la ei un bătrîn cu fața smeadă ; horcăia ușor. Sîngerase.

Pierduți, tinerii nu știau ce să facă. Tatăl lui Manao îi privea plin de ură. Se ridică. Deși era adus din spate, se vedea că în tinerețe fusese un bărbat robust, puternic.

— Domnule Ma... începu Laibao, însă se opri, neștiind ce să spună.

Bătrînul se repezi înainte, smulse de jos secera și sfoara de cînepă, le mai aruncă o privire plină de ură și se îndepărtă șchiopătînd.

Tinerii se întoarseră pe malul lacului.

— Dormi, mie nu mi-e somn ! spuse Laibao supărat.

— Îl urăști pe tata ?

— Spui prostii ! Culcă-te ! Scutură imperceptibil din umeri.

— Trebuie să fac ceva, să cîștig bine...

— Și ce dacă ? Dacă izbutești tu, crezi că n-or să mai fie săraci ?

— Tata... a îmbătrînit !

— Bătrîn ? E încă puternic !

— Puternic ?

— Şi încă cum ! Laibao mai îngînă ceva, nedesluşit, numai pentru el.

Manao rămase nemişcat pe rogojină ; era trist, o amărăciune nedefinită îl sfîşia. Îl durea capul şi se simţea vlăguit, de parcă toată puterea i s-ar fi scurs afară din trup. În faţa ochilor săi nu era decît pustiul, fără speranţă, nepăsarea şi o melodie apăsătoare îi răsuna fără încetare în urechi.

După o vreme, gîndurile i se destrămară şi se prăbuşi într-o toropeală soră cu somnul, apoi nu mai ştiu de el.

Cînd se trezi, auzi un zgomot îndepărtat. Se gîndi că iarăşi o fi vreun hoţ. Să se fi întors oare bietul său tată ?... La gîndul acesta se limpezi cu totul. Observă că Laibao nu mai era lîngă el.

Luna părea o minge în flăcări, aruncată spre apus. Se crăpa de ziuă. De departe, cîntul cocoşilor se auzea sinistru.

— Vino, tinere !... Vino ! Sau ţi-e ruşine ?

Nu înţelesese tot.

— Loveşte-mă, hai, frînge-mi sînii... Văleu, tigrişorule ! Acum o să mă cunoşti. Hai, vino încoace...

Manao fu inundat de un soi de ruşine amestecată cu spaima. Vorbele se deslueau din capătul loturilor, pe undeva pe aproape, şi el le primea la fel de încordat ca mai înainte, scrîşnetul lamei de seceră în soia, zgomotul plantei căzute la pămînt, paşii de om... Ce să fie ? Era îngrozit. Măcar să fi fost şi Laibao cu el. Simţea un nod în gît. Apucă cu străşnicie suliţa şi o porni în partea de unde răzbătea vocea.

Mergea pe vîrfuri ; inima îi bătea cu putere ; visa că o să dea peste un bătrîn cu barba de un cot, în mînă cu o seceră ca un fulger, gata să îi reteze gîtul. Sugestionat, îi venea să ţipe. Se opri, pe punctul de a se întoarce după Laibao, dar nu ştia de unde să îl ia. Întunericul de nepătruns îl înconjura.

— Cine e ? strigă Manao. Vocea îi tremura.

Glasul său s-ar fi vrut înfricoşător pentru duşman şi în acelaşi timp încurajator pentru el.

O fată plăpîndă, cu o seceră în mînă, se trase cîţiva paşi înapoi.

— Fugi odată, dacă nu... se arătă Manao aspru. Desluşi în faţa lui o fiinţă fragilă, ca un pui de animal sălbatic. Îşi umflă pieptul ; ciudat, totuşi, de ce oare fiinţa aceea nu o rupea la fugă.

— Vii să furi şi nici măcar nu o rupi la fugă cînd...

— Mama... Mama n-a vorbit... n-a vorbit cu tine ? Îi era frică şi vorbele îi ieşeau din gură parcă rupte unele de altele, arzîndu-i gîtul.

Din curiozitate sau ca să-i vină în ajutor acelei fiinţe, Manao întrebă, înmuindu-şi vocea :

— A cui eşti ?

— Nu mă ştii ? Fata se sperie de-a binelea şi tremura uşor, la gîndul că totul era în zadar. Însemna că maică-sa nu vorbise cu el... Ridică în sus secera, parcă pentru a se apăra.

— De... sîntem doi paznici aici. Poate că maică-ta a vorbit cu celălalt !... Ascultă... nu te teme. Eu nu ştiu, dormeam...

Fata îi aruncă o privire înciudată, sperioasă ca un pui şi lăsă secera în jos.

Manao nu ştia ce să facă ; îi venea să plîngă.

Fata se apucă mecanic să secere, săgetîndu-l din cînd în cînd cu privirea.

— Tată ai ? întrebă Manao, cu gîndul aiurea, neştiind cum s-o înfrunte.

Fata clătină din cap în sens că nu, tăind din greu soia. Mîna ei apuca anevoie tulpinele plantei, le strîngea şi le tăia cu o hîrşitură.

— Dar bunic ?

— Bunicul tuşeşte rău. Zice că o să moară.

— Tuşeşte ?

— Seara îl apucă rău de tot.

— Mama ta nu se scoală noaptea şi-i fierbe apă ?

— Apă ?

— Ca să-i oprească tusea.

— Deloc. Mama n-are vreme.

— Da' ce face ?

— Fură soia.

— Şi atunci cînd nu fură ?

— Se ia cu alte treburi.

Fata oftă uşor, probabil de epuizare. Muncise îndelung, dar nu strînsese atît cît ar fi putut să o facă un om în toată puterea. Continua să taie de zor, de parcă şi-ar fi retezat propria viaţă.

— Acum maică-ta unde e ? nu se lăsă Manao.

— Nu ştiu, şopti fata, vizibil speriată.

— Şi cum de nu ţi-a fost frică să vii aici să furi ?

— Mama zicea că nu se simte bine şi mai bine să vin eu. Zicea că a pus ea la cale totul...

— Mamă-ta... Manao căzu pe gînduri. Şi ţie nu ţi-e frică, pe bezna asta, fără ţipenie de om...

Fata îl învălui în lumina ochilor ei negri, făcîndu-se şi mai mică.

— Ai vreun frate ?

Fata negă din cap.

Manao se uită în cele patru zări. Luna asfinţise. Ceaţa alburie se învălătucea, lăsîndu-se în jos şi acoperind pămîntul cu un covor moale ca de vată. Ici-colo, elementele fuzionau şi boabe uşoare, reci, cădeau pe pămînt. Trestia de departe şi copacii din vale căpătau forme, la început fără culoare, neliniştitoare. Păsărelele prinseră să ciripească...

Mîna fetei sîngera ; se şterse pe bluză şi se îndoi iar din mijloc, să secere.

— Unde stai ?

— Eu... Fata se îndreptă, răsuflă din greu. Oasele îi amorţiseră, o dureau încheieturile. Te rog, te rog să nu mă mai întrebi... Întoarse capul şi se uită la el, oare nu îl supărase ? Am strîns prea puţin, spuse. O să mă bată mama... Înghiţi în sec înciudată, cuprinsă de teamă.

Manao se aplecă, ridică de jos sulița cu franjuri şi se trase înapoi. Îşi simţea inima grea.

Valurile ceţii pluteau aproape de pămînt, ca aburul unei otrăvi de moarte, învăluind totul într-o răsuflare rece, rea. Sus, pîcla se subţiase, şi se zărea văzduhul nesfîrşit.

Luna roşie continua să alunece spre apus, albind.

Manao se îndepărtă, deşi abia îşi tîra picioarele grele, ca de plumb. După vreo douăzeci de paşi se opri, rămase un moment locului şi apoi reveni cu paşi mari, apăsaţi.

Văzîndu-l întors, fata se trase înapoi ca fulgerul, speriată.

— N-am cules de-ajuns, n-am cules de-ajuns! Încă puţin... mai tai puţin, pe urmă vine mama...

Fără un cuvînt, Manao îi luă secera din mînă şi se apucă să secere, voinicește.

De departe, se auzeau cocoşii vestind dimineaţa.

1936

CUPRINS

Despre începuturile literaturii chineze moderne . . . 5

1. LU XUN 23
BIOGRAFIA REALĂ A LUI A Q 26
2. GUO MORUO 75
PUMNUL DE FIER 77
3. YE SHENGTAO 103
NECAZURILE DOMNULUI PAN 104
4. BING XIN 123
SUPRAOMUL 124
5. WANG TONGZHAO 132
PE GÎNDURI 134
6. XU DISHAN 143
PIERSICĂ DE PRIMĂVARĂ 144
7. YU DAFU 167
PRĂBUȘIREA 168
8. ZHENG BOQI 199
PRIMA ORĂ DE CURS 200
9. JIAN XIANAI 209
ÎN DRUM SPRE GUIZHOU 210
10. MAO DUN 225
FIUL CERULUI, CEL ADEVĂRAT 227
11. JIANG GUANGCI 245
PE FLUVIUL YALU 246
12. ROU SHI 265
MAMA SCLAVĂ 266
13. ZHANG TIANYI 289
TATĂL ȘI FIUL 290
14. DIN LING 325
JURNALUL DOMNIȘOAREI SHAFEI 326
15. SHA DING 365
VENERABILUL ÎNVĂȚĂTOR FAN 366
16. BA JIN 379
DISTRUGEREA 380
17. LAO SHE 395
ȘEFUL DE POST 396
18. SHENG CONGWEN 415
OMUL EI 416
19. OUYANG SHAN 435
ȘAPTE ANI 436
20. DUANMU HONGLIANG 449
MÎHNIRE 450

Lector : OLGA JORA
Tehnoredactor : VICTOR MAŞEK
*
Bun de tipar 12.06.1983. Coli tipar 28,75.
*
Tiparul executat sub comanda
nr. 240 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918"
Str. Grigore Alexandrescu 89—97,
București,
Republica Socialistă România

UNIVERS

Lei 23,50